

ПРИВАТНА БІБЛІОТЕКА
ОСИПА І АНАСТАЗИЇ КОЧАН
ЗДА

КАЛЕНДАР

І. Косинин

П

В Т Н

1913

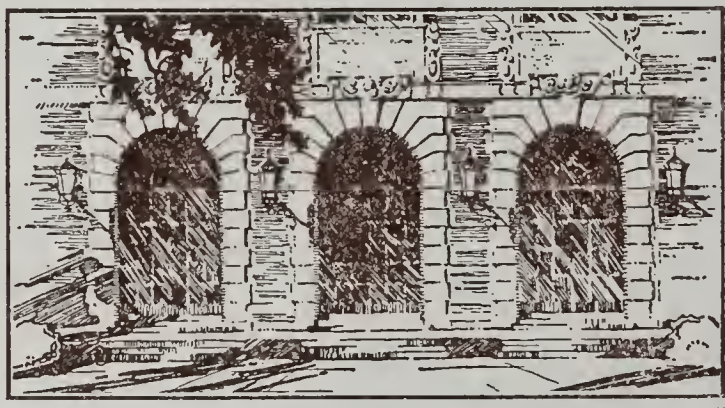
ПОЛІГРАФІА ЛЬВІВ

LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF ILLINOIS
AT URBANA-CHAMPAIGN

914.77

N167

v.36

和歌集

和歌集

1913

КАЛЕНДАР „ПРОСВІТИ“

ПЕРШЕ РУСЬКЕ ТОГОВЕЛЬНО-ПРОМИСЛОВЕ

ТОВАРИСТВО „ТИТАН“

у Відні (Wien, XVII/1. Müglendergasse, 6.)

звертає увагу наших Вп. Родимців — передовсім Панів Господарів на свої

ГВАРАНЦІЙНІ КОСИ

з першорядної шведської і стирійської стали, за яких якість і солідність ви-
робу Товариство в повні ручить тим, що на случай колиб яка коса оказалась не-
достаточною вимінює на иншу або звертає за ню гроші.

Ціни кіс з I-а стирійської стали:

Довжина кіс в сантиметрах	60	65	70	75	80	85	90	95	100	105	110	Шир. ли- ста 5 1/2 ст
Ціни в сотиках	140	150	160	170	180	190	200	210	220	230	240	

Ціни „спеціальних кіс“ з I-а шведської стали:

Довжина кіс в сантиметрах	60	65	70	75	80	85	90	95	100	105	110	Шир. ли- ста 5 1/2 ст
Ціни в сотиках	170	180	190	200	210	220	230	240	250	260	270	

При замовленю 5 кіс нараз даємо 2 брусикки даром, при замовленю 10 кіс — 1 косу даром,
15 кіс — 2 коси, 20 кіс — 3 коси, 25 кіс — 4 коси, 30 кіс — 5 кіс даром в додатку.
Купці, крамарі, читальні і інституції дістають великий рабат
в готівці або в товарах.

Крім кіс Товариство висилає по дуже уміркованих цінах і лиш першої якості: молотки,
бабки і машинки до клепаня кіс, перстені, брусикки чеські і ораньські,
серпи ковальські і фабричні.

БРИТВИ з найліпшої англійської стали правдиві SOLINGEN

по дуже дешевих цінах враз з футералом:

Число	30	32	33	42	52	50 1/2	38	47	136	175	129 1/2	853
Корон	2.00	2.40	2.80	4.40	5.00	4.00	3.00	6.50	3.30	8.00	4.20	5.50

Бритви висилаємо також рекомандовано 1—3 штук за посліплатою. При замовленю за поперед-
ним надісланем грошей треба долучити 45 сот. на порто.

Ножниці, дамські, кравецькі, фризійські і т. п. Сцизоринки і начіне
столове. Знаряди господарські: пили, сокири, ножі, вісні, трокарі,
дияманти до різання скла і т. п.

Жадайте наш ілюстрований цінник даром і оплатно!
Памятайте на клич: „Родимці, лише свій до свого, бо в єдності сила“!

І. ПАВЛИК

Львів, Ринок 10.

продає **СКІОПТІКОНИ**, визичає і виготовляє **СВІТЛЯНКИ** (діяпозитиви). Поручає найліпшої марки **ГРАМОФОНИ** і плити. :: Проспекти висилає ся даром і оплатно. ::

Краєві овочі і овочеві вина

закупує і продає по корисних цінах

ОВОЧАРСЬКА СПІЛКА

== в Косові. ==

Замовляти можна також через „Народну Касу“ або склад „Народної Торговлі“ в Косові.

Пробки висилає ся на жадане даром і оплатно.

Кравецька робітня

під фірмою

* * * **СОФРОН** * * *

ФЕРЕНЦЕВИЧ

Львів, ул. Домініканська ч. 9.

приймає до виконання всяку мужеську одяжу.

Виконане солідне і старанне після
== найновіших фасонів. ==

ТОВАРИСТВО „ПРОСВІТА“ у Львові

приступило в 1904 р. до видання

„РУСЬКОЇ ПИСЬМЕННОСТІ“

під редакцією проф. Юліана Романчука.

== Доси вийшло сімнайцять томів. ==

- I. часть (1. том) обнимає твори: Котляревського, Артемовського-Гулака і Гребінки.
- II. часть в двох томах (2. і 3.) обнимає твори: Григорія Квітки-Основяненка (вичерп.).
- III. часть (4. том) обнимає твори: Маркіяна Шашкевича, Якова Головацького, Николи Устияновича і Антона Могильницького (вичерпано).
- IV. часть (5. том) обнимає твори: Амврозия Метлинського і Николи Костомарова (вичерпано).
- V. часть (6. і 7.) обнимає твори Тараса Шевченка в двох томах.
- VI. часть Твори Пантелеймона Куліша в шістьох томах.
- VII. часть (1. том): Твори Леоніда Глібова, Ксенофонта Климковича і Володимира Шашкевича.
- VIII. часть (1. том]) Твори Олекси Стороженка.
- XII. часть (3. томи): Твори Ізидора Воробкевича, доси вийшов перший і другий том, 3. том в друку.

Всі томи стоять: в звичайній оправі по 1.60 К, в гарній оправі 2 К. На поштову пересилку одної книжки треба долучити 35 сот.

Висилає ся лиш за попереднім присланем грошей або за поштовою посліплатою.

Дістати мож в Канцелярії Товариства „Просвіта“ у Львові, ринок ч. 10.

914.77
№167
v. 36

господарсько-промислова секція тов-а
„Просьвіта“ у Львові (Ринок ч. 10.) ::

ВІДДІЛ ТОРГОВЕЛЬНИЙ :

Цілюю його єсть, піднести та організувати торгівлю. В тій ціли :
ВІДДІЛ ТОРГОВЕЛЬНИЙ стараєсь піднести сільські крамниці та
торговлі.

ВІДДІЛ ТОРГОВЕЛЬНИЙ уділяє порад та поучень при засновуваню
спількових крамниць.

ВІДДІЛ ТОРГОВЕЛЬНИЙ переводить в крамницях ревізії та
шконтра.

ВІДДІЛ ТОРГОВЕЛЬНИЙ засновує, веде та підпомагає курси тор-
говельні по повітах.

ВІДДІЛ ТОРГОВЕЛЬНИЙ опікуєсь дволітною торговельною шко-
лою тов-а „Просьвіта“ у Львові.

До Відділу Торговельного при тов. „Просьвіта“ повинні звертати
ся з довірем всі наші крамниці, як і ті, кому лежить на серци
добро селян та сільської торгівлі.

Господарсько-промислова секція тов-а
:: „Просьвіта“ у Львові (Ринок ч. 10.) ::

ВІДДІЛ ГОСПОДАРСЬКИЙ :

Уділяє устно і на письмі фахових вказівок і порад при закупні
та продажі господарських продуктів, штучних навозів, зна-
рядів і машин, як також про способи їх ужитя.

Пероводить люстрації селянських господарств у членів тов-а
„Просьвіта“, і подає устні поради в уладжуваню їх, будьто
в будові господарських будинків в укладаню плянів для
взірцевої господарки, чи в переводженю дослідних піль зі
штучними і зеленими навозами, чи пробами насінь та землі.

Уладжує господарські виклади по селах в читальнях „Просьвіти“.

Уладжує та підпомагає довші господарські курси по
повітах.

Удержує господарську школу в Милованю і пр.

Уділяє стипендій та підмог на рільничі студії.

УКРАЇНСЬКИЙ СПІВАНИК

ЗЛАДІВ: АНТІН ГАЛЯК.

: : : Накладом Товариства „ПРОСВІТА“ : : :

- - - - вже вийшов з друку і продається - - - -

по ціні: 80 сот. брошурований, 1 Кор. оправлений, і 1 Кор. 40 сот. оправлений в ціле полотно з вінетою. Також примірники на красшім папери по ціні: 1 Кор. 60 сот. оправл. в ціле полотно з вінетою і 2 Кор. оправл. в ціле полотно з вінетою і золотими берегами.

На поштову пересилку належить долучити 20 сот.; рекомендована посылка о 25 сот. більше.

Усіх пісень в Співанику поміщено 156 та 180 коломийок. Пісні поділені на шість груп: I. Патріотичні і політичні (19 пісень), II. Січові і Сокільські (15 пісень), III. Історичні (15 пісень), IV. Станові а) козацькі (14 пісень), б) чумацькі (5 пісень), в) бурлацькі (6 пісень), г) опришківські (3 пісні), побутові (17 пісень), V. Любовні (62 пісень). VI. Коломийки (180).

При початку кожної групи уміщена гарна, відповідно дібрана ілюстрація. Вінету до окладинки в красках виготовив артист-маляр Ю. Буцманюк. Представлений на ній козак з бандурою, що вечірною порою грає пісні сперши ся на тин.

Співаник повинен би скоро розійти ся між нашим народом, бо зібрано в нім майже усі пісні, що співають ся нашим селянством, селянськими і міщанськими хорами та січовими і сокільськими організаціями.

Замовлення на Співаник належить адресувати:

КАНЦЕЛЯРІЯ ТОВ. „ПРОСВІТА“ у ЛЬВОВІ, РИНОК Ч. 10.

НОВІСТЬ!

НОВІСТЬ!

Господарська бібліотека Товариства „Просвіта“ книжка VI.

I. КУЛІШЕР.

НАУКА ПРО НАРОДНЕ ГОСПОДАРСТВО.

Приступний виклад

КНИГА ПЕРША.

* * П Р О П Р О Д У К Ц І Ю. * *

Переклав МИКОЛА ЗАЛІЗНЯК.

Сю книжку повинен прочитати кождий дорослий горожанин, який бере участь в публичнім житю, бо без знаня тої науки ніяк не зможе як слід розуміти й виконувати своїх горожанських обовязків.

Книжка обнимає 134 стор. і коштує 1 кор. або оправлена в полотно 1 кор. 60 сот. На поштову пересилку треба долучити 20 сот.

Замовляти в Канцелярії Товариства „ПРОСВІТА“

Львів, ринок ч. 10.

Коли маєте вже Календар
„ПРОСВІТИ“,

то замовте собі ще

РОБІТНИЧИЙ КАЛЕНДАР

на 1913 рік,

богатий змістом і дуже цікавий.

Ціна одного календара

50 сот.

(Гроші можна посилати і в поштових
марках).

Пишіть на таку адресу:

Л. Буняк, у Львові,
ул. Різьбарська 5а.

Руські емігранти!

На далеку, незнану дорогу в чужину треба Вам
ковечно поради і опіки.

Ніхто розумний не буде тої поради шукати у ця-
вок-агентів, що кружать ся по селах і визискують
темноту нашого народу, але кождий порадить ся у своїх
і дістане ширі, правдиві вказівки.

Звертайте ся за порадою до

Руського Товариства св. Рафаїла у Львові ул. Коперника ч. 36.

Товариство завязане для охорони наших емігрантів
в р. 1907 уділяє поради і опіки **безплатно**, просить
лише долучити марку на відповідь. З порадою дістає
кождий карту поручаючу Товариства, дуже по-
мічну в чужині з адресами людей, що по цілім світі
заопікують ся заблукавшими.

Особливо поручає Товариство нашим емігрантам
дуже поучаючу книжочку:

Дороговказ для переселенців

де є описана ціла дорога в чужину крок за кроком
з дуже важкими вказівками. Ціна її 40 с.; приси-
лає ся марками в листі з замовленем.

Запренумеруйте собі часопис Товариства

ЕМІГРАНТ

що коштує лише 1 К за річник, а є для Вас дуже потрібна.

Др. РОМАН СЕКЕЛА

Краєвий адвокат

отворив адвокатську канцелярію
в ЯВОРОВІ.

== СВІЙ ДО СВОГО! ==

Михайло Білокур

виконує всілякі роботи лякерничі так в місци
як і на провінції. Вповажаних П. Т. Родимців
прошу о ласкаве попере те мого підприємства.

ЛЬВІВ, ул. Рицерська ч. 17.

Филімон Левіцький

архитект і кожд. будівничий

== у Львові, улица Льва Сапіги ч. 39. ==

Виконує проекти і кошториси всіляких будівель.

★ Приймає управу будівель і підприємства. ★

Перша руська краєва безкон-
курентційна робітня

КУШНІРСЬКА і БІЛОШКІРНИЧА

під фірмою

ПЕТРО КАРЛЯК

Львів, ул. Руська ч. 1.

Футра нові, зарукавки, боа, шапки,
жакети і сердаки робить,

Футра реперує і перерабляє, а та-
кож білі зарукавки і боа хемічно
чистить і на літо футра пере-
ховує.

Виправляє шкіри всілякого рода і

Купує сирі шкіри з котів, лисів,
кун, тхорів, кретів, хомиків, ви-
вірок і т. и.

Хлопців до науки приймає в 14 році життя.

Відзначений високими правительственными
нагородами за взірцеву роботу.

Печі і кухні

ставить, старі репарує
скоро і дешево, а також
поручає яко спеціаль-
ність новий спосіб мон-
тованя печий т. з. „Метін-
гера“ і вкладки „Унікон“,
на котрім ошаджує ся 50%
опалу а огріває ся скоро
як печі металеві.

Кошториси і проспекти даром.

Михайло Талібей

майстер кафлярський

Львів, ул. Городецька ч. 10.

Кравецькі роботи

мужеські

виконує з власної матерії
по дешевій ціні, солідно
і на час;

- - сокільські однострої - -

- - шапки і сорочки - -

по цінах

як найприступнійших!

ТЕОДОР СТАНЬКО

Львів,

ул. Куркова ч. 10, партер.

Дуже багато людей хорує на пропуклину, а не знає
о сїм, що на се є дуже добрий лїк, яким від сеї
хороби можна вратуватись, в здоровлю працювати.

БАНДАЖІ

на пропуклину (брух)

одно, або дворічні для
мушин, жінок і дітий по
5, 6 кор., з англійськими
апаратами і пружинами
8 і 12 корон.

При замовленю нале-
жить подати міру, се є
грубість особи, дальш
з котрого боку пропу-
клина є чи з лівої сто-
рони, чи з правої
може на обі сторони
дальше треба подати
як довго терпить ся на
пропуклину і чи може
опала в діл? і чи вже
уживано якого бандажу.

Висилає ся лиш за посліплатою, або попе-
редним надісланем гроший, без означеня
що ся висилає.

М. Л. ПОЛЯЧЕК в Самборі ч. 71.

ВІД ХАТИ ДО ХАТИ!

ІЗ РУК ДО РУК!

„Лисьмо з Просьвіти“

ОРГАН ТОВАРИСТВА „ПРОСЬВІТА“

Виходить раз на місяць та подає способи й дороги, якими наш нарід може дійти до красної долі слідом за другими народами, подає вісти про просьвітний рух серед нашого і інших культурних народів та інформує про всілякі здобутки людського духа.

Крім сего містить „Лисьмо з Просьвіти“ у окремім відділі, що зветь ся „Вісти з Просьвіти“ вістки про діяльність головного видіму і його секцій, філій і читалень „Просьвіти“, необхідні для кожного члена тов. „Просьвіта“. В рубриці **Нові видавництва** подаєть ся коротенький зміст кожної нової книжки з заміткою, для якого рода читачів книжка призначена. Окремий відділ п. з. „Праця і забава“ призначений для розривки читачів і містить шаради, загадки, задачі і т. п., за які назначують ся премії.

„Лисьмо з Просьвіти“, як орган Товариства, **обовязані передплачувати** всі філії і читальні „Просьвіти“, а повинні його піддержувати всі члени Товариства, передплачуючи самі, заохочуючи других до сего, та стараюдись, щоби „Лисьма з Просьвіти“ не бракувало ні в однім Товаристві просьвітнім, економічним, касиновім і т. п.

„Лисьмо з Просьвіти“ коштує річно - - - 3 К,
а для членів лише 2 К.

АДРЕС РЕДАКЦІЇ і АДМІНІСТРАЦІЇ: ЛЬВІВ, РИНОК Ч. 10.

В просьвіті і єдності народна сила!

Вам певно стидно і соромно,

що Ваш сусід ще доси не є членом „ПРОСЬВІТИ“ і Ви хотілиб його позискати на члена Товариства. Коли так — то при зміні року найвідповіднійша до сего пора. Ви покажіть йому лише ті книжочки і календар, що Ви в сім році дістали від „ПРОСЬВІТИ“, а вже тим збудите в нім охоту стати членом „ПРОСЬВІТИ“. Колиж ще поясните йому, що за дві корони річної вкладки (від інтелігентів 4 К.) члени „ПРОСЬВІТИ“ дістають:

а) дуже гарно розмальовану членську грамоту,

б) великий, ілюстрований календар та

в) крім того ще в 6—8 ілюстрованих книжок, що самі в сім році представляють вартість трех корон і 75 сот. та що крім того дає тов. „ПРОСЬВІТА“ своїм членам ще такі користи:

1) введне для них 4% опушту від щорічної асекураційної палежитости в товаристві „Дністер“;

2) уділяє всяких поучень про засновуване читальняних крамниць та в інших господарсько-промислових справах в „Лисьмі з Просьвіти“;

3) помагає в переводженю досьвідів з управою сіножатній і пашиних рости;

4) весплає на жаданє свого учителя господарства для поучуваня членів в справах господарських;

5) введне для читальняних крамниць безпроцентові позички та переводить їх люстрацію через фахових людей і

6) введне для читалень дозвіл на удержуване складів соли та на побранє її прямо з ц. к. салін та гуртовних складів повітових — то не може бути, щоби Ваш сусід був таким нерозумним чоловіком, що пожалував марних дві корони на вкладку до такого хосеинного Товариства як „Просьвіта“.

Членські вкладки та всякі лисьма висилайте до місцевої філії „ПРОСЬВІТИ“.

ПРОПАМ'ЯТНА КНИГА
ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ПРОСВІТНО-ЕКОНОМІЧНИЙ

КОНГРЕС

уладжений
ТОВАРИСТВОМ „ПРОСВІТА“ В СОРОКЛІТЄ ЗАСНОВАННЯ
У ЛЬВОВІ

В ДНЯХ 1. і 2. ЛЮТОГО 1909 РОКУ.

ПРОТОКОЛИ І РЕФЕРАТИ

зредагували

Др. ІВАН БРИК і Др. МИФАЙЛО КОЦЮБА.

ЛЬВІВ 1910.

КОШТОМ І НАКЛАДОМ ТОВАРИСТВА „ПРОСВІТА“.

Ціна брошурованого прим. 7 кор., оправленого в полотно з золотими витисками 8 кор., оправленого в півскіру з золотими витисками 10 кор., в люксовій оправі 12 кор.

==== На порто треба долучити 72 сот. ====

Порадник гігієнічно-лікарський

* НЕДУГИ ПОШЕСТНІ *

зладив

Др. ЄВГЕН ОЗАРКЕВИЧ

Директор „Народної Лічниці“ у Львові, Голова „Руського Тов. лікарського“, дійсний член „Наук. Тов. ім. Шевченка“.

Накладом Товариства „Просвіта“.

ЛЬВІВ 1911.

Ціна: оправленого в полотно з витисками 1'60 К., брошурованийий 1 К., на порто рекомендоване треба долучити 35 сот.

ТЕЛЕФОН 706.

М. КРИВЕЦЬКИЙ і Сп.

АРТ. ПЕРЕПЛЕТНЯ КНИЖОК

Львів, Ринок ч. 10 і ул. Бляхарська ч. 18.

(Дім Тов. „Просьвіта“).

Приймає в переплет: всякого рода накладу, книжки бібліотечні поодинокі і в цілості, книжки шкільні, книги торговельні і бюрові, книги церковні, **ЄВАНГЕЛІЯ**.

Сталим відборцям і брацтвам церковним уділяє ся кредиту.

Найприступнійші офери відворотно.

Стефан Коцюмбас ШЕВСЬКА РОБІТНЯ

Львів, ул. Гродзіцких ч. 6.

Приймає замовлення на всякі шевські роботи зі Львова і з провінції (на міру вистарчає старий черевик). — Робота добра, тревала, елегантна і дешева.

Має на складі всі матеріяли і роди шкір.

НАРОДНА КАСА в Косові

стов. зар. з обм. цор

приймає вкладки до обороту і опроцентує їх по 5% від дня по зложеню до дня перед зворотом. Виплачує 500 К без вивідження. Рентовий податок від вкладок оплачує з власних фондів. Удїляє позички на веклі за відповідним забезпеченем.

Витяг з білянсу за серпень 1912: Власне майно К 27,108.04. Відвічальність членів понад удїли К 48,620. Удїлені позички К 130,701.78. Вкладки до обороту К 46,133.66. — Оборот від початку року К 1,037.907.34.

ВАЖНЕ ДЛЯ МУЗИКАНТІВ.

Як заложити оркестру, що коштують інструменти і як їх силатити, подає докладно:

Перший український висилковий дім

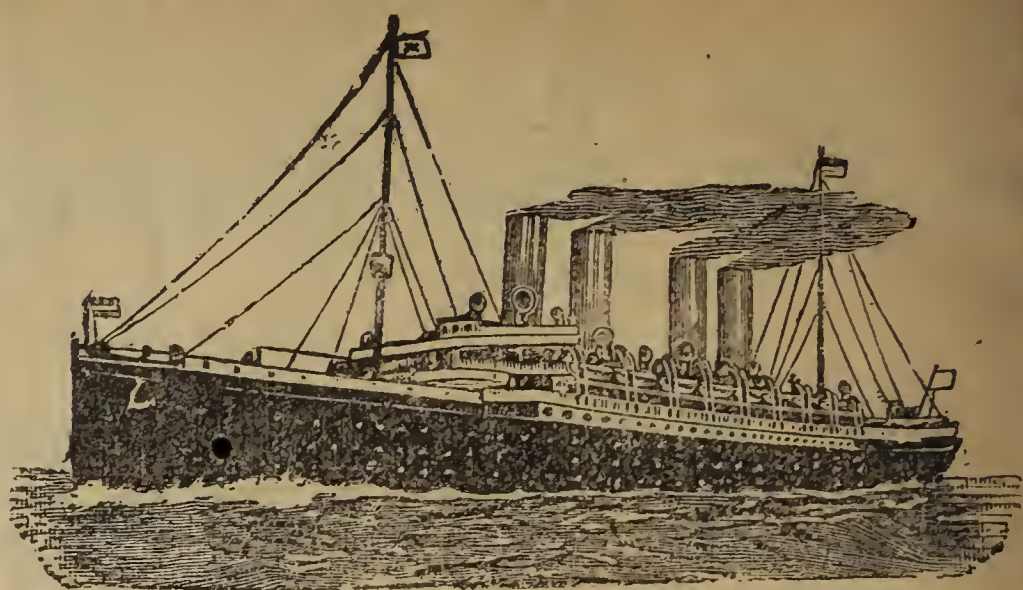
„ОРКАН“

Львів, ул. Коперника ч. 18.

Цілі оркестри почавши від корон 300 на силати. Різні інструменти а то: скрипки, басы, гітари, гармонії, цитри, флети, влярнети, труби і т. д. по найдешевших цінах. Не вірте чужинцям, лишень — купуйте і замовляйте у нас.

Соколам і Січам великий опуст!!!

== До ==
К а н а д и,
А м е р и к и,
А р г е н т и н и
і т. д.

== переправляє ==
найдешевше, найліпше
та найбезпечнійше

просто без пересідання

на Анверпен, Бремену, Ганновер, Роттердам і т. д.

ОДИНОКА РУСЬКА АГЕНЦІЯ
БЮРО ПОДОРОЖИ „СЬВІТ“

РОМАН СІРЕЦЬКИЙ : СПІЛКА

Чернівці (Буковина) ул. Кохановського ч. 1.

Не доконче їхати до Черновець за шифкартою. Кому до нас не по дорозі най пішло нам лиш завдаток в сумі К 20.— за кожду особу, а ми сейчас пішлемо кождому шифкарту до дому та подамо точно пояснене до подорожи аби кождий щасливо заїхав на місце.

На жадане посилаємо кождому даром наш календарик та англійсько-руський словар. ==

ДУЖЕ ВАЖНЕ! Власні агенції маємо: у ЛЬВОВІ,
БРЕМІ, АНТВЕРПІІ та МОНТРЕАЛЮ!

Міське Товариство кредитове

„Народний Дім“

стоваришене зареєстров. з обмеженою порукою

у Львові, ул. Городецька 93.

приймає вкладки щадничі до обороту і опроцентовує їх по

5%

від ста з піврічною капіталізацією і оплачує з власних фондів рентовий податок.

Уділяє векселеві і гіпотечні позички під найдоріднішими умовами.

Один уділ членський виносить 50 кор. вписове 3 корони.

Всякі інформації в справах кредитових і фінансових, уділяє ся клієнтам безінтересовно. При письмених запитах належить долучити марки на кошти пересилки. 32

Локаль: Львів, ул. Городецька 93.

ІВАН ЛЕВИНСЬКИЙ

конц. будівничий і фабричне підприємство для будівельного промислу

Львів, ул. А. гр. Потоцького 58. :: Телефон ч. 199.

Жировеkonto в Австро-угорськiм банку у Львові.
Кonto в поштової щадниці ч. 837615.

КАФЛЕВІ ПЕЧІ, КУХНІ І КОМИНКИ.

„UNICUM“ патентовий шмотовий прилад до збільшувания тепла.

:: **ТЕРАКОТА І МАЙОЛІКА БУДІВЕЛЬНА.** ::

Глязуровані дахівки і поливки.

Глязуровані плити на стіни.

Всякого рода будівельні материяли.

ШТУЧНИЙ КАМІНЬ на фасади і сходи.

ПАТЕНТОВАНІ СТІНИ КЕСЛЕРА.

Підлоги соснові і машинові.

Посацки з дощівок. :: Всякі столярські вироби.

Шлюсарські варстати.

Гигієнічне осушувание нових і старих будівель.

ГІПСОВІ СТІНИ.

Артистичне заведење різбарсько штука-терійних робіт і виріб штучного мarmору.

ДАХОВА ПАПА „DURESCO“. 38

ЦЕМЕНТ І ГІДРАВЛІЧНЕ В'ЯЛНО.

На продаж парцелі під віллі і камениці.

Телефон ч. 1707.

Телефон ч. 1707.

Робітня виробів артист.-шлюсарських, будівляних і машин до виробу цементових дахівок

Михайла Стефанівського

у Львові, ул. Рицарська бічна ч. 18.

Виконує брами, огороження, вікна, крести, сходи, залізні шафи для Комітетів і Товариств, громозводи і всілякі роботи входячі в круг шлюсарства.

::: Більші замовлення на догідні сплати. :::

ОДИНОКЕ УКРАЇНСЬКЕ БЮРО ТОГО РОДА В ГАЛИЧИНІ І НА БУКОВИНІ.

ПАВЛО ДУРБАК

ІНЖИНІР ВУДОВИ МАШИН — ТЕХНІЧНЕ БЮРО

Проектує і будує **усякі машинові уладженя** а сцедияльно млини всякого рода, тартаки, горальні, механічні пральні, пекарні, парові кухні, цегольні **різні для міст і місточок** виконує **поміри сил водних** до промислових цілій, **поміри та провірювання** доброти усяких машин та **оцінюванє** їх вартости.

Вирабляє **консенси на промислові заведеня у властий,**

достарчує по фабричних цінах усякі машини

першої марки: парсві машини, кітли, льокомобілі парові і бензинові, мотори газові, бензинові і ссучо-газові, мотори Diesl-a, помпи, всі машини, що входять в обсяг млинарства, тартаків, горалень, механічних молочарень, пралень і пекарень, парових кухон і різниць як також всякого рода технічні артикули. За доброту і якість достарчених машин і артикулів технічних даєсь як найдальше ідучу поруку. Всякі замовленя з технічних артикулів чи машин виконуєсь по можности відвортною поштою.

22

Всяких пояснень і коштосписів уділяє ся радо.

--- ЛЕРЩА РУСЬКА ТОРГОВЛЯ І РУКОДІЛЬНЯ ---

Параментів церковних

Велодимира **У**стенського

У ЛЬВОВІ, ул. РУСЬКА Ч. 8.

ТОРГОВЛЯ поручає: Свій богато заосмотрений склад всіляких товарів церковних як: фелони, фани, хоругви, плащениці, прапори брацькі і сокільські.

Великий вибір **зелізних хрестів нагробних**. Всякі посилки полагадує ся відвортною поштою по найнишій ціні.

Рукодільня бронзівнича

приймає: замовленя на всякі роботи із **золота, срібла, бронзу і иньших металів**, як також до відновленя, позолоченя і посрібленя всякі **церковні домашні знаряди**.

17

Хрести, кулі, місяці і сонця на копули.

Все виконує ся в найкоротшій часі і по найнишій ціні.

На жаданє висилає ся **цінники богато ілюстровані.**

ДИМ ТОРГОВЕЛЬНО-ПРОМИСЛОВИЙ :: „ДОСТАВА“ ::

стоваришене зареєстроване з обмеженою порукою у Львові.

Дирекция: Львів, ул. Домініканська ч. 11. I. пов.

СКЛАДИ: у Львові, улица Руська ч. 20., в Станиславові,
- - пл. Смольки ч. 1., в Перемишпи Ринок ч. 26. - -

Поручає свої багато заосмотрені склади найрізноморіднішої церковної утвори, бронзів, риз, різьби, образів олійних і на картонах, до церков і читалень та сьвітлиць, дальше вишивки, (плащениці, шалі, суконки).

Приймає до направи і відновлення ризи церковні, бронзи, чаші золотить огнево і дуже тревало. Поручає брацтвам випробованих різьбарів для виконування іконостасів і престолів і перворядних малярів для церков.

Для „СІЧИЙ“ і „СОКОЛІВ“ і товариств ремісничих поручає прегарні прапори, від найдешевших до найвибагливіших з образами олійними або гафтованими, з козацькими буньчуками, та емаліованими або золоченими емблемами.

До прапорів додає всі потрібні інструкції, рисунки, реґуляміни і подання даром.

Жадайте зараз присилки дуже цікавої брошурки під заг. „Прапор“ даром і оплачено.

27

За щадничі вкладки платить „Достава“ 6%.

Уділ К 20. — вписове 1 К., порука дворазова.

Видавництво Товариства „Просьвіта“ можна набути, передовсім у всіх Філіях „Просьвіти“. Котра би Філія ще наших видавництв на складі не мала, то члени повинні від неї рішучо зажадати. А дальше можна їх купувати в отсих книгарнях:

Белз: Народний Дім.
Бережани: Мілер С.
Бережани: Погорілес М.
Бережани: Фраер К.
Будзанів: Штайнбок Е.
Бучач: Гальберґ.
Вижниця: Вайденфельд.
Вижниця: Розенгек О.
Гвоздець: Гельберґ Е.
Городенка: Оффенберґ З.
Городок Ягай.: Ценнік.
Гусятин: Кавалек Ф.
Долішний Кут, Вашківці:
Крайник В.
Золочів: Ляндесберґ И.
Калуш: Глятиштайн.
Кіцмань: Готесман М.
Коломия: Видавнича Спілка.
Коломия: Зенензіб С.
Коломия: Жиборсвий М.

Коломия: Оренштайн Я.
Косів: Фігер Сіндель.
Кути: Ваґшаль.
Львів: Канцелярії Товар.
»Просьвіта« (гол. склад).
Львів: Книгарня Наукового
Тов. ім. Шевченка.
Львів: Книг. Ставропігійска.
Львів: Альтенберґ.
Львів: Юффи.
Микулинці: Ілесевич А.
Перемишль: Народ. Базар.
Перемишль: Ваґль, бюро
дневників.
Печеніжин: Шльосберґ М.
Рогатин: Жіноча Громада.
Рудки: Народний Дім.
Самбір: Лукасевич Микола.
Снятин: Погорілес А.
Сокаль: Гольцер Й.

Станиславів: Сокіль. Базар.
Станиславів: Айзенштайн.
Тернопіль: Мізлер І.
Тернопіль: Рапиапорт Б.
Чернівці: Блюменталь С.
Чернівці: Равх С. (експози-
тура на Буковину).
Чернівці: Бірнбавм Др.
Чортків: Народний Дім.
Чортків: Френкель В.

Америка.

Вініпег: Новак А.
Вініпег: Доячек Ф.
Скрантон: Руська книгарня.
Монтреаль Кве, Канада:
Мостовий Г.
Ньюорк (City): Лисяк М.
Парана, Бразилія: Олік Н.

Бюро технічне
ІВАНА
СВІРСЬКОГО

правительством авторизованого
геометра

у ЛЬВОВІ,
ул. Францішканська ч. 17.

Виконує: поміри ґрунтів,
діли різнородні, парцеля-
ції, відграничення, вирівна-
ня границь ґрунтових ко-
масації, нівеляції, зним-
ки тахіметричні і м. и. по
незвичайно низьких цінах.

ТЕОДОР ГОЛІЯН

кравець у Львові

при улиці Собіського ч. 32.

доставець гр. кат. семинара ду-
ховного у Львові, виконує всякі
роботи кравецькі після найновій-
ших взірців на низьких цінах так
для сьвіцької Публіки, як також
для Всечеснійшого Духовенства,
також на місячні сплати.

З поважанем
ТЕОДОР ГОЛІЯН.

❁ ДМИТРО СТАЩИШИН ❁

Робітня різьбарська, столярська і позолотарська
ЛЬВІВ, улиця Рицарська бічна ч. 18.

Виконує всі роботи, що входять в обсяг

ЦЕРКОВНИХ УКРАШЕНЬ.

Має також дуже гарні рами на образи і картини.

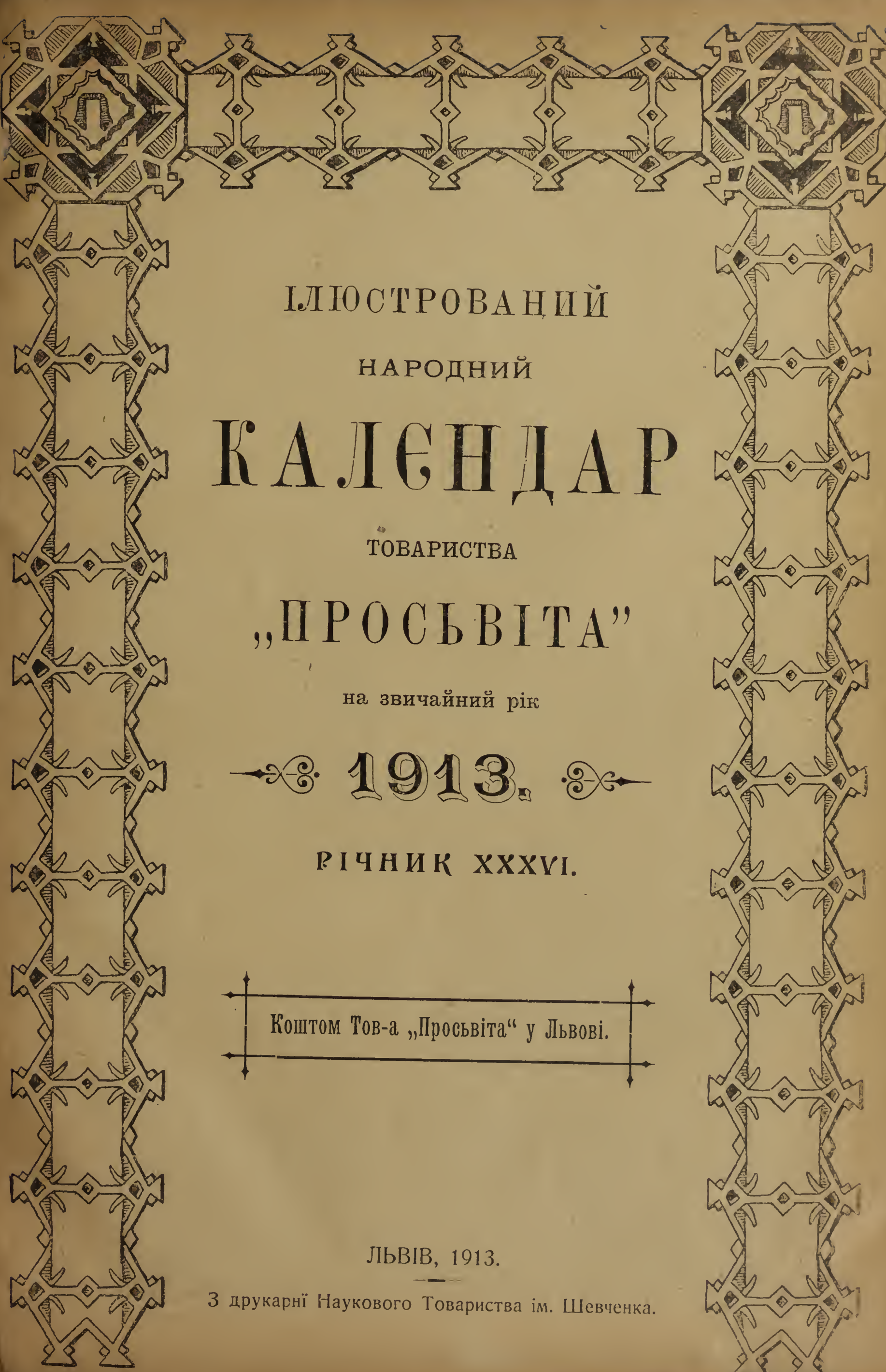
АРТИСТИЧНО-РЕПРОДУКЦІЙНЕ ЗАВЕДЕННЯ

„ПОЛІГРАФІЯ“

У ЛЬВОВІ, РИНОК ч. 11.

виконує кліші до одно- і трибарвного друку в цинку, міді і мосяжи, до діл, брошур,
ілюстрованих часописей, цінників, оголошень і т. д. після надісланих взорів, рисунків,
фотографій і штихів, по дуже умірених цілах.

Всякі замовлення доставляє ся в найкоротшій часі.

ІЛЮСТРОВАНІЙ
НАРОДНИЙ
КАЛЕНДАР
ТОВАРИСТВА
„ПРОСЬВІТА”

на звичайний рік

—❧— 1913. —❧—

РІЧНИК XXXVI.

Коштом Тов-а „Просьвіта“ у Львові.

ЛЬВІВ, 1913.

З друкарні Наукового Товариства ім. Шевченка.

М. Івасюк.

Візд Б. Хмельницького до Кііва

(Портрет на стор. 163).

Що в календарі є:

Часть календарська.

	стор.
Пануюча планета	V
Затміння сонця і місяця в 1913 р.	V
Пасхалія	VI
Пости греко-кат. і римо-кат.	VI
Десять століть української історії	VI
Календарієм і історичний календар VIII—XXXI Ловецький і рибоцький календар	XXXII

Часть літературна.

Стефан Ковалів: Олекса Щупак	2
Іван Франко: Себе самого поперед застав робить	5
З. А. Серфуттовський: Недуга над недугами. З білоруської мови переклав Михайло Лотоцький	6
Яків Щоголів: Ткач	10
Аветис Агаронян: В тюрмі. З вірменського переклав М. Я.	11
Уляна Бравченко: Чи є що краще, як в тиші трудитись	15
Петро Розелгер: Сільський хірург	16
Іван Франко: Гадки.	21
— Грицева шкільна наука	22
Афоризми	26
Т. Шевченко: Калина	27
Загадки	28
Вільгельм Гавф: Казка в строю Альманаха. З німецького переклав М. Я.	29
Іван Франко: Притча про приязнь.	32
Стефан Ковалів: З практичної школи	33
О. Олесь: Над колискою (пісня матері)	35
Леонід Глібів: Загадки	35
Антін Чехов: Дами. З російського переклав Івка	36
В. Сивенький: Україна	38
Антін Лотоцький: Михайло Семиліток, оповідане з народнього переказу.	39
Леонід Глібів: Над Дніпром	44
— Відгадки на загадки	44

	стор.
М. Возняк: Іван Франко. З нагоди ювілею сороклітної літературної праці	49
І. Крипякевич: Шкільне життя в давніх часах	68
М. Возняк: Сорокліте літературної праці співця бездольних	73
М. С.: Найбільше свято всеї України. Столітні роковини уродин Т. Шевченка	76
Юліян Ловицький: Шкільна конкуренція	87
Діточе царство. З редакційної теки „Дзвінка“	97
Український університет у Львові і роспійська Україна.	105
Ю. Ловицький: Дбаймо про наші народні школи! (Кілька практичних рад і вказівок)	109
Як стоїть справа українського університету у Львові	121
Австрійська Україна на виставі в Одесі	123
Івка: Впкоріюймо з поміж себе лихі звичаї. Замітки про уживане алькоголю і курене тютюну	125
Учім дітий чемности	130
Аркадій Аверченко: Робінзон. З російського переклав Я. Весоловський	135
В. Мереньків: В глибинах океану	137
Зріст залізниць мірою культури	140
Бактерії — приятелі чоловіка (За Айхгольцом подав Чешига Іван)	141
Край без алькоголю	143
Децо про полудневий бігун і єго відкритє	144
Господарська прогулька українських рільників до Чехії	157
М. Творидло: Як селяни витворюють рільничий промпел.	159
В ремеслі і промпелі економічна сила народу!	162
В. К—лів: Про обезпечене на житє	165
Хліб	170
Про рентові оселі і рентову позпчку	177
З року на рік	191
Посмертна згадка	208

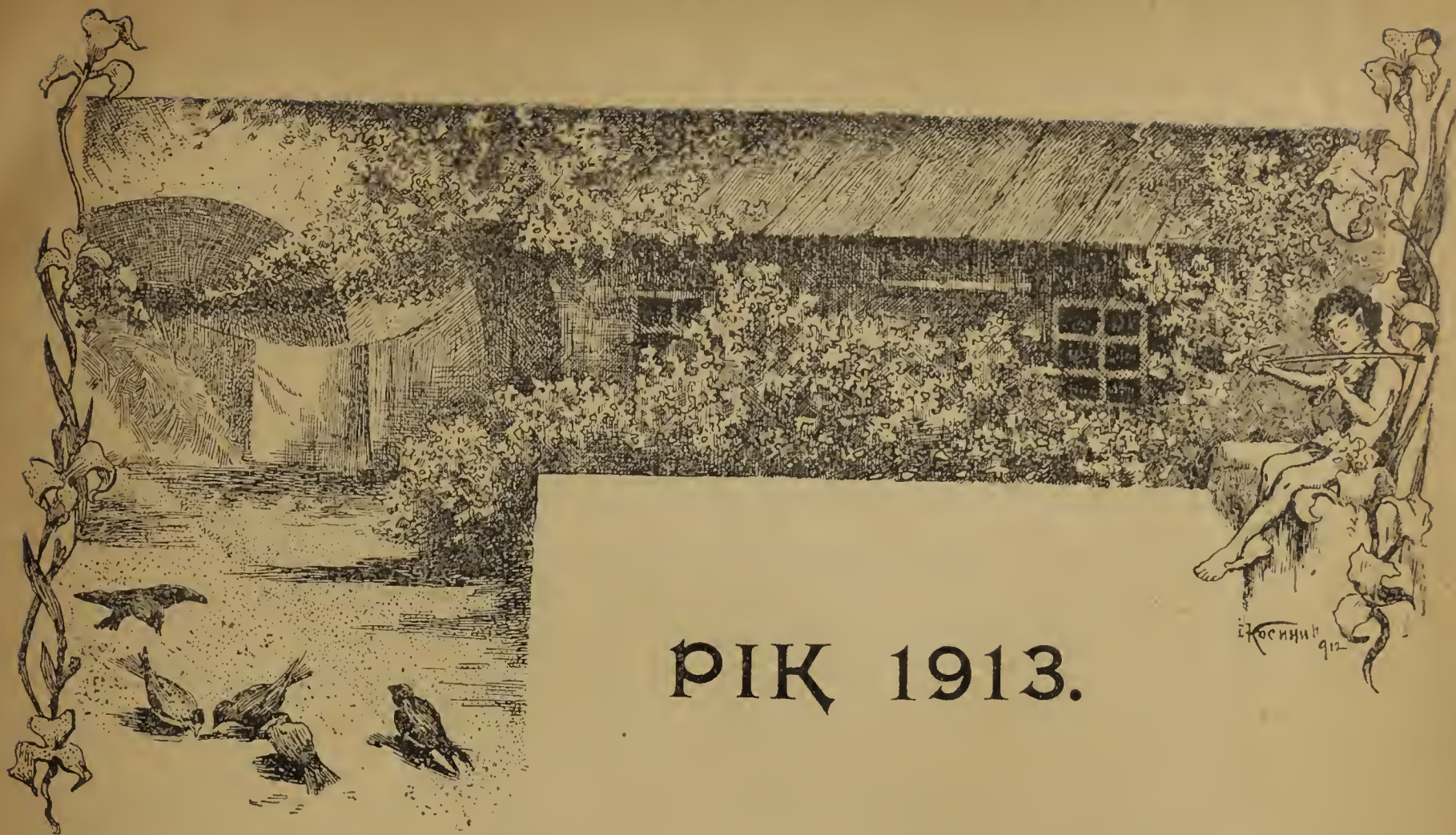
	стор.
і се і те	45, 81, 113, 131, 149, 183
Сліди різнородних лісних і полевих звірят	45
Скількість лісів на світі	45
Лісний воздух	46
Одіж, в якій безпечно пливати	81
Викпнені міліони	81
Найважніші гігієнічні правила	82
Співацьке товариство „Боян“ в Новім Санчп	113
Відвага в щоденнім житю	113
Загальні правила охорони перед сухотами	114
Механічний чоловік	131
Цигаро на услугах психології	131
Печери в Кривчу	149
Село шахістів	149
Дещо з історії пошти	150
Підземна почта в Лондоні	151
Про ребуси та їх відгадуванє	152
Перший дїм тов-а „Сокіл“ в Галичині	183
Числа велити	183
Гігієнічні поради	115, 132, 154, 186
Ради для господарів	46, 83, 133, 186
Ради для господинь	47, 84, 115, 133, 187
Ріжні ради	116
Для розривки	47, 84, 117, 134, 155, 188
Жарти, дотепи і анекдоти	48, 85, 118, 155, 188
Ребуси	48, 84, 117, 134, 151, 12 (части інформ.)

Часть інформаційна.

Почтові постанови	1
Інформації для їдучих залізницями	7
Міри і ваги	10
Переміна сяжнів ² і моргів на гектарп	12
Табеля заміни корон на чужі валюти	13
Табеля заміни корон на маркп і марок на корони, обовязуюча на печтах німець-	

	стор.
кого цісарства	14
Табеля переміни чужої валюти на корони і сотнки	15
Табеля відсоткова	16
Короткий спосіб обчисленя відсотків за дні	16
Скалі стемплевї і податок особисто-доход	17
Вптяг з тарифп стемплевої	18
Поверхня землі	22
Календар вагітності домашних звірят	23
Упривілейовані ярмарки в Галичині і Буковині	24
Для тих, що їдуть до Прус	29
Обчисленя при будівлях	33
Військові приписи	34
Нові постанови про однорічних добровольців	35
Військові реклямації	36
Відшкодованє для родин резервістів	38
Військові урльопп на час жнив	40
Платня за підводи	40
Фахові школи в Галичині	40
Кілько висівати і як видають господарські рослини	43
Коротка наука рахованя	44
Провідник по Львові	51
Показчик до пляну міста Львова	56
Міська електрична залізниця у Львові	57
Тарифа оплат за їзду фіякрамп і дорожками в окрузі міста Львова	58
Дещо про писанє листів	59
Кілька уваг про се, як поводити ся на вулиці і в товаристві	61
Адвокати Українці в Галичині і Буковині	63
Нотарі Українці	63
Лікарі Українці	64
Українська преса	67
Оголошеня	1—56

РІК 1913.

Пануюча планета.

Пануючою планетою в сім році є **Венера**. Ся планета дорівнює величиною нашій землі. Обертаєсь она наоколо сонця в 225 днях а наоколо своєї осі в 24 годинах. Венера є найяснійшою звільдою так межі сталими звільдами як і планетами. Дивлячись через далековиди помічуємо на Венері такі самі тіни як і на місяци. Літа, в котрих панує Венера, є більше вогкі як сухі і досить теплі. Весна пізна, літо горяче і парне з дощами. Осінь тепла і красна з початку, при кінци зимна. Зима суха і морозна при кінци відлега.

Затьміна сонця і місяця в 1913 р.

В 1913 р. будуть три затьміна сонця і два затьміна місяця, з котрих однак ані одно не буде у нас видиме.

I. Повне затьміне місяця 22 марта у нас не буде видиме. Початок затьміна о 11 год. 11 мін. рано; кінць о 2 год. 42 мін. по пол. Се затьміне буде видиме в північній Америці, в західній половині полудневої Америки, на Спокійнім Океані, в Австралії, в східній половині індійського Океану і в Азії з виімкою Персії, Арабії і Малої Азії.

II. Частинне затьміне сонця дня 6 цвітня у нас не буде видиме. Початок затьміна о 4 год. 51 мін. по пол., кінць о 8 год. 9 м. веч. Се затьміне буде видиме на північно-східних кінчинах Азії, в північній і північно-західній Америці і в північних околицях бігунових.

III. Частинне затьміне сонця дня 21 серпня у нас не буде видиме. Початок о 9 год. рано, кінць о год. 10 м. 40 вечером. Се затьміне буде видко на північно-східних побережах північної Америки і в Гренляндії.

IV. Повне затьміне місяця дня 15 вересня у нас не буде видиме. Початок о 11 год. 51 м. рано, кінць о 3 год. 12 м. по пол. Видко буде в північній і середущій Америці, на Спокійнім Океані, в Австралії, в Азії з виключенем Малої Азії і на Індійськім Океані.

V. Частинне затьміне сонця дня 30 вересня у нас невидиме. Початок о 3 год. 54 м. рано, кінць о 7 год. 33 м. рано. Видко буде на сході полудневої Африки, на Мадагаскарі, в полудневій часті Індійського Океану і в околицях полудневого бігуна.

ПАСХАЛІЯ.

Рік	Обряду гр. католицького											Обряду латинського						
	Ключ гран.	В році літо	Мясниця		Неділя мясопустна	Неділя сиропустна	Великдень	Вознесє	Зелені свята	Петрівка		Великдень лат. з нашим	Попелец	Великдень	Вознесє	Зелені свята	Боже тіло	Адвент
			нед.	днів						нед.	днів							
1913	Г	д	7	6	17 лют.	24 лют.	14 цьвіт.	23 мая	2 чер.	2	5	5 нед.	5 лют.	23 мар.	1 мая	11 мая	22 мая	30 пад.
1914	О	в	6	5	9 лют.	16 лют.	6 цьвіт.	15 мая	25 мая	3	6	1 тиж.	25 лют.	12 цьв.	21 мая	31 мая	11 чер.	29 пад.
1915	И	г	4	4	25 січн.	1 лют.	22 март.	30 цьв.	10 мая	6	—	разом	17 лют.	4 цьв.	13 мая	23 мая	3 чер.	28 пад.
1916	Т	є	7	3	14 лют.	21 лют.	10 цьвіт.	19 мая	29 мая	3	2	разом	8 мар.	23 цьв.	1 чер.	11 чер.	22 чер.	3 гру.
1917	К	з	6	1	5 лют.	12 лют.	2 цьвіт.	11 мая	21 мая	4	3	1 тиж.	21 лют.	8 цьв.	17 мая	27 мая	7 чер.	2 гру.
1918	Б	з	9	—	25 лют.	4 мар.	22 цьвіт.	31 мая	10 чер.	1	4	5 нед.	13 лют.	31 мар.	9 мая	19 мая	30 мая	1 гру.
1919	П	д	6	6	10 лют.	17 лют.	7 цьвіт.	16 мая	26 мая	3	5	разом	5 мар.	20 цьв.	30 мая	8 чер.	19 чер.	30 пад.
1920	С	г	5	5	2 лют.	9 лют.	29 март.	7 мая	17 мая	5	5	1 тиж.	18 лют.	4 цьв.	13 мая	23 мая	3 чер.	28 пад.

Пости греко-кат.

Святий вечер перед Богоявл.
Великий піст.
Петрівка.
Спасівка.
В дань Усікн. глави Іоан. Крест.
В день Воздвиженя Честн. Креста.
Пилипівка.

Середа і п'ятниця кожного тижня
(кромі загальниць).

Пости рим.-кат.

Великий піст.
Адвент.
Перед кождим св'ятим, если не є
неділя.
Дні хрестні (т. є три дні перед Возн.).

Десять століть української історії.

913.

В Києві княжив Олег, князь мудрий і воєвничий, про якого силу і хитроці співали пісні: віле жите воював він з сусідами, з Греками та Хозарами і положив кріпкі основи під київську державу. Того року ходили руські війська на Дін і Волгу до Каспійського моря — 500 кораблів по 100 мужа на кождім; кілька місяців воювала Русь тамешні краї і здобула велику добычу, але при повороті Хозари розбили наше військо, так що погибло 30.000 мужів. Руське імя було тоді славне в усіх східних країнах.

1013.

Панував у Києві Володимир Великий, слашний князь, що завів на Україні християнство,

заснував перші школи, науку, письменство: воювати не любив, а дбав о се, щоби на українській землі був лад і добробут. Того року прийшла на Русь небезпека від Польщі: польський король Болеслав прибрав собі на поміч Німців і Печенігів і пішов війною на Галичину; але по дорозі Поляки посварили ся з Печенігами і похід їх скінчив ся без шкоди для Русинів. Час Володимира і його сина Ярослава се найславніша епоха в історії давньої України.

1113.

Того року умер в Києві князь Святослав Ізяславич, правнук Володимира В.: він лишив по собі лиху славу, бо позволяв жидівським купцям кривдити бідний нарід: по його смерті нарід

зворохопив ся, погромив Жидів і кількох висших урядників. Новий князь, Володимир Мономах видав нові закони, заборонив позичати гроші на великі проценти і впокоїв парід. В тім часі ішла за Дніпром завзята боротьба Русен з Половцями, диким народом, що мешкав в стінах і руйнував українські села і міста. В Галичній князпльи тоді князі Володар і Василько Ростиславичі, що безпачастно берегли нашої землі перед польськими нападами і пераз ходили війською на Польщу.

1213.

Київ доживав тоді останніх днів своєї слави: город найславніший колись на сході Європи підупав, а тодішній київський князь Мстислав Романович не мав ціякої сили ні поваги. В Галичній також упало пановане руських князів: молодий князь Данило мусів втікати в чужі землі, а в нашім краю запанували Поляки й Угрі. Ціла Україна була тоді в війні, міста і села горіли, парід тяжко бідупав: се найсумніші часи в нашій князпльи історії.

1313.

Київ і ціла східна Україна була тоді під татарським ярмом; парід платив тяжкі податки Татарам і ніколи не був безпечний свого майна і життя. Зате в Галичній настав тоді час мира і спокою; панупав тоді король Юрій Львович, внук короля Данила, князь мудрий і ласкавий: такого богацтва і добробуту, в яким пробував наш край тоді, не було ніколи перед тим ні пізнійше. Се були останні часи вільної української держави, бо трицять років потім, запанувала вже у нас Литва і Польща.

1413.

Українські землі були під панованем двох чужих держав, Литви і Польці. В сім році в Городлі над Бугом зіхали ся князі Ягайло і Вітовт з польськими і литовськими панами і рішили злучити обі держави в одну. Руських панів було вже тоді небогато і для нашого народа ся унія ніяких користей не принесла. Розпочали ся в тих часах переслідування Русинів за віру; король Ягайло не пошанував навіть костий руських князів в Перемишлі і казав їх викидати з гробів, руські церкви переміняли на костели, а людей перетягали на латинство.

1513.

Настали дуже тяжкі часи для нашого народа. Шляхта завела тоді вже всюди панщину: селянин не міг внести жалоби на пана до суду, не міг продавати ані купувати землі, не міг виїти з села, мусів платити панови податок і робити роботи на панськім лані, терпіти панські знущання. По містах руське міщанство не могло купувати домів в ринку і займатися свобідно всякими ремеслами. Руська церква була в погорді і в нужді хоч єпископи заходили ся щільно коло її добра. Против польського пановання руські панове пробували боротися при помочи Москви і Волощини, але боротьба була без успіхів. В тих

часах появили ся козаки і стали вести війну з Татарамп.

1613.

В сім часі наш парід значно підняв ся з занепаду, в яким жив в попередних століттях. Всюди по більших містах повстали міщанські брацтва, що опікували ся церквою, ставили шпиталі, заводили школи і організували руське міщанство до боротьби за права в містах. Повстали також руські друкарні і виходило багато книжок духовних і світських. Козаки зросли тоді до великої сили, а гетьманом їх був Петро Конашевич Сагайдачний; того року двічі ходили на море против Турків і повоювали міста на Крпмі. До козаків прилучали ся селяни, не хотіли слухати панів і вибирали собі власну старшину і польський сойм видав против козаків суворі закони, але се не помогло нічого. Сорок років пізнійше велика частина України була вільною державою під гетьманом Богданом Хмельницьким.

1713.

В тих часах почав ся занепад козацької держави. Москва, з якою злучив Україну гетьман Хмельницький, так гнобила вільний народ, що гетьман Іван Мазепа мусів почати з нею війну: але війна не повела ся і на Гетьманщину прийшли ще гірші часи. Гетьманську власть цар Петро обмежив, козацькій старшині конфіскував маєтки, а простих козаків заслав на тяжкі роботи коло будови Петербурга, на Кавказ і в інші сторони, де вони гинули й мерли цілими тисячами. Слабий гетьман Іван Скоропадський вдіяти не міг нічого против московських насильств. По правім боці Дніпра край запустів, бо Москалі перегнали звідтам людей на лівобічну Україну. В Галичній, де недавно заведено церковну унію з Римом, парід як давнійше жив в біді і нужді під польським панованем.

1813.

На російській Україні не було вже козацької держави. — скасували її московські царі: останки козацьких військ проживали над рікою Кубаню під Кавказом і на устю Дунаю. Козацька старшина змосковщила ся, приймала царські уряди і забувала про добро рідної країни: народ жив в тяжкім кріпацтві, яке завів московський уряд. Але в тих сумних часах почало ся відроджене українського життя і письменства: Іван Котляревський видав вже свою „Енеїду“ і дав основи літературі в українській народній мові. Галичина була тоді вже сорок літ під панованем Австрії. Сумне положенє селянства поправило ся децьо, бо панщина стала легша: в краю заводив австрійський уряд лінний лад, якого не було в давній Польці. Розпочав ся тоді також живійший рух між нашою інтелігенцією: на львівській університеті були якийсь час руські виклади, виходили деякі наукові книжки, духовенство стало займатися школами і просвітою народа. Від того часу наш парід і в Галичній і в російській Україні підносить ся з занепаду і колись певно дійде до ще вищої освіти і культури, як мав за давних князів і гетьманів.

Г. К.

СІЧЕНЬ

має 31 днів.

☾
Нів дня 7.
о год. 10. мін. 23
рано.
Буря з снігом.

☽
Перша чверть
дня 15. о год. 4
мінут 1 попол.

☾
Повня дня 23.
о год. 3 мін. 40 поп.
Погідно.

☾
Последна чверть
дня 29. о год. 7
мінут 34 рано.
Воздух лагідний.
Дощ з снігом.

Дні	н. ст.	ст. с.	Сьвята гр. кат.	Сьвята лат.	Сонця		Місяця	
					Схід г. м.	Захід г. м.	Схід г. м.	Захід г. м.
С.	1	19	Груд. 1912. Бониф.	Новий Рік	7 23	3 33	рано	5 31
Ч.	2	20	Ігнатія Пред. Рожд.	Макарія	7 23	3 34	3 53	6 36
П.	3	21	Юліяни муч.	Геновефи	7 23	3 35	5 00	7 34
С.	4	22	Анастазії	Тита еписк.	7 23	3 36	6 14	8 25
Н.	5	23	Н. п. Р. Хр. с. От. 10 м.	Н. І. по Р. Емід.	7 22	3 37	7 32	9 07
П.	6	24	Нав. Р. Хр. П. Евг.	Трох Королів	7 22	3 39	8 50	9 43
В.	7	25	Роздество Христ.	Валентія еп. ☾	7 21	3 40	10 07	10 15
С.	8	26	С. Пр. Богор. Йос.	Северина	7 21	3 41	11 22	10 45
Ч.	9	27	Сьв. Стефан. перв.	Марціяни	7 20	3 42	рано	11 14
П.	10	28	Мучен. в Никомид.	Павла	7 19	3 43	12 35	11 43
С.	11	29	Дітий убит. в Вифл.	Гігівія	7 19	3 44	1 45	12 15
Н.	12	30	Н. п. Рожд. Анизи м.	Н. І. по Тр. Кор.	7 18	3 46	2 54	12 41
П.	13	31	Мелянії римл.	Ілярія еписк.	7 18	3 47	3 56	1 25
В.	14	1	Н. рік 1913. Василия	Фелікса з Нолі	7 17	3 49	4 55	2 07
С.	15	2	Сильвестра п. рим.	Павла пуст. ☽	7 16	3 50	5 48	2 54
Ч.	16	3	Малахії пророка	Маркелія пап.	7 15	3 52	6 36	3 46
П.	17	4	Собор 70 апостолів	Антонія пуст.	7 14	3 53	7 17	4 41
С.	18	5	Навечеріє Богояв.	Приски діви	7 13	3 54	7 53	5 40
Н.	19	6	Н. Богояв. Господ.	Н. староз. Ферд.	7 12	3 56	8 24	6 40
П.	20	7	Соб. Івана Хрест.	Фабіяна і Себ.	7 11	3 59	8 51	7 41
В.	21	8	Георг. Емил. і Домн.	Агнішки муч.	7 10	4 00	9 17	8 42
С.	22	9	Полиевкт і Евстрат	Вінкентія	7 09	4 02	9 42	9 45
Ч.	23	10	Григор і Дометиян	Обр. Пр. Д. М. ☽	7 08	4 03	10 05	10 47
П.	24	11	† Преп. Теодозія	Тимотея еписк.	7 07	4 05	10 30	11 50
С.	25	12	Татіяни і Евпракс.	Наверн. Павла	7 06	4 06	10 57	рано
Н.	26	13	Н. по Бог. Евмила	Н. мясоп. Полік.	7 05	4 07	11 27	12 55
П.	27	14	О. О. в Синаї і Раїті	Івана Хризос.	7 04	4 09	12 12	2 02
В.	28	15	Павла Т. і Івана К.	Кароля Вел.	7 03	4 10	12 45	3 08
С.	29	16	Покл. ок. св. Петра	Франца ☽	7 02	4 12	1 35	4 13
Ч.	30	17	† Пр. Антонія вел.	Мартини дів.	7 01	4 14	2 30	5 15
П.	31	18	Атаназія і Кирила	Петра Ноляск.	7 00	4 15	3 44	6 10

Народні приповідки.

З новим Роком
січень морозить
а хлоп дрова з лі
су возить.

Тріщи не тріщи —
вже минули Во-
дохрещи.

Дми не дми — не
до Різдва йде а
до Великодня.

100-літний календар:

Морози до 11, від
12 до 18 хмарно,
потім погода і зимно
аж до 24, відтак
лагідний воздух.

Жидівський календар:

9. січня = 1. Шабат 5673.

Цілюю товариства „Просьвіта“ є: просвіта і піднесенє
культури та добробиту українсько-руського народу
у всіх його верствах і напрямках життя.

Осип Юрій Федькович.

В 1838 р. дня 11 січня стратила буковинська Україна свого соловія

Осипа Юрія Федьковича.

Уродив ся 1834 р. на Буковині в селі Сторонци, вижницького повіту. Любив незвичайно свої гори й гуцульську пошу. Освіту здобув головню з німецьких книжок. Тому, коли вроджений талант заставив його впливати на напір віршом і прозою то, що видів, передумав і переболів, висказував се в гарній народній мові і тим способом відограв на Буковині ту саму ролю, що в російській Україні Котляревський, а в галицькій Маркіян Шашкевич. Писав поезії, оповідання і драми. По наших читальнях, Соколах і Січах повинні пайти ся збірки його поезії і оповідань, які відразу зробили дуже сильне вражіне, головню вірним представленням життя гуцульського люду та жовнірів.

Історичний календар.

Січень.

5. 1583 Львівський латинський архієпископ Соліковський велів позамикати церкви ві Львові, щоб Русини не святкували Різдва після старого стилю, але таке насильство нінащо не здало ся, бо Русини тоді згідно вступили заявивши, що поки вони сами не приймуть нового календаря, ніхто не сміє їх до сего змушувати.
7. 1675 (в четвертий день Різдва) Запорожці під проводом Івана Сірка побігли на голову яничар, що нічю закрали ся на Січ. 13.800 яничар наложило тоді головою.
11. 1647 † Петро Могила кївський митрополит і український церковний письменник:
1888 † поет Осип Юрій Федькович.
14. 1648 вїзд гетьмана Богдана Хмельницького до Кієва.
18. 1654 Переяславська рада.
21. 1703 Семен Палій розбив табор польського загального ополчення під Бердичевом.
22. 1803 † Киріло Розумовський, останній гетьман України.
23. 1797 помер у поході на Персів Антін Головатий, кошовий що вивів Запорожців над Кубань (1792р.).
23. 1667 Андрусівська умова.
26. 1769 Крїмґерай вивів з України послїдний ясир (40 тисяч народу), за що його грецький лікар Сіропольо отроїв.
28. 1734 † Данило Апостол, український гетьман:
1790 * поет Петро Артемовський Гулак:
1879 † Павло Чубинський, український письменник.
29. 1663 Милетий Смотрицький, український письменник і учений.

З а п и с к и:

ЛЮТИЙ має 28 днів.

☉
Нів дня 6. о год 5
мін. 21 рано.
Сніг з вітром.

☽
Перша чверть
дня 14 о год. 8
мін. 33 рано.
Дощ і вітер.

☾
Повня дня 21.
о год. 1 мін. 3
в ночі
Погідно.

☾
Последня чверть
дня 27. о год. 9
мін. 15 веч.
Дощ з снігом.

Дні	С.	С.	Сьвята гр. кат.	Сьвята лат.	Сонця		Місяця	
					Схід г. м.	Захід г. м.	Схід г. м.	Захід г. м.
С.	1	19	Січень. Макарія Єг.	Ігнатія	6 59	4 16	5 01	6 57
Н.	2	20	Н. 31 п. С. Евтимія	Н. зап. Марії Гр.	6 57	4 18	6 22	7 38
П.	3	21	Максима і Неофита	Блажея еписк.	6 55	4 20	7 42	8 13
В.	4	22	Тимотея і Анастас.	Вероники дів.	6 53	4 21	9 01	8 45
С.	5	23	Климентя свщмч.	Агафії <i>Попелец</i>	6 52	4 23	10 18	9 15
Ч.	6	24	Ксенії преп.	Дороти ☉	6 50	4 25	11 31	9 45
П.	7	25	† Григорія Богосл.	Ромуальда	6 49	4 27	рано	10 16
С.	8	26	Ксенофонт і Теодор	Іоана з Мальти	6 47	4 29	12 41	10 49
Н.	9	27	Н. 32 п. С. П. м. Ів. З.	Н. вступ. Апол.	6 45	4 30	1 47	11 26
П.	10	28	Преп. Єфрема Сир.	Схолястики	6 44	4 32	2 49	12 06
В.	11	29	Пер. м. Ігнатія Б.	Лукияна	6 43	4 34	3 44	12 52
С.	12	30	Трех Сьвятителів	Модеста і Евл.	6 41	4 35	4 33	1 42
Ч.	13	31	Кира і Івана б. і ч.	Катерини і Юл.	6 39	4 37	5 16	2 35
П.	14	1	Лютий. Трифона	Валентія свщ. ☽	6 37	4 38	5 54	3 32
С.	15	2	Стрітене Господне	Фавстина	6 35	4 40	6 27	4 29
Н.	16	3	Н. о мит. і фар. Сим.	Н. суха Юліяна	6 34	4 42	6 57	5 32
П.	17	4	Ізидора преп.	Алексея і Конст.	6 32	4 44	7 22	6 34
В.	18	5	Агафії мч.	Симеона	6 30	4 45	7 42	7 36
С.	19	6	Вукола еп.	Конрада	6 28	4 46	8 11	8 39
Ч.	20	7	Партенія еп. і Луки	Леона еписк.	6 27	4 48	8 35	9 42
П.	21	8	Теодора страт.	Елеонори ☉	6 25	4 50	9 01	10 45
С.	22	9	Никифора мч.	Столиці Петра	6 23	4 52	9 29	11 50
Н.	23	10	Н. о бл. сині Харл.	Н. глуха Романа	6 21	4 53	10 01	рано
П.	24	11	Власія свщм.	Матія апост.	6 19	4 55	10 39	12 54
В.	25	12	Мелетія і Антонія	Анастазії дів.	6 17	4 57	11 23	1 58
С.	26	13	Мартиніяна преп.	Віктора	6 15	4 58	12 18	2 58
Ч.	27	14	Авксентія і Кирила	Александра Л. ☾	6 13	5 00	1 20	3 54
П.	28	15	Онисима і Пафнут.	Романа опат.	6 12	5 01	2 31	4 44

**Народні
приповідки.**
На Стрітене зима
з літом стрічаєть
ся.
Місяць лютий ни-
тає: чи вбутий?
О, той лютий остро
кутий!
В лютім нераз лі-
том пахне.

100-літний календар:

До 4. дощ, від 5. до
10. хмарно і вітер,
14. сніг, від 15. до
10. дощ і хмарно,
потім до кінця по-
года.

Жидівський календар:

8. лютото = 1 Адар 21 лютото = 14. Адар Малій Пурим.

Товариство „Просьвіта“ видає і ширить популярні книжки, за-
кладає філії і читальні, бібліотеки і бурси; уряджує і веде
курси для неграмотних, курси висшої освіти, курси господарські
і торговельні; поучує устно і письменно в справах просвітних
і господарсько-економічних; уділає підмог і стипендій учачій
ся молодіжи.

Анатоль Свидницький.

Анатоль Свидницький

був сином священика. Родився того самого року, що Федькович, то значить 1834 р. в селі Маньківці, гайсинського повіту на Поділлі. Крайне убожество не дозволило йому скінчити університету. Злиденне життя загнало його передчасно в могилу, бо в силі віку в 1871 р. Наш нарід міг покласти великі надії на нього. Підставу до того дає його дуже гарна повість „Люборадські“, родинна хроніка з життя подільського духовенства половини XIX в. З пісень, які зложив Анатоль Свидницький, найбільше поширена пісня: Вже більше літ двісті, як козак в неволі, в якій показався великим артистом слова. З повісти довідуємося, як польонізаційні і русифікаційні тенденції підкопували стародавній побут українського духовенства в Росії. В повнім тексті вийшла повість щойно 1904 р. в Кїві. Писав також дрібніші оповідання і пробував сил в поезії.

З а п и с к и:

Історичний календар.

Лютий.

2. 1655 Боротьба Хмельницького з Поляками під Охматовом.
3. 1812 * поет Евген Гребінка.
4. 1793 другий поділ Польщі, прилучення до Росії Волині й Поділля.
5. 1704 правобічний гетьман Самусь передав гетьманські клейноди Мазепі.
6. 1908 † Марко Каганець в Коронці, пробитий багнетом трьох жандармів.
14. 1897 † поет Пантелеймон Куліш.
20. 1054 † Ярослав Мудрий, великий князь кївський.
25. 1795 † Георгій (Юрій) Конієвський, білоруський єпископ.
26. 1608 † князь Константин Острожський;
1897 † Петро Стасюк в Чернівцях, пробитий жандармом підчас виборів до парламенту.
28. 1734 † гетьман Данило Апостол.

МАРТ

має 31 днів.

☾
Нів дня 8. о год. 12
мін. 22 в ночи.
Мороз і вітер.

☽
Перша чверть
дня 15. о год. 4
мін. 58 попол.
Буря з дошем.

☽
Повня дня 22.
о год. 11 мін 56
рано.
Погідн.

☾
Последна чверть
дня 29. о год. 12
мін. 57 попол.
Бурі з заметілею.

Дні	н.	ст.	Свята гр. нат.	Свята лат.	Сонця		Місяця	
					Схід г. м.	Захід г. м.	Схід г. м.	Захід г. м.
С.	1	16	Лютий. Памфила	Альбіни дів.	6 07	5 05	5 08	6 06
Н.	2	17	Н. мясоп. Теодора	Н. середопіст.	6 05	5 07	6 30	6 41
П.	3	18	Льва папи римск.	Симпліція	6 02	5 08	7 50	7 12
В.	4	19	Архипа апост.	Казимира	5 00	5 10	9 08	7 43
С.	5	20	Тимотея преп.	Фридриха	5 57	5 11	10 22	8 14
Ч.	6	21	Евгенія	Виктора муч.	5 56	5 12	11 32	8 47
П.	7	22	Петра і Анастазія	Томи з Аквіну	5 54	5 15	рано	9 23
С.	8	23	Поликарпа свицм.	Івана Божого ☽	5 52	5 17	12 38	10 03
Н.	9	24	Н. сироп Обр. гл. Ів.	Н. чорна. Франц	5 50	5 19	1 37	10 48
П.	10	25	Тарасія (II. посту)	40 мученик.	5 48	5 20	2 29	11 38
В.	11	26	Норфірія преп.	Катарвни Бон.	5 46	5 21	3 15	12 30
С.	12	27	Прокопія Декап.	Григорія	5 44	5 23	3 55	1 26
Ч.	13	28	Власія постника	Никифора	5 42	5 25	4 29	2 24
П.	14	1	Март. Евдокії пр.	Матильди	5 39	5 26	4 59	3 24
С.	15	2	Теодата свицм.	Льонгіна муч. ☽	5 37	5 27	5 27	4 26
Н.	16	3	І. Н. пост. Евтропія	Нед. цвѣтна	5 35	5 29	5 52	5 27
П.	17	4	Герасима і Павла	Гертруди	5 33	5 31	6 16	6 30
В.	18	5	Конона муч.	Кирила, Едвард.	5 31	5 33	6 40	7 34
С.	19	6	42 муч. в Аморії	Йосифа обручн.	5 28	5 34	7 05	8 38
Ч.	20	7	Василя, Єфрема	Йоах. В. Четв.	5 26	5 35	7 33	9 42
П.	21	8	Теофилякта преп.	Велик. Пятниця	5 24	5 37	8 04	10 47
С.	22	9	† 40 муч. в Севаст.	Павла В. С. ☽	5 22	5 39	8 39	11 49
Н.	23	10	2. Н. пост. Кондрата	Великдень	5 20	5 40	9 21	рано
П.	24	11	Софронія патр.	Понед. свѣтлий	5 18	5 41	10 09	12 51
В.	25	12	Теофана іспов.	Благовіщ. Пр. Д.	5 16	5 43	11 08	1 47
С.	26	13	II. мощ. Никифора	Теодора	5 14	5 44	12 13	2 36
Ч.	27	14	Венедикта преп.	Руперта	5 12	5 45	1 24	3 20
П.	28	15	Агафія і 6 муч.	Сикста пап. р.	5 10	5 47	2 40	4 00
С.	29	16	Савина і Юліяна	Евстахія оп. ☽	5 08	5 49	3 59	4 35
Н.	30	17	3. Н. п. (Крестопок.)	І. Н. біла Квірин.	5 06	5 50	5 18	5 08
П.	31	18	Кирила Єрусал.	Корнилія	5 04	5 52	6 38	5 38

Народні приповідки.

Ще покаже ма-
рець, що змерзне
старець

Хто в марті сіяти
не зачинає,
той про своє до-
бро zapominaє.

Місяць март з тро-
яка бпка рік зби-
ває.

На теплого Олек-
сія шука - риба
лід хвостом роз-
биває

Як почав ораць,
то вже в соплку
не граць.

100-літний календар:

До 5. непременно
і зимно. Від 6. до
9. тепло, 11. дощ.
Від 12. до 16
красно, від 17. до
19. ранками при-
морозки і острый
воздух, потім дощ
і вітри.

Жидівський календар:

10 марта = 1 Адар
20 " 11 " піст Естерн

23 марта 14 Адар Пурим або Гаман
24 " 15 " Шуан Пурим.

**Обовязком кожного свідомого члена суспільности є,
бути членом тов-а „Просьвіта“.**

Тарас Шевченко.

В місяці марті припадають роковини уродни і смерті найбільшого українського поета

Тараса Шевченка.

Уродив ся 8 марта 1814 р. в селі Моринцях, звенигородського повіту в Київщині, отже в 1914 р. буде святкувати соборна Україна столітні роковини уродни свого найкрасшого сина, мученика, за її ліпшу будучину. Вмер 9 марта 1861 р. Твори Шевченка як першорядного поета славянщини й цілого світа стали звісні в перекладах цілому світові. Поставили нас в ряді просвічених народів, бо запалили до завзятої праці за красшу долю. Не сміє бути ніодного члена нашої безталанної вітчизни, що не знав би певмирущих творів геніяльного Кобзаря (повне виданє „Просьвіти“ в оправі 3:20 К і 4 К), ні одної української громади, що не пошанувала би його гідно в 1914 р. Щоби гідно відсвяткувати столітні роковини Шевченкових уродни, треба заздалегідь добре приготувити ся і в сїм місяці спромогти ся на пробне свято.

Історичний календар.

Март.

1. 1386 перша злука Литви з Польщею.
2. 1861 знесенє кріпацтва в Росії.
3. 1811 * поет Антін Могильницький.
4. 1780 гр. Кирило Розумовський вибраний гетьманом України.
5. 1649 Перемирє Богдана Хмельницького з воєводою Кисілем в Переяславі, на основі котрого польські війська до 3. червня не мали переступати границь зазначених ріками Припетю, Горпнем та Случем.
8. 1787 Сидір Білий, отаманом „Вірного воїська Запороського.
8. 1814 * Тарас Шевченко.
9. 1861 † Тарас Шевченко.
13. 1169 Андрій Боголюбський зруйнував і зрабував столицю України Русь Київ гірше Татар.
15. 1669 † б. гетьман Іван Впговський, розстріляний невинно Поляками без суду на неправдивий донос польського шляхтича.
20. 1681 полковник Іван Богуи відніс побіду над Поляками під Винницею.
21. 1907 † історик Володимир Антонович.
27. 1669 Правобічний гетьман Михайло Ханенко віддав булаву Іванови Самоїловичеви.

З а п и с к и :

ЦВІТЕНЬ має 30 днів.

Нів дня 6.
о год. 5. мін. 48
попол.
Погідно.

)
Перша чверть
дня 13. о год 5
мін. 39 в ночі.
Погідно.

Повня дня 20.
о год. 9. мін. 32
веч..
Дош.

С
Последна чверть
дня 28. о год 6
мін. 9 рано.
Дош.

Дні	н. ст.	ст.	Сьвята гр. кат.	Сьвята лат.	Сонця		Місяця	
					Схід г. м.	Захід г. м.	Схід г. м.	Захід г. м.
В.	1	19	Март. Хризант. і Д.	Гугона еп.	5 04	5 52	7 56	6 09
С.	2	20	Отців убит. в Саві	Франца	5 01	5 53	9 10	6 42
Ч.	3	21	Якова преп.	Рихарда	4 59	5 55	10 20	7 18
П.	4	22	Василія с. і Ісаака	Ізидора еп.	4 57	5 57	11 24	7 57
С.	5	23	Нікона і 200 учен.	Вінкентія	4 55	5 58	рано	8 41
Н.	6	24	4. Н. п. Пр. Бл. Зах.	2. Н. п. В. Кел. ☾	4 53	5 59	12 21	9 30
П.	7	25	Благовіщ. Пр. Д. М.	Епіфанія еп.	4 51	6 01	1 10	10 22
В.	8	26	Соб. Арх. Гавриїла	Дионізія еп.	4 49	6 02	1 53	11 17
С.	9	27	Матрони (Поклони)	Марії	4 47	6 04	2 19	12 16
Ч.	10	28	Іляриона преп.	Езехіїла прор.	4 45	6 05	3 01	1 15
П.	11	29	Марка еписк.	Леона папи р.	4 43	6 07	3 30	2 15
С.	12	30	Івана ліств. С. Ак.	Константина еп.	4 41	6 09	3 56	3 17
Н.	13	31	5. Н. посту Іпатія	3. Н. по Вел. Ю. ☽	4 38	6 10	4 20	4 19
П.	14	1	Цвітень. Марії	Тибурція мч.	4 36	6 12	4 44	5 23
В.	15	2	Тита преп.	Анастасії	4 34	6 13	5 10	6 27
С.	16	3	Никити і Теодозії	Лямберта,	4 32	6 15	5 37	7 33
Ч.	17	4	Йосифа і Георгія	Рудольфа	4 30	6 16	6 06	8 39
П.	18	5	Теодула, Агатопода	Апольонії	4 28	6 18	6 39	9 44
С.	19	6	Евтихія. Суб. Лаз.	Божени	4 26	6 20	7 19	10 46
Н.	20	7	Н. цвіт. (Вай) Г.	4. Н. по В. Вік. ☽	4 24	6 21	8 06	11 43
П.	21	8	Іродіона і Келест.	Анзельма	4 22	6 23	9 01	рано
В.	22	9	Евпсихія муч.	Кая і Сотера	4 20	6 24	10 04	12 34
С.	23	10	Терентія муч.	Войтіха	4 18	6 26	11 12	1 20
Ч.	24	11	Антипи (Вел. Ч.)	Георгія мч.	4 16	6 27	12 24	1 59
П.	25	12	Велика Пятниця	Марка еван.	4 14	6 29	1 40	2 35
С.	26	13	Артемона (В. С.)	Клита і Маркел.	4 12	6 30	2 56	3 07
Н.	27	14	Великдень Мартин.	5. Н. по В. Анаст.	4 10	6 32	4 13	3 37
П.	28	15	Понед. сьвітлий	Віталія ☽	4 08	6 34	5 29	4 07
В.	29	16	Второк сьвітлий	Петра мч. } крест.	4 07	6 36	6 45	4 38
С.	30	17	Симеона, Акакія	Катарини } дні	4 05	6 37	7 59	5 12

Народні приповідки.

Як жаби перед
Марином кри-
чали, то потім бу-
дуть мовчали.

Як на Мартина
погода, — буде
добре і на людий
і на врожай.

Як перед Марти-
ном крук в житі
ся сховає — то є
знаком доброго
року на збіже.

100-літний календар:

Від початку до 9.
хмарно і вітер, від
10. до 13. дощ, від
14. до 20 зимно,
потім дні красні
при кінці дощ.

Жидівський календар:

8. цвітня 1 Нізан 23. цвітня 16 Нізан 2. день Великод. сьвят.
22. » 15 „ 1. день Великод. сьвят. 28. „ 21 „ 7. „ „ „
29. цвітня 22 Нізан кінець Великод сьвят.

Членська вкладка до „Просьвіти“ виносить річно 4 К.,
а для селян, міщан і робітників 2 К.

В 1910 р. дня 25 цвѣтня помер батько українського театру

Марко Кропивницький.

Марко Кропивницький.

Родився 7 мая 1841 р. в Жеваївці, Єлисаветгородського повіту в херсонській губернії. В аматорських виставах випробував і пізнав свій величезний артистичний хист, який поміг Кропивницькому збудити широкий громадянсько-літературний рух тоді саме, коли здавалося російському правлінню, що драконським указом з 1876 р. на все замкне уста великому українському народові. Одним із тих, що ударили внагородлюючі заходи, був Кропивницький. Прекрасний знавець сцени з великим літературним талантом перший витворив поважну школу українського театру, придбав багатий репертуар, а згуртувавши разом усі артистичні сили, показав у цілім блиску славу українського театру не тільки скрізь по українській території, але й поза її межами, в Петербурзі і Москві. Написав двадцять кілька драматичних творів, з яких найкрасні: Глигтай і Олеся.

Історичний календар.

Цвѣтень.

- 2. 1111 побіда кн. Володимира Мономаха над р. Солоницею над Турками.
- 7. 1889 * поет Володимир Шашкевич.
- 12. 1596 битва Наливайка та Лободи з Жолкевським на урочищі „Острий Камінь“. Жолкевський зазнавши великих страт мусів вертати до Білої Церкви;
- 1908 Мприслав Січинський застрѣлив намісника гр. Андрія Потоцького.
- 14. 1340 смерть Юрія II. (Болеслава Тройдановича), останнього самостійного галицького князя; отроїли його бояри за сприяє латинській вірі.
- 17. 1093 † князь Всеволод, батько Володимира Мономаха.
- 17. 1847 арештованє Тараса Шевченка.
- 19. 1885 † історик Микола Костомарів.
- 20. 1132 † князь Мстислав, син Володимира Мономаха.
- 21. 1113 † київський князь Святослав.
- 25. 1622 † гетьман Петро Конашевич Сагайдачний;
- 1910 † письменник і драматичний артист Марко Кропивницький.
- 26. 1657 † київський митрополит Сильвестер Косів.
- 27. 1904 † письменник і драматичний артист Михайло Старицький.

З а п и с к и:

МАЙ

має 31 днів.

☉
Нів дня 6.
о год 8 мін. 14
рано.

☽
Перша чверть
дня 13. о год. 11
мін. 45 передпол.

☽
Повня дня 20.
о год 7 мін. 18
рано.

☾
Последна чверть
дня 28. о год. 12
мін 3 попол.

Дні	н. ст.	с. ст.	Сьвята гр. кат.	Сьвята лат.	Сонця		Місяця	
					Схід г. м.	Захід г. м.	Схід г. м.	Захід г. м.
Ч.	1	18	Цьвітень. Івана пр.	Вознесенє І. Хр.	4 03	6 38	9 06	5 48
П.	2	19	Івана ветхої лаври	Атаназія, Зигм.	4 01	6 40	10 07	6 31
С.	3	20	Теодора трихона	Знайдене ч. Кр.	4 00	6 42	11 02	7 18
Н.	4	21	2. Н. по В. (Томи)	6. Н. по В. Фльор.	3 58	6 43	11 48	8 10
П.	5	22	Теодора Сикеота	Пія папи р.	3 56	6 44	рано	9 06
В.	6	23	† Георгія великомч.	Івана в Олію ☉	3 55	6 46	12 28	10 04
С.	7	24	Сави страт. мч.	Доміцелі	3 53	6 47	1 02	11 04
Ч.	8	25	† Марка Ап. і Єван.	Станіслава еп.	3 51	6 49	1 31	12 05
П.	9	26	Василя свщмч.	Григорія Бог.	3 49	6 50	1 58	1 06
С.	10	27	Симеона свщмч.	Ізидора орача	3 48	6 52	2 24	2 07
Н.	11	28	3. Н. по В. Мирнонос.	Зелені сьвята	3 46	6 53	2 47	3 09
П.	12	29	9 мучен. в Киз.	Понед. Зел. сьв.	3 44	6 54	3 12	4 13
В.	13	30	† Якова ап.	Серватія мч. ☾	3 43	6 56	3 38	5 18
С.	14	1	Май. Єремії прор.	Бонифатія	3 42	6 58	4 07	6 25
Ч.	15	2	Атаназія Вел.	Софії і 3 її доч.	3 40	6 59	4 39	7 33
П.	16	3	† Тимотея і Мавр.	Івана Непом.	3 39	7 00	5 16	8 38
С.	17	4	Пелягії преподм.	Пасхалія	3 38	7 02	6 01	9 38
Н.	18	5	4. Н. по В. О розсл.	1. Н. п. Зел. С.	3 37	7 03	6 55	10 33
П.	19	6	Йова і Варвара	Келестина	3 36	7 04	7 56	11 21
В.	20	7	Память св. Хреста	Бернарда ☽	3 35	7 06	9 03	рано
С.	21	8	† Івана Бог. Преп.	Єлени цар.	3 34	7 07	10 25	12 02
Ч.	22	9	Ісаї П. м. с. Николая	Боже Тіло Юлії	3 33	7 08	11 28	12 39
П.	23	10	† Симеона Зил. ап.	Дезидерія	3 32	7 09	12 42	1 10
С.	24	11	Мокія, Методія	Іванни вдов.	3 31	7 11	1 57	1 40
Н.	25	12	5. Н. по В. О самар.	2. Н. по Зел. Сьв.	3 30	7 12	3 12	2 09
П.	26	13	Глікерії і Алексан.	Филипа Нер.	3 28	7 13	4 25	2 39
В.	27	14	Ісидора мч.	Івана папи р.	3 27	7 14	5 39	3 11
С.	28	15	Пахомія Вел. преп.	Германа еп. ☾	3 26	7 15	6 48	3 45
Ч.	29	16	Теодора освщ. пр.	Теодори і Макс.	3 25	7 16	7 54	4 24
П.	30	17	Андроніка ап.	Фелікса п. р.	3 24	7 17	8 51	5 07
С.	31	18	Теодота, Юлії і пр.	Петронелі	3 23	7 18	9 42	5 57

Народні приповідки.

Коли прийде май,
то за себе дбай.

На Юрія повин-
на бути паша й
в дурня.

На Юрія сіна
кпнь та й вола
закинь.

Почекай, маю —
ще тобі вуха об-
шмигаю (ще бу-
де холодно, зна-
чить).

Три в маю дощі
добрих, дадуть
хліба на три ро-
ки довгих.

Май холодний —
рік хлібородний.

100-літний календар:

До 9. погода і те-
пло, від 10. до 13.
горячо, потім зим-
но і дощ, від 14 до
27. хмарно, 28.
і 29. зимно, 30.
і 31. тепло.

Жидівський календар:

8. мая 1. Іяр 21. мая 14. Іяр Песах 25. мая 18. Іяр Лягбомер (сьвято шкільне).

Вписувати ся в члени „Просьвіти“ можна в кожній
філії товариства або в канцелярії „Просьвіти“ у Львові,
Ринок 10.

Дня 6 мая 1910 р. тяжка хвороба перервала житеву нитку незвичайно енергічного громадянського діяча й дуже плодovitого письменника

Бориса Грінченка.

Родив ся 1863 р. в харківському повіті. Довгий час був учителем і служив у земстві. На тих становищах був живим прикладом, що можна при добрій волі і свідомости ціли зробити для освіти нашого народу. Його твори дуже різнородні. Нашу літературу збогатив численними оригінальними й перекладаними поезіями, оповіданнями, повістями та драмами. Передусім гарні його артистичні дрібні оповідання, а з повістей: Серед темної ночі і Під тихими вербами. Межи драмами є й історичні: Ясні зорі, Степовий гість, Серед бурі, За батька. Попри се писав наукові розвідки на теми літератури, історії, усяких народних потреб так, що йшов у перших рядах наших діячів. Був рівнож гарним популяризатором.

Борис Грінченко.

Історичний календар.

Май.

2. 1512 кн. Константин Острожський побив Татар під Вишневецем над Горинем;
- 1648 вибрано Богдана Хмельницького гетьманом.
4. 1838 викуп Шевченка з кріпацтва.
5. 1886 * поет Сидір Воробкевич.
6. 1910 † поет Борис Грінченко.
13. 1648 реєстрові козаки під проводом Кречовського злучили ся з Хмельницьким.
14. 1648 битва на Жовтих Водах;
- 1857 Шевченко дістає амністію.
15. 1638 побіда Остришці над Поляками під Голтвою;
- 1848 знесенє панщини в Галичині.
16. 1817 * історик і поет Микола Костомарів.
18. 1861 перевезено і похоронено тіло Тараса Шевченка на Чернечій Горі коло Канева над Дніпром.
24. 1125 † князь Володимир Мономах.
25. 1125 князь Мстислав засів на великокняжій київській престолі.
26. 1648 побіда Богдана Хмельницького п. Корсунем.
28. 1722 заведено на Україні т. зв. „малоросійську колегію“.
29. 1638 Поляки вирізали відділ козаків під проводом Путиля до пащаду, хоч він їм добровільно здав ся.

З а п и с к и:

ЧЕРВЕНЬ має 30 днів.

☉
Нів дня 4.
о год. 7. мін. 57
попол.
Дош.

☽
Перша чверть
дня 11. о год. 4
мін 37 попол.
Дош

☽
Повня дня 18.
о год. 5 мін 53
попол.
Хмарно і вітер

☾
Послідна чверть
дня 26. о год. 5
мін. 40 попол.
Погідно.

Дні	н. ст.	с. ст.	Сьвята гр. кат.	Сьвята лат.	Сонця		Місяця		Народні приповідки.
					Схід г. м.	Захід г. м.	Схід г. м.	Захід г. м.	
Н.	1	19	Май 6. Н. п. В. О сл.	3. Н. по 3. с. Сим.	3 22	7 20	10 25	6 52	На Кирпла літо починаєть ся, на Ілю кінчаєть ся. Як в житі стоколоса — буде хліба до паса, а як звонешь — хлібови конешь. Як літом пролежиш — в зимі з торбою побіжиш. Червень тому зеленить ся, хто працювати не лінить ся. До сьвятого Духа не кидай кожуха; та й по сьвятім Дусі ще такі в кожусі.
П.	2	20	Талалея мч.	Еразма мч.	3 22	7 21	11 02	7 50	
В.	3	21	† Константина і Єл.	Кльотильди	3 21	7 21	11 34	8 50	
С.	4	22	Василиска мч.	Квірина ☹	3 21	7 22	рано	9 51	
Ч.	5	23	Вознесенє Госп.	Боніфатия	3 20	7 23	12 01	10 53	
П.	6	24	Симеона Пр. Мелет.	Норберта	3 20	7 24	12 27	11 54	
С.	7	25	Трете обр. гл. Івана	Роберта і Теодот.	3 19	7 25	12 52	12 55	
Н.	8	26	7. Н. по В. С. Отц. Н.	4. Н. по 3. с. Мед.	3 19	7 26	1 15	1 58	Як літом пролежиш — в зимі з торбою побіжиш. Червень тому зеленить ся, хто працювати не лінить ся. До сьвятого Духа не кидай кожуха; та й по сьвятім Дусі ще такі в кожусі.
П.	9	27	Терапонта свщмч.	Фелициява	3 19	7 27	1 40	3 02	
В.	10	28	Никити преп.	Віктор. і Марг.	3 18	7 27	2 07	4 09	
С.	11	29	Теодозії дівч	Варнави ☽	3 18	7 28	2 38	5 15	
Ч.	12	30	Ісаака преп.	Василіда і Онуф.	3 18	7 28	3 12	6 22	
П.	13	31	Єрмія ап., Єрмея м.	Антонія з Падви	3 18	7 29	3 54	7 26	
С.	14	1	Червень, Юстина	Василія Вел.	3 18	7 30	4 43	8 25	
Н.	15	2	Н. Пятд. Зелені Сьв.	5. Н. по 3. с. Віта	3 18	7 30	5 43	9 17	До сьвятого Духа не кидай кожуха; та й по сьвятім Дусі ще такі в кожусі.
П.	16	3	Понед. Пр. Тройци	Францішка і Бр.	3 17	7 31	6 50	10 02	
В.	17	4	Митрофана преп.	Адольфа еп.	3 17	7 31	8 02	10 42	
С.	18	5	Доротея свщмч.	Маркелія ☹	3 17	7 32	9 17	11 16	
Ч.	19	6	Висариона преп.	Гервазия і Прот.	3 17	7 32	10 33	11 46	
П.	20	7	Теодота свщмч.	Регіни	3 17	7 33	11 48	рано	
С.	21	8	Теодора і Ефрема	Альойзия	3 18	7 33	1 01	12 15	
Н.	22	9	1. Н. по Сош. Всіх С.	6. Н. по 3. с. Пав.	3 18	7 33	2 14	12 44	100-літний календар: З початку гарно, 4. і 5 хмарно і мрак, 7. дощ, потім тепло аж до 26., від 27. до кінця дощ і холодно.
П.	23	10	Тимотея свщмч.	Зенона і Агріп.	3 18	7 33	3 27	1 14	
В.	24	11	† Вартоломея і Вар.	Рож. Іван. Кр.	3 19	7 33	4 36	1 45	
С.	25	12	Онуфрія преп.	Проспера	3 19	7 33	5 42	2 21	
Ч.	26	13	Акилини Пр. Евх.	Івана і Павла ☾	3 19	7 33	6 42	3 02	
П.	27	14	Єлисея і Методия	Володислава	3 20	7 33	7 36	3 49	
С.	28	15	Амоса і Єронима	Леона пап. р.	3 20	7 33	8 22	4 41	
Н.	29	16	2. Н. по С. Пр. Евх.	7. Н. п. 3. С. П. і П.	3 21	7 33	9 01	5 38	
П.	30	17	Мануїла Сав. і пр. м.	Емілії і Лукин.	3 21	7 33	9 35	6 37	

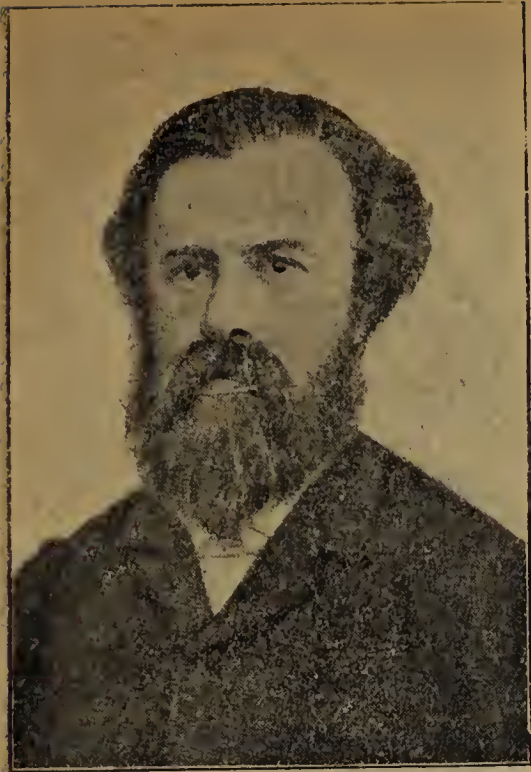
Жидівський календар:

6. червня 1 Сіван

12. червня 7. Сіван 2. день Зелених сьвят

11. червня 6 Сіван 1. день Зелених сьвят

Кождий діяльний член тов-а „Просьвіти“ повинен передплачувати орган товариства „Лисьмо з Просьвіти“.
Річна передплата виносить 3 К.

Михайло Драгоманів.

Дня 17 червня 1895 р. сумна вістка рознесла ся по широкій Україні, що далеко від неї в столиці Болгарії Софії умер її розум, дуже великий учений

Михайло Драгоманів.

Уродив ся 18 вересня 1841 р. в Гадячи, полтавської губернії. Його жите пронизує нестримне бажанє поширення здобутого знаня поміж незрячих. Чи як був слухачем університету, чи коли покасовано недільні школи в 1862 р. і він став учителювати з деякими товаришами в учительській семінарії, чи як професор київського університету, чи в часі пубути від 1876 р. в вільній Швайцарії, чи вкінци знову як професор університету в Софії від 1889 р. все клав велику вагу на популяризацію знаня і сам був незрівняним популяризатором. Будучи істориком, не тільки писав історичні твори, але й сам творив історію. Занятя кабінетного ученого не вдоволяли його вповні. Ширшого простору шукав в громадянськїм і політичнїм житю українського народу та через сотворене „молодої України“ в Галичині, увіковічив своє імя не менше, ніж науковими заслугами на полі історії, літератури, фольклору і т. д.

Історичний календар.

Червень.

5. 1709 Іван Мазепа прибув до шведського табору.
6. 1224 печасна битва руських князів із Татарами над р. Калкою.
7. 1843 † поет Маркіян Шашкевич.
8. 1653 побіда Богдана Хмельницького над Поляками під Батогом.
11. 1876 указ, яким заборонено в Росії друкувати українські книжки.
14. 1722 † гетьман Іван Скоропадський;
1891 † письменник Василь Мова.
17. 1895 † учений Михайло Драгоманів.
18. 1569 Люблинська Унія;
1709 зруйноване старої (чортмлицької) Січи.
23. 1870 † поет Амвросій Метлицький.
24. 1651 надав Б. Хмельницький привілей братській школі в Києві.
25. 1205 смерть кн. Романа в битві з Поляками під Завихвостом.
26. 1638 боротьба Гуні з Миколою Потоцьким коло Жолніна.
27. 1663 Брюховецький вибраний гетьманом;
1672 Самійлович вибраний гетьманом.
28. 1768 Залізняк і Гонта добули Умань.
29. 1651 початок битви під Берестечком;
1898 заведенє впїмкового стану в Галичині.

З а п и с к и:

ЛИПЕНЬ

має 31 днів.

☉
Нів дня 4.
о год. 5 мін. 6
рано.
Погідно.

☽
Перша чверть
дня 10. о год 9
мін. 37 в почи.
Погідно.

☾
Повня дня 18.
о год. 6 мін. 6
рано.
Дош.

☾
Последня чверть
дня 26. о год 9
мін. 58 рано.
Дош.

Дні	№	№	Сьвята гр. кат.	Сьвята лат.	Сонця		Місяця		
					Схід г. м.	Захід г. м.	Схід г. м.	Захід г. м.	
В.	1	18	Червень Леонтия	Теобальда	3 22	7 33	11 15	3 14	<p>Народні приповідки.</p> <p>По Петрі на дво- рі пусто, на полі густо</p> <p>На повни місяця пси казять ся.</p> <p>Борис тай Гліб — поспів хліб.</p> <p>Які гриби — такі хліби.</p> <p>Багато жолудів на дубі — тепла зи- ма буде.</p> <p>100-літний календар:</p> <p>Дня 1. мрака, від 3. до 5. бурі, від 6. до 13. дощі і вітри, по- тім погода до кінця.</p>
С.	2	19	† Юди і Зосима	Пос. Пр. Д. М.	3 23	7 33	12 22	4 06	
Ч.	3	20	Методия свщмч.	Геліодора і Ант.	3 24	7 33	1 10	4 48	
П.	4	21	Юліяна † С. П. Д. М.	Флявіяна і Уд. ☉	3 24	7 32	2 15	5 22	
С.	5	22	Евсевія свщмч.	Івана і Павла	3 25	7 31	3 22	5 49	
Н.	6	23	3. Н. по Сош. Агрип.	8. Н. по 3. с. Ісаї	3 26	7 31	4 29	6 10	
П.	7	24	Рождест. Івана Кр.	Івана і Пульхер.	3 27	7 31	5 35	6 29	
В.	8	25	Февронії прпмч.	Єлизавети	3 28	7 30	6 41	6 47	
С.	9	26	Давида преп.	Кирила еп.	3 29	7 30	7 46	7 02	
Ч.	10	27	Самсона преп.	Амалії і 7. бр. ☽	3 29	7 29	8 53	7 19	
П.	11	28	Пер. м. Кира і Івана	Пія і Пелягії	3 30	7 29	10 02	7 36	
С.	12	29	Петра і Павла ап.	Івана і Гвальб.	3 31	7 28	11 12	7 55	
Н.	13	30	4. Н. п. С. Соб. 12 Ап.	9. Н. по 3. с. Мар.	3 32	7 28	рано	8 19	
П.	14	1	Липень Косми і Д.	Бонавентури	3 33	7 27	12 22	8 49	
В.	15	2	† Пол. Ризи П. Д. М.	Розіслане Апост.	3 34	7 26	1 32	9 29	
С.	16	3	Якинта і Анатолия	Пр. Д. Марії	3 35	7 25	2 36	10 21	
Ч.	17	4	Андрея кр. і Марти	Алексея	3 36	7 24	3 31	11 28	
П.	18	5	† Кирила і Мет. ап.	Симеона і Фр. ☽	3 37	7 23	4 17	12 45	
С.	19	6	† Атаназия преп.	Вінкентия	3 38	7 22	4 53	2 10	
Н.	20	7	5. Н. по С. Томи і Ак.	10. Н. по 3. с. Єр.	3 39	7 21	5 22	3 37	
П.	21	8	Прокопія вмч.	Пракседн	3 41	7 20	5 47	5 05	
В.	22	9	Панкратія свщмч.	Марії Магдал.	3 42	7 19	6 09	6 32	
С.	23	10	† Антонія печерс.	Аполінарія	3 43	7 18	6 31	7 58	
Ч.	24	11	Евфимії м. і Ольги	Христини д.	3 44	7 16	6 53	9 22	
П.	25	12	Прокла і Ілярія	Якова ап.	3 46	7 15	7 17	10 43	
С.	26	13	Собор арх. Гавриїла	Усп. с. Анни ☽	3 47	7 14	7 47	11 59	
Н.	27	14	6. Н. по С. і С. Отців	11. Н. п. 3. с. Нат.	3 48	7 13	8 23	рано	
П.	28	15	† Володимира рав.	Іннокентия	3 50	7 12	9 10	1 07	
В.	29	16	Атиногена свщмч.	Марти діви	3 51	7 10	10 02	2 03	
С.	30	17	Марини вмч.	Альдони	3 53	7 09	11 03	2 49	
Ч.	31	18	Якинта і Еміліяна	Ігнатія Льюїол.	3 54	7 07	12 08	3 26	

Жидівський календар:

6 липня 1. Тамуз 22. липня 17. Тамуз Піет. Здобуте Єрусалима

Ширіть видавництва „Просьвіти“. Ілюстрований ката-
льог видавництв „Просьвіти“ висилає канцелярія това-
риства даром і оплачено.

Михайло Старицький.

Другим письменником і актором-артистом, що побіч Кропивницького положив трівкі підвалини під розвій української сцени, був

Михайло Старицький.

Уродився 14 грудня 1840 р. в Кліщинцях, золотопського повіту, полтавської губернії. Коли в 1871 р. переселився Старицький на постійний побут до Києва, вибрався на перше місце поміж гуртком аматорів, які давали деколи українські вистави. Зближене до українських письменників і патріотів укріпило його тільки в новім напрямі. Став працювати для української літератури. Писав оригінальні твори та перекладав (прим. сербські пісні), писав віршом і прозою. Найцінніший вклад в нашу літературу з родів письменства, яким займався, лишив на драматичнім полі. Найкраща його драма „Не судилось“ (Не так склалося, як ждалося). Розроблював також у своїх драмах історичні сюжети. Його драми „Богдан Хмельницький“, „Оборона Буші“ і „Остання ніч“ мають темою різні хвилі боротьби України з Польщею в 17 в. Вартісні також його поезії. Умер 27 цвітня 1904 р.

З а п и с к и:

Історичний календар.

Липень.

- 7. 1659 перемога Івана Впговського над Москалями під Копотонами.
- 9. 1649 Козаки перемогли Поляків під Межибожем і Константиновом; 1651 наказний гетьман Іван Богун виводить козацькі полки з під Берестечка, кінець берестецької битви.
- 10. 1649 початок облоги Збаража; 1709 битва під Полтавою.
- 15. 1015 † вел. кн. Володимир Великий.
- 17. 1902 рільні страйки в східній Галичині.
- 26. 1662 Сомко і Ромодановський перемогли Юрка Хмельницького під Каневом.
- 27. 972 згода кн. Святослава з Греками.
- 28. 1672 Дорошенко перемог Поляків коло Четвертинки над Богом.

СЕРПЕНЬ має 31 днів.

Нів дня 2. о г. 12
мін. 58 полон.
Хмарно і вітер.

Перша чверть
дня 9 о год. 4
мінут 3 в ночі
Погода усталое ся.

Повня дня 16.
о г. 8 м. 27 вечер.
Погідний і лагід-
ний воздух.

Последна чверть д.
25. о год 12
17 мін. в ночі.
Погода дальше.

Нів дня 31. о г. 8
мін. 38 вечер.

Дні	н	с.	Сьвята гр. кат.	Сьвята лат.	Сонця		Місяця	
					Схід г. м.	Захід г. м.	Схід г. м.	Захід г. м.
П.	1	19	Липень Макрини	Петра в оков.	3 56	7 06	1 17	4 07
С.	2	20	† Ілії пророка	Альфонса ☾	3 57	7 04	1 51	5 20
Н.	3	21	7. Н. по С. Івана, С.	12. Н. по 3. с. Ст.	3 58	7 02	2 35	6 24
П.	4	22	Марії Магдалини	Домініка	4 00	7 01	3 27	7 22
В.	5	23	Трофима і Теоф.	Пр. Д. Марії Сн.	4 01	6 59	4 26	8 09
С.	6	24	† Бориса і Гліба	Преобр. Госп.	4 02	6 57	5 31	8 46
Ч.	7	25	† Успеніє св. Анни	Кастана і пр.	4 03	6 55	6 37	9 15
П.	8	26	Єрмолая свмч.	Кирияка і пр.	4 05	6 54	7 44	9 40
С.	9	27	† Пантелеймона	Романа мч. ☾	4 07	6 53	8 50	10 00
Н.	10	28	8. Н. по С. Прохора	13. Н. по 3. с. Л.	4 08	6 52	9 56	10 18
П.	11	29	Калиника мч.	Сузанни мч.	4 10	6 50	11 02	10 34
В.	12	30	Спли і Силуана ап.	Кляри діви	4 11	6 48	рано	10 50
С.	13	31	Євдокима	Іполіта	4 12	6 46	12 09	11 07
Ч.	14	1	Серпень II. Ч. К. М.	Евзевія ісп.	4 14	6 44	1 17	11 30
П.	15	2	Пер. моц. св. Стеф.	Успенє Пр. Д.	4 15	6 42	2 30	11 54
С.	16	3	Ісаакія Далмата	Роха іспов. ☾	4 17	6 40	3 44	12 24
Н.	17	4	9. Н. по С. 7 От. в Еф.	14. Н. по 3. с. Ліб.	4 19	6 39	4 58	1 05
П.	18	5	Евсигнія Пред. Пр.	Агап і Єлени	4 20	6 37	6 07	1 50
В.	19	6	Преображенє Гос.	Бенігні і Юлія	4 21	6 35	7 06	3 06
С.	20	7	Домея преп.	Бернарда	4 23	6 33	7 54	4 26
Ч.	21	8	Еміліяна еп.	Кирияка і Ів.	4 24	6 31	8 31	5 53
П.	22	9	† Матія апостол.	Тимотея і Філ.	4 26	6 29	9 00	7 19
С.	23	10	Лаврентія архид.	Завхея і Филип.	4 27	6 27	9 24	8 43
Н.	24	11	10. Н. по С. Евпла	15. Н. по 3. с. Вар.	4 29	6 25	9 46	10 05
П.	25	12	Фотія і Аникити	Людвика кор. ☾	4 30	6 23	10 07	11 24
В.	26	13	Максима ісп.	Зефірина і Рожи	4 32	6 21	10 28	рано
С.	27	14	Михея Пред. Усп.	Йосифа К.	4 33	6 19	10 51	12 42
Ч.	28	15	Успенє Пр. Д. М.	Августина еп.	4 34	6 17	11 18	1 57
П.	29	16	Пер. нерук. Обр. Г.	Усік. гол. Ів. Кр.	4 36	6 15	11 52	3 11
С.	30	17	Мирона муч.	Фелікса мч.	4 37	6 13	12 14	4 51
Н.	31	18	11. Н. по С. Фльора	16. Н. по 3. с. ☾	4 38	6 11		

Народні приповідки.

Приїде Ілля —
наробить у полі
гилля.

По Іллі — нехай
рій сидить на
гиллі.

До Спасівки мухи
на пана роблять,
а в Спасівку на
себе.

Спасівка — ла
стівка, а Пе-
трівка — голо
дівка.

Приїде Спас —
бери рукавички
про запас.

100-літний календар:

До 8. тепло, 10.
до 14. холодно
і дощ. від 15. до
20. красно і тепло,
від 21. до 26. дощ,
потім погода до
кінця

Жидівський календар:

4. серпня 1. Аб

12. серпня 9. Аб Піст. Збуренє сьвягині

Домагайте ся видавництв тов-а „Просьвіта“ у всіх
філіях тов-а „Просьвіта“ і в кожній книгарни.

Дня 10 серпня 1907 р. вмерла знаменита письменниця

Марія Марковичка,

звісна донедавна з псевдоніму Марко Вовчок. Марковичка родом Великороска. Жила в Орлі, коли саме туди прибув на заслани Опанас Маркович за приналежність до Кирило-Методієвого братства. Від Опанаса навчила ся Марія чудової української мови, а по заслано в часі побуту на Україні пізнала докладно суспільний побут українського села. Решту доробив талант, умінє тонко відчувати біль і радість людської душі, змаганє до гармонії і свободолюбні кличі. Так отже в „Народніх оповіданях“ Марка Вовчка, значить Марковички, маємо й чудову мову й гарну, артистичну форму, й глибоке чутє та дуже поважний зміст, широкий житєвий досвід і свободолюбне серце авторки, що веліло їй піднести найсильнійший побіч Шевченка протест в українській літературі проти кріпацтва. Слава Марковички пішла далеко поза межі української території. Її оповіданя поперекладали на чужі мови. Блиснувши „зіронькою святою“ на нашій літературній ниві, викликала Марковичка свою школу в українській літературі.

Марія Марковичка.

Історичний календар.

Серпень.

3. 1856 * письменник Іван Франко.
5. 1657 † гетьман Богдан Хмельницький.
1911 † письменниця Олександра Кулішева (Ганна Барвінок)
6. 1687 Іван Мазепа вибраний гетьманом.
7. 1648 борба Кривоноса з Поляками під Константиновом.
8. 1834 * поет Юрій Федькович.
10. 1680 † отаман Іван Сірко;
1907 † письменниця Марія Марковичка (Марко Вовчок).
11. 1792 переселенє Запорожців над ріку Кубань.
13. 1723 Полуботок прибув до Петербурга.
1873 † поет Антін Могильницький.
- 15–16. 1649 побіда Хмельницького під Зборовом;
16. 1657 Юрій Хмельницький вибраний гетьманом.
17. 1651 чорна рада Б. Хмельницького на Масловім Броді;
1772 прилучено Галичину до Австрії.
18. 1836 * письменник Олександр Кониський;
1704 Козаки побили Поляків під Сенявою.
19. 1638 Гуня скапітулював над Старицею;
1245 кн. Данпło побідив кн. Ростислава під Ярославом.
20. 1843 † письменник Григорій Квітка-Основяненко.
23. 1662 Юрко Хмельницький побив Москалів під Криловом.
25. 1399 битва Витовта з Татарами над Ворсклою.
27. 1589 Турки й Татари облягли Львів.
- 30–31. 1648 побіда Хмельницького під Пилявцями.
31. 1673 напад отамана Івана Сірка на Очаків.

З а п и с к и:

ВЕРЕСЕНЬ має 30 днів.

Д
Перша чверть
дня 7. о год. 1
мін. 5 попол.
Погідно.

Повня дня 15
о год. 12 мін. 45
попол.
Дош.

С
Последна чверть
дня 23. о год. 12
мін. 30 попол.
Дош

Нів дня 30.
о год. 4 мін. 56
в ночі.
Погідно

Дні	н	ст.	Сьвята гр. кат.	Сьвята лат.	Сонця		Місяця	
					Схід г. м.	Захід г. м.	Схід г. м.	Захід г. м.
П.	1	19	Серпень Андрея	Иди, Егидія	4 40	6 09	1 13	3 54
В.	2	20	Самуїла прор.	Стефана кор. уг.	4 42	6 07	2 19	4 17
С.	3	21	Тадея ап.	Броніслава	4 43	6 04	3 26	4 37
Ч.	4	22	Агатоніка м.	Розалії діви	4 45	6 02	4 31	4 54
П.	5	23	Луца муч. Іриней	Вікторина мч.	4 46	6 00	5 38	5 10
С.	6	24	Евтихия свщм.	Захария прор.	4 48	5 58	6 45	5 26
Н.	7	25	12. Н. по С. Вартол.	17. Н. по З. с. Д	4 49	5 56	7 53	5 42
П.	8	26	Адріана і Наталії	Рожд. Пр. Д. М	4 51	5 54	9 04	6 01
В.	9	27	Пімена преп.	Северина і І орг.	4 52	5 52	10 12	6 22
С.	10	28	Августина і Мойсея	Николая	4 54	5 50	11 24	6 50
Ч.	11	29	† Усієн. гл. Івана К.	Прота і Якова	4 55	5 47	рано	7 26
П.	12	30	Александра, Павла	Гвідона	4 56	5 45	12 30	8 13
С.	13	31	† Пол. пояс. П. Д. М.	Товії	4 58	5 43	1 27	9 13
Н.	14	1	Вересня 13. Н. п. С.	18. Н. по Зел. с.	5 00	5 41	2 14	10 25
П.	15	2	Маманта і Івана	Нікодема мч. ☽	5 01	5 38	2 52	11 43
В.	16	3	Антима і Теокт.	Корнилія мч.	5 03	5 36	3 23	1 07
С.	17	4	Вавили і Мойсея	Знак. Франц.	5 04	5 34	3 48	2 32
Ч.	18	5	Захарії і Єлизавет.	Томи і Йосифа	5 05	5 32	4 11	3 58
П.	19	6	Чудо Арх. Михаїла	Януарія еп.	5 07	5 30	4 32	5 25
С.	20	7	Суб. п. Воз. Пр. Рож.	Евстахія	5 09	5 28	4 52	6 51
Н.	21	8	14. Н. п. С. Р. П. Д. М.	19. Н. п. З. с. М.	5 10	5 25	5 15	8 14
П.	22	9	Йоакима і Анни	Томи з Вілян.	5 12	5 23	5 43	9 36
В.	23	10	Минодори, Нимф.	Теклі діви ☾	5 13	5 21	6 16	10 50
С.	24	11	Теодори препод.	Болод. і Руперта	5 15	5 19	6 58	11 54
Ч.	25	12	Авгонома свщм.	Клеоф. мч.	5 16	5 16	7 50	рано
П.	26	13	Корнилія Пр. Воз.	Киприяна і Юст.	5 18	5 14	8 49	12 47
С.	27	14	Воздвиж. Ч. Креста	Косми і Даміяна	5 19	5 12	9 54	1 27
Н.	28	15	15. Н. по С. і по Воз	20. Н. п. З. с. В.	5 22	5 10	11 02	1 58
П.	29	16	Евфимії вмч.	Михаїла Арх.	5 22	5 08	12 07	2 23
В.	30	17	Софії, Віри, Над. і Л.	Єроніма діяк. ☽	5 24	5 06	1 14	2 45

Народні приповідки.

В осени й горо
бець багатий.

Хто рано сіє, той
не жаліє.

Носієш в погоду —
більше приплоду.

Прийшла Пречп-
ста — буде по

деревах листу чи-
сто.

100 ЛІТНИЙ КАЛЕНДАР:

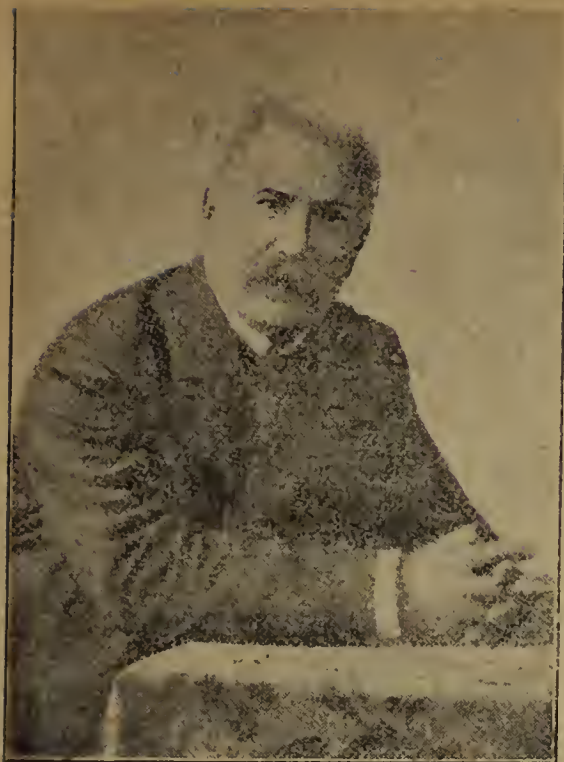
Аж до 7. погідно,
8. іней, 9 хмарно
і зимно від 13. до
16. красно, 18.
дош, потім красно
до 21, при кінци
дош і хмарно.

Жидівський календар:

12 вересня — 1. Елюль.

Театрально-організаційна Комісія Товариства „Просьвіта“ (Львів, Ринок, ч. 10.) уділяє всіляких порад і вказівок та поагаоджує справи аматорських кружок театральних, хорів і орхестр читальень „Просьвіти“ безплатно; иншим товариствам і особам приватним за надісланем марки на відповідь,

Дня 15 вересня 1907 р. помер найбільший український драматичний письменник

Іван Тобилевич.

Іван Тобилевич.

Звісний з псевдоніму Карпенко Карий. Найвизначніший з групи української драматичної трійці (Кропивницький, Старицький, Тобилевич), що сотворила український театр й українську драматичну літературу. Уродився 14 вересня 1845 р. в Арсенівці, єлисаветгородського повіту в херсонській губернії. Два брати його, один під театральним іменем Садовський звісний і в галицькій Україні, і сестра визначалися великим артистичним талантом. На підмогу вродженому талантові Івана прийшла значна самоосвіта й тверда життєва школа, яка дала йому змогу приглянути ся добре життю саме вайццеленійших мас українського народу й ріжних його станів. Вловив зпоміж тих мас найякші типи та зробив їх невмирущими через свої драми й комедії, з яких найкрасші ось ті: Хазяїн, Сто тисяч, Бурлака, Чумаки, Понад Дніпром, Мартин Боруля, Наймичка, Безталанна та Сава Чалий. Знаменитим драматургом став знаменитий актор-артист.

Історичний календар.

Вересень.

1. 1652 Весіле Тимоша Хмельницького з донкою Розандою Лупулівною.
2. 1657 похорони Богдана Хмельницького в Суботіві і вибір Івана Виговського гетьманом:
1812 * письменник Іван Вагилевич.
3. 1657 Зелотаренко побив Поляків під Сепелінцями;
1709 † гетьман Іван Мазепа.
5. 911 договір кн. Олега з Греками.
6. 1672 П. Дорошенко здобув Камінець Подільський.
10. 1769 * поет Іван Котляревський.
11. 1727 Данило Апостол вибраний гетьманом.
12. 957 гостина кн. Ольги в Царгороді;
1903 відкрито торжественно в Полтаві пам'ятник Іванови Котляревському.
13. 1621 Козаки під Петром Конашевичем Сагайдачним під Хотинем почали борбу з Татарами.
14. 1867 † письменник Опанас Маркович.
15. 1907 † письменник і драматичний артист, Іван Тобилевич (Карпенко Карий).
16. 1658 рада в Гадячі;
1845 * Іван Тобилевич.
17. 1660 Юрко Хмельницький побитий Поляками й Татарами під Слободищами.
27. 1651 білоцерківська угода.
30. 1769 вісьмох козаків узяло Хотин 184 арматами.

Записки:

ЖОВТЕНЬ має 31 днів.

Д
Перша чверть
дня 7. о год. 1
мін. 46 в ночі.
Буря з дощем.

Повня дня 15.
о год. 6 мін. 6
в ночі.
Погідно.

Последна чверть
дня 22. о год. 10
мін. 53 в ночі.
Бурі з снігом.

Нів дня 29.
о год 2 мін. 29
попол.
Мороз і вітер

Дні	н.	ст.	Сьвята гр. кат.	Сьвята лат.	Сонця		Місяця		Народні приповідки.
					Схід г. м.	Захід г. м.	Схід г. м.	Захід г. м.	
С.	1	18	Вересень. Евменія	Ремігія	5 25	5 04	2 20	3 01	Хто сіє по Покрові, виводить по корові.
Ч.	2	19	Трофима і Саватія	Ангела ст. Леоп.	5 26	5 02	3 27	3 18	
П.	3	20	Евстахія вмч.	Кандида муч.	5 28	5 00	4 33	3 33	
С.	4	21	Кондрата ап. С. Воз.	Франца ісп.	5 29	4 57	5 42	3 49	
Н.	5	22	16. Н. по С. Фоки	21. Н. п. З. с. П.	5 31	4 55	6 52	4 06	Покрова всю землю листом покрила. Як журавлі до Покрови відлетіли — рання зима буде Сьвята Покровонько — покрий мені головоньку.
П.	6	23	Зачат. св. Івана Кр.	Брунона мч.	5 33	4 53	8 03	4 27	
В.	7	24	Теклі первмч.	Юстини діви ☽	5 34	4 51	9 16	4 53	
С.	8	25	Евфрозинії преп.	Бригіді	5 36	4 49	10 24	5 25	
Ч.	9	26	† Івана Богосл.	Дионізія еп.	5 37	4 47	11 25	6 09	
П.	10	27	Калистрата м.	Франца Борґ.	5 39	4 45	рано	7 05	
С.	11	28	Харитона преп.	Германа еп.	5 40	4 43	12 15	8 13	
Н.	12	29	17. Н. по С. Кирика	22. Н. по З. с. М.	5 41	4 41	12 55	9 29	
П.	13	30	Григорія свщмч.	Едварда кор.	5 43	4 38	1 26	10 51	
В.	14	1	Жовт. Пок. Пр. Д. М.	Калікста п. р.	5 45	4 36	1 53	12 11	
С.	15	2	Кипріяна і Андрея	Ядвиги і Тер. ☽	5 47	4 34	2 14	1 33	
Ч.	16	3	Дионізія свмч.	Галя і Флора	5 48	4 32	2 36	2 57	
П.	17	4	Єротейя свмч.	Марґарити	5 50	4 30	2 55	4 21	
С.	18	5	Харитини муч.	Луки Ап. і Єв.	5 51	4 28	3 16	5 45	
Н.	19	6	18. Н. по С. Томи ап.	23. Н. по З. с. П.	5 53	4 26	3 40	7 08	100-літний календар: Воздух несталий аж до 14, 15. дуже зимно, від 22. до кінця дощ і зимно.
П.	20	7	Сергія і Вакха мч.	Капра і Ірини	5 55	4 24	4 11	8 28	
В.	21	8	Пелягії преп.	Уршулі муч.	5 56	4 22	4 47	9 38	
С.	22	9	† Якова ап.	Кордулі муч. ☽	5 58	4 20	5 35	10 37	
Ч.	23	10	Евлямпія і Евлям.	Івана Капістр.	5 59	4 18	6 33	11 24	
П.	24	11	Филипа діяк.	Рафаїла Арх.	6 01	4 17	7 38	рано	
С.	25	12	Прова, Андроніка	Бронислава	6 03	4 15	8 46	12 01	
Н.	26	13	19. Н. по С. Отц. 7С.	24. Н. по З. с. Ев.	6 04	4 13	9 54	12 28	
П.	27	14	† Назарія і Параск.	Сабіни	6 06	4 12	11 03	12 49	
В.	28	15	Лукияна пресв.	Симеон. і Юди	6 08	4 10	12 07	1 08	
С.	29	16	Лонгина сотн. мч.	Евзевія еп. ☽	6 09	4 08	1 12	1 24	
Ч.	30	17	Озия і Андрея	Альфонса	6 11	4 06	2 19	1 40	
П.	31	18	† Луки апост. і ев.	Маркелія	6 13	4 04	3 27	1 56	

Жидівський календар:

2. жовтня	1. Тішрі. Новий Рік 5674.	17. жовтня	16. Тішрі. 2 день Кучок.
5. "	4. " Піст Гелалія	22. "	21. " Пальмове сьвято
11. "	10. " Судний день.	23. "	22. " Кінець сьвят.
16. "	15. " 1. день Кучок.	24. "	23. " Радість з права.

Посилайте жертви на ювілейний дар Іванови Франкови до „Дністра“ на кн. 8000.

Дня 28 сього місяця 1894 р. вмер довголітній голова товариства „Просвіта“

др. Омелян Огоновський.

Др. Омелян Огоновський.

Уродив ся 3 серпня 1833 р. в Григорові. В 1867 р. Яків Головацький, професор української мови на львівськiм університеті, покинув катедру й Галичину перед укінченням слідства, яке вели проти нього властi, й на ту катедру покликано Огоновського. Вже в 1870 р. в грудні іменовано його звичайним професором. Від 1877 р. до кінця життя був діяльним головою „Просвіти“. Визначив ся як великий учений. Написав граматику української мови по німецьки та по українськи, шеститомову історію української літератури, видав зі вступом, перекладом і дуже цінними поясненнями найкрасшій твір старої української літератури „Слово о полку Ігореві“ і написав крім того багато інших наукових творів в українській, польській і німецькій мові. З його літературних творів найцінніша „Гальшка Острожська“. Рівнож написав кілька книжочок для товариства „Просвіта“, як про життя Шевченка, Шашкевича й інші. В наукових працях і в громадськiм життю був совісний і точний.

З а п и с к и:

Історичний календар.

Жовтень.

1. 1877 † учений О. Бодянський.
9. 1655 побив Б. Хмельницький Поляків під Городком
14. 1624 напад Запорожців на Царгород.
16. 1648 Богдан Хмельницький почав облогу Львова.
17. 1596 смерть гетьмана Івана Косинського.
18. 1851 цісар Франц Йосиф поклав угольний камінь під „Народний Дім“ у Львові.
20. 1814 * письменник Яків Головацький.
22. 1596 Берестейська унія.
28. 1894 † учений Омелян Огоновський.

ПАДОЛИСТ

має 30 днів.

Д)
Перша чверть
дня 5 о год. 6
мін. 34 попол.
Дош і вітер.

☾
Повня дня 13.
о год. 11 мін. 11
в ночі
Перідно.

С)
Послідна чверть
дня 21. о 7 год
мін. 56 в почи.
Дош з снігом

☽
Нів дня 28.
о год 1 мін 41
в ночі
Сніг з вітром.

Дні	н. ст.	ст. с.	Сьвята гр. кат.	Сьвята лат.	Сонця		Місяця	
					Схід г. м.	Захід г. м.	Схід г. м.	Захід г. м.
С.	1	19	Жовтень Йоїла пр.	Всіх Сьвятих	6 15	4 03	4 37	2 12
Н.	2	20	20. Н. по С. Артем.	25. Н. по Зел. с.	6 16	4 01	5 49	2 31
П.	3	21	Ілярiona преп.	День задущин.	6 18	3 59	7 02	2 54
В.	4	22	Аверкія, 7 От. в Еф.	Кароля Бор.	6 20	3 58	8 13	3 24
С.	5	23	† Якова апост.	Захарія і Єл. Д)	6 21	3 56	9 18	4 05
Ч.	6	24	Арети муч.	Леонарда Вел.	6 23	3 54	10 13	4 58
П.	7	25	Маркьяна і Март.	Геркуляна	6 24	3 52	10 57	6 03
С.	8	26	Димитрія великом.	Севера і Готфр.	6 26	3 51	11 32	7 18
Н.	9	27	21. Н. по С. Нестор.	26. Н. п. З. с. Теод.	6 27	3 49	11 59	8 38
П.	10	28	Параскевії вмч.	Андрея з Ав.	6 29	3 48	рано	10 00
В.	11	29	Анастасії мч.	Мартина еп.	6 31	3 47	12 21	11 22
С.	12	30	Зиновія і Зиновії	Мартина п. р	6 32	3 45	12 42	12 41
Ч.	13	31	Стахія, Ампл. Урв.	Дидака ☽	6 34	3 44	1 00	2 02
П.	14	1	Падол. Косми і Дам.	Йосафата еп.	6 36	3 42	1 20	3 23
С.	15	2	Акинтина і пр. мч.	Леопольда	6 38	3 41	1 42	4 45
Н.	16	3	22. Н. по С. Акепс.	27. Н. п. З. с. Едм.	6 39	3 39	2 09	6 05
П.	17	4	Йоанікія і Ніканд.	Григорія і Сал.	6 41	3 38	2 42	7 19
В.	18	5	Галактиона і Епіст.	Романа і Одона	6 42	3 37	3 24	8 23
С.	19	6	Павла арх. Конст.	Єлизавети кор.	6 44	3 36	4 17	9 16
Ч.	20	7	Єрона і Лазаря	Фелікса і Вол.	6 46	3 35	5 19	9 57
П.	21	8	Михаїла Арханг.	Вов. П. Д. М. ☽	6 47	3 34	6 28	10 28
С.	22	9	Онисифора мч.	Кикилії і Марка	6 49	3 33	7 38	10 53
Н.	23	10	23. Н. по С. Ераста	28. Н. по З. с. Кл.	6 50	3 32	8 47	11 13
П.	24	11	Мини, Віггора і пр.	Івана з Крест.	6 51	3 31	9 54	11 30
В.	25	12	† Йосафата свщмч.	Катирини дѣви	6 53	3 31	11 01	11 46
С.	26	13	† Івана Златоуст.	Петра і Сил.	6 54	3 30	12 06	рано
Ч.	27	14	† Филипа ап.	Валеріяна	6 56	3 29	1 11	12 01
П.	28	15	Гурія і Самс. (П. н.)	Руфина ☽	6 57	3 28	2 19	12 17
С.	29	16	† Матея ап. і еванг.	Сатурна і Фил.	6 58	3 27	3 29	12 35
Н.	30	17	24. Н. по С. Григор.	І. Н. Адвент. Ан.	7 00	3 26	4 43	12 57

Народні приповідки.

В Улипівку —
день до обіда.

Як на Зиновія
деш і ніч хмар
ні — зима буде
нестала: як же
погідно й чисто
— зима буде
моцна.

Як на Зиновія
дош паде і зараз
потім мерзне —
приносить засі-
вам шкоду, а
людям дорожне-
чу тумани під
сей час людям
шкідливі.

На Введене зима
вводить ся

100-літний

календар:

До 16. дош, від 17
до 23. погідно і
зимно від 24. до
25. лагідно, при
кінці морози.

Жидівський календар:

1. падолиста

1. Мархесван.

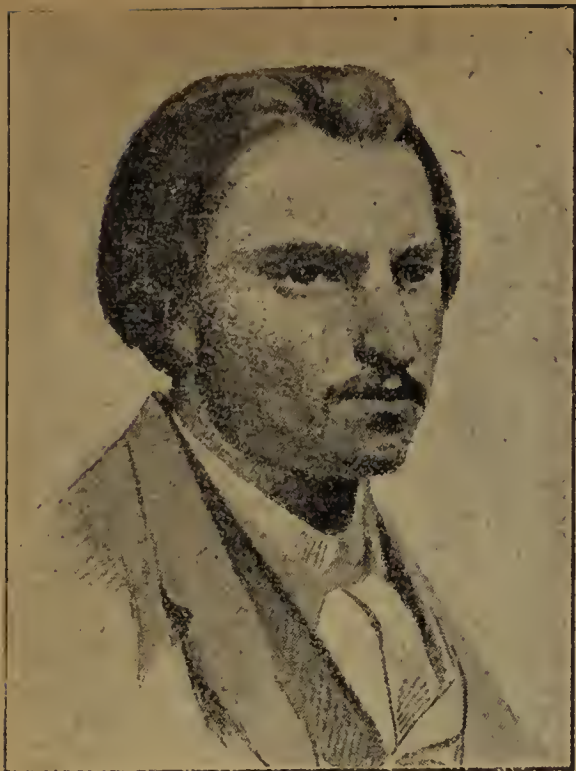
30 падолиста

1. Кіслев

До борби з неграмотністю! Кожда читальня „Просвіти“ повинна уладити через зиму курс для дорослих неграмотних!

Найбільше талановитим українським поетом побіч Шевченка з наших померших письменників був безперечно

Степан Руданський.

Степан Руданський

Родився 1830 р. на Поділю зі священничої сім'ї. Вчився в духовній семінарії в Каменці Подільській, а потім скінченню не став священником, тільки перейшов на медично-хірургічну академію у Петербурзі. Потім став лікарем у Ялті на Кримі. Нещасливе родинне життя і ненастанні заходи коло хорих підірвали й так здавна слабе його здоров'я. Коли йому батько заказував українську мову, на се заявив: „Не слухає батько мої мови, за те мене і по смерті може послухає штирнацять мільонів моїх одномовців... Батько може не любить свої мови через те, що нею говорять у нас мужики. А щіби то в Москвщині не говорять мужики по московськи?“ Нині не чотирнацять, а близько сорок мільонів Українців любується його поетичною спадщиною, з якої найбільшою популярністю тішуться приказки Руданського, дуже часто справжні перлини, через свій гумор і дотеп. Покинув також багато історичних поем, переробляв народні легенди й перекладав з чужих мов (прим. Омірова війна жаб з мишами, Ільонянка). Вмер 1873 р.

Історичний календар.

Падолист.

3. 1648 Богдан Хмельницький залпшив облогу Львова;
1848 барикади у Львові;
1885 † поет Микола Устиянович.
6. 1811 * поет Маркіян Шашкевич.
10. 1709 здобуте Батурина Москвями;
1834 † Іван Котляревський.
11. 1893 † поет Леонід Глібів.
15. 1618 Б. Хмельницький облягає Замость.
16. 1625 куруківська угода;
1709 Іван Скоропадський вибраний гетьманом.
18. 1838 * письменник Іван Нечуй-Левіцький.
19. 1698 * гетьман Петро Дорошенко.
20. 1709 цар Петро велів стягти полковника Чечеля за оборону Батурина перед московськими військами.
23. 1883 † учений М. Максимович.
29. 1778 * Григорій Квітка-Основяненко.

З а п и с к и:

ГРУДЕНЬ

має 31 днів.

Д
Перша чверть дня
5. о год. 2 мін. 58
попол.
Погідно.

Нів дня 13.
о год. 3 мін. —
попол.
Дощ з снігом.

Последна чверть
дня 20. о год. 4
мін. 15 попол.
Воздух лагідний.

Нів дня 27. о год.
2 мін. 58 попол.
Бурі з снігом.

Последна чверть
дня 30. о год. 9
мін. 10 рано.

Дні	н. ст.	ст. с	Сьвята гр. кат.	Сьвята лат.	Сонця		Місяця		Народні приповідки.
					Схід г. м.	Захід г. м.	Схід г. м.	Захід г. м.	
П.	1	18	Падом. Плятона і Р.	Елігія	7 01	3 25	5 55	1 23	Грудень землю грудиць, хату сту- дить
В.	2	19	Авдія і Варлаама	Бабіяни д.	7 03	3 25	7 04	1 59	
С.	3	20	Прокла і Григорія	Франц. Ксав.	7 04	3 24	8 05	2 46	
Ч.	4	21	Воведене Пр. Д. М.	Варвари муч.	7 06	3 24	8 55	3 48	
П.	5	22	Филимона, Кикилії	Сави еп. Д	7 07	3 24	9 33	5 02	
С.	6	23	Амфилоха і Григ.	Николая еп.	7 08	3 23	10 03	6 24	
Н.	7	24	25. Н. по С. Кат.	2. Н. Адв. Амбр.	7 09	3 23	10 27	7 47	Грудневе тепло, як мачошене до- бро
П.	8	25	Климентя і Петра	Н. Зач. Пр. Д. М.	7 10	3 23	10 38	9 10	
В.	9	26	Алипія столп.	Валерії і Леок.	7 11	3 23	11 07	10 32	
С.	10	27	Якова муч.	Пр. Д. М. Льорет.	7 12	3 23	11 27	11 49	
Ч.	11	28	Стефана преподмч.	Дамазія п. р.	7 13	3 23	11 48	1 09	
П.	12	29	Парамона, Філум.	Синезія муч.	7 14	3 23	рано	2 30	
С.	13	30	† Андрея ап.	Лукиї муч. ☉	7 15	3 23	12 12	3 49	Зима біла та не ість снігу, а все сіно
Н.	14	1	26. Н. по С. Наума	3. Нед. Адв. Із.	7 16	3 22	12 19	5 05	В грудни тепло, як за лихим па- ном.
П.	15	2	Авакума прор.	Евзевія еп.	7 16	3 22	1 07	6 13	
В.	16	2	Софонія прор.	Аделяйди д.	7 17	3 23	2 05	7 09	
С.	17	4	Варвари муч.	Лазаря і Олім.	7 18	3 23	3 11	7 54	
Ч.	18	5	† Сави осьвщ.	Граціяна еп.	7 18	3 23	4 21	8 28	
П.	19	6	Николая Чудотв.	Фавста	7 19	3 23	5 31	8 55	
С.	20	7	Амброзія еп.	Теофіля і Ам. ☾	7 20	3 24	6 39	9 17	100-літний календар: Дня 1. зимно, 4. сніг, від 5 до 12. дощі, від 13 до 16. хмарно і сніг, від 22. аж до кінця мороз.
Н.	21	8	27. Н. по С. П. Пр. З.	4. Н. Адв. Том.	7 20	3 24	7 47	9 35	
П.	22	9	Зачат. Пр. Д. Марії	Спиридіона	7 21	3 24	8 53	9 51	
В.	23	10	Міни, Ермогена	Вікторії діви	7 21	3 25	9 59	10 06	
С.	24	11	Даниїла столп.	Віг. Адама і Еви	7 21	3 25	10 04	10 22	
Ч.	25	12	Спиридіона преп.	Рожд. І. Хрис.	7 22	3 26	12 11	10 38	
П.	26	13	† Евстрат. і Евгена	Стефана пер.	7 22	3 27	1 22	10 58	
С.	27	14	Тирса і Левкія	Івана ап. і ев. ☽	7 22	3 28	2 35	11 22	
Н.	28	15	28. Н. Праотець Ел.	І. Н. по Рож. Діт.	7 22	3 28	3 35	11 52	
П.	29	16	Аггея прор.	Томи	7 23	3 29	4 45	11 52	
В.	30	17	Даниїла прор.	Давида кор.	7 23	3 30	5 50	рано	
С.	31	18	Севастіяна мч.	Сильвестра п. р.	7 23	3 31	6 45	12 35	

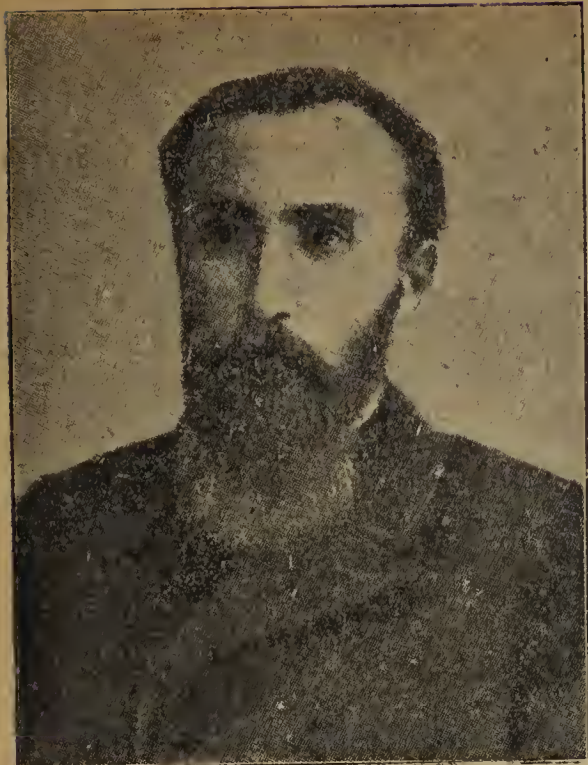
Жидівський календар:

24. грудня 25. Кіслев Посвячене святині. 30. грудня 1. Тебет
31. грудня 2. Тебет.

**День 8-го грудня — день „Просьвіти“! Збирайте жертви
на почесний дар для „Просьвіти“.**

Меншим поетичним талантом від Шевченкового визначався, але з любови до України й українського народу ще гіршу долю перетерпів

Павло Грабовський.

Павло Грабовський.

Підписував звичайно свої писання іменем Павло Граб. Прийшов на світ 1861 р. в охтирській повіті харківської губернії, щоби пережити 38-літнє мученицьке життя і вмерти далеко від улюбленого рідного краю на Сибірі в Тобольську 11 грудня 1902 р. Його поезії, оригінальні і перекладані, друкувалися по різних українських літературних часописах, а деякі в галицькій Україні вийшли особливими збірочками під заг. „Пролісок“, „З чужого поля“, „З півночі“, „Доля“. У своїх віршах закликав людей до боротьби з кривдою і злом, закликав усіх тих, що в їх грудях б'ється людське серце, боротися до загибелі за щастя свого народу. Болів дуже над долею рідного народу та думав над тим, як завести би новий, вільніший державний лад у деспотичній Росії. Такі змагання і оборону покривджених відпокутував вісімнадцятилітньою неволею у різних, навіть найдалше висунених на схід місцевостях Сибіру, де вже неодному Українцеві казали охолоджувати горячу любов до України.

З а п и с к и:

Історичний календар.

Грудень.

3. 1848 † Квген Гребінка.
4. 1803 † Іван Кальнишевський, останній кошовий Запорожа.
6. 1830 * письменник Данило Мордовець.
7. 1811 * поет Микола Устиянович.
8. 1868 засноване тов. „Просвіта“ у Львові.
19. 1240 Батий Київ зруйнував.
21. 1764 скасоване гетьманцтво.
24. 1653 перемога Богдана Хмельницького під Жванцем.
26. 1637 нещаслива битва Павлюка з Потоцьким під Кумейками.
28. 1824 † наказний гетьман Павло Полуботок.
31. 1637 † гетьман Павлюк.

Календар ловецький

для Корол. Галичини і Волод. враз з Вел. Кн. Крак.
після §. 55. зак. ловецького з 13. липня 1909.

для Буковини

після закона краєвого з дня 20. грудня 1879.

Рід звірини	Січень	Лютий	Март	Цвітень	Май	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Падоліст	Грудень
Козли (Сернюки)			†	†	†							
Олені	†	†	†	†	†	†						
Заяці		†	†	†	†	†	†	†				
Орябки		†	†	†	†	†	†	†				
Тетереви, готури, когути					20 †	†	†	†				
Куропатви	†	†	†	†	†	†	†	15 †				†
Фазани	†	†	†	†	†	†	†	15 †				
Перепилиці і дикі голуби	†	†	†	†	†	†					†	†
Дрохви і степові птахи				15 †	†	†	†					
Болотні птахи . . .				15 †	†	†						
Водні птахи: дикі гуси і качки . . .				15 †	†	15 †						

На лані, молоді олені, серни і самиці тетерів і готурів не вільно полювати.

Рід звірини	Січень	Лютий	Март	Цвітень	Май	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Падоліст	Грудень
Олені	†	†	†	†	†	†						†
Козли (Сернюки)		†	†	†	†							
Заяці		†	†	†	†	†	†	†				
Орябки		†	†	†	†	†	†					
Готури і тетереви (когути)		†	†	†	†	†	†					
Куропатви	†	†	†	†	†	†	†					
Фазани	†	†	†	†	†	†	†					
Перепилиці і дикі голуби				†	†	†	†	†				
Дрохви і степові птахи				15 †	†	†	†					
Болотні птахи . . .					†	†						
Водні птахи				†	†	†	†					

На лані, серни, молоді олені, курп, готурів і тетеревів не вільно полювати.

Календар рибацький

для Королівства Галичини і Володимирії враз з Великим Княжеством Краківським.

Рід риб	Січень	Лютий	Март	Цвітень	Май	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Падоліст	Грудень
Болень			15 †	†								
Липень, голова- тиця			15 †	†	15 †							
Свинка				†	15 †							
Вирозуб				†	†							
Чіп				†	†							
Судак				†	†							
Лящ					15 †	†						
Лосось, петруг . .								15 †	†	†	†	15 †

Рід риб	Січень	Лютий	Март	Цвітень	Май	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Падоліст	Грудень
Угор												
Бранка					15 †	†						
Чечуга												
Клень												
Язь												
Щука												
Рак (самця)	†	†	†	†	†	†	†			†	†	†
Рак (самець)	†	†	†	†	†					†	†	†

Поле □ означає час ловів, † час охорони.

ЧАСТЬ
ЛІТЕРАТУРНА

СТЕФАН КОВАЛІВ.

ОЛЕКСА ЩУПАК.

Отворив Щупак Олекса старий сусічище, став гарбати руками в порохні, що черваки наточили літами, знайшов кусень посторонка... Тільки й зістало спадщини по послідній ліцитації, тільки памятки по дорогих покійниках, бо весь віковий доробок разом з жінчиними ко-ралями забрав до чиста начальник „вло-сцяньського“ банку...

Оглядає Щупак Олекса мотуз, на-тягає, зробив петлю, зацморкнув на ру-ку, далі вложив собі на шию і таки на добре зацморкнув ся, аж мало очи з глу-боких ям не вилізли, аж щось хрупнуло в гортанці... Добрий мотуз, нездрухні-лий... на що би він придав ся? За доб-рих часів припинали на нім телята в хаті при столі, а нині, що на нім припняти?... що?...

Добрі то були часи, коли Олекса Щупак малим хлопцем вивертав козли на святій вечер по „діду“ разом з те-лятами... а нині? Жінка на жидівськiм загоні гарує день безконечний за пів-тора шістки. Він прибіг з панського ла-ну перервати голод, глядить по хаті — пусто... Піч зимна, горщик з киселиці на землі розбитий, вікно вивалене з вар-цабом, дворовий пес випередив Олексу, зробив собі комашню... Та на чім ту жити і як жити? На тих чотирох мор-гах жовтільниці, що коли дощ перепаде, то булькотить в ній як скисла фасоля в голоднім животі, а коли святе соніч-ко ожарить її, то не тільки вигорить псянка, але й той старий мошище ко-струбатий по купинах щезає. Та щоби то хоч він сам на тих чотирох моргах, ту ще й стрик держить з того половину, а стрик має п'ятнайцятьлітнього сина Гриня... Не діждати ся по смерти старого ліпшої долі! А що буде за кілька літ, як Гринь оженить ся, як прибудуть діти

і стануть Олексу Щупака щупати на всі боки і гонити з хати? Ах! той Гринь, той Гринь! На що він народив ся і через п'ятнайцять літ як жарене вугле пече його серце, навіть у сні не дає спокою! „Не видержу дальше — думає собі Щу-пак Олекса — нині кінець мушу тому зробити... нехай діє ся, що хоче! Ста-рий в лісі, він сам у хаті, сусіди всі в поли... Ліпша нагода так скоро не знайде ся...“

І запхав Щупак Олекса мотуз за пазуху, вийшов задними дверми на стри-кове подвірє, сів між околотами під сто-дільчиною... Якось не може набрати від-ваги, хоть очи закипіли кровю, а в го-лові наче сто ковалів ріже молотами. Жде під стодолою, жде, не може крі-нути собою...

Нараз якась діявольська сила по-перла його в стрикову ліпчанчище. Ди-вить ся Олекса, а Гринь за варстатом мече-перемітує човенцем, потовкує ля-дою, перебирає ніжками і співає якоїсь богомільної.

Не може Щупак Олекса забрати ся до катівського діла, хоть лютости в сер-цю стократно більше, ніж у кровожаднім звірі... Хоть десь тільки сили в нім взяло ся, що пальцями подробив би, щоб раз освободити ся від тих щоденних мук... Вкінці кинув ся Олекса з цілою силою на свою жертву, аж ткацький варстат розлетів ся, зацморкнув мотуз на шию Грицеві, повісив його на кульку до гра-гара... Справа пішла так легко, так спо-кійно, що парубчак ані не йойкнув, ані не ворухнув ся. Завис під стелею, скло-нив голову наче заснув у колисці упоє-ний тужливою піснею покійної своєї ма-тери. Добре, що не боронив ся, тільки як „агнец на заколеніє“ віддав ся в ка-тівські руки стрийного брата, навіть ру-

ками не рушав. Нї крови, нї знаку, нема навіть по чім затирати слїдів Каїнської злоби.

Вхопив Олекса коновку з водою, пігнав д-косарям на панський лан, косить без втоми, не спочиває.

Кладе Олекса перекуси в колїно, другі, не в силі зрівняти ся з ним, так гонить наперед, а як тільки пристане на хвилю косу поострити, зараз чує крик з села, бачить, як старий стрик обіймає зимного трупа і заносить жалобу до

ми... Уже прийшли забрати Каїна, братоубийника. Громадське начальство обступило кругом, глядить люто, гидить ся диким звіром в образі чоловічим... А сивий стрик все ще обнімає трупа і глядить на небо, якби звідтам мала упасти хоть краплиночка ліку на його роздерте серце, хоть дрібочка потїхи на його зболїлу, відчаяну душу. Нїме горе страдальця-вітця так велике й невисловлене, що здаєсь разом з ним заводиться ридає мертвота, не то людське серце.

З циклю образків: Нужда в Галичині.

Фотогр. Федір Величко.

Бога. Не може Олекса приглушити тих страшних плачів бренькотом каменя о ко-су, тягне косою в густій буйній траві, мало не переломить ся в двоє. Косарі на передї утікають, щоби котрому не підтяв ноги.

Зачепив Олекса косою о якийсь кимак, коса розскочила ся на четверо... Він сам повалив ся на переки, встромив голову в холодну скошену траву, лізе десь у пропасть під землю, гидко йому жити на сїм світї.

Піднимають Олексу люде... ба, та то не люде — то жандарми з багнета-

Скували жандарми Олексу Щупака, сильно скували ланцухами, аж руки в миг згрубіли, аж нїгті посинїли, аж лице почорніло. Увели душегуба до вїткової хати і кажуть хатним виносити ся геть... Хотять самі розмовляти з вішателем, на свій лад протокол тягнути.

— Нї, панове жандарми! Моя хата не катівня! — відзиває ся на се вїт. — Ведїть його де хочете, але тут, я у своїй хатї на таке не позволю...

Надумали ся жандарми, пошептали, повели Олексу в лїс, стискають ланцухами, товчуть грїшні кости кольбами, кажуть:

— Признай ся, злодію! признай ся душегубе! Нічого тобі не буде, волос тобі з голови не спаде, тільки признай ся!

Олекса мовчить, не признає ся. Наче мертва опока не писне, зносить рівнодушно тортури, не признає ся.

— То сам діявол в подобі людській! — мовлять до себе жандарми. — Лишім тоту роботу, ведім його до суду, може той що з нього витягне.

Став Щупак Олекса перед судом. Свідків, присяжних суд'їв, панів адвокатів, судців тьма тьменна... Питають на різні способи, пишуть протоколи, а він все одно й то само:

— Я Гриня не повісив... я о нічим не знаю... я того дня косив на панськім лані.

Скінчив ся процес. Присяжні всі одноголосно сказали: „ні“ — він не убив, не повісив брата. Суд виправдав Олексу і пустив на волю. Аж лекше віддихнув. Уже так близько був коло шибениці, що бачив, як кат до нього забирає ся, а тимчасом він на волі... сам суд справедливий орік, що він невинний...

Вертає Олекса до дому, та якось не злегчіло йому на совісти, не втихомирила ся його грішна душа, хоть присяжні узнали, що він не душегуб, хоть суд орік, що він невинний.

Йде дорогою, стрічають ся з ним куми, сусіди, знайомі, а кожде шепче йому до уха:

— Ти вішатель! Ти повісав брата, згубив невинну душу! Ти вбив свого стрика! В хаті застанеш його трупа... бідному старцеві серце пукло з горя, не міг пережити смерти своєї дитини, свого єдиного сина.

Підходить жінка д-Олексі і кричить:

— Чоловіче, я з тобою не можу жити! Ти розбійник! В тебе лихий дух вселив ся. На край світа втікаю, сиру землю хочу гризти, щоб тільки тебе мої очі не виділи!

З'являє ся отець і кричить до Олекси:

— Щезай душегубе! вироде поганний, щезай від мене! Не сина вигодував я, а люту змію на сором і горе, а людям на соблазнь.

— Сотано з моєї крові і з під мого серця! Бодай же ти був заснітив ся в моїй утробі, не була-б я діждала ся такого поруганя й такої неслави!

— Чого ви хечете від мене? — питає Олекса. — Де маєте докази, що я повісив брата?

— Той шнурок, душегубе! Той шнурок, що у покійника знайшли на шії! — кричить батько й мати.

— Так, так! по тім шнурку ми всі пізнали! — загорлала ціла товпа, — ти душегуб!

— Неправда! — кричить Олекса. — Неправду кажете всі... То не шнурок, а мотуз від телят...

— А-а-а! маємо його в руках! — заревіла товпа в лютости. — Сам зрадив ся! Зараз з ним до суду!

— На що до суду? Ха-ха-ха! Ще раз до суду? Зараз до суду? Зараз ось тут, на сім стовпі при дорозі... тут... йому й амінь! — крикнули присяжні, що недавно повіли: „ні“, він не душегуб, не він повісив брата. — Проси грішнику прощення не у Господа, а у того сонця, що на тебе тільки час світило! Прости ся з поганим своїм житєм... не багато вже маєш дихати...

Сто рук вхопило Олексу Щупака, привязало горілиць до колоди і радять раду: хто перший має вбити йому цвях у праву руку.

— Занежайте се, людоньки чесні! Не поганіть своїх рук грішною пліню! — радив віковий старець-праведник, — здайте ся на Господа!

— Ні, мені його дайте в руки! Я йому догоджу так, що й черваки не погодують ся! — сказав опришок-палій, що недавно вийшов з вязниці.

— Палієви! Палієви віддати його в руки! — загорлала товпа. — Ніхто так не покарає злодія, як другий злодій...

Палій гордий з порученого йому катівського уряду, вхопив за розжарене залізо, встромив Олексі Щупакови за пазуху і став приговорювати.

— Найперше сліди мотуза випечи аж до кишок... потому руки, ноги, а вкінці очи, уши і язик...

— Боже милостивий будь мені грішному! — застогнав Олекса і... пробудив ся...

Перед ним стояв стрийний брат Гринь з черпаком і скропляв йому голову зимною водою. Парубчакови аж слези в очах стояли, лице вкривала смертельна блідість.

Олекса хотів в першій хвилі кликати людей о поміч, щоби гонили від нього духа, але замітивши, що він таки поміж стриковими околотами, а мотуз

від телят за пазухою в шкіру вгриз ся, протямив ся... Йому стало лекше... То був тільки сон — славити Господа! — але лячний, гидкий сон, бодай нікому таке не снилось!

— Що тобі стало ся, Олексо! ти не на роботі? — питав Гринь. — Стогнеш тут під стодолою, аж я до хати зачув... Ти мабуть хорий!

— Дай мені спокій! не питай ся! — ледво прошептав Олекса, звів ся на ноги, потягнув до своєї хати, немов по тяжкій, довгій недузї.

В хаті вхопив за віко старого сусічища. Пржедевіцька судина стала купою порохна, а за хвилю горіла, тріщала в печи... разом з мотузом від телят, тою памяркою давних, ліпших часів.

В міру, як сусік догарав і попелів мотуз, лекшало і Олексі Щупакови на совісти. Погас огонь, — погасла з ним і гадка братоубійства... на віки погасла.

ІВАН ФРАНКО.

* * *

Себе самого поперед
Застав робить, що слідує,
А лиш потому інших вчи —
Тоді з дороги не схибиш.

Ти сам себе таким зроби,
Щоб інших ти навчати міг;
Сам над собою запануй,
То запануєш над людьми.

Хто сам себе опанував,
Найтяжшу річ він доконав:
Хто сам себе оберіга,
Той безпечнійший від усіх.

Не кидай власної мети,
Щоб за чужою десь іти,
А власну ясно ціль пізнай,
До неї просто поспішай.

ив собі один чоловік. Був він не то щоб так багатий, а так собі добрий господар. Гарував, не лінував ся, так і мав кусок хліба та гріш на потребу. Тільки дав йому Бог нещастє: був у нього один синок, так хлопець років із двадцять. Гарний був, тихий хлопець. Радував ся Семко (так називав ся той господар), що скоро йому буде підмога. Так ні-ж, — захорів Івась. Що не робили Семко з жінкою, яких тільки ворожбитів не прикликали, якого зіля не давали, — нічого не помагало. Правду кажуть: Коли Бог не дасть, то люди не допоможуть. Помучив ся Івась з тиждень тай помер...

Гірко заплакав Семко тай з того часу почав запивати ся. А Матруна, Семкова жінка, з жалю аж била об стіну

*) Із З. А. Серфпутовського, Казки й оповіданя Білорусів Поліщуків.

головою. Колиб добрі люди не притримали то вона і голову розбила би.

Вона хоч була ще й молода, але не дав їй Бог більше дітий. Не може Матруна навіть плакати, сльоз нема, очи висохли. Підійде вона на гріб і сидить там цілісіньку днину та голосить. А Семко все частійше та частійше пересиджує у коршмі. Відомо без господаря та господині почало газдівство підупадати.

Погляне Семко на господарку, збере його жаль і ще більше запє.

От раз уже може в саму північ вийшов Семко з коршми. Був він на підпитку. Підійшовши коло дороги до хреста, спотикнув ся тай усунув ся в рів. У рові води не було, тільки троха болота. Нічка тепла. — Відітхну, — думає Семко тай поклав голову на траву. А трава м'яка, наче подушка. Лежить Семко до гори та глядить кілько зірок на небі. Ось одна зірка покотила ся тай потухла. — Може то душечка мойого Івася — думає Семко.

Тільки вінсе подумав, бачить, аж Івась, от так, як живий, стоїть біля хреста.

Злякав ся Семко, а Івась підійшов до нього ближше тай каже: „Не бій ся тату, се мене Бог післав до тебе, щоби я перестеріг тебе. Ходім, я тобі всьо покажу.

Підняв ся Семко та підійшов ід синові. Взяв Івась батька за руку тай полетіли вони, аж вихор біля уший свище.

Довго вони летіли, чи коротко, досить що опинили ся на горі.

Тупнув Івась об камінь і відчинила ся печера. Полетіли вони у печеру, наче в колодязь. Долетіли до дна.

Стукнув Івась кулаком об стіну тай відчинили ся двері. Увійшли вони туди.

Бачить Семко, аж се велика хата, посередині стоїть як би стіл, зроблений з людських костий, а під стінами — лава. Хотів Семко просити сина, щоби він вивів його із того колодязя, але бачить, що Івась не знати куди дів ся. Злякав ся Семко тай сховав ся під лавку.

Сидить він у самому куті і не дише від страху. Душа у пяти сховала ся, мало з тіла не вискочить. Сидить він. Але ось розступила ся земля і вийшли дві якісь нечисті у постаті чоловіка, тільки дуже косматі та з рогами. Поскладали вони у купу людські черепи, повертіли носами наче собаки, чи нема чого непотрібного тай лягли біля купи.

По немалім часі тріснула стіна та наробила такого гуку, що в Семка дух заперло й в очах потемніло.

Очуняв ся він трохи, бачить, аж дірою вилазить така то страшна нечисть, що неможна й сказати. А чорти всілякого калібру, ведуть тую нечисть під руки, шапкують, usługують, от непорівнюючи наче архиерея. Догадав ся Семко, що

Взяв Івась батька за руку тай полетіли вони, аж вихор біля уший свище.

то мабуть найстарший чорт — Люципер. Хотів перехрестити ся, але під лавою так тісно, що годі рукою рушити.

Ось Люципер забрав ся на купу з людських костий тай розсїв ся, як би пан на кріслі. Сидить а чорти стоять по боках і зуби скалять. Тріснула ще одна стіна, тай почали вилазити відтіля, — наперед смерть із косою (от цілком як малюють), а за ньою всілякі недуги. Налізло тої паскуди повна хата.

— Ну, — каже Люципер, — ти смерть, садови ся коло мене, а ви, мої слуги, кажіть, що ви зробили, чи много людий перевабили з того сьвіта.

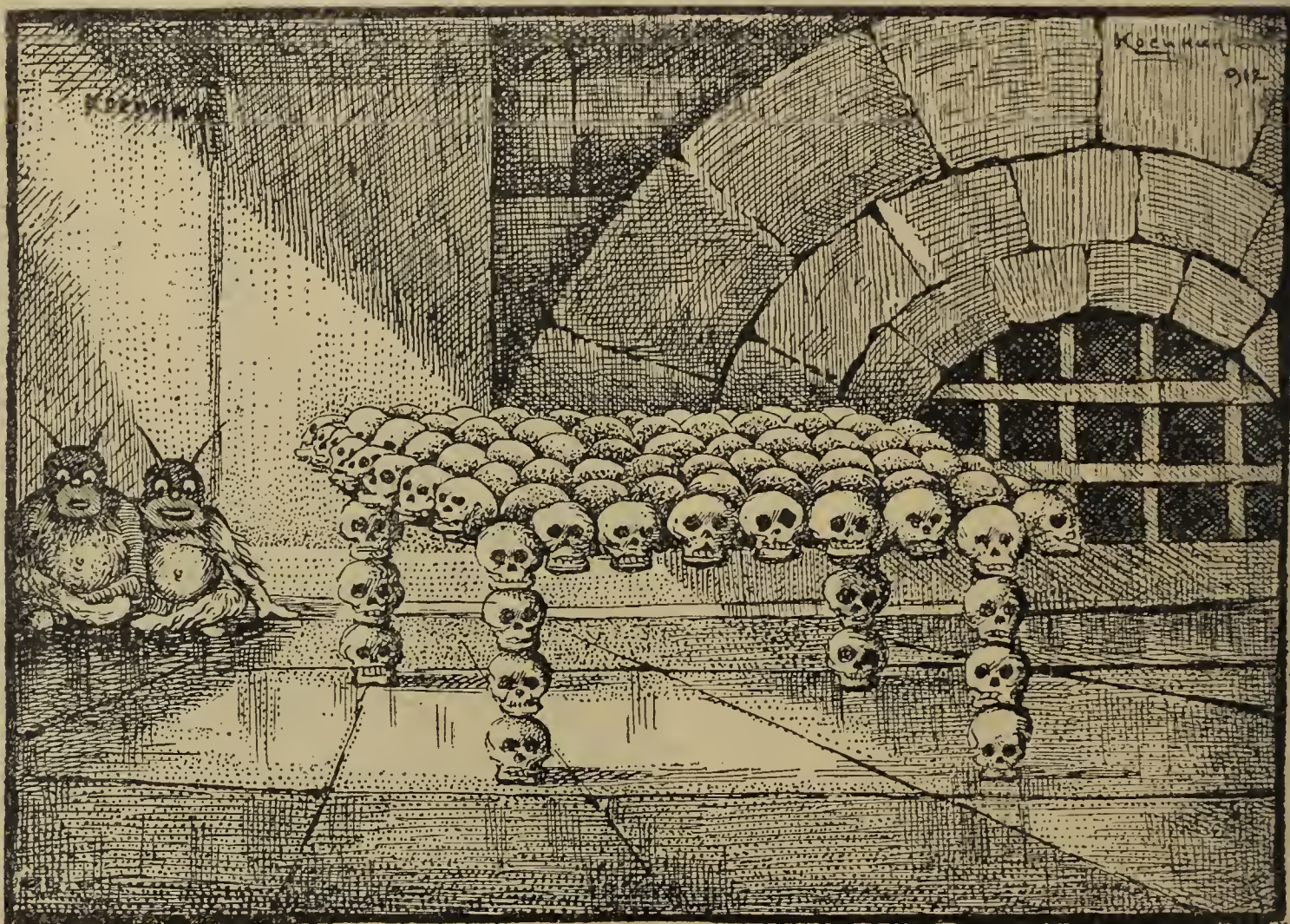
Розсіла ся смерть біля Люципера на купі костий так, що всі ребра її, забрящали.

— Ну, — каже Люципер, — підходіть і кажіть, що ви зробили.

І підійшли недуги близше до купи.

Зникла трясця. Підходить недуга сухоти. — Я, — каже, — багато відправляю людий на той світ, багато приготвила. Дякувати пиянству — при тих словах вона поклонила ся якійсь бочці, а з тої стерчить тільки облїзла голова з синим носом, — дякувати, воно мені багато помагає.

— Добре, добре, — каже Люципер, — зроблю тебе старостою.

Бачить Семко, аж се велика хата, посередині стоїть якби стіл, зроблений з людських костий, а під стінами — лави...

Перша надійшла трясця, — зелена, худа, от би тая жидівка, що вонучі збирає. Дріжить, наче осика тай говорить тоненьким, пискливим голосом: — Кепські настали тепер часи; зіля много: трясутрясу, гнету-гнету, нічого не пораджу. Тепер люди кажуть — трясця не хороба.

— Гляди мені! — закричав Люципер — я тебе так научу, що з тебе й дух випре. Забирай ся геть!

Дальше пішли: віспа, холера, горячка, одра та багато других хороб. Усі вони кажуть, що дуже їм помагало пиянство.

Слухав, слухав Люципер, тай питає: — Якеж — там пиянство, що всі йому дякують? Щож воно само зробило?

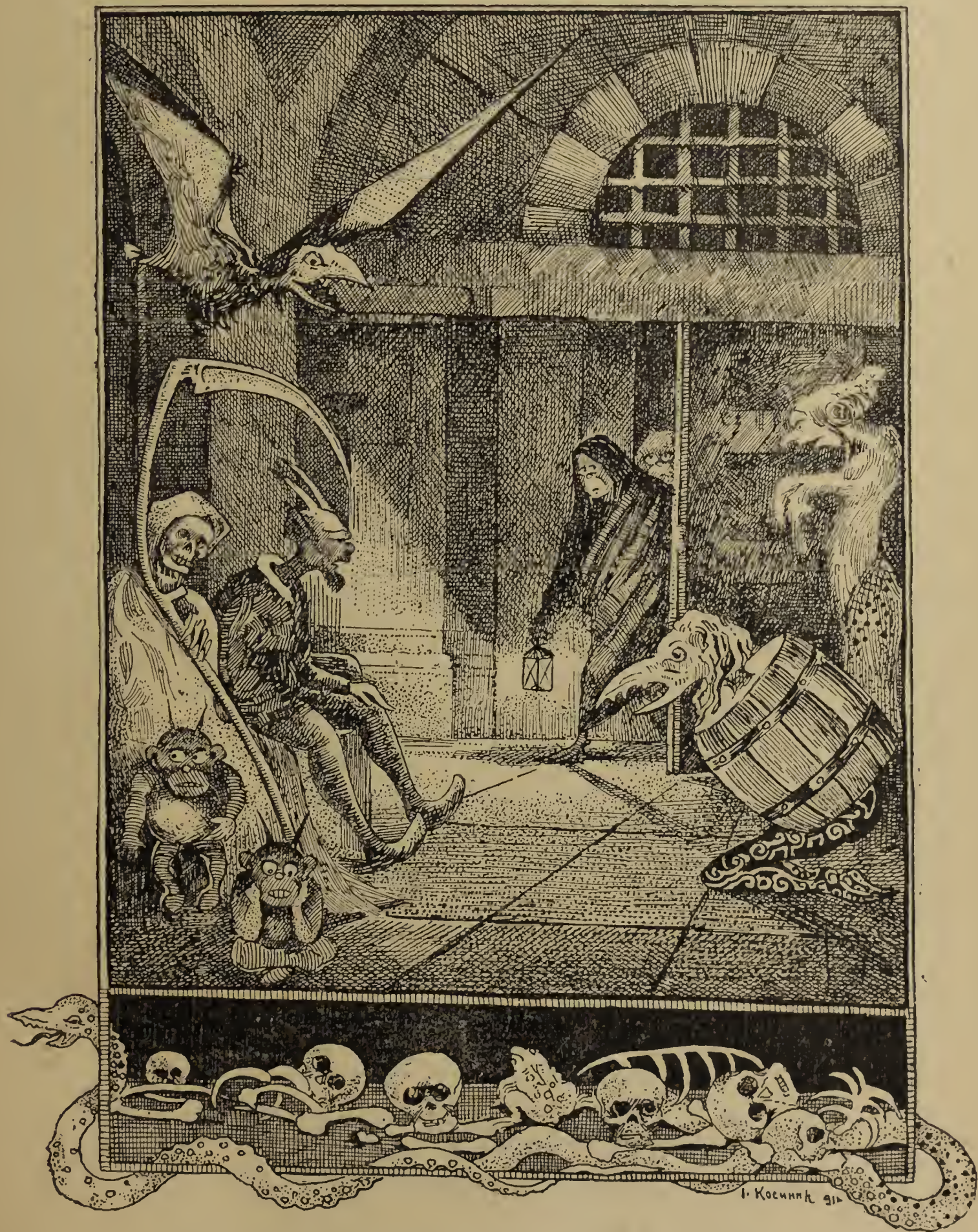
Підсунула ся бочка, чи там то само пиянство, тай каже: — Го-го-го! Що я зробило? Я се зробило, що тепер, як би не я, то всі недуги ні одного чоло-

віка не уморили би; чи не прийшло би ся смерти покласти зуби на полицю, чи таки згинути.

— Правда — каже смерть, — пиянство вірно мені служить: воно робить

йому в живіт, а він тебе давай варити, крутиш ся тай чим скорше втікаєш, бо він і камінь зварить.

— Хвалю пиянство! — закричав Люципер, — роблю тебе найстаршим

Підсунула ся бочка, чи там то само пиянство тай каже...

більше, чим усі недуги разом. А кілько воно ще приготовляє. Після пиянства возьме ся і трясця, і пухлина і всіляка хвороба. Ні, а от ти попробуй до твезого приступити! Коли ти сунеш ся

поміж недугами. Тепер усі тебе будуть слухати. Ходи кохане пиянство до мене, садови ся біля мене.

Запищали, захропіли всі недуги, стали віншувати пиянству. Підняли та-

кий крик, що долівка розступила ся і вони всі полетіли в тую пропасть.

Дріжить Семко під лавою, не сміє відтам вилізти. Але зиркнув, аж Івась стоїть біля нього. Взяв Івась батька за руку тай знова вони полетіли. Довго летіли вони коло самих зірок, трохи не зачіпили ся за місяць, доки не вернули ся на те саме місце під хрестом, де Семко лежав у рові.

— Ну, — тату, бачили, — питаєть ся Івась.

— Бачив, — каже Семко.

— А коли бачили, то йдїть із Богом домів і розповіджте другим.

Сказав се Івась і зник.

Глядить Семко, аж то він цілу ніч у рові перележав. Студено на зуб не попаде. Дріжить увесь, як би його тряця трясла. Підняв ся якось він, перехрестив ся тай всунув ся до хати наче чорт. Але мабуть із тої пори Семко більше не піде до коршми та не буде пити. Може й так.

А ви як думаєте?

З білоруської мови переклав
Михайло Лотоцький.

яків щоголів.

Т К А Ч.

Бережно зняв я з варстату основу,
Людам роботу розніс і роздав;
Тож мій спочинок; теперечки знову
Берди направив, нитки наснував.

От і роблю я. Застукала ляда;
Бігає човник відтіль і відсіль...

Човник і ляда — ткачеви порада;
Берди і цівки, ви хліб мій і сіль!

Добре багатому: він, коли схоче,
Знайде початок роботі й кінець,
В хаті-ж у бідного ляда стукоче,
Поки до дна догорить каганець.

Вчіть ся ви, дітки, у мене робити;
Бивчетесь — будете добрі ткачі;
Дасть Вам варстат ваш і їсти, і пити,
Тількож робіть ви і в день і в ночі!

Схочете спати, а лихо приснить ся,
З ліжка зжене вас воно до зорі!
Ляжте ж тихенько та спіть, поки спить ся,
Спіть, мої діти, в теплі та добрі!

От і заснули по лавах хлопята;
Крикнув цьвіркун, догора каганець;
Трохи притихло; побільшала хата;
Швидко... вже буде й роботі кінець.

Швидко, а все таки стукає ляда,
Бігає човник відтіль і відсіль...

Човник і ляда — ткачеви порада;
Берди і цівки, ви — хліб його й сіль.

В ТЮРМІ.

1. Тюремний дозорець.

Була північ. В тюрмі настала важка тишина. Одностайно, безпереривно ніс ся гомін рівномірних кроків сторожа. В сумерку коридоря чорніли в дверох келій малі круглі отвори. Сторож глядів від часу до часу на ті круглі віконця з якимсь жахом, немовби звернули ся отсе на него очі кістяка.

Лише в комнаті дозорця світило ся. Тут сиділо коло стола на проти себе двоє людей та дивили ся на розпостертий перед ними папір. Се був дозорець і його помічник. Вони зазначували на папері олівцем імена тих вязнів, що рано мали стати перед суд.

Брязь, брязь...

„Ах, знова“, кликнув голосно дозорець і кинув олівець з руки.

„Що се?“ запитав товариш.

„Новий вязень, що мучить мене вже від кількох днів своїм прикрим дзвенькотом кайданів“.

„Чогож він робить стільки галасу?“

„Чи я знаю? Безнастанно рушає ся поганий джавр в своїй песій казни і силує ся ходити та не дає мені спокою. Хай чорт побере ту службу“ і він ударив сильно кулаком об стіл, „скільки вже років я тут, а ще не навик до того пекольного брязкоту“.

Брязь, брязь...

Знова поніс ся прикрий звук і сим разом ще голоснійше, ще виразнійше.

„Я не можу“, ревів дозорець, я не можу слухати сих звуків. Вчера в ночі не зажмурих я ока на одну хвилину через сей проклятуцій брязкіт“.

Помічник став сміяти ся.

„Чого смієш ся?“

„Чого смію ся? Зварена курка таки ме сміяти ся, коли їй скажуть, що вовк трясє ся перед блянем вівці. На що здав ся твій гнів і твій неспокій? Вели най мовчить“.

„Я маю веліти йому мовчати, то легко сказати. Але як приневолити його щоб мовчав“.

„Прикажи, щоб спав“.

„А як він не буде спати?“

Приневоль його до спаня. Не маєш на се ніякого способу? Пощо вони тут?“ — Помічник показав рукою на висячі на стіні шнурки, в яких на кінці були причеплені кулі. Він що лиш недавно дістав своє місце. Але в його очах світила злочинна жажда плюгавих вчинків.

Брязь, брязь... чути було знова дрозцем проймаючий голос заржавілого заліза.

Дозорець призадумав ся троха сим разом. Кусав губи і з гнівом вийшов на двір. Звернув ся до дверей келії, відкиніс ся дзвенькіт, отворив мале віконце в дверох і кликнув скажено: Псе, джавре, чому не сидиш тихо?“

„Пане я нічого не роблю“, почувлось з середини.

„Чого бряскотиш неґнастанно?“

„Кайдани, які ви мені дали, самі бють об себе“.

„Чогож рухаєш ся, щоб вони звеніли?“

„Щож я маю робити?“

„Спи! спи! кажу, бо як не меш...“ дозорець вмовк.

Спи, легко се сказати — думав вязень. Але як може спати нещасний борець за волю, якого живцем вкинули до темного гробу, а він не може навіть взяти з собою того переконання, що погребали разом з ним на віки столітне

*) Агаронеан вірменський письменник. Живе в Тифлісі.

горе, рани, сльози і зітхання його поневоленої вітчизни?

Грудь гайдука була одним вульканом, голова одним морем думок, тюрма тісна а кайдани важкі; та їх брязкіт був страшною піснею побіди тяжкого насилля. Ся пісня звеніла від початку світа між камінними стінами темного склепіння де серед голосінь воля побивала ся оставивши безсмертному духови вселенної, щоб вістив світови єї визвольні думи.

Таке діяло ся з вязнем і він не спав. Дозорець відійшов, а вязень пристанув на хвилину, думав та опісля став далі рухати ся. Тюрма була за тісна, щоб міг проходжувати ся. Він силував ся робити малі, зовсім малі, кроки попри стіну... А кайдани брязчали і переривали темну ніч. Брязь, брязь...

„Чи сей ледащо вже довше тут?“ запитав помічник дозорця, коли знова ввійшов.

„Перед трома днями зловили його в Допраг-Гале. Він з тих найгірших, він не може спати. Думаю, що поза тим много криє ся; але ніхто не знає, хто він і відки?“

„Отже його візьмуть?“

„На шибеницю? Без сумніву, як лиш потвердять засуд. Та що се за чоловік!“

Вмовкли. Материя не підходила до розмови. Про злочин не говорить ся много; мабуть всякому лячно власних слів; зате тим більше думаєть ся.

Мовчанку перервав новий брязкіт кайданів.

„Чекай до дня, джавре“, бурмотів дозорець, „чекай!“...

Помічник встав, сказав „добраніч“ і пішов.

В тюрмі стало знова тихо, та довго ще ніс ся від часу до часу переразливий звенькіт кайданів.

Брязь, брязь...

Стало ясно. Надійшла година, в якій подавали вязням сніданє.

„Тепер заснеш на віки, джавре, бурмотів дозорець та пішов з мискою повною їди ід казни неспокоїного вязня. Отворив двері, ввійшов і положив брудний плин на землю.

Вязень ще спав; дозорець вийшов обережно. Замкнув двері, та не відійшов, а радше не міг відійти. Якесь не-свідоме, але сильне почуванє здержало його на місці. Приложив око до дірки в дверех і глядів тупо до середини, не мав однак сили відірвати ся. Стать вязня була гарна і велична. Його отверте, широке чоло було ясне і поважне, як і заховані там думки; повне сили лице вкривала густа широка борода, що стелила ся по мужеських грудях, які важко віддихали. Цілий образ мав в собі щось такого, задля чого дозорець почував ся низшим. Щось, мовби релігійний страх збудило ся в його душі. Старав ся прогнати то чутє, якого досі зовсім не знав. Ні, ні, він не жалував його... Тепер ме поволи вставати, підходити д' їді, возьме одну, дві ложки того... а отруя зробить своє. Потім й дальше не ме спати, та хай не спить... Так думав дозорець, дивлячись на спячого молодого мушину.

Але чого він станув, чому не відходив? — Сего сам не знав й не хотів над сим думати; намагав ся навіть вмовити в себе, що остав, щоб любити ся видом смерти, видом корчів та зітхань своєї жертви.

Помилив ся.

Саме рушив ся вязень; протер очі, випрямив ся і глянув докола. Диво! Дозорець став дрожати, його ноги зігнули ся в колінах. Мав він отже відвагу, любити ся злочином, брехня! Та хибаж він мало вже отруїв? Вязень встав, кайдани забрязчали по давному, але дозорець не гнівав ся. — Здрігнув ся. Чого? Нині вперве троїв когось власною рукою. Передше виконували сі злочини лише на його приказ.

Вязень підійшов до горшка. Дозорець слідив кожний рух. Його ноги втратили силу, спер ся на двері, щоб не впасти. Тепер взяла жертва в руки ложку зовсім спокійно, немовби робила звичайну свою роботу. Дозорець ледви вже мав силу глядіти на то. Хотів втікати, та не міг. В горлі стало сухо... Що зробив йому, дозорцеви, сей поважний, чесний чоловік? Пишна стать, чудові, палаючі очі, усьо молоде жите, чим завинили, що мають стати жертвою сего тяжкого злочину? Чому бажав він заподіяти кінець сему життю і то таким подлим способом, отруєю?...

Вязень немов прочував борбу, яку зводив з собою дозорець немов прочував її причини. Він сягнув ложкою по страву і вів поволи до уст; нараз отворили ся з лоскотом залізні двері, а до казні впав дозорець і хапаючи його за руку закричав: „Зажди, зажди!“

Його лице було страшне. Вязень глянув здивовано на чоловіка.

„Зажди“, кричав знова дозорець. Він сопів, дусив ся, в груди не ставало духу. „Я не можу, чекай, ворущ своїми кайданами скільки хочеш, хай дзвонять до віку, лиш не їдж сего... Яж не годен...“ І вирвав йому посудину і ложку, вибіг з поспіхом та замкнув двері.

Вязень зрозумів його. На його лиці заяснів легенький усміх, мов сумний блеск вечірної зорі. Він радував ся. — Під камяним склепінєм, за залізними дверима, в заржавілих кайданах був побідником.

2. Друг.

Пройшли дні, тижні. Був день. Брязь, брязь... Се той самий дзвенькіт кайданів; тепер ніс ся він улицями міста А. З проміж лискучих багнетів визирало час від часу бліде лице. Се той самий вязень; вели його на місце страчення. Брязь, брязь... І в ясний день при-

крий був той брязкіт. Обережно замикали двері, спішно заслонювали вікна. То був клич жаху цілої країни: з зойком біг він вулицями а люди налякані ховали ся.

Суд. Много там зібрало ся... Судді, слідчі, писарі і інші. Є там й дозорець і його помічник.

„Я сего не зробив, я невиноват, ви знаєте,“ бурмоче до себе дозорець.

Суддя звертає ся до обжалованого:

„Ти є А. з А.?“

„Ні, я не є з А.“

„К. є твоїм другом?“

„Я не знаю його“.

„Ти вбив Г.?“

„Так, він був моїм ворогом“.

„Ти доставляв оружє до С.?“

„Ні, я не доставляв його“.

Помічник дозорця, що приглядався безвпинно обвиненому, підійшов до судді і шептав йому щось до уха. Опісля підступив на його приказ до вязня і став близько, дуже близько перед ним.

На майдані стало тихо. Всі вичікували чогось небувалого, чогось страшного; очі всіх звернули ся на обох муштин. А вони стояли тут лице в лице та гляділи на себе немов два вороги, що горіли довголітною жаждою мести. Се не два лица, се лиш четверо очий або красше чотири огні, що найрадше вискочилиб зі своїх ям, щоб пожерти суперника. Видці стали почувати щось немов жах. Мусіло щось стати ся, і то щось небувале, щось дуже страшне.

Противники все ще гляділи тупо на себе. Їх очі не блимали, їх заціплені губи не ворухнули ся, брови не дрожали, ні один звук не вирвав ся, ні одно слово не загомніло. Сопіли і дивили ся, дивили ся і сопіли, один в кайданах, але гордий і захоплений святим гнівом, другий в уніформі турецького урядника та в службі проти злочину, а всеж таки стрівожений, дрожачий... Тут від-

бував ся правдивий суд, що розжареним залізом пятнував совість.

Нагло відступив вязень в зад, кайдани задзвеніли, а він відвернув лице від свого противника з такою відразою, що того стало морозити і ледви зміг простогнати: „Я... я... знаю тебе, ти є А...“

„Так...!“ відповів обвинений, „ти був моїм „другом““.

Другом!... Се було страшне. Слово прибрало вид і випрямило ся до безкраю зогиджене перед помічником. Бачив себе тепер в цілій наготі, бачив і лякав ся свого власного образу. Скільки крові продав він за лискучі гузики. Мимохіть діткнув рукою гузик. Сей був зимний як лід, захопив отже руку назад. Скільки літ приставав він з сим закутим в кайдани героєм, як прихильник ідеї, скільки людей обманив гадючим підступом — а тепер!... Діткнув свого меча, і знова хопив руку та проти волі глядів на тяжкі кайдани свого колишнього друга. Що було ліпше, меч турецького урядника чи заржавілі кайдани мученика за волю вітчизни? Се питанє, яке давно вже вважав рішенням, стало нині перед ним знова. Чому?... Хто з'уміє змірити тайну глибіню людського серця, де інколи побіч злочину дрімає тисяч і одна загадка.

Знова ніч, понура ніч. Під чорним небом шаліє серед поважної, самотної темноти неспокійний вітер. Помічник йшов до тюрми; кликав його дозорець. В його ході не видно вже того руху, що попередних днів. І пільма не була привітлива і вітер не був милий. Думав над тим, про що радше й не думав би. Як не старав ся він нинішнього дня сховати ся, коли А. вийшов на шафот, не йшло. Здавало ся, що той його лиш шукав. Найшов, глянув на нього і знова як на суді з відразою. Здавало ся, що хотів перед своєю смертю вибити на чолі,

в якому кров ціпеніла, сей страшний затроюючий погляд. Там, в темноті були дві світячі точки — очі... Станув, думки пірвали ся. Нагадав очі „друга“. Саме такі широкі та великі й вони... Злякав ся. Чи йти далі?... Застановляв ся хвилю і примкнув очі. Як отворив їх, ясні точки все ще були, але більші та лячнійші... Безпомічно став бігти д' ним. Очі щезли. Се був кіт, що саме втік. Розсміяв ся задля своєї лякливости, але все таки став йти скорше. Вкінци ввійшов на подвірє тюрми. Глянув в сторону, де нині рано відбував ся суд. Був певний, що тіло похоронене, а всьо вже минуло. Але... став мов остовпілий... труп виднів ще в темноті і кожний раз, як вітер сильнійше подув, скрипіли від тягару шибеничні стовпи жалісно, як наречена над умерлим милим або горем прибитий над своєю недолею. А вітер ніс сей скрипіт ген далеко, щоб передати світови. Дорога вела по під шибеницю. Помічник біг не оглядаючись та чим близше підходив д' шибениці, його кроки ставали тяжші.

Вітер не дає думав собі. Був зневолений іти поволи і не міг при тім відірвати очий від шибениці. Давний жах пройняв його знова. Вкінци ввійшов дрожачи до дозорця. Тут було красше; був бодай живий чоловік. Дозорець не підводив очий, був задуманий і оба мовчали.

„Тепер ти вже певно спокійний“, сказав помічник, щоб перервати прикре мовчанє. „Не чути вже більше ні одного звуку“.

„Хиба нічого не чуєш? Слухай!“ З надвору ніс ся змішаний з витем бурі скрипіт стовпів шибениці, сумний, одностайний, як пісня великана над коліскою на віки заснувшого лицаря.

„Чому не велів ти його поховати“.

„Якраз на се я тебе прикликав. Завтра скажеш його поховати, ти був його другом“.

Помічник вмовк. Се був смертно зобиджуючий натяк. Ще раз...

„Я його не отруїв“ бурмотів дозорець і хотів даліше говорити та нагло вмовк.

Хибаж не стане плакати, думав помічник і злякав ся. Дозорець звів голову; тїнь закрила очі. Звільна підняв ся помічник, взяв лямпу і підніс її дрозжачи до твари дозорця. З гнївом підняв дозорець голову, вирвав помічникови з рук лямпу, кинув до землі, розбив на дрібні кусники і закричав: „Зраднику, він був твоїм другом“.

В комнаті було темно. В кождім кутку світило много очий, які ставали щораз більші... Жах знимав помічника, мусїв тікати. Та не бачив дверей. Довго крутив ся докола. Вкінци стомлений, спочений найшов двері і обережно викинув голову.

На дворі було не менш страшно. Пітьма й вітер, а шибениця не ставала плакати своїм одностайним, до костий проймаючим скрипінем; а труп колибав ся у воздуху. Кудиж йому йти? Рішив ся бічи знова на другу сторону, та ледви ступив кілька кроків, підвів очі. — Перед ним у пітьмі світило двоє кровю набіглих і спухлих очий. Його колїна зігнули ся... Дрозжачи вернув до дверей дозорця.

„Зрадник“, забурмотів знова дозорець. Цілий світ говорив тими устами. Помічник вернув ся і сим разом гонив без тями.

— Та вітер не давав йому йти вперед, і станув саме під шибеницею.

Піт спливав потічками, весь дрозжав та дзвонив зубами. Глянув в гору. Труп сим разом не видавав ся гнївним. Очі гляділи на него і легко блимали, немов співчуваючи, а уста шепотїли тихо: „Друзе, друже, друже...“ Місто сего слова волївби почути над своєю головою гуркіт смертоносного грому...

Куди втікати, щоб ратувати себе? Ноги не слухали. Спер ся на шибеницю і глядїв з розпукою на колибаючий ся труп, довго, довго та слухав жалісного скрипіня шибениці.

Нагадав всьо... Колибаючий ся над головою труп був його другом. Деж був він сам, як низько впав? Хотїв плакати, та не було сліз полекші, здавало ся що грудь, в якій палило мов огнем, трісне. Тиснув ся близше все близше до хитаючого ся стовпа та тер об него грудьми, щоб вдусити внутрішний огонь... дарма...

Довго вив ся в пітьмі на самоті, мов ранена гадюка. Нагло пустив стовп і хопив ся за голову. Горячково пірвав опісля драбину, приставив, поліз і розвязав стричок. Труп впав долі, а він скоренько закинув стричок на свою шию і заколибав ся у воздуху... З шумом вітру змішало ся кілька звуків харкотїня... і всьо минуло. Оба трупи дивили ся на себе непорушними очима, оден з гори, другий з долу, а серед темноти несло ся хлипанє дозорця.

А дух волї линув понад обома трупами з усміхом в сторону першого, а хмарним поглядом в сторону другого.

Перевів *М. Я.*

УЛЯНА КРАВЧЕНКО.

Чи є що краще, як в тиші трудитись,
З очий не тратячи завданя світляного?
Слабих кріпити, за бездольних битись,
Самомуж помочи не ждати ні від кого?

ПЕТРО РОЗЕГГЕР.

СІЛЬСЬКИЙ ХІРУРГ.

Воно вже так ведеться з давна в Гориглядах, що без бійки не обійдеться ніодна свята Параскева.

Та сим разом нікого не вбили, тільки зломали ногу різникови, а по правді він сам собі єї стовк, коли вилетів крізь двері шинку і повалив ся на камінь перед порогом. „Сего хиба вже доста!“ — скаже може хто невибагливий. „Се дурниця!“ — кричить кушнір Франц. — „Він вже йшов на нас з лавицею, а як різник бере ся до бійки, то нема жартів“.

„Сего за багато на мене!“ — стогнав майстер. „Приведіть мені Панька добрі люди! Ради Бога святого, Панька!“ — йойкав у голос. Господоньку! як вже різник так заводить, він, що не страхає ся ніякої крові! Таке голосіння просто сміх! Вчити-б ся йому терпеливості від свого вола, як то падати під обухом сокири, щоб вже більше не встати. Але підняти ся треба — годі-ж лишити різника ось так на землі.

Панька кличте! Сільського хірурга з Річки, що наставляє кости.

Коли різника вносили в хату, заревіли радісно його телята в стайни — але їх мати, стара красуля гримнула: „Мовчіть, молоді дурники! Вже післали за Паньком. У три тижні стане наш ворог на ноги“.

Згодом вернув післанець. „Панька нема. Панько в арешті!“

„Христе царю! Що се він накоїв?“

„Кости складав“.

„Таж се ніяка провина“.

„І доктора спаплюжив. І доктор казав його заперти“.

„За те, що паплюжив?“

„За те, що кости складав“.

„Говори з дурнем! Крутить ся в кільце, гей той згедзаний бик“.

„Правду кажу“ — мовить післанець.

„Складати кости діло зборонене. Се вільно тільки екзаментованим“.

„Та що се ти верзеш! Як хто собі притьмом зломить ногу, так не час тоді Панькови складати екзамента“.

„Тим то як раз треба йти зі зломанем до доктора, каже доктор. Доктор має на се екзамента, каже доктор“.

„Ой! йой! йой! вмираю!“ — стогне майстер.

Люди починають сходити ся.

Там в різниці висить свіжа шкіра з вола, що йно вчора вечером здерта. Ще ніби трохи вимахує хвостом.

„Ні одної кістки нема цілої“ — жалує ся різник. „Немов усе розхитало ся в мені. Ох, я нещасний“.

„Що тут діяти? Хиба покликати доктора“.

„Сохрань Господи!“ — відраджують сусіди. „Доктор вчений з книжок. Головою то він би і зложив кости, але руками то инша річ. І відкіль може вміти? Практики не має, сарака, щоби вправити ся. Кождий, хто що зломить, кличе Панька“.

„Так воно і є“ — каже другий. „Та й ще розважте се: доктори дуже люблять вчити ся на людях. Кождий з них хоче в такім нещастю чогось навчитися — байдуже, чи кого се болить чи ні. Терпить хорий, на те він і хорий“.

„Я не скажу, що вони нічого не знають ті доктори, того я не скажу“ — відзиває ся знов третій. „По старому звичаю ногу скласти, се не така й штука. Але вони трібують, чи не вдасть ся воно на новий спосіб. Таке треба прецінь на ріжні способи вміти робити. Чоловік не перевчить ся ніколи док життя, а все треба мати на думці знанє-вченість — так воно по їхньому по докторськи. А відтак вся робота нінащо і знова“.

ногу наново ломи, як прийде ретельний доктор від костий. Но, та не кождей такий твердий на ломане — не кождей витримає такі штуки“.

„Де сидить Панько?“ — кричить різник з болю.

„В Річці сидить в громадськїм арешті“.

„Кличте моїх челядників, хай беруть топори і йдуть розбивати арешти!“

„Так воно не йде, сусїде!“ — вспо-

зроблю, так буде краще. А ви тримайте ся, сусїде! лиш бадьоро! я вже приведу Панька. Поки-що злагодьте тут усе потрібне. Ліжко висунути на середину, і кілька міцних посторонків придасть ся. Ну, оставайте з Богом, я притьмом поверну“.

Так говорив шинкар гориглядський. Перед хатою вже стояв запряжений візок — гарна штука! — і за двацять хвилин вже був шинкар в Річці.

Судия сидїв якраз в реставрації, де

Небавом по сїм трое люда простувало в сторону Горигляд.

коював шинкар. „Я знаю ліпший спосіб. З начальником суду в Річці ми знакомі. Лепський пан! Колись під Рїздво зарубаєш йому товсту свинку і пішлеш в дарунку. Він рад буде. Я тепер до него. Петре! а ходи но сюда! Маєш шїстку. Біжи мерщїй до пана судїї в Річці. Ти прецінь знаєш того веселого панка з рижою бородою — був якось у нас. Скажи йому: я і пан майстер просимо випустити Панька на годину, на одну годину тільки. Пан майстер попав у нещастє. — Та ні! стрївай! я таки сам се

в городї була мета до стрїляня. Добре стрїляють в Річці, що й казати!

Шинкар смїло тут входив звичайно, бо неоден з тутешних міщан сидїв в його кишени за довги. Але сегодня якось нїяково йому було, крутив ся сюди-туди, аж наконець попросив слугу, викликати пана судию на часочок.

„А що доброго скажете, — батьку?“ — спитав весело судия.

Шинкар відтягнув його на бік під тінисту липу. „Велике благання до вас, пане начальник“ — почав і розповїв, за

чим прийшов. „При бійці в Гориглядах різницький майстер зламав ногу“.

„Деж були жандарми? — гукнув судія.

„Не було, пане начальнику“.

„А як що до мене, до судії. Судія вам кривої ного не випростує“.

„Не крива, а таки зовсім зломана“.

„Маєте вже його?“

„Лежить сарака, постогнуючи в хаті“.

„До чорта!“ — крикнув судія. „Як зломана нога, так йдїть до доктора. Прецінь маєте свого доктора в Гориглядах“.

„Нема дома“ — брехав, мов оріхи лускав, шинкар. „Чув, завізвали його до Лісок і аж під ніч поверне. Так довго не годен сарака майстер терпіти. Нога пухне, підпливає кровю — згодом буде

Она припала до ноги, яку старий виставив з під покривала, хрестила єї як-раз великим пальцем і промовляла...

„Я питаю за того, що розбивав в корчмі людей“.

„Не знаємо. Та про нього байдуже. Се нікого не болить, де він теперечки. Але нога клято болюча. Я прийшов просити о доктора, щоб зложив ногу“.

„Невжеж я маю хірургів?“ — засміяв ся судія.

„Одного таки маєте, пане начальник. І добре бережете його. Коли ваша ласка, просив би я відпустити нам Панька з арешту на годинку“.

вже за пізно. Може зістати калікою на ціле жите“.

„Господи! що се ви? Прецінь розумієте, що арештанта не вільно випускати та й ще на таке діло, за яке саме відсиджує кару“.

Шинкар хопив судию легенько за рамя і говорив шепотом: „Ми знаємо, за що Панько запертий. Не за фюшерку, ні! Він складав поломані кости і добре складав і багато добра зробив людям, багато добра, більш чим лиха.

І сторонські люди сходять ся до нього за порадою. Кажуть, що небавом дістане новий дозвіл на курацію“.

„Може бути, усе може бути!“ — відпекував ся судия. „Позвольте, пане!“ — тягнув свою річ шинкар. „Ми знаємо, хто всадив Панька до арешту. Він доктора спаплюжив. І хай сидить! Хай сидить, доки сам захоче! Але тепер треба нам його на годиночку, на одну годину тільки! Сеї ласки ми Гориглядці не забудемо пану начальникови ніколи“.

„А хто заручить мені, що він верне?“ — спитав судия.

„Я, пане судия, я! Ручу своєю головою і цілим своїм домом і кухнею і пивницею і — бочівкою доброго черешняку. Різник таки чимсь заручить, я знаю се. І хоч би мав я привести Панька на посторонку, так доставлю вам його назад. Клену ся Богом!“

„Се важка відвічальність...“

„Ах, колиб ви почули, пане, як він сарака стогне-голосить! Мороз переймає чоловіка, волосє дубом стає на голові“.

„Важка відвічальність для судії...“

„Не судия ви тепер, пане, не судия! Тут тільки чоловік з щирим серцем може помогти — ви такий чоловік, що хоче добре діло зробити. Яка кому з сего шкода? Я казав: У пана начальника ніхто даром не просить — так я всім казав в Гориглядах. До пана судії в Річці як хто зверне ся о поміч, то певно відійде поратований. В нього не тільки добра голова, а ще краще серце!“

Сей вмів басувати людям, шинкар!

Не лицює судії плакати перед людьми, але судії з Річки таки стали слези в очех. Не знати, чи було се милосерде над нещасним різником, чи зворушенє ізза довіря, з яким звернули ся до нього — як там не було, а судия тронутий до сліз, почав мякнути. Та щоб не показувати сього на зверх, гукнув ніби грізно: „Але без жандарма не пушу драбугу!“

„Велике вам спасибі, пане!“ — дякував, кланяючись, шинкар.

Небавом по сім троє люда простувало в сторону Горигляд. Попереду шинкар, з заду жандарм з насторченим багнетом, а в середині між ними малий, згорблений чоловік, що ступав дрібними кроками, по два на оден жандармський. Се був Панько. Спершу він крамарив і шевцював замолоду, отже вже по трохи мав до роботи з людськими ногами. Відтак від шевської смоли перекинув ся до живичних плястрів і — сам не знаючи як, зробив ся хірургом, складачем потовчених і поломаних костей. Раз якось наставив коняці зломану ногу так добре, що могла в останне зайти сама до лупія і з того часу проголосили люди, що Панько знає лічити зломаня. Згодом він вправляв ся в своїй штуці, але найбільшої слави добув, коли оженив ся з донькою старого сільського складача костей, а сей в посагу за донькою переказав зятеви своє лікарське знанє і свої „докторські інструменти“. Панько був з сего вельми рад, що може закинути шевство, бо воно — як мовляв — не йде йому на здоровле те сидженє над роботою. А тепер ось прийшло ся сидіти. Так певна річ, що прохід з арешту до Горигляд був Панькови понутру. Він навіть не хотів користати з шинкаревого візка — він бажав порухати ся трохи на свіжому воздуху і йти гей мученик перед жандармом. А й те щось було варта, що сам жандарм вів його до нової „курації“, його, що як раз за таку „курацію“ сидів в арешті.

Тимчасом до різника привели стару Матрону, що вмела відмовлювати недуги і заклинати рани. Она припала до ноги, яку старий виставив з під покривала, хрестила єї як-раз великим пальцем і промовляла: „Зломанє, я благословлю тебе нинішним святим днем, щоби ся нога опять стала простою до девяти днів, як сего хоче Бог Отець і Син і Дух

святий. Цілюще се зломане, цілющий сей день, в котрім народив ся Христос Спаситель. Тепер я замолюю отсю годину, стаю над сими ранами, щоб вони не підпухали во імя Бога Отця і Сина і святого Духа, амінь!“

Тут увійшли наші з Річки.

Перший суровий погляд Панька — він і в арешті не помякшав — обвів

ку за фатигу. „Не возьму! Не можу взяти. Не помогло би нічого, як би взяла плату. Се ради Господа святого треба робити, як має помогти недужому. Іншим разом даруєте мені що ласка, пані матко!“ Відтак потюпала важким ходом до дверей.

„Тепер зачинаємо роботу!“ — сказав острим голосом Панько, станув перед

„Тягніть!“ Почув ся жалібний стогін! „Міцнійш! Тягніть! Запріть ся об стіну! Міцно!“

кругом світлицю, чи все приладжене. Бандажі, посторонки, залізні гаки і моцні хлопці. Чого ще нема, треба вистарати. Відтак скинув зі себе синю блюзу і закотив рукави сорочки.

„Слава Богу святому, болі злекшіли“ — прошепотіла стара Матрона.

„Чорта злекшіли!“ — скреготав різник.

„Ні! ні!“ — боронила ся баба і ховала поморщені руки під запаску, коли майстрова хотіла всунути їй щось в ру-

ліжком і почав обмацувати і натискати обнажену ногу.

Хорій з болю взивав всіх святих заступників. „Видержи, батьку!“ — успокоювала його жінка. „Панько при тобі, так все піде добре. Здаєть ся, вона тільки звихнена“.

„І сюди і туди!“ — відворкнув Панько. Господи! що то може чоловік висказати кількома короткими словами. Значить ся, нога викручена і зломана.

„Зелісні гаки вбити в стіну!“ — комендерував Панько. Чотири кріпкі парубки взяли ся до роботи. Дошки і лупки лежали під рукою до „шпанованя“, на полотняний шматок намащувано якоїсь масти.

„Бабі на двір!“ — приказував Панько. „Тепер ви тут ні при чому!“

Різничка вийшла з хати, кажучи, що йде просто в церков і не перестане молити ся, док нога не буде зложена. А жандарм пустив ся селом, глядіти за галабурдником, що так ніжно положив майстра перед поріг корчми. Та показало ся, що виновника в сьому ділі не було. Значить, сам різник викинув себе за двері. Тимчасом у хаті спутали хороми міцними посторонками ціле тіло і ноги. Сі посторонки робили не раз вже таку службу при найсильніших волах. „І ще послужать!“ — сказав Панько. „Тепер сюди, хлопці! Два в голови, два в ноги. Посторонки міцно навинути на руку. Як скажу: тягніть! так з усієї сили до себе“.

Майстер постогнував, не вгаваючи.

„Ще не пора! — здержував його Панько і забрав ся до „рихтованя“. Гля-

нув ще раз, чи все в порядку, відтак комендерував: „Тягніть!“ Почув ся жалібний стогін. „Міцнійш! Тягніть! Запріть ся об стіну! Міцно!“ Проймаючий зойк-рев, щось затріщало в нозі, челядники зверещали разом у голос і — нога вискочила зі сугавів.

Як грім залунало по цілих Гориглядах: „Швець Панько вирвав ногу різникови!“

„Гей тому цвїркунови вирвав ногу!“ А коли всі збігли ся поглянути, нога вже була обложена ціла плястрами. Майстрова стояла біля постелі і відтирала чоловіка оцтом. А Панько? Панько сказав: „Як стоїш одною ногою в арешті, то чорт годен тоді скласти чужу ногу! А то ще й стара баба вмшала ся — на таке треба-б чудотворця! Але все буде гаразд, тільки класти плястри невпинно“.

Сказав і помандрував з жандармом опять до арешту.

З тої пори минуло пять-шість літ. Різник живе і досі в Гориглядах та штигулькає на ногу. Одна за довга, друга за коротка. Панько на волі, але — судия кполяв ся нишком, як ще раз дістане його в арешт, то вже не випустить на урльоп за ніякою порукою.

ІВАН ФРАНКО.

Мудрість захована
Золото в скритку
Однаковісінько
Суть без ужитку.

*

Хто має мудрість, а з неї
Ближнім не хоче вділити,
Той має скарб многоцінний
В міх шкурятяний зашитий.

*

Добру науку приймай,
Хоч її і від простого чуєш;
Злоїж на ум не бери,
Хоч-би й святий говорив.

*

Мужню силу хоч похилить горе,
Та не зломить, в підлість не поверне;
Так і свічку хоч схили до долу,
Свого світла в низ вона не зверне.

*

Хто в першій житя четвертині
Знання не здобув
А в другій житя четвертині
Майна не здобув,
А в третій житя четвертині
Хто чесним не був,
Той скаже в четвертій: „Бодай я
І в світі не був!“

*

ІВАН ФРАНКО.

ГРИЦЕВА ШКІЛЬНА НАУКА.

Гуси зовсім нічого не знали про се. Ще того самого поранку, коли батько мав гадку відвести Гриця до школи, не знали гуси про сей намір. Тим менше знав про нього сам Гриць. Він, як звичайно, встав рано, поснідав, поплакав троха, почухав ся, взяв прут і підскакуючи погнав гуси з обори на пасовиско. Старий білий гусак, як звичайно, наставив до нього свою невеличку голову з червоними очима і червоним широким дзюбом, засичав різко, а відтак таракуючи про щось нецікаве з гусками, пішов передом. Стара грива гуска, як звичайно, не хотіла йти в ряді, але поплентала ся поза містком і зайшла в ровок, за що Гриць швякнув її прутом і назвав „лупярем“, — так він мав звичай називати все, що не піддавало ся його високій влади на пасовиску. Очевидна річ затим, що ані білий гусак, ані грива гуска, ані в загалі ніхто з цілої череди — як їх було двацяттеро й п'яттеро — так ані одно не знало при близьке перенесенє їх володаря та воєводи на инше, далеко не так почесне становище.

Тож коли нагло і несподівано надійшла нова вість, с. є коли сам батько, йдучи з поля, закликав Гриця до дому і там віддав його в руки матери, щоб його вмила, вичесала і вбрала, як Бог приказав, і коли потім батько взяв його з собою і не кажучи ні слова попровадив трепечучого в низ вигоном, і коли гуси побачили свого недавного поводатора зовсім у змінєнім виді, в нових чобітках, у новім повстянім капелюшку і червоним ременем підперезаного, підняв ся між ними наглий і дуже голосний окрик зачудуваня. Білий гусак підбіг близько до Гриця з витягнуною головою, немов хотів йому добре придивити ся; грива гуска також простягнула голову і довгий час не могла й слова

вимовити з наглого зворушеня, аж вкінці вицокотіла: Де-де-де-де?

— Дулна гуска! — відмовив гордо Гриць і відвернув ся, немов хотів сказати: „Еге, чекай лише, не в такі я тер пани вскочив, щоб іще став відповідати тобі на твоє гусяче питанє!“ А в тім може й для того не відповів, що сам не знав.

Пішли горі селом. Батько нічого і Гриць нічого. Аж прийшли перед просторий, старий будинок під соломою, з комином на верха. До того будинка йшло багато хлопців, таких як Гриць, або й більших. По за будинком по городі ходив пан у камісельці.

— Грицю! — сказав батько.

— Га! — сказав Гриць.

— Видиш оту хату?

— Видзу.

— Памятай собі, се школа.

— Ба, — сказав Гриць.

— Сюди будеш ходити вчити ся.

— Ба, — сказав Гвиць.

— Справуй ся добре, не пустуй, пана професора слухай. Я йду, аби тебе записав.

— Ба, — сказав Гриць, майже нічого не тямлячи, що говорив батько.

— А ти йди з отсими хлопчиками. Візьміть його, хлопчики, з собою!

Ходи! — сказали хлопчики і взяли Гриця з собою, а тим часом батько пішов у огород поговорити з професором.

II.

Увійшли до сїний, у яких було зовсім темно і страшно воняло торічною гнилою капустою.

— Видиш, там? — сказав до Гриня один хлопчик, показуючи в темний кут.

— Видзу, — сказав тремтячи Гриць, хоч зовсім нічого не видів.

— Там яма, — сказав хлопчик.

— Яма! — повторив Гриць.

— Як будеш зле справувати ся, то професор всадить тебе в оту яму і будеш мусів сидіти цілу ніч.

— Я не хочу! — скрикнув Гриць.

Тимчасом другий хлопчик шепнув щось до першого хлопчика, оба засміяли ся, а потім перший, налапавши шкільні двері, сказав до Гриця:

— Застукай до дверей! Борзо!

— На сцо? — спитав Гриць.

— Треба! Тут так годить ся, як хто перший раз приходить.

У школі був гомін, мов в улию, — але коли Гриць застукав кулаками до дверей, зробило ся тихо. Хлопчики звільна отворили двері і втрутили Гриця до середини. В тій хвилі залупкали добрі березові різки по його плечах. Гриць дуже перепудив ся і зверещав.

— Цить, дурню! — кричали на нього сміхованці-хлопці, що почувши стук, засіли були за дверми і зробили Грицеві таку несподіванку.

— Ой-ой-ой-ой! верещав Гриць. Хлопці злякали ся, щоб не почув професор, і почали Гриця зацитькувати.

— Цить, дурню, то так годить ся! Хто до дверей стукає, того треба по плечех постукати. Ти того не знав?

— Не-е-е знав! — відхлипнув Гриць.

— Чому не знав?

— Бо я-а-а пе-е-лсий ла-а-з у сколі.

— Перший раз! а! — скрикнули хлопці, мов здивовані тим, як можна перший раз бути в школі.

— О, то треба тебе погостити! — сказав один, поскочив до таблиці, взяв зі скриньки добрий кусник крейди і подав Грицеві.

— На, дурню, їдж, а борзо!

Всі мовчали і в ожиданці гляділи на Гриця, шо обертав у руках крейду, а далі поволеньки вложив її в рот.

— Їдж, дурний, а борзо! — наминали хлопці, а самі дусились зо сміху.

Гриць почав хрупати і на силу з'їв крейду. Регіт у школі розляг ся такий, аж вікна задзвеніли.

— Цого смієте ся? — спитав здивований Гриць.

— Нічого, нічого. Може хочеш іще?

— Ні, не хочу. А сцо то таке?

— То ти того не знаєш? Отто дурний! Та то єрусалим такий, то дуже добре.

— Ой, не дуже добре, — сказав Гриць.

— Бо ти ще не засмакував. То годить ся кождому їсти, хто перший раз приходить до школи.

В тій хвилі увійшов професор. Усі хлопці, як сполошені воробці, попірскали до лавок, тільки Гриць остав ся зі сльозами в очах і з губами забіленими крейдою. Професор грізно зблизив ся до нього.

— Як називаєш ся? — крикнув.

— Гриць.

— Що за Гриць? Ага ти новий. Чому в лавці не сидиш? Чого плачеш? Чим забілив ся? Га?

— Та я їв єрусалим.

— Що? який єрусалим? — допитував ся професор. Хлопці знов аж дусили ся зо сміху.

— Та давали хлопці.

— Котрі хлопці?

Гриць озирнув ся по хаті, але не міг нікотрого пізнати.

— Ну, ну! Йди сідай, і вчи ся добре, а єрусалима більше не їдж, бо будеш битий!

III.

Почала ся наука. Професор говорив щось, показував якісь дощечки, що на них були намальовані якісь гачки та стовпки; хлопці час від часу кричали щось, як професор показав яку нову дощечку, а Гриць нічого того не розумів. Він навіть не зважав на професора, а дуже смішними видались йому хлопці,

що сиділи довкола нього. Один довбав пальцем у носі, другий із заду раз-у-раз старався уткнути невеличке стебельце Грицеві в вухо, третій працював довгий час дуже пильно, микаючи зі свого старого кафтана латки, нитки та остроки; вже їх перед ним на спідній дошці лавки лежала ціла купа, а він усе ще микав і скуб зо всієї сили.

— На що то микаєс? — спитав Гриць.

— Буду дома з бовщом їсти, — відповів хлопець, і Гриць довгий час думав над тим, чи буває не здурив його сей хлопець.

Професор уже був готов узнати його дуже пильним і здібним хлопаком і хоча ще ліпше переконати себе про се, переставив букви. Несподіваним способом він виставив перед учениками букви „баба“, але Гриць, не дивлячись на них, а тільки на професора, тонким співучим голосом крикнув: „галамага“. Всі зареготалися, не виключаючи й самого професора, тільки Гриць здивований оглянувся і знов на голос сказав до свого сусіда: „Чому не кличись галамага?“ Аж тоді бідолаха стямився, коли професор потягнув його за понятливість різкою по плечех.

Соперники.

М. Пимоненко.

— Але бо ти, Грицю небоже, нічого не вважаєш, — крикнув на нього професор і покрутив його за вухо, так що Грицеві мимоволі аж сльози стали в очах і він так перепудився, що довгий час не тільки не міг уважати, але й зовсім о світі не тямив. Коли нарешті отямився, хлопці вже починали читати склади на подвижних табличках, які розкладав і складав професор. Вони невтомимо по сто разів співучими голосами повторяли: „а-ба-ба-га-ла-ма-га“. Грицеві, не знати чому, дуже се сподобалося, і він зачав зовсім пискливим голосом на випередки кричати: „а баба галамага“.

— Ну, а чого тебе там у школі навчили? — спитав батько, коли Гриць у полудне вернув до дому.

— Вцилисьмося „а баба галамага“, — відповів Гриць.

— А ти вмів? — запитав отець, не входячи в те, що се за така дивовижна наука.

— Тазе вмів, — відповів Гриць.

— Ну, так мені справуйся! — заохотив отець. — Як тут у селі вивчишся, то підеш до міста до більшої школи, а відтак вийдеш на попа. Жінко, а дай но йому що їсти.

— Ба, — відповів Гриць.

IV.

Минув як раз рік після того важного дня. Блискучі надії батька на Грицеву будучину давно розвіялись. Професор сказав йому, що Гриць „туман вісімнадцятий“, що ліпше зробить, коли відбере його до дому і назад заставить гуси пасти. І справді, по році шкільної науки Гриць вертав до дому як раз такий мудрий, яким був перед роком. Вправді „а баба галамага“ він вивчив докладно на память і не раз навіть у сні з уст його вилетіло се дивовижне слово, що становило немов перший поріг усякої мудрости, якого йому не судило ся переступити. Але далі поза те слово Гриць в науці не поступив. Букви щось мішали ся перед його очима і він ніколи не міг спізнати їх з лица, котре *ш*, а котре *т*, котре „люде“, а котре „мисліте“. Про читанє вже ніщо й говорити. Чи причина тому була в його непонятливости, чи в кепськім навчаню професора, сего не знати; то тільки певно, що крім Гриця таких „туманів вісімнадцятих“ між тогорічними школярами було 18 на 30 і всі вони підчас того шкільного року заєдно робили собі блискучі надії, як то буде гарно, як вони увільнять ся від щоденних різок, і як покажуть ся знов у повнім блиску своєї поваги на пасовищі.

А вже хто як хто, а Гриць запевно найбільше і найчастійше думав про се. Проклятий буквар, що його він за час цілорічної натуги над науковими питаннями пошарпав і пофалатав трохи не на січку, прокляте „а баба галамага“ і прокляті професорські причинки та захооти до науки так надоїли йому, що він аж вихуд та поблід, і ходив увесь час, мов сновида. Наконець змилував ся Бог і післав місяць липень, і змилував ся батько та сказав одного ранку:

— Грицю!

— Га? — сказав Гриць.

— Від нині вже не підеш до школи.

— Ба, — сказав Гриць.

— Здійми чоботи, капелюх і ремінь, треба сховати про неділю, а ти запереди ся личком, візьми лупку на голову, та жени гуси пасти.

— Ба! — сказав радісно Гриць.

V.

Гуси, звичайно — дурні гуси, і сим разом не знали про радісну зміну, яка їх чекала. Через цілий рік Грицевої шкільної науки їх пасмалий сусідський хлопчик Лучка, що звичайно тільки й робив на пасовиску, що копав ямки, ліпив паски з болота та пересипав ся порохом. Про гусий він не дбав зовсім і вони ходили самопас. Нераз їм лучило ся зайти в царину і тоді від пошкодованого приходилось їм витерпіти багато проклять, а навіть побоїв. А крім того нещастє кілька разів того року зловіщим крилом перелетіло понад чередою. Пять молодих гусаків і десять гусок господиня попродали в місті; важко прийшлося иншим розлучати ся з ними. Стару попеласту гуску забив хворостиною в шкоді сусід і в варварській безсердечности припняв бездушного трупа за лабу до тоїж хворостини, волік його так через ціле пасовиско, а відтак кинув господареві на обору. А одного молодого гусака, красу і надію череди, забив ястріб, коли раз відблукав ся від своєї рідні. Але про всі ті тяжкі та невіджалувані страти череда сего року була більша, ніж торік. Дякувати білому гусакови і гривій гусці, тай ще двом, чи трьом молодим її донькам, череда сього року виносила звиш 40 штук.

Коли Гриць появив ся між ними з прутом, знаком своєї намісницької власти, зразу всі очи звернули ся на нього і тільки один німіючий сик здивованя дав ся чути. Але ані білий гусак, ані грива гуска не забули ще свого колишнього доброго пастиря і швидко пригадали собі його. З голосними викриками радости і трепотанєм крил вони кинули ся до нього.

— Де-де-де-де? — цокотіла грива гуска.

— Адже я в школі був, — відповів гордо Гриць.

— Ов! ов! ов! — дивувався білий гусак.

— Не віриш, дурню? — крикнув на нього Гриць і швяхнув його прутом.

— А сьо-сьо-сьо? А сьо-сьо-сьо? — дзоботіли громадячесь коло нього інші гуси.

— То ніби, що я навчився? — формулював їх питанє Гриць.

— Сьо-сьо-сьо-сьо? — дзоботіли гуси.

— А баба галамага! — відповів Гриць.

Знов сик зачудованя, немов ані одна з тих 40 гусячих голов не могла зрозу-

міти такої глибокої мудрости. Гриць стояв гордий, недосяжний. Аж нарешті білий гусак здобувся на слово.

— А баба галамага! А баба галамага! — скрикнув він своїм дввінким, металевим голосом, випростувавши ся, піднісши високо голову і трепочучи крилами. А відтак обертаючись до Гриця додав, немов аби його ще більше пристидати:

— А кши, а кши!

Гриць був зломаний, засоромлений! Гусак в одній хвилі переймив і повторив ту мудрість, що коштувала його рік науки!

— Чому вони його до школи не давали? — подумав собі Гриць і пігнав гуси на толоку.

АФОРИЗМИ.

Перше треба сани постарати, а потім аж дзвінки.

Хто цвях аж до головки забє, не може потім капелюх на него повісити.

Наші слова роблять нам більше ворогів як наші діла.

Нещасні години забувай, але що вони тебе научили, не забувай ніколи.

Кому завидують, той має хліб, а кому ні, той не має.

Неодин знає про свою подорож лиш то оповідати, що вона коштувала.

Неодин говорить лиш тому добре про свого ближнього, що надіє ся щось противне про него почути.

Кажуть, що мудрість вартує більше, як маєток; але ми розуміємо під тим нашу мудрість тай чужий маєток.

В малім горшку скорше кіпить, як у великім.

Нічо доложити до нічого, то все буде нічо...

Мудра женщина радо слухає компліментів; дурна радо їм вірить.

Женщини бувають адвокатами вже від уродження; бувають вони найвимовірнішими тоді, коли не мають рації.

Не ходи у воду за птицею, а в ліс за рибою.

Верблюду не видить свого горба, але горб свого сусіда видить дуже добре.

Хто спускає ся на свого сусіда, мусить без вечері лягати.

Не виливай води, доки води не найдеш.

Іди через ріку, котра з шумом пливе, але стережи ся тої, що пливе спокійно і тихо.

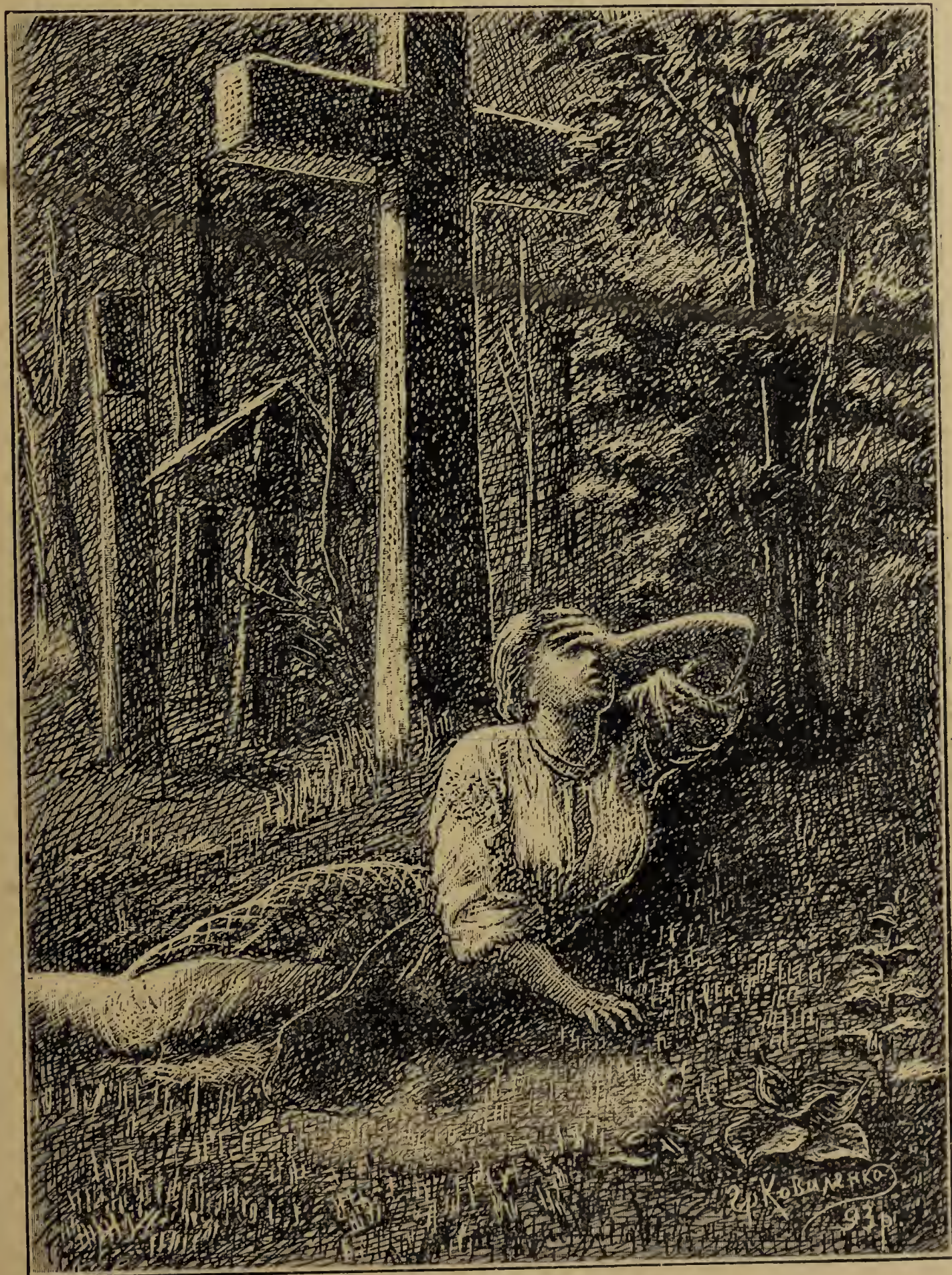

Т. ШЕВЧЕНКО.

КАЛИНА.

„Чого ти ходиш на могилу?“
На-силу мати говорила:
„Чого ти плачеш ідучи?
Чого воркуєш у ночі,

Не сон-трава на могилі
В ночі процвітає:
То дівчина заручена
Калину сажає,

Моя голубко сизокрила?“

— „Так, мамо, так!“

І знов ходила,

А мати плакала ждучи.

І сльозами поливає,

І Господа просить:

„Пошли, Боже, дощі в ночі

І дрібнії роси,

Щоб калина прийняла ся,
Розпустила віти:
Може пташкою прилине
Милій з того світа.
Зовю йому кубелечко
І сама прилину,
І будемо, щебетати
В-кунці на калині.
Будем плакати, щебетати,
Тихо розмовляти,
Будем в-купочці у-ранці
На той світ літати.“

І калина прийняла ся,
Віти розпустила,
І три літа на могилу
Дівчина ходила.
На четверте... не сон-трава
В ночі процьвітає,
То дівчина з калиною
Плаче-розмовляє:

„Широкая, високая
Калино моя!
Не водою до схід сонця
Поливана!
Широкії сльози-ріки
Тебе полили,

Їх славою лукавою
Люде понесли.
Зневажають подруженьки
Подругу свою,
Зневажають червону
Калину мою.
Повий мою головоньку,
Росою умий,
І вітами широкими
Од сонця закрій!
Мене знайдуть, поховають,
Мене осміють;
Широкії твої віти
Діти обірвуть.“

В-ранці рано на калині
Пташка щебетала;
Під калиною дівчина
Снала, не вставала:
Утомилось молодее,
На віки спочило...

Вставало сонце з-за могили,
Раділи люде встаючи;
А мати й спати не лягала,
Вечерять доною дожидала
І тяжко плакала ждучи.

ЗАГАДКИ.

1. Без чого село не може бути?
2. В боці така вода, що творить чудеса.
3. Два дивлять ся, два слухають, чотирих тупотить, а сімсот свище.
4. Двох хлопців за руки держить ся.
5. Є деревце — не полінце, шість дірочок має, весело співає.
6. Жорна і не жорна, а муку меле.
7. Зв'язаний панок в куті сидить.
8. Іде лісом не трісне, іде водою не плюсне.
9. Котре слово перше?
10. Летить, летить, тай все тиє.
11. Міст і не міст — так лиш на якийсь час.
12. На що пес кістку гризе?
13. Один чоловік лиш раз у рік вбираєть ся; котрий?
14. Паде з поду не розібеть ся, впаде в воду, то розплинеть ся.
15. Руки в гору здоймив, зі збіжа порох зробив.
16. Сорока летить, а пес на хвості сидить.
17. Хто єї засмакує, на віки бідує.
18. Червоний кольор, а винний смак. кам'яне серце, чому то так?
19. Що росте без коріння? Що горить без полум'я? Що цвіте без цвіточку?
20. Як уголь чорний, а пожиточний.

ВІЛЬГЕЛЬМ ГАВФ.

КАЗКА В СТРОЮ АЛЬМАНАХА.*)

В далекій, напричуд гарній країні, про яку розказували, що над її зеленими садами сонце ніколи не заходило, дарювала від початку й царює до нині королева Мрія. Повними пригорщами сипала вона між своїх з давен давна обильні благодати, а всі — хто лиш її знав — любили її і шанували. Та серце королевої було вельми велике. Вона не остала з своїми добродійствами в своїй країні; вона сама все молода і красна,

лі. Мати запримітила, що Казка сумна, ба що в неї — на диво — заплакані очі.

„Що тобі, люба Казочко?“ промовила королева, „відколи ти була на землі все в тебе на личеньку сум і жаль; не скажеш мамі, чого тобі не достає?“

„Ох! люба матусенько“, відповіла Казка, я певноб так довго не мовчала, колиб не знала, що моє горе й тебе засмутить“.

„Скажи-ж бо, моя доню“, просила

Стріча на самоті.

М. Пимоненко.

зійшла в королівським строю на землю, бо чула, що там живуть люди, які ведуть жите без краю сумне, серед трудів і праці. Їм принесла вона з свого царства найкрасші дарунки, і від коли гарна королева перейшла нивами землі, стали люди бадьорі в праці і веселі в житю.

Та й свої діти, такіж гарні і любі як мати-королева, післала вона в світ, щоб несли людям щастє. Раз вернула Казка, найстарша дочка королевої, з зем-

королева. Горе се камінь, який одного важко давить; та в двійку лекше його нести“.

„Як велиш, то слухай!“ відповіла Казка. „Знаєш, як радо пристаю з людьми, з яким вдоволенєм сідаю і перед хатиною найбільшого, щоб по його праці провести з ним бодай годину на любій розмові; та й вони ввічливо мене витали, як я надходила, а далеко проводжали очима з веселим усміхом, як я відходила; але в сих днях нема вже того“.

„Бідна Казочко!“ сказала королева та погладила її по личеньку, яке вмило

*) Альманахом звали в 18. і 19. століттю збірки поетичних творів, що появляли ся раз в рік.

ся слезами. „Мабуть се всьо лиш так тобі видаєть ся“.

„Повір мені матусенько, яж се добре чую“, відповіла Казка, „вони вже не люблять мене. Всюди де лиш прийду, стрічають мене холодні погляди, ніде вже не витають мене радо; навіть діти, які прецінь так мене все любили, сміють ся з мене та премудрі відвертають ся“.

Королева сперла чоло на руку та мовчки над чимсь думала.

„Яка сему причина, Казочко, що люди там на землі так змінили ся?“ запитала королева.

„Люди, бач, настановили мудрих сторожів, які, царице Мріє, острим зором провірюють та слідять всьо, що приходить з твого царства. Коли отже прийде який не після їх вподоби, знімають великий крик, вбивають його або чернять перед людьми, — а сі вірять їм на слово — так гидко, що вже не найдеш любови, не найдеш ні крихти довіря. Ах, як добре моїм братам, Снам! Весело та легонько біжать вони на землю, не питають тих мудрих мужів, а навідують спячих людей та снують і маляють їм много, що несе щастє серцю і звеселює око!“

„Твої брати пустунчики“, промовила королева, „а ти, моя любо, не маєш чого їм завидувати. Тих граничних сторожів знаю я добре; то незовсім лихо, що люди їх настановили; не один вітрогон йшов, представляв себе за такого, що приходить з моєї країни, а ледви з якої гори сюди до нас глядів“.

„Але чому вони кажуть за се платити мені, твоїй власній дочці?“ плакала Казка. „Ах колиб ти знала, як вони зі мною обійшли ся. Прозивали старою дівкою та грозили, що найблизший раз вже мене й не пустять“.

„Як, мою дитину не пустять?“ скрикнула королева, а гнів закрасив єї лице.

„Та я вже знаю, чому се так; лиха тітка очернила нас!“

„Мода? Не може бути!“ сказала Казка. „Вона-ж усе така ввічлива“.

„Ах, я пізнаю її, ту облудну!“ відповіла королева. „Та спробуй ще раз її на удрощі, моя доню! Хто хоче вчинити що доброго, нема йому як відпочивати“.

„Ой лишечко, матусенько! а як вони мене проженуть, або очернять так, що люди й не глянуть на мене та оставлять самітну і погорджену десь у кутку?“

„Коли старі ошоломлені модою і не цінять тебе, так звернись до малих! Ах Боже, сеж мої любимці, їм шлю я твоїми братами мої найлюбійші образи, я й сама вже часто до них линула, пестила їх, цілувала та весело з ними гра-ла ся. Вони знають мене добре; не знають правда як я зву ся, та часто вже я запримітила, як ночію всміхають ся до моїх зірок, а рано коли по небі проходжують мої ясні овечки, серед радощів плескають в долоні. Хоть будуть й старшенькі, не покинуть мене любити; тоді помагати му милим дівчатонькам плести пестрі вінки, а дикі хлопці стануть тихше, бо сяду з ними на високій кручі, і поза імлою далеких синіх гір покажу їм високі замки і пишні палати, а з рожевих вечірних хмаринок сотворю хоробрих лицарів та чудні хрестоносні походи“.

„Ой діти, любі діти!“ скликнула зворушена Казка. „Хай буде, з ними ще раз спробую“.

„Так, добренька, моя доню,“ сказала королева, „йди до них! Але я троха й приберу тебе, щоб малим подобала ся, а старі тебе не відтрутили; дивись! хочу дати тобі стрій Альманаха“.

„Альманаха, матусенько? Ах — я соромлюсь перед людьми такого пишного строю“.

Королева кивнула, а служниці принесли пишний стрій Альманаха. Був він

ясної краски а скрізь були нашиті чудові постаті.

Служниці сплели дівчині довге волосє, вбрали ноги в золоті сандали і закинули опісля плащ.

Соромлива Казка не сміла й глянути. Але мати гляділа на неї з вдоволенєм та й обняла. „Иди“, сказала до малої, „хай моє благословенє остане з тобою! А як вониб тебе зневажали, або висмівали, вертай до мене, може будучі поколіня, вірнійші природі, звернуть свої серця до тебе“.

Так сказала королева Мрія. А Казка пішла на землю. Серце било ся в груди, як підходила до місця, де пробували мудрі сторожі; склонила голову до долу, обвинулась тіснійше красним плащем і непевно підходила д' брамі.

„Стій!“ закликав грубий, шорсткий голос. „Сторожа позір! Ось йде новий Альманах!“

Казка задріжала, як почувла се; много старших мущин з хмарним виглядом вискочило з хат; вони мали в руках острі пера та наїжили їх проти Казки. Один з поміж них підійшов д' Казці і хопив дико за бороду. „Лиш випрями голову, пане Альманах“, кричав він, „щоб можна заглянути в очі, чи ти що путнього, чи ні“.

Красніючи піднесла Казка головку і глянула темним оком.

„Казка!“ закричали сторожі і стали грімко сміяти ся.

„Казка! Так дуже думали, хто се надходить! Як прийшла ти до сего строю?“

„Мама мене так вбрала“, відповіла Казка.

„Так? Вонаб хотіла тебе перепачкувати? Нічо з того. Виносись, іди собі відси!“ кричали сторожі та всі піднесли острі пера.

„Та я хочу лиш д' дітям,“ просила Казка; „сеж можете мені позволити?“

„Мало ще тої голоти в краю?“ кричав один зі сторожів. „Вони лиш дурниці плетуть нашим дітям“.

„Най покаже що сим разом знає!“ сказав другий.

„Так, так“, кричали знова всі, „розповідж, що ти знаєш; та спішись, бо в нас не много часу для тебе!“

Казка протягла рученьку і стала чертати у воздуху всякі знаки. Небавом стали проїзжати пестрі постаті: каравани, гарні коні, стрійні їздці, много шатер серед піскової пуші; птиці і кораблі на розбурханому морю; тихі ліси та густо заселені міста і вулиці; бої та смирні номади; усьо линуло в живих образах в пестрих гуртах ген ген далеко.

Казка й не запримітила серед запалу, з яким показувала образи, як сторожі брами поволи заснули. Саме хотіла чертати нові знаки, як підійшов до неї і взяв її за руку, якийсь ввічливий мущина. „Дивись, добра Казочко“, промовив показуючи на спячих; „для сих твоїх пестрі річи нічим; проскоч скоренько крізь браму! Вони й недогадають ся опісля, що ти в краю і зможеш мирно та незамітно ходити своїми стежками. Я заведу тебе до моїх дітей; в моїй хатині дам тобі тихе, миле пристановище; там зможеш пробувати і жити для себе; а як опісля мої сини і доні своє добре вивчать, можуть приходити до тебе з своїми забавками і тебе слухати. Хочеш сего?“

„Ах, як радо піду я за тобою до твоїх малих; як щиро му прикладати ся, щоб деколи дати їм веселу годинку!“

Добрий чоловік кивнув ввічливо головою і поміг їй перейти по через ноги спячих сторожів. Усміхаючись оглянула ся Казка коли вже була за ними, і скоренько скочила крізь браму.

З німецького *М. Я.*

ІВАН ФРАНКО.

ПРИТЧА ПРО ПРИЯЗНЬ.

Вмираючи покликав батько сина,
Що був його єдина дитина,
І мовив, звівши голову стару:
„Мій синку, швидко я мабуть умру.

„Дав Бог мені прожити много літ,
Добра надбати і пізнати світ.

„Добро тобі лишая. Не марнуй
Його, тай понад міру не цілуй.

„Не думай в нім мету життя знайти, —
Се сходи лиш до висшої мети.

„Та крім добра ти маєш, синку, те,
Що найважнійше — серце золоте,

„Досить науки і здоровий ум,
І вже пройшов ти молодости шум.

„Одного лиш бажаю ще тобі,
Щоб мав ти друга щирого собі“.

Син мовив: „Татку, дяка вам і честь!
Та в мене другів щирих много єсть.“

„О синку, много при їді й винї,
Та в горю помогти — напевно ні!

„Я сімдесят пять літ проживши вспів
Знайти одного лиш — тай то на пів.“

„Нї, татку — мовив син, — з моїх друзяк
Піде за мене кождий хоч на гак!“

Всміхнувся отець. „Щасливий, синку, ти,
Та я би радив пробу навести.

„Заріж теля і запакуй у міх,
А нічу йди з тим до друзяк своїх.

„Скажи: „Біда! я чоловіка вбив!“
Проси, щоб захистив тебе і скрив.

„Своїх отак попробуй, а потім
Застукай і в мойого друга дім“.

Послухав син. Як змеркло ся цілком,
Пішов важким навючений мішком.

До друга найлюбійшого воріт
Застукав: „Живо, живо отворіть!“

Явив ся друг. „Се що тебе жене?“
„Я чоловіка вбив! Сховай мене!“

Та сей не відчиняючи воріт
Сказав: „Тїкай! Чи ще мене й мій рід

„Ти хочеш у тяжку біду вплескати?
Адже-ж коли почнуть тебе шукати,

„То де-ж підуть на сам перед? Сюди!
Бо знають, що я друг твій! Геть іди!“

Пішов по інших своїх друзьях син, —
Не скрив його, не втішив ні один.

А дехто мовив: „Забирай ся ти!
Я зараз мушу властям донести.

„Адже-ж всі знають, як дружили ми, —
Ще скажуть, що до спілки вбили ми.“

Оттак всю ніч продвигавши свій міх,
До батькового друга він прибіг.

„Ратуйте, дядьку! Я людину вбив,
Та вже й у місті шуму наробив!

„Ось труп! Там десь погоня вже жене!
Ой пробі, скрийте трупа і мене!“

Старий живенько замки відкрутив
І з міхом парубка в свій дім пустив.

„Ну, ну, ходи, небоже, скрий ся тут!
А трупа десь я випу в безпечний кут.“

Замкнув ворота, взяв на плечі міх —
Та парубок упав йому до ніг.

„Спасибі, дядьку! Не турбуйтеся, ні!
Ніяке зло не стало ся мені.“

І він сказав йому батьківську річ
І все, що діяло ся з ним сю ніч.

І як подвійно тут він скористав:
Фальшивих другів збувсь, а вірного
[пізнав.

СТЕФАН КОВАЛІВ.

З ПРАКТИЧНОЇ ШКОЛИ.

Вертає Михайло Розхідник з торгу вечером; добре на саньох сидіти, з сірими говорити: санна устелила ся, ніч погідна, місяць світить, видно ся як у день. Жиди не ошукали, воли продав з добрим баришем, торг повів ся. От і на душі мило. До хати далеко, три верхи і Циганова Шия, — стрімкий беріг під самою загородою — але йому не першина в такій порі їздити; нераз у саму глуху північ, у темній пітьмі припарив до дому.

— В порожні, Михайле?

— В повні, Мошку — відповідає Михайло, — маю рептюх, кілька топок соли, соломи повні сани і сам везу ся, а ти, щирий мій сусіде, від саний геть, бо обірвеш!...

— Що я обірву, що?... ліпше візьмеш мене до дому, я заплачу; дві шістки дам.

— Так, то що иншого. Давай сюди гроші та сідай собі з заду: лиш обережно з горнятками, з сілю...

Під весну.

Святославський.

Глядить Михайло по небі, бачить усе в такім самім порядку, який його дід, славний бакуняр, часто йому показував: косарі, квочка, віз небесний і тота зізда, що все в однім місці висить над головою, а не рухає ся; все в порядку, нічого не змінило ся. Видно, на небі нема таких „руїників“, як ті, що розлізли ся по Бескиді, мов плюгаві черви, та лоточать зелену Верховину.

Їде Михайло то до гори, то в долину, говорить з сірими, не скучна в трійку їзда. Дігнав його арендар Мошко, великий крутар і циган: не десять і не сто разів вивів він Михайла в поле.

Чіпив ся Мошко саний, питає:

— Дам у селі. Що? може мене боїте ся?

— Бояти ся не бою, але гроші дай зараз!

Цертолить ся Мошко з Михайлом і їде; все заговорює то сяк, то так, завертає хлопиви баки, аби лише доїхати ближше до села.

Замітив Михайло хитрість Мошкову, став, ніби поправляє ярмо на волах, зорить косо на Жида.

— Плати — повідає по хвили — або з саний тручу, батогом потягну...

— Нехай тебе лихо трафить! — крикнув розлючений Жид; -- я зайду бор-

ше, ніж ти заїдеш... Який мені господар, триндає ся телятами...

— Нехай тебе й трафить, мені нічого до того, але на моїх саньох за дурно не поїдеш.

Пігнав Жид, аж ноги розпустив на вітер, сніг ними замітає. А Михайло дав ще волам перекусити, сам над ровом припік коло огню люльку, закурив, їде.

— Не минувший тиждень для тебе — говорив Михайло Розхідник, розваливши ся в саньох, сам до себе. — Вісім вас їхало три милі, а прийшло ся платити, кождий на потемки з воза шусть! та до коршми... А мара їх напхала тоді зо пятьдесять у самім ванкири, пізнай-же!... Все чорне, пейсате, не пізнаєш, котрий з тобою їхав... Пропало... Пачки тютюну, біг-ме, пачки тютюну не дістав, ще й чвертку вівса вкрали. Нині, каже, дома дам... Добре, дай і дома, але дай і тут зараз, а ні, так зо шумом!

Їде Михайло, підїздить що раз висше до верха, перехопив ся вже й через Циганову Шию поміж скалистими опоками, де двом возам годі оминути ся, хоче скрутити на поляну до села, аж тут ненадїйно зфучали воли, занепокоїли ся.

— Цабе, бойку, не пручай ся, бо в рїв звернеш — остерігає Михайло сорокатога.

Не слухав ні сорокатий, ні лисий; скочили в бік, замотали ся в корчі, вивернули Михайла на дорогу.

Встав Михайло, обтріпав ся, глянув докола, а за фосою купа вовків під смерекою гарцює, щось розтягають, гризуть ся звірі.

— Тихо, хлопці! нема страху — говорить Розхідник до волів. — Пять їх там, весіля справляють; нас трьох, не дамо ся.

Хопив Михайло цілий сніп соломи, запалив, кинув поміж вовків, глядить, що вони роблять.

Гаргаргар!... Загаркотіли звірюки, розскочили ся, пігнали в провал до села.

— Ади!... Подяка!... Грій його, а він один з другим сердить ся. Шкода соломи, треба хоч люльку закурити.

Закурив Михайло люльку, глянув ще раз під смереку, глянув і на смереку, а там — фі, фі, фі! — засвистав і своїм очам не вірить. Поміж гилем сидить Мошко простоволосий, трясє ся від страху і зимна, а пейсами вітер грає, немов цілого вхопити хоче.

— А що там, Мошку? — питає.

— Ну, ну, а ви що там? — відповідає Жид. — Я вже не жию.

— Я, Богу дякувати, жию і їду до хати... Будь здоров!...

— Йойо-йой! пождіть, дам вам гроші, не лишайте.

— Давай, але з дерева. Не буду ждати, аж злізеш.

— Як подам? коли в долині сніг, а там не дістанете.

— Я вже зараджу.

Привязав Михайло шапку до предового костура, підніс до гори і каже: — Давай і повну-верховату, я на сніг не висиплю.

Дав Жид гроші, хоч і руки заковані, кождий крайцар у пушках общупував.

Перечислив Михайло, знайшов двацять крайцарів, поміг Мошкови злізти з дерева і завіз його простоволосого до дому; шапку сабашову і замащений берлик зїли вовки.

Весело вернув Михайло до своїх; ті дві шістки були в нього вартнійші, ніж півтора сотки за воли; в добрій був школі.

О. ОЛЕСЬ.

НАД КОЛИСКОЮ.

(ПІСНЯ МАТЕРІ).

Спи, мій малесенький, спи, мій синок...
Я розкажу тобі безліч казок!
На що-ж ти віченьки знову розкрив?
Спи, моя пташко, то вітер завив.
Стогне і виє уже він давно,
Беть ся і стука у наше вікно...
Геть, розбишако, в далекі степи!..
Спи, моя ластівко, солодко спи!
Ось, уже й вітер зовсім занімів...
Мабуть заснуть під намет полетів...
Холодно зараз в лісах і лугах,
Все потонуло в глибоких снігах.
Бігають зайчики, мерзнуть, тремтять,
Затишок хочуть собі відшукать.
Ось, вони вгляділи, о — кущик стоїть, —
Годі! давно вже лисичка там спить.
Кинулись знову кудись на грядки, —
Ой, там ночують сьогодні вовки.
Краще ви в поле біжіть, за лісок...
Знайдете там ви соломки стіжок, —
Глибше забийтесь, зарийтесь в снопки,
Щоб не знайшли вас голодні вовки...
Спи-ж, мій малесенький, годі гулять...
Зайчики білі давно уже сплять.

ЛЕОНІД ГЛІБІВ.

ЗАГАДКИ.

1.

По полю ходить, носом оре
І розкидає по слїду
Одним шанобу, другим горе,
Тому привіт, тому біду.
Він оре скрізь: і на чужинї,
І в нашій рідній сторонї;
Колісь і у моїй долині
Він децю виорав менї.

2.

Бачить — не бачить,
Чути — не чує,
Мовчки говорить,
Добре мудрує;

Кривду соромить,
Правди навчає,
Часом жартує,
Смішки справляє;
Люба розмова;
Дай Боже, діти,
З нею до віку
Знать ся — дружити.

3.

Мати донї молодїї
Огородик надїлила.
Розкошує доня мила,
Каже пеньці — тїсно їй:
»В земляній сиджу коморі,
А коса моя на дворі«.

АНТІН ЧЕХОВ.

Д А М И.

Федір Петрович, інспектор народних шкіл Н-ської губернії, зачисляючий себе до людей справедливих і великодушних, приймав у себе одного разу, в канцелярії, учителя Временського.

— Ні, пане Временський, — говорив він: відставка (спенсіоноване) неминуча. З таким голосом, як у вас, не можна вчителювати. Та як саме він у вас пропав?

— Я, розігрівшись, напив ся зимного пива... — прошипів учитель.

— Яка шкода! Служив чоловік чотирнайцять літ і нагло ось яка халепа! Чорт знає, з причини такої марниці доводить ся занепастити жите-карієру. Щож ви тепер думаєте робити?

Учитель нічого не відповів.

— Ви батьком родині? — спитав інспектор.

— Жінка і двоє дітей, Вп. Добродію... — прошипів учитель.

Настала мовчанка. Інспектор встав з поза стола і перейшов ся з кута в кут, незвичайно зворушений.

— Нічого не можу придумати, щоби мені з вами робити! — сказав він. — Вчителем ви бути не можете, до пенсії ви ще не дотягнули... лишити-ж вас так на ласку судьби, на чотири вітри, якось ніяково. Ви нам свій чоловік, прослужили чотирнайцять літ, значить ся отже нашим обовязком і є, щоби допомогти... Але як допомогти? Що я для вас можу вчинити? Увійдіть ви в моє положенє: що я могу для вас вчинити?

Настала опять мовчанка; інспектор ходив і все думав, а Временський, придавлений своїм горем, сидів на краю крісла і також думав. Нагло лице інспектора прояснилось, а він сам навіть пальцями лопнув.

— І що се мені вже передше на дум-

ку не прийшло! — промовив він швидко. — Послухайте лишень, ось що я вам могу запропонувати... Від слідуючої неділі наш секретар переходить на пенсію. Як що хочете, можете після нього займити опорожнене місце! Ось вам!

Временський, який не надіяв ся такої ласки, дуже зрадів.

— Ось і знаменито, — сказав інспектор. — Сьогодні-ж таки напишіть прошенє.

Розпрацавшись з Временським, Федір Петрович відчув полекшу і навіть вдоволенє: перед ним вже не маячила зігнена постать шиплячого педагога і любим спомином для нього було се, що, запропонувавши Временському опорожнене місце, він поступив справедливо і совісно, як добрий, зовсім порядний чоловік. Але сей його гарний настрій тревав не довго. Коли він прийшов до мів і сів обідати, його жінка Настася Іванівна нагло промовила:

— Ах, так, мало що й не забула! Вчера приїздила до мене Ніна Сергіївна і просила за одним молодим чоловіком. Кажуть, що в нас буде одно місце опорожнене...

— Так, але се місце обіцяне вже иншому, — сказав інспектор і нахмурился. — І ти знаєш моє правило: я ніколи не обсаджую опорожнених місць з протекції.

— Я знаю, але для Ніни Сергіївної, думаю, можна зробити виїмку. Вона нас любить наче рідних, а ми для неї до сеї пори ще нічого доброго не вчинили. І ти Федю, навіть не думай відказуватись! Своїми примхами ти і її образиш і мене.

— А за ким-же то вона так заступаєть ся?

— За Ползухиним?

— За яким Ползухиним? За тим, що на новий рік на сходах у Чацького грав? За тим джентельменом? Ні за що!

Інспектор перестав їсти.

— Ні за що! — повторив він. — Боже мене борони!

— Але і чому ж?

— Зрозумій мамцю, що наколи вже молодий чоловік чинить заходи не прямо, а при помочи женщин, так се справді лінтяй і лихо зна' що! Чому він сам до мене не прийде?

По обіді положив ся інспектор у себе, в кабінеті, на софі і став читати одержані з почти часописи і письма.

„Любий Федоре Петровичу! — писала йому жінка городського голови. — Якось недавно тому ви говорили, що я є знатоком людей і серцем їх пізнаю. Теперечки доведеть ся вам про се переконатись на ділі. До вас тими днями прийде просити о місце секретаря нікій К. Н. Ползухин, якого я знаю як прегарного чоловіка. Молодець дуже симпатичний. Приймивши його, ви переконаєте ся“, і т. д.

— Ні за що! — промовив інспектор — Боже борони мене!

Після сього не було такого дня, щоби інспектор не одержував листів, поручаючих Ползухина. Одного прегарного поранку явив ся і сам Ползухин, молодий чоловік, заживний, з оголеним, жокейським лицем, в новому, чорному одіню...

— В справах службових я тутечки не приймаю, а в канцелярії, — сказав сухо інспектор, вислухавши його прошенє.

— Вибачайте, Вп. Добродію, але загал наших знакомих порадив мені звернути ся із сим прошенєм власне сюди.

— Гм!... — промимрив інспектор, з ненавистію глядячи на його остроносі черевики. — О скільки мені відомо, — сказав він: — у вашого батька є майно і ви не бідуєте; чому ж ви отже так на-

гально впрошуєтесь на се місце? А чей же се праця платна!

— Я не задля платні, а так... І все-таки служба державна...

— Так... Мені здаєть ся, що протягом місяця вам надоїсть ся повинність і ви її кинете, а тимчасом є кандидати, для яких се місце являєть ся — карієрою на ціле жите. Є бідаки, для яких...

— Не надоїсть, Вп. Добродію! — перебив Ползухин. Даю слово чести, що буду старатись!

Інспектора обрушило.

— Слухайте, — спитав він, зневажливо всміхаючись: — чому ви відразу не звернулись до мене, а уважали конечним попередити трудити дам?

— Я не знав, що се для вас буде немило, — відповів Ползухин і засоромив ся. — Але, Вп. Добродію, наколи ви не признаєте значіня поручаючим письмам, то я могу вам предложити свідоцтва...

Він виймив з кишені папір і подав його інспекторови. В низу свідоцтва написаного канцелярським стилем і почерком, виднів підпис губернатора. Зі всього можна було так і пізнати, що губернатор підписав не читаючи, щоби лишень спекатись першої-ліпшої влізливої дами.

— Щож робити, прихилююсь... приймаю... — сказав інспектор, перечитавши свідоцтво, і зітхнув. — Подавайте завтра прошенє... Щож робити...

І коли Ползухин відійшов, інспектором заволоділо почуванє гидоти.

— Погань! — шипів він, ходячи з кута в кут. — Таки поставив на своїм, негідний човгач, бабський угодник! Гадина! Тварюка!

Інспектор голосно плюнув крізь двері, за котрими зник Ползухин і нагло засоромив ся, позаяк у тій же хвилині входила до його кабінету пані, жінка управителя державної палати...

— Я на хвилинку, на хвилиночку... —

Сідайте, куме, і слухайте мене уважно... Ну-у, кажуть, у вас є вільне місце... Завтра, або таки сьогодні буде у вас молодий чоловік, Ползухин...

Пані щебетала, а інспектор глядів на неї мутними, посоловілими очима, як чоловік, який ось-ось має зімліти, — глядів і з приличности всміхався.

А другого дня, приймаючи у себе в канцелярії Временського, інспектор довго не рішався сказати йому правди. Він мнявся, плутовався і не знав від чого почати, що сказати. Йому бажалось оправдуватись перед учителем, оповісти

йому все по правді, але язик заплутався, наче у п'яного, уха пашіли і йому стало нагло і образливо і досадно, що доводить ся відгравати таку безглузду роллю в своїй канцелярії, перед своїм підвладним. Він нагло вдарив кулаком по столі, схопився з місця і сердито закричав:

— Ні, у мене нема для вас місця! Ні і ні! Лишіть мене в спокою! Не мучте мене! Відчепіть ся від мене, будьте ласкаві!

І вийшов з канцелярії.

З російського переклав: *Івкн.*

В. СИВЕНЬКИЙ.

УКРАЇНА.

Наша славна Україна
Наше щасте і наш рай,
Чи на світі є країна
Ще милійша за наш край?
І в щасливі й злі години
Ми для неї живемо,
На Вкраїні й для України
Будем жити й помремо.
Нас не зможуть супостати
Взяти в кайдани свої:
Ми бороним наші хати,
Наші тихії гаї.
Не вмирає наша слава,
Не вмирає наша честь
Бо живе в нас сила жвава,
Бо робітники в нас єсть.
Гей, хто хоче всім свободи,
Поєднаймося як брати!
Сонцем правди, світлом згоди,
Боже, шлях нам освіти!
Хай забудеться недоля
І неслава давних літ,
Щасте - ж рівне й рівна воля.
Засіяють на весь світ!

АНТІН ЛОТОЦЬКИЙ.

МИХАЙЛО СЕМИЛІТОК.

ОПОВІДАНЄ З НАРОДНЬОГО ПЕРЕКАЗУ.

I.

Було се дуже, дуже давно. Ще як на наші землі набігав дикий кочовий нарід Печеніги й нищив та руйнував села й міста, а людей убивав, або забирав у тяжку неволю.

батько, князь Володимир, виправляєть ся було, чи то на лови чи то в бій, усе він було просить ся, щоби й його взяв із собою. Славний був лицар малий князенко Михайлик семиліток. Батько його дуже любив, любив його й увесь нарід.

На Рідну школу.

А. Манастирський.

А панував тоді в нашому славному золотOVERХОМУ Київi князь Володимир. У князя був син Михайлик. Молоденький ще був князенко Михайлик, семиліток, але що се за дитина була! Семиліток, а й не одного старого лицаря застидав би! Який славний стрілець був із нього. Було ганяєть ся конем (бо й на кони їздив наче вродив ся на ньому) і птаху на лету з лука вцілить. Як де

Знати, що лицарська кров плине в ньому — говорили люди.

II.

І стало ся тоді, що Печеніги великою силою насунули на Вкраїну. Підійшли під саміський Київ і облягли його з усіх сторін як чорна хмара. Добувають ся до Київа, бють таранами в мурі. От-от думають, буде Київ наш?

Та де там! Мури стоять, як стояли, не подають ся. Стріляють Печеніги до міста, до Киян, що стоять на мурах, та стріли не ранять Киян, лише вертають і ранять самих Печенігів.

— Щоб се таке було? — думають Печеніги, дивують ся. — Доси ще ніяке місто, хоч би й як сильно укріплене, не встояло ся перед нашими таранами. А тут бемо в мури вже більше як тиждень, мури ні трохи не подають ся; стріляємо, наші стріли не ранять ворогів, лише вертають і нас іще ранять! Що се? Якись чари чи що?

Кличуть ворожбитів. Питають. А ворожбити кажуть:

— Не здобути вам отсега Київа ніколи! Там у Київі в князя Володимира є син семиліток. Малий він іще, а вже великий і славний лицар із нього. Се його побут у мурах міста не дає вам здобути Київа. Сей семиліток се душа народу, його сила. Щоби здобути місто, треба перше його відтам дістати.

— Щож нам робити, що нам діяти, щоби його відтам позбути ся. Може наслати на нього яких убийників, може підплатити якого Киянина, щоби вбив його?

— Убити?! Його? Його ніхто не вбє! Кажемо ж вам, що він душа народу, а хибаж можна душу, живу душу вбити? Можна її увязнити, поневолити темними силами, але вбити ніколи...

— Щож нам діяти? Радьте, кажіть!

— Є рада на се. — Каже один ворожбит чорний як смола, з очима як грань — є рада! Пішліть до князя Володимира послів, нехай вам видасть князенка у заклад, а ви за те обіцяєте буцімто відступити від облоги.

— Абож вони видадуть?

— Видадуть — каже сей самий ворожбит. Ні князь, ні нарід несвідомі ще того, кого вони мають у себе. Заплатіть мені добре, а я нашлю в місто чорних духів і вони вмовлять у нарід,

що годі їм уже довше сидіти замкненими, що з голоду помруть! І Кияне, несвідомі хто се семиліток, видадуть його! Раді будуть ще, що так легким коштом увільняться ся від облоги.

Печеніги згодили ся на раду ворожбита й вислали послів до Київського князя.

III.

Приходять послы в княжий терем, перед княжий престол, поклонили ся тай кажуть:

— Прислав нас до тебе, князю наш князь із заявою, що він із своїм військом готов відступити від облоги Київа й вернути в свою землю, але під умовою, що ти, князю, даш йому в заклад свого семилітнього сина.

— Михайлика?! — скрикнув князь і аж зірвав ся з свого престола. — О, ні! Ніколи!

Та тут йому в ухо шепче, невидимий князеви чорний дух:

— Дай, дай сина! Сеж тільки в заклад. Йому там добре буде.

Князь аж стряс ся, налякав ся своєї власної думки, бо думав, що се йому самому така думка прийшла до голови. Задумав ся, вже хотів годити ся, та тут почув у сусідній кімнаті голос Михайлика й опам'ятав ся, батьківська любов перемогла.

— Ні, — каже — не можу.

А чорний дух бачить, що так ніщо не вдіє й шепче йому:

— Сам не рішай ся! Тут ходить не тільки о тебе, але й о місто, о цілий край, о нарід. Спитай у віча, як віче рішить.

І князь завагав ся, задумав ся. — Віча спитати? — думав він. — Чому зразу така думка не прийшла. Треба скликати віче. А як видадуть, що тоді! Ні, нарід любить його й не видасть — ніколи! — потішав він себе в гадці й каже послам:

— Я сам не можу рішити ся, скличу віче. Як віче рішить так і буде.

IV.

І загудів вічевий дзвін, пішли окличники по місті. „На віче, на віче! — понесло ся луною скрізь по цілому Києві, а нарід лавою посунув на майдан перед княжим теремом на нараду.

мене за місто, хай виступлю до бою Печенігів воювати, бо вже за довго стоять отті Печеніги під Києвом та руйнують околиці й нас із міста не пускають.

А батько поцілував сина в чоло тай каже:

— Ой сину, сину! Не тобі ще на війну ходити, ти ще малий, недосвідний.

А на се Михайлик:

Дністер в Зазулинцях (пов. Заліщики).

А князь сидить у своїому теремі сумний, пресумний. Душа щось недобре віщує. Думка за думкою лине, налітає... Що діяти? Що почати?

Аж тут убіг князенко Михайлик, прибіг до батька, обняв його за шию тай просить:

— Батеньку мій рідненький, пусти

— Пусти ти, батьку, на воду утятко молоденьке, а попливе як і стареньке. І мені не треба вчити ся воювати, пусти мене, батьку.

Просить ся князенко, а очи йому аж горять, аж палають жадобою бою. Та батько каже:

— Стривай, сину, надумаю ся.

Аж тут і сповістили князя, що вже весь нарід на віче зібрався й нетерпеливо жде князя.

І князь вийшов із терему, поклонився зібраному народови й промовив:

— Кияне, панове громадо! Лихо навістило нас! Печеніги облягли місто так, що нам і рушити ся з міста нікуди. Правда, доси невдало ся їм здобути міста, але хто знає як далі піде, у них у двацяттеро більша сила як у нас. Печеніський князь прислав до мене послів з заявою, що він готов відступити в свою землю, аби лиш я дав у заклад свого семилітнього сина, Михайлика.

Громада загула, зашуміла:

— Що Михайлика, Михайлика!

Ні, ми Михайлика не дамо від себе, годі!

Любили Кияне Михайлика, бо хоч він ще й маленький був, а вже могли пізнати в ньому його доброту й хоробрість. Вже тепер бачили вони в ньому свого будучого князя, що принесе славу Київу та Україні.

І зрадів князь, лекше відотхнув, коли почув такі оклики серед Киян.

Але чорні духи не дармували. Ось один станув поза плечима старшого сина князя Володимира, Лихослава. Недодобрий був се чоловік, лютий та хитрий, а притім трус. Сам вигляд його відтрусчував уже від себе. Був він горбатий, лице мав викривлене, а зір якийсь гадючий. Нарід не любив його. Лихослав знав се, знав також, що нарід любить його брата Михайлика, й ненавидів його за се, рад був його позбути ся. З ської ненависти брата до брата скористав чорний дух, і шептав йому:

— Намовляй Киян, щоби вони згодилися на видачу Михайлика! Тоді ти сам лишиш ся, будеш сам паном на цій Україні.

І виступив Лихослав, уклонився громаді тай каже:

— Панове громадо! Тяжке наше положенє, тяжко й раду найти! Ворог наш сильний і вимагає від нас чималої річи. Знаю, що й ви се відчуваєте. Але о скільки тяжше мусимо відчувати се ми: батько мій та я, сеж ворог хоче розлучити батька з сином, брата з братом. А одначе, хоч як се мені важко приходить, я не можу дати иншої ради, бо висше ставлю справу загальну над родинну, як лише сю, щоби дати їм у заклад Михайлика. Потішає тут мене се, що йому, ніщо там лихого не станеть ся, його там шанувати будуть із огляду на нашого батька, а ми ось так увільнимо ся від облоги й могли мемо жити спокійно.

Нарід заметушив ся. Тут і там почув ся голоси, що годили ся з думкою Лихослава. Чорні духи не дармували, а даліше вештали ся проміж нарід та нашіптували йому, що так буде добре.

І ось виступив старий боярин Збигонь та каже:

— Панове громадо! І моя така рада, щоби дати Печенігам князенка в заклад. Йому там у Печенігів ніщо не станеть ся, а ми будемо вольні. Князенка Печеніги будуть шанувати вже хоч би з огляду на славного нашого князя. А ще й те не треба нам забувати. Молоденький князенко там у чужому краю, між чужим народом набере більше досвіду, збільшить своє знанє й верне до нас як виросте досвідним і мудрим князем.

Громада загула, задумала ся. А чорні духи не кидають своєї роботи.

І, коли князь спитав:

— Ну, щож, панове громадо, дати Михайлика в заклад Печенігам чи не дати? — Велика більшість загула: „Дати, дати! Нема иншої ради!“ А тільки невеличка меншість обізвала ся: „Не дати!“

Князь почувши, що більшість є за тим, щоби дати Михайлика до Печенігів, хоч із болем серця, мусів на се згодити ся.

V.

А малий Михайлик увесь час віча стояв у вікні терему тай чув усе. Чув як брат Лихослав намовляв Киян, щоби згодили ся на його видачу, чув як говорив старий боярин Збигонь, чув вкінці як більшість народу згодила ся на його видачу. Засмутив ся Михайлик. Та не сим, що Кияни так легко згодили ся на його видачу, бо він знав, що на се вплинули чорні духи, що вештали ся між народом, невидимі для народу, але видимі для нього. Потіхою, радостью було тут для нього, що все таки найшла ся значна меншість, яка ніяк не хотіла згодити ся на його видачу. Але сумний був тому, що бачив, що нарід ще несвідомий сього кого він дає від себе, несвідомий сього, що сим сам собі готовить загибель. І ся несвідомість найбільше його боліла. Коли вже раз буде він свідомий себе, своєї сили. Треба конче, щоби весь нарід прийшов до свідомости, що без нього, без Михайлика він не встоїть ся, пропаде. Щоби його ратувати, треба йому Михайликови на якийсь час може на довго скрити ся. І він виступив перед громаду тай каже:

— Ой, Кияне, Кияне, панове громада,
Погана ваша рада,
Як би ви розум мали,
Мене не видавали,
Поки світ світом
Ворогиб Київа не достали.

А так, прощавайте.

Сказав се Михайлик і повелів слугам привести собі коня. І в одній хвилі в коня вирости крила, а від Михайлика вдарила така ясність, що весь нарід аж жахнув ся із дива.

А Михайло Семиліток проїхав проміж нарід, що з диву стояв наче остовпілий, і приїхав під Золоті Ворота. Вони були зачинені. Він узяв Золоті Ворота на золоті стремена й вихром погнав ся між ворогів. Кінь летів на крилах, землі й

недоторкаючи ся. Ворогів на сам вид ясного лицаря на крилатому кони, зняв страх і переполох. А Михайлик гнав ся самою серединою ворожого табору. І що махне мечем по правий бік то ворог як зрубане дерево паде, що махне мечем по лівий бік, то ворог як підкошена трава стелить ся. І заки Михайлик переїхав ворожий табір, усі Печеніги покотом неживі лежали.

— Отсе моя остання тепер прислуга тобі, мій рідний Київе! Не верну я до тебе, аж поки весь український нарід не прийде до свідомости хто він, яка в його сила, не отямить ся! Прощай, Київе, прощай!...

І глянув ще в останнє на золотoverхий Київ тай зник. Поїхав далеко, далеко, за семі гори, за семі ріки. Там поставив Золоті Ворота тай стереже їх до слушного часу. Сидить він там і ніколи не старієть ся, усе він такий, який вийшов із Київа, молодий, семиліток.

А слушний час, кажуть, прийде тоді, коли весь український нарід просвітою й працею прийде до свідомости, пізнає свою силу й як один муж стане до боротьби за волю Вкраїни. Тоді Михайлик семиліток, душа й сила народу, сяде знов на крилатого коня, візьме Золоті Ворота на золоті стремена й поверне до Київа, поставить Золоті Ворота на місці, де вони колись стояли й тоді на Вкраїні постане воля, а золотoverхий Київ стане столицею вольної Вкраїни.

І багато, багато минуло літ, століть від сього часу, а Михайлик усе жде й жде. Бували хвилі, де йому здавало ся, що вже час вертати. Ішов він уже в слід за батьком Богданом Хмельницьким, так незгода в народі й малосвідомість його веліли йому вертати й ждати дальше. І він жиє доси. Та може недалекий вже сей час! Просвіта й праця народна зближає його. О, коби як найскорше наспів сей час, коби як найскорше!

ЛЕОНІД ГЛІБІВ.

НАД ДНІПРОМ.

Шумить Дніпро славний, і досі шумить;
Всього надивив ся, і щастя і горя;
З далекого краю біжить він, біжить
До рідного степу, до Чорного моря.
Була колись доля; траплялось тоді
І слави чимало, багато і шкоди.
Минулось, забулось... По бистрій воді
Гуляють берлини, свистять пароходи.
Над берегом є там крутая гора,
На ній бовваніє самотна могила;
Усі її знають старі й дівчора:
Земля Кобзаря там на віки покрила.
Співав колись щиро, і пісня його
Орлом бистрокрилим літала усюди;
На божому світі дознавсь він всього —
І слави, і ласки, і кривди Іюди...
Тече Дніпро славний, як голуб гуде,
Синіє туман у широкому полі;
Стоїть над горою хрест божий і жде
Апостола правди і доброї волі.

ЛЕОНІД ГЛІБІВ.

Відгадки на загадки

(гл. стор. 35).

1.

*Хто-ж носом оре — чи вгадали?
Під жартом сховане добро:
Скажу, щоб довго не шукали:
Письменства нашого **перо**.*

І жартовлива?

Як не вгадали.

Стану в пригоді:

Річ коротенька —

***Книжка** тай годі.*

2.

*Хтож то така
В світі щаслива,
Мудра, правдива*

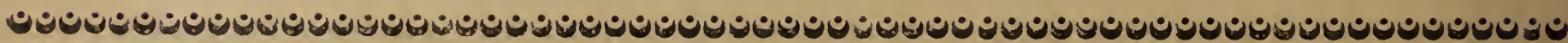
3.

Хочу сей раз штуку втнути:

Не скажу, як доню звуть;

Ви ж до загадки верніть ся.

З краю пильно придивіть ся.

Сліди ріжнородних лісних і полевих звірят.

1. Кіт. 2. Заяць в бігу. 3. Заяць в скоку. 4. Свобідний хід лиса. 5. Лис в бігу. 6. Видра.
7. Серна. 8. Тхір. 9. Ласиця. 10. Вивірка. 11. Куна. 12. Борсук. 13. Олень. 14. Дик.

Скількість лісів на світі.

Загально відома се річ, як великим добродійством для всіх, головнож для хліборобів, являють ся ліси. На жаль в нинішних часах людська рука кермована захланністю і жадобю гроша, що раз то більше винищує ліси. А нищенє се відбуваєть ся в застрашаючий спосіб; і наколи так дальше піде, то недалекий вже час, коли на світі остануть лишень марні нащадки і останки давних велитів — дубров, борів і т. д. Особливо в нашім краю нищать безпощадно велитенські обшари лісів, з чого користає одначе не наш край, не наші люди, — а заграниця.

Та мимо варварського нищеня лісів, — їх під нинішну пору є ще доволі богато, та пожаданим булоб, щоби бодай сесі останки могли бути збережені для нас і наших наслідників. Ліси, які ще в нинішних часах вкривають земську кулю, — не є всюди рівномірно розложені. В одній частині світа, чи там державі є їх більше, — у другій менше. Най-

новійші обчисленя під тим зглядом подають ось які (можливо найточнійші) цифри.

Під сей час ліси на цілій поверхні земської кулі займають коло 1500 міліонів гектарів, с. є. майже одну четвертину земської суші. З того загального числа на Канаду (в півн. Америці) припадає 320 міліонів гектарів і таким чином Канада займає перше місце в світовому богатстві лісовому. В Европі ліси вкривають 300 міліонів гектарів. З того загального числа припадає на:

Росію	210	міліонів	гект.
Швецію і Норвегію	20	„	„
Австро-Угорщину .	16	„	„
Німеччину	14	„	„
Францію	10	„	„

Найменше лісів має Еспанія і Португалія, а там і Італія.

В Азії найбільше лісів має Індія і Японія. Ліси першої займають 50 міліонів гектарів, — а другої — 23 міліони гектарів простору.

Лісний воздух.

В горячу пору року є ліс найліпшим і найздоровішим місцем побуту для осіб вразливих (нервових), слабовитих і реконвалесцентів (тих, що приходять до здоровля). Але й здорові, повнокровні знайдуть тут відсвіжене і прохолоду. Просто спасенно ділає темна зелень ліса на напружені, слабкі і хорі очі. В лісі має велике значіне пароване великих мас води з листя і уміркована вогкість воздуха. Після наукових дослідів випаровує один дуб з 700000 листя в часі свого животіння т. є від 18 мая до 25 жовтня 120.000 кг. води себто в 24 годинах великанську масу води до 750 літрів. Всі дерева, корчі, мохи, папороти і т. п. ділають тут як збірники, які віддають воздуху воду виссану з землі і дощу. Та вогкість творить добродійний контраст в протиставленю до воздуху на вільних просторах, що висушує при віддиханю слизні болони уст і носа. Ліс охоронює заразом від змінчивих струй воздуха. Ріжницї температури денної і нічної, є в лісі менші як на поли, а зміни погоди не так наглі і значні. І якраз та одностайна і більше управильнена теплота має велике значіне для слабих і хоровитих людей навіть в інших порах року, на що ще мало

звертаєть ся уваги. В осени і зимі, коли панують острі вітри, особливо східні, проходи в лісі булиби дуже вказані.

Гігієнічне значіне ліса підносить надзвичайна чистота воздуха, свобідного від диму, саджі, випарів і інших шкідливих газів затроюючих воздух міст. Численне галузе і листе ділає тут як фільтри задержуючі порошок і бактерії. Порошок занесений з гостинців і доріг відбиваєть ся від листя дерев і корчів, а в самім лісі не може утворити ся ніякий порошок, бо вітри тут слабкі, а земля вкрита вогкою збитою верствою листя, моху і т. д. Як-же цінний такий воздух, свобідний від порошку і бактерій, багатий в озон, для нашого здоровля, для людей хорих на груди і горло! Міліони листя витворюють під впливом світла сонця великі скількості так потрібного для людей кисня, зуживаючи шкідливий для нас угляний квас. Так часто примінює ся в лічництві кисень — а тимчасом сама природа подає нам той чудесний лік змішаний з ріжними етеричними олійками; такий воздух приневолює нас до глубших віддихів, груди розширюють ся, житеві сили кріпшають, уживаймо отже побуту в лісі.

Ради для господарів.

Біліть стайні, хліви і курники.

В многих сторонах краю переконали господарів строгі накази ветеринарийних властей, що вапно є дуже добрим средством нищення всяких хороботворчих зароднів. Позаяк однак був то наказ з гори, отже і виконане не всюди відповідало точно приписаним вимогам, бо люди наказу не терплять. А був би то вже найвисший час, аби нарешті наші селяни пізнали вартість білення стін і повал, а навіть і скроплюваня вапном долівок в стайнях, хлівах і курниках. По кутах, в щелинах і шпарах повно бруду, в котрім знаходять місце маси мух і ріжних галапасів. Осению множество там яечок мух і павуків. В підлогах, пересяклих мочом, закислих, покритих нераз плісню, рівнож

повно хробацтва, заразків і иншого плюгавства. Найліпшим средством на вигублене тих наших ворогів в годівлі инвентара, то білене стайні. Мусить оно бути докладне, то є повинно обняти не тільки стіни але і повалу і підлогу, а надто вважати треба на то, аби не опускали кутів або щелин, але якраз там найліпше заляти вапном. Осінь то час до білення найвідповіднійший. Худоба ще на пасовисках, а і свині, хоть їх вижене ся, то їм то тільки на здоровле вийде. Стайні можуть стояти 2—3 дни пусті а инвентар на тім не терпить. Натомість довга зима, підчас котрої звичайно держить ся звірята на стайни — що однак не є добре — вимагає конечно, аби в осени стайні і хліви як слід приготовлено. Першою приготовляючою роботою повинно

бути білене стаєн, хлівів і курників по докладнім обметеню і обскробаню з пороху, гною і болота.

Кропива як паша.

У нас росте кропива лише попід плоти без хісна а в Швеції управляють господарі кропиви так, як у нас конюшину на поли. Кропива удає ся майже на кождім ґрунті тай видержує всяку непогоду. Єї можна 5 до 6 разів на рік косити. Як паша для коров є вона дуже добра, ба, вона перевищає що до

поживности навіть і сіно. Від кропиви дає корова много і доброго молока тай сметани більше підсідає ся на нїм. Перед употребленем треба єї трохи лишити, щоби привяла, бо тоді не жалить худобину в язик. Хто має поле близко дороги і йому часто ниву подорожні столочують най посіє кавалок кропиви та буде мати спокій. Насіне з кропиви продають по склепах з насінем. Однак єї можна також і з коріня розводити. Коріня треба накопати, посічи і потім рядочками розсадити.

==== **Ради для господинь.** ====

Смажене соку з малин, вишень, суниць, черниць (афин, борівок, ягід).

До камінного горшка всипує ся 4 л. перебралих малин, а відтак 1/2 кг. цукру, мішає ся новою ложкою і лишає ся малини так через одну добу. На другий день дати ту масу до чистої полотняної торбинки, аби сок стік. Скоро сок цілком стече, дати масу з торбинки знов до горшка і налити 1 л. зимної води. замішати і лишити так на 3 години. Опісля дати знова ту масу до торбинки, аби сок стік. Обі течі змішати разом, взяти до камінної ринки, всипати 1/2 кг. цукру, поставити на свобіднім огни, а коли цукор розпустить ся, варити сок на сильнім огни через 15 хвиль, числячи той час від тоді, як сок закипить. Збирати старанно шумовину, поки буде по-

казувати ся, але за кождим закипленем відставити ринку на бік і на боці збирати шумовину.

Повила з черниць (афин, борівок, ягід).

До емаліованої або камінної ринки (призначеної тільки на смажене конфітур, повил і соку), дає ся 1 кг. товченого цукру і вливає ся 1/4 л. води. Скоро цукор сам розпустить ся без вареня, треба всипати до сиропу 1 кг. перебралих, дозрілих, але не перезрілих афин, замішати і варити на сильнім огни пів години, числячи від закиплення. За кождим закипленем старанно збирає ся шуму. Скоро повила остигнуть, накладає ся їх в чисті, сухі слоїки і завязує ся папером. Уживає ся повил до бухтів, плячочків, налисників і пампушків.

		в					є
пра	ці	ржу	ла	тре	як	грудь	
	лиш	лиш	пра		світ	ство	кнм
вар	ця		зо	ри	що		зї
лиш		си	і	ця		та	
	то	пра	ви	єсь	для	дає	пра
	ла	блю	жить	му	в		пра
		жа		ро	ці	ці	лиш

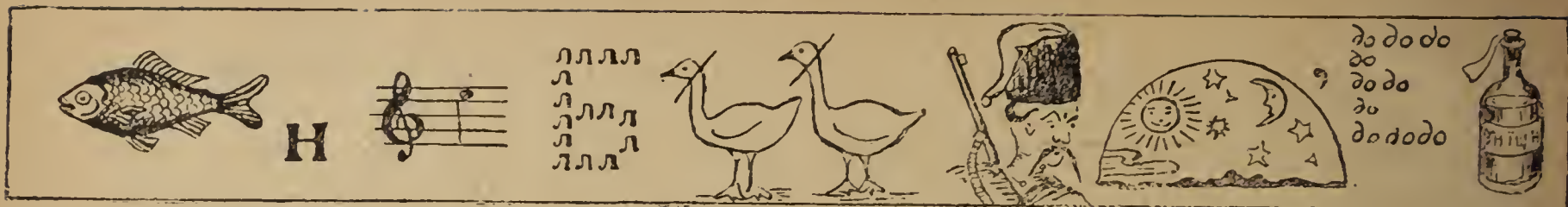

Для розривқи.

Шахова загадка.

Ідучи слідами шахового коника відчитайте поезию і скажіть хто її написав. (Шаховий коник скаче у всіх напрямх два місця вперед, але одно місце просто а друге на скіс).

Жарти, дотели і анекдоти.

Маленька помилка.

...„А! То певно моя гарна сусідочка, яка вчора дала мені гарбуза. Но так... тепер вона приходить... Але пожди! тепер то я... ані не огляну ся“.

На ярмарку.

— Запевняйте мене, що тому коневі нічого не бракує?

— Даю вам на те слово чести, що він є так здоров, як я.

— А, то в такому случаю мусите мені принести найперше свідоцтво лікарське вашого здоровля.

Брак кваліфікації.

Редактор: — Як то? Ви хочете бути репортером, а ніколи нічо не знаєте більше понад те, що є правдою?

Підслухане.

— Слово чести...

— Ви не маєте чести!

— Алеж ви помиляєте ся!... Я ручу вам, що маю...

— Що ви мені такі річи говорите! Ви дістали в лице на самій середині міста...

— Але добродію, що ви таке плетете?!

— Так є! я сам бачив!...

— А то добре... Цікавий я де?...

— Як то, ви забули?... В Бучачи...

— Е, в Бучачи гарне то мені місто!...

ЛЕОНІД ГЛІБІВ.

АКРОСТИХИ.*)

1. Хто баба?

Сидить хитра баба аж на версі граба.
„Ой не злізу з граба! дурить діток баба;
Вловить мені тую курочку рябую,
А я подарую грушку золотую“.

2. Що за птиця?

Між людьми як пташка веть ся
У людей і їсть і пє;
Ходить старець, просить, гнеть ся,
А у неї всюди є.

*) акростихом називаємо поезію, якої вірші починають ся від букв, що прочитані разом з гори на долину або на відворот, дають якусь назву або реченє.

ІВАН ФРАНКО.

з нагоди ювілею сороклітньої літературної праці.

Від смерти Шевченка поза Михайлом Драгомановом ніхто з Українців не здобув собі більшого імени на всіх українських землях, як в австрійській, так і російській Україні, ніодин із українських письменників поза Шевченком не має такого розголосу межи чужими, славянськими та неславянськими народами, як др. Іван Франко. А вже найбільше популярне імя д-ра Франка в галицькій Україні. Пильні і взірцеві ученики й учениці початкових шкіл тішуться його знаменитим „Лисом Микитою“, „Пригодами Дон Кіхота“, „Абу Каземовими капцями“ й збіркою байок „Коли ще звірі говорили“. Вдумчивий вихованець середньої школи бере собі за приклад „Бориса Граба“, одушевляєть ся чарівними сценами громадського життя карпатської Русі XIII стол. в „Захарі Беркуті“ і без сумніву ніякого нашого письменника не знає з творів, писаних віршом і прозою, так добре, як д-ра Франка. Письменні селяне відчитують у голос неграмотним такі казки, схоплені з дійсного життя, як „Історія кожуха“, „Свинська конституція“ „Звірячий бюджет“ і т. д., приковують їх увагу „Панськими жартами“ та казками, „Як пан собі біди шукав“ і як Іван „Без праці“ навіть у панськім житю не найшов внутрішнього вдоволення, яке одиноке робить чоловіка щасливим. Кілько наших читальників, січовиків і соколів знає Франкового „Коваля Басіма“ або йогож доступні для них оповідання чи то з прегарної збірки „В поті чола“ чи з пізнійших, не говорячи вже про такі легко написані популярні брошури, як „Що таке поступ?“ і інші, якими збогачують наші селяне та робітники

свій засіб знаня. В домі кожного українського інтелігента знайдеть ся якийсь збірник Франкових творів, бодай одна зі збірок поезий „Мій Ізмарагд“, „Зівяле листє“, „Із днів журби“, „Давне й нове“ та найбільша п. з. „З вершин і низин“ або хоч талановита поема „Мойсей“. І з наших наукових творів іще найбільше читачів мають у Галичині розвідки, праці і виданя д-ра Франка, а з тих найбільше такі займаві річи, як „Панщина“ або праці, присвячені досліджуваню української літератури й загалом культури в теперішности й минувшині.

Чотири десятки літ минає в 1913 р., як д-р Франко виступив перший раз на літературнім полі, а про своє жите, про свою працю і змаганя за той час може з найбільшим правом сказати до українського народа:

Я весь вік свій, весь труд тобі дав
У незломнім завзяту,
Підеш ти у мандрівку століть
З мого духа печатю.

І коли висказ „жите то боротьба“ вірний в приложеню до життя пересічної людини, так жите д-ра Франка се одна довга й кипуча боротьба, а піддержували сю боротьбу пісня і праця.

Суспільна праця довга, утяжлива,
За теж плідна, та головно — вона
Одна лиш може заповнить без дива
Жите людини, бо вона одна
Всіх сил, всіх дум, чутя, стремлінь лю-
Жадає, їх вичерпує до дна. [дини

* * *

Др Іван Франко вродив ся 15 серпня 1856 р. в Нагуєвичах дрогобицького по-

віту. Батько його Яків був як на ті часи дуже добрим ковалем і тішився загальною симпатією межи селянами не тільки Нагуєвич, але й сусідніх сіл. Перші два роки сільської школи скінчив у Ясениці Сільній, де проживав у письменного селянина, брата своєї матери. Школа в Ясениці була так зорганізована, що в ній не вчили ні німецької ні польської мови, а за те більше вчили церковно-славянської мови та церковного співу. Щоби навчити ся початків польської і німецької мови, ходив кілька тижнів до школи в Нагуєвичах. Опісля записав його батько до другої кляси нормальної школи оо. Василян в Дрогобичи, яку скінчив протягом трьох літ. Уже в другій клясі радість і горе сплелись разом у його житю. Уже на перший піврік одержав першу льокацію (став найліпшим учеником), але й в другій клясі на сам великдень стратив батька, що зіставив молоду жінку та четверо дрібних дітей.

Мати мусіла скоро вийти вдруге за муж, щоби удержати підупале господарство в цілости. Пристав до неї молодий парубок із Ясениці Гринь Гаврилик, що заробив був трохи грошей в Бориславі при ямах. Був се чоловік сильної волі і посилав далі свого пасерба до нормальної школи, а потім і до гімназії. З маленькими виїмками були літа нормальної школи радісними хвилями Франкової молодости.

Все таки значно приємнійше та свободнійше було його гімназьяльне жите. До гімназії записав ся 1868 р., саме того року, коли заведено краєву Шкільну Ряду та враз із тим змінено викладову німецьку мову на польську. В гімназії належавав через усі вісім кляс до найліпших учеників у клясі, а іспит зрілости зробив 1875 р. з відзначенєм. Завдяки деяким гарним учителям здобув основно тодішню шкільну освіту. Але може ще важнійшою для письменницької ка-

риєри була добровільна позашкільна освіта. Коли дістав від проф. Верхратського Шевченкового „Кобзаря“, вивчив майже цілого на память. А була в нього величезна память. Лекцію історії, яку говорив учитель цілу годину, міг потім подиктувати своїм товаришам майже слово в слово. З української літератури зробили крім того сильне вражінє на нього народні оповіданя Марка Вовчка (Евгенії Марковички) й оповіданє „Лихий попутав“ Панаса Мирного. Що до справи читаня книжок загалом, читав їх у низшій гімназії дуже мало, за то в висшій гімназії кинув ся із жаром до читаня усякої всячини.

Також іще в низшій гімназії почав збирати народні пісні, зразу від матери, а потім і в Дрогобичи питав за ними в ремісників і інших свідомих людей так, що небавком мав два грубі зшитки записів. Від шестої кляси, коли вмерла йому й мати (вітчим оженив ся другий раз), почав збирати власну бібліотеку, а одержував книжки переважно від товаришів за то, що вироблював для них письменні задачі, яких був в силі зробити пять до шість денно, кожду відмінно, не занедбуючи одначе власної науки. Щойно в осьмій клясі одержав стипендію. Скінчивши сему клясу, перший раз не поїхав пасти худобу та помагати при жнивах і збірці сіна, але пустив ся в часі вакацій в вандрівку через Стрий до Лолина, звідти до Дрогобича та дальше до Волосянки, де вуйко його рідної матери був священиком.

На гімназьяльні часи припадають і початки Франкової літературної діяльности. Почав писати віршом і прозою іще в низшій гімназії. На його літературний смак впливали два учителі: Іван Верхратський і Юліян Турчинський (польський патриот), оба письменники й поети, а живим прикладом могли бути Ісидор Пасічинський, що ще в низшій гімназії друкував свої вірші, і Дмитро Він-

цковський, оба „галицькі“ поети, звісні з численних видань, головно москвофільських. Перший раз друкував свої твори ще в гімназії 1874 р. в часописи „Друг“, яку видавала молодіж, що гуртувала ся в тодішнім студентським, так сказати би по нинішньому, москвофільським товаристві „Академіческий кружок“. Були се дві поезії „Народні пісні“ і „Моя пісня“, які показують, що вплив народ-

дами деяких частий св. Письма й творів таких безсмертних письменників світового значіння, як старинний грецький поет Гомер і трагик Софокль, і інших. Записавши ся по іспиті зрілости на філософічний факультет львівського університету, вступив Франко в згадане студентське товариство, в яким вели ся горячі національні і язикові спори. Тут і пізнав ся з Павликом, з яким пізнійше

Др. Іван Франко.

ніх пісень, яким завдячують так богато наші поети, не оминув і Франка. Підписав ся тут автор Джеджалик.

* * *

Виїзджаючи з Дрогобича по скінченню гімназії, віз Франко зі собою кілька книжок, записаних як своїми власними віршовими й прозовими творами: любовними поезіями, драмами, віршованими оповіданнями, так головно перекла-

переживав спільно гіркі житєві обставини.

В 1875 і 1876 р. відбула ся рішуча переміна в думках членів сього товариства про народ і працю над ним. Довершив сеї переміни великий український учений, історик, що не тільки писав, але й творив історію, і незвичайно бистроумний політик Михайло Драгоманів. В редакцію „Друга“ післав він три листи, надруковані тамже, а в них майже

не зачіплюючи наших національних і партійних відносин, закидав нашій молодіжи, що вона під культурним і науковим оглядом остала поза тодішнім європейським рухом, що лїнива в думаню, що не достає їй і етичних засад. Вказував молодіжи на її найперший і невідложний моральний обовязок служити своїм народнім масам і працювати для них. Сї листи зробили величезне вражінє на молодіжи загалом і були початком нового радикально-демократичного руху серед нашої молодіжи. Під впливом листів Драгоманова став „Друг“ писати чистою народньою мовою, а наше літературне жите значно оживило ся.

Хоч у кружкових спорах не брав Франко майже ніякої участі, все таки розумні і дуже переконуючі листи Драгоманова не могли не зробити Франка одним із найкрасших його учеників. Зворот Франка до поглядів Драгоманова зазначив ся уже в повісти Франка „Петрії і Добошуки“, в якій при кінці піднесено вагу читалень і господарських спілок. Поет, який ще в 1875 р. указував дві дороги до заслуги, одну „трудитись духом і калічить ноги“, а другу „з тихов в серцю молитвов страдати“, в 1876 р. змалював наймита, що від колиски до могили проводить своє жите у праці.

Слугов він родить ся, хоть вольним
[окричали

Самі пани його.

В нужді безвихідній, погорді і печали
Сам хилить ся в ярмо.

Щоб жити, він жите і свободу і силу
За хліба кусник продає,

Хоть знає, що той хліб-отрута, що
[могилу

Йому в заплату пан дає..

Хтож сим наймитом, що з тужним
співом оре поле, байдужний, що для
чужого добра проливає свій піт?

Той наймит — наш нарід, що поту ле
[поток

Над нивою чужов

Все серцьом молодий, думками все
[високий,
Хоть і понижений судьбов
Святої воленьки він довгі жде столітя,
Та все надармо жде.

В рабстві і неволі, в лихолітях і не-
долі тягне свій тягар.

Байдуже му, кому, співаючи, він оре
Той плодовитий лан,

Байдуже му, що сам терпить недолю
[й горе,

А веселить ся пан.

І приглядаючи ся житю нашого велика-народа, поет віщує йому, що віднесе побіду, здобуде волю, буде орати у власнім краю власний лан і стане колись таким великаном у щастю, яким тепер є у горю.

Як з поезії „Наймит“ віяло новим духом, так також і з оповідань Франка, які з того часу стали здобувати авторви славу трохи не першого, що звів нашу літературу в Галичині на реальний ґрунт і витичив їй властивий шлях, яким мала йти дальше. З українських письменників перед Франком по сїм боці кордону Юрій Федькович, що збудив до нового житя буковинську Русь, писав гарні оповіданя з мужицького житя, але він не сягнув глибше в нутро сільських громадських порядків. Федькович оповідав про те, що бачив своїми очима, що сам відчував, і з тої причини найліпшими в нього вийшли вірші і оповіданя із жовнярського житя. І ріжнородностию змісту та куди глибшим розумінем житя перевисшив Франко Федьковича, який в додатку в своїй дальшій творчости, не піддержаний тодішньою нашою інтелігенцією, завернув з дороги, яка здобула йому славу. Оповіданя Франка розбуджували в читачів прихильність до нашого простого народу та кликали освічених людий займити ся ним щиро, по людяному.

* * *

Під впливом згаданих листів Драгоманова злучилися два студентські товариства „Академічний Кружок“ і друге українофільське „Дружний Лихвар“ в одне під назвою „Академічного Кружка“. Злучилися разом, бо, як заявляли на загальних зборах, годі було марнувати час на язових спорах, годі було дивитися з заложеними руками, як нарід сходить на дідів, як тратив землю зпід ніг, як визискували його свої і чужі. Коштом цього зєдиненого товариства вийшов 1876 р. альманах з календаром на 1877 р. п. з. „Дністрянка“. Була се наче заява вступлення нашої літератури на нову дорогу, заява тим більшого значіння, що 16 мая 1876 р. заборонено в Росії друкувати всякі наукові, популярні і перекладані твори в українській мові, заборонено українські тексти під нотами, а всякий живійший і вартіснійший український твір гарної літератури засуджувала цензура не допускати до друку. Альманах будив надії, що заборонена в Росії українська література і наука найде захист і потрібних людей у межах австрійської України. Тут надрукував Франко між иншим два оповідання „Два приятелі“ і „Лесишина челядь“. Першими оповіданнями з бориславського робітничого життя були три образки: „Ріпник“, „На роботі“ і „Навернений грішник“, надруковані в „Друзі“ за 1877 р. В протиставленю до спокійного сільського господарського життя змальоване тут кипуче фабричне житє, що зачало нищити здоровлє і моральність цілих поколінь її громад.

Тогож самого (1877) року в липні арештовано Франка й цілу редакцію „Друга“. Його вмішали в соціялістичний процес і навіть засудили на шеститижневий арешт, видержавши перед тим 8 тижнів у слідчій вязниці за належанє до тайного товариства, до якого дійсно ніколи не належав і якого, як здаєть ся, навіть ніколи не було. В тюрмі поса-

джено Франка межі самих злодіїв і волюцюг, яких було в одній кімнаті по 14—18, а кілька тижнів пересидів у такій кімнаті, що мала тільки одно вікно, а містила 12 людей, з яких 8 спало на тапчані, а 4 для недостачі місця під тапчаном. З протекції відступили йому товариші недолі ніби найліпше місце до спаня під вікном проти дверей, а що вікно було з причини задухи отворене день і ніч, будив ся він рано зі снігом на голові, навіяним з вікна. Та сто разів тяжшим від тюрми було для Франка се, що стрітило його по виході з неї. Його імя ураз з іменами його товаришів оббігало цілий край, було пострахом для тодішньої нашої старшої інтелігенції, стало виразом перевороту, революції, різні. Тому дивили ся на нього вовком, обминали його, не хотіли подати й руки тай усунули його з обох тодішніх осередків нашого товариського житя, з товариств „Просвіта“ та „Бесіда“.

* * *

Дві дороги були до вибору. Або признати ся до часового сходу з дороги „чесних“ і „порядних“ і просити о прощенє за страшну, хоч несповнену провину або, пізнавши раз правду, не відрікати ся її і мимо витрученя зпосеред „порядних“ і „чесних“ нести далі той хрест, який приймив на себе. Вибір Франка впав на останнє. Він не покидав університетських студий, з яких перед тюрмою скористав дуже мало, хоч ходив на виклади досить пильно та мимо потреби заробляти собі на житє літературною роботою складав так звані кольцьоквії і працював в так званих семінарах, які мають давати підготовлене до наукової роботи. Але засуд зазначив ся і зворотом у напрямі його студий. Поглиблюючи дальше студії над історіями літератур, спеціяльно української, він не менше пильно прислухував ся викладам таких предметів, які давали нау-

кове угрунтоване поглядів, що видавалися так дуже небезпечними судови та старшій суспільности. На становище державного урядника не було вигляду, а засуд і тюрма щойно заставила засуджених пізнати глибше суть соціалізму, за який тільки витерпіли. І ось товариш Франка Михайло Павлик вкупі з ним заложив часопись „Громадський Друг“, якого число за числом конфіскувала прокуратура за ширене соціалізму так, що зявила ся потреба змінити назву видавництва на „Дзвін“ і „Молот“. В сім видавництві помістив Франко дальшу повість з бориславського життя „Воа Constrictor“ високої літературної стійности, де змалював дуже вірно душевні переживання змя-давителя Германа Гольдкремера, найпершого богача межі бориславськими капіталістами, що страшними своїми звоями розмязджував безпощадно свою добичу.

В „Дзвоні“ помістив також незвичайно сильну поезию „Каменярі“, що була наче програмою того гуртка молодіжи, в яким найбільше значіне відгравав Франко. Поет представляє себе й тисячі таких, як він, прикованих ланцухами до гранітної скали. Вони лупають її великими зелізними молотами на приказ сильного мов грім голосу, що велить не зважати ні на жар, ні холод, ні труд, голод і спрагу, бо мають розбити сю скалу. І хоч знають, що не буде їм слави ні памяти в людий, що сею дорогою підуть аж тоді люде, коли вони промостять її, здобувають далі пядь за пядию. Вони невільники, що добровільно взяли на себе пута, вони раби волі, вони каменярі на шляху поступу та щастя. Вони вірять, що розібють скалу, що власною кровію і власними кістьми змурують твердий гостинець, вони вірять, що за ними прийде нове жите, нове добро на світ. А хоч там далеко десь у світі, який покинули для праці, поту й мук, проливають за ними сльози мами,

жінки й діти, хоч прокляті всіми й вони й їх думки й їх діла, вони не випускають молотів із рук, але міцно держать їх у руках у тім сильнім переконанню, що ломлять скалу, рівняють шляхи правді, а щасте усіх прийде аж по їх кістках.

* * *

По упадку „Громадського Друга“ почав Франко з гуртом молодіжи видавати „Дрібну бібліотеку“, замітну порушеними новими питаннями для тодішньої суспільности, та хотів також видавати часопись „Нова Основа“, але до видання не прийшло. Зазив із Відня 1878 р. до співробітництва в „Славянським Альманаху“, в яким мали містити ся літературні і наукові твори на всіх славянських мовах, заставив Франка засісти до писання оповідань з народнього життя. Тоді й задумав у цілім ряді оповідань описати по можности всі сторони життя простого люду й інтелігенції, отже відносини господарські, просвітні, правні, політичні і т. д. В тих часах став співробітником двох польських газет, живо зносив ся з львівськими робітниками, словом і письмом популяризував соціалістичні думки, не понехуючи викінчувати твори та переклади, які позачинав.

З початком 1880 р. його арештували вдруге в Яблонові по дорозі до Березова та враз із кількома іншими втягнули до процесу, що вів ся в Коломиї проти сестер М. Павлика та селян Фокшеїв. Видержавши три місяці в слідчій арешті, відставили Франка шупасом пішки з Коломиї через Станиславів, Стрий і Дрогобич до його родинного села Нагуєвич. Сі хвилі належуть до найтяжших у житю Франка. Вже до Дрогобича приїхав зі сильною горячкою. Тут впакували його в яму, яку описав в повістці „На дні“, а відти ще того самого дня відіслали його пішки поліціантом до Нагуєвич. По дорозі заскочив його дощ,

„Не лякайся, — сказав Неситий, —
Ми відразу задусити
Не гадаємо тебе.
Будеш дриґав ще лалками,
Поки Крот під дубом ями
У твій ріст не вигребе“.

Обернув ся лис до нього:
„Що ж то — каже він, — міцного
Шнура не знайшлось у вас?
Міг вам Кіт дістати, любко,
Того, що на нім так цушко
Сам у віята дриґав раз“.

З „Лиса Микита“.

і промочив до нитки. Одержавши сильну лихорадку, прожив тиждень дома в дуже прикрих обставинах, потім вернув до Коломиї, щоб удати ся до Геніка, до якого саме їхав був зі Львова, прожив там страшний тиждень у готелю, написав повістку „На дні“ і за останні гроші вислав її до Львова. Потім три дні жив трьома центами, які найшов на піску над Прутом, а коли й їх не стало, запер ся у своїй кімнатці в готелю і в горячці й холоді лежав півтора дня та ждав смерти, безсильний і знеохочений до життя. Уратував його від голодової смерти оден із товаришів, якого післав Генік. Іще раз поїхав до Дрогобича, потім вернув до Коломиї і пішки пішов до Березова, де в гостиннім домі Геніка прожив кілька тижнів і лічив ся від пропасниці. Тимчасом коломиїський староста довідав ся про його побут у Березові і наказав жандармам відставити його до Коломиї. Тому, що в нього не було гроший на підводу, пігнав його жандарм іще хорого туди пішки в літню спеку. По сій тяжкій дорозі повідпадали йому нігті на пальцях обох ніг. Розлютив ся староста, коли побачив у Франка паспорт, і вистарав ся у намісництва, щоби заборонило Франкови перебувати в коломиїським повіті. Не дожидаючи примусового відставлення, поїхав Франко до Нагуєвич, а звідси вернув до Львова та знову записав ся на університет.

* * *

Міжтим у Львові в часі його неприсутности зробили складку та надрукували його повістку „На дні“ так високої літературної вартости, як і повість „Boa Constrictor“. Показав тут Франко всю силу свого таланту. Змалював нам страшенну пропасть „між людьми а людьми“. Герой повістки Бовдур терпів змалечку. Над ним знущали ся сільські діти та прозивали його байстрюком. Запалив село, де жив, і пішов до Бо-

рислава. Заробляючи добре, їв Бовдур без памяти мов голодний вовк, проїдав усе, що заробив, і ходив трохи не голий. Подобавши собі одну робітницю, він з природи дикий збиткував ся над нею, катував її і визискував страшно. Колиж зі сею дівчиною-сиротою оженив ся його побратим, Бовдур розпив ся. Діставши ся до арешту, став згодом задеревілою колодою без ясної думки, без обманливої надії. Всі його думки вертіли ся коло хліба. Ненаситний зідав цілі бохонки хліба нараз. Аж ось опинив ся в тім самім арешті університетський студент Андрій Темера й приніс зі світа кусень петльованого хліба та дав його зголоднілому Бовдурови. Довідавши ся, що в Андрія є пятьдесят золотих, Бовдур подивив ся на нього страшним поглядом. Гарний хліб, закуплена Андрієм горівка, бажане роздобути Андрієві гроші розпалювали Бовдурову жадобу закупити досить білого, гарного хліба, булок, ковбас, м'ясива цілу копицю, а потім пити пива, вина бутельками, щоби не думати про нічо й забути про все. І він убив Андрія та запізно довідав ся, що не осягнув того, чого так горячо бажав, бо гроші відобрали в старостві. Сповнивши страшний злочин, він цілком змінив ся у своїй душі. З його очий покотили ся нараз градом сльози. Він побачив, що завинив тільки о стільки, що бажав уживати світа, але що його бажане довело до проступку, винні люде, що знущали ся над ним, що звірину бачили в нім, а не чоловіка. Мав ту свідомість Бовдур, як видно з його слів до поліціянтів: „Прокляте на вас посіпаки! Адіть! (тут переділив своєю долонею рану Андрія на дві половини), адіть! отсе моя половина, а отсе ваша половина! — Не бійте ся! тутки я спокутую за обі, але там є Бог справедливий, то він буде вмів розпізнати, котра моя половина, а котра ваша!“

В Андрієви є багато прикмет душевного стану автора повісти. „На дно суспільности“ впакували його зі світа з усім найкрасшим: любовю до людей, чуткою вражливостію на всяку кривду та недолю, прихильностію до всіх покривджених. Хоч прибиваюче тюремне жите витискає і на нїм пятно, все таки на вістку, що вийде незадовго на волю, оживають у нього думки про велику громадянську працю, оживають широкі ідеї, величні гадки про загальне братерство. З цілої повістки так і пробиваєть ся думка, що може згинути й чоловік, нехай тільки зростала би людяність.

Тяжко видіти всю муку, знати добре її жерело, а не могли подати руки тому братови, що стогне в темноті.

А ще тяжше горячо бажати
Волі, правди, братньої любви,
Шарпатись у путах, гризти крати,
А на волю встати не могли.

Такі думки в тюрмі Франка, якого „живого у могилу зарили“ за те, що бажав для скованих волі,

Бажав для нещасного долі
І рівної правди для всіх.

Але ні муки ні арешти, ні війська ні армати не зведуть у гріб вічного революціонера.

Вічний революціонер —
Дух, що тіло рве до бою,
Рве за поступ, щастє й волю, —
Він жиє, він ще не вмер.

Хоч по тисячі літ щойно вчєра прийшов до свідомости, йде „о власній силі“ і „спішить ся туди, де дніє“, не сам,

Словом сильним, мов трубою,
Міліони зве з собою, —
Міліони радо йдуть,
Бож се голос духа чуть.

Чути сей голос скрізь по курних мужицьких хатах, по ремісницьких варстатах, по місцях недолі і сліз. А де тільки роздасть ся сей голос, щезають там сльози та сум, а

Сила родить ся й завзяте —
Не ридать, а здобувати
Хоч синам, сли не собі,
Кращу долю в боротьбі.

Вічний революціонер —
Дух, наука, думка, воля
Не уступить пїтьмі поля,
Не дасть спутатись тепер.
Розвалилась зла руїна,
Покотила ся лявіна, —
І де в світі тая сила,
Щоб в бігу єї спинила,
Щоб вгасила, мов огонь,
Розвидняющий ся день?...

* * *

Повістка Франка „На дні“ зробила сильне вражіє. Зараз переложили її на польське та почали друкувати в одній робітницькій часописи. Вийшовши з тюрми, за короткий час став Франко разом із Іваном Белеєм видавати літературно-науковий місячник „Світ“, де надрукував початок своєї більшої повісти „Борислав сміє ся“, кілька наукових розвідок і багато самостійних і перекладених віршів. Тому, що ві Львові не мав з чого удержати ся, уже в великий піст 1881 р. вернув до рідного села, де з початку жив під жандармським доглядом і один із жандармів радив йому вступити до Василян. На весну перебув тиф, опісля робив коло поля, викінчив переклад найкрасшого твору найбільшого німецького поета Гетого п. з. „Фавст“, писав для „Світа“, що в другім році єствованя упав, й кореспонденції для одної київської часописи, яких одначе цензура не допустила до друку. Коли львівська літературна часопись „Зоря“ розписала конкурс на більшу повість, виготовив Франко повість „Захар Беркут“, яка одержала премію і по видрукованю була дуже прихильно принята критиками. Пізнійше якийсь час працював при „Ділі“ по смерти його першого дійсного редактора Володимира Бар-

вінського, а вдруге запросили його до редакції „Діла“ (також і „Зорі“) 1883 р. в осени й він звертав тут головно увагу на краєві, господарські і громадські справи до початку 1885 р. В 1883 р. відбуло ся друге всенародне віче ві Львові, на яким зробив велике вражінє економічний реферат, виголошений Нагірним, а уложений Франком.

За помочию при заснованю нової літературної часописи виїхав весною 1885 р. до Київа. Хоч до виданя такої часописи не прийшло, ся подорож значила ся двома вислідами: Франко пізнав людей і дав ся помирити з „Зорею“, для якої працював до осени 1886 року. Весною 1886 р. поїхав вдруге до Київа й там оженив ся, а від 1887 р. працював протягом десятих літ при польській часописи „Kurjer Lwowski“ і найкрасший час свого житя посвятив тій польській газеті, яка тоді прихильнійше відносила ся до української справи, ніж нині. Від 1887 р. почав Франко, відтручений нашими видавництвами, головну часть своїх праць друкувати по польських галицьких і заграничних часописах.

В 1887 р. вийшов йогож накладом його збірник поезий „З вершин і низин“. Літом 1889 р. його знов арештували враз із Росіянами, що приїхали до Галичини, та видержали в тюрмі 10 тижнів без ніякої вини. В тюрмі написав ряд поем із оповідань арештантів, головно жидів, ряд тюремних поезий (так званих сонетів) і оповіданє „До світла“.

В 1889 р. почав видавати „Літературно-наукову бібліотеку“, а від початку 1890 р. вкупі з Михайлом Павликом видавав дуже гарну часопись „Народ“ при головній співучасті Михайла Драгоманова та живім співробітництві таких одиниць, як Володимир Охримович, Евген Левицький, Вячеслав Будзиновський, Северин Данилович, Микола Ган-

кевич, Кирило Трильовський і інші, що позаймали потім визначні місця в трьох українських політичних партиях: народньо-демократичній, радикальній і соціально-демократичній. В 1890 р. в осени повстала радикальна партия, що врізала ся глибоко протягом десятих літ у наше політичне й культурне жите. Одним із головних основників нової партії був Франко, що виробив програму партії і в цілім ряді брошур займав ся її тактикою. Він головно причинив ся до того, що тоді часописи радикальної партії були найкрасше редаговані.

* * *

Змушений заробляти собі на жите писанєм, Франко перервав по другім арештованю університетські студії і докінчив у Відні аж 1893—4 р., де й одержав степень доктора філософії за наукову роботу про старохристиянську повість про Варлаама та Йоасафа. По смерти Омеляна Огоновського, професора української мови й літератури на львівському університеті, габілітував ся Франко зі сього предмету на львівському університеті і хоч видержав сей іспит з відзначенєм, професури не одержав. Професурі Франка були противні тодішні політичні власти, а саме тодішній намісник гр. Казимир Бадені. Не обійшло ся і при сій нагоді без шпильок декого з Русинів.

В 1894 р. став видавати (до 1897 р.) справжній європейський літературно-науковий двомісячник „Жите і Слово“, а від 1898 р. став одним із головних редакторів „Літературно-наукового Вістника“. Від коли редакцію наукової часописи „Записки Наукового Товариства імени Шевченка“ обіймив професор історії Михайло Грушевський, став Франко найпильнішим співробітником і не лишав тому без своєї роботи або критики.

В 1898 р., коли галицька Україна свят-

„Ну, так слухай, брате Санчо!
Як здобуду сильне царство,
Дам тобі островець гарний,
Щоб ти в ньому володів“.

Бачучи такеє диво,
Вівчарі зжахнулись з разу, —
Далі видять, що наш лицар
Коле, топче баранів.

З „Пригод Дон Кіхота“.

жувала величаво століте відродження української літератури, відсвяткувала вона й двацятьпятиліте літературної праці Франка. Величавість свята вражала тим приємнійше, що в рік передтим накинулися на нього деякі наші часописи за передмову до збірки своїх оповідань у польським перекладі п. з. „Obrazki galicyjskie“ (Галицькі образки). А тут стоять такі вимовні слова про почуте обов'язку: „Як син українського хлопа, вигодований чорним хлопським хлібом, працею твердих хлопських рук, почуваюся до обов'язку панщиною цілого життя відробити ті дрібняки, які видала хлопська рука на се, щоби я міг видрапати ся на висоту, де видно світло, де пахне свобода, де ясніють вселюдські ідеали. Мій український патріотизм се не сентимент (чулість), не народня гордість, то тяжке ярмо, вложене судьбою на мої рамена. Можу здригати ся, можу тишком проклинати судьбу, що вложила мені на рамена се ярмо, але скинути його не можу, не можу шукати иншої в і т ч и н и, бо я став би підлим зглядом власної совісти. І коли що улєкшує мені двиганє сього ярма, то вид сього українського люду, що, хоч гноблений, темний і деморалізований довгі віки, хоч і нині вбогий, неповоротний і непорядний, все таки поволи підносить ся, відчуває у щораз ширших масах жадобу світла, правди та справедливости й шукає до них доріг. Отже варта працювати для того люду й ніяка чесна праця не піде на марно“.

В тім самім році Франко ворожо настроїв проти себе й польську суспільність. В віденській німецькій часописи „Цайт“ (Час) надрукував неприхильну статю про польського найбільшого поета Міцкевича. Польські часописи накинулися на Франка, проти нього розвісили по Львові афіші з надписями: „Проч з Франком“, йому не подавали

руки, не кланяли ся при стрічи і в додатку усунули з редакції „Kurjer-a Lwowsk-ого“. Та ся хвиля вийшла українським видавництвом на добро, бо від тоді Франко працював головно по наших виданнях, не перестаючи, розумієть ся, і дальше писати про Україну в німецьких, чеських і велико-руських виданнях.

* * *

Головно заходом молодіжи, серед якої все мав і має Франко багато прихильників, приготовано в 1898 р. в його честь у Львові вечерниці з нагоди двацятьпятилітньої літературної діяльності Франка. Тоді й видано спис його творів до того часу, а спис самих заголовків того (ще не всього), що написав Франко, обіймає 128 сторін книжечки більшого формату, ніж видання тов. „Просвіти“. Нині такий спис подвоїв би ся. Тоді й посипали ся по всім краю складки на ювілейний дар Франкови. Крім того в часі свята зложено багато дарунків, а промовці: Володимир Гнатюк, проф. Михайло Грушевський, Стефан Новаковський, Наталія Кобринська, Гриць Гарматій і Михайло Павлик склали привіти Ювілятови й виказували його незвичайні заслуги для нашої літератури, науки, національно-культурного й політичного розвою нашого народу. Зворушеним голосом відповів Франко на промови сповідию, в якій зазначив своє становище до свята та сказав між иншим: „Яко син селянина, вигодуваний твердим мужицьким хлібом, я почував себе до обов'язку віддати працю свого життя тому простому народови. Вихований у твердій школі я від малку засвоїв собі дві заповіді. Перша, то було власне почуте того обов'язку, а друга, то потреба ненастанної праці. Я бачив від малечку, що нашому селянинови ніщо не приходить ся без

важкої праці; пізніше я пізнав, що й нам усім яко нації ніщо не прийде за дармо, що нам ні від кого ніякої ласки не надіяти ся“. В усій своїй діяльності старав ся бути поперед усього чоловіком, однакою любовю огортав усі верстви нашого народу, а виразом бажання освіти, свободи й широкого громадського розвою в широких кругах нашої суспільности є його писання. З досвіду свого життя дав на комерсі нашій громаді влучну науку, як у війську, йти лавою, а не ломати рівного ряду.

Вже в ювілейнім році свої і чужі назвали Франка першорядним артистом слова й ученим і найвизначнішим діячем українського слова. Вказували заразом, що артистичні твори Франка могли би зайняти почесне місце в котрійнебудь з теперішніх європейських літератур.

Останній раз узяв Франко участь у політичнім життю 1899 р., коли з провідниками давньої народовецької партії: Юліаном Романчуком, Євгеном Оленицьким, Костем Левицьким і іншими та найвизначнішими членами колишньої радикальної партії: Євгеном Левицьким, Володимиром Охримовичем, Вячеславом Будзиновським і іншими оснував нову національно-демократичну партію, що від тепер обіймила провідну роль у нашій політичній і культурній життю. Але захоплене літературною і науковою працею не дозволило Франкови віддати ся партійним справам.

* * *

Отсе були би деякі важніші факти з життя нашого Ювілята. Дійсних людей, яких колись знав Франко, дійсні факти, які видів своїми очима або про які чув від свідків, вірні краєвиди тих закутків нашого краю, які переміряв власними ногами, малює багато з його віршів і оповідань. На стільки можна сказати, що такі оповідання се частинки його жи-

теписи, хоч головно мають вони літературне значінє і представляють вірно-душевні стани й переживання героїв. А що герої його оповідань і повістей виявляють значну житєву енергію, руководять ся розумом і чутєм у житєвій боротьбі, здобувають собі симпатію читача. Франко скрізь віднаходить у нормальнім житю красу та навіть поезію і в ріжних верствах людей залюбки підчеркує пориви та змаганя до поправи хиб життя.

Працював Франко на всіх можливих полях літератури. Та до найкрасших його творів треба зачислити ті вірші і оповідання, в яких змальовані картини з життя галицького хлопа, робітника та бідного й завзятого в боротьбі за красшу долю жида, що також серед красших відносин уміє чесно жити з торговлі, ремесла й релі. Глибоке вражінє викликає його оповіданє „До світла“. День і ніч вчить ся у тюрмі жид читати з букваря, щоби мати спромогу шукати дальшої дороги до світла. Наукою він так дуже занятий, що не чує потрійного зазиву патролі, яка приказувала йому відступити ся від вікна, що при нім в темній кімнаті розбирав сяк-так букви, та паде від стріли, ледви маючи силу зазначити, що він хотів тільки „до світла“.

Заки Франко написав своє оповіданє „До світла“, здобув собі вже трівку славу першорядного поета й повістяра. Незвичайно подобали ся нашій публиці і критиці його історична повість „Захар Беркут“ і поема „Панські жарти“. В „Захарі Беркуті“ дає нам образки з одної із найцікавіших епох історії галицької Руси, а саме з часів короля Данила, сина Романа. Оповідає нам про тодішній сільський громадянський побут, про давні патрархальні порядки, про шкідний вплив боярів і страшні народні терпіння наслідком нападів Татар. Подія повісти починаєть ся на весну 1241 р. Боярини

Тугар Вовк вибираєть ся на лови медведів в тухольські ліси з жителями Тухлі. З боярами вибралась на лови й гарна Вовкова донька, одиначка Мирослава, що відвагою не уступає нікому з охотників. Провідником тухольських охотників був молодий гірняк Максим, син девятидесятьлітнього мудрця Захара Беркута, що був правдивим образом тих давних патріархів-батьків і провідників цілого народу, про яких співаєть ся у тисячолітніх піснях. Максим побачив на тих ловах перший раз Мирославу й тут серед небезпек і нараження на смерть зародила ся у них любов. Він уратував жите Мирославі, на яку кинула ся медведиця. По повороті з ловів відбув ся громадський суд, на яким явив ся і Вовк зі своєю дружиною і домагав ся піддачі з боку вільних Тухольців, бо воєводою над ними зробив його князь за те, що кров проливав за нарід. На се виступив безрукий чоловік, що був свідком, як Вовк зрадив своїх у боротьбі над Калкою. Князь Данило ненавидів його, але й бояв ся його та вислав в далеку Тухлю. Заким безрукий чоловік міг усе виявити громаді, вбив його Вовк і втік із Тухлі разом із донькою. Він пристав до Татар і з невеличким відділом Татар напав на село тоді саме, коли тухольська молодіж під проводом Максима руйнувала його дім. Мимо дуже хороброї оборони всі молодці погинули, а тільки Максим, якого щадили стріли наслідком слова, даного Мирославі боярином, дістав ся до татарської неволі. Розлючений боярин, що стратив майже цілий свій відділ, вернув ся до татарського табору, намовив полководця Бурунду піти на Тухлю й обіцював йому вказати перехід через гори. Опустілу Тухлю розграбили Монголи, спалили та зрівнали з землею. Закований у кайдани Максим сидів в часі пожару на сільській вулиці, а перед ним горіла його рідна хата. Тимчасом Миро-

слава іще перед сим другим нападом Татар на Тухлю не була в силі дальше лишати ся зі зрадником батьком у татарськім таборі і втікла до Тухольців. За її радою в ночі пороблено з пестинаних дерев машини-метавки, що засипували камінем Татар, які стояли в долині. Знов же за радою Беркута вихід із кітловини, в якій находили ся Татаре, завалено камінними плитами й вода гірського потоку по дощеві, не маючи виходу, затоплювала татарське військо. Вже сам Бурунда побачив, що всі Татаре погинуть у тій кітловині без бою. До того за намовою Мирослави зробили Тухольці дві плотини з ялиць, на яких двайцять смілих молодців поплило до бою з недобитками Монголів. Хоч Бурунда підніс уже топір над головою Максима, Беркут не пристав в заміну за жите сина дарувати жите і свобідний перехід останкам Монголів. В хвилі, коли Бурунда замахнув ся, щоби сокирою розлупати Максимову голову, відтяв йому Вовк шаблею праву руку, а коли Бурунда стиснув лівою рукою Максима за груди, сей ударив його головою і плечима в лівий бік так сильно, що Бурунда покотив ся у воду, потягнувши за собою і Максима. В останнє пущений великий камінь машиною-метавкою упав на купку ворогів так, що й сліду з них не остало. Молодці на плотинах виратували Максима, а вмираючий батько поблагословив його на вінчанє з Мирославою. Море сліз і крови, столітя нашої неволі була би ощадила нашому народови рада вмираючого Захара, як були би наші предки так поступали. „Ми побідили нашим громадським ладом, нашою згодою і дружністю, сказав він. Уважайте добре на те! Доки будете жити в громадськім порядку, дружно держати ся купи, незломно стояти всі за одного, а оден за всіх, доти ніяка сила ворожа не побідить вас“. Може жиємо на передодню

тої щасливої доби, коли треба буде відновити геройські діла наших предків.

* * *

Нарочно поданий отсе зміст прегарної повісти Франка, щоби кожний письменний Українець перечитав її з увагою. Так само не повинно бути в нас письменного чоловіка, що не перечитав би прегарної Франкової поеми „Панські жарти“. Поет малює останні хвили панщини й перші хвили свободи. Ідеальний старенький священник в часах панщини вчить у себе дома сільських дітей, наклонює їх до тверезости й під його впливом громадяне задумують будувати школу, що пан Мигуцький хрестить „бунтом“. За то пан дозволяє собі на такі „жарти“, що на Новий Рік велить іти людям і священникови на панщину — рубати ліс. Що обходило пана дідича що на дворі шаліла метелиця. В лісі стали люде рубати дрова, а священникови казав атаман стягати дрова на купу. Знемігся старець, впав у сніг під тягарем, а як щойно люде кинули ся з сокирами на посіпак за знущанє над їх стареньким батьком, тоді зявив ся пан і заявив, що він тільки „жартував“. Повезли громадяне хорого священника домів і з уст його течійками крови поплило жите. Ось другий „жарт“. Коли комісар-Німець, що держав сторону громадян, перечитав громаді цісарський патент про свободу та волю, пан замкнув комісаря в псярни, де пси були би його зажерли, як була би громада не зробила кінця сьому страшному жартові. І взагалі, коли

жили ми під панами,

Тоді жартовано із нами

Так, що не дай Бог споминать!

Було за найменшу провину,

Потрутиш панську худобину,

Собаку вдариш, що з руки

У тебе хліб рве, слово скажеш,

Віз перевернеш, сніп зле звяжеш,

Три шури спустять гайдуки.

Кожному письменному Українцеві буде цікаво знати, як жило наше село, як жив наш простий нарід за панщини, як збиткували ся над ним дідичі пани, як приймив наш нарід оголошене конституції. І за всі звірства пана не пімстив ся наш люд на нім, але пильнував його хорої жінки, що більше „некультурні“ громадяне ходили просити ласки комісаря за своїм колишнім паном.

* * *

Більшу збірку оповідань видав Франко в 1890 р. п. з. „В поті чола“. Перед очами читача пересуваєть ся ряд героїв його оповідань: дитина, жінка, хлоп, жид, злодій, арештант, а в усіх них стараєть ся Франко віднайти Божу іскру. Оповіданє автора докладне, ярке, часом зі сатиричною закраскою. Зміст дуже ріжнородний. В одних оповідаєть ся про сільське вихованє, в інших є малюнки визиску жидами й іншими хлопськими пявками. Доторкнув ся автор і положеня жінки в суспільности.

Артизм Франка вміє освітити своїм питомим світлом хочби найбільше буденне жите. Тема стара як світ в його обробленю зворушує читача глибоко. Чарівними в оповіданнях Франка є ті проміні світла, ті крихти добра, що на хвилинку освічують найтемнійші сцени життя. Під лахмітем діда й панською одежию у Франкових оповіданнях однаково бачимо людей, не звірів, бєть ся чесне й добре серце. Незвичайним гумором, великою вірностию і докладним знанєм дитинячої душі вражають Франкові оповідання, в яких з цілою правдою розкриває автор, серед яких обставин і в який спосіб виховують у нас сільську дитину. На іншим місці найдуть читачі, кільки Гриць навчив ся у школі. Цілий рік учив ся, а коли вернув домів, не був мудрійшим від гусий, які пас. Перлами поміж його оповіданнями є оповідання з бориславського житя.

Оповідання зі збірки „В поті чола“ були передруковані в Києві і в кількох львівських збірках його оповідань. Ось заголовки збірок його оповідань: Малий Мирон, Панталаха, Добрий заробок, З бурливих літ, Полуйка, Маніпулянтка, На лоні природи, Сім казок, Місія, (Чума, Казки, Сатири). В збірці „З бурливих літ“ є два займаючі оповідання на історичнім засновку, а саме „Гриць і панич“ і „Різуни“. До пізнійших часів по наданню конституції відносить ся повість „Великий шум“. Більші повісти, як „Основи суспільности“, „Для домашнього огнища“ й „Перехрестні стежки“ мають теми з життя сучасної інтелігенції.

* * *

Що до поетичної творчости, тут від першого літературного виступу Франка йдуть у парі і поезія на суспільні теми й особиста, переважно любовна лірика. На вершки любовної лірики підніс ся автор в „Зів'ялому листю“ (перше видане 1896), що здобуло йому невмирущу славу поета. Перлини особистої лірики є і в збірці „Із днів журби“. Сильним чутєм і згармонізованою формою поезії в збірці „Semper tiro“ дають нагоду читачеві дізнати справжньої артистичної розкоші. З поетичної творчости Франка на філософічні теми його збірка „Мій Ізмарагд“, рід повного курсу практичної житевої, християнської моралі, в другім виданю „Давне й нове“ значно доповнена. З поодиноких поетичних груп, порозкиданих по всіх збірках, почавши від збірки „З вершин і низин“, якої друге мало не чотири рази більше видане вийшло 1893 р., вражають знанєм життя „Галицькі образки“, „По селах“, „До Бразилії“, а дальше „Жидівські мельодії“, з яких найкращою є „Сурка“, що являєть ся ідеалом материнської любови та привязаня до дитини. З поем-легенд Франка найбільше наших читачів здобули собі „Смерть

Каїна“, „Цар і Аскет“, з пізнійших „Поема про білу сорочку“, а ще більше прегарні патріотичні поеми з нашої історії і культури „Іван Вишенський“ і „На святоюрській горі“. Його „Нові Співомовки“ заслугують на найширше поширенє.

Незвичайною красою і силою відзначаєть ся Франкова поема „Мойсей“, якій рівної нема в українській літературі. Гарно змальована тут величня постать жидівського провідника „Мойсея“, що з непохитною вірою і сильною волею вів жидів до обіцяного краю. Чудово віддав Франко сумніви в душі пророка, гарно представив сю хвилю, коли старого пророка обступили діти, прегарно змалював безбережний степ і молитву Мойсея за свій рідний нарід. Не тільки ідейний бік поеми робить „Мойсея“ вершком Франкової поетичної творчости, але й артистичний. Мова наче кута, дібрана для ласкавих слів не менше, ніж для страшних проклонів. Незвичайно могучий вступ (прольоґ) до поеми, де між иншим ось з якими віщими словами звертаєть ся до України:

Та прийде час, і ти огнистим видом
Засьєєш у народів вольних колі,
Труснеш Кавказ, впережеш ся Бески-
[дом,
Покотиш Чорним морем гомін волі
І глянеш як хозяїн домовитий
По своїй хаті і по своїм полі.

* * *

І на драматичнім полі здобув собі Франко трівке місце. В 1894 р. вийшла друком Франкова драма „Украдене щастє“, нагороджена на конкурсі Краєвого Виділу. Звала ся зразу „Жандарм“, який є головним героєм драми. Він навязує любовні зносини з жінкою одного господаря. На її мужа кидає підозріне, що би засадити його до криміналу, а собі улекшити зносини з його жінкою. По відбутій карі мужик зявляєть ся у селі, виявляє усю річ і сокирою мстить ся

на жандармі за своє украдене щастє. Драма здобула відразу авторови славу драматурга й до нині не сходить зі сцени театру й аматорських вистав. Загально подобала ся і комедія Франка „Учитель“, якої тема взята з історії переслі-

Сон князя Святослава, Камяна душа, Майстер Чирняк і Будка ч. 27.

Дуже багато й творів чужих літератур присвоїв Франко українській літературі. Своїми перекладами з Байрона, Гайного, Гетого, Золі, Некрасова, Со-

Скала в Уричи, на якій відслонено в 1912 р. пропамятку таблицю в честь Т. Шевченка, М. Шашкевича і І. Франка.

дувань народніх учителів краєвими шкільними властями. За ширене світла в темній закутині доводить ся учителеви звести важку боротьбу зі всякими темними силами. Написав також Франко „Рябину“, де змальовано громадські порядки. Інші драматичні твори Франка такі:

фокля і інших, своїми перерібками творів староіндійської літератури розширяв він дуже кругозір нашої літератури й інтелігенції та практично доказував красу нашої мови й її здібність висловити найвисші людські думки, найкращі і найніжнійші почування людського

серця. Не самими перекладами збільшав він обізнане наших земляків з чужими літературами, але й розвідками про ті чужі літератури та найкрасших їх представників.

І в українській літературі для молодіжи нема красших і цінніших творів над Франкового „Лиса Микиту“, „Пригоди Дон Кіхота“, „Абу Каземові капці“ або збірку байок зі звірячого життя „Коли ще звірі говорили“. Се заразом книжки, розхоплювані нашими читальниками. Працював Франко також над популярною літературою і виготовив для товариства „Просвіти“ кілька книжочок: Ліси та пасовиска, Розмова в Добро-вільській читальни: Розмова про гроші і скарби, Вибір деклямацій для руських селян і міщан, Старохристиянські легенди (кілька частий), Житє і діяльність Олександра Кониського, Панщина, а крім того багато з його оповідань і віршів друкувало ся у календарях і книжочках „Просвіти“. З інших популярних брошур найзамітніша відбитка з коломиєського „Поступу“: „Що таке поступ“.

Відносячи ся з признанєм до величезних заслуг Франка на полі нашої літератури, науки й популяризації Загальні Збори тов. „Просвіта“ в 1908 р. іменували його серед великого одушевлення почесним членом.

* * *

Хоч ось тут годі говорити про заслуги Франка на полі нашої науки, все таки не можна не згадати про його дуже численні самостійні досліди на полі нашої устної словесности, літератури та взагалі культури. Не тільки був пильним видавцем творів нашої устної словесности, себто таких творів, як пісні, казки, приповідки, що устно переходять із покоління на покоління, але й науково досліджував їх. Цінне є його видане українських приповідок у Галичині, дальше належуть тут праці про жіночу не-

волю в наших народніх піснях, про найстаршу друковану українську пісню про козака Плахту й Кулину, про інші наші, головно історичні пісні і про пісню про правду та неправду. Замітні з праць Франка над істориєю літератури ті, в яких твори українського письменства оброблені в звязи з широко розпростореними подібними темами межинародною світовою літературою. До таких треба зачислити крім згаданої висше праці про повість про Варлаама й Йоасафа також його історію про римського папу Климента, його роботи про нашу стару драматичну літературу й вертеп і всі праці про так звану апокрифічну літературу, себто твори на такіж теми, про які говорить святе Письмо старого й нового завіту, але не признані духовними властями. Видане Франка творів нашої апокрифічної літератури є досі найповнішим у цілій Славянщині. Дуже гарну працю написав також Франко про жите і літературну діяльність (послання на Україну з гори Атос) славного та знаменитого черця кінця 16 й початку 17 віку Івана Вишенського, а дальше про літературу 17 і 18 віків тих частий України, що притикають до Карпатських гір, отже так звану карпаторуську літературу. З інших праць Франка з історії нашої літератури треба зазначити ще його розвідки про Шевченкові поеми „Перебендю“ і „Наймичку“, про Шевченка як героя польської революційної легенди, про „Стару Русь“ і „Молоду Україну“ та дуже довгий ряд інших розвідок, заміток і материялів, хочби згадати його розвідки про Остапа Терлецького, Михайла Старицького, Лесю Українку, Володимира Самійленка, Івана Гушалевича і т. д. Згадати би ще його працю про Хмельницину 1648—1649 років у сучасних польських віршах і численні історично-культурні статі, як про Лукіяна Кобилицю, про Шумлянського, берестейську унію і т. д. З численних розвідок

і заміток Франка по літературній критиці на перший плян вибивається „Із секретів поетичної творчости“.

Даючи замітки про наше культурно-літературне жите, а то й коротші та довші огляди історії нашої літератури до чужих видань, польських, чеських, російських і німецьких, Франко написав недавно й повний „Нарис історії українсько-руської літератури“.

* * *

Велику книгу прийшло би ся написати, як хто хотів би докладнійше вглянути в дуже многосторонну громадянську й політичну, публіцистичну, літературну й наукову діяльність Франка. Є Він основателем двох партій, важних для нашого культурно-політичного життя, закладав часописи й підіймав ся видань, які перелом робили в житю нашої суспільности. Як у літературній діяльності поширив незвичайно зміст і форму поетичних і прозових творів, так і в наукових став дійсним учеником Драгоманова під тим зглядом, що так само, як і Драгоманів, старав ся поставити наші наукові змаганя на ровени європейської науки. В розвою Наукового Товариства імени Шевченка його імя записане золотими буквами. Від заснованя до тепер проводить фільольогічній секції.

З надмірної любови до України, для якої посвятив увесь свій труд і жите, Він не любив всього того, що стояло на перешкодї до того, щоби наш нарід як найкрасше показав ся в рядї європейських просвічених народів. Для тої ціли „був тим пекарем, що пече хліб для щоденного вжитку“. „Завсіди стояв на тім, що наш народній розвій має бути міцною стїною. Муруючи стїну, муляр кладе в неї не самі тільки гранітові квадри, але, як випаде, то і труск і обломки і додає до них цементу“. З такої засади, як і з бажаня „бути чолові-

ком, освіченим чоловіком, не лишити ся чужим у жаднім таким питаню, що складає ся на зміст людського життя“ впливало, що Франко кидав ся на різні поля. Не в однім треба було зачинати від фундаментів, від підстав. А коли нині разом із Ювильятом буде вже молода Україна будівлю національної культури на широкі розміри, коли національна свідомість захоплює щораз ширші круги й здобуває щораз більше робітників, коли народні маси здобувають щораз більше горожанських прав, коли нині стоїмо на передодні осягнення своєї найвисшої святинї науки, скрізь тут львина часть заслуги Франка.

Зі своїми визначними здібностями міг зробити велику урядову кар'єру й добре забезпечити своє жите. Зрозумів, що не на се здобував освіту хлопський син. Вибрав тернисту дорогу життя, яка ставала тим більше прикрою, що свої нападали на нього з усякими лайками та кпинами просто виключували Його зпоміж себе. Зносити житеві прикrostи казало Йому переконанє, що така доля була всіх людей, що жите і працю посвятили для красшої будучности українського народу. Сам тяжко боров ся о жите і власним прикладом та творами зазивав усіх нас до боротьби та праці. Не було добра змалку, не в розкошах і тепер проживає, але своєю працею для українського народу зробив своє імя невмирущим, став одним із найвизначнійших великанів, яких видала українська земля протягом історичного життя нашої нації. Не диво, що побіч Шевченка найбільше Франкові твори перекладали на різні славянські і неславянські мови.

Щире спасибі Франкові за Його великанську працю зложить Йому Україна в ювильейний рік із бажанєм як найдовше її продовжати.

І. КРИПЯКЕВИЧ.

ШКІЛЬНЕ ЖИТЄ В ДАВНИХ ЧАСАХ.

Про давнє шкільнє житє чули ми не раз веселі оповіданя наших батьків і дідів, — майже кождий старший чоловік, що бував у школах, вміє розказувати прецікаві історії, які се давнійше були професори, як вчили у школі, як жили студенти по бурсах і приватних станціях, як гарно і весело плило колись житє в наших школах. Але ті оповіданя, се лише частина того, що було колись, — се тільки дрібні останки того буйного, кипучого руху, який в давних часах панував в школі і лишав по собі довголітні, приємні спомини. Між старими шкільними актами, в записках наших прадідів, в старих співанниках знаходимо ще більше цікавих подробиць, що в яркий спосіб малюють нам шкільний побут минувших часів, житє-бутє наших студентів і школи в „давних, добрих часах“... Дещо про сі часи хочемо розказати на сім місци.

Шкільна наука починала ся звичайно на селі, а першим учителем був дяк або „бакаляр“, як його тоді звали. Вчив він малого хлопця штуки писаня і читаня, а шкільними підручниками були церковні книги, передусім псалтир: хто навчив ся читати на псалтирі, той вже знав початок мудрости і міг поступати дальше в науках. Яке гірке було коріне знаня, яка тяжка була наука під проводом такого дячка, се знаємо з житєписи Шевченка, що також набирав ся науки у дяків; а лишило ся ще багато веселих оповідань і пісень про се, як бідний школяр з мукою вгризав ся в тайни азбуки:

Ой, як мене моя мати дала до школи,
Ой, дізнав я тяжкої неволі:
Казав мені бакаляр: говори „аз“,
А як же я не вимовив, гоп мене раз.

Крикнув же він другий раз: говори „буки“,
Іщем не вимовив, вже-м впав в його руки;
Крикнув потім третій раз: говори „віде“,
Ужеж його рука по чуприні їде.

А як сказав четвертий: говори „живіте“,
Тепер його хлопці на лавку кладіте.
Ой, просив я ся і молив я ся
Ні мені віпросити ся ні вимолити ся:

Ах, ти мій учителю, ах ти мій крілю,
Опусти мені сей раз, бо уже млію!
Трицять разів я омлів і трицять ожив,
А він що раз лучше руки доложив.

Пішов я до дому тай татови скажу:
Так мене учитель збив, що я ледви лажу, —
Щем собі гіршого лиха набавив
Що учитель не добив, то отець доправив.

Побіг же я до мами тай і до сусіда,
Куда ся не оберну, всюда мені біда:
Матір мене коцюбою, сусід цибухом,
Аж мені набігла грушка поза ухом.

Пішов же я до коршми позбути туги,
Ликнув я горівки кубок і другий,
Мислю си, горівка моя потіха,
Як випю з квартиру, позбуду ся ліха.

Випив я квартиру, прийшов до дому,
Аж ліпше було серцю мойому;
Від кварти горівки, доброї сивухи,
Став мені світ як банька, а люде як мухи.

Сільська школа давала лише початки освіти; хто хотів образувати ся дальше, мусів іти до „латинських“ шкіл в місті. Такі латинські школи або колегії, те саме що нині гімназії, почали ся у нас аж при кінци XVI. в.; з початку закладали їх церковні брацтва, як у Львові і Київі, пізнійше займали ся ними Василяне. В тих школах найважнішим предметом науки була латинська мова і від сего пішла популярна назва „латинських“ шкіл.

Хлопців везли до міста до шкіл великими возами, бо разом з учеником треба було посилати до школи всякі

„легуміни“ на станцію, — кашу, муку, овочі, сир, хліб, булки, печене і варене, щоби хлопець мав чим жити цілий рік. В місті давали ученика до бурси або наймали хату десь у знакомого міщанина, звичайно разом з старшими товаришами, щоби мав опіку і поміч в науці. Гірки були хвилі сільського хлопчика, що не мав ніякого досвіду в шкільнім житю і перший раз знайшов ся між старшими студентами. Студенти з висших клас дивили ся з горда на малого „первака“ і вимагали, щоби він був їм у всім послушний і служив їм у кожній потребі. Щоби здобути собі ласку і прихильність старших, мусів „первачок“ оплачувати ся їм дарунками — булками, оріхами, яблуками; а для вдоволення своїх опікунів мусів нераз іти в чужі сади і городи, добувати зелений горох або грушки! Але і за свою покору і вірну службу рідко коли діставав нагороду; ніколи не міг бути безпечний перед насміхами і злобними жартами старших товаришів.

Оден малий школяр щойно прийшов до бурси і не знав ще бурсацьких звичаїв. Аж тут приходить до нього оден із старших бурсаків, знакомить ся і поважно диктує такі слова: „Лий, лий, не жалій, Богом клянусь, не розсерджусь“. Хлопець писав послушно і не помітив, що бурсак взяв дзбанок з водою; тільки написав — а добрий товариш в тій хвилі вилляв йому цілий дзбанок води на голову. Хоч як прикро було — не можна було гнівати ся ані жалітись, адже-ж написав: „Богом клянусь, не розсерджусь“...

Такий прикрий досвід мусів переходити кожний новий ученик. Але се нічо не шкодило, бо з часом і первак набрав ся мудрости, починав відгризати ся старшим і поволи ставав і сам метким, бундючним студентом і міг інших вводити в тайни шкільного житя.

Тодішна середна школа, колегія, ді-

лила ся на такі кляси: три низші — інфіма, граматика, синтаксима; дві середні або humaniora — піїтика і реторика; в деяких школах були ще висші кляси — філософія і богослове. Кляси мали свою назву від поділу науки латинської мови — головного шкільного предмету. Латини вчили тоді далеко більше, як нині в гімназії, ученики мусіли вчити ся не тільки читати римських авторів, але також мусіли писати по латині, говорити в школі і дома, писати латинські

Давний учений.

вправи на всякі теми, навіть складати латинські вірші і промови. Науку латини брали дуже остро і особливо меншим студентам була з нею гірка година. Щоби примусити учеників до говореня латинською мовою заведено різні хитрі способи. Так нпр. були в школі довгі осялячі уха з паперу: ученик, що не хотів вчити ся, мусів носити таку прикрасу, а крім сього на плечах вішали йому таблицю з написею Asinus (Осел). В інших школах заведено т. зв. calculus, се був невеликий зшиток паперу, який давали тому ученикови, що через необе-

режність заговорив рідною мовою замість по латині. Хто дістав такий зшиток, мав старати ся тогосамого дня схопити на такій провині іншого товариша та передати йому *calculus*; як йому не вдало ся, нещасний посідач *calculus*-а мусів піддати ся карі різками.

Богато оповідали про се, як початку ючим ученикам мішали ся українські слова з латинськими. Так, оден бурсак жалував ся префектови на свого товариша: „*Domine praefecte! ego* йшов, *ille* — пхнув, *ego* покотив ся, *posus* розбив ся, а *sanguis* — дзюр-дзюр“ ...

Але ученики вчили ся пильно і всякими способами помагали собі в трудній науці. Коли не можна було знайти в словарі якого латинського слова, або не хотіло ся шукати, проворний студент вмить вмів доробити відповідний вислів. Так нпр. не було в словарі латинської назви на слово „підвода“ — фіра, що возила студентів зі школи на вакації; помислові бурсаки видумали нове латинське слово *subaqua* (*sub* = під, *aqua* = вода).

Таку шкільну латину зробив безсмертною Котляревський в своїй „Енеїді“. Кождий пригадує собі се місце, де козаки-Троянці вчать ся латинської мови:

Троянське племя все засіло
Коло книжок, що аж потіло
І по латинському гуло.

Еней від них не одступав ся
Тройчаткою всіх приганяв;
І хто хоть трохи лінував ся,
Тому субітки і давав;
За тиждень так лаціну взнали
Що вже з Енеєм розмовляли
І говорили все на ус:
Енея звали Енеусом
Уже не паном — домінусом,
Себе-ж то звали Троянус.

А дальше маємо славу промову ново-виучених Троянців до короля Латина:

Енеус ностер магнус панус,
І славний Троянорум князь,
Шмигляв по морю як циганус

Ад те, о рекс, прислав нунк нас —
Рогамус доміне Латине,
Нехай наш капут не загине:
Пермітте жить в землі своїй
Хоть за пекунії, хоть ґратіс
Ми дяковати будем сатіс
Бенефіценції твоїй.

Се, що описує Котляревський, живцем взяте з тодішного шкільного життя. Латини вчили тоді так богато, що кождий студент хочби найменше понятливий і найбільше неохочий до книжки мусів крихітку латинської мудрости захопити і пізнійше славити ся нею перед людьми — з ріжним успіхом. Колись улюблена була у нас вірша про премудрого Грицька філософа з Коломиї, що вибрав ся на село, показувати селянам свою мудрість велику:

Був собі Грицько — родом з Коломиї
Учив ся дуже мудро — сім літ на філософії.
Шістьнацять літ в письмі гмирав,
А все по латині гдирав,
А на сімнацятім
Азбуку перечитати знав.

З великою мудростю до батька приходить,
Батько письменних всіх пастухів зводить,
Щоби його запитали,
І що знає стрібували
Бо філософ.

Капут — голова, — оден з них повстане,
„Коли ти мудрий філософ, моспане,
І ми ту науку знаєм,
І тебе ся запитаєм:
Як то по латині
Женуть в поле свині,
Скажи ти нам?“

А Грицько мудрий з премудрого діла
Взяв книжку в руки і пішов до хліва.
Станув собі з презенцією,
Править свиням орацію:

„Еантес свинянтес
Гризантес травантес
Ін стернискум!“

Свині голодні нічого не їли,
Як ся поперли, двері виломили.
Батько Грицька за чуприну:
„На що ти собачий сину,
Маєш їх лаяти
Що аж утікати
Мусіли усі?“

Пізнавши Грицько велику причину,
А zostавивши в кулаку чуприну,
Гай, чух-драла в обі ноги
Манівцями без дороги
Хутенько утікав,
Диспути занехав
З пастухами.

Не всі студенти виходили зі школи такі „премудрі“ як той Грицько з Коломиї. Противно — зі шкіл загал учеників виносив поважне знанє латини. Деякі одиниці володіли латинською мовою, як своєю рідною і могли писати по латині цілі томи, що в нічим не уступали творам тодішних західних письменників. А більшість, хоч і не мала такої високої освіти, все таки знала латинської мови стільки, що могла користувати ся нею свобідно в приватнім і публичнім житю, в урядах і на всяких з'їздах, в переписці і в живім слові.

Не тільки самою програмою ріжнила ся тодішна школа від нинішньої, але також і зверхною організацією.

Заряджував колегією звичайно префект, що займав становиско теперішнього директора. Правила для учеників вивішував префект у кожній клясі на виднім місци, а на початку кожного місяця відчитувано їх ученикам, але тільки у висших клясах. Були там докладно означені всі права і обовязки учеників. І так нпр. було означене навіть се, в яким порядку мають входити ученики до шкільного будинку: за другим дзвінком входили ученики трох менших кляс, за третим пііта, за четвертим ритор, за шестим богослов і філософ. В клясах сиділи ученики відповідно до своїх поступів в науці: в перших лавках найліпші, в останніх найменше тямущі. Найперший ученик в клясі називав ся „імператор“ і сидів на переді на окремім місці. Новий імператор засідав в своїй лавці з великими церемоніями; ученики кликали йому: „Здоров будь, новий імператоре!“ За імператором сидів „сенат“, зложений з відзначаючих учеників, що звали ся сенато-

рами. Лихі ученики сиділи в лавці коло печи і дверий; ся лавка звала ся в деяких школах „Камчатка“.

Наука відбувала ся тоді дещо инакше як в наших часах. В низших клясах аж до реторики були визначені окремі ученики, що мали випитати лекцію своїх товаришів. Такий ученик називав ся аудитор (auditor). Вони слухали відповідий і самі записували кляси в своїх катальогах, т. зв. „нотатах“ або „ерратах“.

Мандрівники-студенти.

Так отже учитель не потрібував питати всіх учеників; питав тільки деяких, щоби провірити, чи аудитор справедливо оцінив працю ученика. Вислухавши відповідий, учитель викладав дальші правила, поясняв незрозуміле і задавав нову лекцію. Письменні вироби були подвійні: шкільні вправи називали ся „екзерціціями“, домашні „окупаціями“. Для домашних задач мали ученики лінійовані аркуші паперу, звязані разом по порядку; заголовки писали: Labor, або Codex laborum, або просто Occupationes. В суботу відбувало ся повторенє всего, що

ученики навчили ся через тиждень. Се звало ся „sabbativa“ або субітка, тоді також лїнівї і неслухняні ученики діставали „березову кашу“. За поведенєм учеників в класї стежив „цензор“ (sen-sor) і він мав обовязок записати, хто поводив ся невідповідно.

Ученики, які хотїли виказати ся більшим знанєм і дістати ся на висше місце в класї, укладали записки, в яких виказували похибки своїх суперників нпр. de erratis, de calligraphia, de diligentia,

Дружба — символ з давного шкільного підручника.

de loco. Коли який добрий ученик, im-pregator, показав недостаточні успіхи в науці, мусїв уступати з свого почесного місця та іти в останню лавку, а се місце займав його суперник. В деяких класах ученики ділили ся на дві частини, що старали ся перемогти одна другу в науці, одна частина звала ся Греками, друга Римлянами. При кінци місяця кожда сторона рахувала свої здобутки і та сторона, що мала більше добрих клас і похвал від учителя, могла другу зігнати з її місця і там осїсти з триумфом.

Наука в тодішних школах була зви-

чайно дворазова — рано і по обіді. В неділі і свята очевидно науки не було, а крім сього, коли в котрім тижні не було ніякого свята, вільний був ще четвер; се була т. зв. рекреация. В маю була велика рекреация, що тривала цілі три дні. Літні вакації тривали, так як і тепер, два місяці, липень і серпень. Були також вільні дні від навечеря Різдва до нового року (руського), на масляницю, на страсний і світлий тиждень, і три дні на Зелені свята.

В день рекреации не було науки. Ученики збирали ся в школі ранком і разом з професорами мали іти до ліса. Кождий приходив з великим клунком, бо рекреация була раз на рік і на сей святочний день кожда господиня давала студентам, які були на її станції, все що мала найліпше. Ректор, чи котрийсь старший учитель, давав науку на дорогу: „По улицях іти тихо. Псів не дразнити. Жидів не рухати. Пісень не співати, аж за містом. Тримати ся в купі. Не лаяти ся. В лісі не дерти ся. Щоби не було бійок. У перекупок нічого не брати. Ти чуєш?“ Під лісом починали ся забави — багато таких як і нині, нпр. кіт і мишка, мяч, жмурки, „висока лоза“ (коли хлопці перескакують оден другого, — ся забава тоді не дозволяла ся), або й забуті нині жгут, ракс і інші. Очевидно були й хори та співали всякі пісні. Верх забави наступав вечером, коли приїхав ректор зі старшими професорами. Вони привозили для хлопців всякі ласощі і відбував ся на радість усіх т. зв. „жак“. На вершок високого дуба вилазило двох старших студентів з кошами солодощів. На даний знак збігали ся під дуба всі студенти, а з дерева — ніби з неба — починали сипати ся всякі незвичайні річи: цукорки всяких родів — круглі, подовгасті, плоскі, квадратні, — медяники, бублики, оріхи, яблука. Крик, шум, радість була без кінця... Товпили ся студенти малі і великі, кождий хотїв захо-

пити собі найбільше. Небезпеки не було ніякої, бо студенти на вершку дуба вміли кидати далеко і хлопці розбігали ся на всі сторони; а ласощів було стільки, що для всіх вистало.

— А хто наловив найбільше? — питав учитель.

З тріумфом вели зручного хлопця, що не тільки мав повні всі кишені, але і шапку наповнив ласощами.

Ну, брате, герой же ти!... Тільки не обідай ся...

В деяких місцях на маєвих рекреаціях давали студенти під проводом учителя малі драматичні вистави веселого змісту. Вистава відбувала ся під голим небом, без куліс і окремих костюмів. Переказують нпр. зміст студентської комедійки, де особами є самі часті мови. Наперед виходить на сцену „іменник“ і через кілька минут піднесеним голосом розпо-

відає, яка то він важна частина мови. З ним починають спорити „прикметник“ і „заіменник“, які хвалять свою вартість і достоїнство. Нараз вбігає на сцену „дієслово“ і задирливо атакує тамті часті мови, доказуючи їх ничтожність і повну зависимість від нього, царя мови. Його голосні оклики: „Стій! Тримай ся! Іди! Мовчи!“ викликували гучний сміх присутних. Розігнавши суперників, „дієслово“ ходить поважно по сцені і ласкаво слухає мови інших граматичних частин, що не сміють навіть рівняти ся з такою особою. Виступає „окличник“ і покірно заявляє, що хоч він незначна частина мови, а все таки без нього не обійдеться ся: і візникови придасть ся „но!“, „тпру!“ і пан не обійдеться ся без „ей!“ і на війні пригодиться „ура!“ В такий сам спосіб представляли ся інші частини мови.

М. ВОЗНЯК.

Сорокліте літературної праці співця бездольних.

Сього року минає сорок літ, як у львівській „Правді“ (1872 р.) висказав він свою любов „Україні“. Полюбив її „думкою кипучою, як синєє море, безкраєю, як те небо широке й просторе, безмірною, безвічною і примолодою“, полюбив її радощами свого життя, „душою живою, усім добрим“. Небавком принесла та сама „Правда“ його талановите оповіданє „Лихий попутав“, з яким одержувала українська література в авторі дуже визначну письменницьку силу. Від першого виступу остав вірним своєму кличеви оповідати „людям просто й правдиво про буденне житє“ нашої вітчизни, про „заздрість нелюдську людей, хижість та муки голодного брата, безпомошні сльози вдови, плач малих діточок, зраду своїх і чужих, муки пропавших надій, лихої долі заміри“.

Таку задачу, подиктовану любовю до всіх обездолених і щасливих, поставив собі письменник, що скрив ся під псевдонімом Панас Мирний¹⁾. Вже перше його оповіданє показувало в авторі незрівнаного майстра в мальованю душевних станів героїв і поодиноких сцен із життя одиниці чи громади. Вина суспільного устрою на Україні, що змальовані автором картини рідко веселі, по найбільшій часті сумні. „Лихий попутав“ сільську дівчину, яку збаламутив панич, і вона несвідома, що робить, вкинула дитину в річку. Тяжке лихо зробило інтелігентного чоловіка — пана „Пяницею“. Сільські злидні звели чесну, хоч і не вбогу сільську дівчину на мійську проститутку — „Повію“. „Хиба ревуть

¹⁾ Псевдонім -- прибрале імя замість правдивого.

воли, як ясла повні?“ таке питанє, яке вимагає недвозначної відповіді, стоїть у заголовку найбільшої його повісти, що вийшла в Женеві 1880 р., а яку написав в купі зі своїм братом Іваном Рудченком¹⁾, що приймив тут всевдонім Білик.

Повість має свою історію. Вже 1873 р. була дозволена цензурою до друку, але з причини недостачі видавця друк її спізнився, а тимчасом появився 1876 р. в маю звісний драконський указ проти українського письменства. Коли вийшла друком у Женеві, була заборонена не то в Росії, але навіть і в Австрії. В Росії вона вийшла щойно в 1905 р. під зміненим заголовком „Пропаша сила“. Такою пропашою силою головний герой повісти — романа — Чіпка. Через нещасливі житєві обставини по знесеню кріпацтва робить ся Чіпка, передтим порядний господар з горячим бажанєм ліпших і справедливійших порядків межі людьми, розбишакою і палієм, бо не найшов правди на світі. А що автор представляє нам, що в спадщині одержав Чіпка від своїх предків, на якому ґрунті і серед яких обставин він такий виріс, має нагоду подати нам широко задуману історію українського села майже за ціле столітє. Ся прегарна повість із цілою

¹⁾ Іван Рудченко се визначний український фольклорист і етнограф, себто такий учений, що займав ся збиранєм і досліджуванєм таких народніх творів, як казки, пісні то що, та описуванєм народнього житя. В рр. 1868 і 1870 вийшли два томи гарних народніх українських казок, а в 1874 р. цінний збірник чумацьких народніх пісень. Перекладав дещо з Тургенєва, займав ся літературними розборами, але з часом осягнув досить високу урядову кар'єру, яка може й не лишала йому вільного часу на літературну працю, бо пізнійше появила ся тільки його на тайних актах київського генерал-губернаторства оперта розвідка „Тривога над свіжою могилою Шевченка“. По його смерті мала лишити ся між його паперами його доси недрукована повість „Слідом за людьми“.

низкою потрясаючих сцен, а побіч того тихомірних образків людського щастя здобула авторови її першорядне місце в українській літературі.

Боротьбу за красші житєві умови має темою і повість „Лихі люде“. В ряді живих сцен автор малює незвичайно вірно два напрями серед української університетської молодіжи в Росії початків 70 р., одних із погонею за власною кар'єрою, а других із бажанєм служити визвольним ідеям, боротьбі з несправедливим сучасним ладом за красший. І коли ідеалісти „лихі люде“, що забажали рівнати всіх людий на світі, найшли свою смерть у тюрмі, члени другого напряму сиділи в розкішних хатах і мріли про ордери, висші місця і жінки-богачки.

Як видно, автор бере теми до своїх повістей і оповідань зарівно з житя селян, як і інтелігенції, вміє однаково по майстерськи вирізьбити образ недолі чоловіка, як і являєть ся zarazом незрівнаним артистом у мальованю веселих, погідних, ідилічних картин житя (прим. „Польова царівна“ в повісти „Хиба ревуть воли“, „День на пастівнику“ в образках „Як ведеть ся, так і живеть ся“). „Казка про Правду та Кривду“ кінчить ся повною безнадійністю, що колибудь правда переможе, а в новельці „Лови“, що є перлиною межі нашими дрібними оповіданнями, оповідає нам автор забавну пригоду з житя поліційного урядника в малім місточку, який в товаристві жандармів шукав за небезпечним політичним злочинцем, а в готелеві покою застав в ночі вродливого офіцера в обіймах своєї жінки.

У повістях і оповіданнях зі сільського житя звертає Мирний головну увагу на нерівний поділ праці і її здобутків. В оповіданю „Серед степів“ ось які думки викликає в нього село: „Ген по горі розіслало ся воно невеличкими дворами з вишневыми садками, з білими квітками. По дворах, як і слід,

комірчини, хлівці усякі, кругом тини та загороди... На що то? Від кого люде розгородили ся? Від якого ворога захищають своє добро отими тинами невисокими?... — Самі від себе? Від свого сусіда?... Ох, люде, люде! На широкому світі є багато й волі й простору й добра усякого без міри, та ваше ненажерливе око не задовольняєть ся тим, чого треба, гарбає, скільки засягне! Треба тинів та ровів, щоб вашу ненажерливість спинити!“

тика з однозгідним одобренем і признанем.

Не згадуючи про менші писаня Мирного, все таки не можна не зазначити, що автор збогатив також наш драматичний репертуар двома творами. Комедія „Перемудрив“ малює боротьбу сина українофіла, що йде в народ, з батьком, а в драмі „Лимерівна“ переробив автор відому українську народню пісню про дівчину Немирівну, яку мати по п'яному продала панови.

Осінні роботи: Баби при терлицях.

Фотогр. Ярослав Левицький.

Тісні рамки отсеї замітки не дають змоги ширше зайняти ся творами письменника, де видно скрізь докладне знане життя, точність, вірність, плястичність малюнку, тонке та глибоке розумінє людської душі. Всі його твори, згадані повисше й незгадувані, як „Морозенко“, „Лихо давнє й сьогочаснє“ і ин., відзначають ся прегарною, богатою, цвітистою і поетичною мовою, якої з його творів повинні вчити са наші ученики й учениці. Кождий новий його твір приймала кри-

Збірне київське виданє творів Мирного обіймає на разі три томи. Мабуть прикрі житєві обставини на становищі підрядного урядника в невеликім місті Полтаві причинили ся до того, що Мирний не друкував нічого цілими літами. Але то, що дав Мирний українській літературі мимо невеселих житєвих обставин, становить цінний вклад в українську літературу та коли не ставить його висше Івана Левицького, що найменше робить рівним йому.

М. С.

НАЙБІЛЬШЕ СВЯТО ВСЕЇ УКРАЇНИ.

СТОЛІТНІ РОКОВИНИ УРОДИН ТАРАСА ШЕВЧЕНКА.

В 1911 р. галицька Україна зложила глибокий поклін безсмертному духови Маркіяна Шашкевича з нагоди столітніх роковин його уродин. Була се вдяка одному з найвизначніших синів української землі за те, що сю мову, якою говорили селяне, міщане й частина руського священства, ввів в книжки всякого змісту, отже в поезії і оповіданя, шкільні підручники й наукові твори. До нього писали в галицькій Україні по польськи, рідше по німецьки, або вживали мови, близької до мови церковних книжок і незрозумілої широким народнім масам. Мало того, що Шашкевич увів у книжки просту мову, але й відкинув деякі букви, які знаходять ся у церковних книжках і для українського письма не є потрібні, або зробив спосіб писаня простійшим, щоби був як найлекшим. Також усіми силами старав ся зломити тодішній звичай в нашій інтелігенції говорити в домовім і прилюднім житю по польськи замість по українськи та говорив проповіді поетичною українською мовою. Дуже важне се, що зазначував народню єдність галицької України з українськими землями Росії і підносив, що ві Львові і Києві має бути одна й та сама літературна мсва.

Коротке та злиденне жите Маркіяна не дозволило йому зробити трівкішими підвалини самостійного національного життя у Галичині. Умер сівач, а зерно, кинене ним серед вітру та заверухи в галицьку землю, хоч здорове та чисте, не мало тої старанної опіки, якої потребувало з уваги на те, що ґрунт не був справлений як слід. Доля ідей Маркіяна, які зіставив українському народови, се доля зерна, яке посіяв сівач євангель-

ської притчі. Маркіянів гурток був невеличкий. Найвизначніші члени сього гуртка, хоч якийсь час ішли слідами свого товариша-учителя, не відзначали ся так великою силою духа, яку мав Маркіян, і не заступили його. Народній напрям був слабосильний, а наша інтелігенція в більшості спольонізована. При таких обставинах дуже пригожу почву найшли думки тих, що обєдинювали наш нарід із великоруським, головно з тої причини, що в сусідній російській державі надіяли ся найти підпору й оборону. До того політичні обставини були такі, що треба було такого ідеаліста, як Маркіян, щоби мати смілість пропагувати нові кличі. Що мимо найгіршого складу обставин Маркіянові думки здобували поміж молодєжию і навіть старшою інтелігенцією, як Микола Верещинський, своїх горячих прихильників і при вільнійших політичних обставинах були би мали перевагу, показав 1848 р., коли провідники нашого культурного й політичного руху зазначили виразно, що продовжають роботу, зачату Маркіяном. Вже в 1849 р. був народній рух менший, а з початком 50 рр. „шайка“, як стоїть у Зорі галицькій з 1854 р., москвофілів набрала в свої груди північного воздуха й ним завіяла по ниві нашої літератури так, що зараз показав ся на ній сам сніг і лід і дали ся чути тільки голоси, які дають ся чути на полях, коли метільниця зашумить. Умовкли перед гуком тих метільниць жайворонки та соловії щойно розблиснувшої весни нашої літератури. Мороз перейшов по жилах і костях Русинів. Розпука серця їм розривала, бо думали, що по тій красній а так короткій весні

настане вічна зима". А тому, що книжки й часописи були мовою і змістом далекі від життя нашого народу, наша інтелігенція, стидуючи ся говорити по „хлопськи“, вживала тільки „панської“ мови, якою уважала польську мову. В слід

Шевченка. Ширший круг нашої громади познайомив ся з ними вже по смерті Кобзаря. Одначе треба знати, що вже гурткови Маркіяна були відомі деякі Шевченкові поезії, а сам Маркіян в доказ пошани для найбільшого україн-

Памятник Шевченкови в с. Надіїві долиньського повіту.

за тим таки руські інтелігенти почували себе більше Поляками, ніж Русинами.

Що ідеї Маркіяна віджили, що ми наново почули себе Українцями, народом осібним від великоруського (росийського), се завдячуємо могучому впливови безсмертних поезій генія Тараса

ського поета попереписував собі відомі йому поезії Шевченка. Ще в 1848 р. в одній своїй гарній промові покликував ся Микола Устиянович на „громкого“ Шевченка, але пізнійше північний зимний вітер заморозив і цікавість нашої інтелігенції до Шевченкових творів.

Більшу кількість Шевченкових творів і загалом українських книжок із Росії привіз весною 1862 р. львівський купець Димет, міжтим і фотографії славніших українських письменників. Дуже скоро розкупили цілий сей засіб ученики середніх шкіл і університетські студенти. І твори російсько-української літератури зробили на нашу молодіж незвичайне вражіє.

А вже найбільше промовили до молодих сердець, найбільше одушевлення викликали серед молодіжи поезії Шевченка, які задля недостачі потрібної кількості друкованих примірників стали зразу розширювати ся у відписах. І в молодіжи, що досі майже загально вживала польської мови як розговірної, пробудилася національна самосвідомість. Вона почула себе українською і стала вживати від тепер української мови.

Інакше вражіє Шевченкових поезій і творів українських закордонних письменників не могло бути. Їх мова та сама, якою говорять і галицькі Українці, а зміст узятий із життя українського народу в теперішности й минувшині, надиханий великою любовю до природи української землі, був в силі захопити й полонити душі нашої молодіжи та викликати серед неї патріотичні пориви. З початку ті пориви мали досить поетичний характер. В житю виявив ся сей патріотизм у козацькім строю, передусім у козацьких шапках, які стали частійше появляти ся на улицах Львова. Однак важнійший вплив закордонних українських видань був на правопись і мову українських видань у Галичині. Наші тутешні письменники, як Володимир Шашкевич, Ксенофонт Климкович і інші, зачали не тільки писати народньою мовою, але й стали вживати фонетичної правописи закордонних видань, вводити в мову своїх творів слова та звороти закордонної України і в той спосіб положили тверду основу до витворення

загальної літературної мови, спільної усім українським землям в Австрії і Росії.

Впрочім і козацькі шапки були в Галичині значною новиною. До тепер ліпша частина нашої інтелігенції займала ся нашою історичною минувшиною переважно з церковного боку, в найліпшім разі одушевляла ся княжими часами, а значно більша часть знала тільки історію Польщі і Австрії. Тепер довідала ся наша молодіж і то в більшій части в принаднім виді Шевченкової поезії про геройські діла козацької доби, про їх боротьбу за національну самостійність. В сій боротьбі находила наша молодіж покріплене і для свого духа.

У Львові і по провінції повстали студентські громади, які єднали в собі всю так звану тоді українофільську молодіж. Вона читала українські видання з Росії, учила ся своєї історії і літератури та з цілим молодечим жаром забрала ся поширити в нас знане української закордонної літератури з одного боку, а з другого поставити нашу літературу та видання на народній ґрунт. Найбільше вражіє зробив Шевченко. Своїми прегарними поезіями приманив він вражливих молодих людей до української природи, до української минувшини, до українського простого народу. Шевченко саме огненними словами закликав українську інтелігенцію, щоби займила ся незavidною долею простого народу, виврвала його з біди та темноти, полюбила його як свого брата. Мало того. Сам син хлопа, виступив Шевченко проти всякого поневолення бідних людей і в чудових картинах станув в обороні закріпощеного мужика, нещасливої вдови, бездольної сироти, повної посвяти наймички та всіх, кому судьба кровавими сльозами зазначила шлях життя. А переносючи душу українського молодика з величавих сальонів польської аристократії до бідної української хати, Шевченкові твори затісняли нерозривну

Гуцули з Вижниці на Буковині.

зв'язь межи українським простим народом і його інтелігенцією, світською і духовною.

Голосні і звінкі струни Шевченкової кобзи, його недосяжна етика стали творити з нас сучасну культурну націю, запалювали до органічної праці, дуже часто витичували програму. Свій кождочасний поступ мірили ми на щорічних роковинах Шевченкової смерті. Зразу Львів, потім і провінція, зразу молодь обох полів з невеличким гуртком старших, потім в рівній мірі молоде й старше покоління, зразу невеличкі гуртки, пізнійше щораз більші товпи, аж святковане Шевченкової пам'яті обіймало всі наші суспільні верстви, міста та села. Зі зростом нашої інтелігенції зростав і Шевченків культ, а радше противно: Шевченків культ збільшав щораз ряди національно свідомої нашої інтелігенції.

* * *

Коли навіть полишити на боці загально-національне й історичне значіння Шевченка для української нації, галицька Україна має свій спеціальний обов'язок як найбільше величаво відсвяткувати рідке й дуже велике свято столітніх роковин уродин нашого найбільшого поета. Шевченкове свято буде обрахованем наших сил, скаже застановити ся нам, де ми зайшли та куди далше нам іти, вкаже неодну недостачу й прогалину в праці над нашою національною культурою.

До того великого свята треба заздалегідь приготувляти ся. Поперед усього вся українська громада обов'язана пізнати творчість, жите і змаганя Шевченка, що тим лекше можна осягнути, що двотомове, повне й дуже гарне видане Шевченкових творів през. Романчука в „Рускій письменности“ дає змогу

за 3·20 К, а в красшій оправі за 4 К поширити Шевченкові пісні в найтемніших закутках української землі.

Попри звичайний у нас спосіб шанувати пам'ять великих людей концертами, святочними академіями, до яких також треба вже від тепер добре приготувити ся, вся галицька Україна повинна доложити всіх сил, щоби се свято полишилс як найтривкіші наслідки. Розходить ся поперед усього, що так скажу, о живі пам'ятники Шевченкови. Де нема народньої школи, заснувати там школу його імени; де не засновано досі читальні, заснувати там діяльну читальню його імени на статутах тов. „Просвіти“. Відповідно до обставин місцевости, відповідно до запотребованя позакладати торговельні і промислові школи, виділові й реальні школи, учительські семінарії і гімназії з іменем Шевченка. А вже кожду нашу громаду стати на велику камінну плиту, на якій найшли би ся найважніші дані з життя і творчости Кобзаря і яка повинна все пригадувати, що тільки безупинною муравлиною працею, що тільки думкою і старанем перевести її в діло будемо все йти вперед. А коли й не стати яку українську громаду на Шевченкову плиту, так її стати на Шевченкового дуба, який показував би, як має народня робота місцевости набирати сили й поваги.

В кожній місцевости знайдець ся якийсь властивий спосіб тривкіше шанувати пам'ять може найбільшого Українця. Звертаєть ся тепер тільки увагу, що треба вчасно поробити приготования, а впрочім іще буде час поговорити подрібнійше про святковане столітніх роковин уродин Батька нової доби нашого культурного життя.

Одіж, в якій безпечно пливати.

Вдержати ся на воді може всякий, хто вміє пливати. Але і найкрасший пливач не вдержить ся довго. По якімсь часі стане тратити сили і дуже легко може втопити ся.

Щоби сему зарадити, придумували люди вже від давна всякі способи, якіб улекшували штуку плавня.

Найдавнішим таким средством є скірянні міхури надуті воздухом. Кілька таких міхурів, привязаних попід пахи, хоронять людину перед утопленем і дають змогу вдержати ся довгий час на воді й таким, які не вміють пливати.

На мори стали уживати до сего коркових перстенів або поясів. Сі пояси роблять велику прислугу в часі всяких катастроф з кораблями. Неодин моряк або подорожний завдячує їм свій ратунок.

Оба сі средства мають однак деякі хиби. Хоть вдержують іменно людину над водою, то не хоронять її від перемокнення так, що коли поміч не наспіє скоро, пливаючий наражений на пере-

студу, а в студенійших околицях навіть на замерзнене. Подібне лучило ся минулого року в часі катастрофи з величезним кораблем „Тітанік“. Друга хиба та, що хоть пливач заосмотрений міхурами чи поясом, то все таки мусить й сам працювати, а тим самим тратить поволи сили.

Супроти того отже люди працювали й працюють все над тим, щоби найти якийсь ліпший спосіб.

Недавно пощастило ся одному Французови Л. Руж, винайти таке одіне, яке вдержує людину над водою і звільняє її при плавню від всякої праці. Очевидно таке одіне має ще й то свійство, що не промакає а тим самим береже пливача перед студению. На нашім образку бачимо винахідника, як безжурно пливає по філях великої французької ріки Секвани та ще й читає при тім часопись. Ся одіж має бути така трівала, що — як він каже — можна в ній зовсім безпечно заплисти з Європи до Америки.

Викинені мільйони.

Европейський чоколядовий промисл обчисляє свої видатки на річне зужите цинфолії (станіюлю) для опакования на 8—9 мільйонів корон. Се опакowane хоронить у чоколяді запах, свіжість і улюблені поживні її части. Та на жаль люди сю цинфолію викидають звичайно, не привязуючи до сього ніякої вартости.

Через се рік-річно викидаєть ся мільйони гроша. Дальші викинені гроші се викинена цинфолія з чаю, фляшок, цигар, консерв і т. д.

Сі відпадки збирає у нас Українське Педагогічне Товариство у Львові (ул. Мохнацкого 12.), а гроші узискані з продажі обертає на удержане приватних шкіл.

==== Найважніші гігієнічні правила. ====

Лікар Др. Г. Крафт зібрав, на бажане шлеського товариства до побороювання туберкульози в двадцяти коротких реченнях найважніші правила плеканя здоровля. Бережене сих правил причинить ся основно до зрозуміння от сеї провідної думки всякої гігієни: Без сумніву много лекше уникнути хвороби, як розвинену недугу вилічити.

1) Здорові органи се скарб, якого не можна безкарно надуживати. Всякий надмір шкідливий, всяка односторонність в способі житя, відживлюваню, праці, відпочинку, забаві, спорті є хибна. Переїджене таке шкідливе, як недоїджене, лінивство як перепрацьоване.

2) Плекай своє тіло з пошани для себе і з огляду на твоє окружене.

3) Мило і воду може роздобути всякий, щоби змити ся щодня від голови до ніг. Тим способом усуне зі шкіри весь виділений бруд, а всі пори будуть отверті і зможуть сповняти свою конечну роботу.

4) Мий руки милом і чистою водою скільки разів сідаєш до їди; тим способом охорониш ся перед недугами, які як хвороби зроджені нечистотою дістають ся до нашого тіла через уста.

5) Чисть зуби щодня, найрадше перед спанєм, або рано. Збережене добрих знарядів жуваня є невимовно важне для удержаня здорового жолудка. В тій ціли добре є їсти випечений разовий хліб.

6) Не їдж страв надто горячих ні надто зимних; не пий й таких напоїв; інакше будеш нищити свої зуби і жолудок, якому дуже шкодять зимні напої, коли він розігрітий.

7) Не пий з поспіхом ані лакомо; страви пережовуй добре; добре стравлене вимагає, щоби пожива входила до жолудка як найдокладнійше розжована, бо тоді лекше виділюють ся потрібні до стравленя соки. Вважай, щоб ділане соків не стримувало ся через надмірне уживане плинів.

8) Не перетяжуй жолудка надто великою кількостію поживи, бо тоді вимагає травлене значних сил, яких не достає опісля при твоїй роботі.

9) Привчи жолудок, щоб правильно віддавав всьо, що вже не дає ся

зужитковати. Постійна неправильність в тім є нездорова, викликає всякі недомоганя і спричинює забуреня в цілім тілі. Многим вистане один лик свіжої води натшо, щоб привести жолудок до правильности.

10) Не забувай, що чоловік, се створіне, якому до житя конечно потрібний воздух. Дбай отже, щоб добре провітрювати ті комнати, в яких пробуваєш так в часі роботи як і спаня. Назчи ся віддихати повною грудію, як йдеш до праці або вертаєш від неї. Віддихай все носом при замкнених устах! Тим способом сам вже нюх остереже тебе перед нездоровими випарами.

11) Купай кожного рана своє тіло у воздуху, а се при тій нагоді, коли миєш ся. Роздягни ся тоді а вікно відчини. Колиб се було неможливо з огляду на сусідів то заслони вікно легкою заслоною. Нема красшого средства загартувати тіло, нема лучшого способу спричинити живійший обіг крови в шкірі. Та перестань, нім стане тобі голодно, а коли се холоднійша пора року, одягни ся сейчас тепло.

12) Як маєш змогу купати ся під тушою, то використуй се по занечищуючій або спричинюючій почене праці щодня а найменше вже раз на тиждень. Довгі теплі купелі томлять; короткі, холодні підбадьорюють. В зимі не замочуй при тім волося.

13) Маєш нагоду купати ся в чистім ставі, мори або ріці користай з неї пильно, але не купай ся ніколи за довго. Не поликай в часі купелі води. Злучи воздушну купіль з водною так, щоб не чув ся опісля утомленим або щоб не стало тобі холодно, лиш щоб був свіжий та почув при тім миле тепло.

14) Сонішних купелів уживай більше обережно чим воздушних. Не роби сего більше як два до три рази в тиждень, а кожного разу не довше як 20 до 30 минут; голову бережи при тім перед прямим світлом сонця; що пять минут роби чверть звороту, щоб охоронити ся від соняшного удару. Тиж не маєш обсмалити шкіру на чорно як у якогось Мулята; а дуже легко можеш собі зашкодити, а не помогти.

15) Дбай про чистоту свого біля

і одіня, так як тіла. При занечищуючій роботі відложи своє звичайне одіне до праці або до ходу.

16) Не одівай ся за тепло, бо розігрієш дуже при праці своє тіло. Не бері неперепускаємого одіня, хиба, що сего вимагає конечно твоє зване; таке одіне відбирає тілови важну можливість управильнювати теплоту та збувати ся всяких нечистих материй, які виділює шкіра. Ноги вбирай тепло і сухо, а голову холодно!

17) Скільки одностороннійша праця твого званя, стільки конечнійше для твого тіла, щоб вибрав для рівноваги, для вправи нечинних сил, якесь побічне занятє.

18) Працюєш умом, то не погорджуй потрібною для тіла ручною роботою. Сам рубай дрова; з трісками дерева втікають з голови мухи.

19) Коли працюєш руками, то напружи у вільні хвилі і свій ум; кождий з нас має все ще дешо довчити ся, чим жите стає вартнійше. Праця в полі і в городі є найкрасшим зрівноваженєм для того, хто працює в замкненій комнаті або ночью. Руханка се найлучше занятє для того, якого праця не напружує тіла.

20) Сім до вісім годин сну вистане для дорослого на відпочинок. Щоб сон був скріпляючий, старай ся, щоби був доступ свіжого воздуха. Як твоє тіло вимагає короткого спочинку в полудне, то зроби се радше перед як по їді. Прийдеш до стола випочатий і лучше буде смакувати їда. Що з 24 годин дня остане тобі по твоїй праці, з сего добру пайку посвяти своїй рідні, а другу твому дальшому образованию.

==== Ради для господарів. ====

Кільченє.

Кождий осторожний господар робить з кождим насінем, яке має на весні сіяти, пробу кільченя. До сего є найліпша пора зимова. До такого кільченя продають по склепах з насінем всілякі прибори, але без тих можна обійти ся, бо кождий може їх сам собі зробити. Возьміть таріль або яку иншу посудину, положіть в него кілька листків простої крамарської бібули так, щоби два краї тої висіли поза таріль. Потім підложіть під ті краї дві коробочки (н. пр. від сарделів) з водою, таким способом буде бібула тільки води тягнути, кілько потреба до кільченя. Верх бібули положіть зерно до кільченя і укрийте знов бібулою. Сей приряд положіть на тепле місце і дозирайте з часта, щоби папір був вогкий.

Инший спосіб є такий: В таріль насійте дрібного піску, помочіть і зарівняйте добре. Потім возьміть кружочок, навертіть в нім сто дірок і понабивайте в них малих кілочків (коротких оштіпків з сірників). Як сим кружком притисните пісок в тарели, то в піску зробить ся сто дірочок. В ті дірочки поукладайте по зеренцеви. З сего можете пізнати, яке ваше насіне. Як н. пр. на сто зеренець скільчить ся лише 75, то четверта часть насіня непридатна до сійби.

Підкидуване стерниск.

Стерниска лежать у нас звичайно довгими тижнями а навіть і місяцями, служачи тимчасом за пасовиско для худоби, а в дійсности за толоку, на котрій худоба не має чим попасти ся. Господарі! памятайте завсїгди на те, що, хто завчасу не підкине і потім ще на час не з'оре, не може надїяти ся доброго жнива. Тому нехай кождий розумний господар вважає своїм найпершим обовязком підкидати стерні; нехай в тій розумній роботі буде приміром до наслідуваня для других господарів.

Нищенє бурянів.

Одним з успішних средств нищеня бурянів є викошуване їх на роздорожах, межах і ровах стільки разів до року, скільки разів вони відростають. Таким чином можна відростові буряни вигубити протягом двох до трех літ, а насінні буряни вже в однім році. А робити то треба, бо буряни розростають ся з запущених місць і на сусідні управні поля. Сего легкого средства вигублюваня бурянів повинен вхопити ся безусловно кождий розумний господар на своїм поли, а до нищеня їх на спільних межах, дорогах і ровах приступити конечно по порозуміню з сусідами, котрих треба перекоувати о конечности нищеня бурянів.

Радн для господинь.

Сушенє вишень і черниць (афин, борівок, ягід).

Дозрілі черниць чи то вишні перебирає ся і сушить ся на бляхах або дощілках (т. зв. лісках) в літній печи, досушуючи по кілька разів. Скоро овоч вже сухий, ховає ся його в слоях. Так вишні як і афини варить ся на компот, додаючи цукру до смаку; крім того черниць є дуже помічні для хорих на розвільненє, бо они мають в собі „таніну“.

Переховуванє петрушки.

Корінці петрушки, обібрані з листя, укладає ся поземо на піску, пересипує ся грубою верствою піску, на піску укладає ся верству петрушки, прикриває ся піском і так поступає ся відповідно до кількості петрушки. Так уложена петрушка не випускає свіжих листків і не гниє. Бураки, брукву і ріпу укладає ся кожду ярину з окрема в стіжок і присипує ся піском. Моркву присипує ся

дуже грубою верствою піску, уважаючи, аби корінці не дотикали ся. Хрін посипує ся в той сам спосіб як моркву.

Маринованє селедців.

8—10 селедців мочить ся 36 годин, змінючи часто воду. Вимочені селедці увільняє ся з води, обтирає ся тонким папером, на стілничці стягає ся з них шкіру, січе ся молочко і потім розтирає ся в мисочці, вливаючи по ложочці 8—10 ложок оливи і 4—6 ложок оцту. Обтяжені селедці зі шкіри перекроїти здовж, виняти середне вісте, зложити їх знова в цілість, уложити в слоїку або камінім горшку, поляти молочком, утертим з оливою і оцтом; слій завязати папером і переховати в холоднім сухім місци. Подаючи селедці до стола, покряти їх в кусники, уложити на мисці, поляти приладженим молочком і зараз подати. В той спосіб приладжує ся селедці на цілий піст.

		375	
376		379	378
		377	

Для розривки.

Числова ломоголовка.

В порожні квадратики вставити числа 375—379, кожде з них ще 4 рази, і то так, щоби в кождім поземім і прямовіснім рядку а також в обох перекутнях кожде з тих пяти чисел приходило. Сума кождого рядка виносить 1885 (3 падолиста 1885 р. помер поет Микола Устиянович).

РЕБУС ч. 2.

Уложив Л. К.

Жарти, дотепи і анекдоти.

▼
По забаві.

(до ілюстрації).

Служачий (рано): „Неімовірно! Чотири ліжка в хаті а він не намацав ані одного!“

Також щастє.

Секция виказала три рани, з котрих одна спричинила смерть, а дві інші були на щастє незначні.

Репортерський стиль.

На двірці попрощав ся з ріднею, а в вагоні з житєм.

Непорозумінє.

Оден заможний, але простий собі німецький господар ходив якось по своїм обійстю і так нещасливо ступив, чи упав, що зломив собі ногу. Він зараз післав телеграму до спеціалісти лікаря і запросив його приїхати. Одержавши телеграму: „Приїздить я зломив ногу“, лікар телеграфував від себе: „Подайте точний опис, де саме зломано ногу“. За годину одержує лікар відповідь: „За коморою, приїздить, бо дуже болить“.

Роззява.

Якийсь пан, виходячи з свого двору і замислившись, наскочив на корову. Стало йому ніяково і він, не дивлячись, що то корова, скинув шапку й промовив:

— Вибачайте пані!

Але побачивши свою помилку, він ще дужче зніяковів. На розі вулиці він штовхнув таки справдешню паню. Терпєць бідоласї вірвав ся і він розлючений закричав, тупнувши ногою:

— Ти знов тут тварюко!

На ненавченого лікаря.

До славного грецького полководця Павсанія прийшов лікар з візитою і допитував ся його, як маєть ся. Відповів Павсаній: „Я здоров, слава Богу, бо ти не лічиш мене“. Сказав лікар: „Чому дотинаєш мені, коли мене не знаєш?“ Відповів: „То певне, що як знав би тебе, не дотинав би тобі, бо вже давно був би я попрощав ся зі світом“.

На лихого стрільця.

Учений Діоген глузував з одного стрільця і станув просто у мети. Коли його питали: „Чому ти так очайдушний?“, відповів: „Волю стояти в мети, бо в ціль не влучить. Коли я стояв би на боці, скорше влучив би мене“.

Про Ірода.

Дійшло до відома римського цїсаря Августа, що Ірод приказав вигубити всі діти в жидівській землі, між якими казав забити також свого сина. Тоді сказав цїсар: „В таким разі лїпше бути Іродовим веприком, ніж сином“ (дотинка, що жиди не їдять свинського мяса, отже Ірод був би не казав забити веприка).

Злодій у паниці.

Увійшов злодій в ночи до дому одного паниці, який пропив все, що мав. Почувши паниця, що ходить по мешканю, щоби найти що, вийшов до нього і сказав: „Не знаю, брате, чого ти шукаєш в ночи; я не можу в день найти нічого“.

Про молодика, що йшов на війну.

Оден молодик ішов з іншими на війну. В часі попасу сказав гетьман: „Слухай, молокососе, де йдеш? Ніщо з тебе на війні, не маєш літ до того; ліпше йди до дому та з дітьми бав ся в пилку, аж уста поростуть вусами“. Сказав той молокосос: „Прости, пане гетьмане; як я був би знав, що вуси бють ворога, був би дав причіпити собі і коровячий хвіст до уст; а як іде о літа, йди та подивись, що можуть мої літа“. Видячи таку відвагу того молокососа, гетьман приймив його до свого відділу.

В суді на російській Україні.

Жінка. Оттак із доброго дива, напав на мене, облаяв та ще й голову мені розбив!

Судия. Какимъ же образомъ?

Жінка. Та не образом, а дручком.

Злодійський гумор.

В однім місті забрали злодії над до-світом усе зі склепу. Переходячи там-туди поліцай, побачив склеп отвореним і спитав, що є. А один зі злодіїв виглянув з мітлою і сказав: „Замітаю, пане, склеп, бо господар умер і ми вже винесли все до дому.“ Запитав поліцай, чому ніхто не плаче за господарем. Відповів злодій: „О пане, будуть завтра плакати“. І правду говорив, бо рано плакав господар із жінкою, коли не найшли нічого в склепі.

Ккуме, а вви щщо гигиккаєте?

Кум. Ггикаю, алле лише ттрохи.

Ззнаєте щщо, уудайте ся ддо ттого ддокторра, щщо ммене ввиллічив.

Правда скупого.

Прийшов дід до скупого богача та й просить хліба.

А богач тоді пироги їв, та й каже:

— Іди собі з Богом, — я сам хліба не маю, бачиш, пироги їм!

Спосіб на злу жінку.

Мав оден злу та сварливу жінку так, що хоч робив, хоч не робив, без перестанку лаяла його як собаку, а чим біль-

ше він бив її за ту лайку, тим більше впертою була вона. Видячи, що в той спосіб не вдіє нічого, зачав з іншої бочки. Кілько разів стала його лаяти, не дбав про се, а брав свистівку, хоч не вмів грати, і свистав; вона тим більше лаяла його, а він тим більше свистав. Вкінці жінка з великої люти стала танцювати й видерла йому з рук свистівку. Але він таки взяв її з рук свистівку, наче не зважаючи на се, та став свистати. А жінка з дому з лайкою. На другий день, коли почала кричати на нього, муж узяв свистівку та свистав так довго, аж жінка стала його просити: „О мій любий мужу, вже не пиши свистівкою, лаяти тебе не буду вже ніколи“.

Жінка в ночі: Мужу! встань і поколиши Михася, то перестане кричати; прецінь то наше спільне дитя!

Муж: Колиши любко свою половину, а моя най кричить!...

Як накладено костий перед одним.

Добрі товариші зіхали ся до панни. При вечері хотіли засоромити одного, що надскакував коло панни. Непомітно наклали перед ним на таріль багато костий. Потім сказав оден: „Видно, ти був десь у хліві замкнений, мусів не їсти три дні, костий перед тобою на тарели купа, як перед вовком“. Добрий товариш сказав їм на то: „Я їв, братя, чей як чоловік, бо зїв мясо, а лишив кости; але ви як вовки поїли навіть з кістьми, бо не виджу перед вами ніякої“.

Війт (до злодія): Твоя душа здає ся така чорна як твоє волосє.

Злодій: Не журіть ся, пане начальнику як ви душу по волосю судите, то таким способом у вас нема вже жадної душі.

Позичав опанчу.

Товариш позичав в другого опанчі. Щоби йому не позичити, спитав його властитель, чи йде дощ, чи ні? Відповів, що не йде. Він сказав на то: „Не треба тобі опанчі, брате, як не йде дощ, а коли дощ, мені самому буде потрібно її“. Красше не міг вимовити ся.

ЮЛІЯН ЛОВИЦЬКИЙ.

ШКІЛЬНА КОНКУРЕНЦІЯ.

I. Хто є конкурентною стороною?

Сторонами конкуруючими до удержання школи називаємо всі ті сторони, на котрих закон накладає обов'язок удержувати місцеву школу. Не вчисляючи отже лиш до якогось часу триваючих доброволичих добровільних зобов'язань одиниць або приватних інституцій, не вчисляючи дальше законом стало означеної престачії (датку) повіту і краю, уважає закон конкурентними сторонами громаду і двір. На них по мысли закону тяжить в першій ряді обов'язок удержувати свою місцеву школу. Де лиш отже чи то в законах, чи в розпорядках властей говорить ся про конкурентні сторони, то треба розуміти, що то говорить ся про громаду і двірський обшар.

II. До чого є обов'язані конкурентні сторони?

Конкурентні сторони є обов'язані складати що року законом приписані датки на всі потреби і видатки, які є конечні, щоби місцева школа існувала. Шкільний закон ділить ті видатки на 4 роди:

- I. Звичайні видатки постійні (сталі);
- II. Звичайні видатки доповняючі.
- III. Надзвичайні видатки.
- IV. Видатки на платню учителів.

Не треба думати, що всі ті видатки мають покрити конкурентні сторони, т. є. громада і двір. Закон виразно каже, кільки в кождім случаю мають дати конкурентні сторони а кільки має дати краєвий фонд. Та о тім буде пі-

знійше бесіда. Тепер пригляньмо ся кождому родови висше згаданих видатків, а саме: як їх закон розуміє і що вони по думці закона значать?

III. Звичайні видатки постійні (сталі).

Звичайні видатки постійні є слідуючі:

- I. На удержане шкільних будинків.
- II. На внутрішнє уряджене школи.
- III. На опал.
- IV. На обслугу.
- V. На освітлене шкільних саль.
- VI. На кошта подорожі учителя релігії.

Коли говорить ся о „удержаню шкільних будинків“, то се значить: білене, мите підлог, малі направи, асекурация і т. п.

Видатки на внутрішнє удержане є такі видатки, як лавки, столи, крісла, таблиці, прибори до науки, на бібліотеку, премії, акти і т. п.

Всі ті видатки ухвалюють повновласники конкурентних сторін на окремій конкурентній розправі на внесене місцевої шкільної ради під проводом делегата окружної шкільної ради (звичайно цід проводом ц. к. окружного інспектора шкільного). На основі тої розправи видає окружна шкільна рада „ореченє“ в котрім означує квоту потрібну що року на удержане, на опал і т. д... Сей прелімінар видатків є важний не на один рік а на довше, а іменно на так довго, доки не покаже ся конечна потреба змінити його.

Важне тут отсе: В прелімінари може бути сказано, що н. пр. на удержане школи треба що року 80 К, на освіт-

лене 20 К, на обслугу 120 К і т. д. З се-го не виходить, що місцева рада му-сить як раз тільки видати. Противно: Вона може видати на освітлене 25 К, але за те на удержане будинку лише 50 К а на обслугу лиш 100 К. В той спосіб вона заощадилаби 45 К. і ся ошадність лишає ся на слідуєчий рік. Мимо того конкуренційні сторони і слі-дуючого року платять так само, як пе-редше. Місцева рада може і слідуєчого року заощадити 45 К. І так може йти через кілька років. З тих ошадностей обовязана є місцева шкільна рада по-кривати більші видатки, які покажуть ся потрібні, н. пр. якась перебудова, до-будова, направи, і т. и.

Отже се треба знати і зятямити собі, що прелімінар звичайних видатків по-стійних укладає ся раз на довший час і що — як довго той прелімінар не є зміне-ний — конкуренційні сторони платять що року квоту означену в ореченю без огляду на то, чи в касі місцевої ради лишив ся з попередного року який за-пас в готівці, чи ні.

IV. Звичайні видатки доповняючі.

Нераз буває так, що в шкільнім бу-динку нема стілько саль, кілько треба на помещене всіх шкільних дітий. Або буває таке, що управитель школи не має мешканя, яке йому по мисли зако-нів належить ся, або для школи не за-куплено ще городу і морга поля. В та-кім случаю треба що року укладати прелімінар доповняючих видатків. Укла-дає його місцева шкільна рада і пред-кладає окружній шкільній ата розписує конкуренційну розправу, на якій повно-власники конкуренційних сторін озна-чують, кілько по їх думці треба на ті доповняючі видатки, то є:

- I. на наєм мешканя для учителя,
- II. на наєм шкільних саль,
- III. на наєм шкільного городу і
- IV. на наєм поля для учителя.

Опісля на основі тої розправи видає окружна шкільна рада ореченє, в яким установляє квоту потрібну на покрите сих доповняючих видатків. Оречене се є важне на рік, тому прелімінар допов-няючих видатків треба укладати що року.

V. Надзвичайні видатки.

Надзвичайні видатки є то значнійші видатки, які не повторяють ся що року і які не є обняті ані прелімінарем по-стійних видатків ані прелімінарем допов-няючих видатків, ані не дадуть ся по-крити з ошадностей. До таких видатків належать:

I. Видатки на будову, розширене або перебудову шкільних будинків і меш-каня для учителя;

II. значнійші направи (о скільки не дадуть ся вони покрити з ошадностей);

III. на закупно ґрунту під будинки, городу, поля і гімнастичної площі;

IV. на достарчене школі внутрішного урядження (скоро його зовсім нема).

Щоби означити високість тих видат-ків, має окружна шкільна рада розпи-сати конкуренційну розправу. На тій розправі конкуренційні сторони мають заявити, чи годять ся на ті видатки і в якій висоті. Опісля окружна шкільна рада видає оречене.

VI. Видатки на платню учителів.

Щоби установити квоту потрібну на платню учителів, на се не треба ніякої конкуренційної розправи, бо вже закон виразно постановляє, кілько конкурен-ційні сторони мають на сю ціль пла-тити. А іменно по мисли арт. 16. закона з дня 24. цвітня 1894. В. кр. з. ч. 49. йдуть на ту ціль насамперед добровільні зобовязаня конкуренційних сторін. Ко-либи ті добровільні зобовязаня не ви-старчили на платню учителів, то тоді конкуренційні сторони мають на по-критє тих видатків платити що року

квоту не перевищуючу 6% державних податків ними оплачуваних. Значить: від кожних 100 К. державних податків конкурентні сторони мають на платню учителів зложити найбільше 6 К, і то без огляду на те, кілько є учителів при місцевій школі. Решту покриває краєвий шкільний фонд.

Колиби школа довше, як 3 місяці була нечинна, то конкурентні сторони мають право жадати, щоби їм сю престацію відписано.

VII. В якій висоті обов'язані конкурентні сторони покривати шкільні видатки?

Наші громади дуже часто ізза неспомогности платять більше, ніж на них після закону припадає, з чого користає друга конкурентна сторона, т. є. двір. Тому на сім місци подаємо, кілько найбільше обов'язана є платити кожда конкурентна сторона. І так:

Що-до видатків звичайних постійних, то арт. 7. згаданого висше закона постановляє, що конкурентні сторони обов'язані є на покриті тих видатків платити що року найбільше 10% оплачуваних ними державних податків, значить: від кожних 100 К державних податків громада обов'язана заплатити на постійні видатки найбільше 10 К. Колиби пр. громада платила 3.000 кор. державного податку, то на постійні шкільні видатки обов'язана є платити найбільше 300 К. Решту має доплатити краєвий шкільний фонд. В таких случаях ореченя в справі прелімінара постійних шкільних видатків видає не окружна рада але краєва шкільна рада.

Доповняючі шкільні видатки покривають конкурентні сторони окремо, поза обсягом прелімінара постійних видатків.

На надзвичайні шкільні видатки обов'язані є конкурентні сторони зложити 120% від оплачуваних

ними державних податків, значить, від кожних 100 К державних податків мусить конкурентна сторона зложити 120 К на надзвичайні шкільні видатки. Як отже громада платить державних податків 3000 К, то на надзвичайні шкільні видатки мусілаб заплатити 3.600 К. Однакож тих 120% не має конкурентна сторона зложити в однім році, лише в трох роках, то значить по 40% державних податків що року.

VIII. Вимір престації поодиноким конкурентним сторонам.

Тепер порушимо річ для наших громад превеликої ваги. Ходить іменно о вимір, о розділ шкільної престації на поодинокі конкурентні сторони. В сім напрямі наші громади бувають звичайно кривджені і платять більше, як на них по закону випадає, з чого — як вже сказано — користає двір. Будемо старати ся виказати, яким чином се діє ся, а з другого боку, як повинно діяти ся, щоби громада не була покривджена. Вияснимо се на прикладах.

Приймім, що громада оплачує державних податків 3.000 К. річно а двір 1.000 К річно. Приймім дальше, що на потреби шкільні потрібно що року 800 кор. По мисли 2. уступу арт. 6. квоту мають покрити громада і двір в міру оплачуваних ними державних податків. В сім случаю видимо, що на двір припадає заплатити четвертину, отже 200 К а на громаду три четвертини, т. є. 600 К. Се є чистий і справедливий рахунок, і так діє ся всюди, де котранебудь конкурентна сторона не приняла на себе добровільних зобов'язань. Інакше у нас діє ся, коли котра конкурентна сторона, а особливо громада, приняла на себе які небудь добровільні зобов'язаня.

А треба знати, що шкільні власти, організуючи по селах школи, старали ся давнійше, та й тепер старають ся,

наклонити громаду конечно до „добровільних зобовязань“. Приймім отже в нашім случаю, що громада зобовязала ся добровільно давати що року 200 К на опал і услугу школи. Приймім дальше, що і сего року платить громада 3.000 К а двір 1.000 К державних податків і що на шкільні потреби преліміновано 800 К річно.

Тепер заходить питанє: кілько має дати на шкільні потреби, т. є. на покритє тих 800 К двір а кілько громада? Отже майже всі окружні шкільні ради рахують так:

На шкільні потреби мають конкуренційні сторони дати 800 К. Однакож громада дає вже добровільно 200 К. Бракує ще 600 К і тих 600 К треба розділити на громаду і двір. в міру державних податків ними оплачуваних. А що двір платить 1000 К державних податків а громада 3000 К, то на покритє недостаючих 600 К двір має заплатити четвертину, т. є. 150 К а громада три четвертини, т. є. 450 К. А що громада зобовязала ся добровільно платити річно 200 К, то разом заплатить вона 450 К + 200 К разом 650 К а двір 150 К!

Якби громада не мала добровільного зобовязаня, то в міру оплачуваних конкуренційними сторонами державних податків заплатив би двір 200 К а громада 600 К. Та тому, що громада зобовязала ся платити добровільно 200 К, накладають на ню обовязок платити 650 К, а на двір решту, т. є. 150 К. Значить: користає з того двір!

Тимчасом такий рахунок є фальшивий! Такий рахунок противить ся постановам законів! Бож закон з дня 24. цвѣтня 1894. В. кр. з. ч. 49. в 6. арт. постановляє виразно, що квоти потрібні на шкільні видатки мають платити громади і двірські обшари приналежні до шкільного союза в міру оплачуваних

ними державних податків, о скільки ті видатки не є покриті добровільними зобовязаннями третих осіб, корпорацій або фондів, або на основі записів.

Що з того виходить?

Ото виходить таке, що лиш добровільні зобовязаня третих осіб, корпорацій, фондів і т. п., отже ані не громади ані не двора мають бути ужиті в першім ряді на покритє видатків на місцеві потреби шкільні, а решту тих видатків покривати мають перші дві сторони, т. є. громада і двір. А як добровільних зобовязань тих „третьих“ сторін нема, то квоту потрібну на місцеві потреби школи покривають перші дві конкуренційні сторони (громада і двір) в міру оплачуваних ними державних податків без огляду на їх колишні добровільні зобовязаня!

Ще виразнійше говорить о тім третій уступ арт. 6. згаданого закона. Ото читаємо в тім уступі:

„Громади і двірські обшари, котрі давнійше зобовязали ся добровільно до жертв на покритє місцевих видатків шкільних, мають право жадати, аби се їх зобовязанє було їм вчислене в вимір обовязку впливаючого з нинішного артикулу закона (т. є. в квоту, припадаючу на них в міру оплачуваних ними державних податків)“.

Ще яснійше висказує ся о тім інструкція краєвої шкільної ради з дня 14. липня 1894. В. кр. з. ч. 63. Там читаємо:

„§. 13. Коли котра небудь з конкуренційних сторін на підставі добровільного зобовязаня платить на ту ціль (на удержанє місцевої школи) престацию в готівці або в натураліях, то сю готівку або варстість престациї в натураліях оцінену на готівку вчислить їй окружна шкільна рада в конкуренційну квоту наложену ореченем і від неї потрутить“.

Отже в с'їм нашїм случаю, хоч громада зобов'язала ся платити добровільно на місцеві потреби школи 200 К. однак рахунок повинен бути такий: В міру оплачуваних конкуренційними сторонами державних податків має заплатити двір четвертину, т. є 200 К. а громада з четвертини, т. є 600 К. В тих 600 К. містить ся 200 К добровільного зобов'язання, а решту, то є 400 К. доплачує громада по мисли приписів закона!

На се наші громади повинні звернути бачну увагу!

Запитаєте може, якеж властиво значіне мають ті „добровільні зббов'язання?“ Отже вони мають значіне лиш в однім случаю а іменно тоді, коли ті добровільні зобов'язання перевищають квоту, яка припадає на конкуренційну сторону в міру оплачуваних нею державних податків. В такім случаю се добровільне зобов'язанє не може бути обнижене (Ореченє адміністратийного трибуналу з 18. вересня 1901. ч. 6.991).

IX. Конкуренційні розправи.

а) В справі звичайних видатків.

Як вже було сказано, висоту звичайних видатків як постійних так і доповняючих означає окружна шкільна рада на підставі переведеної конкуренційної розправи. Але передтим місцева шкільна рада має предложити окружній шкільній раді внесенє, кільки треба на поодинокі позиції видатків. Колиби місцева шкільна рада такого проєкту (внесеня) не предложила, має окружна шкільна рада право установити на місци свого делегата і йому поручити, щоби предложив проєкт прелімінаря. Розуміє ся, що до сего не повинні місцеві шкільні ради допускати!

Коли окружна шкільна рада одержить проєкт прелімінаря, тоді розписує конкуренційну розправу або на місци

або в осідку окружної ради і взиває конкуренційні сторони, щоби на означений день і годину вислали до розправи своїх повновласників. Коли начальник громади дістане таке завізванє, має запросити всіх членів громадської ради на засіданє і в запрошеню виразно зазначити, що на тїм засіданю буде на дневнім порядку вибір повновласника до конкуренційної розправи в ціли уложєня прелімінаря постійних чи доповняючих видатків. Кождий радний має своїм підписом ствердити, що був на се засіданє запрошений. На засіданю вибирають радні свого повновласника. Рада має право поручити свому повновласникови, що він має при розправі говорити і чого жадати.

По переведеню вибору громадська зверхність виставляє свому повновласникови письменну неостемпльовану повновласть, долучає до неї доказ, що всі радні були на засіданє запрошені і відпис протоколу дотичного засіданя і висилає його до розправи.

Конкуренційна розправа може дотикати або постійного або доповняючого прелімінара.

Коли в громаді є власний шкільний будинок, ґрунт, город і мешканє для учителя, то тоді укладає ся постійний прелімінар, на довший протяг часу. Колиж громада не має власного будинку шкільного, мешканя для учителя, городу, поля, то тоді на наєм, на удержанє нанятих будинків, на урядженє, опал, освітленє, услугу і кошта подорожі учителїв релігії прелімінує ся видатки щороку. Колиж громада має пр. власний будинок, лиш бракує їй одної салі, має для школи город а не має поля і т. п., то тоді часть видатків піде до постійного прелімінара, о скільки відноситься до власних будинків, а часть до доповняючого, о скільки відноситься до найму.

Повновласники конкуренційних сто-

рін не можуть противити ся взагалі уложенню прелімінара, бо по мисли закона вони обов'язані удержувати школу; але зате мають право :

1) висказувати свою гадку що-до висоти поодиноких видатків;

2) годити ся або негодити ся на видатки, які не є обняті законними приписами;

3) жадати, щоби їх давнійші обов'язання були їм вчислені в квоту, яка на них по мисли закона припадає!

Що-до висоти поодиноких видатків, то краєва шкільна рада розпорядком з дня 3. серпня 1894. ч. 15.623. на основі арт. 10. закона з дня 24. цвітня 1894. В кр. з. ч. 49. постановила таке:

1) Кошта удержання будинку з 1 науковою салею і мешканєм для учителя мають виносити річно 68 К—108 К, як будинок деревляний, а 60 К—90 К, як будинок мурований. За кожду дальшу салю треба дочислити 24 К—30 К.

2) Кошта удержання мурованого будинку з 4 науковими салями в місті мають виносити 200 К—300 К. За кожду дальшу салю належить дочислити 20 кор.—30 К.

3) На шкільне урядженє треба на кожду салю вставити по 20 К.

4) Опал обчисляє ся після місцевих цін, при чім приймає ся, що на кождих 15 кубічних метрів простору треба 157 кільограмів брунатного вугля 0·80 квадратних метрів твердого дерева, або вкінці 123 квадратних метрів м'якого дерева.

5) Кошта освітлення і обслуги належить обчислити після місцевих цін. В школах, котрі не мають більше, як 5 клас, має бути доходяча обслуга, хиба, що конкуренційні сторони самі добровільно зажадають окремої, сталої обслуги.

Крім того треба й те знати, що коли учитель релігії мусить доїзджати до школи а конкуренційні сторони не дають єму підвод, то тоді належать ся

йому кошта подорожі, які мають бути обчислені після місцевих цін.

Річ очевидна, що де місцеві відносини є того рода, що можна би вставити низші квоти на поодинокі видатки, то конкуренційні сторони мають право сего жадати.

Колиби повновласники конкуренційних сторін не явили ся до розправи, то по мисли рескрипту президії краєвої шкільної ради з дня 8. падолиста 1894. ч. 495. має окружна шкільна рада визначити їм другий термін, а колиб і тоді не явили ся, то окружна рада має право видати ореченє заочно.

На розправі делегат окружної ради має предложити повновласникам проєкт прелімінара а сї знов мають заявити до протоколу свою гадку що-до потреби і високости поодиноких видатків. Ті заяви повновласників має делегат окружної ради вписати до протоколу, який опісля мають повновласники по перечитанню і по ствердженню, чи дійсно так написано, як вони говорили, підписати. Колиб в протоколі не було вписано того, що повновласники говорили або колиб се було вписане інакше, має повновласник право жадати, щоби додано поправки, а зглядно, має право протоколу не підписати. В такім случаю нехай громадська зверхність безпроволочно внесе протест проти розправи! Важна проте річ, кого громада вибирає своїм повновласником! Повинен се бути чоловік письменний, свідомий Русин і незалежний.

На підставі сеї конкуренційної розправи видає опісля окружна шкільна рада ореченє, в котрім означає:

1) загальну квоту потрібну на шкільні видатки;

2) в який спосіб має бути та квота покрита;

3) в яких речинцях має бути покрита (іменно в 4 кварталних ратах) і

4) на чії руки має бути зложена.

Проти сего ореченя можна внести до 14 днів рекурс.

Колиби на звичайні видатки потрібно більше, як 10% оплачуваних конкуренційними сторонами державних податків, в наслідок чого до покриття тих видатків мусївби причиняти ся краєвий шкільний фонд, то в такім разї ореченє має видати не окружна але краєва шкільна рада.

б) В справі надзвичайних видатків.

Як висоту звичайних видатків, так і висоту надзвичайних видатків установає окружна шкільна рада по переведеню конкуренційної розправи. Однакож перед тим має окружна шкільна рада чи то сама, з уряду, чи то на жаданє і внесенє місцевї шкільної ради ствердити потребу такого надзвичайного видатку. Пригадуємо, що до надзвичайних видатків належать видатки на будову, перебудову, добудову шкільних будинків і на їх значнійші наприви та на закупно ґрунту під будову шкільного города і поля для ужитку учителя.

Коли окружна рада ствердить потребу таких видатків, тоді має перевести переговори з властителями, від котрих можнаби набути потрібні ґрунти, перевести через повітового лікара доходженя, чи ті ґрунти надають ся до ужитку і уложити при помочи технічних органів (інжиніра) плян і кошторис будови, розширення або перебудови шкільних будинків. Місцева шкільна рада має право висказати при тих вступних працях свої бажаня а окружна шкільна рада має знов право жадати від місцевої шкільної ради помочи.

Коли вже її вступні праці готові, тоді аж розписує окружна шкільна рада конкуренційну розправу т. є взиває громаду і двірський обшар, щоби на означений день і годину вислали своїх повновласників до переслуханя.

Громада вибирає свого повновласника так, як ми то вже висше розповіли. Опісля громадська зверхність має виставити вибраному повновласникови письменну повновласть без стемпля, долучити до того доказ, що всі радні були запрошені на засїданє і відпис протоколу засїданя (відпис ухвали) і вислати його до розправи.

При розправі має делегат окружної ради пояснити повновласникам, котрі ґрунти надавалиби ся на шкільні ціли, кїлько за них жадають властителї, а як ходить о будову чи перебудову, то має показати плян і кошторис будови і взагалї удїлити повновласникам всяких потрібних пояснень, яких вони лише жадають. Тодї повновласники висказують — кождий окремо — свою думку щодо вибору ґрунту, що-до його ціни, що-до пляну і кошторису, що-до способу будови і т. п. Їх зїзнаня мають бути записані до протоколу.

Пригадуємо, що на надзвичайні видатки обовязані конкуренційні сторони платити найбільше 120% оплачуваних ними державних податків і то в 3 річних ратах по 40%. Решту повинен додати краєвий фонд.

По відчитаню протоколу і ствердженю, що в нїм заяви повновласників вірно записані, мають його повновласники підписати.

На підставі сеї розправи видає окружна шкільна рада ореченє. В тїм ореченю :

1) має бути стверджена потреба надзвичайного видатку;

2) має бути докладно означений ґрунт, який треба закупити, будова, яку треба виконати і час, в яким та будова має ся розпочати і докінчити ;

3) має бути означена висота потрібної на ту цїль квоти ;

4) має бути означений спосіб покриття тої квоти і поданий вимір престациї, припадаючої на кожду конкуренційну сторону ;

5) мають бути установлені речинці, в яких ся квота повинна бути зложена;

6) вкінци має бути сказано, до чиїх рук ті гроші має ся складати.

Колиби престация конкуренційних сторін дорівнююча 120% оплачуваних ними державних податків не вистала на покритє надзвичайних видатків так, що решту мав би додавати краєвий фонд, то тоді оречене в справі тих видатків не видає окружна шкільна рада але краєва шкільна рада.

Надзир над будовою установляє окружна шкільна рада однаж і місцева шкільна рада має право а навіть о б о в'язок доглядати будови і свої замітки та спостереження подавати до відома окружній шкільній раді, яка є обов'язана ті заміти розслідити і зарядити, що покаже ся потрібним. В 66 округах є тепер установлений з уряду фаховий управитель будови шкіл.

По скінченю будови переводить окружна шкільна рада колявдацію будови т. є провірює, чи будову виконано після плянів і чи нема якої хиби. До колявдації мають бути візвані також члени місцевої шкільної ради а їх замітки мають бути записані до колявдаційного протоколу.

Х. Підмоги і безпроцентові позички на будову шкіл.

Звичайно кошта будови школи виносять богато більше, ніж 120% державних податків оплачуваних конкуренційними сторонами. В наслідок того громади не годні виставити шкільного будинку і мусять що року оплачувати кошти найму і помешканя для учителя. Тому то арт. 9. закона з 24. цвітня 1894. В.кр.з. ч. 49. постановляє, що надвишку надзвичайних видатків покрити має краєвий шкільний фонд і що краєва шкільна рада має місцевим фундам уділяти на ту ціль підмоги але в межах квоти, яка

на ту ціль буде що року вставлена до краєвого бюджету.

Та сойм вставляє на ту ціль що року до краєвого бюджету малу квоту, бо пересічно около 200.000 К на цілий край. З тої квоти годі уділити підмоги всім потребуєчим громадам! Тому бувало таке, що громади мусіли по кілька і кільканайцять років чекати, заки признано їм беззворотну підмогу на будову школи. Тому то сойм ухвалив в 1908. р. 10-мільонової фонд на підмоги на будову шкіл і тепер вже таку підмогу лекше дістати. Крім того до кінця 1922. р. буде краєва шкільна рада з окремого фонду на ту ціль соймом признаного уділяти громадам безпроцентових позичок на будову шкіл. Також і краєвий виділ на внесене краєвої шкільної ради уділяє в деяких случаях безповоротних підмог на будову шкіл з т. зв. фонду народних шкіл з 1872. р. Отсе є полекші, з яких можуть користати конкуренційні сторони.

Тепер наведемо деякі важніші і приписи видані краєвою шкільною радою, про які повинні знати ті наші громади, котрі старають ся о таку підмогу або позичку.

1) Підмога може бути виплачена аж тоді, коли конкуренційні сторони зложать 120% оплачуваних ними державних податків.

2) При виборі ґрунту під будову школи має окружна шкільна рада старати ся, щоби сторони конкуренційні достарчили його безплатно, а як би се було неможливе, то щоби закупити його як найдешевше, хочби і дальше від середини села.

3. Будова не повинна бути обширна, лиш відповідна до конечних потреб і як найдешевша.

4) Коли громада старає ся о підмогу, то не потребує ані своїм коштом споряджувати плянів і кошторисів ані задалегідь спроваджувати собі материял

до будови, бо краєва рада, скоро би признала підмогу, то сама пришле пляни а будову віддасть підприємцеві.

5) Коли громаді буде признана безпроцентова позичка, то мусить вона виповнити довжний скрипт, якого формуляр пришле їй краєва шкільна рада. Такий довжний скрипт треба краєвій раді предложити найдалше до 4 тижнів, бо в противнім разі краєва шкільна рада признаної позички не виплатить.

6) Грунт, призначений під будову школи, має оглянути повітовий лікар і ствердити, чи він надає ся під будову.

Поданя о беззворотні підмоги і о безпроцентові підмоги належить вносити до краєвої шкільної ради через окружну шкільну раду.

XI. Порада в справах шкільної конкуренції.

Оттак в коротких словах старали ся ми представити найважніші постанови, дотикаючі шкільної конкуренції. Ходило нам о те, щоби наші людн, наші громади не лиш пізнали, які на них тяжать обовязки але і які вони мають права, щоби в разі потреби могли самі оцінити, чи їх в чім покривджено, чи ні.

Коли громада уважати ме, що стала

ся їй кривда, то треба сейчас, а найдалше до 14 днів, внести рекурс. Правда, що внести рекурс, се вже тяжша річ, бо треба докладно знати всі закони, рішення трибуналу, розпорядки властей і т. п. — а того всього ми тут задля недостачі місця не могли наводити. Але і на те є рада. В таких случаях нехай громада віднесе ся з повним довірем до Краєвого Союзу Шкільного у Львові, уліця Домініканська ч. 4. а канцелярия Союзу сейчас такий рекурс виготовить і вишле його громаді відвратною поштою. Але треба докладно справу описати і долучити всі акта і розпорядки дотикаючі тої справи, всі письма і реляції громади чи місцевої ради, так, аби референт Союзу міг цілу справу добре вирозуміти.

Річ очевидна, що колиб хто инший писав такий рекурс, то велівби собі добре заплатити, та хто ще знає, чи добре би написав. Отже не булоби зле, якби така громада чи місцева рада жадаючи від Краєвого Шкільного Союзу поради, не забула прислати на його руки якусь лепту на „Рідну школу“.

Як ми собі самі не поможемо, то ніхто нам не поможе!

Замітки до оголошень.

Товариство „Жіноча Спілка Промислова „Труд“, Львів, Ринок 39., засноване в р. 1900. Провадить робітню біля і суконь на велику скалю. Удержує школи шитя біля і дамської конфекції, в яких під проводом фахових учительок, образуєть ся значне число наших дівчат і добиваєть ся сею дорогою до самостійного а хосенного становиска серед нашої суспільности. Товариство устроює спецпальні курси крою в обох школах в цілі довершення науки. Удержує вечірню доповнюючу школу, в якій фахове образование доповняє ся загальними відомостями. Для замісцевих учениць удержує бурсу, де дівчата виховують ся в патриотичнім дусі на свідомих членів народу. З уваги на широкі цілі Товариство заслугує на всесторонне попєрє. Вписове 2 К, уділ 20 К.

Замітка: *Stella-Fluid* з правно застереженою маркою, випробоване, усмиряюче болі та перви при ревматичних і неврастичних недугах, як також в случаях ослаблення мускулів і мязнів знаменитий лік вирабляє і виплає виключно лишень фірма: *Stern-Apotheke S. Zalozzer in Tuzla Nr. 23 (Bosnien)*. Ближших пояснєнь належить шукати в оголошенях.

Часто стає ся гріш неначе викинемим за вікно, який платить ся за піре на постіль і готову постіль, если не зверне ся хтось до властивого жєрєла закупна. Так само при закупній піря на постіль, належить бути дуже осторожним і звертати ся в разі за-потребованя товару сєго рода до найперворяднішого складу. Ми поручаємо длятого найбільше знану фірму *S. Benisch in Deschenitz Nr. 690. Чехи*, яка оферує дуже тану і совісну обєслугу і занєвняє кожного купуючого, що знаменито задоволить його. — Гляди оголошенє.

По предложеню купона Канцелярії Товариства „Просьвіта“ і надісланю грошей з гори може кождий набути відповідну групу книжок по зниженій ціні.

I. група за 1 корону.

На поштову пересилку належить долучити 20 сот.

1. Про жите великого поета Т. Шевченка	50 сот.
2. Сагайдачний	50 »
3. Пів копи казок	40 »
4. Серед вічних снігів і ледів	40 »
5. Федь Триндик	20 »
	<hr/>
	2 00 кор.

II. група за 2 корони.

На поштову пересилку належить долучити 30 сот.

1. Про жите великого поета Т. Шевченка	50 сот.
2. З Маркіянових днів	50 »
3. Гетьман Мазепа	25 »
4. Сагайдачний	50 »
5. Богданова слава	20 »
6. Пів копи казок	40 »
7. Серед вічних снігів і ледів	40 »
8. Про землю, сонце і звізди	50 »
9. Федь Триндик	20 »
10. Нові часи	30 »
11. Добрий інтерес	20 »
	<hr/>
	3·95 кор.

III. група за 3 корони.

На поштову пересилку належить долучити 30 сот.

1. Про жите великого поета Т. Шевченка	50 сот.
2. Тарасові поминки	30 »
3. З Маркіянових днів	50 »
4. Богданова слава	20 »
5. Сагайдачний	50 »
6. Гетьман Мазепа	25 »
7. Павло Полуботок	20 »
8. Оповідання з іст. української землі	40 »
9. В турецькій неволі	15 »
10. Ведмедівська поївна	15 »
11. Роки жури	20 »
12. Пів копи казок	40 »
13. Нові часи	30 »
14. Добрий інтерес	20 »
15. Серед вічних снігів і ледів	40 »
16. Про землю, сонце і звізди	50 »
17. З подорожі по Швейцарії	50 »
18. Про рентові оселі	20 »
	<hr/>
	5·85 кор.

IV. група за 5 корон.

На поштову пересилку належить долучити 60 сот.

1. Про жите великого поета Т. Шевченка	50 сот.
2. Тарасові поминки	30 »
3. З Маркіянових днів	50 »
4. Никола Устиянович	6 »
5. Марія Марковичка	6 »
6. Микола Гоголь	6 »
7. Богданова слава	20 »
8. Гетьман Мазепа	25 »
9. Павло Полуботок	20 »
10. Сагайдачний	50 »
11. В турецькій неволі	15 »
12. Оповідання з історії української землі	40 »
13. Як Болгари здобули собі свободу	30 »
14. Спартак провідник римських глядияторів	70 »
15. Боротьба англійських кольоній за волю	70 »
16. Пів копи казок	40 »
17. Сплачений довг	25 »
18. П'ятдесятлітнє подруже	20 »
19. Нові часи	30 »
20. Федь Триндик	20 »
21. Жіноча доля	20 »
22. Невинна	20 »
23. Добрий інтерес	20 »
24. Воскресла Україна	40 »
25. Серед вічних снігів і ледів	40 »
26. Про землю, сонце і звізди	50 »
27. Поміж землею а небом	20 »
28. Жите	30 »
29. З подорожі по Швейцарії	50 »
30. Про нові Спілки господарські	25 »
	<hr/>
	9·38 кор.

V. група за 12 корон.

На поштову пересилку належить долучити 60 сот.

1. Пропамятна книга »Просьвіти« Перший український просьвіт- но-економічний Конгрес	7 К 50 с.
2. Портрет Тараса Шевченка	— » 50 »
3. Портрет Маркіяна Шашкевича	1 » — »
4. Ціла четверта група	9 » 38 »
	<hr/>
	17 К 88 с.

Даром і оплачено висилає канцелярія найновіший катальог видавництв Тов-а „Просьвіта“.
: Адреса: Канцелярія Товариства „Просьвіта“ у Львові, Ринок ч. 10. :

ДІТОЧЕ ЦАРСТВО.

з редакційної теки „ДЗВІНКА“.

Є на нашій землі велике, могуте, чарівне царство, якого ніхто не знає, яким ніхто не журить ся. Політики, дипломати, мужі стану ніколи не втягають його в свої політичні пляни, організатори і реформатори не цікавлять ся його житєм і устроєм, історики не записують ніяких подій з його минувшини. Істнує собі се царство само для себе, замкнене в своїх межах, спокійне, невоєвниче — немов за сімома ріками, за сімома горами... Мешканці його народ нелукавий: з румяними личками, ясними очима, ясним волосєм і добрими серцями. Живуть як лелії в полі, не журячи ся завтрішнім днем. Не знають хліборобства, але люблять збирати цвіти, маїти дома, квітчати головки. Не знають годівлі і скотарства, але опікують ся голубами і курчатками, котиками і песиками, а на луках і лугах випасають дерев'яні коні. Не знають промислу і торговлі, хиба промишляють коло яблінок і груш, малин і суниць, а торгують марками і старими перами. Зате пісня процвітає у них, як в ніякім народі, забава у них найважнійше занятє, а література — література так тісно звязана з житєм, що автори ніколи не можуть жалувати ся на незрозуміне і невдячність.

Абсолютним монархом в тім царстві є „Дзвінок“ — „любий Дзвіночок“, „дорогий“, „високоповажаний Дзвінок“, — „наша газетка“ — як титулюють його вірні піддані. Се цар добрий, прихильний, справедливий; памятає вірно про свій малий народець, опікуєть ся ним, хотівби кожній своїй дитині дати повне щастє — шибку з вікна, зірку з неба... Двічи

на місяць постійно вступає до кожної хати, в гарно зеленім або рожевім плащі, і приносить радість і тугу, сльози зворушення і веселий сміх. Се приступний цар: кожний підданий може без страху віднести ся до нього, може поділити ся своєю журбою і весілем, кожний відходить вдоволений. Засипують „Дзвінок“ його читачі листами в усяких справах, — листів таких через рік збираєть ся багато, цілі копиці; не можна лишати їх в непамяти, — треба подати до відомости широкому сьвітови, — може хто зацікавить ся чарівним, діточим царством...

Не всі читачі переписують ся з своєю газеткою. Мимо зазивів і заохоти, мимо нагород і переписки частина читачів не відзиваєть ся до „Дзвінка“. Причини зрозумілі: лекше читати, як писати. Нераз читач їй мавби охоту про щось написати до „Дзвінка“, але не може відважити ся на лист, бо рука ще не виправлена, не знати „від чого зачати“, нераз може не стати на марку. Але все таки колись читач набирає відваги і пише до своєї газетки:

„Любий Дзвіночку! Вже другий рік до нас приходиш, а ми ще ніколи тобі за тоє не подякували, бо булисьмо маленькі. Ромцьо уміє вже до пера, а я ходжу на третій степень. Посилаємо розвязку загадок. Чи добре розвязали? Па! Па! Дзвіночку!

Ярослав і Роман“.

„Любий Дзвіночку!
Давно я тебе знаю,
Два роки вже я тебе читаю,

Нині я до тебе написала,
Бо-м всі загадки відгадала.
Не сама лиш з моїм паном професором,
Бо як бим зле відгадала, був би мені
[сором.

Давнійше я до тебе не писала,
Бо-м відваги не мала.

Ромуся.

„Любий Дзвіночку! Дуже ти мені ся подобав і хочу тебе мати. Мої Тато приобіцяють тебе для всіх наших школярів, котрі люблять неньку нашу Україну. Як Бог дасть дочекати, то стрітимось, любий Дзвіночку, незадовго у Львові в школі. Очікую від тебе скорої відомости з дому Руського Товариства Педагогічного.

Стефанія.

Редакція відписує на лист в „переписці“ Дзвінка і дальше іде вже кореспонденція щасливою дорогою. Але все таки листи бувають деколи дуже коротенькі, такі ляконічні, що не знати, як на них відповісти:

„Дорогий Дзвіночку!

Дякую дуже красно за лист в Дзвінку. Більше не маю, що писати.

Здоровлю Тебе сердечно.

Ірина.

„Дорогий Дзвіночку! Дуже подобала ся мені повістка за Мука. Я тобі напишу байочку, а тимчасом будь здоров. У нас дуже зимно.

Стефан.

„До тепер йшов для мене Дзвінок на адресу мого Татуса. Від нині прошу присилати мені сю гарну газетку на мій адрес: Володимир Б. в Д. Татусьо на се згодив ся. Я ходжу до II. кл. на селі. Дуже радо читаю Дзвінок, бо в нїм є цікаві повістки, вірші і загадки. Гаразд“!

Про що пишуть читачі „Дзвінка?“ Діточі інтереси бувають нераз дуже цікаві, але не всі читачі вміють ще добре висловити ся, не вміють гладко описати всього, про що хотілиб повідомити га-

зетку. От, і в листах звичайно є всього по трошки, по кілька слів о всяких справах:

„Загадки признаю ся були дуже трудні однакож великі вітри і сніги змусили мене ніде не виходити з покою так без жалю моглам посвятити їм багато часу. Свята дуже у нас не гарні здаєсь так якби Різдво вернуло. Бідні бузьки поприлітали і тепер мерзнуть. Мені їх дуже жаль і все чекаю правдивої весни. Дзвінок перечиталам вже від „дошки до дошки“ як кажуть. *Славця.*

„Не гнівай ся „Дзвіночку“, що ми так довго до Тебе не писали, бо немалисьмо часу. Вчимо ся дуже багато, бо хочемо здати іспит, але коли ми вчитали що читачі Дзвінка здають іспити тай нас то дуже утішило. Тому мусілисьмо знайти трошки часу до Тебе написати“.

Часто буває, що читачі довший час не пишуть до „Дзвінка“, а потім виправдують ся, чому не могли сього зробити:

„Я хотіла вже давніше і більше написати, але маю дуже багато до роботи, бо приготовляю ся до вступного іспиту до гімназії а також учу ся на фортепяні, притім маю ще господарство: а то кури, єндики, качки і пса, котрий мені дуже великі робить збитки бо розганяє дріб. Мій молодший братчик хоче післати два оповідання до „Дзвінка“, але боїть ся, що „Дзвінкови“ не подобаєть ся.

Здоровлю щиро

Ліля.

„Любий Дзвіночку!

Ми не могли зараз до Тебе написати, а навіть розв'язувати загадки, бо у нас був рідкий гість, Ексцеленція митрополит на візитациї.

Ми мусіли на якийсь час залишити читанє і розв'язуванє загадок, а вчити ся пильно релігії. Тепер по відїзді нашого достойного гостя возьмемо ся знов

охотно до читання і будемо посилати розвязки загадок. „Дзвінок“ дістаємо від нашого пана учителя. Найліпше подобалися нам „Малі козаки“ і „Записки недоброго хлопця“. Ми спровадили собі з Руського Педагогічного Товариства також кілька книжок до читання. Тепер збираємо всякі неужитки і незадовго пішлемо до Львова та будемо просити, щоб нам за те дарували ще кілька книжок до нашої бібліотеки, бо у нас гроший небогато. Може би наш любий „Дзвінок“ вставився за нами у Р. П. Т. Здоровимо Тебе щиро любий „Дзвіночку“ і очікуємо дальших цікавих чисел ученики і ученці народної школи в Помонятах“.

Деякі читачі пишуть тільки на се, щоби редакцію повідомити, що їм „Дзвінок“ подобається, або що подобалося особливо якесь оповідання; інші, щоби побажати веселих свят, Нового року і ин.:

„Коханий Дзвіночку! Мені і мому братчикови Юресьови Твої повістки і вершики дуже сподобалися, а найбільше „Записки недоброго хлопця“. „Бабуся зима“ я вже читала по німецьки. Перепрашаю, що так бридко пишу, але я учуся в школі по німецьки, а те що троха вмію писати і по руськи научила мене, як був час, Мамуся.

Рівночасно посилаємо з наших пушок 1 К. на „Педагогічне Товариство“.

Дарія“.

„Не дивуйся, любий Дзвіночку, що так пізно посилаю розвязку, але треба Тобі знати — мороз великий і сніги у нас глибокі, а що і почта від нас не відходить що дня, то й я відкликаюся на Твій гомін пізнійше, як годилобся. — Цікавить мене доля недоброго хлопця, бо справді він збиточник то й — спасибі що в нас такого нема — а може й шкода, бо нераз з него насьміялабся.

Чекаю, коли малі козаки підуть у по-

хід та з чим вибереться малий Грицько, бо і я маю такого маленького братчика, що за рік зможе мабуть взяти добеньку. Кріпись Дзвінку та неси далеко-далеко свій голос понад степи геть за Дніпро а поки що прощай! Гарзд!

Ануся“.

„Любий Дзвіночку! Дякую Тобі за желання і рівночасно спішу зі своїми новорічними. Щоби Ти ще довго а довго виходив і щоби Господь благословив і укріпив Тебе в сім ділі. Ми, любий Дзвіночку, дуже любимо тебе читати і з нетерпеливістю очікуємо тебе.

Ярослав“.

Але бувають також читачі, що вже ліпше знаються з „Дзвінком“ і люблять писати більші листи про своє життя. Возьмім такий діточий опис подорожі:

„Любий Дзвіночку!

Дякуємо щось до нас також задзвонив своїм милим голосочком. До нас лиш часом пише цьоця Оленця, що ходить до Шевченка школи у Львові, та Любка В. Ми дуже любимо слухати про подорож по наших краях. Того року ми також подорожували. До Жовкви їхалисьмо фірою і бачилисьмо гори Розточе. Татко казали, що в тих горах викопують в Глинську і Потилічу уголь бурій. В Жовкві є велика і гарна церква, але найцікавіший є образ Ісуса і двох ангелів над входовими дверми уложеній з ріжнокольникових камінчиків. Побіч церкви мешкають ОО. Василяни і друкують молитовники і образці. За містом є фабрика, де з піску роблять скло. З Жовкви їхалисьмо залізницею до Львова. По правій руці малисьмо Розточе а по лівій рівнину. Загони села і місто Куликів утікали і минали нас а ми за дві години були у Львові. Татко хотіли нам показати ще Львів але що дощ ляв, то мусілисьмо лишитись на стачії. За годину булисьмо знов в вагоні і їхалисьмо до Перемишля. По дорозі бачилисьмо Городок і єго став мов

море великий, Судову Вишню, Мостиска, много сел, котрих навіть Татко не вміли назвати. В Перемишли ішлисьмо через довжезний і штудерно з желіза збудований міст. З моста бачивім Сян, по котрім плили тратви і човна. Є там гарна гора замкова. Тут мешкав князь Володар а під горою була церква. Днесь стоїть в тім місци костел. І днесь Перемишль є престольним містом, бо в нім мешкає князь церкви або Владика. Бачилисьмо єго палату і єго престол в церкві. Ще много-много дечого бачилисьмо але годі все описати. Ти певно Дзвіночку там їздиш та про все знаєш. Ми ходимо на селі до школи а учать нас Татко і Мамуся. Па! Па! Дзвіночку!

Ярослав і Роман.

Знов хлопчик з IV. кляси описує свою рідню і своє жите:

„Високоповажаний Пане Редактор! Веселого Нового Року желаю. Я ходжу до 4 кляси Школи Вправ. 26. X. сего року буде мені 10 літ, а по вакациях піду по гімназії. Я мав дуже добре свідоцтво. Я маю шафку з книжками і сани на зиму, а на літо ровер. Я маю дві сестри, Зося і Ірену: Зося має тільки само літ, що і я, а ходить також до 4 кляси, Ірена єсть 13 місяців менша, а ходить до кляси 2. Ми маємо дуже гарну ялинку. А картка чи дійшла і чи я добре відгадав. Мені в „Дзвінку“ подобає ся найбільше „На вакациях“, „Малі козаки“, „Пригоди серед пуші“, „Під рівником“ і „Русалка Дністрова“. Тамтого річний річник „Дзвінка“ я вже маю оправлений. Я дістав на Миколая сани, а тамтого року „Подорож довкола землі“. Я маю сокільську шапку і ходжу на гімнастику до „Сокола“. Я захоочував своїх товаришів, щоби вписували ся до „Сокола“, бо знаю, що в силі єсть наша будучність. Тимчасом будьте здорові, Пане Редактор, і редагуйте нам цілий рік. Може я Вам ще яку байочку напишу.

Іван.

Цікава була переписка редакції з дітьми з села Вовча, що заложили собі малу „Січ“. Про се пише мала читачка:

„Дорогий Дзвіночку!

Нераз думала я писати розвязки до Дзвінка але все якось за пізно прибиралась і не посидала на почту. Я ходжу до четвертої кляси. Маю ще молодшого брата Костика, що ходить до третьої кляси, Наталю, що є в другій клясі і малу Дорцю, що ще не ходить до школи, бо має тільки пять літ буде на другий рік ходити до школи. Костик з своїми товаришами заложили малу Січ в Волчім. Они поробили собі паперові козацкі шапки з жовтими кутасами з волочки. Ті малі січовики не раз машерують чвірками по дорозі. У одного товариша є їх читальня (хатка, що він сам виставив), де бавлять ся і дещо читають. Дуже подобало ся їм оповіданє Дзвінка „Малі козаки“. На Воведенніє 4. грудня було у нас торжество в честь М. Шашкевича. Через село з одної церкви до другої ішов похід, великі січовики несли хоругви і хрести а дівчата вінці. Коло горішної церкви поставили високий хрест і говорили промови. Я з Костиком була там також. У нас єще нема зими, упало трохи снігу, але стопив ся. Костик вже наладив саночки а ту нема по чім совгати ся. Дзвінок подобає ся нам дуже, а Наталя все допитуєть ся коли прийде новий. Привозить нам Дзвінок сестра Олька, що є учителькою в сусіднім селі...

Поздоровляємо Тебе всі щиро а скоро пришли новий Дзвінок.

Ірина.

Редакция просила отамана Січи, щоби описав близше своє славне товариство і відповідь була така:

„Дорогий Дзвіночку!

Вже довший час збирав ся я написати до Тебе, та оповісти про свою Січ. Я і мої товариші виділи не раз, як

великі Січовики машерували і співали. То ми також заложили собі Січ. Наша Січ має 25 членів. Ми зголосили ся до отамана великої Січи, щоби прийняв нас до свого товариства. Кошовий сказав, що на зборах запитає ся других членів, а як они згодять ся, то наша Мала Січ буде получена з Великою Січию. Також пан професор дозволив нам на се. Будемо мати правдиві козацькі шапки, може запишемо собі Дзвінок. Тато купив мені вже козацьку шапку, другі хлопці еще не мають. Маю також трубку. Тепер не можемо машерувати походом, бо у нас великі морози.

Поздоровляю Тебе сердечно,
Кость“.

Инший читач, як видно з письма дуже маленький, поважно описує інституції в своїм селі:

„Славна Редакциє! Присилаю Вам відгадку з шаради, а нею є „Коломия“. Які в нас суть товариства? Є у нас господарсько-торговельна спілка, де продають різні корінні товари. Є у нас також Січ і читальня Просьвіти. Був у нас пан Вітошинський і казав, що в склепі все добре. Є у нас коршма. Ми хочемо вигнати Жида з коршми, а в коршмі заложити спілку молочарську. Здоровлю Вас з Новим Роком

Левко“.

Все те пишуть малі діти, звичайно ученики народних шкіл. Але між читачами „Дзвінка“ є також і старша молодіж, гімназисти, навіть з IV. кляси. Такі читачі вже більше очитані і своїми листами роблять редакції правдиву приємність або — в виїмкових випадках — завдають багато горя. Взяти нпр. такі симпатичні листи одної дівчинки з західної Галичини:

„Хвальна Редакциє!

Пересилаючи розвязки загадок звертаю ся до Дзвіночка з великою просьбою, іменно прошу мені написати, яка є українська граMATика уживана в

школах народних Р. Т. П, який її автор і скільки коштує, також чи є яка хрестоматія чи там виписи із української літератури бо тут на далекій чужині нема кого розпитати, а в школі вчу ся виключно по польски. Прошу також зволити мені написати, чи є яка термінологія польско-українська. Маю тут одну товаришку, яку я хотілаби навчити по українськи сама а не багато вмю, бо я лиш учениця третьої кляси“.

„Дорогий Дзвіночку!

Сердечне „спасибіг“ за пояснення що до книжок. Мама вже обіцяла мені їх купити і буду сама вчити ся, бо поки що про науку других годі думати, воно не так легко, як в першій хвили здається. Я сама не багато ще вмю, але не се ще біда, бо мама помоглаби може, але гірше, що моя товаришка вчити ся не хоче. Моя товаришка не є Русинка, а лиш донька Русина і Польки, батько в Америці на заробітках а діти ополечені зовсім. Дівчинка ся є розсіяна а вчити ся їй взагалі не хоче, вона і по польськи не дуже вміє, а в клясі сидить вже другий рік. Так я і думаю собі, що не велика булаби нам з неї слава та втіха.

Більш товаришок Русинок у мене нема. Взагалі тут дуже сумні під національним зглядом відносини. Священство москвофільське або байдуже. В місті свідомих людей дуже мало. Чудною є однак погорда з якою простолуде польське відносить ся до всего українського і то погорда нічим не оправдана, бо нарид мазурський по селах не так знова висше стоїть від нашого. Може бути, що жерело того є троха в ріжних дрібних польських газетках а може... і я не знаю в чім. Пишу лиш про се, що бачу і чую. Мені самій нераз [хоч се стидно признати, але буду щира] нераз прикро бувало признавати ся до свого, між такими дівчатами. Та мама се мені пояснила. І як тут навернути таку

дурненьку дівчинку. Товаришки про нас мало знають. Про єствованє української науки та літератури ніхто нич не знає. Я вродила ся і виховала ся на чужині але бажалабим хоч раз бути між своїми правдивими українськими дівчатами“.

Як антитеза тамтих щирих листків — письмо „невдоволеного“ гімназиста:

„Дуже то мене невдоволило, що Ви так публично в „Дзвінку“ писали про мою справу... Се нічо такого не є і я Вас дуже перепрашаю, але на що було так зараз писати, щоб знали сороки і ворони... Чому Ви не надрукували мого віршу „Українській дитині“? Єсли не надавав ся, то було мене повідомити в переписці. Також повідомляю Вас, що я дуже з сего невдоволений, бо кілька я післав вже до Вас розвязок з Дзвінка а єще ані разу не одержав якоїсь надгороди. Суть такі, що пришлють дуже „мізерну“ розвязку а дістають надгороди і дістають похвали за лист, а я кілька писав листів, розвязок загадок, а мимо того ніхто нічо не спімне за мене, що мене так дуже тішить. Здаєсь, що немаю я щастя. Противно, відписують мені з ворожим наміром або з посьмішкою. Приміром як тепер. Я хотівби, щоб було як найліпше, хотівбим провадити з Редакцією сталу переписку, але щось не щастить ся. Мабуть не знаю способу. Заразом мушу зазначити, що „Дзвінок“, відколи я собі його запренумерував, став для мене якимсь ангелом віщим, бо нема для мене більшої втіхи, як дістану з почти свого духового учителя.“

Має „Дзвінок“ між своїми читачами і більше таких співробітників, що присилають редакції свої загадки, крутиголовки, вірші і т. ин. Близше малюється в листах особа одного такого „поета“ і „маляра“ рівночасно:

„Не пишу ніколи до „Дзвінка“ прошу ся не гнівати, то хоть тепер напишу кілька слів.

Ходжу до школи, до 4-ої кл. в Рож-

нітові. Перше ходив я до школи щодня тепер ходжу що другий день, для того що наш учитель, тепер єсть хорий, отже другий нас учить котрий і третю учить.

„Дзвінок“ дуже любо переглядати і читати.

Дуже люблю, у „Дзвінку“
Повісти читати,
І прошу я Вас дуже,
Дальше висилати.

Гаразд! Юлій“.

„Дзвінок“ дуже мені сподобав ся і дуже радо переглядаю і читаю, я на „Дзвінок“ зробив собі таку завелику книжку як „Дзвінок“ і там складаю „Дзвінок“ і записую, коли приходить „Дзвінок“ і кілька чисел єсть.

Я малюю різні образки, вкладаю різні вірші, байки і т. ін. Робю бібліотеку, в якій вкладаю свої вірші, малюю образки і деякі вірші відписую з книжок, от і оден мій власний віршик:

Гей настала зима люта
Не чути пташини.
Що співали серед літа
Людий веселили.

Гори, доли побіліли,
Морози настали
А на вікнах білі цвіти
Срібливо зацвили.

А наш нарід сеї зими
Маркіяна не забув
І славному поетови
В честь память відбув.

А Ви, Січи, Ви, Соколи
Маркіяна шануйте,
І за рідну Україну
Серце душу дайте.

Сей вірш я видумав своєю головою і своїми власними мислями підчас Маркіяна Шашкевича свята в Підлісню, як було вголошено в газеті.

Юлій“.

„Посилаю ще Дзвінкови“ свої власні малюнки, котрі я вимальовав тамтого місяця для „Дзвінка“ і кілька віршів.

Сі малюнки і вірші, я не тільки в день думаю, як їх вписати, щоби добре вийшли, але і в ночі не хочу спати, тільки думаю вірші і малюю різні образки. Нераз мамця, або тато ввидять через шпару від ключа, що з кухні до покою, блискає сьвітло, і не дають мені писати, ані малювати, тільки наганяють мене спати. А мамця, все мені кажуть: „незнати на що ти то пишеш та малюєш, та по що тото?“ але они хоть мені дорікають, то я однаково пишу і малюю, я нераз іду на поле і на полю пишу якісь вірші.

Я тепер пишу, повість „Гуцули“ і незадовго може скінчу. Я видумав вже 36 віршів і 80 малюнків маю вимальованих по $\frac{1}{4}$ аркуша. Гаразд!

Юлій“.

Тими листами можна скінчити огляд переписки „Дзвінка“.

Цікаві сі листки тим, що кидають ясне сьвітло на душу дитини, яка щойно будить ся до житя. Читаємо ті дрібні писанечка з вибачливою усмішкою. Але чи знаємо, чиї письма чїтаємо? Що буде з тих дітий, що так щиро описують „Дзвінкови“ свої радости і журби. Виростуть з них користні робітники для рідної справи, чи може галапаси, середні люди чи визначні одиниці, — організатори, письменники, артисти? Маємо перед собою будь що будь ліпший матеріал; з деяких листів виглядають живі, непосидючі єства, з інших поважні, серйозні діти — одні внесуть в жите розмах, енергію, другі будуть поглиблювати роботу тамтих.

Щасливі сі діти, що вже в тих літах мають свою часопись і можуть хоч пробувати своїх сил і показати, чим будуть колись, але таких дітий все таки ще мало, дуже мало: „дорогий, любий Дзвіночок“, „наша газетка“ ледви може удержати ся.

Каталог видавництв Українського Товариства Педагогічного у Львові

Книжочки для молодіжи зазначені звіткою апробувала Висока ц. н. Рада шкільна краєва для бібліотек шкільних і на нагороди пильності для дітей. Всі подані повістки поручаємо також для народних читалень.

Ч.	Титул	Кор.	Ч.	Титул	Кор.
* 96.	Дівора, опр.	1.—	* 59.	Др. Ів. Франко: Коли ще звірі говорили, бр. 80 с., опр.	1.10
* 98 а.	Приятелі дітей, опр.	1.—	* 61.	В. Лебедева: Малі герої, бр. 50 с., опр.	.70
* 99 а.	Ах, яке хороше, опр.	1.20	* 67.	Ів. Спілка: На чужині, бр. 40 с., опр.	.60
* 100.	Для розривки, опр.	1.20	* 74.	Василь В—р: Подорож до краю ліліпутів, бр. 50 с., опр.	.70
* 129.	Око в око	1.—	* 77.	А. Іримський: Переклади, бр. 40 с., опр.	.60
* 130.	Крізь трав килими	1.—	* 80.	Стефан Пятка: На прічках бр. 30 с., опр.	.50
* 131.	Царства звівів опр.	1.50	* 82.	Марта Борецка, трете виданє, бр. 50 с., опр.	.70
* 132.	Літною порою опр.	1.50	* 86.	Гр. А. Толстой: Казки, бр. 40 с., опр.	.60
* 133.	Діточі вигадки опр.	1.50	* 87.	О. Кониський: Поеми, бр. 30 с., опр.	.50
* 134.	Від весни до весни опр.	2.—	* 89.	М. Вовчок: Інститутка, бр. 40 с., опр.	.60
* 137 а.	Веселий світ	2.—	* 92.	Малий співаник, бр. 20 с., опр.	.40
* 138.	Дикі звівірта в образках і віршах.	по — 60	* 93.	Клявдія Лукашевич: Серед цвітів, ком. в 2 діях, бр. 14 с., опр.	.30
* 139.	Княжочка Стефуні		* 94.	Е. Ярошинська: Друга китичка для малих дівчат, бр. 20 с., опр.	.40
* 140.	Мамин дарунок		* 95.	Шекспір в повітках, бр. 30 с., опр.	.50
* 141.	Приятелі чоловіка		* 102.	Королевский: Дві могили, бр. 18 с., опр.	.40
* 142.	Татів дарунок		* 103.	Англійські казки, бр. 24 с., опр.	.40
			* 104.	Е. Ярошинська: Повістки, бр. 24 с., опр.	.40
			* 105.	Віра Лебедева: Мами, бр. 20 с., опр.	.40
* 58. і 68.	Казки народні, ч. I. і II. по 50 с., опр.	.70	* 106.	Др. І. Франко: Абу Казимові каці, бр. 60 с., опр.	.90
	Казки народні, ч. I. і II. разом опр.	1.30	* 108.	Збиточник Гумфі — в англійського, бр. 70 с., опр.	1.—
* 66.	Казки братів Ірімів, бр. 50 с., опр.	.70	* 109.	Робінзон великий, бр. 1.50 К., опр.	1.80
* 107.	Др. М. Пачовский: Народні думи ч. II, бр. 55 с., опр.	.80	* 111.	А. Глібів: Байки, бр.	.10
* 109.	Робінзон великий ілюстр., бр. 1.80 опр.	2.20	* 112.	Історія куска хліба — з французского, бр. 50 с., опр.	.70
* 110.	Др. Пачовский: Ілюстроване українсько-руське письменство в житєписях ч. I. бр. 1 К, опр.	1.30	* 115.	Кіплінг: В Джунглях, бр. 1 К, опр.	1.30
* 117.	Калитовский: Подорож свв. Николая, драматична гра, бр.	.20	* 119.	К. Гриневичева: Летенди і оповіданн бр. 30 с., опр.	.50
* 118.	Ілля Кокорудз: Спомини з Атен з ілюстр. 1 К 80 с., опр. 2.10		* 120.	І. Б. Двоножний звів бр. 40 с., опр.	.60
	знижено на бр. 1 К. 20 с., опр.	1.50	* 121.	Амітис: Записки школяря бр. 40 с., опр.	.70
* 123.	Свен Гедін: Крізь пустинні Азії, ч. I., бр. 1 К, опр.	1.30	* 122.	Джонатан Свіфт: Подорож Гулівера до краю великанів, бр. 50 с., опр.	.70
* 124.	Свен Гедін: Крізь пустинні Азії, ч. II., бр. 1 К, опр.	1.30			
* 125.	Свен Гедін: Крізь пустинні Азії ч. III., бр. 1 К, опр.	1.30	* 127.	Е. Ярошинська: Заповіт (збірка оповідань) бр. 30 с., опр.	.50
* 126.	Свен Гедін: Крізь пустинні Азії ч. IV., бр. 2 К, опр.	2.30	* 128.	Уличник (з французского) бр. 1 К. 10 с., опр.	1.40
* 135.	Билина про Ілію Муромця і его славні подвиги бр.	.16	* В.	Чайченко: Олеся, бр. по10
* 136.	Японські казки бр. 30 с., опр.	.50		"Дзвінок", брошуровані річники по 6 К. з давнійших літ по 4.—	.50
* 144.	Цісар Франц Йосаф I. бр. 50 с., опр.	.80	* 143.	Сара Кру (оповіданє) бр. 30 с., опр.	1.20
* 145.	Др. І. Демянчук: Перекази старинного свїта (ч. I і II.) бр. 40 с., опр. по70	147.	На далекий півночи (оповіданє) бр. 90 с., опр.	1.50
151.	Малі козаки (Івана Петренка) ілюстр. істор. оповіданє бр. 30 с., опр.	.30		Ілюстрована подорож довкола землі, гра для малих і старших бр. 1 К. 30 с., опр.	1.50
				Ніч свв. Николая, образок сценічний з прольоюм бр.40
				На вакаціях повість бр. 30 с., опр.	.50
				Орлеанська дівчина істор. оповід. бр. 40 с., опр.	.60
				Записки педоборого хлопця оповід. бр. 40 с., опр.	.60
				О. Т. Войпаровский: Суспільне значінє охоропи селянської власности бр. 1 К., зпижено на60
				Іпатій Полотнюк: Напівник церконній ч. I.	3.—
* 1.	Молитвенник пародний, нове розширене виданє по 40, 60, 70, 80, с. 1 Кор. і 1.20				
* 3.	Китиця желань, нове розширене виданє, бр. 40 с., опр.	.60			
* 13.	Т. Шевченко: Кобзар для дітей, бр. 30 с., опр.	.50			
* 14.	Картагінці і Римляни істор. оповід. бр. 40 с., опр.	.60			
* 29.	Мальота: Без родини, друге виданє, бр. 80 с., опр.	1.10			
* 50.	Др. О. Макарушка: Короткий огляд українського письменства бр. 40 с., опр.	.60			

III. Книжки для шкільної молодіжи і для народу.

Книжки висилає ся лиш за попередним надісланем готівки або за посліплатою. Рускі гарні образки з молитвами і без, сотка від 1 К до 10 К. Рускі медалики і хрестики, сотка по 4 К і більше достарчає Укр. Тов. Педагогічне також Педагог. На нагороди пильности достарчає Укр. Тов. Педагогічне також польські книжочки, апробувані Вис. ц. н. Радою шк. кр. Замоваляти належить в Укр. Товаристві Педагогічнім Львів — ул. Мохнацкого ч. 12.

Український університет у Львові і російська Україна.

Довголітна боротьба українського народу в Австрії за найвисше огнище науки і просвіти — університет, здається, наближається до бажаного кінця. Скоріше чи пізніше, в усякім разі в протягу біжучого десятиліття, український університет повстане у Львові. Запорукою сего є рішуча постава в сій справі цілого українського народу в Австрії і енергічні заходи його парламентарної репрезентації перед правительством. Скількоб правительство центральне не відтягало полагодження університетської справи, згідно з жаданнями репрезентації українського народу, улягаючи упірному становищу другого народу замешкуючого Галичину і його парламентарної репрезентації у Відни, але кінецькінцем мусить зважитись на рішучий в сій справі крок. Рішучого поступованя центрального правительства в університетській справі вимагають так культурні потреби українського народу, які держава мусить задовольнити, бо се є її обов'язок, як рівнож інтереси самої держави, з огляду на становище української національної справи, яка по воли починає набирати міжнародного значіння.

Боротьба за український університет у Львові, що ведеться вже більше десяти літ, до послідного часу не виходила за межі Австрії, головню Галичини. Але в посліднім році, коли боротьба та набрала характеру масового народного руху і рішучости, вона з елементарною силою захопила й український нарід в Росії.

Ціла наша нація, без огляду на кордони, які її ділять, зробила справу укра-

їнського університету у Львові загальнонаціональною, всеукраїнською справою, до вічевого народного руху в Галичині і Буковині та до практичних заходів української репрезентації у Відни, прилучилися масові привіти і співчуття зі сторони російських Українців.

Чи сї привіти і співчуття в якийбудь спосіб заважили зглядно заважать для посуненя університетської справи наперед, про се не беремося судити. В усякім разі вони не остануться без додатного впливу на розв'язанє справи.

Але й не в тім головне значінє масових привітів з російської України, з приводу боротьби Українців австрійських за національний університет у Львові. Головне їх значінє полягає в тім, що перший раз наш нарід по обидва боки кордону заманіфестував в такий надзвичайний спосіб свою національну єдність, перший раз, за всю новітню історію нашу, нарід український злучився в одно тіло в акції національній. З сего погляду факт сей можна вважати історичним, якіб дрібні позитивні наслідки він не мав.

Цікаво отже приглянутись ближче маніфестаційному рухови на російській Україні за український університет у Львові, його розмірам і характерови.

Зібрати, підрахувати і обробити всі привіти в університетській справі, які надсилались з російської України, не мали ми змоги. Не маємо в своїх руках привітів, які безпосередно посилались українському парламентарному клубови і в пресу не попадали, а їх було багато. В своїх підрахунках обмежуємось голов-

но на тих привітах, які були надруковані в київській „Раді“.

Всіх видрукованих до вересня 1912. привітів нарахували ми 106, з 79 місцевостей, з усіх українських губерній, більших міст московських і польських, де мешкає значне число української людности, вкінці з місцевостей української колонізації в Сибірі.

Після числа місцевостей і привітів окремі українські, і з значним числом української людности, губернії йдуть в такім порядку: подільська 15 місц., 16 прив., полтавська 12—16, катеринославська 9—12, харківська 8—12, київська 4—11, чернігівська 5—6, херсонська 3—6, волинська 4—4, таврійська 2—2, кубанська область 2—2, вороніжська 2—2, курська 1—1, а крім того 15 привітів наспіло з 12 місцевостей поза межами української етнографічної території, головно з Петербурга, Варшави, Тифлісу, Томска і Владивостока (в Сибірі) і инш. Москва жадного привіту не дала, хоч там живе велике число Українців, а між ними досить значна українська інтелігентська колонія. Такий вже кепський вплив роблять Москалі на Українців, що робить їх глухими до справ українського національного життя.

З загального числа 79 місцевостей на міста припадає 43, на села і місточка 36. Найбільше привітів з сел дали подільська (13) і полтавська (7) губернії, найбільше привітів з міст дали катеринославська (6), харківська і полтавська (по 5) губернії.

Що до числа підписів під привітами, то цифри маємо лише що до 86 привітів. Всіх підписів на них нарахувалисьмо 2455, пересічно на один привіт припадає 28 підписів. Коли прийняти се пересічне число підписів і для решти 20 привітів, то загальне число підписів виносити ме цифру **3015**. В дійсности число се мусить бути далеко більшим, бо

не маємо числа підписів як раз під такими привітами, де їх мусить бути дуже багато, напр. привіти українського громадянства в Києві, Харкові, Одесі і прочих містах, а також деякі привіти від академічної молодіжи.

Як підписані під привітами особи ділять ся після стану згідно заводу, — о скільки се можна було вияснити після місцевостей і тексту привітів, — показують слідуєчі цифри (з числа 2455): інтелігенції ріжних заводів 615, з осібна академічної молодіжи 492, з осібна народних учителів 415, разом інтелігенції 1522, селян 527, робітників 406. Підписи робітників і селян становлять трохи більше як $\frac{1}{3}$ часть всіх підписів (38.00%).

Підписів інтелігенції (крім академічної молодіжи і учителів) дали найбільше губернії: полтавська (105), катеринославська (75), харківська (72), херсонська (71), чернігівська (63) і міста поза етнографічними межами України (130). Підписів академічної молодіжи дала найбільше подільська губ. (251 — учеників духовного семинара подільського), київська (73) і ріжні міста поза межами етнографічної території України (77). Підписів народних учителів дала найбільше київська губ. (268) і катеринославська (103), — учительських підписів вправді не можна цілком зараховувати виключно для тих двох губерній, бо тут були учителі з ріжних кутів України, під час учительських курсів. Підписів селян найбільше дали губ.: подільська (243), волинська (72), полтавська (64), харківська (54). Підписів робітників найбільше дала катеринославська губ. (246), полтавська (88) і київська (55).

Окремо треба згадати, що й Поляки (а може латинники?) на Україні відізвали ся словом привіту галицьким Українцям, в їхній боротьбі за університет, і докоряли польській суспільности в Галичині, що вона ставить перешкоди в задоволеню того культурного дома-

ганя українського народу. Оголошено наразі 8 польських привітів з Київа (3), київської (4) і херсонської (1) губерній.

Треба зазначити, що привіти даліше висилають ся до редакцій українських часописий і до українського парламентарного клубу у Відні, хоч і в меншій числі, як раніш, але треба надіятись, що коли справа університетська знова вплине на порядок денний, то з російської України також в більшій числі посиплуть ся маніфестаційні письма з привітами.

До повисших цифрових даних зробимо кілька уваг. Маніфестаційний рух на російській Україні, за український університет у Львові, охопив досить значне число сіл і головніші міста на цілій українській етнографічній території. Се свідчить про загальне заінтересоване університетською справою на цілій Україні. Найбільш інтензивним рух є в подільській, полтавській, катеринославській і харківській губ. Пояснити се можна, що до подільської губ. близькістю Галичини і значною просвітною роботою, яка раніш в більших — тепер в менших розмірах, ведеть ся в сій губернії на селах українською інтелігенцією; що до полтавської губ., то вона завше стояла першою під зглядом національної свідомости і активности: тут найбільше й свідомої національно української інтелігенції, розкиненої рівномірно по повітових містах, яка звичайно першою відгукуєсь на всі події національного життя; що до губ. катеринославської, то велике число привітів і підписів дала вона завдяки фабричному робітництву, серед котрого національна свідомість останніми часами незвичайно почала зростати, в міру того, як упадає з ріжних причин, виключний, а до того винародовлюючий вплив на робітничі маси російських соціалістів, і в міру зросту культурно-просвітної роботи серед робітництва, недавно там розпоча-

тої, вкінці що до губ. харківської, то хоч тут на загал свідомість так в містах як і на селах менше поширена, але Харків має за собою славу доброї національної школи, — хто її пройшов — той не забуде відгукнутись на важну національну подію. Тому не велике порівнюючи число укр. інтелігенції зібрало тут досить велике число привітів і підписів на них. Університетською справою інтересують ся всі класи, всі верстви народу. Очевидно, що інтелігенція, як і в усім, перед веде. Але значний процент привітів і підписів селянських та робітничих свідчить, що широка маса народна однаково розуміє вагу вищої національної школи і в можливий для себе спосіб активно в сій справі виступає. Се виставляє українському селянству і робітництву на Україні російській свідоцтво культурної зрілости і є завдатком його масової активности на будуче, коли жите висуне інші важні справи загально національного, всеукраїнського значіння.

Скаже може дехто, що 3000 підписів на 30,000.000 — цифра дуже мала. Воно й правда, але по перше, не треба забувати, що воно в дійсности більше і що акція ще не скінчена, а по друге — треба зважити умови російського життя і положенє українського народу під московським панованєм. В країні, де не вільно робити ніяких зібрань і сходин, під загрозою великої кари; в країні, де інтелігентній людині не можна дістатись до села і фабрики, щоб не бути заарештованим; в країні, де після гірко-іронічного вислову нашого генія Шевченка „все мовчить, бо благоденствує“, — в такій країні за короткий час зібрати під сотнею маніфестаційних писем 3000 підписів — се вже не так мало. Але яких підписів і в якій справі! Серед підписаних мало знайдеть ся людей, котріб підписувались ось так собі, аби підписатись. Ні, се переважно активні під зглядом суспільно національним елементи, які впливають.

лично і своєю роботою на своє окружене в національній душі, а се окружене треба рахувати в усякім разі десятками і сотками тисяч.

А що до справи? Вонаж безпосередно українського народу в Росії не торкається, з приводу неї ведеться боротьба в чужій державі, отже мусить вважатися російським правительством злочином, особливо коли зважить ся, що тут українське населення в Росії звертає очі на чужу державу, покладає надії, що в тій чужій державі воно може мати огнище національної культури... Російське правительство не переслідує тих, що підписують маніфестаційні письма і посилають їх до укр. парламентарного клубу у Відні і до українських часописів по обидва боки кордону, але тільки тому, що не може знати тих людей. Адже се робить ся конспіративно, а підписів в пресі не оголошується.

На кінець кілька уваг про зміст писем. Всі вони, майже без виїмку, містять

привіт і заохоту австрійським Українцям, з особна українському парламентарному клубови у Відні, в їхній боротьбі за український університет у Львові; з натиском зазначають, що справа українського університету у Львові є всеукраїнською справою; вкінці містять обурення на поступоване в сій справі польської суспільности, роблячи тут різні відклики до історичної минувшини і теперішних польсько-українських відносин в Галичині. Особливо цікаві, що до відкликів в минувшину, письма селянські і робітничі, вони головно звязують сучасність з минувшиною і в сій їх перевага над письмами інтелігентськими.

Багато є різних докорів в письмах Полякам, але вони писались не тільки для Поляків, але, припускаємо, й для Москалів і російського правительства.

Всеж шкода, що сього в відповідній формі не зазначувалось в письмах, — „страха ради юдейська“.

Російський Українець.

:: :: :: ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ :: :: ::

Ілюстровану часопись для дітей і молодежи

„ДЗВІНОК“

Виходить 10. і 25. кожного місяця.

Передплата: для Австрії річно 6 К., піврічно 3 К. 20 сот., квартално 1 К. 60 сот.; для Америки річно 2 долари; для Німеччини річно 6 марок; для Франції річно 7 франків; для Росії 3 руб. — Одно число 40 сот.

Адреса Адміністрації:

УКРАЇНСЬКЕ ТОВАРИСТВО ПЕДАГОГІЧНЕ

Львів, ул. Можнацького ч. 12.

(На жадане висилає ся оказові числа).

ДБАЙМО ПРО НАШІ НАРОДНІ ШКОЛИ!

(Кілька практичних рад і вказівок.)

Чи вільно шкільним властям заводити класи надетатові? По мисли законних приписів скоро до школи ходить 100 дітей, то треба отворити другу класу і надати другу учительську силу. Як до школи ходить 200 дітей, то належить отворити третю класу, як ходить 300 дітей, то мусить бути четверта класа. Ті числа дітей обчислює ся за 3 послідні роки. Скоро в трох послідних роках показало ся, що число дітей вимагає н. пр. 2 сил учительських, то шкільні власти мають право отворити другу класу, хочби школа була однокласова. Таку класу звичайно отвирає ся з початку, як класу тимчасову, надетатову, а пізнійше, по кількох роках організує ся школу на 2-, 3-, або 4-класову і в такій зорганізованій школі всі класи є сталі, постійні. Конкуренційні сторони (громада і двір) не можуть оперти ся отвореню надетатової класи, скоро лиш покаже ся, що число дітей є таке, як закон того вимагає. Шкільні власти мають право таку надетатову класу отворити і можуть примусити конкуренційні сторони, щоби ту класу удержували, т. зн. щоби покривали видатки на наєм класи, опал, обслугу, уряджене і т. д.

Буває так, що село є дуже розкинене, хата від хати далеко, дороги не вигідні і т. д. Тоді шкільні власти мають право таку надетатову класу отворити не конче при головній школі, але в якімсь другім куті села або в присілку. Така класа називає ся експонована і її також обовязані конкуренційні сторони удержувати.

В кождім разі треба то собі запам'ятати, що надетатові (або експоновані) класи, шкільні власти лиш тоді мають право заводити, коли в послідних

3 роках було в школі відповідне число дітей.

Прелімінар видатків на удержане надетатових клас. Треба се собі добре з'ясувати, що окружна шкільна рада не має права сама накидати громаді прелімінаря на удержане надетатових клас. Мусить бути переведена конкуренційна розправа, підчас котрої мусять бути протоколярно списані заяви повновласників громади і двора а вкінци мусить бути видане ореченє, проти котрого громада — скороби чула ся покривдженою — може рекурсувати!

Викладова мова. Не то учитель але навіть шкільні власти не сміють самі, на власну руку заводити в школі і в поодиноких класах такий викладовий язик, який вони хотять. О викладовій мові в школі рішає виключно громадська рада. Скоро громадська рада на повнім засіданю ухвалить, що викладова мова в школі має бути руська, то краєва шкільна рада мусить то затвердити!

Дуже часто трафляє ся так, що дідич дає за дурно ґрунт під будову школи але за те жадає, щоби в школі заведено польську мову, хоч діти самі руські. Наші люди звичайно лакоплять ся на такий „дарунок“ і пристають на заведенє в школі польської викладної мови. Зрозуміймож раз, що в той спосіб запродуємо самі себе, тратимо наші найдорожші права, здаємо наші діти на муку, затрачуємо добровільно наше народне достоїнство! І за що? За кавалок ґрунту, що варта 1000 або хочби і 2000 корон! Чиж не ганьба, щоби за марних 1000 корон терпіли опісля цілі покоління!

Буває і так, що шкільні влади завівши в селі клясу експоновану приказують учителеви, щоби до головної школи не приймав дітий латинського обряду і Жидів, але щоби всі ті діти відсилав до кляси експонованої. Отже треба передусім знати, що кожному вільно посилати діти до тої школи, до котрої він хоче. А далше треба в таких случаях розважити, чи загальне число дітий дійсно вимагає заснованя експонованої кляси. А вкінци не забуваймо, що в кождім разі до заведеня хочби лише в одній клясі польської викладної мови треба безусловно ухвали громадської ради. Не даваймо собі того права видерти! А колиб шкільні влади не придержувались законних приписів, то сейчас вносити рекурс до краєвої шкільної ради. Якби се не помогло, то треба рекурсувати до міністерства віроісповідань і просвіти, а колиб і тут рішено несправедливо, то віднести ся до Трибуналу!

Школи „Towarzystwa Szkoły Ludow-oї“.
По наших селах дуже часто засновує „Towarzystwo Szkoły Ludowej“ приватні польські школи. Се вільно. По мисли закона кождому вільно засновувати і удержувати приватні школи. Як довго основатель такої школи сам її удержує, так довго може він сам рішати, яка в тій школі має бути викладова мова. Але в нас діє ся так: „Towarzystwo Szkoły Ludowej“ заводить школу, удержує її два-три роки а опісля краєва шкільна рада перебирає ту школу на кошт краєвого фонду і організує її на школу публичну, не питаючи ся о нічо конкуренційних сторін. Отже треба знати, що то є безправство! Передусім тому безправство, що о викладовій мові в публичній школі рішає громадська рада. Тимчасом краєва шкільна рада перебираючи на краєвий етат польські школи „Towarzystwa Szkoły Ludowej“ ніколи не

питає громади, чи годить ся на польську викладну мову! А далше: До організації школи публичної потрібно конче перевести з конкуренційними сторонами розправу. Тимчасом краєва шкільна рада звичайно організує на власну руку школи „Towarzystwa Szkoły Ludowej“ не питаючи о нічо конкуренційних сторін.

Дуже часто буває так, що шкільні влади заявляють, що таку новозорганізовану польську школу буде удержувати „Towarzystwo Szkoły Ludowej“. Отже не даймо ся тим задурити. Така обіцянка не має найменшого значія. „Towarzystwo Szkoły Ludowej“ буде дійсно удержувати таку школу, але лиш до якогось часу. Як єму не стане фондів, то перестане удержувати школу. А тоді обовязок удержаня такої школи спаде на конкуренційні сторони, бо вони після закону є обовязані удержувати публичні школи! Тому в таких случаях належить відразу рекурсувати проти організації польської школи, не вірити ніяким, хочби найсолодшим обіцянкам!

Руські кляси при польських школах.
В многих школах з польською викладовою мовою ходить до школи значна часть руських дітий. Буває і так, що мало що є польських дітий, що переважна часть, то самі руські діти, а мимо того є там польська викладна мова. Певно, що зле, що так стало ся. Однак кожде зло направити можна. І так:

Скоро громадська рада складає ся з свідомих Русинів, то належить перевести ухвалу, що в школі з огляду на більшість руських дітий має бути заведена руська викладна мова.

Скоро в школі є меншість руських дітий але все таки тільки, що можна з них утворити окремих відділ, то треба на основі ухвали громадської ради внести поданє до краєвої шкільної ради з жа-

данем отвореня окремої, хочби на разі надетатової кляси з руською викладною мовою! Се є дуже важне! Ми звичайно так собі думаємо: в школі є більше Поляків, то і не дивниця, що викладова мова польська. Та такий погляд є і хибний і шкідний тоді, коли наших дітей є тільки в школі, що можна з них утворити окремий руський відділ. Глядім на Поляків: вони старають ся заводити польську мову навіть в тих школах, де польські діти є в меншости! Миж польських дітей не хочемо рушити, але за те святим нашим обовязком є боронити наших прав, дбати про наші діти, забезпечити їм науку в рідній мові!

Поданя і рекурси. Дуже важною річю є внести в своїм часі чи то подане в якійсь справі, чи рекурс проти несправедливого ореченя, Однакож буває так, що наші люде не знають, як до того взяти ся. Отже найліпше в таких случаях віднести ся до „Краєвого шкільного Союзу у Львові, ул. Домініканська, ч. 4“. Розуміє ся, треба цілу справу як найдокладнійше описати, а тоді Краєвий Шкільний Союз виготовить потрібне подане. Як ходить о рекурси, то треба дбати, щоби не переступити приписаного 14-дневного речинця.

Учительські сили при руських школах. У нас ввійшло вже в звичай, що шкільні власти надають до наших руських шкіл таких учителів (або учительки), котрі слова по руськи не вміють заговорити! В інших краях булоби се неможливо, бо там люди не дозволили би на таке легковажене законних приписів. Але в нас можна; ми покірно зносимо всякі безправства, ми по просту за лїнивї піднести голос і запротестувати проти нелегальности. І от тому учительські посади в руських школах засипані панночками, які покінчили заледви виділову школу і по руськи ані слова не вміють! Отже треба знати, що кождий учитель чи учителька мусить мати відповідну кваліфікацію, т. зн. мусить мати признане право учити чи то языка руського, чи польського, чи німецького. Учитель, котрий не має кваліфікації до ученя языка руського, не може вчити в руській школі. Отже нашим обовязком є дбати, щобиśmy мали учителів відповідно укваліфікованих. Скоро учитель потрібної кваліфікації не має, належить жадати від окружної, зглядно краєвої шкільної ради усуненя его а заіменованя такого, який мавби відповідну кваліфікацію.

Ю. Ловицький.

Жіноча Спілка Промислова „ТРУД“

товариство зареєстр. з обмеженою порукою у Львові, ринок 39 (власний дім)

удержує

РОБІТНІ БІЛЯ, СУКОНЬ І ДАМСЬКОЇ КОНФЕКЦІЇ

ведені перпорядними фаховими силами В робітнях занятих є кількадесять виривних робітниць, проте всякі замовленя виконує ся уміло, густовно і після найновїйших журналів, як також на час.

Приймає ся і виконує ся замовленя з провінції. — Оплата уміркована.

„ТРУД“ удержує також СКЛЕП з полотнами, виробами трикотовими, гафтами, материями і додатками до робіт жіночих. Ціни умірковані.

„ТРУД“ удержує бурсу для дівчат, що вчать ся крою і шитя біля та суконь; приймає дохлячих учениць Два рази в році уряджує ся спеціальні курси крою.

„ТРУД“ приймає вкладки на вьладкові книжочки і опрецюнтує їх по 5 від ста і запрошує до приступленя в члени сеї одинокої руської спілки промислової Уділ тільки 20 корон — 2 кор. вписового. Вписуйте ся Ви. Панї до нашого товариства, бо чим нас більше в гурті, тим більше будуть нас поважати.

КРАЄВИЙ СОЮЗ ГОСПОДАРСЬКО ТОРГОВЕЛЬНИХ СПІЛОК

стоваришене зареєстроване з обмеженою порукою торг. синдикат Тов. „Сільський Господар“

ДИРЕКЦІЯ У ЛЬВОВІ, ул. Зіморовича ч. 20. Телефон ч. 40.

Склади: ПЕРЕШИШЛЬ, дім „Віри“; **КОЛОМІЯ**, Ринок ч. 40.

Адреса для телеграм: **ТОРГОВЛЯ ЛЬВІВ**. Чекове конто: ч. 75.497.

Головна продаж штучних навозів як: суперфосфатів, томасини, каїніту, салітри чілійської, соли потасової вапна азотого і т. п. В сезоні великий вибір насіння: ярин, цвѣтів, трав і збіж. Склад знарядів господарских. Байца проти свѣти. Вапно пашне Бартеля і прочі корми для звѣрят. Уголь камінний пруский і краєвий найліпшої марки. Посередництво при закупні машин до виробу дахівок цементових, спеціальних фарб цементових, оливи до смавання форм. Цемент вагонами зі всіх фабрик, а також і поодинокими бочками. Посадзки цементові і штейнгутові. Дерево опалове вагонами. Каси сгнетревалі. ПЕЧІ ЖЕЛІЗНІ ріжної величини. Доставка для війська. Ліжка желізні і урядженя домашні. Ровери і прибори, ліхтарки, карбід. В Перемишли і Коломії склеп желізний. Начине кухонне. Коловоротки. Дрітяні сітки і кільчастий дріт. Коси з найліпшої стали і ковальські серпи. Огневі сикавки, та прочі пожарничі прилади. Поворозничі вироби. Помпи до керниць. Побіч складів в Перемишли Коломії і Стрию суть майже у всіх повітових містах госп.-тор. Спідки, котрі належать до Союзу, побирають від него всі товари і в котрих проте можна потрібні товари купувати.

Союз приймає вкладки на щадницю, від котрих платить 5%.

Один уділ в Союзі виносить 50 К., а вписове 5 К. - - - - - 4

„НАРОДНА ТОРГОВЛЯ“

у Львові, Ринок ч. 36. (власний дім)

удержує в своїх складах у Львові, Станиславові, Перемишли, Тернополи (вл. дім), Дрогобичи, Коломії, Стрию (вл. дім), Снятині (вл. дім), Самборі (вл. дім), Рогатині, Бродах, Сяноці (вл. дім), Городенці, Борщеві, Золочеві, Збаражи, Косові, Мостисках і Сокалі (вл. дім).

ТОВАРИ КОЛЬОНІЯЛЬНІ І СЛОЖИВЧІ

СВІТЛО ЦЕРКОВНЕ з маркою **І. М. Ц. Н. Т.** Ся марка судово запротоколована і ніхто сего свѣтла, знаного яко найліпшого, кромі Народної Торговлі не може продавати.

ВИНА в бочках по 30, 60, 100 і 136 літрів по ціні 1.—, 1·10, 1·20, 1·32 і 1·60 за літру. Всі вина під гваранцією природні і мила на підстав хемічної аналізи до продажу віддані. По складах також продаж на фляшки і на міру.

Меди питні, Коняки, Лікери і пр. :: Консерви, Делікатеси, Компоти і пр. :: Віск пчільний, Кадила, Оливи. :: Уголь камінний. :: Коси, Серпи. :: Машини господарські.

••••• **ДЛЯ КРАМНИЦЬ ЗНАЧНІ ОПУСТИ.** •••••

Вступаючи в члени Тов-а „Народна Торговля“ платить вписове 2 К і найменше оден уділ виносячий 20 К. Той уділ остає власністю члена і опроцентує ся дивідендою, котрої висота назначує ся по замкненю річних рахунків. — „Народна Торговля“ приймає також гроші на вкладкові книжочки і платить від них 4½%.

I ee i te.

Співацьке товариство „Боян“ в Новім Санчи.

Боян — се наймолодше, з ряду шесте, українське товариство в Новім Санчи. Попри Лемківський Банк, філію Просьвіти з бурсою, Читальню Просьвіти з кружком драматичним, Комітет будови церкви та Повітовий шкільний Союз, розвиває Новосандецький Боян наше народне жите в напрямі дотепер на західних окраїнах в такій мірі не плеканім.

Ініціативу до заложеня сего нового товариства дав знова Василь Сас Яворський, ем. ц. к. радник скарбу і б. посол до парляменту, який дає провід всьому нашому рухови в сім куті Лемківщини. І треба признати, що як всі попередні товариства, котрі сей визначний патріот покликав до житя, розвиває ся і Новосандецький Боян дуже добре.

Завязаний дня 31 грудня 1911, ви-

брав головою радн. Василя Яворського, а дірігентом ем. ц. к. управителя податкового, а тепер заст. директора Лемківського Банку, п. Евгена Шепаровича, котрого свого часу за зорганізоване „Снятинського Бояна“ перенесено на Мазурщину.

Хор числить 10 сопранів, 8 альтів, 10 тенорів (I і II) і 12 басів (I і II). Так хор мужеський як і мішаний співають на переміну що неділі і свята в новопоставленій в р. 1911 церкві, стягаючи велику силу народа так своїх, як і чужих, цікавих на наш обряд і наші церковні пісні.

В посліднім часі завязав ся при Новосандецьким Бояні музичний кружок, котрого управу обняв п. Гринько Климович, книговодчик Лемківського Банку.

Відвага в щоденнім житю.

Такі люди, що не мають відваги, лише з трудом можуть уложити собі жите на основі правил. Рідко і то дуже рідко, хиба лиш случайно, удасть ся

боягузови привести до виконаня то, що собі постановив.

Хто дрожить перед людською доганою і по найменшій невдачі тратить

відвагу, хто не в силі запанувати над своїми хибами й пристрастями, той ніколи не піднесеться понад себе і окружене і все буде вязати ся правдивими або й неправдивими границями.

Не кождому з нас можна здобути ся на таку відвагу, якою відзначили ся мученики або ті, що добували світ, але кождий може і повинен здобути ся на відвагу, потрібну в щоденнім житю.

До надзвичайних в тім житю діл є покликаних дуже мало людей, але чи-ж не є о много гарнійше перейти крізь жите з тисячами його борб й клопотів з гордо піднесеним чолом, чим сповняти з боязни приказане діло.

Май відвагу поконати самого себе і всі вимівки, що так легко стараємо ся ними оправдати свої поступки.

Май відвагу визнати свої ідеали чи то релігійні, чи то народні, все і всюди памятай, що скрупули у визнаню того є підлим, рабським заячесердієм.

Май відвагу висказувати, де треба, твої здорові, передумані погляди і не будь уступчивий там, де бачиш облуду! Всіми силами помагай все правді виплисти на верх.

Хто мовчить, слухаючи неправди, той є спільником неправди а хто підно-

сить добро й показує на него, то неначе сіє добрі діла.

Май відвагу признати ся до поповненого злого діла, або до незнання якоїсь річи. Як так будеш поступати совісно, виробиш собі пошановане і ступиш певно на дорогу безвпинного поступу.

Фалшивий стид, що забиває всяку відвагу, випливає з гордості і боязни і є безплідний мов пусте колосе.

Май відвагу ще раз почати се, що перед тим тобі неудало ся.

Май відвагу ставити висше здоровле і вигоду над приняті звичаї і вигадки нерозумної моди.

Май відвагу поступати з твоїми безталанними, нікчемними товаришами сердечно, але не тільки тоді, коли сам з ними пристаєш і говориш, але й тоді, коли стрінеш їх в товаристві таких людей, що тебе за таку знакомість навіть менше цінити муть. Май вкінці відвагу піддати свою волю під вічне право моральности, а твої вигоди особисті під волю ближнього, твої навички жертвуй обовязкам твого житя й покликаня.

Тоді лекше перейдеш крізь жите, бо не будеш лякати ся ніколи й нічого і станеш справді чоловіком.

Загальні правила охорони перед сухотами.

Сухоти є заразливою недугою і заражене наступає головно за посередництвом харкотиня хорого. Сухітник, який береже чистоти, не є для окруженя небезпечним. Перед сухотами можна охоронити ся! Вилічене є можливе!

Пльоване: Ніколи не плювати на підлогу! Не кашляти нікому в лице! На улиці плювати до хустки! Дома плювати до сплювачки наповненої водою! Сплювачку треба щодня випорожнити, вимити кипячою водою і знов наповнити свіжою!

Біле: Брудну хустину треба переховати в воді і по можности як найскорше виварити. Уживане біле і постіль хорого завинути треба в мокре полотно, переховати окремо під замком а опісля виварити окремо від иншого біля.

Замітане: Ніколи не замітати на сухо: Порох може мати в собі заразливі туберкулічні зародні і в наслідок того спричинити сухоти. Підлогу треба

скроплювати водою. Щітку обвинути мокрим сукном. Сукно по виметеню виварити в воді. Мешкане удержувати завсїгди в чистости. Меблі обтирати вогкою стиркою.

Провітрюване: Провітрювати як найчастійше! В зимі і в ночі лишати бодай одно крило в вікні отверте. Хорого добре вкривати.

Пожива: Корм мусить бути багатий і добрий; мішаний добір страв (мясо, овочі, ярини, легуміни, хліб, масло, сир, молоко). Не їсти за много нараз.

Алькоголь: Надуживане алькоголю (вина, пива, горівок, коняку, руму) є небезпечне. Піяки западають завсїгди найлекше на сухоти. Дітям взягалі ніколи не вільно давати алькоголю.

Молоко: Треба пити лише переварене молоко. Сире молоко небезпечне.

Митє: Щоденно рано натерти ціле тіло грубим, вогким, витисненим простиралом. Опісля сухим простиралом витер-

ти тіло на сухо. Щодня рано виполокати уста і горло. Зуби мити щіточкою. Ніхті удержувати чисто. Купати ся як найчастійше. Перед їдженем мити руки!

Цілованє: Не цілувати дітий ніколи в уста. **Спанє:** Хорі на груди повинні спати в окремім ліжку самі, бо можуть заразити других.

===== Гігієнічні поради. =====

Як їсти овочі?

Яблока чи грушки се добра пожива для людей, але треба їх очистити перед їдою, передовсім коли їх купимо у перекупок на ярмарку. В поросі, якого звичайно буває багато по містах, є багато заразливих животин, яких ми не годні видіти — такі они маленькі. Ті животини т. зв. бактерії викликають усякі пошестні недуги. (тиф, сухоти і т. д.) З порохом осідають они на овочах а чоловік з'їдає їх. Люди, що займали ся провіренем того, кільки таких бактерій жиє на овочах, обчислили, що на 200 вишнях було до 12 мільонів бактерій. Один учений купив виноград у перекупки, обмив а воду вприснув морським свинкам під шкіру. Обі свинки здохли в місяць по тім на сухоти. Тому усе, коли їмо овочі треба їх очистити; виноград, черниці треба полкати в воді пливучій (бодай 5 хвиль), а яблока чи грушки найперше обтерти чистою шматкою а опісля ополкати в воді.

Молоко.

Найлучшою поживою для чоловіка є молоко; чи старий чи дитина любить его, нікому молоко не вадить а помагає

здоровлю. Однак коли молоко нечисте — тоді може дуже тяжко шкодити. Коли шкодить молоко? Молоко від хорої корови шкодить людям усе. Корови так, як і другі звірята та так як і люди хорують часто на сухоти. Обчислено, що до 40% коров хорує на сухоти. З молоком переносить ся тота зараза на людей і часто люди дістають сухоти кишок з такого молока. Тому ніколи не треба пити неперевареного молока. Коли бо молоко переварити то забемо усі бактерії. Окрім сухотів через молоко можна заразити ся і другими недугами як тиф, шкарлятина — коли пр. в домі, відки купує ся молоко, є така хвороба. Як коло молока нечисто ходити — оно місто помочи, шкодить чоловікови. Начинє, до котрого доїть газдиня молоко мусить бути чисте (найліпше парити дійницю горячою водою), перед доєнем треба обмити руки, а дійки теплою водою. Треба уважати, аби до молока не падала шерсть — бо на шерсти у звірят жиє багато бактерій людському здоровлю шкідливих. Часто люди лиш молоком жиють — тому кождий повинен знати, що нечисте молоко, то хвороба для чоловіка!

===== Ради для господинь. =====

Бураковий борщ на зиму.

Обібрані і переполокані бураки цвіклові вложити в бочку по береги і наляти води; коли так постоїть кільки днів в теплі, винести бочку до пивниці і уживати, доливаючи за кождим разом стільки води скільки взяло ся борщу. По двох місяцях треба перестати доливати воду і зливати о скільки потрібно борщу, бо вже квасніти не буде.

Варенє борщу.

В малім горшку звари 1 або 2 свіжо пошатковані бураки. До більшого горшка наляй 4 л. води, дай 1—2 корінці петрушки, кусничок моркви, пів цибулі, 2—3 сушені грибки, трохи соли і вари

то все на вільнім огни. Скоро смак вже уварений, переціди його, додай до него пошатковані бураки і влий $\frac{1}{2}$ л. чистого квасу буракового, а колиб борщ був замало квасний, то влий ще, бо борщ через довге варенє тратить гарну краску. До $\frac{1}{2}$ л. квасної сметани або солодкого молока, всип 2 ложки муки пшеничної, але добре то розмішай, бо сметана звурдила би ся. Завари і подай з фасолею або з бараболею. Колиб борщ був замало червоний, тоді утри на терці сирого бурака, вложи його до ситка і переціди через него борщ, котрий зараз набере гарної, червоної краски. Вистарчить на шість осіб.

Свіжа капуста.

Через цілу зиму можна мати свіжу капусту. В тій цілі ще в осені перед морозом вириває ся її враз з корінєм і закопує ся в піску в пивниці. Можна також взяти капусту без коріння і укласти її в сухім місці на дереві або соломі, одну головку побіч другої; так удержує ся капуста через 3—4 місяці.

Плячки з маком на піст.

До 2 літрів муки всипати $\frac{1}{2}$ л. маку, посолити трохи, вляти пару ложок доброго олію і долявши зимної води, замісити; поробити невеликі плячки, грубости пальця, накроїти їх в квадратики або подіравити густо ложкою, аби не попукали і упечи по хлібі. Замість олію можна дати 2—3 ложки сирого масла.

Ріжні ради.

Водотревала поволока.

Крім огнетревалої є також і водотревала поволока. А робить ся її ось як:

Шість літрів гашеного і розмеленого вапна і 1 літру кухонної соли варить ся в 4 літрах води, при чім піну усуває ся. До тої мішанини додає ся опісля 250 гр. алуноу, 100 гр. спорошкованого копервасу (сірчану зеліза), 150 гр. потажу і стільки мілкового піску або пересіяного попелу, аби осягнути масу, яку можна би накладати пендзлем на дерево і інші предмети, котрі хоче ся охоронити від впливу вогкості.

Маса до чищення

машинових частий, яка легко чистить і надає полиск всім частям із стали і желіза, робить ся ось як:

Пять кілограмів терпентинового олійку і 25 декагр. стеаринового олію мішає ся з 25 дкгр. полірної течі червоної (Polirrot) і 45 частий саджі з костий звірячих (кірус). Хотячи тої мішанини ужити, розробляє ся її на рідко спіртом і потягає ся нею при помочи пендзля предмети, які має ся чистити. Коли спирт звітріє бере ся порошок, повсталый з мішанин 45 частий кірису і 25 частий полірної червености і беручи її на сукняную шматку, витирає ся приготовані предмети до чиста.

Чищенє плям з кави, чоколяди і крови.

Сплямлену річ розтягни пласко на мидниці або мисці, налий зимною водою і так лиши на 2—3 години. Потім перепери пляму в воді, нічого не намілюючи, а пляма зникне без сліду. Коли помилиш пляму чи то з крови, чи з кави або чоколяди, то вже ніколи не пустить.

Препарат до гашеня пожежі.

До скорого угашеня пожежі служить слідуоча мішанина на 300 літрів води: 7 і пів кілограма кухонної соли, 4 і пів кілограма двоокису соди і 3 кг. алуноу. Все те коштує около 3 корони. Скоро таким препаратом обляємо горіючий предмет, тоді творить ся на нім поволока, котра тамує приступ воздуха і огонь дусить. Майже всі чудодійні средства до гашеня є нічим иншим як повисшою мішаниною.

Огнетревалий кіт.

Пригорщу свіжо паленого вапна заробляє ся 120 грамами льняного олію на тісто о звичайній густоті кіту. Розвалкувавши його на тонко, кладе ся в сухім і темнім місці, аби висох. Повисхненю стає кіт дуже твердим, але легко мякне над огнем або над склом від лампи. Так розігрітим кітом можна кітувати шпари або склеювати зломані части так, що під впливом горячої води і значного навіть горяча не пускають.

Як чистити заржавіле зелізо?

Довго неуживане зелізо ржавіє звичайно і стає ся непридатним до ужитку. Дуже, простим, дешевим і помічним средством є моченє даного предмету через кілька днів в свіжій маслянці. Має она ще й ту перевагу над поручуваними в тій цілі квасами, що не нищить зеліза і не надає йому немілої вони. Під впливом маслянки відділяють ся цілі пластинки ржи і кождей найменший кутик стає чистим. Так само поступає ся, хотячи усунути ржу з ланцушків, сокир, кліщів і т. п. а навіть з мосяжних предметів.

Жарти, дотепи і анекдоти.

Дбала жінка.

Жінка: „Так, мій любий мужу, уважай на себе і не забудь прошу тебе, зняти перед сном окуляри і загасити лампу. Я так тим журюся, що краще і зовсім не їхала би!“

Професор: „Їдь зовсім спокійна, я не забуду нічо!“

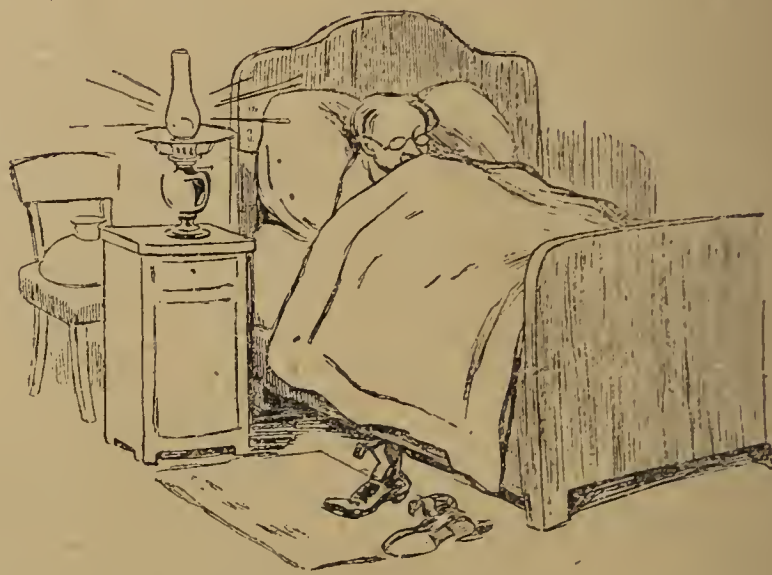
Професор (при телефоні): „Гальо! Хто там?“

Голос: „То я, любий мужу; я хотіла тобі тільки пригадати, аби ти загасив лампу і здохнув окуляри!“

Професор: „Всього в порядку. Окуляри лежать на нічній шафці а лампа загашена. Добраніч!“

Професор (кладе окуляри на нічну шафку і гасить лампу): „То страх, як тоті жінки люблять все закидувати другому незручність! Тому, що я колись там при читаню заснув, вона вже боїть мене самого лишити; сміх тай годі!..“

Професор засипляє в окулярах і при горючій лампі....

В тій хвили відзиває ся телефон. Професор вилазить перестрашений з ліжка, світить на ново лампу і закладає на ніс окуляри.

Перед купелю.

— Дивно! Ти ще бруднійший, ніж я...
— Щож тут дивного? Адже-ж я старший.

— Ви у власному домі живете, чи наймаєте мешканє?

— Та, знаєте, як би то сказати? Мало що не у власнім, бо вже два роки за хату не плачу.

Секретний лист.

Приніс мужик лист на почту, а адреси не написав.

— Чого се ви, татуню, адреси не написали? питає урядник?

— Бо я не хочу, щоб всякий знав, куди я пишу, — відповів мужик.

Про студента, що став черцем.

Оден чоловік видавав на науку сина довший час багато грошей. Забажав, щоби син поїхав за границю і там став доктором, тому продав свій маєток, який мав, і надіяв ся, що син по повороті зза границі виратує його з убожества й купить йому ліпшу посілість. Отже дав синові гроші, які одержав з продажу, і виправив його в дорогу. Одначе син не поїхав за границю, тільки в великім місті змарнував усі гроші і з розпуки вступив до монастиря. Довідав ся про се бідняга батько, пішов пішки до далекого великого міста, найшов сина в монастири та зачав до нього говорити: „Що ти наробив мені, любий сину! Я цілий маєток продав для тебе, бо надіяв ся з тебе користи й підпори, а замість хісна та втіхи маю смуток“. Відповів йому син: „Любий батьку, не против ся тому; я волів жити в бідности, ніж стати паном, бо багатому тяжко ввійти до небесного царства, як учить святе Письмо. Тому став я монахом“. З плачем заявив батько: „О, дурний сину, як ти для бідности став черцем, міг ти жити зі мною разом, бо й я не маю нічого“.

Іцко (до свого тестя): Я би рад, щоби весіле було о місяць скорше.

Тесть: Ну, ну, то воно може бути, але любий Іцку, спусти трохи з посагу.

Про жінку, що прала постіль.

Міщанин для грошей узяв дівку одного селянина, а вона не бувала ніколи межи людьми, то й не розуміла ся на господарстві і харности. Випало, що муж поїхав на ярмарок. Мати тої дівки приїхала тоді до міста в відвідини до своєї доньки. Оглядаючи господарство та ходячи по домі, виділа, що кождий кут мов хлів. Прийшла також до комори, де побачила постіль мало що білійшу від парухів. Почала її ганити: „Ах, люба доню, чому ти така лїнива, чому ніколи не попереш сеї постелі? Приїде муж — і має спати в брудній постелі?“ Навчивши її сього й того, поїхала домів. Послухала донька матери, яка казала їй попрати постіль, забрала подушки, наносила води в корито та просто з ними в воду. Полоче, пере,

товче так, що все пішло в нївець. Приїхав муж і мусів переспати ся на голій лавці.

Війт: Василю, сей віз здає ся буде для мене і моєї жінки за слабий, бо ти самий видиш, які ми є!

Властитель воза: Не бійте ся, сідайте на безпечне, бо я вчера віз на сім возі такі дві свині, що зо три рази були тяжші від вас, та не поломив ся.

Радив вовка оженити.

Мужики зловили вовка і радили, якою найтяжшою смертю покарати би його. Сказав оден: „Любі братя, більшої муки для нього не винайдете як коли ожените його з двома жінками. Тяжша се кара буде для нього, як коли ви розібрали би його. Я маю тільки одну, а горе, та біда з нею“.

Хлопець: Вуйку, позичте мені два крейцари, але так, аби я їх не потребував вам вже віддавати.

Про дурня, що купив ринку матери.

Одна вбога вдова мала сина, що був несповна розуму. Післала його раз до міста, щоби купив її ринку та за цента ігол. Пішов, купив ринку й ігол. Вийшов з міста й побачив, що хлоп накладав віз сіна, яке мав везти до того самого села. Дурний вложив сі ігли в сіно, кажучи: „Вас повезуть, а я піду пішки; уважаймо, хто скорше буде дома“. Ринку також поставив на стежці: „Слухай, ринку, ти маєш три ноги, а я дві; глядім, хто скорше буде дома, хоч ти стежкою, а я піду гостинцем“. Прийшов до дому й мати запитала його, де річи, які казала купити. Сказав матери, що зробив. Мусіла бідна сама йти купити, що було її потрібне.

Куме, люди говорять, що наш дідич вже покійний.

Кум: Одні говорять, що покійний, а другі, що ще жиє, але я, правду сказати не вірю ані одним ані другим.

Шукав жінки проти води.

Одному доброму чоловікови втопила ся жінка. Наймив кількох хлопів з гаками й казав їм шукати проти води.

Ксли говорили йому люди, щоби шукав на долину, а не в гору, бо проти води не могла плисти, відповів: „Знаю звичай і впертість моєї жінки; ще будучи живою, не згодила ся з ніяким чоловіком, але на перекір плила проти води“.

— Куме, знаєте що? Мені снило ся сеї ночі, що ви мені ту десятку, щось те перед пятьма роками позичили — віддали.

— Ну, та з процентом чи без проценту?

— Без проценту.

— Ну, не журіть ся, я вам вже колись і процент в таким самім способі віддам.

Розмова діда з паном.

Оден пан виїзджав з міста, а на мості сидів дід і просив: „Ласкавий пане, змилуй ся, щоби Пан Біг дав тобі в добрім щастю і здоровлю вернути, дай мені гріш“. Але пан тому, що йому се було не по нутру, сказав до бідака: „То дай мені тепер спокій, не дам тобі нічого“. Розгнівав ся і старець і коли минув його вже пан; зачав говорити: „Бодай ти до смерти не вернув ся сюди“. Коли се почув пан, зараз вернув ся і пізнавши бідака, що бояв ся ударів за таку клятву, сказав йому: „Не гріш, брате, але отсе даю тобі два, а проси тільки Пана Бога, як ти почав, щоби я не вернув ся тут до смерти“!

Студент: Що коштує ся одіж за готові гроші?

Купець: 30 корон.

Студент: А на виплат?

Купець: На виплат 60 корон, але половину треба таки зараз заплатити.

Що впече ся, укрій!

Оден пан мав Москаля, що називав ся Павлюк. Приїхавши до одної коршми, приказав йому печи печеню і чим скорше поспішати з нею. Як добре опекла ся печеня, він зараз се, що опекло ся, відкроїв і зів. А що жолудок пана тужив за їдою, часто кричав на нього: „Небоже Павлюку, скорше, то є швид-

ше“. А він і скорше в свої уста. Пішов пан до кухні, побачив дуже обскубану печеню і спитав: „А то хто обїв?“ Відповів: „Я“. „То чому?“ Сказав: „Любий пане, ти казав мені дужше поспішати, отже я обертав, щоби була тонша й скорше спекла ся“.

Пізнав.

— Куме, скажіть правду, можете ви мені повірити?

— Таже чому ні, але вибачайте, бо я сьогодні забув мошонку дома.

Кінська хромість.

Оден дворянин продав коня з так укритою хромостию, що купуючий не міг спостерегти її, але аж по якімсь часі доглянув її, почав жалувати ся і нарікати на того, в кого купив. Прийшов до продавця і сказав, нехай бере собі назад коня, бо хромає на одну ногу. Він відповів йому: „Овшім, держи ся його, бо маєш велике щастє до нього, що хромає на одну ногу; в мене хромав на всі чотири ноги“. Інший, коли йому віддавали хромого коня, сказав: „Не бери мені за зле, брате; я не знав, якого ти, коня, брате, потребував набути, а мені саме такого треба було збути ся“.

Син промарнував гроші і телеграфує батькови:

Присилайте гроші, іспит здав!

Батько прочитав телеграми і відповідає:

Гроші не шлю, бо телеграму не дістав.

Сократ.

Найбільший грецький мудрець Сократ, коли жінка ганила його й потім облила його помиями, нічого більше не сказав, тільки розсміяв ся і заявив: „Я знав, що в моєї жінки по сім грім мав бути дощ“.

Велике нещастє.

Чоловік: — Чого плакати! Аджеж я не на віки їду, а тільки на місяць...

Жінка (крізь сльози): — Знаю я тебе! Кажеш на місяць, а сам за два тижні повернеш.

Як стоїть справа українського університету у Львові.

Справа нашого українського університету у Львові посунулася в минувшій році значно наперед. Наші послы мали багато заходів задля кровавої події, що сталася на університеті у Львові дня 1. липня 1910 р. Треба було постарати ся, аби наші українські студенти могли дальше вчити ся на львівськiм університеті заки стане наш питомий український університет у Львові. Коли суди засудили сотку наших студентів за борбу 1. липня 1910 на карі вязниці і арешту, то наші послы парламентарні у Відни вистарались, що наш Цісар зволив подарувати кару всім засудженим студентам з виємом шістьох, котрі таки мусіли відсидіти присуджену кару. Та коли ось так загоїла ся тота подія, то наші послы зажадали від правительства, то є від цісарських міністрів, аби они вже раз полагодили тоту боротьбу, що веде ся за нашу висшу українську школу, за наш український університет у Львові. Ми потребуємо науки, а не вічної борби!

Колиж на спільнім університеті у Львові наші українські студенти не можуть погодити ся разом з польськими студентами та звідси іде бійка за бійкою, а науки нема, то на се є одинокий спосіб: розділити теперішній університет у Львові на два університети, один український для наших студентів та другий польський для польських студентів. Тоді настане спокій, бо одні і другі студенти будуть окремо вчити ся, Поляки по польськи, Українці по українськи.

Тому наші послы парламентарні зажадали полагоди справи українського університету на отсих установах: 1) що тимчасом на теперішнім (давнім) університеті у Львові будуть мати однакі права Українці і Поляки; 2) що протягом пяти літ заіменує правительство кілька

треба українських професорів, аби до пяти літ станув у Львові самостійний український університет; 3) коли отсе станесь, тоді давний університет у Львові полишити ся для Поляків.

Така полагода справи є зовсім справедлива, бо не кривдить ані Українців ані Поляків, та польські послы у Відни зачали ся прихиляти до неї, але нашлись між ними агітатори вшехпольські, що наробили крику в цілім краю, аби українському народови не дати університету у Львові. Того крику злякалось коло польське у Відни і виступило против нашого університету, тай міністер просьвіти Гуссарек подав ся перед Поляками і сказав нашим послам парламентарним, аби они вперед полагодили ся з Поляками в галицькiм соймі. Сеї відповіді не могли приймати наші послы парламентарні, бо справа соймової обструкції має свою причину в домаганю справедливої реформи виборчої до галицького сойму, а справа університету не належить до сойму, лиш до цісарського правительства і до парламенту у Відни. З тої причини на знак свого невдоволення з поступованя Поляків і правительства, розпочали наші послы в парламенті у Відни перепинювати ухваленє бюджету державного і нових законів військових, та залишили свою обструкцію аж тоді, як міністер просьвіти Гуссарек дня 14. червня 1912 р. зложив заяву в комісії бюджетовій, що цісарське правительство підймає ся по змозі як найскорше залагодити нашу справу університетську основанєм самостійного українського університету.

Тепер має бути розвязана наша справа університетська в отсих степенях: 1) насамперед появить ся цісарська постанова того змісту, що заповість основа-

не самостійного українського університету зложеного з трох відділів: богословського, правничого і філософічного, в речинци до шести літ; 2) на підставі сеї постанови цісарської видасть міністер просвіти своє розпоряджене, аби придбати професорів до українських викладів на університеті у Львові; 3) відтак буде ухвалений в парламенті закон, що постановить поділити універ-

ситет у Львові на два університети: український і польський.

А коли наш монарх висказав українським послам у Відни своє незвичайне вдоволене з приводу такого звороту справи та зволив з признанем піднести знаний питріотизм і цісарську вірність руського народа, то наш нарід жде від цісарського правительства, що оно виконає слова цісарські.

Павільон на виставі в Одесі, в яким уміщений був український відділ. На двох дальших образках представлений той відділ.

Австрійська Україна на виставі в Одесі.

В марті 1911. Одеський відділ Імператорського технічного Товариства відніс ся до Головного Виділу Товариства „Просьвіта“ з прошенем взяти участь в устроюваній ним в Одесі фабрично-заводській, артистично-промисловій і сільсько-господарській виставі, та запросити до участі в виставі інші українські товариства, рівнож приватні особи з Галичини і Буковини.

богато прислужив ся справі проф. А. Гарасевич, — зібрано трохи експонатів і вислано в червни 1911. до Одеси ваговою посилкою.

Всіх виставців назбирало ся 26, в тім 5 союзів спілок, 5 спілок промислово-торговельних, 1 готелеве товариство, 1 товариство господарське, 4 товариств просьвітних, 1 наукове товариство, 2 товариства гімнастичні і 7 приватних осіб.

Анкета скликана Товариством „Просьвіта“ дня 16 цвѣтня 1911., з відпоручників наших центральних товариств, постановила взяти участь в виставі, та вибрано комітет, який і заняв ся організованем нашої участі в виставі.

В склад комітету увійшли: дир. В. Нагірний (голова), дир. Ів. Петрушевич (секретар), дир. Витошинський (касієр), проф. А. Гарасевич, ред. А. Жук.

Заходами сего комітету, які коштували досить багато праці, — особливо

Всі вистаці з Галичини. З Буковини ніхто не взяв участі в виставі.

Товариство „Просьвіта“ посилало на виставу 5 графіконів, представляючих зріст числа членів Товариства, читалень і філій, виданих книжок, карту розміщення філій і читалень, видавництва.

Вистава тревала від червня до жовтня 1911. Українські експонати приміщені були в кількох переділах осібногo павільону, а місце відступив виставовий комітет даром. Над переділами з наши-

ми експонатами уміщена була напись: „Галичина — Австрійська Україна“.

Павільон, в котрім були приміщені наші експонати, звиділо кільканайцять тисяч осіб, котрі вже з самої написи на нїм довідувались, що за межами держави російської є великий шмат землі заселений українським народом (а сього — як се не дивно — багато людей в Росії не знає), а виставлені в павільоні предмети говорили їм, що австрійські Українці є народом національно свідомим і виказують великий, як на свої сили, національний доробок на всіх полях народного життя, та й собі якусь науку з того витягали.

Безперечно, що наша участь в одеській виставі причинилась, хочби в невеликих розмірах, до пробудження національної свідомости серед місцевого українського населення і в сїм головне значіне сеї дрібної, але досить важної в наслідки, події з нашого життя в 1911 р.

Недавно, бо доперва в 1912 р., наспіла часть нагород нашим виставцям, присуджених оціночною комісією виставового комітету а затверджених російським міністерством торгівлі і промислу.

Товариство „Достава“ у Львові дістало золотий медаль „за хорошу виробку портиєр, церковних риз і покривал“; проф. Ів. Левинський у Львові також золотий медаль за кафлярські вироби; Спілка для господарства і тор-

говлі в Перемишли (тепер Краєвий Союз господарсько-торговельних спілок у Львові) срібний медаль за „хорошу якість суперфосфату“; Дмитро Прухницький в Косові бронзовий медаль за ткацькі вироби; Дівочий Інститут в Перемишли похвальну грамоту за раціональну методу обучаня жіночих робіт, вкінци Краєвий шкільний Союз одержав подяку за участь в виставі.

ВИКОРІНЮЙМО З ПОМІЖ СЕБЕ ЛИХІ ЗВИЧАЇ.

ЗАМІТКИ ПРО УЖИВАННЯ АЛЬКОГОЛЮ І КУРЕННЯ ТЮТЮНУ.

Як добрі звичаї підносять і скріпляють нарід і ублагороднюють молодіж, — так знов противно, — лихі — підкопують народну честь, повагу, здоров'я і силу, — руйнують його матеріально і морально. Лихі звичаї, обичаї і привички стають ся непоборимою перепорою при вихованні дітей і молодіжи, а наслідком того спричиняють і невисказано лихі наслідки.

Наш, український нарід має доволі багато гарних звичаїв; але — на жаль, таки признати треба — має доволі й лихих, які доконче треба з поміж нього викоринити.

До таких лихих звичаїв у першому ряді випадає нам зачислити: 1) загальне уживання алкогольних, або горячих напунків, — і 2) курення тютюну, а з ним і „заживання“ табаки. Се одні з найважніших, лихих звичаїв і прикмет людства, які головню закоринились і серед нашого народу, не приносять ніякого хісна, противно — ще й велику шкоду — і то так матеріальну як і моральну, — тому постараємось ось тут усе те бодай коротенько представити нашим читачам.

І. Уживання алкогольних напунків.

Вправді минули вже безповоротно ті сумні часи, коли то темні діди і прадіди наші топили свою честь, силу і здоров'я в горівці; минули часи, коли то п'явки-арендарі за „сивуху-паруху“ загарбували безліч цілих ґрунтів селянських, политух кривавим потом тих самих дідів — прадідів... Минули ті часи, бодай не доводилось нікому про них і згадувати!...

Та мимо сього — звичай загального уживання алкогольних напунків серед нашого народу — і то в кожній верстві суспільности — до нині не перевівся. Звичай сей царить по нинішній день так під селянською стріхою, серед селян, робітників, ремісників і поденних зарібників, як і серед верстви інтелігентної.

А нагоди до уживання алкогольних напунків бува' у нас доволі: свята більші і менші, празники, весіля, хрестини, похорони, поминки, а в додатку до сього — головню у рільників — торги, ярмарки, купно, продаж, всілякі загоди і т. п.

Коли надійде яка небудь із наведених „оказій“ — старанем батьків наших родин, бідніших чи богатших, передусім є: придбати і заосмотритись заздалегідь у певну скількість алкогольних напунків (у селян головню горівки), без яких (як таки дехто з нас думає), якось ніяково і не мислимо обійтись. Головнож угощування в часі празників, весіль, похоронів, всіляких загод, купна і продажі (т. зв. „могоричі“) у нашого народу ніяк не можуть обійтись без горячих напунків, між якими найважніше і найпочесніше місце займає горівка.

Ся навичка увійшла вже в звичай і загальну постанову, бо в таких випадках і найбідніший заосмотрює ся в певний запас горівки. Не даром же з тої причини таки сам наш нарід і склав приказку; „Застав ся — а постав ся!“ — „Бо і якже: гості прийдуть, чи там аж прийдуть, — а тутечки, в хаті, ані чарки горівки не буде! Шож то про

мене люди подумують, стануть говорити, осудять і обезславлять мене!“ Так всі загально говорять, закриваючи тим свою неміч супроти загально-принятого звичаю.

А тимчасом, головнож в нинішних загально-тяжких часах, таке діятись ніяк не повинно. Раз, що алкогольні напитки не приносять нам ніякого хісна, противно — великанську шкоду на нашому здоровлю, — а по друге, що за руйнованє власного здоровля тими напитками платимо ще великі суми гроша, які так дуже придались би на інші, хосеннійші, загальні і місцеві народні ціли.

Я не стану тут широко розписуватись про шкідливий вплив алкогольних напитоків на устрій людського організму; не стану розводитись про лячні наслідки постійного їх уживаня, — бо про се все писалось доволі багато по часописях і всіляких видавництвах (між и. і в членських книжочках „Просьвіти“). Метою мого писаня є: вказати загалови читачів на лихі сторони звичаю уживаня алкогольів, лихі приміри з того для наших дітей і молодіжи, — вказати опісля шлях хосеннійшого вихіснуваня гроша, ложенного дотепер на сю непотрібну і шкідливу забаганку.

Загально відомо, що алкоголь, уживаний навіть в маленьких скількостях, є отруєю для людського організму. При постійному його уживаню — організм наш вправді до нього привикає, одначе що раз то більше затроюєть ся і руйнує наше здоровле; вправді незамітно, але постійно і певно. Превсілякі недуги мають своє жерело в надмірному, або постійному уживаню алкоголью. Люди, які не уживають алкогольів, майже ніколи не западають на здоровлю і не так легко піддають ся всіляким недугам.

А що найважнійше, — то звичаєм уживаня алкогольів даємо дуже лихий примір нашим дітям і молодіжи, а тим самим і нашим наслідникам. Не дивниця

отже, що сей поганий звичай у нас не переводить ся; бо наколи молодіж бачить, що її батьки чинять — і сама привикає до алкогольів і сей звичай-наліг на дальше задержує і задержувати ме.

Ба ні; мені ніяк не можна образити нашої невинної молодіжи. Молодіж сама не привикає до алкогольів, а то ми самі (хоча може й мимоволі, самі не знаючи що робимо) її до сього приучуємо.

— Не вжеж?

— А так! Я не раз і не десять був свідком, як родичі, або гості дому, приукували дітей до питя алкогольних напитоків: горівки, пива, вина, то що. Коли таким старим спокусникам звернути треба було увагу на їх неумісне і неморальне поступованє, — вони зараз таки, без збентеженя, відповідали:

— „Е. та чейже така дрібочка дитині не пошкодить: а то думати ме, що ми самі пемо, а дітям жалуємо дати“...

І чи таке поступованє старших є добре, моральне і похвальне?

Хай вже воно буде, як є: не можемо вже бодай ми самі ніяк здержатись від уживаня алкогольів, — так принайменше не лишень не приучуймо, але — противно — ще й відтягаймо від сього поганого звичаю нашу молодіж. Наша молодіж не може, не сміє під тим зглядом вступати в сліди своїх батьків і дідів. Нашим обовязком є: виховати нашу молодіж на тверезих, здорових, сильних тілом і духом членів нашої суспільности!

І щож нам випадає чинити? Переді всім ми самі собі будьмо учителями і строгими судіями. Постановім собі — не уживати алкогольних напитоків (коли вже від сього хтось „ніяк не може здержатись“) бодай в присутности дітей і молодіжи; уживанє тих напитоків обмежити до найменшої скількості, а там і зівсім занехати, не вишукуючи собі проти сього ніяких причин. Дітей наших і моло-

діжи за ніякою потребою не посилати до коршми, шинків, — і не брати їх тамтуди із собою. А вже під непростимим гріхом не сміємо їх принукувати до уживання алькогольних напунків.

Найліпше булоб, колиб так по всіх усяодах, по усіх місцевинах, позакладувано філії „Відродження“, — товариства, якого цілюю і завданем є: згуртувати можливо найбільше число членів, які чи то присягою, чи там торжественним обітом з'обовязують ся цілковитого здержати ся від цілковитого уживання алькогольних напунків і угощування других. Члени таких товариств не лишень що самі не уживалиб жадних алькогольних напунків, але ще й інших до сього притягалиб. А наслідком тих заходів булоб: піднесене ся і моральне відроджене нашої суспільности, а з тим і поправа матеріяльних відносин.

Колиж вже хто ніяк не може обійти ся без тої „благодати“, себ то штучних витворів-напунків, сьому щиро радимо: уживати виключно природних, хоча й штучних вироблюваних напунків, а такими є: український квас, ябличник, порічкове і ягрусове вино, — а остаточно — й мід, сичений дома. Плекаймо всюди садовину, закладаймо пасіки, то й мати мемо власні, здорові напункки, а не троїтись мемо алькоголем, здебільш приправленим всілякими трійлами, як: вапном, відваром тютюну, полину, то що.

Геть з алькогольними напункками!

II. Курене тютюну (і заживане табаки).

Не менше поганим звичаєм є також курене тютюну і нюхане табаки. Чи хто курить люльку (файку), папіроси, чи цигара (т. зв. „шкіряні“ всілякого рода) — усе те чоловікови не то що не придатне, але ще й вельми шкідне. Раз — що не дуже то гарно з уст і гортанки робити димник (комин), а по друге —

то куренем тютюну нищать курці своє здоровле. А що курене тютюну є вельми шкідне, то обставину сю доказали вже не раз і не двічі славні лікарі і вчені.

Не місце тут обширнійше розводити ся над лихими й шкідними наслідками куреня тютюну. Скажу лишень коротко, що в тютюні находить ся сильна отруя, т. зв. нікотина, яка дуже шкодить курцям, головнож тим, які курять папіроси, курять їх багато і при куреню втягають дим аж до легких. Нікотина спричинює хороби легких, жолудка, гортанки (глотки), серця і очий. Дуже нерозумно отже поступають курці, які не лишень що тяжко запрацьований гріш пускають з димом, але — в додатку — ще й нищать своє здоровле, найцінніший скарб свій...

Те саме торкаеть ся і тих, котрі нюхають, або „заживають“ табаку. Дехто з „табачників“ доказує, що „табака помагає на очі“ і скріпляє зір. Се пуста видумка, се блахман і самодурство! Наколиб так справді було, то люди із слабим зором — заживаючі табаку — скріпилиб свій зір, а сліпі прозрілиб; — а чейже до тепер про таке „чудо“ ніхто не чував, не видав і видіти не буде. Лишень се одно є правдиве, що нюханем табаки з часом чоловік нищить зівсім наряд нюху. Ба — і сам „табачник“ виглядає не конче гарно і приманчиво. На вид деяких „завзятих табачників“ не раз аж гідь збирає. Але щож вдієш: кождий має свої примхи і вподобаня.

Що торкаеть ся самого куреня тютюну — то ся погана привичка-звичайно обхопила найширші круги нашої суспільности. Одиниці, які не курять, се рідкі виїмки. Що більше, завзято курить навіть значне число жіноцтва і то так з верстви інтелігентної, як і селянської (приміром Гуцулки). Ще пів біди, як що лишень курилиб старші; алеж бо — жаль серце стискає — коли

бачимо, що в нинішних часах і молодіж, ба — навіть недолітки — завзято курять. А дієть ся се так по містах, як і по селах.

Се вже лихо, якого мовчанкою годі збути. Се руйноване здоровля вже в молодости і плекане хирлявих, миршавих тупоумних членів суспільности.

Відки воно береть ся отсе лихо?

Відки?... Самі ми, батьки родин, наставники, учителі, люди „поважні становищем“ — сьому усьому винні. Ми самі не в силі якось здержатись від сеї обридливої пристрасти, та тим чином даємо лихий примір і власним дітям. А діти — звичайно як діти. Вони думають, що всі наші вчинки добрі і тому намагають ся у всьому нас наслідувати. А ніщо так не впливає на вразливий ум дітий і молодіжи, — як саме живий примір. Молодіж не розбирає чи щось є добре й хосенне, чи ні; вона сліпо наслідує (як дехто каже: „малпує“) старших. Бачучи, що її родичі і старші пють алкогольні напитки, курять люльку і „дзигари“ — є вона того переконання, що так мусить бути і вже від наймолодших літ наслідує їх у сьому ділі.

Тут не pomoже заказуване куреня, не pomoже каранє, бо живий примір ділає сильнійше. Молодіж не вірить старшим, що куренє є шкідне, бо, коли так, то в якій же цілі старші курять? Молодіж думає, що куренє власне є добре і приємне, бо — в противному разі старші самі не курилиб. А що родичі і старші відтягають і карають молодіж за куренє тютюну, то лишень „з ошадности і самолюбства“. Ось як собі представляє молодіж сесю справу.

А молодіж і діти*), криючись перед доглядом старших і родичів, курять по закамарках, в сутічах між будинками і часто-густо спричинюють страшні по-

*) Я знаю випадки, де то хлопці 8 і 9 літні носили при собі тютюн (навіть йдучи до школи на науку) і курили при нагоді. Прим. автора.

жежі. Не маючи готового гроша, крадуть вони дома покладки і зерно, заносять се все до коршми і там, від несовісних коршмарів одержують за се найгіршого рода тютюн (розумієть ся — в двоє, або в троє переплачений принесеними покладками, чи чим там).

Як бачимо, то з пристрасти до куреня тютюну, вироджуєть ся вже з малку у даних одиниць погана прикмета непошанованя чужої власности, нахил до крадіжи, ошукування, марнотратности і т. д. Се початки лиха; а там дальше — отвираєть ся пропасть моральна, з якої в пізнійшому віці нема вже навороту.

„Буде каєнє, та воротя не буде“...

Щоби заздальгідь запобігти лихови, — остаєть ся нам лише один шлях, а саме: передівсім самі в собі мусимо викоринити погані привички, пристрасти, прикмети і звичаї, — а там вже, з чистою совістю, відклонюймо і відучуймо від того усього нашу молодіж. Покиж ми самі будемо невільникми і рабами наших пристрастей, лихих, непотрібних, а то й шкідних звичаїв, — поти і наші навчаня на ніщо не придадуть ся.

Добре діло отже починаймо від себе самих!

— —

На закінченє лишаєть ся нам промовити ще кількома словами до усіх верств нашої суспільности, та проголосити до усіх і вся

щирий зазив і поклик.

Не нарікаймо на лихі часи, дорожню і т. д.; бо коли нас стати на такі витребеньки, як: загальне уживанє алкогольних напитоків, куренє тютюну, нюханє табаки і инші, непотрібні (а то ще й шкідні) привички і звичаї, — то ще нам не так то й лихо поводить ся. Що правда — то не до всіх можна й звернути ся з тими докорами і пересторогами; алеж бо таких небогато є між нами і тих ми не думаємо обиджати.

А щоби без того усього можна обійти ся і від лихих навичок і звичаїв відвикнути, — то до того треба лишень сильної волі і постанови, але твердої постанови. Приміром сього можуть служити деякі одиниці (із всіх верстов суспільности), які вже позбулись раз на завсїгди своїх поганих привичок. Ми знаємо священників, учителів і селян, які приміром давнійше уживали алькогольних напунків і завзято курили тютюн, а нині се все їм навіть не при думці; вони щасливі, що позбулись лиха і власною волею та силою духа перемогли власні пристрасти. Ми знаємо двох управителів шкіл, які у продовж 30-ти літ завзято курили одну папіроску по другій (одна пачка тютюну за 32 сотики ледви виставала їм на один день). Та вони, пізнавши лихо, (хоча й пізно, бо „ліпше пізно як ніколи“) сказали собі: „не будемо більше курити; ми учителі, маємо вчити інших, а самі себе не навчимо?“ І не курять вже від кількох літ, почувають ся нині щасливими, та лишень з дива не можуть вийти, як вони могли у продовж так довгих літ „робити таку дурницю“.

Чи не гарний примір для кожного з нас? Могли вчинити се одиниці, — можемо й ми всі. Та ба, колиж бо тутечки стрінутись можемо зараз не то з відмовою, як радше з неумістним оправдуванем ся. — „Е, ще чого не стало! Та навіть на пачку тютюну, чарку горівки, чи склянку пива жалувати собі стану? Чейже я не піяк, як десь-колись випю чарку горівки, або склянку пива; а се вже моя одинока розривка і розрада, як собі закурю“.

Таких слів не можна ніяк назвати оправдуванем, — а радше недостачею кріпкої волі і постанови. Місто куреня тютюну — можна чейже найти собі інші роди розривки, ось хочаб: закупно гарних і хосенних книжок та часописий, які по причитаню ще й иншим хосен

принесуть, коли противно гріш, пущений з тютюневим димом, або проковтений з чаркою горівки — пропадає марно так для одиниці як і для загалу.

На бік отже з всілякими виправдуваннями! Хай вже раз всі твердо постановлять собі позбутись раз на все лихих звичаїв і навичок; хай перестануть пити алькогольні напункти, курити тютюн і нюхати табаку, — а тоді, — о, тоді всі, які дотепер нарікають на власне убожество, наглядно переконають ся, що не лишень будуть могли доволі часто і значнійші квоти жертвувати на народні, просвітно-культурні ціли, але ще й їм самим останеть ся доволі багато гроша на власні, хосеннійші видатки.

Статистичних даних у сій справі не станемо наводити, бо се завелоб нас за далеко; та ми ограничимось лишень на одному-двох примірах.

Коли спитати декого з наших селян (а то декого з низшої верстви інтелігенції), чому він не впишет ся в члени тов. „Просьвіта“ — він зараз таки має на се готову відповідь:

— „Добродію, то правда, здалось би доконче і се, та нема відки... Заплати податок, обжени домашні потреби, купи чобіт, купи кожух, купи свиту, сіль, нафту, се, те — та й ще те — ні, таки ніяк не вистає!“...

Ну, гарно; одначе з олівцем в руці обчислім, чи воно справді годить ся з дійсним станом річи. Селяни, як члени тов. „Просьвіта“, платять до сього товариства річної вкладки 2 Кор.: „Письмо з Просьвіти“ (для членів) коштує також 2 Кор.; — „Свобода“ 4 Кор. на рік, разом отже річний видаток 8, виразно: вісім Корон. Видаток невеличкий, а скільки морального і матеріяльного хісна кождей мати ме з сього, про се й говорити нема потреби.

А тепер — відворотна сторона. Припустім -- що даний господар (чи там

яка інша одиниця нашої суспільності) курить найгіршого рода тютюн, отже по 10 сот. пачку і така пачка вистане йому на 2 дні (се загально принята „міра“) — отже місячно треба йому 15 пачок по 10 сот., = 1 К. 50 сот., що чинить річно 18 Корон. Колиж до сього дочислимо ще паперці, сірники, часом папіроси готові, або ліпший тютюн (ради свята, празника, то що), — видаток річний на тютюн винесе тоді найменше 20 К. Курці, які курять по 24 сот. начку — видають на сю ціль найменше 45 К. річно, а по 32 сот. — принайменше по 60 Кор. річно!

Ось коротенький, але наглядний примір на доказ, які ми велитенські суми пускаємо з димом!

А алкогольні напитки?

О, про се вже бодай і не згадувати. Хто хоче про се переконатись, хай загляне кожної неділі і свята — з полудня і вечером — до сільської коршми, а по містах, до шинків що суботи вечером (по виплаті тижневого заробітку) або в неділі і свята — сей наглядно переконаєть ся там, скільки то гроша тоне в горівці і інших алкогольних на-

питках... Колиж до сього дочислимо видатки на алкогольі пересічно (вчисляючи сюди всі верстви нашої суспільності) принайменше по 10 до 100 кор. усе те, почислене разом, творить міліони, — суму незвичайно велику на такий бідний як наш український нарід. На перший погляд є се неймовірне, а одначе правдиве!

І скільки то добра можна би вчинити за сю велитенську суму?!

З тих кількох даних переконуємось наглядно, що в нас гроші є, та що лиш ми їх не вміємо як слід ужити, бо ми є рабами і невільниками наших поганих звичаїв і пристрастей. Спекаймо ся тих послідних, а тоді мати мемо не лишень потрібний гріш на всенародні ціли й потреби, але доволі його ще заощадимо і на непередвиджені видатки, чи — як то кажуть — „на чорну годину“.

Тому ще раз кличемо:

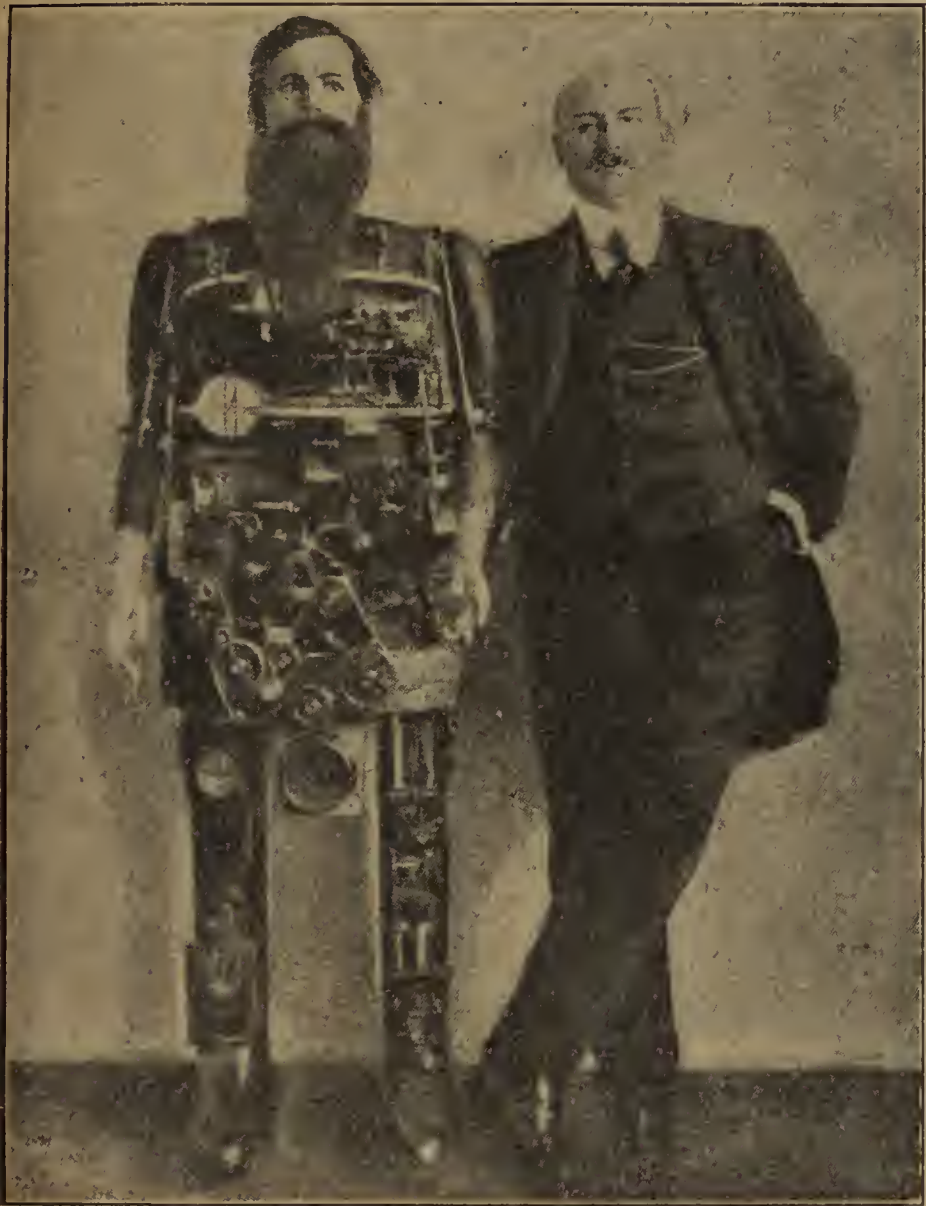
Геть з алкогольем, геть з куренєм тютюну! Хай раз на завсігди пропадають лихі наші навички і звичаї. Виплюймо і вириваймо їх з поміж нас з корінем!

Учім дітий чемности.

Про чемність дітий пише одна Німка ось що: Одна стара пані подала мені одного разу таку науку: „Похибок, які ти у твоїх дітий подибаєш і за то їх ганиш, стережи ся сама; а чемности, які хочеш у них защепити, виповняй перше сама!“ Се мені вбило ся в голову і я не раз переконала ся, що та пані говорила правду. Недавно мала я от який случай: Я взяла мого старшого синка до міста, щоби мені поміг дещо нести. В однім склепі подав нам купець 2 стільці, щоби ми усіли. Підчас коли я вибирала товар вступила до склепу якась пані

і чекаючи сперла ся на склеповий стіл. Се побачив мій десяти-літний синок, схопив ся, вхопив столець і подав пані зі словами: „Прошу пані сідати, я можу постояти“. З подякою приняла вона столець, пригорнула малого до себе і хвалила, що він такий чемний. Малого то здивувало і він поглядав раз на паню а другий раз на мене не могучи порозуміти, чого та пані задля такої річи, яка сама собою розуміє ся, його так прихвалює. Потім сказав він: „Мій татко робить так завсігди а він є багато-багато більший від мене.“

I СЕ І ТЕ.

Механічний чоловік.

Якийсь берлінський механік збудував машину, котра, після його запевнень, зовсім вірно наслідує „правдивого чоловіка“. Скоро накрутити пружини виконує „штучний чоловік“ всякі відповідні рухи, а навіть видає ріжнородні людські звуки. Не треба казати, що сей механізм ніякого практичного приміненя не має і не може мати та що уважати його треба лиш як цікавий оказ людського помислу.

На нашім образку бачимо якраз то чудовище.

Цигаро на услугах психольогії.

Курці повинні стеречи ся. В нинішних часах загального поступу, не тільки з ліній руки відчитуєть ся характер і будучину людини. У Франції повсталала нова наука, котрої прихильники твердят, що потрафлять оцінювати з всякою певністю характер курця із способу, в який він держить при куреню цигаро або папіроса. Чи мають слушність, о тім можуть легко переконати ся самі курці, скоро порівнають свій спосіб держаня цигара з питоменностями свого характеру.

Після думки згаданих дослідників держане цигаро вільно mezi вказуючим і третим пальцем означує склонність до балакливости, підчас коли легко, трохи скісно нахилене цигаро, держане вели-

ким пальцем і вказуючим, зраджує розумного і думаючого чоловіка. Знаменитим балакуном і знатоком людського характеру є той, хто держить цигаро або папіроса між пальцем вказуючим і третим, скорчуючи трохи сей послідний, натомість держане горизонтально, стиснене mezi великим і вказуючим пальцем цигаро означує статочний і рішучий ум. Великим скептиком має бути той, котрого папірос чи цигаро нахилює ся до землі горіючим кінцем; скоро однак цигаро вистає зпоміж заокруглених пальців, великого і вказуючого, означає нервового курця і холерика, але заразом і чоловіка чесного, на котрого можна числити в найтяжших хвилях. Горе тому, хто держить папіроса скісно

за сам кінчик скорченими пальцями, вказуючим і третим! Представники нової штуки вороження приписують йому мстивість і жадобу інтригованя. А кожний курець, який держить цигаро відворотно, себто звернене горіючим кінцем до долоні, є мелянхоліком і любить самітність.

Брутальним егоїстом вважають того, котрий держить цигаро огнем до гори, пускаючи дим другим під сам ніс; а ощадним батьком родини є той, хто послідний кусень затикає на патичок, аби не ушкодити дорогої цигарниці.

Гігієнічні поради.

Чому забавки для дітей можуть бути небезпечні?

Кожда забавка, яку на ярмарку купують для дітей, є помальована. Фарба така є трійлива, передовсім зелена. Діти звичайно забавки беруть до губи, фарбу облизують і фарба зі слиною дістає ся до жолудка, де часто може викликати тяжкі недуги (затроєня). Окрім сього, коли купуємо забавки такі як: когутики, бальоники та ляльки до надування, треба пам'ятати, що перше мав їх в устах той, хто робив їх, а опісля цілий ряд людей, що купуючи пробують. Через слину переносять ся усякі заразливі недуги межи іншими туберкульоза, недуга страшна а для дітей безвихідна, дальше сифіліс і другі недуги. Тому кожду забавку, яку мати з торгу дитині привозить, треба вимити добре горячою водою (бодай місце, котре дитина бере в губу) — тоді она менше небезпечна.

Неменше небезпечні суть цукорки, продавані по торгах і усякі води (крахери). Цукорки тому, що суть усіляко мальовані отже шкідливими фарбами а крахери тому, що вода в них звичайно буває осолоджена не цукром а сахариною. Сахарина є шкідлива для здоровля людей. Окрім того до крахерів уживають води недистильованої а несумлінні купці та фабриканти беруть воду хочби з потоку. Люди купують та пють; — передовсім по ярмарках та відпустах багато такої води продає ся. А варто знати, що нечиста вода дуже шкодить — бо в нечистій воді живе усяка зараза (тиф може жити в воді і кілька років). Найлучше пити чисту воду керничну — она холодить так само як штучна — а є тота певність, що від неї чоловік не занедужає.

Чому треба дбати за зуби і яму уст?

Добрі зуби суть для здоровля чоло-

віка необхідними. Коли у кого зуби попсовані він не годен їсти, що твердшу страву він не годен добре покусати і через се проковтує за великі куски. За великих кусків жолудок не годен стравити і щось подібно як за велике поліно дерева під печию не горить а тліє — так само і за великий кусок пр. хліба лежить довго в жолудку; хісна з нього мало а шкоди багато. Жолудок у такого чоловіка скоро хорує. Дальше, хто немає добрих зубів той не годен говорити виразно, кому бракує зубів черених у того лице позападане, погане. Тому треба дбати за зуби. Ми подамо в коротці, що треба а чого не треба робити — аби зуби були здоровими.

1. Не треба довбати в зубах нічим твердим пр. зелізними дротами (шпильками).
2. Не треба гризти твердих річий пр. горіхів і т. п., не треба пити чи їсти за горячої та надто студеної страви.
3. По кожній їді треба зуби бодай прополокати літною водою — а то останки їди лишають ся за зубами, гниють, псують дуже зуби (ще й з рота чоловікови чути).
4. Треба зуб надпсований або вирвати або пльомбувати, бо від хорого зуба псують ся сусідні.
5. Бодай раз в день на ніч промити зуби щіточкою та крейдовим порошком!

Чому треба мити руки перед їдою?

Коли учені люди відкрили животини, які спонукують пошестні недуги, хотіли переконати ся, куди дістають ся они до людського тіла і переконали ся, що багато їх дістає ся через уста. До уст заносять їх люди з їдою, коли она нечиста або на руках. Один учений найшов на руці чоловіка на 1 см.² 10—20 тисяч тих бактерій. Межи ними знаходив усілякі бактерії і такі, що викликають тиф і такі, що як дістануть ся до кишок, то там викликають сухоти кишок

і багато других. Аби перед тим устеречи ся треба мити руки милом і горячою водою передусім перед їдою. Очевидно ті, що ходять коло хорих в хаті, повинні мити руки старанно кілька разів на день, аби не то сами не хорували але аби і других людей через подаване руки не заражували.

Так само треба усе старанно очис-

тити нігті, бо звичайно у людей там збирає ся багато болота та усякої нечистоти. А уже дуже гидким є звичай обгризати нігті зубами — бо ту кожний сам собі безпосередно шкодить. Се роблять найчастійше діти, тому родичі обовязані дбати, щоби діти не гризли нігтів — але щоби їх держали чисто та обрізували ножичками.

Слово до господинь.

Чистість і порядок.

Сі дві прикмети так тісно лучать ся з собою, що кожда з них окремо взята не провадить до ціли і тяжко оцінити, що викликає гірше вражінє: чи комната, в котрій брудна обстановка стоїть в порядку уставлена, чи нелад в чистій комнаті? Одно і друге є відражаюче. Чистим називаємо кожний предмет вільний від плям і пороху; чистість мешканя осягаємо тоді, коли оно само і всьо, що в нїм находить ся, є безусловно чистим. Є то безперечно найліпша і найпростша форма гігієни. Є два способи чищення: лихий, очищуючи один предмет, забруджує інші, добрий очищує дану річ, не приносячи кривди иншим. Не уважне замітанє підлоги, обмітанє стін, тріпанє диванів в коритарях або отворених вікнах, не увільняє помешканя цілком від пороху, але переносить його з одного місця на друге. Найліпше є стягати при замітаню легко щіткою сміте, а замітати, овинувши щітку мягкою стирочкою; при фротерованих підлогах сухою, при мальованих олієм вогкою. Горішних гзимсів під стелею не годить ся обмітати запорошеною щіткою, (котрою перед тим замітано підлогу) але треба її вперед вичистити та ще й овинути в мягку чисту стирочку, витріпуючи

її часто. Удержуючи мешканє в безнастанній чистоті уникаємо робленя генеральних порядків, які є правдивою мукою не лиш для домівників, але і для сусідів. При добрій волі і витревалости, особи, які навіть не мали вщипленого понятя о порядку, можуть його з часом набути так, що він перейде з часом у них в звичай, котрий стане ся опісля потребою. Бруд і нелад повинен будити відразу і прикре почутє у господині дому. Вона мусить призвичаїти дітий і себе до шанованя чужої праці, уникаючи занечищуваня чоگونهбудь; є то скромний обовязок, попросту ознака доброго вихованя. Заховуванє чистости є дуже важне ще й тим, що улєкшує працю нашої служби. Примір є найліпшою наукою; як могли би ми вимагати від служниці порядку, скоро самі його не будемо заховувати? Коли служниця буде видіти, що стараємо ся не смітити, не псувати ладу в хаті, поділає то на неї о много успішнійше, як довгі науки о потребі і важности порядку. Враз з порохами усуваємо з наших мешкань жерела недуг в виді мікробів і зароднів; та отже чинність господарська, скоро її совісно і розумно виповнює ся, є знаменитим средством охорони нашого здоровля.

Ради для господарів.

Як розбудити апетит у свиний?

До чверти, малої барилки або якої иншої тільки не діравої посудини, насипати вівса і соли верствами т. зн. верству вівса, опісля верству соли і т. д. Відношенє між вівсом а солию старати

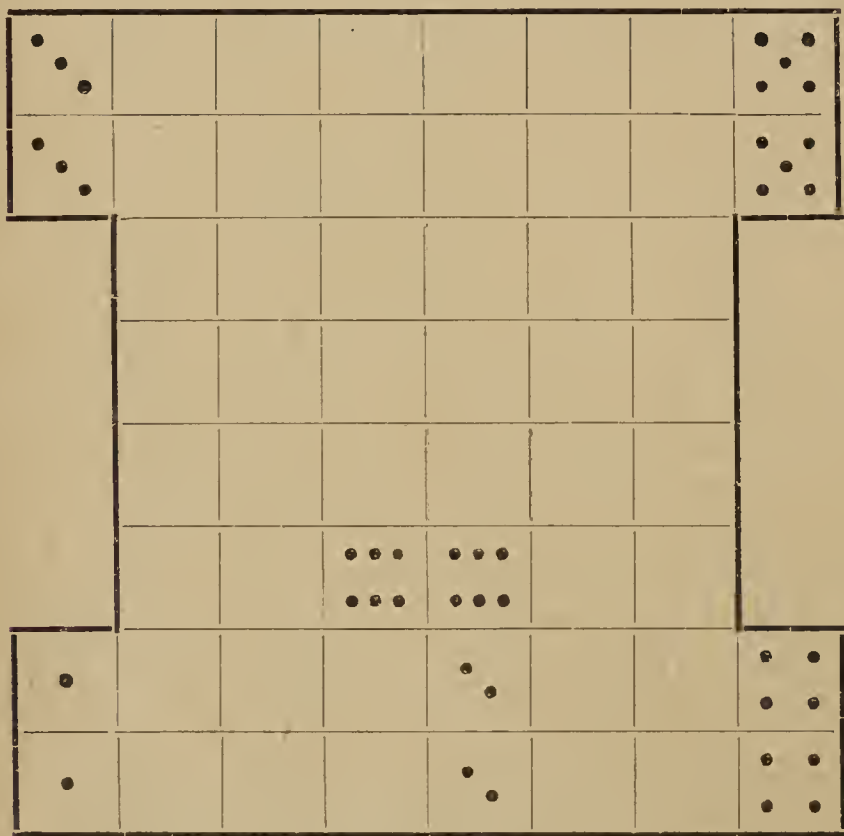
ся вдержати таке, аби на літру вівса випадала менше більше мала пригорща соли. Опісля той овес із солию заляти горячою водою так, аби вода виступила понад вівсом і посудину прикрити. По короткім часі сіль в воді розпустить ся і овес втягне в себе ту солєну воду.

З тою хвилиною наш лїк є готовий до ужитку. Скоро отже тільки запримітять ся, що свинї не мають охоти до їди, то всипати до корита одну або дві пригорщі того вівса приправленого, а з певністю результат буде, т. зн. свинї корито випорожняють. Загалом свиням хорим і таким, що мало їдять, радимо давати щоденно о певній означеній порі такий овес, бо він впливає не тільки на побудженє охоти до їди, але також є добрим средством відживляючим. У всякім разі радимо спробувати, бо преці кождий господар має овес а й сіль та-

кож знайде ся а спосіб то дійсно добрий і випробований.

Як повинна виглядати добра стайня?

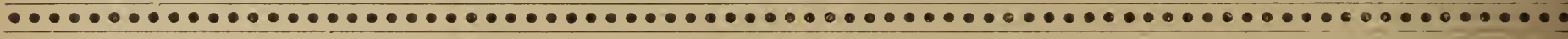
Добра стайня повинна бути: 1) висока на 2¹/₂ метра, 2) простора так, щоби мала багато воздуха, 3) тепла в зимі. холодна в літі, 4) ясна і сонїшна, отже з великими вікнами, 5) суха, бо у вогкій розможують ся зародні всяких недуг, 6) положена так високо, щоби вода не затїкала. 7) підлога не пропускаєма, з цементу або з тяжкої, сильно убитої глини.

Для розривки.

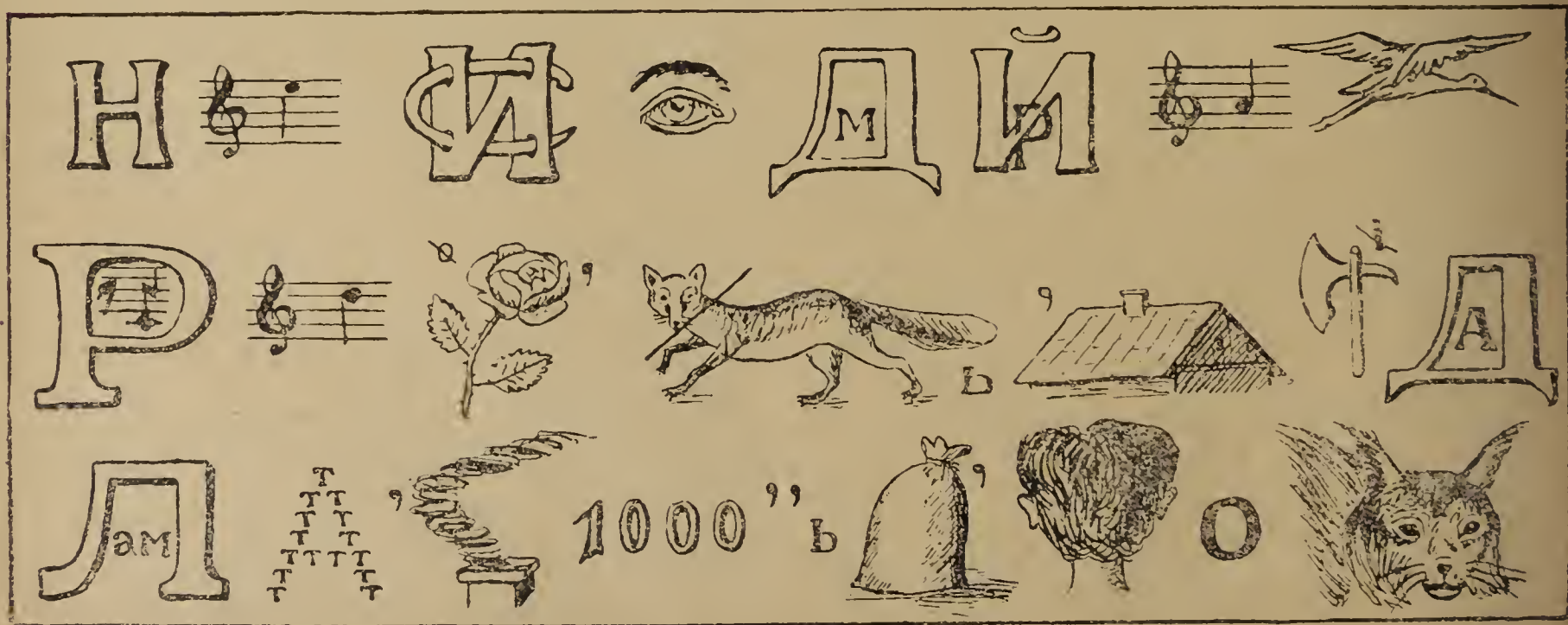
Загадка домінова.

28 камінців доміна так розложити в отсій фігурі, щоби всюди повстали чотирикутники о чотирох однакових квадратиках. При тім повисші шість камінців мають лишити ся на тих самих місцях, на яких стоять.

РЕБУС Ч. 4.

Уложив Лев Кудерявецький.

РОБІНЗОНИ.

З російської мови переклав Ярослав Весоловський.

Як корабель потапав, виратувало ся тільки двоє людей: Павло Наримський і Пров Іванов Акациєв — бувший шпiон.

Роздiвшись до гола, оба зiскочили з потапаючого корабля тай бистро стали працювати руками в напрямi далекого берега.

Пров доплив перший. Вилiз на скалистий берiг, подождав Наримського i, коли той, важко соплючи став видрапувати ся по мокрiм камiню, вiн строго спитав його :

— Де ваш паспорт?*)

Голий Наримський розвiв мокрими руками :

— Паспорту нема. Втопив ся.

Акациєв нахмурился.

— В такiм разi я буду приневолений...

Наримський хитро усмихнувся.

— Ага. — Нема-де.

Пров почесав потилицю, застогнав вiд досади й безсиля а вiдтак мовчки, поплентав ся сумовито в глибину безлюдного острова.

Поволи став Наримський загосподарювати ся. Зiбрав на березi викиненi бурей обломки та деякi рiчи з корабля та став будувати з обломкiв хату.

Пров слiдив за ним похмуро, ховаючись за сусiдним урвищем та потираючи холоднi руки. Побачивши, що Наримський вже виводить в гору деревлянi стiни, Акациєв покрадьки наблизив ся до него тай грiмко закричав :

— Ага! Спiймали! А ви що робите?

Наримський усмихнувся.

— Слiдчу вязницю будую.

— Нi, нi. Ви будете хату. Так воно. А ви знаєте будiвельний закон?

— Нiчого не знаю.

— А маєте дозвiл будiвельної комiсії з огляду на небезпеку пожежi?

— Чи ви вiдчепите ся вiд мене, чи нi?

— Нi, не вiдчеплю ся. Я забороню вам вести сю будiвлю без дозволу.

Наримський, вже не звертаючи бiльше уваги на Прова, усмихнувся тай став прилагоджувати дверi.

Акациєв тяжко зiтхнув, постояв а вiдтак тихо пошкандибав в глибину острова.

Поклавши хату, став Наримський уладжувати ся в нiй, як мiг найдогiднiйше. На березi найшов вiн скринку з книжками, оружє та бочiвку солонини.

Раз якось, як Наримському вже переїла ся вiчна солонина, вiн перекинув стрiльбу через плечi тай пiшов у пралiс, щоб сплювати дичину.

Через весь час чув вiн за собою мовчазну фiгуру, що тихенько перебiгала вiд дерева до дерева тай ховала ся за грубими стовбурами дерев, але вiн не звертав на те нiякої уваги. Побачивши пробiгаючу козу, прицiлив ся i вистрiлив.

З-поза дерева вискочив Пров, схопив Наримського за руку тай закричав :

— Ага! спiймали!... Маєте дозвiл на ношенє оружя?

Здираючи скиру з убитої кози, Наримський стиснув досадно плечима :

— Чого ви чiпаєте ся? От красше занималиби ся своїми справами.

— Та я й занимаю ся своїми справами, — вiдпалив обиджений Акациєв. — Будь ласка, вiддайте менi за поквитованєм стрiльбу на переховок, поки не вiдбудеть ся розправа.

— Зараз злагодив ся давати! Зброю найшов я, а не ви!

*) В Росiї, як кажуть, складаєть ся чоловiк з душі, тiла i. . . паспорта. Кождий чоловiк мусить мати паспорт чи то виїздячи за границю, чи з одного мiсця на друге чи таки в серединi держави.

— За знахідне маєте право лише до одної третини... почав говорити Пров, але почувши всю недорічність своєї балаканини, урвав тай закінчив сердито:

— Ви ще не маєте права полювати!

— А то чому?

— Ще не було Петра! Щож-то ви закона не знаєте, чи що?

— А ви маєте календар? — спитав лукаво Наримський.

Пров подумав, переступив з ноги на ногу тай суворо промовив:

— В такім разі я арештую вас за порушенє супокою й тишини стріляниною.

— То арештуйте, але будете мусіли дати мені приміщенє й харч, будете мене обходити тай водити на проходи!

Акациєв закліпав очима, скрутив плечима тай пропав між деревами.

— — — — —
Наримський вертав домів другою дорогою.

Переходячи малу річку по бутуці з дерева зваленого бурєю, побачив він на другім березі стовпець з якоюсь написею.

Підійшовши близше, прочитав:

— „Іхати мостом поволи!“

Здвигнувши плечима, похилив ся, щоби втихомирити жажду чистою прозорою водою, та тут прочитав на прибережнім камені напись:

— „Не пийте сирої води! За порушенє сеї постанови винуватих стріне кара...“

Заснувши по обильнім обіді на теплій постели з теплого листя, Наримський почув нараз серед ночі якийсь стукіт, а відчинивши двері побачив перед собою нахмуреного й рішучого Прова Акациєва.

— Чого вам треба?

— В імени права прошу вас впустити мене, для переведеня ревізії. Після відомости тайної поліції...

— А розпорядок маєте? — спитав хитро Наримський.

Акациєв важко застогнав, схопив ся за голову і з криком туги й турботи метнув ся з кімнати.

По двох годинах, перед досвітом стукав уже у вікно тай кричав:

— Уважайте, що я бачив у вас книжки. Коли вони протизаконного змісту а ви не заявили про їх держанє начальству — то виноватих караєть ся...

— Наримський солодко спав.

— — — — —
Наримський купаючись раз якось в теплім, дримаючим від спеки морю, відплив так далеко, що ослаб тай став потопати.

Чуючи в ногах зрадливі судороги, зібрав останні сили тай інстинктивно закричав. В ту мить він побачив, як фігура, що визирала зза урвища і слідила за Наримським, поспішно вискочила і, кинувшись у море, бистро поплила до потапаючого.

Наримський очутив ся на пісковім березі. Його голова лежала на колінах Прова Акациєва, котрий дбайливо розтирав груди й руки потопельника.

— Ви живі? — спитав з острахом Пров, нахилившись до него.

— Живий. В душі Наримського заворушило ся тепле почуванє вдячності й милосердя. — Скажіть... Отже ви ризикували ізза мене житєм... Виратували мене... Отже я все таки дорогий для вас?

Пров Акациєв зітхнув, обвів запалими очима безмежний морський овид залитий полумінем червоного заходу, — тай просто, без обиняків відповів:

— Розумієть ся, що дорогі. По повороті до Росії прийдесть ся вам заплатити около стодесять тисячів кар або відсидіти около півтора ста років.

Помовчавши трохи Акациєв, докинув ще щирим тоном:

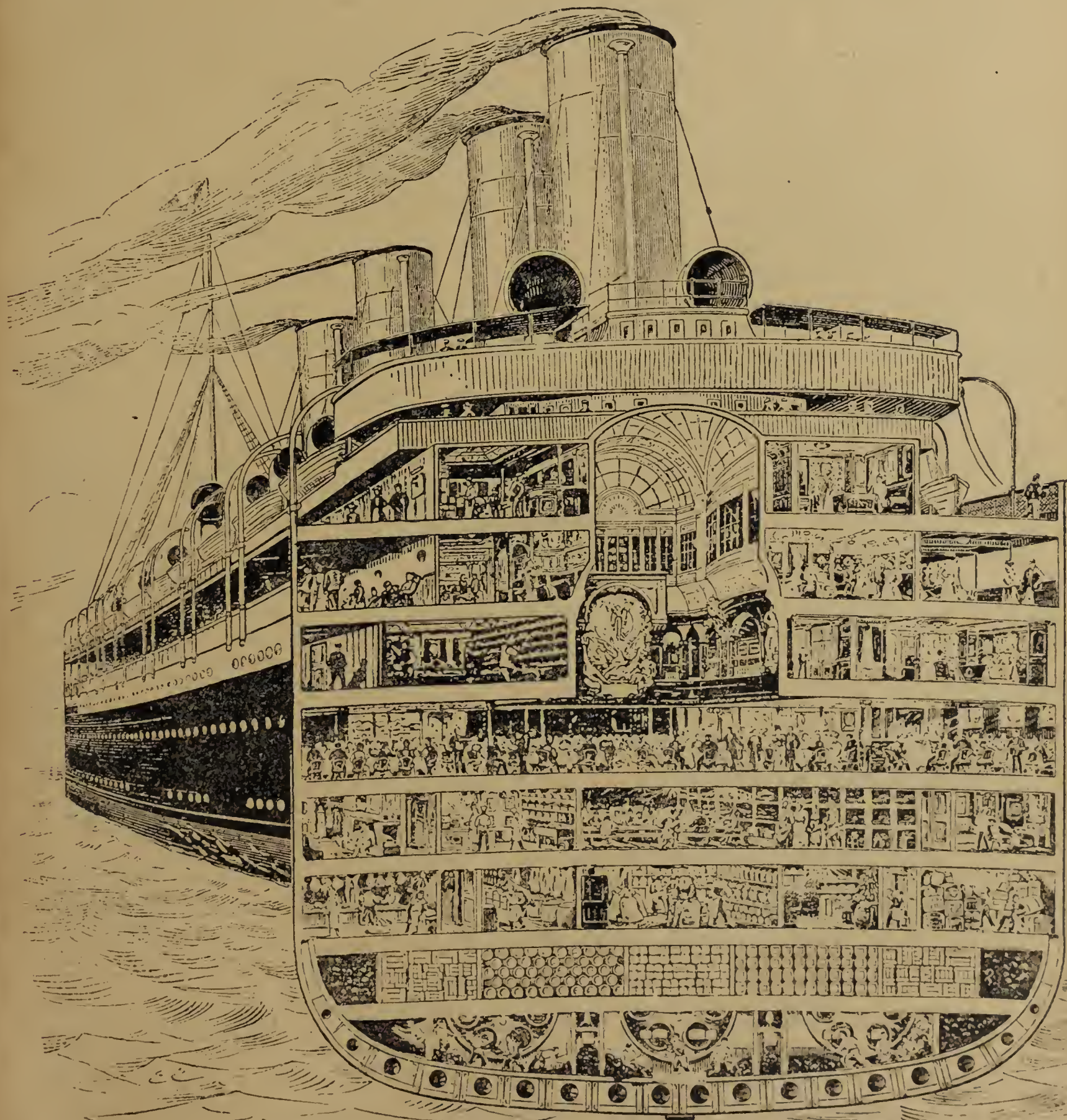
— Дай вам Боже здоровля, многих літ тай богацтва!

В. МЕРЕНЬКІВ.

В ГЛИБИНАХ ОКЕАНУ.

В виду великої катастрофи з „Титаніком“, в котрій в кількох годинах пішов з затопленого океанського великана

Перекрій корабля.

на дно океану найбільший доси корабель світа, виринуло питанє, чи дійсно з могутчої глибини видобути, відзискати. Вже порушенє таких питань доказує,

що часто бувають між нами зовсім фалшиві поняття про пануючі відносини в глибинах океану. Се спонукує нас в коротких словах вийти ближше в ту справу.

Після Др. Людвіка Стабі (Берлін) атлантийський океан, що розтягнув ся поміж новим світом, Аффрикою і Европою, не є одностайним морем, чимраз глубшим від берегів континенту до середини вод. Він є порозграничований наглими високорівнями і горами, що підносять ся під поверхню води аж до плиткості, а навіть в многих місцях вистають високо понад воду як високі острови, з котрих найважнійша є група Азорів. Така буває середна часть сего океану. Поміж тими підводними пасмами гірськими а континентами лежать знов три великанські долини-пропасти, з котрих східна тягне ся попри побереже Африки здовж, полуднево західна здовж полудневої Америки і північно західна межі островами Азорами і північною Америкою. Ті морські калабані спадають до величезних глубин. Найбільша з мірених глубин Атлантийського океану вносить 7086 метрів, отже майже одну німецьку милю, а лежить она в північно західній калабани-долині на північ від західно індійського острова св. Томи.

В тій то долині, очевидно грубо дальше на північ, лежить тепер „Титанік“ похований в глибині 3300 метрів на дні моря. Тьма кромішна та смертельний спокій і мовчанє панує в тих глибинах, куди навіть найменший луч світла соннічного не протисне ся ніколи. Чутливими на світло плитами фотографічними, котрі занурювано в море і там в ріжних глибинах експоновано, протискає ся біле світло сонця лиш до глубини 500 метрів, розуміє ся, вже і тут тільки як дуже слабкий призрак, котрий однак на незвичайно чутливій плиті ще зазначає ся. Але в більших глибинах не можна було більше жадного сліду світла запримітити; і колиби навіть після погляду де-

яких дослідників прийняти, що зелене світло ще дещо глубше сягає, то в кождім разі цілковито є виключене, щоби в глибині понад 3000 метрів ще був який слід світла.

Температура води в тій глибині в Атлантийськім океані (бодай в тій північно-західній долині) вносить +1.9 степенів Цельзія і є завсїгди незмінна, так як єї не дотикає ані вплив літа і зими, що панує на поверхні моря, ані філі та струї морські. Температура в значних глибинах підлягає взагалі на цілій землі лиш маленьким ріжницям. Коли ріжниця температури на поверхні моря може вносити більше ніж 30 степенів —, бо вода під рівником має +30 степенів, а при бігуні менше ніж 0—; то ріжниця температури в глибині 6000 метрів може бути хиба найвисше 5 степенів, бо вода тої глубини має під рівником +2 степені Цельзія, а на бігуні —3.

В глибині, в якій лежить „Титанік“, є вода також в абсолютнім спокою. Могучі рухи вод на поверхні як також морські струї не сягають так далеко до тих глубин. Та помимо всего того і в найглубших глибинах відбуває вода рух. На леденіючих бігунах опадає зимна вода поволи на дно моря, прямуючи помалу до рівника, там огріває ся потрохи, дістає ся в верхні верстви і вандрує знов помалу в полярні сторони, отже і ту вічний круговорот. Та сєй рух води відбуваєть ся так страшно помалу по дні моря, що навіть найделікатнійшими інструментами єго не можна змірити, що отже після звичайної міри річий панує там цілковитий спокій.

Найцікавійші суть однак відносини тисненя на дні океану. Що стовп води високий на 3000 метрів мусить мати міцну таки вагу, се ясне, але про велич і силу сего тягару взагалі за мало звичайно здаємо собі справу, бо тисненє води є понад всякі поняття могуче, страшне.

В глибині, в котрій лежить „Титанік“,

тяжить на кождім квадратів цілю тягар звиш 5000 фунтів: отже поверхня кождих 10 сантиметрів квадратних носить тягар більше ніж 20.000 кильограмів або 400 сотнарів. Отже чоловік в тій глубині мав би на собі тягар майже рівний 20 сильно наладованим потягам товаровим разом з льокомотивами; або

первісної величини стиснені, при чім набирали прикмет твердого дерева. Деревляні предмети бували также стиснені о половину свого об'єму.

Після сего можемо виробити собі понятє, як тепер виглядає на „Титаніку“, Всі шафи і шкатули і каюти і т. зв. шоти, салі і сальони і всі відділи ко-

Корабель „Титанік“ між ледяними горами.

іншими словами, чоловік, котрий дістав би ся нагло під діланє такого тисненя лиш в однім напрямі, зіставби так докладно спрасований як кавалок бібулки. Як могуче є тисненє води, випробувано нераз. В заглубленях морських пропастих спускано на дно коркові таблиці; по витягненю назад, були они о половину

рабля, всьо тепер спрасоване до купи як тонкий папір. Всьо, що було з дерева, стало о половину менше, а если які трупи лишили ся в середині, то они стиснені разом з іншими предметами в одну масу. В виду сеї дійности мимоволі перестаєм думати про можливість видобутя ще дечого з тої глубини. Про

нурків нема мови, бо нуток може спустити ся мало що низше поза 60 метрів, однак і в тій незначній глибині приходить ся єму під тягаром води лише з трудом сповняти свою роботу. Взагалі наша поступова техніка не має ще жадного механічного способу, щоби при таким тисненю води могла виконати якусь роботу.

Можна вправді відповідними тягарцями точно означити місце гробу „Титаніка“, можна при помочи гаків на лінвах витягнути деякий предмет з корабля, та се був би рідкий випадок і впрочім нічого не доказував би. Корабель спочиває взагалі зі всім, що на нїм є, для нас недосяжний і буде лежати так по вічні часи.

Єще один погляд киньмо на звіриний світ сих глибин океану. І тут стрічаємо цікаві появи. Якого небудь сліду ростиности тут очевидно нема, бо в абсолютній темноті не може жити жадна ростина. Зате розвиває ся в тих безоднях відповідно богата звіринність. Хотяй загально взявши чим глибше, тим менший світ звіриний, то прецінь навіть в глибинах кількох тисяч метрів знаходиться велике багатство родів животин. Стрічають ся не тільки мікроскопічно малі звірята низшого типу, але також морські зізди, морські ігли, морські їжі,

раки і інші скорупні-звірята а навіть риби. Розуміє ся, організм тих всіх звірят є строго примінений до того тиснення води, під яким они стало живуть і гасне їх жите, скоро се тисненє уступить т. є. скоро звірята дістануть ся до висших верстов водних, так як звичайна риба, коли прийде до ще висших і рідших верстов т. є. на воздух. Через брак тиснення тратить їх тіло свою суцільність, кріпкість, внутрішні органи пружиново стремять на вні (рот отвирає ся), так що звірята сейчас гине.

Не можемо тут займатися інтересними і незвичайно винятковими формами підморських звірят, одно тільки зазначимо, що майже всі звірята висшого типу, особливо риби в тих глибинах, суть заосмотрені скомплікованими світляними органами, котрими годні освітлювати найблизше окруженє так, що і в тій тьмі можуть користати з своїх очий. Ті світляні органи суть їм в тій темноті конечні, бо тільки при їх помочи можуть вишукувати собі добичу, і на відворот — хоронити себе перед напасниками.

Тото світильце підморських звірят буде рівнож одиноким, що деколи освітить руїну „Титаніка“, коли ті звірята будуть опливати єго скелет та вдирати ся в поодинокі єго часті.

Elmira Heights N. Y. 15. мая 1912.

Зріст залізниць мірою культури.

Цікаве є зіставленє відносин між числом населеня європейських держав і числом людей, подорожуючих тими залізницями за один послідний рік. І так перевезла :

Італія	51,447.293
Франція	305,211.000
Німеччина	483,407.806
Бельгія	86,540.010
Австрія	84,924.407
Угорщина	37,302.070
В. Британія й Ірландія	864,435.388
Швайцарія	37,249.040
Голяндія	33,349.127

Росія 32,602.944 подорожних. Іншими словами на одного мешканця в Італії припадає $1\frac{2}{3}$ подорожних, в Угорщині $2\frac{1}{5}$, в Австрії $3\frac{1}{2}$, в Голяндії понад 7, Франції 8, Німеччині майже 10, Швайцарії понад 12, Бельгії понад 14, в Вел. Британії й Ірландії 23 особи. В Росії на 3 особи випадає лише один подорожний. Розумієть ся, не можна на основі тих чисел цілком певно судити, бо приміром на Швайцарию припадає багато чужих подорожних. Але все таки є сї числа доказом культури даних країв.

Бактерії — приятелі чоловіка.

(За Айхгольцом — подав Чепига Іван).

Прочитає хто сі слова — то зараз скаже: „Се хиба жарт. Я знаю, що бактерії є розсадниками ріжних недуг і пошестий, та й нераз загонять людину в гріб. Той як се можливе, щоби бактерії були приятелями чоловіка?“ Виглядає се неправдоподібним, що бактерії можуть бути людині потрібними. Але воно таки так є в дійсности. Жие на світі багато таких бактерій, що нам помагають так, що ми про се і не знаємо, а як би не вони, то ми не моглиб жити, та хто знає, що булоб тоді на землі і як вона виглядала би. Цікаво знати, які то бактерії і як вони помагають людині. Про се ми і хочемо тут дещо розповісти.

З безчисленної скількості родів бактерій на землі є мало таких, які викликають хвороби, або т. зв. патогічні. Більша часть бактерій, се сапрофіти або т. зв. бактерії, які викликають гниє. По части вони цілком нешкідливі, а по части пожиточні, находять ся вони всюди, чіпають ся нашої шкіри, одежі, жиють у воді та у воздуху. Щоб мати понятє кілько є їх у нашому тілі, вистарчить сказати, що людина в устах, хоч би як старанно чистила зуби, має около 200 родів сапрофітів, які впрочім нешкідливі і нищать другі бактерії, котрі псують наші зуби.

Бактерії — се малесенькі сотворіня, яких годі доглянути голим оком, а видно лише сильними мікроскопами. Се немов малесенькі мішочки, які мають в середині трошечки білка, який зветь ся ядром. Властиво бактерії не звірятка, а малесенькі грибки. Але від грибів вони ріжнять ся тим, що можуть жити дебудь і живлять ся не так, як звичайні гриби поживою, в якої склад звичайно входить білок, але власне такими складниками

поживи, які у них перетворюють ся на білок.

В склад білка входить переважно азот. А білок, як висше згадано, є основним складником поживи. Його маємо і у молоці, хлібі, м'ясі, бобі, фасолях і т. д. У воздуху маємо багато азоту, але ми його не можемо споживати впрост, хоч і його потребує наш організм, бо азот се газ, то і ніяк його споживати. Треба в якийсь спосіб той азот так приладити, щоб його можна споживати. Людям сего ще до тепер не удало ся, а знаменитими майстрами до сего є власне тоті бактерії-грибки. Вони без ніяких коштовних приладів перероблюють азот у білок, який ми вже можемо споживати собі на здоров'є.

Деякі рослини додають вихудженій землі урожайности. Наука, що зветь ся бактеріологією, розслідила докладно, в який то спосіб дієть ся. Іменно у коріню мотильковатих рослин (конюшини, любіну, гороху, вики, бобу і т. д.) дуже радо оселяють ся певного рода бактерії і спричинюють скорший ріст і розвиток тих рослин. Вони тягнуть з воздуху потрібний для рослин азот і в той спосіб немов роблять на коріню тих рослин шпіхлірі повні азоту і білка. Коли рослина згине, бадилє усахне, то весь засіб азоту і білка лишаєть ся в ріли, яка через те очевидно стає пухкійша і родюча. Люди додумали ся, що то бактерії роблять землю родючою, тому намагали ся штучно розвести їх в ріли. І проби в багато случаях удавали ся.

Другий рід бактерій перетворює у відповідний спосіб, через окисанє, амоняк в сірчаний квас і в той спосіб робить його пригожим на погній для деяких рослин. Роботи бактерій та їх впливу на рослини наука до сього часу ще не

потрапила пояснити. Але о скільки до тепер численні проби виказали, то можемо сказати з цілою певністю, що рости не удають ся у ріли вільній від бактерій. Кожний гатунок ростин має собі питомі бактерії, які живуть почасти на листю або на корінцях і втворюють відповідну поживу та виділюють все, що ростині непотрібне або шкідливе. Можна сказати, що кожна ростина має свої бактерії, які господарять на ній і удержують її при житю.

Не було-б ростин на світі, скороб не стало бактерій. Тай звірят, а в слід за сим і людей не булоби на землі, бо знаємо всі добре, як людина жиє, та з чого складаєть ся її пожива. Вона, як звісно зі щоденного досвіду, всю свою поживу черпає зі світа ростинного і звіринного. А тепер представте собі, що на землі нема ні ростин ні звірів. Земля є пустинею — чоловік не мавби що робити: згинув би скоренько з голоду. Отже бачимо, що наше жите залежить від бактерій. Все, що жиє на землі, почавши від нужденного хробачка а скінчивши на людині, не може в ніякий спосіб обійти ся без услуги тих маленьких бактерій, яких ми навіть не бачимо.

Бачили ми, що бактерії є нашими нерозлучними товаришами: маємо їх без числа на своїй шкірі, в устах та в кормовім проводі, в кишках. Правда, наше мясо, кров, кости — є чисті, без бактерій, але людина сейчас захоріла би, коли-б нараз якимось чудом усунути всі бактерії зі шкіри та з кишок людини. Кишочні бактерії, котрі дістають ся в наші кишки підчас їди, сповняють дуже цінну прислугу людському тілови: вони перероблюють білок і інші не легко стравні складові части поживи у такі, що їх наш організм може легко уживати на свої потреби. Тоті бактерії завдяки самій природі кишок, множать ся дуже скоро. Се, що ми тут сказали,

не є голословним. Ученим удало ся перевести багато проб, які виказали, що коли у звірини убити всі бактерії, то вона мимо достаточного відживлюваня гине з голоду. Роблено досвіди над малими курятками, які щойно вилягли з яйця. Такі курятка мали кишочки цілком вільні від бактерій і тому треба було їх годувати в такий спосіб, щоб з поживою не дістали ся до середини бактерії. При помочи відповідних приладів споряджувано поживу цілком вільну від бактерій з проса і нею годовано тоті курятка. Пару день тоті курятка розвивали ся цілком нормально, як і другі, котрих годовано нестерелізованою (з бактеріями) поживою. Але по упливі кількох днів показало ся ось що: наші курятка мимо старанного відживлюваня виглядають, начеб їх заморив голодом, а вкінці гинуть таки з голоду. Дальші проби виказали, що скоро навіть такому заголодженому куряткови домішати до поживи курячого навозу, в якому є багато кишочних бактерій, то курятка відшановлюють ся і живуть дальше. Подібні досвіди переводжено і на щенятах, яким також зараз по народженю давано стерилізовану (вільну від бактерій) поживу. При годівлі щенят стерилізованим молоком показали ся такі самі наслідки, як у курят.

Сі досліди ясно показують, яке важне значіне мають деякі бактерії для живого організму. Вони доконечні для удержаня нашого житя.

Люди то вже давно відчули, що бактерії є конечно потрібні до житя, хотяй наука ще не була так високо розвинена і аж в найновіших часах виказала значіне бактерій. Люди вже здавна уміють приладжувати такі поживи, які аж кишать від тих бактерій. Щоб багато не розводити ся, згадаємо от хочби про сир. У ньому є багато бактерій, які конечно для людського організму, а іменно для кишок. Се т. зв. пептонічні бактерії,

які перероблюють поживу в кишках і приноровлюють її до потреб організму. Сир їмо майже все і тим способом додаємо до наших кишок тих маленьких робітників, які перемелюють поживу.

Всі складові частини тіла є стерилізовані, без бактерій. То само можемо сказати прим. про піт. Не можемо сего сказати про молоко. Правда, молоко у вимію є чисте і є способи доїти чисте молоко. Але підчас доєня падає у молоко багато бактерій, які завдяки пригожому ґрунтові скоренько множать ся, так що в свіжо надоєнім молоці є біліони бактерій. Завдяки тим бактеріям молоко зсідаєть ся в теплій температурі. Отже, бачимо, що т. зв. „підсметане“ є також роботою тих бактерій.

Але ще більше значіне мають тоті бактерії при виробі масла. Як відомо, масло виробляєть ся з сметани. Сметанка мусить сквасніти і тоді виходить добре і смачне масло. Але саме квасніне сметанки відбуваєть ся звичайно неправильно, тому годі виробити дійсно смачне і здорове масло. Щоби запобічи невідповідному кисненню сметанки, в Німеччині видумано відповідні машини, в яких плекаєть ся у відповідний спосіб молочні бактерії, і тими бактеріями закваснюєть ся молоко, яке передтим оґріваєть ся до 60—85° С., щоби поубивати всі шкідливі бактерії. В сей спосіб дістаєть ся чисте, без шкідливих бактерій молоко, яке закваснене молочними бактеріями, дає гарне, смачне і здорове ма-

сло. Сей спосіб вироблюваня масла дуже розширений у північній Німеччині і Данії. Тото масло не має в собі хоробливих бактерій, а особливо є вільне від сухітничих (туберкулічних) бакцилів.

По перерібці молока в сир бактерії сповняють дальше своє діло. Вони сильно множать ся і надають сирави з часом відповідний вигляд, смак і запах.

Та і інші средства поживи завдячуємо ми тим маленьким сотворіням. От квашені огірки, або капуста — се також робота бактерій. Кожда газдиня знає, що огірки чи капуста тоді добре уквасять ся, коли буде відповідне тепло і відповідно прилагоджене.

В промислі віддають також бактерії неоцінені прислуги. Згадаємо тут про виправу шкіри. Як би не бактерії, то шкіри не можна би виправити.

Оттак то сі маленькі сотворіня, яких ми не в силі доглянути голим оком, є для нас помічними, нерозлучні товариші в житю і добрі господарі, які утримують нас при житю. До недавних часів люди нічого не знали про сих малих помічників. Довідали ся про них випадково, досліджуючи шкідливі бактерії, які спричинюють хвороби і смерть. І можливо, що люди були би таки і не знали про своїх невидимих помічників, якби не бактерії, які є для нас шкідливі. Дотепер люди ще мало знають про позиточні бактерії, але наука працює в тім напрямі і ще не одно цікаве відкритє для нас із невидимого світа.

Край без алькоголю.

Від 1. липня 1910 р. обовязує в Фінляндії ось який закон: Виріб і продажа спірту дозволені лиш для цілий лікарських, технічних і наукових та становлять монополь держави. Із державних складів може спірт бути продаваним лиш аптикам, шпиталям і науковим інституціям, котрі одержать на то позволенє сенату, фабрикам і промисловим закладам на виріб лікерів, перфум і т. д. З аптик

спірт може бути видаваний тільки за спеціальною рецептою лікарською. Продаж спірту денатурованого до паленя не підлягає ніяким обмеженням. За переступленє закона, а то: за продаж без позволеня, привіз, виріб або дестиляцію спірту, установлено кари від 125 К. або 2 місяців вязниці. При повтореню проступку, кара може бути збільшена до 6 місяців або навіть до 4 літ вязниці.

Дещо про полудневий бігун і єго відкритє.

Недавно ще одна із поетичних мрій, вилеліяна буйною уявою поета, на однім з бігунів помістила рай. Тут мало бути то місце вічної молодости і щастя, де серед вічно-цвітучих і запашних цвєтів та серед богатих в овочі, тїнистих дерев розносили ся спїви райської пташні. Але коротко рай трєвав. Чоловік згрішив. Перестало нараз бити цїлюще жєрело вічного житя. Лєдяна скатєрть здусила в смертних обїямах все, що жило, що цвило і спївало. З давного місця розкоші зістав лиш закостенїлий труп суші, трупом моря облитий. А понад ними лиш луна яскравого полярного сяєва. Сказавбись відблеск того, що було — надїя того, що буде. Старий знова скандинавський переказ бачить там дорогу до царства смерти, до страшного підземеля.

Гарні поетичні мрії! Буйна уява чоловіка! Але на жаль! І рай і гарна країна житя і страшне царство смерти, все то мусить уступити перед нею навіть з уяви, з мрій. Є те, що є. В „лїд і нїч“ окутана, дика, незнана природа бігунів. І не мрії, а якраз та дїйсність тягне вже від віків тамтуди людяй і по довгих зусиллях вїнчає ся успіхом.

В мартї минулого року по цїлім свїті рознесла ся вїстка, що норвежський подорожник Амундзен відкрив полудневий бігун.

Краї полудневого бігуна звемо по-

луднево-полярними або інакше, як тепер говорять, Антарктидою. До дуже недавних ще часів полярні краї були для цивілізованого свїта зовсїм незнані. Старинні і середні віки не роблять в тїм напрямі нїчого, а лиш вдоволяють ся ріжними безглуздими байками. Аж від-

Картина з полудневого бігуна: Вибух пари на „Птичїй горі“.

критє Америки причиняє ся посередно до пізнання полярних сторін. Під північним бігуном шукають нових доріг, щоб дістати ся до богатих, заморських країв. В слїд за тим йдуть вже смїло моряки, що хочуть найти нові дороги для торговлі або рибо- та китолови. Від по-

чатку XVIII ст. йде вже на північ багато научних експедицій і тягне ся лиш з малими перервами аж по наші часи. Північні полярні сторони скорше були досліджувані чим полудневі. І не диво. Для море-плавних народів північної півкулі полудневий бігун лежав з одної сторони за далеко і занадто віддалений від культурних огнищ, як і від суші взагалі, з другої ж знова сторони ніколи не добачувано в досліджуванню полудневих полярних сторін таких користий для мореплавства, а тим самим і для торгівлі, як в північних.

від бігуна, то на полудни осягнуло то доперва XX. ст.

Картина з полудневого бігуна: Ледяний „дреднот“, високий на 230 стіп.

Полуднево-полярні краї складають ся з властивої Антарктиди і з групи островів т. зв. підантарктичних, що окружують бігунове коло. Велика часть тих островів є вульканічного походження. Вже сама природа тих островів дуже дика. Чорні скелісті береги тих островів вистають стрімко з моря. Нутро тих островів се скалісті, плоскі верхи, з яких місцями вистають острі шпилі. Всі висші части островів, які доходять і до висоти 1900 м. покриті снігом та ледом. Через цілий рік панує тут однастайна теплота

Картина з полудневого бігуна: Ледяна печера в зимі.

І коли на півночі вже при кінці XVI. ст. були знані, а навіть досить добре розсліджені околиці на віддаль 1400 км.

і погода, подібна як у нас в марті. Ріжниця між літом а зимою дуже мала, бо лиш до 5°. В нашім розумію літа тут нема.

Є дні в літі, які мають і до -14° . Небо все покрите голубими хмарами. Море все розгойдане, бо бурі і вітри майже що-дня навідують ті околиці. Сніг, дощ та град тут майже щоденні гості. Колиж нема бурі або не падає дощ, сніг чи град, так покриває тут все густа мрака. Зовсім природно, що серед таких обставин звіринний і ростинний світ тут дуже скупий. Дерев тут нема. Кілька цвітистих ростин, кілька корчів, впрочім зела та трави, а головнож мохи. На висших місцях і тих вже нема, а лиш сніг та лід. Звіринний світ ще біднійший. З ссавців

Природа властивої Антарктиди ще страшнійша. Її цілу заляла сніжна та ледова пустара. Все тут покрите льодом, який прямовісними стінами опадає в море. Кожного часу відривають ся від того ледяного ядра величезні ледові гори а морські струї та вітри заносять їх далеко в Океан. Чим більше на полудне зносять ся чимраз то висші гори; в однім місци досягають вони висоти 4500 м. Між сими горами стрічаємо і вулькани як пр. Еребус (3800 м) і Террор. Взагалі вульканізм є тут досить значний, а місцями вульканічна діяльність є там так

Картина з полудневого бігуна: Пінгвіни повзають на грудях і при помочи крил по снігу.

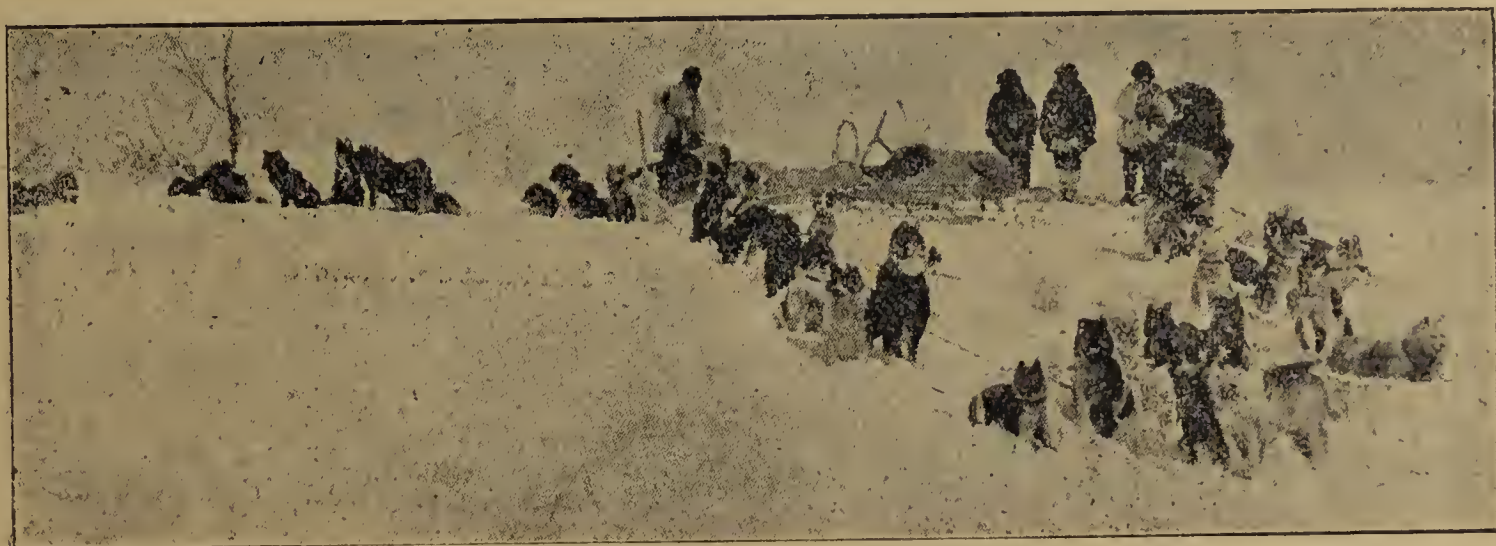
подибує ся тут лише денедє миші та крілики, а занесли їх туди люди. Морських звірят і ростин тут більше. Гліни доходять тут нераз до великих розмірів. В морю живе велика скількість ріжних родів китів і тюленів та так звані морські слони. Найбільшеж тут морської пташні, яка находить богату поживу в великій скількості морських риб. Головнож гарні, поважні, білі пінгвіни. От і все, що вносить яке таке жите в ті сумні околиці вічного „леду і ночі“ бо ті ледові простори зовсім незаселені.

сильна, що від підземного тепла топить ся сніг; видно нагі шпилі гір. Клімат є тут ще більше непривітний чим на островах. Додаймо до того ще кількамісячну ніч, а будемо мати яке-таке понятє про дикість тої природи і дивувати ся не будемо, що так тяжко ті сторони розслідити.

Властиві досліди і відкритя Антарктиди зачинають ся зглядно досить пізно. В сімдесятих роках XVIII. ст. славний англійський моряк Джемс Кук виправляє ся на полудне і посуває ся аж поза

70° (пол. ширини). Він переконує перший раз наглядно, що всі ті старинні і середновічні байки і новіші поетичні мрії є неправдиві. Густі і великі криги та велика ледова стіна здержують його від дальшої дороги. По тій першій подорожі через сорок близько літ ніхто в тамті сторони не виправляв ся. До перва 1819 р. йде тамтуди Сміт і відкриває кілька островів, опісля Белінггаузен в роках 1819—1820 відкриває більший кусень суші а в 1823 р. Ведел американський китолов, доходить до 74°15'. (пол. ширини). Тепер вже експедиції часті. Дімон д'Ірвіль і Уїлкс відкривають також кілька островів. Аж в літах 1840—1843 йде знова більша

те досліджено тут вперше докладнійше цілу природу, головнож клімат. За тою послідною виправою йде вже багато інших, а всі они ведені з великим а дивним жаром і самопосвятою. Згадаю лише німецьку виправу Дригальського, якої корабель примерз між кригами і цілий рік сидів безчинно. Шведську Норденскільда що перебула там три зими, повну великих з'усиль і терпінь, французську Шаркота. Висліди їх являють ся загально малими, але они є все новими, великими здобутками для науки, як і для тих, що йдуть за ними. Є они наче догоговказами серед тої тяжкої для розслідів ледової пустари. Лиш одна з них англійська під проводом Скота в році

Запряг собак сибирійської породи. З такими собаками виправляв ся капітан Скот до полудневого бігуна. На першій образці на стор. 144 бачимо також собак, але иншої сибирійської породи.

експедиція англійська під проводом Джемса Клерка Роса. Рос відкриває великий шмат суші і доходить до 78°9'. (пол. ширини), а по дорозі відкриває два висше згадані вулькани. Потім знова наступає 50-літний застій. Аж кінець ХІХ. ст. приносить дещо нового. Початок в тім дає Норвежець Вогхгревінк. Він не доходить далеко, бо лише до 78°50' (пол. ширини) отже лиш 41' дальше чим Рос. Від него починає ся нова ера антарктичних дослідів. В 1898 р. йде бельгійська експедиція Герляха. Стан леду і вічні бурі не дозволили її посунути ся далеко на полудне, але за

1909. доходить далеко на полудне. Один із товаришів Скота, Шеклетен доходить до 88°23' (180 km до бігуна).

Як бачимо ні одна з тих подорожий не дійшла ще до бігуна, та мимо того значіне велике. Они в значній досить мірі розслідили антарктичну природу і переконали ся, що Антарктида се великий шмат суші, а деякі географи починають числити її як сему часть світа. По тих всіх подорожах приходить послідна Амундзена і та вінчає ся успіхом.

Первісно було в пляні Амундзена на кораблі „Фрам“ („Вперед“) виправити

ся до північного бігуна. Однак під впливом борби між Пірі і Куком о першешество відкриття північного бігуна він його змінив і звернув ся на полудне. По довшій дорозі експедиція Амундзена перейшла 80° . Тут розбила експедиція зимовий табор і очікували зими. Дня 22. цвітня зайшло сонце, щоби аж 24-го серпня знова показати ся на овиді. Мимо малого віддаленя від моря снігу падало дуже мало. Температура через чотири місяці виносила з малими лиш підвишками — 50° до 60° . Тих питомих підбігунових бурій не було. Взагалі зима як на ті околиці була досить лагідна і експедиція перевела єї серед дуже доброго здоровля і настрою. З початком вересня температура почала підносити ся і експедиція робила приготування до дальшої дороги. Десь в перших днях жовтня прийшла весна. Температура піднесла ся до -20° . Почали показувати ся тюлені (морські пси) і пташня. 20-го жовтня експедиція вирушила на полудне. До бігуна мало йти лише п'ятьох, а трох пішло на схід. Ціла експедиція складала ся з п'ятьох людей, чотирох санок і 52 псів та з живности на чотири місяці. Дорога надавала ся тепер дуже добре до їзди санками. Вже 14. листопада була експедиція під 85° . Тут заступили її дорогу високі гори. Дорога ставала чимраз тяжша, бо склін гір був стрімкий та в леді находили ся часті, великі щілини. Гори доходили місцями висоти 5000 м. Дня 8. грудня Амундзен по тяжкій дорозі серед чотиро-днєвної бурі перейшов дотепер осягнену Шеклетоном віддаль від бігуна $88^{\circ}23'$. Гори тут почали по якімсь часі знижувати ся і дорога була лекша. 13. грудня они були під $89^{\circ}45'$. У всіх вступила надія. Ще день і они на бігуні. 14. грудня експедиція задержала ся, бо сподівала ся, що дійшла вже до мети. Тут заткнули они норвежську хоругву, а той широкий шмат

суші, який розтягає ся на бігуні, назвали „краєм Кароля Гаакона VII.“ Тут почала експедиція робити поміри і переконано ся, що до самого бігуна бракує ще 19 km. Они перейшли ту віддаль і 16. розбили табор. Експедиція була на бігуні. Тут остали они ще 5 днів і за той час робили поміри та обсервації. 21. грудня почав ся поворот до зимового табору. Погода була так догідна, що 25. I. 1912 року експедиція з двома санками і 11-ма псами була вже в таборі. Всі члени експедиції були зовсім здорові так, що 30. січня експедиція почала ся віддаляти від ледової пустарі і вертати до вітчизни.

І бігун полудневий відкритий!

Односторонною однак була б гадка, що одинокою цілюю всіх поданих експедицій до бігунів є лише осягнене бігуна, як математичної точки. Само осягнене бігуна має все лише малу научну вартість, коли в парі з тим не йде докладне, солідне досліджене цілої дороги до него і сама його природа. І коли нині подорожи до бігунів прибирають нераз дещо спортовий характер, де часто ходить лише о те, щоби наблизити ся о таку а таку віддаль до бігуна, а не розсліджувати зовсім тих всіх питань, які по тій дорозі насувають ся — так тоді ціль зовсім схиблена. І коли нині полудневий бігун відкритий і заспокоєна жажда, яка пхала тамтуди людей, то тепер всі інші подорожі, які, коли тамтуди підуть, огранічать ся певно лише на докладнійше розсліджене тамтих сторін, так щоби ті білі незнані ще на карті пляни на бігунах не лише „чимсь“ заступити але і то „щось“ докладно пізнати. А то може мати і практичну вартість. Бо шкода було б тих тільки зусиль, страждань, терпеливості, витревалості а навіть і геройських жертв. А нагорода за се? „Нагорода в самім ділі“.

Фотографував Федір Велічко.

Печери в Кривчу.

В 1909 р. відкрив інж. Клим Гутковський в Кривчу (пов. Борщів), великі підземні печери. Досі удалося прослідити їх на просторі 7 км. під землею. При вході до печер побудовано простеньку капличку і піддаше, яке охоронює приступ до підземля.

Наобразку бачимо по правім боці вхід до каплички а по лівім вхід до печер, перед яким згромадилися прогульковці.

Село шахістів.

В околиці Магдебурга, в Німеччині, лежить богате село Штребек, яке має близько 1500 мешканців.

Незвичайне то село, якого другого певно нема на цілім світі: всі без виїмки мешканці того села, старці, муштини, жінки і діти — грають в шахи!

Заміловане мешканців сего села до шахів так велике, що всі свобідні від праці хвилі, всі недільні і святочні пополудня, а особливо довгі зимові вечері посвячують виключно тій благородній грі. В селі відбуваються від часу до часу шахові турнії, котрим проводять: парох, учитель і дідич. В місцевій школі наука гри в шахи є обовязковим предметом! Підчас річних іспитів відбуваються пописи і турнії шахові, в котрих беруть участь найспосібніші ученики і учениці, а побідники одержують нагороди, на котрі громада призначає фонди. Додати треба, що більшість мешканців грає в шахи знаменито, а найприємнішим занятєм сідоглавих горожан Штре-

беку є роздумуване над всякими трудними шаховими задачами.

То пристрастне заміловане цілого села до гри в шахи є з давен давна традиційне і походить ще з часів середновічних. О його початках говорить ось що народний переказ:

В Штребеку стоїть до нинішного дня старинна вежа, т. зв. „вежа шахова“. В тій вежі колись, за часів єпископа Арнульфа, а було то в 1011 р. — увязнено якогось графа Гунцеліна. Достойний вязень, держаний цілі літа в вежі, з нудьги зладив собі сам шахівницю і фігури та научивши трабантів, які відбували сторожу в вежі, гри в шахи, грав потім з ними цілими днями, осолоджуючи собі в той спосіб свою гірку долю.

Позаяк служба та складалася з місцевих селян, котрі від часу до часу мінялися взаємно, то в той спосіб по черзі всі мешканці села научилися грати в шахи і набрали до тої гри ве-

ликого замилованя. По роках гр. Гунцелін, увільнений з вежі відіхав, але у мешканців села займаюча гра процвітала дальше і до нинішнього дня цвіте.

В протягу століть одержали Штребечани особливий привілей, що вільно їм було кождому князеви, чи иншому достойникови, переїзджаючому через околицю, запропонувати партію шахів, до котрої вибирали найліпшого з посеред себе шахіста. Програючий князь окуплював ся звичайно щедрим датком.

В той спосіб в р. 1651 і великий курфюрст пруський грав в Штребек партію шахів, а програвши її, дарував славним мешканцям історичного села, крім показної суми грошей, також гарно різблену шахівницю із срібла.

Та памяткава шахівниця до нинішнього дня знаходить ся в Штребек, тільки, що срібні фігури, котрі в протягу століть... погубили ся, заступлено новими з слоневої кости.

==== Дещо з історії пошти. ====

Почту можна прирівнати до людських легких. Як легкі відсвіжують безвпинну кров і піддержують цілий організм, так і почта оживлює через виміну думок в листах і часописах, ціле сучасне суспільне жите. Годіб людині жити без легких, годіб й культурній країні бути без пошти. Вистане запитати купців, яке велике для них лихо, коли почта перервана.

Та не все був устрій пошти такий як тепер. Почтовий уряд з перед століт не відповідавби зовсім теперішнім вимогам, де одного дня пишуть люди мільйони листів, а в однім великім місті виходить не раз стільки часописий, як колись на цілій землі. Почта мусіла отже розвивати ся враз з культурою народів, мусіла принаровлювати ся до вимогів кождої доби.

В давнину не було ніяких пошт. Хто хотів порозуміти ся з кимось листом мусів уживати до сего післанця. За часів римського цісарства були навіть постійні післанці. Вони розносили по провінціях римської імперії цісарські розпорядження. Ними можна було що правда передавати й приватні листи, але треба було дуже дорого оплачувати ся. В пізнійшій добі римської імперії були вже й кінні післанці.

В середних віках трівав такий самий стан. Аж з початком нових віків стали деякі держави заводити між поодинокими більшими містами сталий кінний рух. Се були — можна сказати — перші пошти, бо хоч троха схожі на наші. Поволи однак розвивали ся вони щораз більше хоть се не йшло так легко. Правительства були іменно того по-

гляду, що почта мусить нести державі якийсь прихід. Сій засаді й відповідали високі почтові оплати, поділені після так званих скаль. В Англії н. пр. платило ся від листа 4 до 14 пенсів, залежно від того, як далеко лист йшов. Та оплата відносила ся лиш до одноаркушевих листів. Колиж було більше карток, н. пр. 3 аркуші то платили потрійно. Такий самий устрій почтових оплат був й по инших європейських державах, і всякий хто писав або одержував листи мусів дорого платити. Лучало ся, що Англієць пробуваючий в Греції платив за пересилку листів і часописий 77 фунтів штерлінгів с. є 1852 корон. Один німецький ботанік заплатив пошті за присилку з Бразилії одного листка цвітки 20 долярів. Великі купецькі заведеня платили не раз сотки тисячів.

Позаяк листовий рух щораз більше змагав ся, отже росло й негодованє на таку дорогу пошту.

Щоби сему якось зарадити, зладив Англієць Ровлянд Гілл проект реформи пошти, в яким радив завести поштову оплату після ваги листа, без огляду на се куди лист адресований. Сей проект подобав ся дуже купецькому світови, зачали отже вести за ним широку агітацію, яка покінчила ся тим, що англійське правительство було спонукане його прийняти. В перших літах докладало правительство до пошти, та низша оплата спричинила більший рух, люди стали більше писати і доходи зросли так, що вже небавом оставала й надвижка.

За сею засадничою реформою пішли скоро й другі а се, заведене марок

і поштових скринок, а в 60 роках минулого століття й переписних листків.

Ті самі реформи перевели у себе й другі європейські держави і нині всякий горожанин має змогу висилати листи й в найдальші околиці за невеликою оплатою та й запорукою держави, що кожда посылка буде доставлена до місця призначення.

Вельми велике добродійство є й се, що почта переняла на себе також пересилку всяких пакунків і гроший.

Щоби листи переходили скоро з одного краю до другого, стали поодинокі держави заключувати між собою умови, які запевняли правильний та скорий рух. В тій ціли заснував ся в 1878 році „Світовий поштовий Союз“ в Парижі. Тепер обнімає сей Союз майже всі держави землі. В 1909 році полагодив він 40 мільярдів посилок, в тім 18 мільярдів листів, 16 мільярдів друків а майже 6 мільярдів переписних листків. В тім році мав Союз 271.115 поштових стаций з 1,400.000 урядниками.

З того припадало на Німеччину 47.525 поштових урядів, Сполучені Держави 72.580, Англію 23 073, Австро-Угорщину з Боснією і Герцеговиною 14.216,

Росію 13.094, Францію 14.429, Італію 8.917, Японію 4.650, Швайцарію 3.942 і т. д.

Що до поштових скринок, то є їх найбільше в Німеччині бо аж 125.000, В Сполучених Державах є 120.000 скринок, в Австрії 30.000, в Росії 22.000, в Франції 70.000, в Італії 25.000, в Еспанії 14.000 і т. д.

Після статистичних дат світового поштового Союзу припадає річно на одного мешканця листів: 114 в Швайцарії, 93 в Німеччині, 78 в Бельгії, 75 в Данії, 58 в Франції, 59 в Нідерляндах, 47 в Норвегії, 47 в Швеції, 46 в Австрії, 24 в Італії, 23 на Угорщині, 12 в Румунії, 17 в Іспанії, 7 в Сербії, 6 в Росії і 0.7 в Туреччині.

Зіставмо три роки з історії листового руху а се: 900 рік, 1800 і 1900. 900 рік, коли лист несе післанець; 1800 рік, коли пересилка листа з Відня до Америки вносить 20 корон, а йде близько сто днів; вкінці 1900 рік, де лист оплачений 25 сотиками приходить з Відня до Нью-Йорку за 14 днів.

Сі три роди доставки листів дають нам точний образ культурного стану сих трох діб.

Лідземна почта в Льондоні.

Льондон — се столиця Англії, а рівночасно і найбільше місто в світі. Місто се має як раз стільки мешканців, що й Галичина. З того велитенського числа мешканців можна вносити, який оживлений рух і натовп царить на вулицях сего міста великана. Розумієть ся само собою, що у сім місті є незвичайно поширена сіль поштоза і то до того степеня, як нігде більше на світі.

Отже для прискорення поштового діловодства і уменшеня глоти вуличної, — сего року будують в Льондоні підземну почту, якої шлях має бути на 10 кільометрів довгий. Сей підземний, поштовий шлях злучить із собою всі головні

почтові відділи столиці і має служити виключно лишень до перевозу листів. Шлях сей складатись ме із двох циліндрів-рур, кожда о промірі 2 метрів і 30 центиметрів, а в них уложені будуть 2 пари рельс (шин), у віддаленю 60 центиметрів одна від другої, а по яких котитись муть візки, із швидкістю по 36 кільометрів на годину.

Сей новомодний, поштовий шлях буде обслугований не людьми, а автоматичними (самочинними) приладами. Обчислено, що тим шляхом буде можна перевозити в одній годині по 36 тисяч поштових пакетів з листами.

РЕБУС ч. 5.

Уложив Л. К.

Про ребуси та їх відгадуване.

У французській провінції Пікардії повстав коло року 1600. звичай складання загадок з малюнків, які зображали цікаві та смішні події з тодішніх часів. Такі загадки з образців названо латинським словом „ребус“, бо оповідали про річи, що діяли ся (de rebus, quae geruntur). Звичай укладання загадок з образців розійшов ся опісля по всіх краях і можна часто стрічати ребуси по часописях німецьких, польських, а рідше в українських. В календари „Просьвіти“ найдуть читачі кілька ребусів. Щоби їх було лекше розв'язати, подамо тут деякі замітки про відчитуване ребусів.

карту „ас“ і зложить яко цілість слово *каса*. Труднійша вже справа з 4-им приміром. Нарисований є молот і око, одначе злучені разом дають нісенітницю (молотоко). Але щож значать ті дві протинки в горі кола молота? Се два апострофи, які означають, що треба викинути дві послідні букви із слова „молот“, так що остане тільки „мол“, що зложене з слідуючим „око“ дає: *молоко*. Апострофи стрічають ся в ребусах дуже часто перед образом або за ним. Кілько апострофів стоїть, тільки букв треба викинути з початку або кінця слова. В примірі 5-ім опускаємо в слові

Ребус складається звичайно з образців, представляючих різні особи, звірята та річи, з чисел, фігур, музичних нот і букв, уложених в ріжний спосіб. Ті ріжнородні знаки треба по порядку один за другим пізнавати і лучити в слова, а зі слів складати цілі реченя.

Погляньмо на ілюстрацію! На першім образці бачимо нарисовану козу, а побіч неї букву „к“. Кождий зложить се легко в слово *козак*. Щоби відчитати другий образок треба знати, що букви подані в ребусі читають ся часом так, як вони називають ся в азбуці, прим. „Д“ читаємо: „де“ „С“ — „ес“, „К“ — „ка“ і т. п. Якраз так читаємо на 2-ім образці: *ніжка*. Хто знає назви карт до гри, той пізнасть на обр. 3-ім

„колодка“ першу букву (к) і послідну (а), а на їх місце вставляємо інші так, що одержуємо мужеське імя: *Володко*. Таке саме значіє, як апостроф має в ребусі лінійка, що відтинає початкову або кінцеву частини предмету. На образці 6-ім голова змиї є відділена черточкою, що означає, що тут треба читати не „змия“, але „мия“. Перед змиєю є нарисоване коло, отже цілість складається в назву міста: *Коломия*. Коли замітимо над яким образком перечеркнену букву, то се означає, що треба опустити при читаню тоту букву, прим. коли над рисунком гори є перечеркнене „о“, то такий образок будемо читати не „гора“, але: *гра*.

Слідуючі образці розв'язуєть ся при

помочи приіменників „на“, „над“, „під“ і т. п. І так на 7-ім образці буква „К“ (читай „ка“) на складі „па“, що легко є відчитати: *ка-на-па*. Подібно читаємо образець 8-ий: *на-у-ка*. Деколи читається „над“, а не „на“ прим. обр. 9-ий: *над-ї-я*. Коли звернемо увагу, що на обр. 10-ім склад „ва“ лежить під „ко“, зложимо зараз ціле слово: *під-ко-ва*. Як побачимо, що по букві „Л“ слідує „е“: **Л|Е**, відчитаємо се яко: *поле*. Образець 11-ий виглядає так, немовби букви БА кидали поза себе тінь. В дійсности там стоять інші букви: ВА, а позаяк ВА стоїть за БА, читаємо цілість: *за-ба-ва*.

Коли одна буква є в середині другої, читаємо се в відповідний спосіб пр. на обр. 12-ім читаємо: „ка“ в „а“, т. зн. *кава*. Часом замість одної букви, що поміщує другу, є кільканайцять букв одного рода, уложених в квадрат, а в його середині є друга буква, як то бачимо на образці 13-ім, котрий треба читати: *в-а-га*. В нашій мові уживається часто місто „в“ приіменника „у“ і се треба пам'ятати добре при розгадуванню ребусів. Прим. коли в середині букви „Б“ маємо „д“, то мусимо се читати: *дуб*, бо „д-в-б“ ані „де-в-бе“ і т. п. не дають жадного змислу. І якраз в тім лежить трудність відгадання ребуса, що не знати, *що* при якійсь фігурі мав на думці укладач ребуса, чи „в“ чи „у“, чи „на“, „над“ або „понад“, чи може „під“, і в яким порядку треба читати: чи наперед букву горішню, а потім долішню, чи навпаки і т. п. Найліпше є пробувати на різні способи, аж дійдемо до влучної розв'язки. Часом в середині якоїсь букви є не одна, але кілька букв, прим. обр. 14-ий: *в-о-да*, обр. 15-ий: *в-ес-на*.

Множество ребусових фігур розв'яжемо легко, наколи звернемо увагу, що якась буква є зложена з іншої. Коли прим. здибаємо букву „Б“ зложену з кільканайцяти букв „у“ (обр. 16-ий), прочитаємо се: з „у“ „б“, то є *зуб*. Цікавий є примір 17-ий, в яким буква є зложена з букв того самого рода:

ка-з-ка. — Одно й те саме слово може бути в ріжний спосіб представлене в ребусі, прим. козак може бути нарисований так, як він справді виглядав, отже в жупані, уоружений стрільбою та кривою шаблюкою, з оселедцем на голові і т. д., або так, як на обр. 1-ім, де стоїть коза, а коло неї є буква „к“. Третій спосіб вираження слова „козак“ бачимо на обр. 18-ім: к-„о“з-„а“—к. Складачі ребусів часто не придержують ся точно правописи, як показує обр. 19-ий: *С-те-п-ан*.

Числа, приходячі в ребусі, треба читати в звичайний спосіб, прим. „со $\frac{1}{2}$ К“ читаємо: *сопівка*, „40а“ = *сорока*, козй = *котрий*, „оО“ = *озеро* і т. п. В ребусі часто лучають ся музичні ноти, писані на пяти лініях з ключем скрипковим або басовим. При ключи скрипковим ноти на лініях, числячи з долу до гори, читають ся: *е, ге, га, еф*, а поміж лініями: *еф, а, це, е*. Але часом треба читати італійські назви нот: *до* (або *ут*), *ре, мі, фа, соль, ля, сі*, які знає кожний дяк на селі, бо вони уживають ся в нашім церковнім співі. На обр. 20-ім маємо наперед скрипковий ключ, а відтак три ноти, які треба тут читати по італійськи: *фа-соль-ля*, себто *фасоля!*

Ми переглядали доси поодинокі слова. Але ребус звичайно виражає ціле реченє, нераз досить довге, а тоді слова є звичайно розділені на поодинокі образки так, що прим. початок слова належить до одного образка, а кінець вже до другого, Під ч. 21-им маємо власне ціле реченє ребусове. На першім місці є *парасоль*, відтак маємо букву „К“ зложену з „а“. далше бачимо малюнок африканської звірини, що зветь ся „слоп“, опісля слідує буква „ю“, потім замічуємо букву „Г“ встромлену в букву „І“, і букву „Д“. а на кінці два *сопця*. Коли всі образки зложимо до купи і розділимо на окремі слова, то яко цілість одержимо реченє: *Парасолька заслопює від сопця*.

А тепер бажаємо Впов. Читачам щастя при розгадуванню ребусів!

Лев Кудерявецький.

Гігієнічні поради.

Чому є добре купати ся?

Чоловік віддихає не лише легкими але і шкірою. — Колиби ми третю часть людської шкіри потягнули пр. таким лякером, через який не переходить воздух — чоловік умерби. Шкіра отже є дуже важним знарядом і треба дбати аби шкіра усе була чиста. Тому треба купати ся і добре вимивати тіло в купелі, бо коли шкіра нечиста тоді бруд затикає маленькі дірочки в шкірі т. зв. пори (які можна видіти тільки через побільшуюче скло) і чоловік добре не віддихає шкірою. Найздоровійші суть купелі в ріці — бо тоді чоловік не лише лишить увесь бруд який назбирав ся на его шкірі але і через плаванє та купіль в холодній воді скріплює своє тіло. В зимі треба купати ся дома а хто не годен зладити собі купелі той повинен бодай раз в тиждень умити ціле тіло милом і водою. Треба теж змінити часто сорочку — бо три рази перебрати чисте біле то так як би раз скупав ся. Чиста шкіра хоронить перед недугами і чоловік, що пильнує свого тіла — труднійше піддає ся недузі і не чіпають ся его такі недуги як чираки та боляки. Люди — кажуть правда, що чирак чистить кров — але то не правда; чираки суть з нехарности. Хто чисто коло себе ходить, той не має чираків.

Чому не треба курити?

В тютюнї є дуже їдка трутина т. зв. нікотина, що дуже шкодить чоловікови. Нікотина є така трояча, що коли псови дамо одну капельку тої трутини на язык то пес здихає. Тоту трутину — яка є найїдкійша з усіх, люди з димом втягають в легкі і тут она входить до крові. Як дістане ся до крові то з кровію іде до серця і до мозгу. Серце, як до него дійде трутина бє ся дуже; кождий хто зачинав курити, пригадує собі, що як закурив перший раз то било му ся серце і в голові крутило ся. Се так ділала тота трутина на серце і мозок. Коли хто довше курить, то тратить охоту до снания, до їди та марніє, має часті завороти голови, бите серця. Люди такі скорше умирають на серце, бо через се, що довго курили, вапніють у них посудини кровоносні (дістають

звапнення жил). Найбільше шкодить курене молодим хлопцям, тому їх треба передусім перестерігати перед ним. Старшим людям тютюн так дуже не шкодить але нетреба довго держати в губі цигара, бо тоді нікотина зі слиною дістає ся до жолудка і тут дуже вадить. Рівно шкідливе є пускати дим носом.

Чому треба в хаті отворити вікна?

Воздух, яким ми віддихаємо, повинен бути чистий. Знаємо, що коли вийти з душної хати на свіжий воздух то легше чоловікови віддихати. В воздуху, котрим віддихаємо, є газ, так зв. кисень. Кисня потребує дорослий чоловік 20—25 кварт на годину. Коли в хаті сидить більше людей, то скоро спотребують кисень, який в хаті є і тоді не мають чим віддихати. Чоловік видихає другий газ — т. з. вугляний kwas — який є людському тілу дуже шкідливий (тому видихаємо его). Коли довго сидіти в комнаті, тоді его назбирає ся дуже багато і він затроює чоловіка. А вугляного kwasу видихає чоловік 15—20 кварт на годину. Треба тому отворити вікна в хаті і воздух відсвіжити. Вікна повинні бути отверті бодай через 10 хвиль перед снанием — аби чистий воздух ввійшов до комнати і аби було чим дихати в ночі. Рівнож підчас замітання хати треба відчиняти вікна, бо порох та усяка нечистота улїтає підчас замітання та осїдає на статках в хаті.

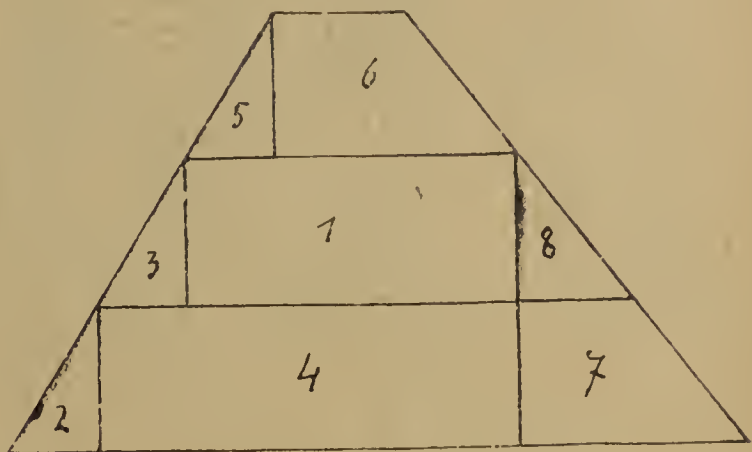
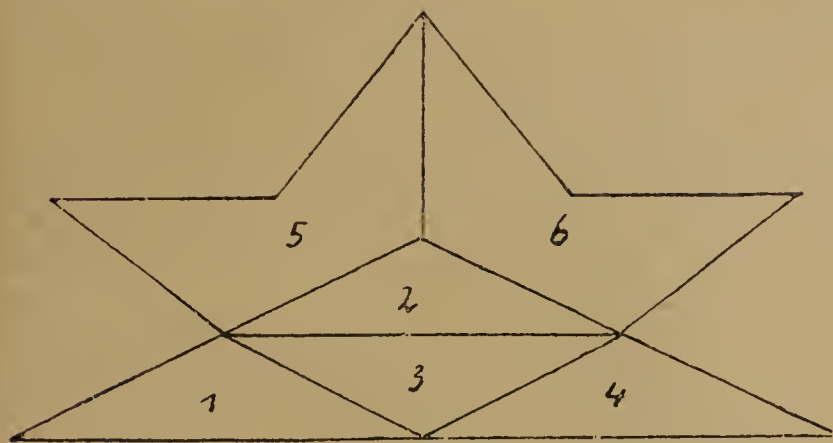
Чиста вода

потрібна до питя як чистий воздух. В воді жиє багато усяких бактерій, які, коли дістануть ся до людського тіла, викликають тяжкі недуги, тиф і т. п. Тому треба дуже дбати за воду. Треба дивити ся, де копати керницю; — не можна єї копати в долині на обійстю, бо тоді усяка нечистота та гноївка стїкає до керниці; цембрини мусять мати віко, бо вітер навіває багато пороху а з ним усякої біди до води. Вода з ріки до питя не надає ся — раз тому, що в ріці часто перуть брудне шмате і той бруд пливе долі водою. Часто зливають до ріки нечистоту з під хорих і тоді хорують люди і в тих селах в ко-

трих люди беруть воду з тої ріки. (Так ширить ся червінка, тиф). Тому кождий повинен дбати, аби мати свою керницю і свою чисту воду так до питя як до вареня. А коли уже не можна мати своєї керниці і конечно треба брати воду з рі-

ки то треба її очистити. Чистять люди усіляко, найкоротший спосіб є переварити воду. Як вода покипить 10—15 мінут по того горячо забиває усі бактерії і воду можна пити безпечно.

Для розривки.

З частий сих фігур зложити два квадрати.

Жарти, дотели, анекдоти.

Лихі часи.

(До ілюстрації).

„Як тобі поводить ся, брате?“

„Погано. Нині хиба чорт може красти. Люди стають з кождим днем щораз більше нервові і не можуть спати“.

Жовнір: Мошку, ану подивіть ся кілько я вам винен, бо я хочу заплатити.

Жид урадований каже: 3 кор. і 3 сот.

Жовнір: Е то дуже багато! Натє вам тепер 3 сотики, а решта най ся лишить.

Розумна дитина.

— Кілько тобі років, Марійко?
— Дома сім, а на залізниці чотири.

Розумний синок.

Батько наминає свого ледачого сина — школяра і каже між иншим:

— Ти знаєш, драбе, що в твоім віці Юрій Вашингтон був найліпшим учеником в школі?

— А ви, тату знаєте, відповідає хлопець, що в ваших літах Вашингтон був вже президентом Сполучених держав?

— Не знаєте, сусідо, чи легше Тимчисі?
— Вже здорова! Вчєра билисьмо ся обі за того „варгатого Пилипця“...

В школі.

Учитель: Сину, як називаєш ся?

Ученик: Не знаю.

Учитель: А як же кличуть тебе до обіду?

Ученик: Мене не кличуть, я сідаю все сам скорше як всі.

Послідна воля.

(До ілюстрації).

„Повідомить принайменше Академію наук, що я не буду міг мати мого вигляду про Африку“.

Судія: Вас заскаржив Іван Цебулька, що ви його на сегорічнім храмі так побили, що він дві неділи відлежав і окрім того каже, що ви йому два верхні зуби вибили. Що ви на се скажете?

Оскаржений: Ото скажу, що як він не розуміє жарту, то ліпше най би був сидів дома і не волочив ся по храмах.

Що до кого.

- „Хто йде їсти?“ пан питає.
- „Я йду!“ Циган каже...
- „Хто йде жати?“ пан питає.
- „То громада скаже!“.

Добра натура.

Грає скрипка, грає кобза,
І бандура грає.

Мужик літом у кожусі
Гопки витинає.

Витинає мужик гопки,
Аж по́том заляв ся,

— „Та скинь - бо ти кожух брате!“
Якийсь обізвав ся.

— „Ні, не скину! — мужик каже,
Бо натуру маю:

Що-йно тільки з себе скину —
То все пропиваю“.

Холодно.

Сидить голий циганчук,
Аж мало не плаче.

— „Тату! — каже — холодно!
— Зуб до зуба скаче!“

А той йому поясок:
„Та на! не жури ся!
Коли тобі холодно,
То підпережи ся“.

Порошки.

Заслаб мужик на живіт,
А дідич лічити;
Дає йому порошки,
Та й каже зажити.

А той щоби порошки
Випити з водою,
Нюхнув тільки разів пять,
Тай сидить совою.

Пересидів цілий день,
Як рукою знялось;
Рано дідич запитав:

„А як тобі спалось?“

— А спало ся пане мій,
Спасибі вам, пане!

„А порошки всі зажив?“

— Всі винюхав, пане!

„Подякуй же, каже пан,
Дідуньови свому!“

А сам тільки посвистав,
Тай пішов до дому!

Не мої ноги.

Серед ліса, серед гаю
У неділешній обід
Заснув мужик у чоботах,
Прокинув ся без чобіт.

Прокинув ся, протер очі,
Разів кілька позіхнув,
Разів кілька босі ноги
З подивлінням повернув.

— „Не мої це, каже, ноги;
Присягаю на чім світ,
Бо мої в чоботах були
А ці — босі, без чобіт“.

Невинний Мошко.

— „Куди, Мошку, так ідеш?“

— „На війну вихожу!“

— „А чогож то пізно так?“

— „Ще два-три положу!“

— „А як тебе часом хто схоче по-
ложити?“

— „А кому-ж я винен що? За що
мене бити?“

Степан Руданський.

Господарська прогулька українських рільників до Чехії.

Краєве Товариство господарське „Сільський Господар“ уладило весною 1911 р. (13—18 мая) прогульку українських рільників, членів Товариства, до столиці Чехії Праги на господарську виставу.

Хто брав участь в сій прогульці — не буде жалів ані часу ані коштів, бо побачив багато цікавого і корисного в чужім краю, мав нагоду придивитись, як Чехи господарять, а вони під сим зглядом є першими в Австрії.

В прогульці взяло участь 45 осіб, з різних повітів східної Галичини, переважно заможні рільники, до того активно працюючі в нашій господарській організації — філіях і кружках „Сільського Господара“ та інших економічно-господарських товариствах і спілках.

Крім того до прогульковців прилучили ся в Празі практиканти в чеських господарствах, — сини наших господарів, яких вислало туди Товариство „Сільський Господар“, так що всіх наших людей, що звиджували виставу, було 71 осіб.

По дорозі до Праги заїжджали прогульковці в кілька міст і одно село і ся подорож була чи не цікавіша, як звиджуване самої вистави.

Приміром в Прерові звиділи прогульквці фабрику господарських машин і знарядів, в Пржельовчу — школу жіночого господарства, музей і селянську цукрову акційну фабрику, в Коліні — селянську акційну молочарню і фабрику штучних навозів, в Санах — господарські спілки і селянські господарства.

Про село Сани писало ся в Календарі „Просьвіти“ на р. 1912. Є се дійсно взірцеве село під зглядом господарським. Поминаючи вже те, що тут, як впрочім в цілій Чехії, знаменито управляють рілю, використовують з великим накладом гроша і праці кожний кавалок ґрунту і через те мають з землі значно більший дохід, як приміром наші господарі — село се має добру господарсько-кооперативну організацію, без якої немислимий був би поступ в рільній господарці.

Є тут кружок товариства рільничого, спілка кредитова з мільоном обороту, спілкова фабрика цикорії, спілковий млин, спілкова пекарня, машинова спілка, яка утримує багато дорозших машин господарських і випозичає їх членам і проч. А село має всього лишень 170 нумерів і около 800 голов населеня. Деб у нас в таким малім селі повстала подібна спілкова організація! На се треба просвіти і праці для гурта, а у нас сього дуже мало є...

В Пржельовчу миле вражіне на прогульковців справила школа жіночого господарства. Се така школа, в якій дівчата, селянські доньки, навчають ся розумно і економічно провадити домове господарство. Таких шкіл в Чехії є багато, майже в кождім повіті. Коли зважимо, що в Чехії взагалі освіта поставлена дуже добре, а грамотність поширена майже так само серед женщин, як і мушин, то зрозуміємо, чому чеські селянські господарства так гарно представляють ся, — таж вони мають освічених господинь!

Протулька українських рільників на господарську виставу в Празі.

На взір сих чеських шкіл заводить школу домового жіночого господарства наше тов. „Просьвіта“ в Угерцях винявських пов. рудецького. Маємо вже початок. Аби тільки до сеї школи горнулись наші дівчата, та щоби таких шкіл повстало більше.

Господарська вистава в Празі презентувалась добре, уладило її центральне товариство госп. для королівства Чехії. Було на ній найбільше господарських знарядів і машин, все переважно приновлене до розвиненого рільного господарства, так що в наших зацофаних обставинах та при нашій бідности мало що з того могло б бути примінено. Дивились наші прогульковці на ті машини та думали тільки одно: треба нам працювати, треба учитись по новочасному господарити, треба в спілки лучитись, щоб і в себе через короткий час оті всі машини примінити.

Був на виставі цікавий павільон Ради культури краю, при допомозі якої улаштовано виставу. Рада культури краю — се публична інституція автономічна, поділена на дві національні секції — чеську і німецьку, до якої належить

ріжнородна діяльність для піднесення рільництва і рільничих промислів в краю. Павільон Ради культури краю був правдивим музеєм рільничим. Міг там знайти багато цікавого і той, хто рільництвом займається теоретично і практик-господар.

Оглядали прогульковці й місто Прагу. Чехи любовно зберігають пам'ятки старовини, бо вона звязує сучасне жите з минувшиною, творить традицію історичну, а традиція історична є жерелом національної свідомости. Оглядали найцікавіші старі будівлі, а Чехи провідники, дивлячись на старі мури оповідали українським прогульковцям про минуле свого народу, про давню славу і боротьбу за самостійність, про упадок національного життя на довгі століття і відроджене народу в минулім столітті. Чехи знають свою історію, тому такі вони свідомі національно і такі завзяті в боротьбі за національну самостійність.

І сю черту Чехів пізнали наші прогульковці і не останеться се для них без сліду.

Бажано, щоб такі прогульки частіше уряджувались. *Один з прогульковців.*

Як селяни витворюють рільничий промисл.

В нинішних часах бачимо в промислі і торгівлі великий поступ.

Минули часи, коли то купець наймав у селянина фіру та возив десятками миль свої товари на продаж. Нині залізниця перевезе йому його товар дешевим коштом сотки миль за добу, а величезний корабель гонить навіть проти вітру, та перевозить з Америки до нас тисячі сотнарів збіжа і машин в протягу кільканайцяти днів.

Давно люди вирабляли всяку потріб самі руками. Нині парова чи електрична фабрика потрафить тисяч разів скорше

і лучше змолоти збіже, ніж чоловік на жорнах, ба і млин водний чи вітрак не має вже при ній що робити. Фабрика потрафить тепер зробити і зложити найлучші рільничі машини, котрі значно перевищають знаряди звичайного коваля; тим самим причинила ся фабрика також до значного улущеня управи рілі.

Ба і в рільництві не малий поступ. На ґрунті, на котрім давнійше жила заледво одна родина, днесь жиє кілька родин, а поводить ся їм так само, а може навіть лучше, як передтим.

Вправді рільничі плоди, спроваджу-

вані з Америки, Австралії, та Сибіру обнизили значно ціну наших, але за то змінили наші рільники спосіб господарки; вони взялись до лучшої управи рілі, закинули давні рільничі наряди як: деревляні плуги, борони та рала, а уживають тепер фабричних, залізних плугів, ріжного рода борон, екстирпаторів, культиваторів, валців, жниварок, косярок, молотілень, млинків і т. п.

Взялись наші господарі до лучшого плекання худоби, бо побачили, що набіла та мясо тепер далеко лучше платиться, ніж сирі плоди рільничі. Зачали уживати для більшої урожайности землі штучних навозів. Чого не може доконати оден своїми силами, то удасться зробити, скоро люди спільно возьмуться до роботи.

На далекій півночі живе маленький нарід Фінляндці. Фінляндия се країна, де майже цілий рік лежить сніг на полях, а заблісне на коротко сонце, то не знати до чого братись. Колись ціла країна була покрита болотами, на яких нічо не родило. Та взялись люди до діла. Спільними силами вони зуміли висушити цілий свій убогий край та перемінити болота в плодородну рілю. Той, колись темний, бідолашний нарід дивує нині цілий світ своєю культурою, просвітою та геройськими ділами в обороні своєї вітчизни, бо видобувши єї мозольною працею з під снігів та болот, вміє її оцінити.

Дрібні рільники в Італії, не можуть жити на своїх маленьких кусниках поля, тому від дуже давних часів винаймають поле у великих дуків-дідичів. Та занадто великі ставили до них дідичі вимоги. Бідні знужденілі селяни стратили вкінці терпеливість. В 1902 р. піднесли великий страйк. Але і се не помогло. Військо стануло по стороні дідичів, а тисячі бідаків селян дісталось до тюрми, інші погибли від куль, а решта вернула назад до своїх занять.

І та решта призадумалась. Почали вони гуртуватись в спілки та спільними силами винаймати ґрунт. Спілки получились в союзи. А що солідарности їм не бракує, тож нині спілки, маючи капітал і охочих людей, посередничать в винаймі між селянами а дідичами, та жадному дідичови не дозволять використувати, бо могло би дійти до того, що його поле лежало би облогом цілими літами. І так без проливу крови доходять італійські хлібороби до добробиту.

Маленький народець, Данці, потрафили своїми молочарськими, та годівляними спілками довести до того, що лиш вони доставляють до величезного сім міліонового англійського міста Лондону своє масло, яйця, та мясо, а молочарство та годівля худоби стала найважнішою галузю їх господарства. Їх високу культуру рільничу подивляє цілий світ; що року приїжджають до Данії чужинці зі всіх країв, щоб оглядати тамошні господарства, та платять за се великі гроші.

Не низше від інших народів стоять під господарським зглядом Поляки в Прусах. Там їх Німці таки добре утискають, завзявшись їх винищити. Однак Поляки звязались в ріжного рода спілки кредитові, гуртовної продажи і закупна збіжа, господарських нарядів та навозів і т. п., які вчинили їх так сильними та могучими, що навіть найбільші переслідування їм не шкодять.

В Чехії цвиге днесь рільництво найвисше зі всіх славянських земель. А рільничий промисл, се є цукроварняні фабрики, горальні, броварні, фабрики крохмалю і інші є підоймою і осередком, доокола котрого розвинулась найбільше рільничя продукція. Головну роллю відграють передовсім Чехи в Моравії.

Приглянутись лиш близше, в який спосіб брались селяни на Моравії до

будови одної цукроварні, а вистарчить, щоб переконатись, з яким зрозумінням річи беруть ся вони до витвореня свого рільничого промислу, а тим самим до піднесеня господарства та загального добробиту. Переїжджаючи через плодівиту моравську країну в сторону Відня не тяжко замітити з вікна залізниці дві величаві цукроварні в Гуліні. Одну з тих цукроварень поставили собі самі селяни, не вагаючись перед міліоновими коштами, щоби лиш увільнитись з рук визискуючих їх Німців - капіталістів; Чеські мужики не вагають ся зі своїх бураків виробляти в своїй фабриці цукор та в той спосіб підвисшати ціну своїх бураків. Се ризиковне підприємство свідчить дійсно про незвичайну енергію, силу, підприємчивість та просвіту тамошнього селянства.

Ся гулінська „хлопська“, як її звуть, цукроварня ввійшла в рух в осени 1910 р. Довго велись перед тим завзяті дискусії між селянами всюди, де лиш удалось. В читальнях, по гостинницях, в хатах, під церквою, на ярмарках скликувано наради і збори в тій справі. Вкінці рішено, не будувати, лиш купити цукроварню у Німця. Та сей і говорити собі не дав, бо не вірив в силу і завзятість хлопів. Тоді забрались вони до будови фабрики. В тій ціли утворили акційну спілку і в дуже короткім часі заявили селяни трох прилежних повітів за купном 4.000 акцій по 400 К.

Капітал зібрано та приступлено до будови. Оживлене було незвичайне. Війшли в зносини з австрійським банком, що позичив гроші, та ще й з'обов'язав ся посередничити в продажі сирого цукру за винагородою $3/4\%$ з чистого зиску.

На кожду закуплену акцію з'обов'язав ся кождий селянин доставляти 150 сотнарів бураків так що денно мало перероблять 6500 сотнарів.

І дійшли до свого, бо в осени ввійшла в рух цукроварня, сотки повних

фір окружали щоденно нову фабрику, а німецька сусідка осиротіла, що раз менше заїздило перед неї фір, щораз менше доставлювано бураків, а за тим і щораз менше почала вирабляти цукру.

Хлопська цукроварня платить членам за бураки після пересічної ціни продажі, а решта звижки має йти на сплачене довгів та на оплату урядників. Коли все сплатять, то надвижка піде вже до кишень членів. Важне і се, що за ними інші цукроварні підвисшили ціну за бураки.

Приходить вже третя осінь, цукроварня йде знаменито, а Німець капіталіст банкрутує, бо ціла околиця возить бураки лише до спілкової цукроварні. Продав би він її тепер, та нема кому купувати. От що значить спільна розумна робота.

Але не одинока то хлопська цукроварня в Моравії, є їх тепер вже одинайцять, а можна сподіватись, що буде ще більше, бо селяни одні від других вчуть ся розуму.

48 фабрик скробу, 140 горалень, 47 цукроварень разом з рафінеріями, 77 пивоварень і фабрик до виробу солоду становлять головну вісь, докола котрої згрупувалось ціле моравське рільництво. Ще до 80 років м. ст. був цілий сей промисл в руках чужих, німецьких та жидівських. Нині вже $1/3$ часть в руках чеських, та супроти такого поступу можна надіятись, що Чехи незадовго опанують цілий рільничий промисл. Не маючи шляхти ні великих капіталістів підприємців, чеські селяни взяли спільними силами до роботи, і своєю енергією та витревалостію і неустрашимостію серед найгірших обставин йдуть вперед, відбираючи землю, промисл і торговлю з чужих рук. Нині вже мають чеські селяни 17 спілкових фабрик скробу, 13 спілкових горалень на 38 чеських, 11 акційних цукроварень і 6 акційних фабрик солоду. Прочі є в руках німецьких та жидівських капі-

талістів, але число чеських капіталістів також значно зростає. Не входять тут менші промислові підприємства, як молочарні, млини спілкові чи приватні, котрі знайдуться в кождім майже селі, не згадуємо про місцеві підприємства як фабрики цикорії, ані про міський промисл чеський, бо сей вже має лиш посередній вплив на економічний стан тутешного селянства, але беручи під увагу подану скількість селянських під-

приємств, що вимагають міліонових вкладів, а знаючи нашого українського мужика, годі уявити собі, як мігби наш, темний, убогий, задовжений, погорджуваний чужими і своїми селянин, братись до таких підприємств. А прецінь приклади вчать, що і мужик може, а якраз тому, що таким як ми висше сказали, єсть, повинен і мусить братись до промислу, коли хоче стати інакшим.

М. Творицло.

В ремеслі і промислі економічна сила народу!

Товариство „Руська Бурса ремісничо-промислова“ засноване р. 1899., поставило собі за ціль нести моральну і материяльну поміч українській молодіжи що вчить ся в ремеслі і промислі, пособляти розвиткови нашого ремесла і промислу. Першу головну задачу прийняло Товариство на себе тим, що заложило у Львові першу ремісничу бурсу, в якій удержує після спомоги по кільканайцять учеників, даючи їм по можности приміщенє і удержанє. Доси вийшло з сеї бурси по верх 100 визволених челядників а під теперішну пору нашло місце 26 питомців. По при те — о скілько можливо веде Товариство нагляд над термінаторами, яких поручило майстрам на науку у Львові.

Щоби причинити ся до збільшеня рядів наших ремісників, навязало Товариство зносини з іншими подібними товариствами за границею Галичини, де приймають наших хлопців на науку ремесла. Хто хотів-би дати хлопця до ремесла нехай зголосить ся письменно до Товариства „Руська бурса ремісничо-промислова“ у Львові, ул. Ходоровського ч. 3 або ул. Руська ч. 20 (Дім Дністра).

До зголошеня треба прислати 1) метрику, котра повинна виказати, що хлопець скінчив 14 літ, а не переступив 17 літ житя.

2) Свідоцтво шкільне, із укінченої що найменше школи народної на селі, хоч висше образованє є користнійше для хлопця.

3) Книжку робітничу.

4) Лікарське свідоцтво, стверджуюче стан здоровля хлопця.

Хлопець, побираючи науку ремесла у Львові, може найти приміщенє і удержанє в бурсі за оплатою до 30 корон. В міру, як вплинуть від нашої суспільности жертви, зможе Товариство прийняти хлопців і за меншою оплатою. На жаль доси остає се товариство майже в забутю, бо лише з виїмкою нечисленних одиниць, які рік-річно спомагають товариство, проча часть суспільности відносить ся рівнодушно.

Позаяк край наш стоїть під кличем упромисловленя проте повинно Товариство „Руська бурса реміснича“, найти підпору особливо в повітових і громадських Радах та в кредитових Товариствах, які на сі ціли не повинні жалувати грошей. Інші народи поквапно займають ся основуванєм і удержуванєм ремісничих бурс, бо знають, що ремісник-патріот віддасть для свого народу більші услуги чим ц. к. урядник. І нам не можна остати по заду. Наша суспільність, яка дала докази своєї жертвенности на ріжні народні ціли, не відмовить певно підмоги сему Товариству, а через се буде воно в змозі розширити бурсу і тим дати можливість здобутя кавалка хліба нашій може найбільшій ремісничій молодіжи.

Своє заінтересованє покаже наша суспільність обильними жертвами та численним вступлюванєм в члени до сего Товариства, без ріжниць стану і політичних чи партійних переконань. Членська вкладка виносить річно 4 К.

В ремеслі і в промислі економічна сила народу!

Поясненє до картини на стор. II. сего калєндаря.

Величавий образ ВІЗД Б. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО ДО КИЇВА. артиста М. ІВАСЮКА.

Гетьман Б. Хмельницький на чолі полковників і козацької армії
віжджає до Київа.

Б. Хмельницький побідив в р. 1648 ворожі війська над Жовтими Водами (май), під Корсунем (май), над Пилявкою (вересень), а місто Львів зложило йому окуп (жовтень). По тих чотирех побідах віхав він торжественно до Київа в січни 1649 р.

Образ представляє, як місто витає побідного гетьмана і його військо. Видимо гетьмана Б. Хмельницького, козацьких полковників Івана Богуна, Максима Кривоноса, Івана Виговського, Кричевського, Филона Джеджалика, Данила Ничая, самих завзятих і смілих ватажків, видимо гетьманського сина а будучого гетьмана Юрія. За ними довгий похід буйних козаків. Всі верхом. Гетьмана витають товпи народу, міщани, міщанки, селяни, витає митрополит Сильвестер Косів з духовними, витає посада (магістрат) міста Київа. Козак розстелює перед Київлянами здобуті прапори ворожих військ.

Сю величну хвилю з історії нашого українського народу намалював маляр з правдивим артизмом, з великолїпною а поважною красою. Працював над тим образом п'ятнайцять літ!

Артистичний смак в розміщеню осіб, пориваючий чар в доборі красок, незрівняне відтворене простору, воздуху, світла ставлять образ на висоті історичного малярства в Європі.

Репродукция сього образа — се послїдне слово репродукційної штуки нашого часу. Найлагідніші відтінки красок вийшли з неперестижимою вірністю.

Величина картону 90 сант. X 70 сант., величина краскової часті 63 сант. X 40 сант.

Сальонове виданє 10 кор.

Люксове виданє 16 кор.

Опакованє і пересилка за послїплатою підвисшають ціну лише о 1 кор. 20 сот. Люксового виданя вийшло 200 примірників.

Рами зі шклом і висилкою :

==== сальонові К 12, золоті К 16, дубові 16, плюшові К 20. ====

Чаруючо гарна окраса для кожного дому, для кожного сальону, для кожної комнати, для кожної канцелярії, читальні, „Січи“, Сокільні.

Замавляти на адресу :

ЗАВЕДЕНЄ РЕПРОДУКЦІЙНЕ

І. ПАВЛИКА

Львів, Ринок 10 або ул. Пільна 26.

==== Некольорова відбитка сего образа уміщена на стор. II. сего калєндаря. ====

ЛЕРШЕ і ОДИНОКЕ РУСЬКЕ
ТОВАРИСТВО
ВЗАЇМНИХ ОБЕЗПЕЧЕНЬ
НА ЖИТЄ І РЕНТИ
„КАРПАТИЯ“

Почетний президент: Ексцеленція
митрополит Андрей гр. Шептицький.

„Карпатія“ вибудована на найсолідній-
ших основах.

„Карпатія“ приймає забезпечення на жите
у всіх найдогідніших комбінаціях при най-
корисніших умовах: на дожитє, посмер-
тні капітали, посаги і ренти.

„Карпатія“ дає забезпеченим всякі кори-
сти, які може дати нинішний стан техніки
обезпечень на жите і солідне, оглядне ді-
ловодство.

„Карпатія“ основана на взаємності і має
на увазі лиш хосен своїх членів. Чисті зиски
вертають ся яко дивіденди членам.

„Карпатія“ видає поліси, які по трилітнім
тривку стають неоспоримими і незападаль-
ними.

Обезпечені в „Карпатії“ мають: найдогідніші
сплати премій, повну свободу подорожи і за-
нятя, викупні і редуційні суми висші дру-
гих і виказують ся в полісах.

Нема жадного иншого руського асекурацій-
ного товариства на жите лише одна, одні-
сінька „КАРПАТИЯ“.

Обовязком кожного щирого Русина є підпи-
рати лиш своє асекураційне товариство і
обезпечуватись лиш в „КАРПАТИИ“.

„Карпатія“ передає всюди спосібним і
ретельним людям по містах і селах свою
агентуру.

Найпевнішим способом ошадности є обез-
печене житеве. Кождий, хто хоче забезпе-
чити своїй родині красшу будучність, своїм
дочкам посаг, або собі удержанє на старість,
най обезпечує ся на жите в „КАРПАТИИ“.

За короткий час своєї діяльности „КАРПА-
ТИЯ“ здобула собі загальну прихильність
і довіре навіть в чужинців, та по день 30
липня 1912 р. позискала 1386 внесків на су-
му забезпеченя 4.780.600 К, з того виста-
влено 1034 поліс на загальну суму забезпеченя
3.355.700 К з річною премією 148 136 К 60 с.

Між иншими обезпечили ся в „Карпатії“ Його
Ексцеленція митрополит Андрій граф Шеп-
тицький, намісник Моравії Ексцел. барон Блей-
лебен, майор кавалерії Казимір Рицар Гуж-
ковский, буковинські руські послы і инші діячі.
Через Товар „Карпатія“ можна обезпечити
ся від граду, всякого рода механічних ви-
падків, крадіжи і влому.

Близші інформації що до забезпечень і аген-
ций уділяє Дирекция Товариства в Чернів-
цях, ул. Кохановського ч. 12, або філія Товар.
у Львові ул. Руська ч. 18, коло Дністра.
Тамже приймають ся зголошеня внесків на
обезпечене на жите і ренти.

ІВАН БОРИС

ПЕРЕМИШЛЬ — РИНОК 2.

СКЛАД ФАРБ, ЛЯКЕРІВ,
ПОКОСТІВ, ОЛИВИ,
ЦЕРКОВНОГО СЬВІТЛА,
ГУМОВИХ АРТИКУЛІВ - -
- - ДРОГЕРИЙНИХ,
СПОРТОВИХ, ГАЛЯНТЕРИИ
і ЗАБАВОК.

ВЕЛИКИЙ СКЛАД

АРТИКУЛІВ ДО ГОЛЕНЯ

- - ПЕРФУМ І МИЛ - -

ПЛЯН

міста

ЛЬВОВА

враз

з ПРОВІДНИКОМ

продаєть ся всюди

лише по 50 сот.

Головний склад

в тов-і „Просьвіта“

у Львові, Ринок 10.

ВКАЗІВКА. Дуже цікаве оголошенє про лік про-
чищаючий внутренности знайдуть читачі на сторони
62 інформ. части сего календаря.

ПРО ОБЕЗПЕЧЕНЄ НА ЖИТЄ.

„... У нас зачалась перша асекураційна кооператива доперва в останнім десятку ХІХ. віку, тай то тільки в одній галузи, бо в забезпечуваню від огню. А про всі прочі галузи асекурації у нас мабуть і не думає ся. Ми станули наче на тій мертвій точці, що перед 18 роками, бо тоді то як звісно зачали свою благородну і невсипущу діяльність одиноке доси наше асекураційне товариство „Дністер“. А далі рушитись ані на крок якось не маємо відваги, коли між тим обсачують нас на тім поли всілякі товариства, звані і незвані, і ми неначе ждемо, щоб они нас так обмотали, щоби ми опісля справді ані кроку не могли зробити о власних силах. А тимчасом асекураційна кооператива, передовсім асекурация на жите, не то що з кождим роком, але радше з кождим днем приходить до чимраз більшого значіння і стає ся майже необхідним услівем житєвих обставин“.

„... Очевидно чужинці, хочби і найбільші наші вороги, нашим добром розвивають ся; з нас шкуру днуть, а ми даємо терпеливо і спокійно переводити на собі сю грошеву вівісекцию“.

„А передовсім розберім, чи воно годить ся, щоб ми нашу кервавицю розкидали на ріжні асекурації по цілім світі.“

„...Всілякі добродії асекураційні оперують чи радше грасують у нас і серед нас та здирають шкуру з нас, а опісля ще глузують собі з нас — а се послідне мабуть чи не більше болить і діймає до живого“.

„Так не сміє дальше бути! Був би се гріх непростимий, колиби хтонебудь поважив ся асекурувати проти огню не в нашім „Дністрі“, а тепер додамо ще: а на жите не в нашій „Карпатії“.

Так писав минувшого року в „Ділі“ бл. п. Др. Константин Лучаківський, пригадуючи лишній раз нашій суспільности

потребу свого товариства житєвих забезпечень і вказуючи на обовязок її забезпечувати ся у своїх власних асекураційних товариствах.

Бажанє суспільности сповнило ся: стоїмо перед фактом заснованя „Карпатії“, котра змонопользувала житєву асекурацию, подібно як „Дністер“ змонопользував забезпеченя від огню.

Думаємо, що на часі і до річи буде, коли поділимо ся з ширшими кругами нашої суспільности деякими гадками, котрі так і насувають ся нам з приводу заснованя сього першого нашого товариства взаїмних забезпечень на жите і ренти.

І так передовсім не можемо не замітити, що хоча наше Товариство стоїть на дуже добрій дорозі до цілком гарного розвитку, то все таки пригадуємо, що воно засноване для добра нашої суспільности, а яко товариство, основане на взаїмности, тим самим залежить в своїм розвитку від живої участі суспільности. Згадаємо про факт, що „Дністер“, заснований перед 20 роками, і то меншими фондами, як „Карпатія“, завдяки добрій управі і силам, які криє в своїм нутрі наш нарід, виріс отсе на першорядну інституцию — і хоча ми сього певні, що і наша „Карпатія“ в коротшім може навіть часі анальоґічно розвинеть ся, то все таки не можемо не сказати, що при добрій волі і зрозуміню так особистих як і суспільних користий такого товариства, ми моглиби надзвичайно скоро дорівнати подібним інституциям інших народів. І в тій саме думці хочемо кількома реченнями сказати про ціль і значінє житєвої асекурації, аби звернути на них пильнійшу увагу нашої суспільности.

Почин асекураційних товариств полягає на ідеї самопомочи; вони с одною із форм кооперації. Товариства обез-

печень на жите і ренти є троякого рода: краєві (найчастійше в Німеччині), акційні і взаїмні, опираючі ся на взаїмности членів. При акційних товариствах чистий зиск беруть акціонери, а при взаїмних (а таким єсть „Карпатія“) розділюєть ся він між членів.

Суть-же самого забезпеченя полягає в спаралізованю а бозлагодженю наслідків припадку (*élimination du hasard*) через розділ ризика. Іншими словами, забезпеченє є розділом правдоподібного запотребованя в будуччині, на загал загрожених осіб. Дефініція ся стане нам зовсім ясною, коли візьмемо такий примір: Властитель (необезпеченої) н. пр. хати, вартости скажім 500 К, на випадок огню, полишений своїм силам, мусить дати цілу вартість, т. є 500 К, аби мав шкоду цілком покрити. І тепер побачимо вагу самопомочи: коли сто таких властителів зробить між собою умову до пропорціонального на всіх розложеного відшкодованя (зн. взаїмного), коли оден потерпить, то на кожного випаде по 5 корон. А умова така можлива, бо (і статистика се виказує) на певну скількість домів горить майже сталий процент їх, а на тім саме полягає і обчисленє премії. І се евент. відшкодованє з ціхою взаїмности є тим розділом правдоподібного запотребованя в будуччині на загал загрожених осіб.

Коли візьмемо на увагу забезпеченя на жите і ренти, то і тут побачимо обчислену статистикою правдоподібність віку. На 100 мушин до 80 року доживає ледви 6 (а жінок 8), до 20 року 64 (жінок 66), до 40 року 54 (жінок 57) і т. д. Дальше бачимо, що як для хати огонь, так для людини смерть є подією, котра впливає рішучо як на маєткові (і се передовсім!) так і на особисті відносини осирочених осіб. Смерть прм. голови дому, може серед певних обставин бути страшним нещастєм для цілої родини.

Нещастє се грозить також усім. І тут отже бачимо, що ідея zdeфініюваного висше забезпеченя, яко самопоміч має неменшу вагу при житєвих забезпеченях як при огневих.

Як висше вже згадано, рахункова сторона забезпечень опираєть ся на математично найточнійше усталених статистичних даних, має отже строго наукову підставу. Маємо точні дати що до скількості нещасливих випадків, підпалів, градобою, довжини віку і правдоподібности смерти, і користуючи ся тими датами, маємо можність обчислити правдоподібне запотребованє і відповідно до нього означити оплату за забезпеченє (т. є. премію), а се на те, аби з нею зрівноважити ризико. Розумієть ся, чим більша правдоподібність запотребованя, тим висша мусить бути премія. Приміром меншу премію платити ме властитель хати критої дахівкою, а більшу властитель солом'яної стріхи; менше заплатить титулом премії чоловік молодий, чим старий, бо що до останнього заходить більша правдоподібність смерти, а тим самим і запотребованя.

Так представляєть ся загально справа з чисто теоретичного становиска. — Цікаво буде згадати про історію взаїмного забезпеченя. В перше появили ся в Европі т. зв. морські асекурації в середних ще віках, а в XVII. ст. бачимо в Ісландії а за тим і в західній Европі почини забезпеченя від огню і від пошестий худоби. Іменно богатійші мешканці гуртували ся в спілки в цілях взаїмного забезпеченя на випадок пожару недвижимостий або пошестий худоби. Опісля, в другій половині XVIII. ст. перенесло ся забезпеченє від огню і на движимости. З початком XVIII. ст. починаєть ся розвивати і житєва асекурація. Вітчиною сего рода забезпеченя є Англія, котра і досі стоїть на тім поли на першій місци з Америкою. Яко прототипи такого забезпеченя являють ся ще перед тим

спілки на пережите, похоронні каси і т. д. З кінцем XVIII. ст. маємо вже асекурації від градобою, дальше асекурації робітничі (Condorcet-a у Франції). Одначе властивий розвиток асекураційних товариств припадає на XIX. ст. Величезний поступ, на тім полі побачимо наглядно тоді, коли зважимо, що за 100 літ (від 1800—1900 рр.) зросло в Європі число асекураційних товариств з 30 на 1271. Австрія мала в 1900 р. 99 таких товариств, з того житєвих 32; Німеччина 245, з того житєвих 51, Англія 220 (не вчислені тут дуже численні асек. товариства в торговельних цілях), а з того житєвих 105. За останні роки число їх значно зросло. З поміж австрійських (більше сотки) асек. товариств оперував серед нашої суспільности, як українське товариство, до недавна одинокий „Дністер“ на поли огневих обезпечень, а отсе тепер маємо і „Карпатию“, Товариство взаїмних обезпечень на жите і ренти. Мимо того оперує у нас кількадесять товариств чужих нам, а нерідко і ворожих, обертаючи наш гріш на ціли хиба не наші.

А які величезні суми беруть асекураційні товариства з титулу премій, видно із слідуєчих цифр: протягом одного року побрали вони в Австрії 454,080.770 кор. премій, а в Німеччині багато більше як півтора мільярда! З того самих премій на житєві обезпеченя припадає за той самий час в Австрії коло 200 мільонів, в Німеччині значно більше від пів мільярда, а в Англії коло 900 мільонів!

На 10 голов населеня припадало в Спол. Державах півн. Америки обезпеченого на жите і ренти капіталу 5430 кор., а в Англії 3810 кор. Австрія стоїть під тим зглядом на 6-ім місци, на 10 голов населеня припадає тут 740 корон. (в Росії 130 корон). Не будемо хиба наводити, кілько випадалоби на 10 голов українського населеня в Галичині

обезпеченого в „Карпатії“ капіталу, бо на разі не малиби чим хвалити ся.

Суспільність наша убога. Інтелігентна частина українського народа в Галичині складаєть ся в подавляючій більшости з урядників на службі держави, краю й приватних інституцій. З того всего два-три процент вспіє сяк-так загосподарити ся, так що при старости літ має дещо зложеного гроша на чорну годину, а на випадок смерти може бути менше більше спокійний за долю полишеної родини. Загал-же жиє з дня на день, зводячи ледви кінці до купи, і ціле жите придавлений заєдно болючою думкою, хочби й на дні душі скритою: що буде з жінкою, що буде з дітьми, коли я їх опушу? Кождий батько і кожда мати глядить з непевностию в будуччину. Зараду дають тут обезпеченя на жите і ренти. І інтересно сконстатувати, що у тих народів, котрі суть без порівняня богатійші від нас, така скількість людей обезпечуєть ся — хоч, як сказано, потреба самопомочи під тим зглядом для них далеко менша, як для нас.

Тут не можна казати, що мовляв, поки живу, якось воно буде, а і опісля не дадуть люде жінці з дітьми загинути, — бо таке говоренє вказує на каригідну недбалість про свою родину. А на родині, як на найвузшій і найтіснійшій гурті одиниць, основуєть ся будова й вигляд цілої суспільности. Який у нас сей вигляд — знаємо аж надто добре. Убогість нашого народа і так велика — а при залишеню вповні можливих зарадчих середників, убогість та в поодиноких, у нас так численних випадках, прибирає просто поражаючі нас форми. Кілько одиниць пропадає у нас марно для цілої суспільности, одиниць, котрі моглиби внести в наш культурний доробок неостанні вартости? Кілько вдовиць і сиріт в першій мірі по сьвященниках, державних, краєвих і приватних урядниках і иншій приватній службі веде

крайно нужденне животіне, котре не дає розвинути ся одиниці, приголомшуючи житеві вартости? І кілька тих одиниць пропадає марно для народа на завсїгди; — кілька їх входить в наше суспільне жите аж по важкій боротьбі, в котрій потратили безповоротно і якостево і скількостево на своїй індивідуальній і соціяльній вартости, — вже без тої сили і розмаху, який потрібний членам народа, котрий іде до бою і визволення на всіх областях житя! А кілька їх вступає в чужі та ворожі нам ряди, по трагічних нераз внутрішних переходах та боротьбі на зверх? Се страшні для родини і суспільности факти, — але на жаль вони правдиві. Се явище ненормальне -- але й причини його ненормальні! А махнути рукою тут не можна, бо се є каригідне так з огляду на добро суспільности, як в першій мірі на добро своїх рідних і своє.

Так унагляднили ми собі лихо, котре не жартом грозить нашій родині — і легкодушністю булоби не запобігати лихови. На те маємо розум, аби запобігати нещастю, котре даєть ся предвидіти. Схочемо по смерти з гробу помогти родині, котра в злиднях та горю коротає свій вік, та за пізно се вже буде; схочемо віддати безпосажну доньку заміж, то побачимо, що віно здалоби ся; схочемо по довголітній праці припочати, бо або тяжко нам її вже сповняти, або і неможливо — то, відповідно до обставин, нам се буде без попередного забезпеченя неможливо — а забезпечати ся аж тоді, буде вже по часі. І коли оглянемо ся в зад, буде нам прикро, невисказано прикро, що ми не сповнили свого обовязку — але і сей жаль буде вже спізнений: буде каяття, та вороття не буде!

Житева асекурация розвиваєть ся бистро по всіх культурних краях. З розгоном усіх кооператив росте й асекураційна кооператива. Обезпеченя на жите

й ренти не мають противників між людьми, кождий признає їх стійність — противно, рідкі випадки спротиву, а будуть се хиба одиниці, котрі як знаний тип мальконтентів, відносять ся до всього з пересудом. На таких людей не звертаєть ся уваги — їх при кождій поважній позитивній роботі береть ся поза скобки.

Коли глянемо на вигляди анальогічної до стану в культурнійших краях акції, піднятої у нас „Карпатиєю“, то можемо бути спокійними, що маємо всякі дані до розвитку. Ми не маємо до побороювання тих трудностей, які мали зразу анальогічні товариства по західних країнах; ми маємо вже готові взірці, табелі, котрі практика десятків літ виказала найліпшими, маємо вже за собою період гляданя, бо його перебули за нас другі. Зате маємо иншу перепону, котрої нема в західних краях, а се питома нам свого роду інерция, коли можна так виразити ся.

Висше ми вже сказали, як люде в Німеччині привикли до того, аби себе обезпечувати, а тепер придивім ся статистиці — переконаємо ся і прийдемо до відповідного висновку.

В р. 1909 сума обезпечень на жите виносила в Німеччині 12 міліярдів марок. З межі 60 міліонів мешканців Німеччини було яких 10 міліонів обезпечених на випадок смерти.

В Австрії виносила в тім р. 1909 сума обезпечень на жите лише несповна 5 міліярдів.

Німецькі товариства мали в Австрії з кінцем 1910 р. такий стан обезпечень:

580.162 поліс на К. 1,613.012·635 на випадок смерти; 222.017 поліс на кор. 335.45·1695 на дожитє.

Італійські товариства мали в тім році в Австрії: 208.140 поліс на корон 1,495.651·143 на випадок смерти, 16.170 поліс на кор. 83.183.938 на дожитє.

Чеські товариства мали: 79.410 по-

ліс на К. 238.028·543 на випадок смерти, 32.613 поліс на К. 79.311·325 на дожитє.

Польські товариства мали: 29·661 поліс на К. 89.269·187. на випадок смерти, 11.322 поліс на К. 31.980·277 на дожитє.

Українські товариства при кінці 1910: 0 поліс на К. 0.

Одиноким більшим народом в Австро-Угорщині, що не мав власного національного товариства обезпечень на жите, були отже Русини-Українці!

Таким чином „Карпатія“ безперечно повстала з конечної потреби народної.

Премії, які вплачують Русини-Українці до Краківського товариства, виносять найменше 350.000 К. річно, а найменше 4 або і 5 рази більше платять Русини-Українці іншим чужим товариствам річно, т. зн. безпечно два мільйони українського гроша іде що року в чужі руки!

А чи чув хто коли небудь, щоб Русинам-Українцям від тих чужих товариств хотьби оден сотик припав на яку добру ціль?

Чиж не сором проте для кожного Русина-Українця, давати свій гріш чужим, замість дбати усіма силами про хороший розвиток свого власного товариства?

Товариства обезпечень мусять свої гроші зовсім безпечно, т. зн. пупілярно десь приміщувати, тепер усі товариства обезпечень приміщенє гроша в гіпотечарних позичках за найліпше. Річ ясна, що у нас таким чином троші „Карпатії“ знов таки українському народови приносити муть пожиток.

Русини-Українці вже прецінь на стілько дужі, що можуть своє власне товариство не лиш утримати, але і до доброго розвитку привести.

З кінцем 1910-го р. було в „Дністрі“ в обезпеченю:

225.001 поліс на 599.579 будинків на кор. 243,800·116;

20.833 поліс збіжа на К. 15,435.943;

7.774 поліс на інші нерухомости на К. 9,917 930.

Премій вплачено в р. 1910 К. 1,487.814·65.

Що-ж було в Дністрі обезпечене? Будинки, збіже і інші нерухомости. А чи-ж людське жите не є найціннійша річ? Чи найбільша частина українського народу має на утриманє своєї родини якісь більші маєтки понад жите голови родини? Чи-ж не злочинна се легко-мисність, не подбати завчасу про забезпеченє своєї родини в той спосіб, щоб забезпечити в нашім товаристві своє жите на випадок смерти?

Для усіх заводів обезпеченє на жите є просто сгасенєм.

Наконець наведемо думку про житєву асекурацію американського автора В. Джемсона з Цінцінаті: „Небезпеченьствам треба просто в очи глядіти, наколи їх хто хоче обминути або їх діланє усунути. Жите і майно не є в наших руках. Як певні є обі сї основи, так також конечним є висновком з них, що жите треба обезпечувати. Культурний поступ людства є лиш досконаленєм в предвиджуваню і запобіганю“.

„Так то обезпеченє є без сумніву мудрим урядженєм, мудрійшим і пожиточнійшим як много інших з огляду на лиха, які воно відвертає. Та не є воно також лише простою теориєю; на його табелях, котрі укладано цілі десятки літ з великою старанностию опирає ся певна норма пересічних чисел, його методична процедура і математична точність дають єму признаку строгої науковости. Тому то воно заслугує не лиш на вдячне признанє задля свого добродійного діланя, але також на наше повне довіре. Воно постійно йде вперед... Нема другої фінансової інституції, котраб в рівній мірі заспокоювала серце, совість і розум! Право обовязку є невмолиме і недопускає викруту: „Е, тепер мені не вигідно!“ Для одиниці питанє не звучить: Чи маєш обезпечити ся? лиш

радше: Чи маєш яку важну причину до того, що ти не повинен забезпечити ся? О скільки ти звільнений з зобов'язання? Чи твоє щастє і твій добробит так великі і так певні, що їх ніяке нещастє не може досягнути? Ні! Ну, тож не повинен ти вагати ся“.

Думаємо, що достаточнo вказали ми на необхідність житєвого або рентового забезпеченя. Одиноке у нас Товариство приймаюче забезпеченє на жите і ренти, при відповідній участі суспільности заповнить сю важну прогалину в нашім суспільнім житю. А коли нераз люде повтарають похибки й блуди, то нехай нам вільно буде повторити знаний клич: „Попираймо свої власні інституції! Свій до свого!“ Тож до „Карпатії“ і лише до неї удаваймо ся з забезпеченнями на жите і ренти. Ось щойно рік, як „Карпатія“ почала свою діяльність, а вже бачимо користи. Майже по всіх містах має „Карпатія“ своїх агентів, займає у себе урядників-Українців — а се вже дає заробок кількадесяти інтелігентним Українцям. А хто прийде з помочію нашим просвітним Товариствам, як не богатійші наші фінансові інституції, як „Дністер“, „Карпатія“ і т. д.?

Великі криють ся в нашім народі сили. Бракує йому питомої промисловим народам меткости. Та не забуваймо, що

і ми на економічнім поли можемо робити незлі поступи. Чиж розвиток „Дністра“, „Народної Торговлі“, і других наших поважнійших фінансових інституцій, не доказує нам се тверденє? Тож ми певні, що фахові сили і добра управа „Карпатії“ дають за поруку розвиткови і того Товариства, коли лише суспільність допише — а мусимо сказати, що вона відносить ся до нового Товариства з довірем, хоч воно ще молоде. До того історія вчить нас, що „Дністрови“ не пошкодили остаточно в його розвитку ті кількадесять чужих нам Товариств, котрі оперували серед нашого народа, а тим самим ми певні, що і „Карпатії“ не пошкодять ті десятки чужих Товариств, займаючих ся забезпеченнями на жите і ренти.

Замикаючи отсю статю, кінчимо її енергічними, Англійцям питомими словами Дженсона:

„В нутрі своєї душі ти чуєш і знаєш се, що ти повинен забезпечити ся, отже зроби се зараз — а хто свій обовязок відкладає, той його занедбує; хто не є добре сьвідомий своєї відвічальности, для того ніяка жертва не буде за велика до того, щоб обовязок сейчас виповнити“.

Тож не занедбуймо свого обовязку!

Федір К-лів.

Хліб.

Збіжеві зерна звісні вже від давна та вживані за поживу. Однак із них не роблено муки, не випікано хліба, а лише їли зерна пражені або варені. В старині, Жиди пекли хліб без заквашуваня, в попелі, паланиці. Від часів Мойсея почали печи хліб без соли на Великдень, що треває ще й до наших часів. Тонкі, сухі паланиці з неквашеного тіста, роблені лише з муки й води, звісні „маці“ вживають на памятку спішного печеня хліба, як виходили з єгипетської неволі.

Тому також „мацу“ називають „хлібом нужди“. Штука приряджуваня хліба з Азії й Єгипту перейшла пізнійше до Європи, а то Греції та Риму, де її значно уліпшено. До інших країв перейшла вона разом із християнством. Муку первісно роблено в жорнах, споряджених або з 2 каменів або з двох металевих коліс. Меленє зерна в жорнах було тяжкою та повільною працею, то заведенє млинів вітряних було великою вигодою. Пізнійше прийшли млини водні та парові.

Дім читальні „Просьвіти“ в Вест Форт Віллям в Канаді.

Наші братя, яких незавидна доля пігнала ген за море шукати кращих заробітків, не забувають і там, що вони Русинами — Українцями. Вони в'яжуться там в різні організації: церковні, політичні, господарські, а для просьвітних справ закладають побіч шкіл так, як у нас, читальні „Просьвіти“. В читальнях перше місце займає звичайно бібліотека, з якої користають члени, а далі аматорський кружок, хор, орхестра і т. п. Взагалі жите по тамошних читальнях мало чим ріжнить ся від житя по наших читальнях. Канадійська читальня „Просьвіти“ являється осередком усього культурно-просьвітного житя кольонії. Читальня старає ся о власний дім, в яким знаходять приміщенє всі інші народні товариства, до яких основаня почин виходить з читальні. З читальні виходить ініціятива до святкованя народних свят і т. д. На образку бачимо будинок чи-

Члени читальні „Просьвіти“ з прапором перед домом Читальні в Вест Форт Віллям в Канаді.

тальні „Просьвіти“ в названій в горі кольонії в Канаді і членів читальні з прапором по концертї, який уладжено в 1911 р. в честь Маркіяна Шашкевича.

Як довго живуть звірята і рослини.

Звірята живуть одні довше, другі коротше, але кожда порода має точно означену, унасліджену по предках, пересічну довгість житя. Яка є причина, що одні звірі живуть довше, а інші коротше, не знаємо. Не можна казати, що се залежить від величини звіра, від швидкості його рухів, або що. Як декотрі птиці так і риби можуть жити понад 200 літ, а прецінь-же риби є дуже повільні, а птихи рухливі. Обі ті породи є в порівнаню зі слонем, що доходить до такого самого віку, дуже дрібні, отже довжина житя не залежить від величини.

Вік звірят можемо означити лише в приближеню, бо точне поданє віку є дуже трудне.

Величезні звірі слони та кити доживають до 200 літ віку. З риб живуть дуже довго щупаки та коропа. між якими замічено 200-літні окази. Птахи належать до найдовше живучих звірят. В менажерії в Шенбруні жив в клітці один білоголовий суп 118 літ. Вірли, соколи, ісляндські гуси, супи доживають 100 літ або й більше. Славні є папугаї із за довгого житя. Малі пташки живуть досить довго. Одну зазулю,

яку можна було пізнати по особливим голосі, чули люди через 33 роки. Соловій може мати від 12 до 18 літ.

Кінь може жити 40 літ, медвідь 50, цар звірів, лев, лише 35, безрога 20, вівця 15, лис 14, заяць 10, вибірка (білка) й миш 6 літ.

Раки доходять до 20 літ віку, а жаби (ропухи) до 40 літ. Звірятка в мушлях і слимаки живуть коротко (2 до 4 роки), а лише „великанська мушля“ має доживати 100 літ. У комах живе личинка часом довше, як розвинена комаха прим. личинка хруща живе через 4 роки, а сам хрущ, коли з неї вилізе літає всього один місяць і кінчить життя. Муха одноднівка живе тільки 6 годин, а за те її личинка перебуває 3 роки в воді.

У муравлів та пчіл живуть самиці довше, як самці. Матка пчіл живе 2 до 3 роки, самець т. є трут здихає до 5 місяців, а той що запліднює матку, вмирає сейчас по тім. Самички муравлів можуть жити навіть 15 літ, коли тимчасом жите самців триває кілька тижнів.

В порівнянню зі звірятами деякі дерева доживають о много довшого віку. Там рахуємо що найбільше сотками літ,

а тут тисячами. На цвинтари коло місцевости Оахака в Мексику (в Америці) стоїть ще й нині дерево зване віргінським кипарисом, під якого тінию відпочивав ще з початком 16-того століття Фердинанд Кортес зі своєю невеличкою армією. Се дерево має 48 метрів в обводі а його вік числять на 4000 до 6000 літ. Рівнож старі мусять бути велитенські „малпохлібні дерева“ на островах Зеленого рога. На острові Тенеріффа повалила буря 1868 р. одно дерево, яке числили на 6000 літ.

Прастарі є також „мамутові дерева“ в Каліфорнії (в Америці). Вони є більше як 100 метрів високі, а росли вже певно в часі приходу Христа на світ.

В Європі є також багато прастарих дерев. На англійських цвинтарах стоять тиси ще з поганських часів. Знаємо 1000-літні дуби. Плятани, оливні дерева, кедри, каштани, берести, модеревії і клени досягають віку кількох соток літ. Не лише великі дерева ростуть довго, але й декотрі маленькі ростики прим. мох торфовий. Глубочезні багна торфові повстали в сей спосіб, що малі торфові ростики росли густо побіч себе все в гору.

==== Деревя-великани. ====

В долині Йоземіте, в Марипожському лісі (в Каліфорнії, півн. Америці) начисляють коло 600 велитів дерев. Найбільше з них, „Колюмбія“ доходить до 100 метрів висоти. Инше, знане під назвою „Сивого великана“, не так високе, але зате має в обводі 31 метрів над землею, а 27. метрів у висоті людського росту. На жаль — дерево се всихає і мусить повалитись від старечої немочи; усе людське знане і заходи, приміненувані наукою лісознавства і плекання дерев в ціли збереження сього цікавого і незвичайного дерева, лишають ся безуспішними. Нарости у виді грибів, самі гриби і губи, які вкривають його пеня, почали свою руйнуючу діяльність і лишень сильні підпори і линви зберігають його перед упадком. Дерево, зване „ге-

нералом Грантом“, зрубане на всесвітну виставу в Чикаго, мало 32 метри в обводі. „Мати лісів“ — сталась жертвою людської цікавості і захланности; з дерева на висоті 30 метрів, знято кору на всесвітну виставу в Парижи. Від часу сього варварського вчинку дерево чахне, марніє, — і здається небажком впаде його жертвою. В лісах, ростучих на берегах „королівської ріки“, росте більше чим 3000 дерев, які мають більше як 90 метрів висоти, а більше ніж 15 метрів в промірі. Найбільше з них, „Генерал Шерман“, сягає 115 метрів висоти, а в промірі мірить 15 і пів метра!

Перед 50-ти роками зрубано там дерево, дивовижне що до своєї грубости. Пенюк сього дерева гладонько вигиблювали і уладили з нього площу до тан-

ців, яка була так простора, що на ній могло зовсім свobodно танцювати 16 пар, при чім ще лишалось вільного місця для 17 людей, видців і музикантів. Пізнійше уряджувано на тій площі театральні вистави; на ній була уладжена також кругольня і побудоване шатро, в якому продавано всілякі напитки. Вкінці один підприємчивий видавець оснував на сьому пенькови видавництво часописи, яка там-же редагувалась, друкувалась і відси розсилана була в світ.

В лісі, на березі ріки Туле, лежить зрубаний великан, якого нутро зівсім вигоріло. Дупло сього дерева таке велике, що в його нутро може вїхати поруч троє люда верхом на конях і то на 9 метрів в глибину. Дупло іншого дерева у продовж довгого часу служило стоянкою для 16 коний. — Між деревами-великанами найбільшу славу має „Навона“, крізь пень якого промощена дорога, ведуча в долину Йоземіте. У пни сего дерева по части вирубали, по части-ж випалили отвір на 3 метри високий, а 3 і пів метра широкий, — а крім сего лишилась ще з обох сторін деревляна стіна, груба по 3 метри.

Та ще висші від описаних — є дерева евкаліптові, які ростуть в лісах Австралії, головнож у південно-східній частині Вікторії. Находять ся там дуже часто дерева, яких висота виносить більше чим 100 метрів, а нерідко можна стрінутись із справдішними великанами, яких висота доходить навіть до 140 метрів! А що найцікавійше, то їх пень,

який до висоти 38 до 42 метрів не має зівсім найменших галузок, є білий, прямий, гладкий і виглядає наче мармуровий стовп. Найвисше евкаліптове дерево, на яке там дотепер натраплено, — сягає 170 метрів!

Щоби бодай уявити собі велич тих дерев, доволі буде пригадати, що наші найвисші ялиці доходять лишень 40 до 45 метрів висоти, отже є в четверо нижші від дерев евкаліптових!

І інші части світа славлять ся деревами-великанами. Так приміром в середущій Африці ростуть дерева, т. зв. „баобаби“. Пні тих дерев не є вправді високі, бо ледви на 6 метрів (до галуззя), але за те є грубі в обводі і на 36 метрів. Галузе тих дерев є незвичайно довге, нераз і на 25 метрів, кінцями нахиляюче ся до землі. В дуплах баобабів хоронять Мурини тіла померших своїх ворожбитів і жреців.

І Европа славить ся кількома примірниками дерев-великанів. Так приміром на горі Етні, в Сицилії, росте велит-каштан, який в обводі мірить 52 метри. Пень його є продовбаний і в ньому находить ся хатина з печию до сушення каштанів.

В одній місцевині Франції (Saintes) росте дуб, якого пень при землі, має 10 і пів метра проміру. У величезному дуплі сего пня находить ся кімнатка, висока на 3 і пів метра, стількиж широка і 4 і пів метра довга. Вік сего великана обчисляють на 1800—2000 літ.

Гігієнічні поради.

Уживаймо сонця і воздуха.

Скоро хочемо бути здоровими і бодримими, то не закопуймо ся в темноті, а навпаки шукаймо житедайного світла сонця і освіжуючого воздуха — свobodного від задухи, випарів і всякого пересиченя зароднями, шкідливими здоровлю

і пригнобляючими духа. Найбуйнійші рослини бачимо там, де ділає найвидатнійше світло, а де того світла брак, там виступає разячий занепад. Подібно дієть ся і з людьми: найсильнійші і найкраще розвинені бувають такі, котрі найбільше цілим тілом виставлені на діланє світла і воздуха, як нпр. ци-

гани, або селяни, які все перебувають на свіжій повітрі. Протівно, найбільше хвороб видко між такими, котрі все ніби стережуть ся перед застудженем або розігрітем, ніби причин всяких недуг, а котрі якраз через ті пересадні заходи найлекше підлягають всяким хворобам. Хто постійно розгріває ся і охолоджує ся добровільно, того не діткнуть так легко мимовільні утоми або перестуди.

Родичі, котрі безвпинно хухають на свої діти, засуджують ті безборонні сотворіня на брак відпорности в пізніших літах. В таких дітях не виробить ся сила, не розцвита свіжість; будуть то завсігди рослини неповні і ще не розвинуть ся а вже зівянуть. Помимо всяких штучних заходів не витворить ся в тих нещасних єствах здоровлє і краса! Хто замолоду забезпечить ся відповідно перед теплом і зимном, той в пізнійшій віці не уляже так легко заразливим хворобам, особливо скірним, так часто шкідливим здоровлю і красі.

Кілька слів о постелі.

Третю часть нашого житя переводимо в ліжку, тому дуже важною річю для здоровля є провітрюванє постелі. Заки господиня постелить ліжка, повинна отворити вікна і то що найменше на пів години, розкинути постелю, аби воздух її обвіяв, а опісля доперва при отворених вікнах її застелювати. Цілу постіль т. є подушки, перини, ковдри і сінники треба раз на тиждень розвісити на дворі на короткий час в сонци а потім в тіни, бо від сильних сонічних лучів піре тратить гнучкість, збиває ся

в купу і корчить ся. Постіль треба також завсігди витріпати. В чисто удержуваній і часто провітрюваній постелі зародні недуг не вдержують ся. Перед спанем треба умити руки і лице та не забувати о митю ніг, аби брудними ногами не поваляти постелі. Постіль повинно ся два рази на місяць змінити, а хорому то і частійше, бо чиста постіль незвичайно впливає на удержанє нашого здоровля. Сінники принайменше що три місяці наповняє ся свіжою соломою, старої можна ужити на підстїлку для худоби, а від хорої людини треба спалити солому. Солому в сінниках що дня при стеленю рівно зрушує ся, що би не було нігде ямок і горбків. За днини не повинно ся лягати на ліжку, бо поганій сей звичай є причиною передвчасного забруканя постелі і знищеня ліжка.

Глибоке диханє.

уважає ся вже з давних віків за дуже помічне лікарство. В новійших часах звернено на то більшу увагу і лікарі поручають хорим на груди, що би ті як найчастійше глибоко дихали. Але не лише хорі повинні сей лік заживати, але також і здорові повинні употребляти, а то тим більше, що сей лік знаходить ся всюди і кожного часу можна його даремно мати. Глибоке диханє жене кров по цілім тілі в найменші закутки і прогонить зародні всіляких недуг. Лікар Матан радить, що би воздух втягати по степенно аж до найбільшої можливости в себе а потім спускати дух по степенно через $\frac{1}{4}$ міноти або 4 до 8 кроків ходу

Трохи правди про алькоголь.

Повздержливість а відпорність тіла.

Лікарі завважали від давна, що у піяків гоять ся случайні рани і по операциях труднійше, а малі рани потягають за собою тяжкі наслідки. В Індиях (в Азії) запримітили лікарі у послугачів, котрі не вживають зовсім напиків, що дуже тяжкі і великі рани дуже скоро гоїли ся. Ті самі рани викликували у Европейців, котрі уживали напиків, як найгірші наслідки. Рівнож з війни російсько-турецької і з російсько-японської зібрано численні спостереженя до-

казуючі, що Турки, Татари і япанські жовніри, котрі не вживали труків, щасливо виходили з дуже тяжких стрільних ран і скоро приходили до цілковитого здоровля по найтяжших операциях. А завдячували то лиш цілковитій абстиненції.

Про вплив алькоголю на память

оголосив цікаву працю, оперту на осьмомісячних власних досвідах, професор психіатрії при університеті в Християнії, Др. Рагнар Фогт. Він іменно до-

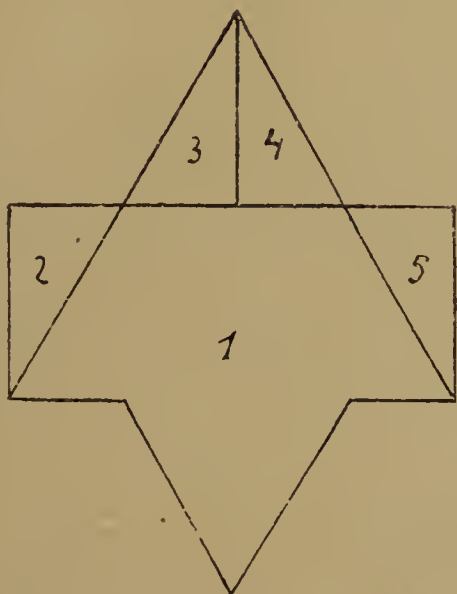
казав, що навіть дрібна скількість алкоголю, нпр. 15 гр., себто стільки менш, більш, скільки є його в $\frac{1}{2}$ літрі пива, ослаблює рішучо пам'ять віршів. По ужиттю 30 гр. алкоголю натще пам'ять буває навіть о половину гіршою. Крім того завважив також др. Фогт, що то, чого навчився під впливом алкоголю, менше сильно лишалося йому в пам'яті т. зн., що значно легше то забував. Той досвід, котрого висліди годяться впрочім цілковито з подібними досвідами проф. Кропеліна, Шміта і ин., повинен заставити всіх, що працюють умово, аби у власнім інтересі покинули алкогольні напитки; передовсім же повинна се зробити шкільна молодіж.

Чи алкоголь додає сили і витривалости?

Між иншими прикметами приписує загал алкогольним напиткам і ті, що

они скріпляють ослаблених і роблять їх спосібними до зношеня трудів. Дійсність показує однак зовсім що иншого. Більшість силачів-борців, туристів, веслярів, наколесників і т. п. не вживають алкоголю зовсім. Всі найвизначніші змагуни (спортовці) і силачі цілком не п'ють алкоголю. Такий нпр. Карло Ман, котрий так часто відносить побіди в піших перетонах, такий знаменитий пішоходець як Вертон, котрий в 100 днях 7445 км. зробив, англійський король веслярів, капітан Веб, котрий переплинув через англійський канал, наколесник Гродвін, який проїхав 3365 км. в 19 днях, то всьо люди не уживаючі зовсім алкогольних напитоків і доказуючі на підставі власного досвіду, що алкоголь зовсім не додає сили, але навіть в малих кількостях уживаний, ослаблює силу м'яснів.

Для розривки.

З частий сеї фігури утворити шестибічник.

Загадки:

Біла як сніг, надута, як міх, лопатами ходить, а рогом їсть.

(Гуска)

По спині дорога, коло діри тривога, а в середині ярмарок.

(Луг)

Невеличка церковця, а в ній миру без кінця.

(Мак)

Ні старому, ні молодому не дасть приступити до дому.

(Щ)

В лісі була керниця #, а коло неї мешкало чотирох циганів ○ і чотирох Русинів □.

Позаяк цигани все занечищували воду, умовилися Русини керницю так відгородити, аби циганам до неї не приступити.

Як они се зробили?

Відгадки на загадки

(гл. стор. 28).

1. Без назви (також без болота). 2. Чорнило в каламарі. 3. Кінь (його очі, уха, ноги і хвіст). 4. Два дерева зросли з собою гильками. 5. Сонілка. 6. Млинок до кави. 7. Віник. 8. Світло місяця. 9. Треба.

10. Веретено. 11. Лід на ріці. 12. Бо тверда. 13. Мотовило. 14. Папір. 15. Вітровий млин. 16. Коні, сіз і фірман. 17. Горівка. 18. Вишня (овоч). 19. Камінь, сонце, личко. 20. Коминяр.

Жарти, дотепи, анекдоти.

- А що би ти робила, жінко моя,
як би я умер?
— Одуріла-бим з жалю.
— Вдруге віддалабись ся?
— Ой ні, на стілько вже не одурілабим.

Загадка.

Позбирались дукачі,
Пють собі, гуляють.
Далі скучно їм чогось, —
Жида закликають...
— „Дай нам загадку яку!“
— „Яка-ж буде плата?“ —
— „Хто не скаже тобі з нас,
Заплатить дуката!“
— „А багато-ж вам, пани,
На то часу дати?“
— „Пів години!“ — „Ну, герехт!
Слова не вертати!“
„Скажіть мені: що у день
Чорне, аж чорніє,
Що біліє у ночі
А ранком синіє?“
Задумались дукачі,
Пройшло пів години,
Але жаден не вгадав
Тої диковини.
До кишені, — певна річ!
По дукату дали.
— „Що — же то, Жидку, такеє?“

Жида запитали.

— А по чім — же знаю я?

Жидок промовляє:

Та воно собі таке,

Що хто його знає!“

— „Ну — ж бо, Жидку не жартуй!“

— „Та жарти до ката!

Я і сам собі даю

Цілого дуката!“

Степан Руданський.

Стрілець недільний: Скажіть но мені
пане газдо, не виділи ви тут якого за-
яця?

Мужик: Заяця?

Стрілець: Так.

Мужик: Великого заяця?

Стрілець: Так є — великого.

Мужик: Видів єм, що побіг отуди
в ліс.

Стрілець: А давно?

Мужик: Буде тому вже зо дві не-
діли!

На поліції.

Урядник до парубка:

— То від вас сей злодій зегарок
украва з кишені.

Ні, прошу лише ланцушок від зе-
гарка, бо я зегарка ще не маю.

А так?

— „Чому нагнали вас з послідної
вашої служби?“

— „Бо я один одинокий раз був
упив ся!“

— „А як довго ви там були?“

— „Один день!“

АКРОСТИХ.

Хто вона?

Лиха зима ховаєть ся,
А сонечко прогляне,
Сніжок води злякаєть ся,
Тихесенько тануть стане, —
Із-далеку бистресенько
Вона до нас прибуде,
Кому-кому любесенько,
А дітям більше буде.

Леонід Глібів.

Про рентові оселі або рентові господарства і рентову позичку.

Від р. 1906. заведено при Виділі краєвим комісією для рентових осель, на підставі закона ухваленого соймом краєвим дня 17. лютого 1905.

Галицький закон краєвий з 17. лютого 1905 (В з. і розп. кр. ч. 40) має за ціль: утримати і витворювати рілничі господарства середної величини тим способом, що галицька краєва комісія для господарств рентових буде уділяти позичок рентових, то є інтабульованих на ґрунті позичок, платних річними ратами (рентами).

Середними рілничими господарствами називає закон краєвий ті господарства, що є віддані господарці рілній або лісовій та обнимають простору найменше три (3) гектари, то є п'ять і дві десяті часті морга а найбільше шістьдесят (60) гектарів, то є сто чотири морги ґрунту, та виказують річного чистого доходу найменше 50 корон а найбільше 1.000 корон.

Дальше вимагає закон краєвий, аби на господарстві стояли будинки мешкальні і господарські, потрібні до веденя порядної господарки, а як нема таких будинків, то жадає запуруки, що потрібні будинки будуть виставлені або відбудовані.

Для таких господарств є призначені позички рентові з фонду краєвого. Не мають бути рентовими господарствами ані більші посілости (двори), яких сам господар з родиною не годен управляти ані малі господарства, з яких господар з родиною не може вижити, але лиш оселі середної міри.

Коли отже заінтабулює ся на такім ґрунті право заставу для позички рен-

тової, тоді отсей ґрунт (господарство) сим актом стає ся господарством рентовим. Всі кусники ґрунту, що належать до такого господарства, мусять бути злучені в табулі в одну цілість, то є в одно тіло гіпотечне, та ціле господарство є неподільне на так довго, доки на нїм заінтабульована є позичка рентова. Такого господарства не вільно ділити, та щоби виділити з него якунебудь частину ґрунту, на се треба мати призволенє краєвої комісії для господарств рентових.

Закон краєвий постановляє, що господарство рентове має бути в руках лиш одного господаря або в руках супругів (чоловіка і жінки), та сим способом хоче запобічи діленю ґрунту, а як господарство рентове відтак по уділеню позички рентової перейде в руки кількох властителів, чи то через позбутє чи то наслідком смерти первісного властителя, тоді нові властителі мають установити з'поміж себе повновластця до господареня на ґрунті рентовім і до заступства супротив краєвої комісії для господарств рентовах. Установленє повновластця має наступити в речинци чотирох місяців від інтабуляції співвластителів та про особу установленого повновластця належить в тім речинци завідомити краєву комісію для господарств рентових. Установлений повновластець мусить бути спосібним рілником, що уміє провадити господарство.

Окрім неподільности ґрунту та веденя господарства в одних руках має закон краєвий також на меті: не допустити до задовженя господарства рентового і тому на такім го-

сподарстві не вільно інтабульовати права заставу з умови (скрипту довжного) без призволеня краєвої комісії для господарств рентових, але на господарствах рентових можуть бути інтабульовані довги (без призову краєвої комісії для господарств рентових) на підставі екзакуції вироків судових.

Краєва комісія для сих господарств рентових має пильнувати, аби властитель господарства рентового ужив уділеної єму позички рентової на призначену ціль господарську, — аби порядно господарив на ґрунті рентовім, утримував будинки в добрім стані, мав добру худобу і наряди господарські, вчасно платив податки та обезпечував будинки, інвентар господарський і збіже від огню, а в разі потреби також засіви від граду обезпечив. Суму обезпечену може товариство асекураційне виплатити властители господарства рентового лиш за призволенем краєвої комісії для господарств рентових.

Під тою опікою зістає господарство рентове так довго, доки позичка рентова не є сплачена і з ґрунту вимазана (екстабульована), а позичка рентова сплачує ся піврічними ратами через 52 роки або через 56 років. Властитель господарства рентового має право найскорше по десяти роках від часу заінтабульованя позички рентової виповісти сю позичку краєвій комісії для господарств рентових і зовсім її сплатити. На скоршу сплату цілої позички рентової може виїмково призолати краєва комісія для господарств рентових. Натомісь сама краєва комісія для господарств рентових має право виповісти позичку рентову до сплати за шість місяців, як би властитель ґрунту рентового зле господарив; не платив рат (рент) позичкових і допустив до екзакуції хоч би одної рати; утратив власновільність через марнотравство або хоробу; як би ґрунт рентовий перейшов на власність особи,

що не годна господарити або як би співвласителі через пів року не могли погодити ся між собою на повновластця до веденя господарства на ґрунті рентовім.

Хто може дістати рентову позичку.

Позичку рентову може дістати лиш той господар, що є сам властителем господарства такого, про яке висше сказано, або набуває таке господарство. Коли властителями господарства є чоловік і жінка, то також можуть дістати позичку рентову. Але як є більше співвласителів ґрунту, то їм не мож уділити позички рентової, бо закон краєвий хоче, аби господарство було в одних руках, та аби через ділене ґрунтів не роздроблювало ся.

Відтак господарство дотичне має бути вільне від довгів інтабульованих, так як цілю позички рентової є сплатити довги тай сама позичка рентова має бути на господарстві забезпечена.

Позичка рентова дає ся на отсі ціли:

а) на сплату довгів інтабульованих;

б) на сплату тих, що разом одічили господарство (співспадкоємців) та уступають з ґрунту, аби одному полишити господарство;

в) на сплату ціни купна та покритє коштів в разі набутя господарства або в разі набутя части господарства від других співвласителів або в разі докупна ґрунту, що має бути долучений до одного господарства;

г) на покритє коштів будованя або відбудованя будинку мешкального або будинків господарських на посілости господарській, о скілько ті будинки є потрібні до правильного веденя господарства;

д) на покритє коштів робіт меліорацийних, то є таких робіт, що

мають поліпшити ґрунти, як наводнене ґрунтів сухих або відпроваджене води з ґрунтів мокрих;

е) на справлене інвентаря мертвого (нарядів господарських) або живого інвентаря (худоби), що є потрібне до правильного веденя господарства, та

ж) на достатчене капіталу оборотного, що є потрібний до веденя доброго господарства, коли сего засобу грошевого иншим способом не мож роздобути на корисних условинах.

Рільник, що має дістати позичку рентову, мусить бути власновільний то є повнолітний (що скінчив 24 роки життя) та мати право орудувати своїм маєтком, отже не може дістати позички рентової малолітний або той, що задля марнотравства або дурноти зістав відданий під куратора судового. Закон краєвий жадає еще, аби той, що старає ся о позичку рентову виказав ся, що він уміє господарити, так що позичку рентову ужиє на добро господарства і утримає ся на рентовім господарстві.

Кожда позичка рентова мусить бути забезпечена на тім ґрунті, який має заратувати, то є мусить бути заінтабульована на ґрунті рентовім, та мати безпеку сплати з того ґрунту. Тому висота позички рентової не може переступати квоти, яку дає трийцятьразовий чистий дохід катастральний (поданий в аркушах ґрунтових до виміру податку ґрунтового) разом з половиною вартости будинків, на яку зістали заасекуровані будинки мешкальні і господарські посілости рентової. Аби отже означити, яку позичку рентову може дістати властитель ґрунту, треба з аркуша ґрунтового виписати дохід катастральний кожної парцелі і разом додати та відтак тоту суму помножити трийцять разів і до тої нової суми еще додати половину вартости будинків, прийнятої до обезпеченя (асекурації) від огню. Висота позички рентової може бути означена

також тим способом, що краєва комісія для рентових господарств каже оцінити дотичне господарство та до висоти трох четвертих частий оціненої вартости господарства може признати позичку рентову.

Але закон краєвий подає еще одну постанову за руковід краєвої комісії для господарств рентових, приказуючи, аби вимірювати позичку рентову лиш таку, щоби властитель господарства рентового був годен з приходів того господарства покривати: кошти господарства і рати (ренти) позичкові та щоби з остального чистого приходу мав відповідне утримане для себе і своєї родини. Які є кошти (видатки) господарські, та кільки на рік потреба видати на утримане родини господарської, се знає кожний господар про себе, а що-до висоти річної ренти (рати) від позички рентової, то покликаний закон розкладає сплату позички рентової на довгі літа і тому тоті рати позичкові є малі та догідні до сплати з ґрунту рентового.

І так позичку рентову дає краєва комісія рентова 4-ри процентовими листами рентовими або 4½ процентовими листами рентовими, які при виплаті вимінюєсь на гроші для позичаючого. В першім разі, коли позичаючий бере позичку рентову 4-ро процентовими листами рентовими, тоді буде він сю позичку сплачувати через 56 років та буде платити ренту річну на оплату проценту (відсотків) від позички рентової і на сплату самого капіталу позичкового (істини) по 4 кор. 50 сотиків від кожних сто корон позички рентової, а в другім разі коли позичаючий возьме позичку рентову 4½ процентовими ластами рентовими, то буде він сю позичку рентову сплачувати через 52 роки та буде платити ренту річну на оплату проценту (відсотків) від позички рентової і на сплату самого капіталу позиченого по 5 корон від кожних сто корон позички

рентової, то є по 50 корон річно від кожної тисячки корон позички рентової. Тоту річну ренту платить ся піврічно з долини.

Коли отже хто позичить 3.000 корон на господарство рентове, то в першій разі буде платити через 56 років річну ренту по 135 корон, платну піврічно з долини по 67 корон 50 сотиків, та за 56 літ такого плачення зовсім сплатить позичку рентову, а в другій разі буде платити через 52 роки річну ренту по 150 корон, платну піврічно з долини по 50 корон, та за 52 роки такого плачення зовсім сплатить позичку рентову. Хто позичить 5.000 корон на господарство рентове, то в першій разі платити буде через 56 років річну ренту по 225 корон, платну піврічно по 112 корон 50 сотиків, а в другій разі буде платити через 52 роки річну ренту по 250 корон, платну піврічно по 125 корон. А хто позичить 10.000 корон на господарство рентове, то в першій разі буде платити через 56 років річну ренту по 450 корон, платну піврічно по 225 корон, та в другій разі буде платити через 52 роки річну ренту по 500 корон, платну піврічно по 250 корон.

Як той, що зтягне позичку рентову потребує її на сплату ціни купна набутого господарства або части господарства набутого від других співвласителів або докуплених ґрунтів до головного господарства, то може він виєднати, аби оплата ренти розпочала ся аж по році від дня виплати позички рентової, то значить, що краєва комісія для господарств рентових може єму признати вільний рік від оплати ренти, а за се підвисшить суму позички рентової квотою однорічних відсотків.

Як старати ся про рентову позичку.

Краєва комісія для господарств рентових признає позички рентові і заключає контракти рентові (скрипти довжні) з тими, що беруть позички рентові.

З'осібна, краєва комісія для господарств рентових означує вартість господарства, на яке уділює позичку рентову та в сій цілі заряджує потрібне оцінене господарства.

Виділ краєвий наглядає діяльність краєвої комісії рентової і видає вказані розпорядження.

До краєвої комісії для господарств рентових належать: маршалок краєвий або єго заступник як предсідатель і шість членів, з котрих вибирає двох Сойм краєвий, двох Виділ краєвий та двох покликує Намістник. Кождий член комісії має заступника, що єго заступає в разі перешкоди.

Хто хоче дістати позичку рентову, той має внести поданє (без стемпля) до Краєвої комісії для господарств рентових при Виділі краєвим у Львові та до сего подання долучити: а) витяг гіпотечний свого ґрунту, виданий судовим урядом для книг ґрунтових; б) аркуші посілости ґрунтової, на доказ, кілько моргів обнимає єго ґрунт і який є дохід катастральний; в) книжочку податкову і потвердженє ц. к. уряду податкового, на доказ, кілько від того ґрунту оплачує податку, та г) полісу асекураційну, на доказ забезпеченя будинків від огню і вартости будинків.

В отсім поданю' має ся заявити, на яку ціль подаючий потребує позички рентової, чи на сплату довгів, чи на сплату рідні, чи на купно ґрунту, чи на поставленє будинків, чи на яке инше діло, задля котрого може бути признана позичка рентова, як се висше виказано, як також представити стан свого господарства, то є спосіб господареня, якість і скількість будинків та висоту річного доходу. При тім повинен подаючий о позичку рентову зазначити в своїм поданю, чи хоче зтягнути позичку рентову листами рентовими першого типу, т. є 4-ро процентовими листами рентовими, чи другого типу, то є листами

рентовими $4\frac{1}{2}$ процентовими. Різниця між обома типами листів рентових зістала пояснена вже в попереднім уступі отсим способом, що в першій разі будуть рати позичкові (ренти) менші, але за те довше платні, та в другій разі будуть рати позичкові троха більші, а за те коротші. Дальша різниця стоїть в тім, що 4-ро процентіві листи рентові будуть мати низший курс (меншу ціну продажну) а $4\frac{1}{2}$ процентіві листи рентові будуть мати висшу ціну продажну, отже позичаючий при виплаті позички рентової возьме більше готівки за листи рентові другого типу. Краєва комісія рентова при Виділі краєвій має друковані взори до зголошень о позичку рентову, та отсі взори мож там дістати.

Краєва комісія для господарств рентових має право вносити до судів всякі подання, що дотичать твореня господарств рентових, інтабуляції права власности господарства рентового на річ позичаючого та інтабуляції права за-

ставу для позички рентової, при чім суд на карті стану маєткового вписує аднотацию неподільности господарства рентового.

Подання, які краєва комісія для рентових господарств вносить до судів є вільні від стемпля.

Коли позичку рентову затягає ся на купно ґрунту або на докуплене части ґрунту від співвласителів або на закуплене ґрунту, що має бути прилучений до господарства рентового, тоді дотичний скрипт довжний і інтабуляція позички рентової є вільні від належитости правної, але о признане того увільнення треба внести просьбу до повітової Дирекції Скарбу (уряду виміру належитостий) в речинци 30. днів по виготовленю скрипту довжного (закон з 12. червня 1906, В. з. д. 116), виказуючи удостовереними грамотами дотичне набуте ґрунту і виєднане на сю ціль позички рентової. Такі просьби разом з прилогами є вільні від стемпля.

Як представляєть ся дотеперішна діяльність краєвої комісії для рентових осель?

Про се находимо докладні відомости в справозданю Виділу краєвого про рентові оселі, предложенім в р. 1911. соймови краєвому.

Подаємо тут головнійші відомости.

За час від 1906 до 1911 р. признала комісія для рентових осель 1182 позичок на суму 10,362.700 К. З того числа признаних позичок зреалізовано в тім часі 620 позичок на загальну суму 5,627.400 К. В 194 случаях інтересовані зрєкли ся з ріжних причин признаних позичок на суму 1,423.100 К., а в 118 случаях признані вже позички цофнено на суму 1,214.200 К. До зреалізованя лишило ся в падолисті 1911 р. 250 позичок на суму 2.098.000 К.

За пятилітний час діяльности комісії відмовно полагодила вона 491 подань о позички, що становить троха менше половини числа признаних позичок і більше як дві третини позичок виплачених.

В часі від вересня 1909 до падолиста 1911. утворено 350 рентових осель, по-

ложених в 227 громадах і 66 повітах. Обшар ґрунтів під оселями обнимає 6.728 моргів і 537 сяжнів, вартости оціночної 6,345.753 К з живим і мертвим інвентарем. Сума позичок уділених на сі господарства виносить 3,281.400 К., річна рента від тих позичок — 150.384 кор. 75 сот. При помочи позичок докуплено 2116 моргів і 1304 сяжнів, або около одной третой цілого обшару господарств.

Більше як половину з уділених позичок ужито на сплату довгів (1,744.861 кор. 84 сот.), одну третю часть (1,106.602 кор. 34 сот.) на сплату решти ціни купна, а решту на побільшене інвентара або піднесенє господарства (49.421.76 К), на будову будинків (25.000.45 К) і на сплату родині (25.013 К.)

Що до обшару поодинокі господарства рентові ділять ся на слідуєчі 6 груп: від 5 до 10 моргів мають 78 рентових осель, від 10 до 15 — 123 осель, від 15 до 25 — 88, від 25 до 35 — 23, від 35 до 50 — 17 і висше 50 моргів 21.

ВАЖНЕ! ————— ВАЖНЕ!

**КОШТОМ І ЗАХОДОМ
ТОВАРИСТВА УКРАЇНСЬКО - РУСЬКИХ
ПРАВНИКІВ У ЛЬВОВІ**

ПОЯВИЛИ СЯ І ПРОДАЮТЬ СЯ ВЖЕ

отсі друксортн.

Ч. скл.	Ціна 1-ої лібри = 20 аркушів.	сот.
1.	Контракт купна і продажі (первопис)	50
1 ^{1/2} .	„ „ „ (відпис)	40
2.	Поданє о впис права власности	50
3.	Поданє о виділенє і утворенє нового табулярного тіла	50
4.	Поданє о виділенє і приділенє	50
5.	Напис до подань о право власности (два на арк.)	40
6.	Напис до подань о виділенє і утворенє нового табулярного тіла (два на арк.)	40
7.	Напис до подань о виділенє і приділенє (два на арк.)	40
8.	Екстабуляційний квіт	50
9.	Екстабуляційний квіт. Відпис для збірника грамот (два на арк.)	50
10.	Контракт заміни	50
11.	Контракт заміни. (Відпис для збірника грамот)	50
12.	Позов о заплату суми грошевої	50
13.	Напис до позову о заплату суми грошевої	40
14.	Внесенє (Поданє) о позволенє екзекуції на движимости	40
15.	Напис до внесеня о позволенє екзекуції на движимости	40
16.	Внесенє (Поданє) о позволенє екзекуції через установленє права заставу на недвижимости	50
17.	Напис до внесеня о позволенє екзекуції через установленє права заставу на недвижимости	40

Виключний склад повисших друксортів в КНИГАРНІ НАУК. ТОВ. ім. ШЕВЧЕНКА
У ЛЬВОВІ, (Ринок ч. 10), де просить ся звертати ся з замовленнями. За-
мовлення полагоджують ся як найскорше.

Перший дім Тов-а „Сокіл“ в Галичині.

Перед п'ятьма літами закупило гімнастичне товариство „Сокіл“ в Станіславові реальність, зложену з партерового дому і великого городу о 3000 квадр. метрах. Реальність положена при першорядній улиці Третього Мая ч. 18 і в олередку міста. Минуло річні загальні збори ухвалили перевести перебудову тої реальности що вже й виконано і в тої спосіб узискано розмірно велику салю, яка є 14 м. довга, 11 м. широка а $6\frac{1}{2}$ м. висока. До салі є долучені крім того 4 досить просторі кімнати, в яких міститься кредит. тов-о „Народний Дім“ і шатні. Крім сего добудовано бічний будинок на помещенє української народної школи ім. Шашкевича. Теперішня вартість реальности виносить понад 100.000 корон. До купна реальности приступило товариство, яке числить всего 120 членів, і тільки завдяки жертволюбивости станіславівської суспільности було в силі сплачувати рати і відсотки від довгів, які тяжать на реальности, а через пере-

Дім філії товариства гімнастичного „Сокіл“ в Станіславові (перший в краю).
Фотогр. Федір Величко.

будову значно збільшили ся. Старшина товариства однак вірить, що з сих довгів удасть ся їй вилізти виключно при помочи місцевого громадянства і тому звертаєть ся з просьбою о жертви лише до него. Се підносимо тому, бо звичайно інакше у нас водить ся. Люди беруть ся без грошей до інтересів, а коли прийде ся платити рати, то замість сягнути перш усього до своїх кишень простягають руки до цілого краю, не зважаючи на те, що справа, о яку ходить, має нераз виключно місцеве значінє.

Числа-велити.

Один мільон... Правда, як то легенько вимовити отсе „дрібненьке“ слово: мільон? А чи і всі з нас так само легенько зможуть уявити собі величину мільона? Сумніваємось.

Щоби як слід уявити собі великість сього числа, требаби нам його прирівняти

до величини якихсь інших мірил. До перва по такому прирівнаню зможемо собі сяк-так представити сю велич, яку ми звичайно з таким легковаженєм трактуємо.

І щож се є мільон? Перший ліпший школяр з IV степеня науки щоденної

(школи народної) відкаже вам: мільон є то тисяч тисячок.

Гаразд; а тепер інше питанє: а скільки то часу требаби нам на се, щоби перечислити мільон — ось хочаб наших корон?

Числячи найшвидше, зможемо вимовити у продовж одної міноти найбільше 85 порядкових чисел. Коли станемо отже числити корони: перша, друга, третя, четверта і т. д. і т. д. аж до мільонової корон! включно, — то змарнуємо на

Мільон корон.

се численє 11.760 мінот, себ то більше чим 196 годин. Колиж відкинемо з того часу день в день по 14 годин на відпочинок, сон і інші занятя, — отже коли будемо у продовж шести будних днів числити без перерви по 10 годин, то на перечисленє поодиноких корон аж до мільона змарнуємо аж 3 тижні часу!

Ну, а тепер ще кілька нагляднійших примірів.

Хай би хтось так забажав поставити собі з мільона наших срібних п'яťкоронівок височезний стовп; і щож думаєте,

якої висоти дїпняв би він? Ніхто й не повірив би: стовп сей сягав би понад хмари, бо був би на 2 і пів кілометра високий!

Наколиб так найшов ся який друкар і видрукував книжку (на звичайному папері), яка числилаб один мільон сторінок, — то ся книжка булаб „доволі груба“, бо аж на 15 метрів! Нївроку собі книжка!

Або ось таке: Богато з нас бачило золотий австрійський, або т. зв. „цїсарський“ дукат. Є се грїш так завеликий, як ось приміром золота десять-коронівка, вичеканений з чистого золота, а важить таку незначну дрібничку, що його тягар ледви чуємо на руці. Колиж би комусь яким чудом вдалось призбирати таких дукатів один мільон, то до перевозу їх мусїв би ужити одної пари сильних коний, — бо така скількість дукатів важить вісім метричних сотнарів.

* * *

Пізнавши вартість одного мільона, ми перейдемо до чисел ще більших. В нинішних часах часто-густо можна чути про американських мільярдерів. Так приміром Американці чванять ся, що їх уроженець і співгорожанин, Джон Рокфелер, „є найбогатшим чоловіком на світі“, бо має майна на один мільярд.

Ми вже пізнали, яким велитенським числом є мільон; а щож доперва говорити про мільярд!? І се слово дуже легко вимовити, одначе незвичайно трудно уявити собі його велич.

Але вернім опять до примірів.

Від Рїздва Христового минуло вже 1912 літ і нам всїм здаєть ся, що се страшенно довгий шмат часу; а тимчасом від сьої хвилі до наших часів минає як раз один мільярд хвилин (мінот). Значить ся, наколиб так хто був жив від часів Р. Хр. і кождої хвилі відкладав до якоїсь велитенської скрині по

одній короні, то доперва тепер доскладавсь би одного мільярда.

Колиб так хтось забажав з мільярда наших срібних корон уложити ленту, кладучи одну корону біля другої, то така лента булаб довга на 20 тисяч кілометрів; колиж би клав їх одну на другу то поставив би з них стовп, високий на 1650 кілометрів.

Цікава також річ: колиб так хтось забажав перечислити мільярд власних корон (ось хочаб Рокфеллер своїх мільярд доларів), скільки би він на сю ціль з'ужив часу? Отже на се відповідь така: Наколиб він став числити із швидкістю тикотіня кишезового годинника і числив би, не перестаючи, днем і ніччю, то потребував би на се 6 літ і 4 місяці; наколиж би числив як звичайно се робить ся, то витратив би на се аж 19 літ!

Ось вам і мільярд!

* * *

„Чим дальше в ліс, тим більше дров“.

Коли ми коротенько пояснили велич мільона і мільярда, — перейдім до чисел ще більших, до чисел таких, серед яких прямо губить ся наш ум, никне найбуйнійша уява. А прецінь такі числа є, а орудує ними астрономія, себ то наука про тіла небесні.

В астрономії такі числа як мільон і мільярд — нічо не значать, є прямо ничтожне.

Але, щоб зрозуміти, опять берім собі до помочи приміри.

Совісними науковими дослідами доведено, що світло в одній секунді „перебігає“ 300 тисяч кілометрів. Помноживши се число через скількість секунд в році*), одержимо прямо непонятне

число: 12,460.800,000.000, яке й є т. зв. „світляним роком“, бо стільки кілометрів дороги перебігає світло у продовж одного року.

Числа сього ми ніяк нашим умом не можемо поняти, доперва примір вияснить нам його. Припустім, що в так далеку дорогу виїхав поспішний поїзд залізничий, який нігде ані на секунду не сміє припинити ся в дорозі. І як же думаете: скілько літ він потребувати ме, щоби доїхати до ціли? — Ото аж... 140 мільонів літ!... Дрібничка у вічності.

І щож значить проти такого числа мільон, або хочаб і мільярд? А прецінь вони для нас такі вже велити...

В погідну, ясну ніч бачимо на небозводі превелику скількість зірок всілякої величини, краски і сили світла. Але та скількість зірок, видимих голими очима, є нічим супроти тої скількості, яку доглянути можуть астрономи крізь сильно побільшаючі скла, або т. зв. далековиди, чи там телескопи. Не заганяймось одначе аж так далеко; скажемо лишень коротко, що віддаль зірок, видимих крізь сильні далековиди, є так страшенно велика, — що світло, виходяче від тої зірки, щоби дістатись аж на нашу землю, потребує на се не то вже тисячок, — але мільонів літ. Не здивує ся отже ніхто, коли тепер скажемо, що те світло наших чудово гарних зірок, яке ми тепер оглядаємо кожної тихої, зоряної ночі, є світлом з перед тисячок, а може мільонів літ, — отже з часів, з яких може ще й не було нашої землі у вселенній... А яким покажуть ся світло нинішних зірок — про се говорити й писати муть люди опять за сотки тисяч, а то й мільони літ!

Одначе — чи тоді ще істнувати ме наша матуся — земля?...

*) Рік має 31,536.000 секунд.

Переказав: *Ів. Казан.*

Гігієнічні поради.

Чистість то здоров'є.

Культурні люди мають купальні і парні, в котрих вимивають ся і випарюють ся що тижня. У жидів сей звичай увійшов так в жите, що вони чули би ся нещасливими, як би того не робили. Не так у нас. Часто можна почути, як старий хлоп, перехвалюєть ся, що ніколи в житю не купав ся. Таж в поряднім господарстві безроги навіть бувають часто миті і чесані і радісним квичанєм оказують своє вдоволенє.

Людська і звіряча шкіра складає ся з дрібненьких отворів, званих порами. Як ті пори позабивають ся порохом і брудом, то організм хорує, бо не має приступу воздуха. Щоби тому запобічи треба мити не лише лице і руки, але ціле тіло від голови аж до ніг і то по змозі як найчастійше. Уста треба також полокати і мити зуби, бо рештки страви, які там лишають ся, творять осад, що гниє і впливає на псуге зубів та спричинює неприємну вонь. Мите очий є добрим також, бо запобігає всяким запаленям. Дивують ся люди нераз, що в якійсь місцевости панує заразлива недуга. Як же не має вона там розпановувати ся, коли бруд і нечистота є в хатах, в людській одежині, в білю і в шкірі. Таж тим маленьким хробачкам-бактериям, що викликають хвороби, все є найліпше в бруді.

Алеж бо не лиш тому треба старати ся о чистоту. Чоловік, котрий не миє ся, воняє так, що нераз не можна до него навернути ся. Галапаси, які живуть на чоловіці і нищать його, походять лише з бруду; а діти хоруєть на відпаренє, о чім добре знають матери. Чорний струп на голові немовляти походить лише з бруду. Скоро миє ся шкіру, то вона стає м'ягка і гнучка, чоловік чує ся черствий, сильний і веселий, лице його погідне. В чистім тілі пробуває звичайно й чиста душа. Тому не треба

жалувати що днини 5—10 хвиль часу і трохи води, аби обмити не лише лице і руки, але й шию, груди, та ноги. Ноги найліпше мити вечером перед спанєм, що справляє велику полегчу по цілоденнім ходженю, і не допускає поченя ніг, що є дуже неприємним як для самої людини так і для її окруженя. До митя треба уживати зимної води і все свіжої, а ніколи не мити ся в тій воді, в якій вже хтось другий мив ся. Є се обридливо і нездорово. До митя повинна служити окрема посудина, найліпше бляшана мидниця, якої не належить уживати, як то звичайно буває, ані до переховуваня вапна, ані до праня біля, ані до митя підлоги чи вікон, ані до зливаня помий. Мидниця досить напрацює ся і виплатить ся, скоро в ній виміє ся ціла родина. По ужитю мидниці одною особою, а перед митєм другої, треба її виполокати. Хорі особи повинні мати окрему посудину до митя. Тіло по умитю треба витерти до суха чистим ручником з грубого полотна, старанно обрубленого, яке лиш до тої ціли треба уживати. Ручник повинна мати кожда особа окремиий. Діти повинна мати причувати до щоденного митя з малку. Немовлята до одного року мусять ся купати в балійці. По купелі треба дитині вичистити носик, ушка і уста малим платком тонкого полотна, а всі місця, на яких тіло згинає ся, посипати мучкою, аби не відпарювало ся, бо се справляє дитині великий біль. Немовля по купели, завинене в чисті пеленки, є спокійнійше і спить ліпше.

Старші діти і дорослі особи повинні також як найчастійше уживати купели. В містах служать до сего публичні парні і купальні, а подекуди то вже й по приватних домах уладжені купальні. Деж сего нема там треба уладжувати собі купіль в баліях або в окремих на те призначених ваннах а в літі уживати як найчастійше річних купелий, о скільки — розумієть ся — се можливо.

Ради для господарів.

Кілько може корова дати молока?

Оден американський рільник продав другому ще не народжене теля — під

услівєм, що буде бичок, бо телечка ще дорожша — за суму 6.000 долярів, то є около 30.000 К. Чому так плачено? То-

му, бо корова, котрої потомство так високо продано, здобула світову славу зі своєї молочности, далеко висшої, ніж єї також знамениті попередниці. Вона дала в третім році свого життя около 7000 літрів молока, в четвертім піднеслась скількість молока на 9000 літрів а в пятім вже на 9400. Купуючий сподієсь від народженого теляти ще більшого світового здобутку.

Цікаво знати, чому в нас ніхто за корову тільки грошій не заплатив би, та чому наша корова не дасть так багато молока? Над тим варто рільникам докладно застановитись.

Як позбутись з стайні мух?

1) Частим біленем стін вапном з домішкою алуноу.

2) Накурюванем пустої стайні сіркою.

3) Плеканем ластівок в стайнях.

4) Всипуванем до гною каїніту, та дещо добре спорошкованого вапна.

5) Витиранем звіряти остро пахучими материями, як вивар оріхового листа або тютюну зі смальцем, покроплюванем 2% креолевою водою, та скроплюванем нафтовою емульзиєю, цитриновим соком, чісником.

6) Наліплюванем стін і вікон папером наклеєним клійковатою масою, провітрюванем і чищенем стайні, настрикуванем захерліну і т. д.

7) Дуже добре також привязати до хвоста корови легоньке помельце пр. з березових галузок, довге майже до землі, скроплюване остро вонючими течами.

Як виглядає молочна корова?

1) Не товста, довга, о малій видовженій голові, великі очі.

2) Скіра рухома, м'ягка, фалдиста, ніжна.

3) Рівномірний тонкий, лискучий волос.

4) Виразисті тонкі кости, широко розставлені ребра.

5) Великі, перед подоєм гнучкі повні, по подою охлялі вимена, вистаючі перед і за ноги, шкіра на вименах покрита тоненьким волосом, з виразними жилками.

6) Дійки правильні, розвинені, не мясисті; добре свідчать додаткові дійки.

7) Великі молочні жили, ведучі до т. зв. молочних ям.

Як зарадити сему, щоби збіже не зводилося (не звироднювалося)?

1) Треба на насіне (до засіву) вибрати найдороднійші густо збиті колоски, о сильній соломі, з середини лану, не з боків, не з місць сильно навожених, не з поляглих місць, також не з вижатих вже снопів.

2) Вибирати насіне однорodne. Не мож приміром вибрати мішанини з ячменю дворядового і чотирорядового.

3) З зібраних колосків вибираєсь зерно не з чубка або долішної части колоса але з середини.

4) Зібрані колоски молотити не ціпами, але лиш витирати руками з колоса, і належно висушати.

5) засіяти вибране насіне належить на осібнім поли з далека від збіжа того самого рода та гатунку, пр. пшеницю з далека від пшениці, а остисту з далека від голої.

6) Найлучше сіяти маленьким рядовим ручним сівником, котрий куплять собі до спілки члени кружка „Сільський Господар“, або також рукою в рядки визначені граблями в віддаленю 18—20 см. Можна також розкинути рукою, але рідше ніж звичайно сіє ся.

7) При зрості треба від часу до часу виполоти а навіть сповхняти граблями, доки за високо не виросте.

Так дібране збіже ніколи не звиродніє, все буде дуже гарне і дорідне, господар не потребувати ме купувати „новітнього“ і захвалюваного збіжа за дорогі гроші та при тім ошукатись бо часто і найлучше збіже з чужого ґрунту та околиці на нашім поли не піде.

==== Ради для господинь. ====

Чи можна доїти корови перед отеленем?

Доїти корови перед отеленем ніколи не можна, а натомісь належить запу-

стити в півтора а найдалше в місяць наперед. Се робить ся тому, що через доєне теля зле відживляєсь, слабне, мар-

ніє, народжене значно опізняєсь, а при тім заходить небезпека тяжких породів, внаслідок того, що доєнем всі мускули та органи випружують ся і стискають теля.

Нераз однак вимена так сильно зберуть і набренять, що викликають болі, або й запаленє. Тоді — все таки не перед самим отеленєм — можна дещо здоювати, але ніколи цілком, лиш остілько, щоби усунути надто велике напруженє вимен, а тим самим злекшити біль.

Сяра (колястра) не для дітий, а для телят.

На що належить уважати при доєню корови?

- 1) Чисті руки і добре витерте чистим платком вимя.
- 2) Не здоювати першого цверку до скіпця, лиш на землю.
- 3) Доїти сухою рукою скоро без перерв.
- 4) Не тягнути пальцями дійок, лиш цілою рукою стискати, почавши з гори.
- 5) Підчас доєня не давати їсти, лиш перед, щоби корова спокійно дрімала.
- 6) Додоювати докладно до кінця.
- 7) Доїти все в тім самім часі дня.
- 8) При доєню хоронити перед мухами, не бити корови, не кричати.

Ріжні ради.

Легкий спосіб холодження мешкань.

На острові Ява випробувано легкий спосіб охолодження мешкань, який нічого не коштує. Треба завісити на вікні мокрі полотна так, щоби горячий воздух з вулиці не мав попри них доступу до хати. Тим способом осягає ся подвійну ціль: охоложенє мешканя а також і чистий воздух, який мусить перетискатись через тканину полотна. В тей спосіб можна цілий день тримати вікна отвором не терплячи спеки. Є се також доволі здоровий спосіб для мешканців, бо пара що витворюєть ся підчас со-

хненя полотен, насичує занадто сухий воздух в мешканю.

Перша поміч при захлиненю.

Скоро дитина захлисне ся, радять піднести її руки до гори і тримати їх випростовані, в наслідок того розширюєть ся грудна клітка і захлиненє уступає.

Лік на ревматизм.

Назбирайте цвїту з кінських каштанів, дайте до фляшки, наляйте його добрим спиритусом і поставте на дві неділі проти сонця. Потім сцїдїть і употребляйте до натираня.

Для розривқи.

Загадки.

Висить гість, та ніч їсть.

(Лямпа)

Через гору дорога, а кінців її найти не можна; світ її видить, а піти нею не піде.

(Веселка)

Хто все іде, а ще ані кроку не увійшов? Все бє, а ще нікого не вбив?

(Годник)

Є 25 грядок. Посади на кожду грядочку тільки деревець, аби рахуючи

з гори в долину, з долу в гору, на право, на ліво, на вхрест — на всі боки було разом 65.

65

65

65

65

Жарти, дотепи, анекдоти.

Пяниця, перевернувши ся на крату, замикаючу отвір до каналу, говорить до себе:

— Тепер цілком люди подуріли. В землі роблять вікна. Тай коби то хоч можна щось гарного побачити через ті крати... А то темно, смерід... На якого чорта вони то вікно зробили?

Пан (до слуги): Іване! на занеси сей лист на пошту, але обмий руки, бо від брудних рук лист стане тяжший і треба буде більше за пересилку платити.

Мешканє з всякими вигодами.

— Подумайте лише, тут в сїм домі є доктор, а через дорогу — похоронний заклад.

Війт (до служниці): Параско, я маю йти на хрестини до Богатчука але піду перше до канцелярії, а ти возьми нові чоботи й вичисти їх добре та чим скорше понеси їх туди, а я зараз прийду.

Параска (прийшла до Богатчука і каже): Пан начальник кланяли ся. прислали тимчасом свої чоботи, а відтак самі прийдуть.

Необережний вираз.

(До ілюстрації.)

Професор: Николаю, твоя задача кидає підозрінє, що хтось инший над нею працював. Яке-ж теля помагало тобі при тім?

Николай: Ваш син, пане професор...

Про бабу, що Бога просила за злого пана.

Оден пан був дуже лихий для підданих так, що не було нікого, що не просив би Бога, щоби чим скорше згинув, окрім одної баби, що все просила Бога за нього. Сей тиран довідав ся про се, післав по ту бабу, питаючи її, звідки прийшло то, що молить ся за нього до Бога, хоч усі бажать йому смерти. Сказала баба: „Паночку! вже то четвертого пана памятаю. Перший був злий і просили за нього всі Пана Бога, щоби згинув. І так стало ся. Настав по нїм гірший, що за нього ми також просили Бога, щоби згинув чим скорше. По тім злім настав ще дуже гірший, якому також бажали всі, щоби його забили або щоби чим скорше згинув. По тих трьох ти ще значно гірший, ніж були тамті. Отже я прошу Пана Бога за тебе, щоби ти довго панував над нами, бо надію ся по тобі ще гіршого, ніж ти. Тому волю перше вмерти, ніж настане, та прошу Пана Бога за тебе“. Сею мовою погамувала дуже баба лютого пана й так лихим пізнійше він уже не був.

Швець в раю.

Сидить баба сама в хаті, згадує небіщика чоловіка тай плаче, що другий вже не такий добрий. Аж тут входить вандрівний швець тай просить милостині; а йшов він з далекого села, що звало ся Рай. Дурна баба й гадає, що се небесний рай тай питає, чи не видів він там єї небіщика, що вмер перед роком.

„Ай“, каже швець, там тільки душ; скажіть мені в яким одіню ви його поховали, може по сім й нагадаю“.

„Його“ — каже баба — „поховали в білім простиралі та баранковій шапці.“

„Ага того“, говорить швець, „того знаю добре; він не має ні чобіт, ні сірачини, ні штанів, ні сорочки, та ходить як яка сновида лише в простиралі; всі бавлять ся, а він не має й сотика та жиє з милостині, яку дають йому другі душі“.

Баба плаче над горем свого чоловіка тай питає шевця, чи не ме він вертати до раю. А він й каже:

„За чотирнайцять днів буду там знова“.

Просить вона його отже, щоб взяв дещо для єї чоловіка. А швець тому й рад.

Небавки входить баба з вузликом повним всякого шматя, дає шевцеві ще й дванайцять срібних тай питає, коли прийде він в друге та принесе їй вістку.

„Далека дорога“, каже швець, „то й незараз му я вертати“.

А баба налякана, що єї небіщик знов може впасти в біду, дає шевцеві ще й всі ті гроші, які мала дома, аби він передав чоловікови.

Скоренько розпращав ся наш швець, бо бояв ся, що надійде другий чоловік баби.

Так й було. Бо ледви він відійшов, входить до хати мужик, тай дивує ся, що єго баба чогось веселої співає.

А вона йому зараз й розказує, що чула від шевця за свого небіщика, та як передала йому до раю одіне й гроші.

Лютить ся мужик, але нічого не каже бабі, а ще й хвалить і питає, куди той

швець пішов; він хотів би пігнати за ним конем та додати ще десять срібних, бо вона дала за мало гроший і небіщик недовго зможе з них жити.

Пішла баба сідлати коня, а мужик падькає, що його жінка така дурна та обіцює собі добре її обложити, як вже відбере від шевця одіне і гроші тай верне домів. Сів наш мужик на коня тай гонить за шевцем.

Але швець не в тімя битий. Видить він, що хтось дорогою жене тай догадує ся, що се чоловік тої дурної баби. Кидає скоренько вузлик і правило — по яким можна було єго пізнати — за пліт в траву, а сам стає, спирає ся на палицю тай ніби на когось чекає.

„Чи не бачили ви“, кличе до него мужик, „чоловіка з вузликом і правилом?“

„Видів, видів, саме тепер утік у ліс.“

Хоче мужик гонити в ліс, але там великі мокляки так, що годі їхати конем. Злазить отже тай просить шевця, аби потримав коня, а сам біжить в ліс.

Та ледви він шез в лісі, взяв швець зза плота вузлик тай правило, сів на коня тай пігнав куди йому було треба.

Вертає мужик за якийсь час з ліса, дивить ся, а за тим чужим і за конем й слід пропав.

Бачить він, що се той самий пройди-сьвіт та що вивів в поле й його, тай думає, як би то вибrehати ся перед жінкою.

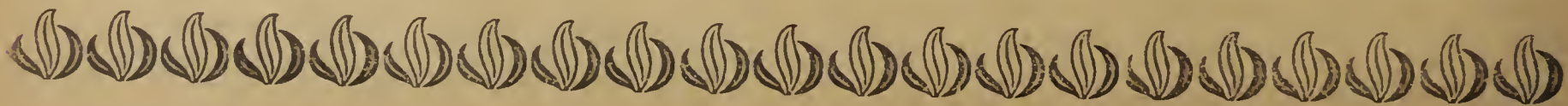
А жінка вже йде проти него, бо задовго було їй чекати.

Дивує ся, що чоловік йде пішки та питає: „Чи дігнав ти шевця?“

„Дігнав“, каже мужик, „дігнав; та нарікав він, що дорога до раю дуже далека, то й дав я йому коня, щоб скорше туди прибув. Наказав я йому також передати конину твому небіщикові, аби мав чим і в раю їздити“.

Баба радує ся, що чоловік її так любить тай каже: „Коби ти, любчику, скоро вмер, то меш бачити, як я тебе щиро люблю. Щодня слати му тобі до раю всякого добра“.

Довго лютив ся мужик в душі на себе і на свою жінку, бо і пройди-сьвіт вивів єго в поле та ще й перед сусідами похвалила ся баба сим мудрим ділом.

З РОКУ НА РІК.

(Огляд найважніших світових подій від вересня 1911 р. по кінець вересня 1912 р.)

Австро-Угорщина.

Австрія. Нововибраний парламент почав свої наради. Соціалістичні послы видвигнули в парламенті справу дорожнечі мяса по містах. Мясо справді в австрійських містах дуже подорожало. Щоби сему запобігти, домагали ся соціалістичні послы, щоби отворити границі для ввозу товару з чужих держав головно з балканських. Наші українські послы, крім радикальних, голосували проти сього внесення, бо ввіз заграничного товару зруйнував би наших селян. Наші послы казали, що коли хочуть, щоби мясо в містах подешевіло то нехай подбають, щоби наші селяни могли більше худоби ховати. В тій справі скликали соціалісти віча по містах. У Відни прийшло до заворушень, в часі котрих упало три трупи й 90 було ранених. Проти демонстрантів відбула ся в віденськiм суді розправа й їх дуже строго позасуджувано. За се робітник Микола Негус Вавра, Серб із Дальматії стріляв у парламенті до міністра судівництва Гохенбургера.

В лютім с. р. понесла Австрія велику втрату, 17. лютого помер у Відни міністер заграничних справ гр. Альойзий Еренталь. Був се дуже талановитий державний муж, може один із найталановитіших, яких Австрія мала в останніх літах. Він провадив мирову політику й зручною політикою успів перевести анексію Босни і Герцеговини без проливу крови. До нашого народу відносив ся гр. Еренталь усе прихильно. Наслідником Еренталю, став його особи-

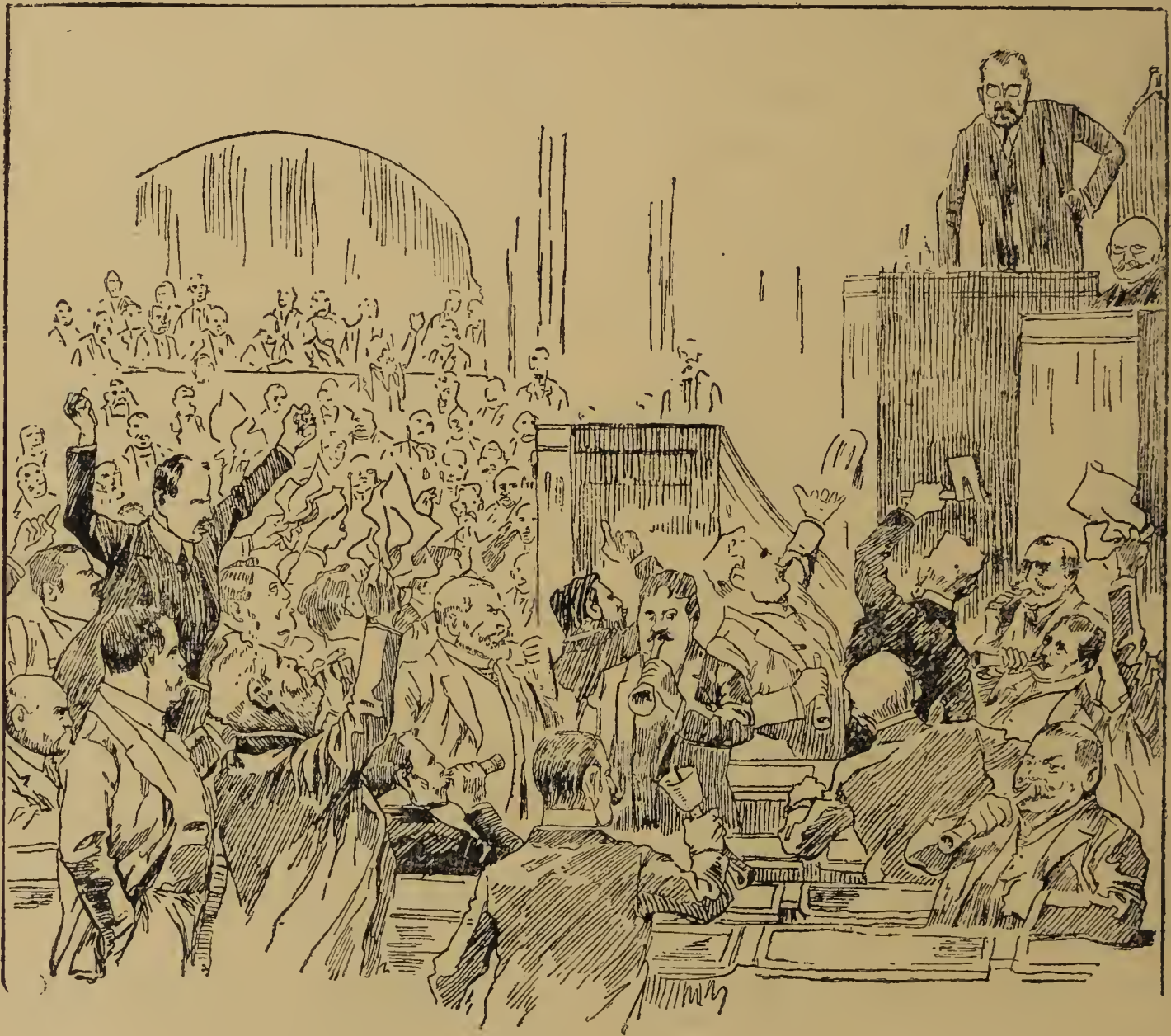
стий і політичний приятель Леопольд Берхтольд, який піде мабуть у політиці слідами свого попередника.

Парламент, між и., ухвалив закон про військову реформу. При сiм наші послы загрозили були обструкцією, поки не буде полагоджена справа українського університету. Тоді цісар видав був до українських послів письмо. Се було дуже обурило Поляків і вони зажадали уступлення міністра Гайнольда, що за його радою й згодою вийшло се письмо. Але міністер Гайнольд лишив ся. Як покінчить ся справа з нашим університетом поки що не знати, а правительство прихильне його заснованю, бо хоче зеднати собі наш нарід на випадок, коли би прийшло до війни з Росією, яка як звісно має апетит на східну Галичину. Та полагода університетської справи залежить ще й від полагоди інших справ, а власне довершення чесько-німецької угоди, а також в часті польсько-української.

Угорщина. Минулий рік зазначив ся на Угорщині обструкцією в угорськiм соймі проти військових законів. Мадяри домагають ся, щоби в війську, що рекрутуєть ся з Угорщини урядовою мовою була не німецька як доси, але мадярська. Але тим, що роблять обструкцію не так ходить о мадярську мову, як о власть, бо послы угорського парламенту ділять ся на дві головні партії на „партію праці“, яка є за тим, щоби парламент робив і ухвалював усі закони і на опозицію, яка поборює тамту партію. Отже ся партія веде обструкцію. Зразу вони говорили лиш

довгі бесіди, щоби забирати час, а відтак взяли ся й грати на інструментах, як наші послы в галицькій соймі. Щоби здавити опозицію партия праці вибрала иншого предсідателя Тісу. Він впровадив поліцію до парляменту, яка повикидала опозиційних послів. Тоді один із опозиційних послів Ковач вбіг до салі й вистрілив тричі до Тіси, а відтак двічі до себе, та Тіси не поцілів, а себе ранив тяжко. Крім отого клопоту з опо-

Згинуло кільканацяттеро людей, кількадесять потерпіло тяжкі рани. Кількасот демонстрантів були арештували. Дперва після сих кривавих подій в парляменті почали думати справді над виборчою реформою та переговорювати. А тої виборчої реформи боять ся Мадяри ще й тому, бо їх на Угорщині є багато менше як всіх инших народів разом. Як би прийшла справедлива виборча реформа то скінчило би ся па-

Обструкція в угорській соймі.

зицією мають ще малярські пани инший клопіт. А то малярський нарід хоче виборчої реформи до сойму, такого виборчого закона як є до австрійського парляменту. Найбільше добивають ся виборчої реформи будапештенські робітники, яких там є 80 тисяч. В маю с. р. уладили вони демонстраційний страйк за виборчою реформою, в яким взяло участь коло 50 тисяч робітників. Підчас страйку прийшло до заворушень. Поліція й військо стріляли до робітників.

новане Мадярів над иншими народами Угорщини, між ин. і над нашим народом, якого там є понад пів міліона. Найбільше борють ся проти Мадярів Хорвати, бо хоч вони мають навіть свій окремиий сойм, але Мадяри й їм заливають горячого сала за шкіру, хотячи змалярщити Хорватию. Хорвати боронять ся проти сього всіми силами, але Мадяри насилають там на банів (намісників) Мадярів, або змалярщених Хорватів, які старають ся м. и., щоби до хорват-

ського сойму входили посли прихильні Мадярам, але се не вдаєть ся. Хорвати все вибирають своїх. Не могучи дати собі ради з соймом бан Цувай розвязав його та запровадив в Хорватії виїмковий стан. Хорватський нарід виступив проти бана, а студент університету Юкіч

Росія.

В Росії мимо ніби-конституції все йде старим ладом. В імени царя панує там шайка чорносотенних панів, що гнете бідний нарід і держить його в темноті й тягне з нього зиски. Найбільше

Криваві заворушення в Будапешті: військо стріляє до демонстрантів.

стріляв до бана Цувая та його не поцілів лише ранив радника Гервоїча, що їхав із Цуваєм. Юкіча засудив суд на смерть, але хорватський нарід величає його, а хорватські пані обсипали його після засуду цвїтами. Виїмковий стан в Хорватії вже знесено.

гнете ся шайка чужі народи, котрі вона називає „інородцями“, а вже найбільше наш український нарід. Та чує ся шайка, що її власть на глиняних ногах і в кожній хвили може впасти. Революцію придавили вони криваво при помочи війська, тисячі людей повісили на ши-

беницях та позамикали на ціле жите по тюрмах, де над ними тяжко знущають ся, але революція не погасла. Вона лиш притихла й готова при першій ліпшій нагоді вибухнути з незвичайною силою. Вже й тепер час від часу дає вона знати про себе. І так минулого року в вересни, коли російський кривавий цар був у нашім Київі, в театрі на представленю, рволюціонер Багров, що був навіть членом тайної поліції, застрілив російського президента міністрів Столипіна. Та російське правительство з сього нічого не навчило ся й дальше держить ся старого звичаю.

Ось у копальнях золота Лена на Сибіри вибух був страйк робітників, які домагали ся, щоби їм підвисшили платню та ліпше поводили ся з ними. Та замість заспокоїти бодай у части справедливі домаганя робітників російські власти вислали проти них військо, а се полагодило справу так, що 400 робітників післало на той сьвіт. Те поведене російських властей обурило цілий культурний світ. Та російське правительство ніщо собі з сього не робить, лиш дальше господарить по свому та мріє про нові здобутки поза межами Росії. Має воно велику охоту загорнути під свою власть бодай часть Персії й йому навіть вислало там було прогнаного шаха, щоби там викликав заворушення й усобицю, щоби російські війська могли „заводити там лад“ і так забрати часть Персії для Росії. Має вона апетит і на інші землі як пр. на Монголію та на Балкан, (головно на Туреччину) а навіть на нашу Галичину. Російські півправительственні газети таки завзивають до війни з Австрією, а правительство насилає до Галичини сотки шпігунів. Коби то так сила як охота, а тим часом все показує, що сили Біг має, бо навіть тото військо, на яким російсике правительство опирає всю свою силу й воює ним власних своїх горожан, навіть

воно вже починає бурити ся. Ось недавно російські моряки (корабельне військо) на однім кораблі вирізали всю старшину, а другі кораблі навіть змовили ся були, щоби взяти в неволю а навіть убити царя. Тепер їм се не вдало ся, над Кронштатом проголошено стан облоги, але в друге хто знає. З важнійших випадків у Росії слід ще згадати, що третя дума, выбрана головно чорносотенцями, яка й ішла їм у всьому на руку, покінчила вже своє жите й в жовтни м. р. уже відбули ся вибори в IV. думу. З усього, що дума ся зробила замітне хиба вилучене Холмщини, краю заселеного Українцями, з т. зв. Польського Королівства.

Німеччина.

Німеччина дальше росте в силу й хоче стати найпершою державою на світі. В тій ціли скріпляє воєнні сили, а головно флоту, щоби дорівнати а то й перевишити найбільшу морську державу Англію. І на випередки з нею буде один за одним велитенські воєнні кораблі т. зв. дредноти. Також заходить ся коло утвореня великої воздушної флоту. Через се дуже багато гроша з податків, які незвичайно зростають іде на військо, що викликає невдоволене серед народу. В січни сего року відбули ся в Німеччині вибори до парламенту. На 397 послів вибрано соціялістів, однак сього не треба так розуміти, щоби в Німеччині було так велике число виборців соціялістів. На соціялістичних послів голосували й несоціялісти, щоби заявити своє невдоволене правительству. В марті с. р. вибух був у Німеччині страйк углекопів, в часі котрого прийшло до грізних заворушень. Робітники по вулицях воювали з військом і поліцією. В Гамбурзі був справдішний стан облоги. Жандармські патрулі ревідували перехожих, чи не мають оружя. З початком липня відбув

Военний корабель наїздить на підводні міни.

ся зїзд німецького цїсаря з російським царем на Балтійськїм мори, який одначе не мав більшого політичного значїня.

Франція.

Як усїм державам так і Франції за тїсно вже в своїй землі, от вона так як і інші держави, теж стараєть ся загарбати чужу. І накинула оком на магометанську державу Мароко. І вислала була експедицію воєнних кораблїв до Марока, а з нею разом і Японія, а за ними й Німеччина. З сего прийшло було до непорозумїня між Францією а Німеччиною. Довго вела ся війна, аж вкінці в мартї с. р. султан Марока Мулей Гафїд підписав договір, яким признав зверхництво Франції над своєю державою. Франція зробила се в порозумїню з Німеччиною, яка мусїла на се згодити ся, щоби не наразити собі Англії. На підставі сего договору буде пробувати в Мароку французький резидент (намісник), без якого відома султан не сміє ніщо робити, а крім того Франція має право обсадити край своїми військами та стягати податки й управляти фінансами Марока. Так Франція досягла свого на папері, але не так легко йде опанованє краю. Мароканці дальше виступають із оружем проти Французів. Уже дня 17. цвїтня с. р. в місті Фезї вирїзали вони 100 Жидів, а відтак до 60 французьких жовнїрів, офіцерів і цивільних людей. Заступника одної гамбурської фірми взяли в полон і аж по зложеню окупу 20 тисяч корон пустили його на волю. Багато ще людської крові поллеть ся, багато гроша піде, заки Франція стане повним паном в Мароку. А тимчасом ще могутий ворог росте в силу, збільшає свою армію на суші, а головно на мори: Німеччина. І Франція, щоби бути безпечною перед сим ворогом заключила фльотовий союз із Росією. З початком серпня с. р. вибрав ся французький пре-

зидент міністрів, щоби довести сей договір до кінця. Та не дуже мабуть утішив ся сим договором, бо саме підчас його побуту викрито там бунти на російських кораблях. А з помочи такої фльоти, що бунтуєть ся проти свого володаря, не велика потїха. Правда, сього приїзду французького президента міністрів потребувала ще більше Росія, яка хоче взяти нову позичку в Франції на воєнні кораблі. В минулім ще році голосною стала в цілім світі крадіж образа славного італійського маляра Леонарда да Вінчі (1452—1519 р.) з великого музею Лувр в Парижі. Образа доси не віднайшли, хоч шукають за ним по цілому світі.

Англія, або Велика Британія.

В Англії звела ся конституційна боротьба між обома палатами, з яких складаєть ся англійський парлаємент, палати громад (послів вибираних народом) і палати лїордів (панів іменованих королем.) Пішло о се, що палата лїордів не хотїла затвердити ухвали палати панів в справі скарбового закона, який накладав на панів більші податки. Тодї правительство внесло закон, який постановляв, що палата лїордів не може відкидати скарбових законів, а інші може, але по двох роках і без її згоди закон стає правосильний. Лїорди, не хотїли на се згодити ся, але на загрозу, що як вони не згодять ся, то король іменує нових 400 лїордів, палата лїордів згодила ся на се. Так палата громад побїдила панську палату, палату лїордів. В Лондоні, Лїверпулю, Манчестері та Глєсгові, в портах вибухли були великі страйки портових робїтників-двигарів. До них прилучили ся візники, що возять корабельні ладунки. Рівночасно майже вибух був страйк зелїзничників. Так, що весь рух у Лондоні й інших містах, де вибух був страйк припинив ся, завмерло всяке жите. Вечером у мі-

стах панувала темнота, бо й служба від освітлення теж страйкувала. Але найгірше було ще, що в місті не стало поживи. В портах стояла пожива та псувала ся, а в місті не було ніщо, навіть за дорогі гроші трудно було дістати. Запанував голод. Се змусило правитель-ство взяти ся посередництва в переговорах між страйкарями, а властителями кораблів і и. та довести до порозуміння й зробити кінець біді. Та вже в марті м. р. вибух другий страйк, не менше грізний як перший. Страйкувало близько два міліони робітників в копальнях вугля, т. зв. углекопів, або ямарів. Робітники домагали ся усталення винагороди за працю і обмеження часу праці до 8. годин. Міліонери-власники копалень не хотіли пристати на їх домаганя, але що сей страйк грозив великою катастрофою цілому англійському промислови і державі, то правитель-ство взяло ся до посередництва й стануло по стороні робітників. Англійський парламент ухвалив закон про найменшу платню в копальнях, внесених президентом міністрів Аскітом. І так робітники перемогли. Другою важною подією в Англії є ухваленє парламентом закона про автономію Ірландії. Ірландці сімсот літ тому втратили самостійність і Ірландія стала англійською провінцією і сімсот літ тривала боротьба Ірландців із Англією. Важка була се боротьба, здавало ся вже не раз, що Англія на віки знищить її, та Ірландці не кидали боротьби тай вкінці добили ся самостійности, свого окремого парламенту. Ірландія вчить усі поневолені народи, отже й нас Українців, що хто витревало бореть ся, мусить побідити. Англія була до недавна найсильнішою морською державою т. зн. мала найбільше воєнних кораблів, але що тепер Німеччина буде щораз більше воєнних кораблів, то й Англія мусить, щоби не стратити значіння на морі, ще більше кораблів будувати

й парламент ухвалив великі гроші на „дредноти“. Страшна катастрофа на морі, яка склала ся з найбільшим на світі англійським кораблем „Тітаніком“, потрясла цілий світ. Корабель сей був власністю англійського перевозового тов. „Гвайт Стар Ляйн“ (Лінія білої зорі) і міг помістити в собі два тисячі триста людей. І той великан стрінув ся на півночі з ледовою горою, які тамтуди плавають і розбив ся та пішов під море враз із 1705 людьми. Тільки 700 людей виратував австрійський корабель „Карпатія“ Виновником катастрофи був президент товариства Ізмей, який казав капітанови гнати дуже скоро, хоч знав, що дорога небезпечна.

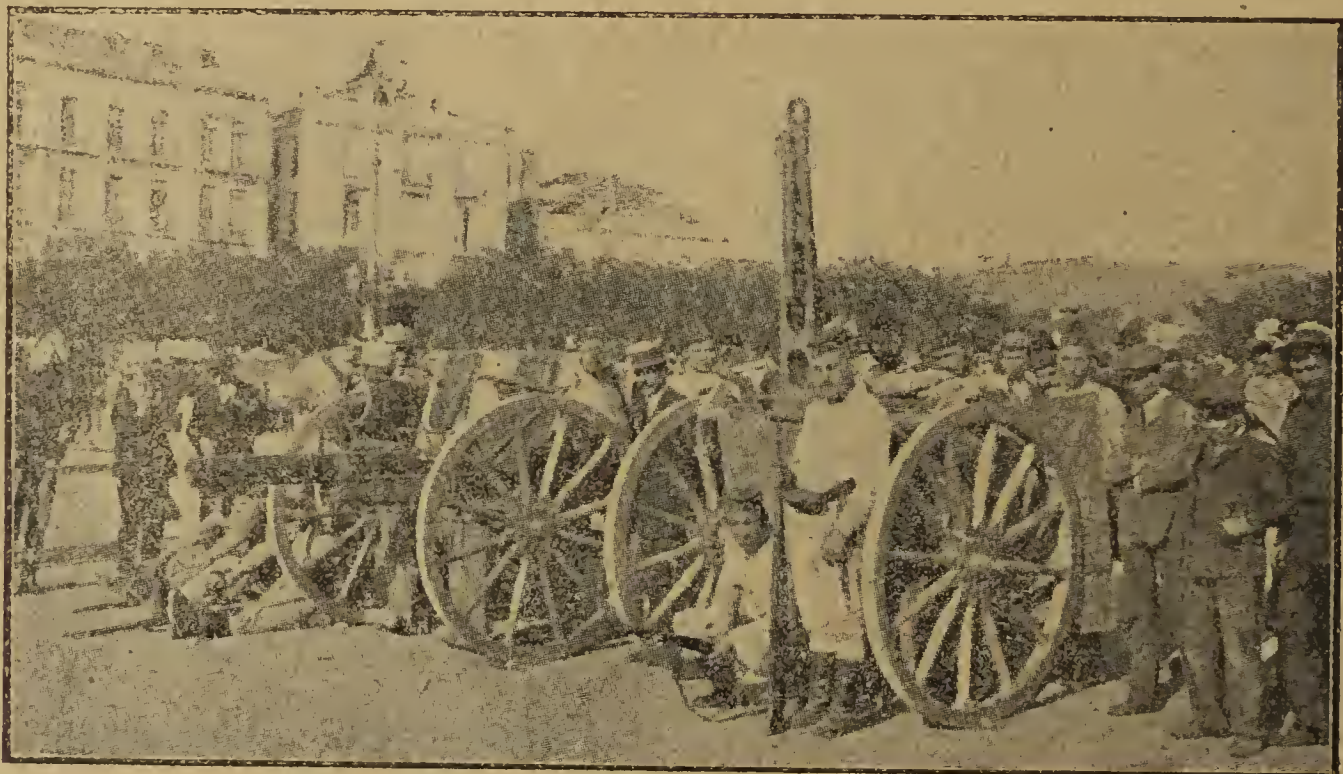
Португалія.

Минулого року перемінила ся Португалія в републику, а король Мануель мусів утікати до Англії разом із родиною. Та в Португалії лишила ся прихильна королеви партія т. зв. монархістів, які хочуть перемінити Португалію назад у монархію й привернути королеви престол. До сього хочуть вони довести заворушеннями та страйками. І сего року викликали вони в Португалії заворушення. Щоби здавити сі заворушення правитель-ство спровадило до столиці Лісбони військо. Арештовано близько 3000 людей, між ними й п'ятьох, що були за монархії міністрами та двох головних провідників заворушень Ацеведу й Франка. Цілий сей рух походить із заграниці. Викликав його бувший король Мануель, порозумівши ся з своїм свояком Мігуелем Брагонцою, (що теж хоче засісти на престолі), що по відзисканю престола оженить ся з його дочкою. Та ледви чи сповнять ся їх надії, бо й більшість народу не хоче повороту давного манархічного ладу й чужі держави не згодять ся вже на приверненє монархії в Португалії.

Італія.

Забажала й Італія розширити свої посілості й сподобала собі турецьку провінцію в Африці Тріполіс та оголосила анексію (прилученє) сього краю до Італії. З сього прийшло до війни між Італією а Туреччиною, яка тягнеться від осени 1911 р. й доси ще не покінчена. Італія думала, що легко їй прийде ся запанувати над сим краєм, але її надії не здійснили ся. Тріполіс се край великий, а до того мешканці Араби й Турки нарід дуже воєвничий, тож дістати ся в глибину краю дуже трудно й італійські війська захопили лиш не-

дух. Замкненє Дарданелів принесло великі шкоди торговлі, тому європейські великі держави зажадали, щоби Туреччина отворила Дарданелі й під напором держав Туреччина вкінці згодила ся, але застерегла собі, що в потребі знов замкне. Тоді Італійці зайняли турецькі острови на середземнім морю: Самос і и. і через се відтяли європейську Туреччину від Середземного моря. Тимчасом італійські війська в Тріполісі не могли посувати ся в глук краю, бо спинювала їх велика спека (40° до 80° Ц) і бурі. Аж як настала догіднійша пора 8. червня рушили війська через піски до турецької оселі Занзур, яка тягнеться

З турецько-італійської війни.

личкий простір і звідтам майже не посувають ся, а кошти в людях і в грошах дуже великі. Зате Туреччину війна коштує багато менше. Щоби змусити Туреччину до уступок, Італія перецесла війну на море, де Італія сильнійша, а Туреччина слабша. Хотіла навіть дістати ся в вузкий пролив Дарданелі, що лучить Чорне море з Егейським, але турецькі укріплення не пустили їх туди. Відтак замкнула Туреччина Дарданелі підводними мінами т. є такими скринями наповненими вибуховою матерією, що як о них зачіпить корабель, то вони вибухають і висаджують корабель у воз-

на 11 кілометрів, а в якій було три тисячі турецького війська. Тогосамого дня в полудне були вже Італійці на місци. Турки вдарили на них і зразу виперли їх були, але зараз явив ся в воздуху італійський воєнний баллон, із котрого кидали бомби між Турків. Налякані Турки подали ся в зад і Італійці здобули Занзур та лишили там залогу. Та се не посунуло дуже справи в користь Італійців, а тимчасом війна їх дуже багато коштує й вони раді би покінчити її, але всеж таки так, щоби Тріполітанія лишила ся вже при Італії. І Туреччина, хоч її війна менше коштує, але

зза своїх домашніх клопотів хотіла би мира. До мира пруть дві воюючі сторони й великі європейські держави. Та чи скоро прийде до замирення не знати. Напитала собі Італія біди, а тимчасом запал в Італії до війни остигає. Нарід уже почав відчувати на собі тягарі спричинені війною. В марті м. р., коли італійський король із жінкою їхав на богослуженє за вбитого анархістом Бреші 1900 р. короля Гумберта, анархіст Антін Дальба стрілив до короля, але ранив лише майора Лянга.

Туреччина.

Не в пору заскочила Туреччину війна з Італією, бо хоч вона її багато менше коштує, то вона має силу клопотів у себе дома. Довший уже час не дає їй спокою повстанє Альбанців, які не хочуть ніяк згодити ся на молодотурецькі „реформи“ в їх краю. Альбанці домагають ся рівноправности з Турками. Кілька тисяч вояків Альбанців покинуло військо й перейшло до повстанців. Молодотурки гадали зразу вислати проти них військо, так щож коли й військо збунтувало ся. Мала тільки частина війська лишила ся вірна молодотуркам. І вони почали з збунтованим військом переговори. Бунтівники зажадали передусім уступлення міністра війни Магмуда Шефкеташі. Він уступив. Та збунтовані офіцири, що завязали були союз, зажадали прогнання всіх молодотурків від влади, а передовсім уступлення цілого кабінету міністрів. Нове, вороже молодотуркам міністерство старає ся всі справи поладнати мирово й передовсім вислало до Альбанії комісію, яка має завести лад в Альбанії сповненєм їх можливих домагань. Під напором ліги (союзу) збунтованих офіцирів, нові міністри розвязали парлямент, але молодотурки не признають сього розвязання й продумують над способами, як би знову вибити ся на верх. І ось так

у Туреччині чисте безголове! Що з сього вийде не знати! А тут ще й сусідні малі держави як Чорногора, Болгария і и. виступають із оружєм проти Туреччини. Все се готово викликати вмішанє великих держав, а відтак і розбір Туреччини.

Чорногора.

Таксамо й Чорногору намовляла Росия до війни з Туреччиною, але й її вдало ся Австрії відклонити від сього. Чорногорський король Микита теж гостив у Відні. Але й тут прийшло до борби з Турками. Причину дали Турки, бо за близко чорногорської границі ставили укріплення й Чорногорці збурили їх. З сього прийшло до оружної перепалки. По обох боках упали трупи, звиж 180 людей. Туреччина зажадала від Чорногори вияснення. Чорногора відповіла так, що заносило ся вже ось-ось на війну. Та чужим державам вдало ся покищо спинити її.

Болгария.

Болгария, яка недавно перемінила ся з князівства в королівство, хоче теж збільшити й свій простір. А має апетит на турецьку провінцію Македонію. А тепер, коли Туреччина в таких клопотах, можна би легко Болгарії спекти свою печеню, коби лише великі держави на се згодили ся. Росия правда намовляла Болгарию до війни з Туреччиною, але Австрії вдало ся відклонити від сего Болгарию, чого наслідком був приїзд болгарського короля Фердинанда до Відня. Та в останних часах знов почало заносити ся на війну Болгарії з Туреччиною. А причина така: якийсь Болгарин кинув бомбу під трамвай у граничнім місті Кочані. Бомба вбила коло сто Турків. За се Турки вирізали 180 Болгар. Болгария зажадала від Туреччини задоволення. Туреччина обіцяла покарати виновників, але Бол-

гари сим не вдоволяють ся й пруть правительство до війни.

Персія.

Бувший шах, якого перський нарід скинув із престола, за намовою та тайною помочію Росії вирушив був назад здобувати його та не повело ся. Але ладу в Персії нема, бо не допускає до того Росія та Англія, які хочуть розібрати перську державу між себе. Щоби скорше завести лад у державі, Перси спровадили собі були Американця Моргана Шустера, але Росія зажадала його усунення, а разом заплати за окупацію. Персія не має сили виступити проти Росії й мусіла на се пристати. Однак се настроїло перський нарід ворожо проти Росії й нарід на вічах виступав проти російських заборчих плянів. Та Росія й Англія далі не кидають своїх плянів і ждуть лише відповідної хвилі, щоби їх здійснити.

Китай (Хіни).

В Китаю, найбільшій язійській а разом і в цілому світі державі — ще перед торік вибухла була революція проти короля, що походив із чужої Китайцям манджурської династії, яка здобула престол ще 1644 р., та проти всіх Манджурів, що здавна занимали всі найвищі уряди в Китаю. Після кривавих боїв революціонери перемогли й вибрали президентом головного провідника революції д-ра Суянцена. Тоді президент міністрів Юаншікай почав переговори з революціонерами. На основі вислідусих переговорів оголошено урядово три декрети: 1) про заведенє республіканського правительства, 2) що династія годить ся на умови з Юаншікаєм і республіканами 3) про зреченє династії політичної влади. Президент Суянцен зрік ся добровільно влади. Народні Збори вибрали одноголосно президентом республіки Юаншікай, жадаючи,

щоби столицю держави перенести з Пекіну до Нанкіну та щоби Юаншікай зложив у Нанкіні присягу на конституцію. Юаншікай пристав на се і став першим президентом республіки. Так старинна китайська абсолютна держава стала республікою.

Японія.

Сумом покрив Японію 1912 рік. 29 липня с. р. помер там у Токіо, столиці Японії, японський цісар Мутсугіто, що так багато причинив ся до зросту добробиту, просвіти й значіння Японії. Він скасував у Японії перестарілий панщиняний лад і в короткім часі з напів дикої держави зробив просвічену і могутню державу, що могла міряти ся й перемогти такого, здавало ся непобідимого велита як Росія. Смерть короля Мутсугіта се велика втрата для Японії. Розуміють се Японці й у цілій Японії запанував з приводу смерти короля великий смуток і жалоба. На знак жалоби всі ходять у білих одягах. Богато Японців із жалю за цісарем відобрало собі жите. Наслідником пок. цісаря став його син князь Йошігіто.

Злучені держави.

В Злучених Державах, у Північній Америці мають 1912 року в падолисті відбути ся вибори президента держави, якого там вибирають що 4 роки. Вже від червня м. р. ведеть ся там агітація. Найсильніші там є дві партії: республіканська й демократична. В останних роках були президентами люди з республіканської партії. Перед кількома роками був Рузвельт, а по нім його приятель Тафт. Та тепер обом їм захотіло ся президентувати й оба розвели агітацію за собою та поборюють один На партійнім зїзді Тафт дістав більше голосів. Через се Рузвельт виступив з партії й заложив нову — поступову партію тай в її імени кандидує. Покищо не знати хто переможе.

З українського життя в р. 1911/12.

З кождим роком австрійська Україна, а специяльно Галичина, все більше стає центром загально-українського національного життя. Особливо в р. 1911/12., увага цілої соборної України звернена була на Львів і Відень, в ожиданю щасливого розв'язання справи виборчої реформи до галицького Сойму і справи

літичних, котрі забезпечили б їй хоч би таку змогу національного розвою, яку має Україна австрійська.

Огляд наш обмежуємо лише до Галичини. Стеженє зі Львова за українським життям поза межами Галичини єсть дуже утруднене. З сеї причини поминаємо Буковину, Угорську Русь, українські

Український соймовий клуб.

заснованя у Львові українського університету.

Роля Галичини, як центра українського життя, аж так довго буде триматись, доки народи Росії не розсадять своєї тюрми і доки Україна російська, ся головна частина нашої землі, не опинить ся в ліпших умовах державно-по-

кольонії за морем і навіть Україну російську, хоч тамошні справи українські викликають у нашої суспільности значний інтерес. Що до огляду, то обмежуємо його до зазначеня головнійших явищ нашого життя, бо на ширші розправи місце тут не позволяє, а кромі того наші центральні інституції не оголошують

потрібного для систематичних оглядів матеріялу, яким можна б було легко користатись.

Зі справ політичних обмежимо ся тільки до короткої згадки про виборчу реформу до Сойму. В огляді українського життя за р. 1910/11., в календарі нашім на р. 1912, подано основні мінімальні домаганя нашої репрезентації що до реформи виборчої ординації до Сойму краєвого. Ціла суспільність наша жила в р. 1911/12. головно інтересами сеї справа, попри справу університетську; діяльність нашої парламентарної репрезентації була звернена головно в сім напрямі; значний народний вічевий рух був викликаний в сім часі сею справою; преса наша присвячувала сій справі також не мало уваги. Але виборча реформа стоїть, здаєть ся, на тім самім місци, де стояла і в попереднім році.

Мінімальні наші домаганя, оголошені нашими послами в минулім році, вправді не зістали змінені, але всеж українська сторона виказує нахил до уступок з занятого становиска, аби тільки прийшло до порозуміння, в той час, як по стороні польській на ніякі уступки і не заносить ся. Коли „демократичні“ польські партії врешті прийшли між собою до згоди, щоб дати Українцям 26·4% мандатів, а виборчу ординацію оперти на національнім катастрі, з одномандатовими округами, то польська шляхта рішучо сьому спротивила ся і затамувала польсько-українські переговори. Оферту польських „демократичних“ партій українські послы рішучо відкидають і домагають ся принаймні 30% мандатів. Що до катастру, то по українській стороні моглаби бути на се згода, коли би його переведено згідно з нашими вимогами і інтересами та коли би при одномандатових відповідно уложених округах, вибір українських послів був забезпечений законом.

Але як раз на катастер і одномандатові округи не хоче згодити ся шляхта польська (консерватисти), яка пропонує кілька-мандатові округи, а крім того хоче затримати дальше чисельне відношене своїх мандатів, яке не відповідає ані упавшому значно політичному значіню шляхти, ані її податковій силі. Сі претенсії шляхти поборюють і деякі польські партії, але що від шляхти головно залежить проведенне нового виборчого закона, то поборюване те робить ся хиба для людського ока, для „демократичности“.

Про університетську справу знайдуть читачі на иншій місци дві статі. В одній з них представлено, в якому стані ся справа находить ся тепер, в другій — як відкликнулась на домагане наше рідної вищої школи російська Україна. Тут звернемо увагу на потішаючий обяв в нашім житю народнім, а саме про спільну акцію вічеву в справі українського університету у Львові всіх українських партій політичних — націонал-демократичної, радикальної і соціяльно-демократичної. Спільний комітет сих партій видав маніфест і урядив сотки віч, на яких цілий наш нарід однодушно і рішучо заявив, що український університет мусить бути і то у Львові.

Як би то так спільно йшли наші партії в усіх важнійших народних справах, можеб нам було тоді трохи ліпше. Булиб ми сильнійші і вороги з нами більше числились би. Справа університетська на якийсь час усунулась з овиду політичного життя. На сторожі її мусить стояти цілий нарід, як один муж!

Пильнуючи справи заснованя українського університету у Львові мусимо дбати і про народне шкільництво. Як дбати о тім також говоримо в сім календарі в двох инших місцях, куди відсилаємо наших читачів. На сім місци додамо лише, що мусимо попірати за-

Кандидатка четвертого курсу семінарії, У. П. Т. у Львові, переводить практичну лекцію з ученицями четвертої класи школи вправ в присутності своїх товаришок і господині класи.

ходи коло виобрання українських народних учителів і складати жертви на приватні семінари учительські, (у Львові, Коломиї, Станиславові) коли нам не дають державних. А передовсім мусимо подбати про охорону наших меншостей, через закладане приватних українських народних шкіл. „В школі наша будучність“, але лише в рідній, своїй.

Приватні українські гімназії. Найбільше праці й коштів вкладає наша суспільність в приватні українські

блене припливу жертв на „Рідну Школу“. В усякім разі зріст жертв не стоїть в пропорції до зросту коштів утримання гімназій. Хай не буде жадного Русина, котрий би не зложив можливо найбільшої, яку тільки зможе, жертви на „Рідну школу“, на річ приватних українських гімназій. Вони виховують нам інтелігентних робітників, яких нам так бракує.

Фахова освіта. Конечною річю є, щоби наш загальний попри справи гімназій більше уваги звернув на справу

Приватна гімназія ім. М. Шашкевича в Буську.

гімназії. До вісьмох гімназій, які існували в р. 1911/12. (в Рогатині, Яворові, Копичинцях, Городенці, Збаражів, Буську, Чорткові, Долині) і гімназійного курсу в Комарні, прибувають нові середні наукові заклади. Рішено оснувати гімназію в Белзі, є наміри про це і в інших місцевостях. Певно кождий Русин-Українець, здає собі справу з великої ваги нашої акції в напрямі творення приватних середніх українських шкіл та що утримане цих шкіл вимагає величезних сум. Між тим помітно осла-

блення молодіжи в різних спеціальних фахах, як агрономія, торгівля, різні ремесла і проч. Правда, й під сим зглядом доконався в останніх роках помітний зворот до ліпшого, але всеж мало ще у нас йдуть люди на спеціальні студії, а ряди фахових робітників на різних полях економічного життя дуже слабо ростуть. Особливо потрібно нам щораз більше людей з рільничою (агрономічною) освітою. Ми нарід рільничий, 94% населення живе з рільництва. Стан рільництва нашого не дуже від-

радний. Поправа відносин залежатиме головню від того, як скоро матимемо ми в наших селах господарів з рільничою освітою, котрі би ведучи власну господарку після вказівок науки, були добрим прикладом і для своїх односельчан, та потрафилиб відповідно покермувати діяльністю кружків „Сільського Господаря“. Господарська організація, котру вже маємо, буде сповняти свою задачу успішно лише тоді, коли в селах будуть люди, що розумітимуть призначенє організації і в ній працюватимуть. Тому мусять наші господарі посилати своїх синів до краєвих рільничих шкіл, а особливо до української рільничої школи тов. „Просьвіта“ в Милованю, пов. Товмач, а своїх доньок посилати до краєвих шкіл жіночого господарства, а особливо до такої школи Товариства „Просьвіта“ в Угерцях винявських, пов. Рудки. Треба також, щоб більше матуристів подавалось на висші агрономічні студії до Дублян під Львовом, до Кракова або до Відня. Скоро край заведе в кождім повіті учителів рільництва або й школи рільничі скрізь позасновує, а коли в східній Галичині посади сих учителів позаймають чужі люди, то виною будемо самі, бо не маємо своїх агрономів.

В кождім селі у нас є коли не приватний то реєстрований або читальняний склеп. Зле вони йдуть. Торговля як була так і доси є в чужих руках. І доти чужі будуть маєтки робити на торговли, доки не матимемо своїх освічених купців і керманичів реєстрованих та читальняних склепів. Освіту дає школа, а практика доповнює й розширює придбану в школі освіту. Тому наші читальні, спілки торговельні як і приватні особи не повинні забувати про торговельну школу Тов. „Просьвіта“ у Львові, яка дає власне фахову торговельну освіту, та висилати до неї на науку хлопців і дівчат.

Ремесла і промисл в нашім краю також в чужих руках, а без свого промислу, як і без торговлі жадний нарід далеко не піде. У нас багато на селах рук без роботи, що не знають, де дітись та тікають за море або до Прус ідуть заробляти на кусень хліба. А чи не ліпше було б, як би наші господарі лишивши на господарстві одного сина, інших посилали на науку ремесла? І ремісничий стан руський зростав би, промисл руський витворював би ся і наші господарства не дробили би ся так як тепер, бо ті, що пішлиб до ремесла, брали б сплату від братів і не кавалкували б ґрунтів аж до такого степеня, що на них ні господарити, ні вижитись не можна. Товариство „Руська Бурса ремісника“ у Львові висилає хлопців на науку ремесла за границі краю — до Відня і інших великих міст.

Позашкільна освіта має для нас дуже велике значінє. Коли не маємо добрих шкіл народних, то мусимо просвіту з'організувати поза школою. До сього мають служити головню видавництво відповідних книжок і згуртованє людей для цілий просвітних в спеціальні організації. І для сего власне є у нас Тов. „Просьвіта“ з її філіями і читальнями.

Наша просвітна організація безумовно робить значні поступи, збільшуєть ся число читалень і членів, але під одним зглядом остає позаду, а саме тому, що не звертають уваги керманичі просвітної роботи на її поглибленє, в наслідок чого читальні „Просьвіти“ часто упадають, а свідомі під зглядом національним громади переходять в москвофільський табор або латинщать ся і польщать ся.

Поглибленє просвітної роботи означає вихованє з поміж самих селян в кождім селі хоч би кілька одиниць цілком свідомих, інтелігентних і діяльних, а своєю інтелігенцією та працею

Кінний Сокіл з Мачошина

Учасники поїздки на здвиг до Праги.

авторитетних (впливових), котрі могли би вести за собою громаду в усіх народних справах і на котрих могла би опиратись просвітна організація на селі. Роля в просвітній роботі священників, учителів і інших інтелігентів по званню повинна обмежуватись на порадах, нагляді, викликуваню ініціативи вкінці подаваню населеню в систематичній, формі викладів, читань чи курсів необхідного в житю знаня. Організаційно-адміністративна сторона просвітної роботи повинна бути ділом самих селян, тоді вона буде більш тривалою, як тепер, коли залежить від ласки, амбіції а хоч би і правильно зрозумілого патріотичного обовязку інтелігента. Але селян або, як сказали вже, хоч би одиниць з поміж них, треба до такої ролі самостійного веденя просвітних організацій приготувати, виховати. Сю задачу мають сповняти курси висшої народної освіти, до закладаня яких рішилось в р. 1912. приступити Товариство „Просьвіта“ і деякі її філії. Се є значний крок наперед в нашій просвітній роботі. На сі курси повинно подаватись найбільше людей, а читальні „Просьвіти“ і інші організації народні повинні за-

помагати біднійших дістатись на курси, по скінченю яких стипендисти можуть бути корисними робітниками в народних організаціях.

Економічна організація посулулась в р. 1911/12 значно наперед. З великим розмахом зросло за короткий час наше Товариство господарське „Сільський Господар“ в величезну народну інституцію і з кінцем минулого року числило 92 філії, 944 кружків і 24.677 членів. Рівнож зросли значно наші спілки реєстровані; в р. 1911. належало до Краєвого Союзу ревізійного 511 спілок, котрі числили 165.293 членів. В сім році прибула спілкова організація для збуту худоби і організація для закупна і продажі господарських знарядів, плодів рільничих і проч. „Краєвий Союз для збуту худоби“ став в першій році існування першою того рода організацією в державі. Дєбре розвинув ся і Союз спілок господарсько-торговельних. Молочарська організація спілкова також не відставала в своїм розвитку. Наші спілки уділили в 1911 р. на просвітні і інші народні цілі 58.486·22 кор. Отже крім економічної сповняють і культурну ролю.

Посмертна згадка.

Андрій Скородинський.

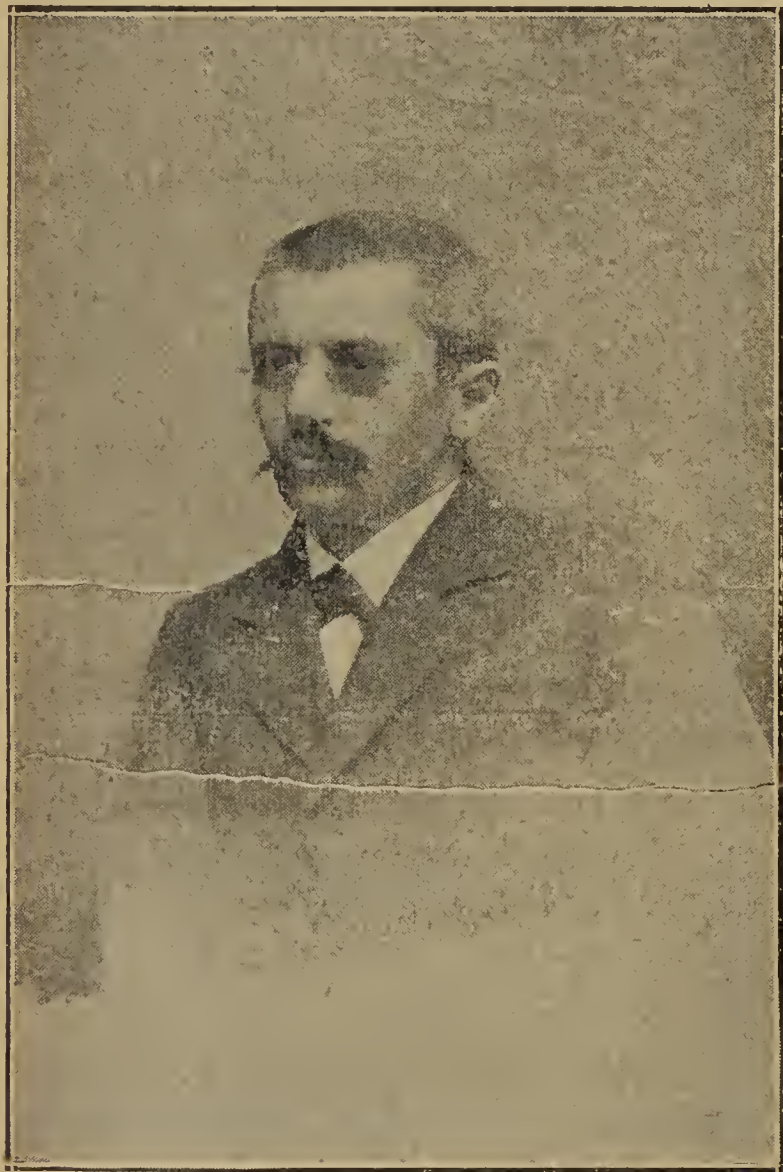
Для 19. липня 1912 р. помер в Сяноці в 62-ім році житя Андрій Скородинський, довголітний начальник канцелярії товариства „Просьвіта“ і директор „Повітового товариства кредитового“ у Львові.

Покійний був протягом повних 27 літ, спершу урядником, тоді самотнім, а потім начальником канцелярії товариства „Просьвіта“. На тім становищу зеднував собі признанє і пошану не лиш у кождочасного виділу товариства, але й у всіх хто коли небудь мав до діла з канцелярією „Просьвіти“. Лагідної вдачі приступний і учинний вислу-

хав всякого і в кожній справі старав ся бути помічним. Хоч сам незаможний, та мимо того завсїди помагав бідній молодіжи, уділяючи їй запомог або виглядуючи заробітки. Неодномуж ученикови або академикови приходив в поміч, нагороджуючи його за працю в канцелярії „Просьвіти“ з власних фондів. Хата його була справдішним захистом для всіх, кому тільки в дану хвилину хибувало даху над головою. Бувало таке, що Скородинський сам десь на кріслі передрімував ніч, а ліжко своє відступав комусь — більше потребуєчому.

Ширшої участі в публичнім житю

Покійний не брав, бо цілий посвячував ся канцелярії, до якої перший приходив, а з якої послідний, нераз і по 10. год. вечером, виходив. Взагалі Покійний був цілком відданий товариству і все, що робив, робив з метою прислужити ся йому. З такою метою віддавав свою працю в виділі львівської філії „Просьвіти“, якої був членом основателем, з тою ціллю працював в тісно звязанім з „Просьвітою“ „Повітовім Товаристві Креди-

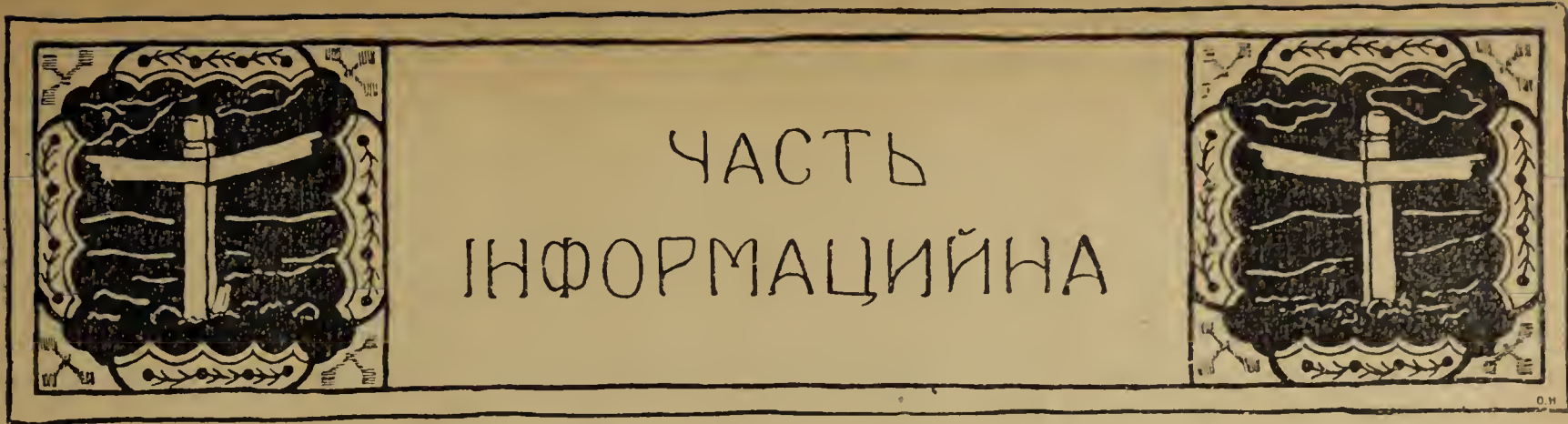
Андрій Скородинський.

товім“, якого був директором до послідної хвилі, в тім намірі заходив ся також около заснованя першої читальні „Просьвіти“ у Львові.

На становищи начальника канцелярії витревав до кінця 1908 р. В 1909 р. покійний, хоч як прикро йому було покидати канцелярію, мусів ізза недуги взяти відпустку, з якої вже не довелось йому вернути. В послідних часах, хоч рідко виходив з дому, а в місті цілком не бував, все таки живо інтересував ся загально-народними справами, чого ви-

раз давав в принагідних розмовах із знакомими. Найбільше боліло його те, що за мало наша суспільність звертає послідними часами уваги на роботу москвофілів особливо в сфері вихованя молодіжи. Мешкаючи напроти бурси „Народного Дому“, покійний мав нагоду нераз бачити, що великий процент селян віддає в яничари свої діти лиш ізза не в порівнаню низших від оплат в українських бурсах, оплат в москвофільських інститутах. Очевидно, що напрям, який панує в сій москвофільській інституції, не лишає ся без впливу на самих батьків, котрі за кождим разом виходять з бурси обвантажені різного рода літературою, яку мають обовязок розпихати поміж своїх односельчан. Коли о сім оповідав покійний, то не міг здержати ся від того, щоби рівночасно не піддати острій критиці як самого вихованя в деяких наших бурсах так і поведеня всяких управ з батьками питомців. Покійний про себе не любив оповідати і скільки разів хотіло ся добути від него кілька дат з його житя, звертав розмову на що иншого, звичайно на справи товариства „Просьвіта“, до якої історії лишив порозкиданий в актах товариства, пребогатий матеріял. Для характеристики сего праведного мужа нехай послужить ще сей факт, що він, хоч сам жив в убожестві, ускладану готівку в квоті 1011 К. 39 сот. передав перед смертю Голов. Виділови Тов. „Просьвіта“ з тим, щоби з процентів від сеї квоти видавати що року одну книжочку для народа його імени.

Похорони Покійного відбули ся при участі відпоручників Головного Виділу тов-а „Просьвіта“ і канцелярії тов-а та Повітового Товариства Кредитового у Львові і „Львівської Русі“ дня 21. липня. Похорони справлено коштом тов-а „Просьвіта“, а Голов. Виділ порішив також поставити на гробі Покійного памятник. Земля пером заслуженому Покійникови і вічна йому память!

Почтові постанови.

Почта листова.

Адреси на листах мусять бути точно і чітко написані: імя, назвище, стан і місце проживання адресата, а коли в місци доручення нема пошти, то ще й послідна почта. Коли є кілька місцевостей тої самої назви, то треба дописати ще й повіт або якусь місцевість з додатком слова „коло“. Коли в місцевості є більше осіб того самого імени і назвиска належить в адресі подати близше означене адресата прим.: „син Николи“, „жінка Івана“, „за рікою“ і т. п. До більших міст треба додати уліцю і число дому, до великих ще й часть міста, в котрій є уліця, а по можности також і поверх; до країв в монархії треба виписати край коронний, а за границю назву краю, в котрім знаходиться дотична місцевість. На листах до Сполучених держав півн. Америки треба дописати назву удільної держави і „County“ („кавнті“, „графство“ або „повіт“). Листи за границю і до иншів країв коронних Австрії з виїмкою Буковини треба адресувати латинськими буквами.

Оплата або франковане листів: Листи можуть бути оплачені або неоплачені. Оплачує ся марками почтовими, котрі треба наліплювати в горі з правого боку на стороні адресовій. Марки листові продають ся по 1, 2, 3, 5, 6, 10, 20, 25, 30, 40 і 60 сот., по 1, 2 і 4 кор. Угорські і босанські не мають у нас ніякої вартости. За неоплачені або недостаточно оплачені листи платить адресат або цілу оплату або те, що недостає до цілої, а крім того ще і найнижшу звичайну оплату (гл. „Тарифу“). Почта в таким случаю наліплює свої марки, щоби адресат знав кілько має заплатити. Неоплачених листів можна не прийняти.

За неоплачені урядові листи платить адресат до 50 гр. звичайну оплату, понад 50 гр. 20 сот. Урядова переписка громадських урядів, є вільна від оплати, але треба написати на коперті: „Річ урядова у власнім (або „порученім“), обсягу діланя“. Урядові картові листи коштують 11 сотиків.

Листи поручені („рекомендовані“) оплачує надавець і дістає посьвідку або „рецепіс“ („лист за рецепісом“). До Німеччини можна надавати також неоплачені листи і переписні листки яко поручені. Коли би поручений лист пропав, то надавець має право жадати за него відшкодованя 50 кор., за лист до Німеччини 42 кор. Поручений лист можна реклямувати: значить ся, зажадати від пошти, щоби вона розвідала ся, що з листом стало ся. За реклямацию платить ся 25 сот. і можна реклямувати або в тім самім уряді, де надано посилку, або в яким небудь иншім. Реклямувати можна до 6 місяців, а лист, висланий за границю до року від дня наданя листу. Рекомендувати можна також всілякі посилки, що надають ся до перевозу листового, н. пр. посилки під опаскою, листи картові, переписні листи, друки і т. д. Пересилки, котрих адреса складаєть ся з поодиноких букв, навіть коли они адресовані „poste restante“, не можуть бути поручені. При рекомендованих листах можна жадати зворотного рецепісу, за котрий платить ся ще 25 сот. Зворотний рецепіс по відданю листу вертає назад з підписом адресата і його можна відобрати, віддаючи рецепіс рекомандацийний. Коли лист згідно посилка була надана за зворотним реверсом, то при реклямованю не платить ся вже реклямацийної належитости. Реклямацийної належито-

сти не платить ся також тоді, коли надавець має лист від адресата, що сей не отримав посилки. Коли покаже ся, що посилки не доручено з вини пошти, то почта має звернути реклямаційну належитість.

Лист з повідомленням про прибуття. З днем 1. мая 1907 р. завело міністерство торговлі таку новину, що при поручених листах за окремою оплатою 25 сот. одержує надавець прямо урядове повідомлене, що його лист поспів на місце призначення.

Зворотний рецесіс. При всіх пересилках, надаваних за потвердженням надання, може надавець при надаванню або й пізнійше жадати зворотного рецесісу. Рецесіс той підписаний адресатом, звертає віддаючи почта відвратно до надаючої, в якій може його адресат відобрати за зворотом рецесісу надання. За зворотний рецесіс платить ся 25 сот. Коли лист зглядно посилка була надана за зворотним реверсом, то при реклямованню не платить ся вже реклямаційної належитости. Реклямаційної належитости не платить ся також тоді, коли надавець має лист від адресата, що сей не отримав посилки. Коли покаже ся, що посилки не доручено з вини пошти, то почта має звернути реклямаційну належитість.

Листи двірцеві. За оплатою 10 кор. місячно з гори, можна відбирати листи прямо з поштового вагону на залізничній стації зараз по приході поїзду. Листи такі мусить надавати все той сам надавець і до того самого поїзду.

Листи і пересилки експресові доручає ся зараз хочби й на село окремим післанцем. На листі треба виписати в долинні з лівого боку „експресом“ (per Express), а на відвортній стороні свою адресу. Експресових листів в тім самім місци посилати не вільно. За доручене експресом в місци, де є почта, мусить надавець заплатити 30 сот. За доручене на село платить адресат від кожних 7½ кільметра (або й менше) 1 кор., але відчисляє собі тих 30 сот., що заплатив надавець. Коли би адресат не хотів приймати або заплатити належитости, то єї мусить заплатити надавець. Як листи, так можна також посилати експресом і пакунки. Крім порта, платить ся тоді від пакунка або т. зв. адреси

посилкової ще 50 сот. Доручуване зглядно авізоване експресових пересилок в нічній порі межі 10 год. вечером а 6 год. рано знесено з днем 1. серпня 1904, хиба що: 1) надавець експресової пересилки допише на адресі додатково: „також в ночи доручити“, а дотичний адресат проти того виразно не застеріг ся, або що: 2) адресат зложить в уряді почтовім заяву, що надавані для него експресові пересилки мають бути йому доручувані зглядно авізовані навіть нічною порою. Замітка, що відносить ся до нічного доручування зглядно авізованя нічною порою, має бути поміщена при листових пересилках на стороні адресовій, при пересилках вазової пошти на дотичній адресі пересилковій побіч замітки „express“. До Босни і Герцоговини можна висилати лиш до місцевостей, де є почта і не до Нового Базару.

Листи „poste restante“, не поручені, можна означувати початковими буквами або числами і вони лежать на почті доти, доки їх хтось не відбере, але не довше як 1 місяць, а посилки за посліплатою 7 днів, при чім не вчислює ся день прибуття ані неділь і сьвят. По тім часі відсилають їх назад до місця надання.

Переписні листки (карти кореспонденційні) продають ся по 5 сот., для заграниці по 10 сот. і подвійні (на відповідь) по 10 сот. і 20 сот. Краєві картки можна посилати і за границу, але тоді треба на них доліпити марками належність. Переписні листки можна також рекомандувати і посилати експресом, за такою самою оплатою як листи. Можна вживати також кореспонденційних карт власного виробу, але тоді мусить мати такий сам розмір і так само грубий папір як урядові. Коли мають бути висилані за границу, треба на них умістити напис „Correspondenzkarte“, або такий самий напис в мові краєвій. Краска карт може бути довільна. На адресовім боці не можна робити ніяких приватних дописок. На картах з видами, коли їх адресовий бік переділить ся прямовісною черткою, можна на лівій половині поміщувати кореспонденцію; права призначена на офранковане і адресу. Переписних листків для заграниці не можна адресувати олівцем.

Всілякі друки, брошури, книжки, коректи і т. п. можна посилати під опаскою. Опаски купує ся або готові з марками на поchtі, або можна їх собі зробити. Опаски можна наліплювати дві на перехрест або лиш одну широку. Адресу виписує ся на опасці. В посилках під опаскою не вільно посилати листів, ані робити ніяких дописок. Поменші друки і т. п. можна також посилати в отвертих кувертах. Яко друки можна пересилати сьвяточні переписні листки, коли на них є написаних рукою не більше як 5 слів сьвяточних желань. На адресовій стороні належить помістити „Друк“. За оплатою такси для друків можна також посилати письма написані рукою або машиною, помножені механічно. Мусить ся їх однак надати урядникови на руки і найменше 20 зовсім (рівнозвучних) згідних примірників. До корект можна додавати рукопись. На коректах можна робити всякі поправки, евентуально навіть на окремих картках. Друки і документи можна рекомандувати а навіть висилати „per express“. Величина друків не може переходити 45 см. і що до довготи і що до ширини; колиж висилає ся їх в рульоні, то не можуть бути довші як 75 см. а промір їх не може перевищати 10 см. Тягар друкованих посилок в Астро-Угорщині як також в обороті з Босною, Герцоговиною і Німеччиною не може виносити більше як 1 кг., а в обороті з іншими краями 2 кг.

Прібки товарів можна посилати в мнархії і за границю в паперових або інших торбинках лиш до ваги 350 гр. і мусять бути оплачені. На торбинках треба написати: „Прібки без вартости“. До прібки не вільно додавати ніяких переписок. Прібки товарів, що виділюють не милий запах, почта не перевозить.

Часописи висилані з редакцій оплачує ся 2-сотиковою маркою за кожний примірник, коли часопись виходить бодай двічі в місяць, в прочім оплачує ся 2 сот. за кожних 100 гр. До уживаня газетних марок треба дозволу Дирекції почтової. За додатки до часописий (отверті листи, цінники, проспекти і т. д.), коли вони не тяжші від 30 гр., оплачує ся 1 сот. — Часописні реклямації з приводу не одержаня часописи до

краєвих і заграничних часописий, коли вони незапечатані і заосмотрені напишию „часописна реклямація“ — не підлягають ніякій почтовій оплаті.

Птахи, крілики, пчоли, пявки, дріб і інші живучі звірята. При посилках того рода до краю, до Угор і Німеччини треба на пересилковій адресі і на самій посилці зазначити, що треба зробити, колиб адресат не прийняв посилки в означенім часі:

1) коли не прийме — сейчас звернути;
2) „ „ „ — продати;
3) „ „ „ — повідомити мене про се телеграфічною дорогою на мій кошт. Пчоли пересилаєть ся в скринках заосмотрених в дротяну сітку.

Почтова порука. Почта не перебирає ніякої одвічальности за цілковите недорученє або хибне чи спізнене доручене звичайних посилок листових. За пропащі пересилки рекомандовані оплачує почта надавцеви 50 кор. відшкодованя, як він внесе реклямацію протягом 6 місяців від дня наданя при посилках в границях Австрії і країв окупованих, а протягом року при посилках до Угорщини і Німеччини. Коли посилка або переказ не дійде до рук адресата, повинен він зараз донести о тім надавцеви щоби він вніс урядову реклямацію, бо адресат не має права вносити реклямацій і жадати відшкодованя за загублені посилки. Право се прислугує виключно надавцеви, коли сей викажесть посьвідченєм наданя.

Виміна значків почтових. Важні почтові значки, як вони зробили ся задля якої небудь причини непригожими до ужитку міняють почтові уряди на нові тої самої вартости, але під тим услівем, що сторона принесе їх враз із ковертою, опаскою або переписним листком, до яких вона була наліплена, без знаку почтової стампілі. За виміну побирає почта 1 сот. маніпуляційної належитости.

Почтові посилки можна приймати або ні; неприняте посилки треба зазначити на адресі. Урядові посилки треба обовязково приймати.

Фахове (належитість за окрему переділку) в ц. к. урядах почтових виносить 2 кор. місячно, які треба зложити з гори. — За перехованє кореспонденцій з місць, до яких не доходять почтові післанці, не платить ся нічого.

Тарифа на листи, друки і прібки товарів,

яка обов'язує в Австрії і Угорщині, Німеччині та всіх державах, що належать до всесвітнього поштового союзу (Weltpostverein).

Назва краю	Листи		перепісні листки	Друки, документи †)		Прібки	
	за вагу грамів	оплата		за вагу грамів	оплата	за вагу грамів	сотиків
		сотиків			сотиків		
Австро-Угорщина, Босня, Герцоговина, Німеччина, князів. Ліхтенштайн . . .	до 20 гр.	10	5	до 50	3	до 250 гр.	10
	над 20	20		50—100	5		
Санджак, Новий Базар . . .	до 250 гр.		20	10	над 100—250	10	над 250 гр.
	за кожних дальш. 20	15			250—500	20	
Сербія і Чорногора . . .	до 20 гр.	25	5	за кожних 50 гр.	5	за кожних 50 гр.	але найменше 10
	за кожних 20 гр.	10					
Прочі заграничні краї . . .	до 20 гр.	25	10				
	за кожних дальших 20 гр.	15					

†) До всіх європейських держав з виїмкою Австро-Угорщини, країв окупованих і Чорногори можна посилати за такою на друки також документи, як процесові акти, рахунки, посіли, партитури і т. д. Оплата вносить за кожних 50 гр. 5 сот., але найменше 25 сот.

За недостатньо оплачені листові посилки платить ся бракуючу до повної оплати належитість подвійно. Тільки в обороті з Угорщиною, Босною, Герцоговиною і Німеччиною платить адресат за недостатньо оплачені листи бракуючу до повної оплати квоту і додаткову таксу 10 с.

Перекази і поштові асигнати.

1) Переказами поштовими можна посилати гроші у внутрішнім обороті і з Угорщиною оплачуючи за квоту до 20 К. — 10 с.; до 100 К. — 20 с.; до 300 К. — 40 с.; до 600 К. — 60 с.; до 1000 К. — 1 К. (Блянкет коштує 3 с.). Можна також посилати експресовими переказами (блянкет 3 с.), а оплата як від листів експресових. Більші суми треба посилати листом. — До Босни і Герцоговини до 1000 К. а оплата до 50 К. — 20 с.; до 100 К. — 30 с.; до 300 К. — 60 с.; до 600 К. — 90 с.; до 1000 К. — 1 К. 50 с. До Сербії і Чорногори аж до 1000 К., а оплата до 50 К. — 20 с.; до 100 К. — 40 с.; до 300 К. — 80 с.; до 600 К. — 1 К. 20 с.; до 1000 К. — 2 К. За недостатньо оплачені листові посилки платить ся браку-

ючу до повної оплати належитість подвійно. Тільки в обороті з Угорщиною, Босною, Герцоговиною і Німеччиною платить адресат за недостатньо оплачені листи, бракуючу до повної оплати квоту і додаткову такту 10 с. Експресовими переказами не можна посилати. За границю посилає ся іншими переказами, а блянкети (по 3 с.) виповняє ся по німецьки або французьки. Хто посилає гроші за границю, мусить виписати квоту на блянкеті такою валютою, яка обов'язує в тім краю, до котрого посилає, отже нпр. до Німеччини в марках, до Англії в штерлінгах і т. д. Лиш до Єгипту, Бразилії можна виїмково виписувати в франках. Виписану на блянкеті квоту обчисляє урядник на почті і після того каже, кільки треба заплатити коронами. До обчислення служить слідує відношене;

100 марок	=	117 К 80 с.
100 аргент. пезос	=	477 „ 50 „
100 чилійськ. „	=	182 „ — „
100 сканд. корон	=	132 „ 50 „
100 франків	=	95 „ 50 „
10 фунтів шт.	=	240 „ 60 „
100 єнів	=	246 „ 50 „
100 голянд. гульд.	=	198 „ 80 „
100 рублів	=	254 „ 50 „
100 долярів	=	496 „ — „

Ближші постанови містить в собі тарифа листова, котру можна купити за 60 с., а табличка до перечислюваня по 30 с. за штуку. Аж до 1000 К можна посилати до Бельгії, Франції, Італії, Швайцарії і др., а оплата: до 50 К. 25 с., понад то по 25 с. за кожних 50 К; до Німеччини по 20 с. аж до 40 К. понад то за кожних 20 К. 10 с. — Аж до 500 К. можна посилати до Америки, Болгарії, Румунії і др., оплата як повисше до Бельгії. До Англії, Канади, Сполучених держав півн. Америки і Гаваї за кожних 25 К. 25 с. — Аж до 1000 К можна посилати до Греції а оплата як до Бельгії. До Росії до 100 рублів (254 К 50 с.) оплата по 25 с. за кожних 25 К.

2) Переказами телеграфічними: У внутрішнім обороті платить надавець за переказ, за експрес (30 с.) — з виїмком телеграфічних переказів адресованих *poste rest.*, при котрих не платить ся належитости за експрес — і ще й таксу за телеграму.

3) Чеками почтовими: Хто до місяця зложив на книжочку почтової каси ощадности звиш 200 К, може зажадати від почти виданя книжочки чекової, але мусить зложити ще 3 К належитости.

4) Листами грошевими: Найліпше посилати у урядових кувертах (по 2 с.) і тоді прикладає ся дві печатки, в інших 5 печаток. Приватні куверти не повинні мати ніяких обвідок, ліній або краток. На стороні адресовій треба виписати рід гроший і їх суму. Підчеркувати невільно нічого. Додатки битими грішми треба в середині так прикріпити, щоби не пересували ся. Вага листу не може бути більша як 250 гр. Листи грошеві за границу можна висилати лише в кувертах з написею „*Lettre de valeur*“ до всіх країв крім Англії, куди листів грошевих не вільно висилати. Оплата як в низу при „Почті вазовій“. При висилці до Росії треба вимінати на рублі.

Почта вазова.

Приймає листи грошеві, цінні папери, пудла, коробки, скринки, коші, пакети і т. п. До всіх посилок і до листів грошевих звиш 250 гр. треба долучити адресу посилкову (лист фрахтовий) а до Німеччини ще 1 деклярацію митову і 1 деклярацію статистичну. На одну адресу посилкову можна надавати три пакети до одного і того самого адресата, але всі мусять бути або з поданою вартостию, або без поданої вартости, всі франковані або всі нефранковані. До заграничних посилок з поданою вартостию (крім до Німеччини) треба до кожної подати пересилкову адресу. Оплата обчисляє ся від ваги і віддалі та від поданої вартости:

I. Оплата від ваги: (до 250 гр.) при віддалі 10 миль (I полоса) 24 с., на всяку иншу віддаль 48 с.; — за фрахтові посилки хоч би й найменшої ваги і листи над 250 гр. платить ся: до 5 кг. при віддалі 10 миль 30 с., при всякій иньшій віддалі 60 с.; при посилках понад 5 кг. платить ся за кожде слідуєче кільо або часть після полоси: 6, 12, 24, 36, 48 і 60 сот. За яку полосу треба заплатити, означить почта.

II. Оплата від вартости: за грошеві листи і фрахтові посилки до 100 К 6 с.; понад 100 К за кожних 300 К або їх часть також 6 с., але наменше 12 с. — За неоплачені посилки і грошеві листи платить адресат ще додатково 12 с. За посилки більші як 1 метр і такі, що не дадуть ся легко примістити в почтовім возі, платить ся порто від ваги о половину більше.

Посилки до Америки: Листи, переписні листки, перекази і т. д. посилає ся до всіх країв в Америці як подано висше. До Аргентини, Бразилії і Канади можна надавати почтові пакети до ваги 5 кг. і так: До Аргентини на Гамбург або Брему до 5 кг. — 5 К 25 с.; на Італію 3 К 25 с. — До Бразилії на Гамбург або Брему 4 К 40 с. — До Канади на Англію, Брему або Гамбург до 1 кг. — 3 К 25 с.; над 3 до 5 кг. — 7 К 25 с. Прочі інформації подає почта.

Посліплата. В Австро-Угорщині до країв окупованух, до Німеччини і деяких других держав можна висилати рекомандовані посилки за посліплатою

до 1000 К. До таких посилок купується перекази на посліплату по 12 с., за штуку і платиться крім оплати перевозової ще й провізію по 2 с., від кожних 4 К, однак найменше 12 с. На стороні адресовій треба на посилці написати: „Посліплата“ або „Nachnahme“.

Час відобрання. Звичайні посилки і посилки за посліплатою треба відобрати до 7 днів від часу доручення авіза: посилки „Poste restante“, без посліплати до 30 днів.

Почтові легітимації. Уряди поштові можуть виставляти поштові легітимації,

які мають передовсім велику вагу для подорожуючих, в ціли легітимованя ся в поштових урядах при відбираню посилок. На легітимацию треба дати стемпель за 2 К і є она важна на рік, в котрім є виставлена. Она складається з фотографії, опису особи і підпису. Коли хто згубить легітимацию, відповідає сам за наслідки. З днем 1 мая 1911 мають поштові карти легітимацийні важність в Австрії, Бельгії, Німеччини (разом з німецькою полудневою Африкою), Італією, Швайцарією, Данією, Францією, Люксембургом, Румунією і Швецією.

Почтова щадниця.

Почтова каса щаднича платить лиш 3 проц., але для людей біднійших, особливо же для тих, що хотять малими сумами складати, найдогіднійша і найбезпечнійша. Можна складати по 1 К; іде ся на пошту і там складає ся вкладку а дістає ся на то 2 книжочки: одну бронзову, де записує ся вкладки, а другу жовту, потрібну, коли би хто хотів виймати гроші. На книжочці і на посьвідці треба підписати ся. Хто не вміє писати, мусить взяти собі за сьвідка такого, що вміє писати. Особам, котрих урядник поштовий знає, або котрі викажуть ся книжочкою службовою або яким сьвідоцтвом, може й урядник сам

бути сьвідком. Можна також складати і по десять сотиків марками поштовими і в тім йайбільша вигода. Купує ся на пошті або де в трафіці за 10 сот. поштову картку ошадности і наліплює ся на ній марки по 10 сот. доти, доки аж не заліпить ся всеї, а тогди іде ся на пошту і там складає ся єї так, як би готові гроші та дістає ся книжочки. Таких карт з марками не можна на тиждень більше зложити як три. Від грошей в поштовій касі ошадности не платить ся ані податку, ані ніхто не сьміє їх рушити, а також урядник не сьміє сказати, чи хтось має гроші на пошті і кільки.

Телеграми.

Телеграфічні депеші можна посилати до всіх місцевостей. Де нема телеграфічної стациі, там можна депешу пересилати з остатної телеграфічної стациі поштою або окремим післанцем.

Телеграми треба писати чорнилом і латинськими буквами, 15 букв або 5 цифр числить ся **одно** слово в Европі, 10 букв або 3 цифри поза Европою. Знаки перепинаня не числить ся. В Австро-Угорщині, Босні і Герцоговині та Німеччині, найменша оплата **60** сот. аж до **10** слів. Кожде дальше слово по **6** сот. До інших держав платить ся таксу **60** сот., крім того за кожде слово після того як до якого краю. Так платить ся

до Англії 26 сот., Бельгії 22 с., Болгарії 16 с., Італії 16., Росії 24 с. і деяких інших держав. До інших країв як н. пр. до Сполучених Держав півн. Америки, до Бразилії і т. п. не платить ся такси, лиш установлену належитість від слова. Коли надавець платить відповідь, згл. коляціоноване, потверджене дорученя, порученє, або дальше пересланє депеші (колиб адресата не було вже в місци в хвили, як прийшла депеша) поштою або післанцем, може то зазначити цілими словами а ще ліпше скороченнями при помочи двох букв, які числять ся за одно слово як: Пильно **D**. Відповідь заплачена **RP**. Депеша коляціоно-

вана **ТС**. Потвержене доручення **РС**.
Дальше переслане депеші **FS**. Післанець
заплачений **XP**. Переслати неопечатано
RO. До рук власних **MP**. Poste rest. **PG**.

За доручене телеграми до місцевості поза осідком телеграфічного уряду через нарочного післанця належить окрема оплата, яку може заплатити надавець або адресат. Коли надавець хоче заплатити належитість на післанця, має зложити відповідний депозит на

стації надавчій. Віддаючий уряд тел. повідомить депешою або поштою уряд надаючий про висоту припадаючої належитості післанця, а після того зверне надвижку надавцеви. Такі депеші означає ся **XPP**. або **XPT.**, коли повідомлене має наспіти в телеграфічній дорозі. В сїм случаю треба еще крім депозиту зложити належитість за депешу з 6-ти слів. (В Австрії 60 сот.). На залізницях платити ся ще 2 с. додатку від слова.

Телефон.

Хто хоче бути прийнятий до звязи учасників державної сіти телефонічної, мусить звернути ся з просьбою о се до ц. к. Дирекції почт і телеграфів, яка має право евентуально відмовити його прошеню без подання причин. Телефонічні уладженя є власностию держави, а їхнім удержанєм завідують дирекції почт і телефонів, які дбають також о заховане телефонічної таємниці. Вони застерігають собі право застановити телефонічний рух, на случай неоплачування належитості, викритя надужить або колиб того вимагав інтерес публичний або державний. Будову проводів і стацій переводить державний скарб.

Висота оплат абонаментових залежить від скількості розмов, переводжуваних денно телефоном. В тарифовій клясі **A** виносить річна абонаментова оплата 280 К, в **B** 240 К, в **B** 200 К, в **Г** 170 К для Кракова і Львова, для інших галицьких сітий **A** 180 К, **B** 150 К, **B** 120 К, а **Г** 115 К. Телефон зачислений до тарифи **Г** може бути уладжений тільки в приватнім помешканю.

Для догоди партий, які телефонують рідше, заведено т. зв. телефони товариські (група **D** і **E**) із спільними проводами. З товариських телефонів може користати два або й чотири абоненти. Річна належитість абонаментова за товариські телефони виносить у Львові і Кракові 120 К за пів, а 70 К за чверть; на провінції 80 К за пів, а 50 К за чверть. Належитість платити ся в двох піврічних ратах з гори. Учасники телефонічної сіти можуть вести розмови також між містами і пересилати телефоном депеші.

За стації поза місцевостию оплачує ся окремі належитості за уладжене телефонічної сіти відповідно до віддаленя. Уживане телефону можна обосторонно виповісти кожного 1. січня і 1. липня.

За розмови ведені на публичних телефонічних стаціях платити ся в мійськїм русї 20 сот. за 10 минут розмови. За розмови між містами оплачує ся окремі належитості після тарифи поданої в списї телефонічних абонентів Галичини. Частина I. с. CLX і др.

Інформації для їдучих залізницями.

Спори межи публикою а службою залізничною рішає на стаціях начальник стації, підчас їзди старший кондуктор.

Жалоби можна устно або письменно вносити до начальників служби або впи-

сувати до книги жалоб. При вношеню жалоб на когось зі служби треба о скілько можна точно його означити по імени або по числі або по яких відзнаках мундуру. Зі згляду на власну повагу

найліпше відносити ся до служби чемно, навіть не промовляти хоч би лиш піднесеним голосом, а вже ніяк не викрикувати ані не відгрозувати ся жалобою у начальника, лиш коли треба піти до начальника, представити ся йому і спокійно без крику розповісти, о що розходить ся. Іритация викликає часто противні наслідки. Від служби не треба вимагати того, що не в її силі або що не від неї зависить.

Ціна білетів і єї зниженє. На стациях на виднім місци має бути всюди вивішена ціна білетів до тих стаций, до котрих вони безпосередно продають ся. Діти аж до скінченого 4-го року житя, коли для них не вимагає ся окремого місця, не платять нічого. Від скінченого 4-го аж до скінченого 10-го року а також і молодші, для котрих вимагає ся окремого місця, платять половину ціни. Коли є сумнів що до віку, то рішає поки що найстарший в службі урядник. Ученики і учениці, їдучі за половину ціни на віддаль 50 клм., мусять постарати ся о легітимацию від своєї дирекції і подати до потвердження дирекції руху. Робітники і робітницї, коли хотять мати зниженє ціни їзди, мусять виказати ся легітимациєю від свого хлібодавця, потверженою своїм урядом громадським. Робітники можуть їхати лиш III. клясою. Всі инші люди, коли хотять їхати по зниженій ціні, мусять подавати просьбу до найближшої дирекції руху і приложити до неї свідоцтво убожества, виставлене урядом парохіяльним а потвержене урядом громадським.

Купно білетів починаєть ся на стациях з меншим рухом напів години, на стациях з більшим рухом на годину перед відходом поїзду. На пять мінут перед відходом поїзду кінчить ся продаж. Гроші на білети треба наперед собі відчислити і держати готові а бодай мати завсїгда дрібні, бо урядник при касі не має часу міняти і при видаваню настають часто непорозуміня. У Львові найліпше купувати білети в місті в бюрі Соколовського, Пасаж Гавсмана ч. 9.

Виміна білетів. Коли для когось нема місця в тій клясі вагонів, на яку він купив білет, а хвилево не можна його примістити у висшій клясі, то він

може виміняти білет на низшу клясу а каса тоді звертає йому надвишку купленого білету. Можна також не їхати і зажадати звернення грошей. Виміна білетів на висшій або низшій кляси або до иншої стациї є дозволена аж до 5 мінут перед відходом поїзду, але білети не повинні бути позначені. В дорозі можна на котрій небудь стациї виміняти білети до висшій кляси за доплатою ціни визначеної в тарифі.

Ждальні мають бути отворені найпізнійше на годину перед відходом кожного поїзду. На стациях переходових вільно подорожному, що приїхав з білетом переїздовим, ждати в сали аж до найближшого поїзду, але в часі від 11 год. вечером аж до 6 рано лиш тоді, коли ждальня в тім часі мусить і так бути отворена.

Всїданє і висїданє. В ждальнях і на пероні дають знак дзвінком і викликуванєм, коли треба всїдати. Де на двірцях стоїть багато поїздів, треба добре уважати, щоби не всїсти до якого иншого. Коли хто не може знайти свого поїзду, нехай спитає кого із служби зелізничої на двірци. Доки поїзд в руху, не вільно ані висїдати ані всїдати і отвирати самому двері. Виходити із стациї треба лиш призначеним до того виходом.

Визначенє місць у вагоні. Поодиноких визначених місць звичайно не продаєть ся. При всїданю може кождий подорожний для себе і для свояків заложити місця у вагоні. Служба зелізнича має право і є обовазана на жаданє подорожних визначити їм місця. Подорожні з білетами переїздовими мають першеньство перед нововсїдаючими. Женщини, що їдуть самі, треба на жаданє поміщати лиш в переділках з другими женщинами разом. В кождім поїзді мусить бути бодай одна переділка другої і третої кляси для женщин.

Куренє у вагонах. У вагонах першої кляси можна курити лиш за дозволенєм всіх других подорожних в тій самій переділці. В прочих клясах вагонів можна курити, але чемні подорожні і тут поспитають насамперед других, чи позволят і зглянуть ся на тих, котрим дим з цигар і папіросів може докучати і шкодити. В переділках для некурців і для женщин не вільно курити навіть за зго-

дою всіх других. До таких переділок не вільно навіть входити з закуреним цигаром або папіросом.

Пльованє на долівку вагонів, коридарів, а так само на долівку в ждальнях є строго заборонене розпорядком міністерським з 30. вересня 1857 р. Дн. з. д. ч. 198. Тому треба самому уникати сего — впрочім поганого — звичаю а і других перестерігати так, як се неприлично, нездорово а вкінці можна наразити ся на кару грошеву від 2—200 К або й арешт від 6 год. до 14 днів. До спльовування служать сплювачки, які так в ждальних як і в вагонах повинні бути уставлені.

Спізнєне до поїзду. Коли парова свиставка або кондуктор трубкою дали знак до відїзду, не вільно всїдати. Хто спізнив ся, не має права жадати звернення гроший або якогось відшкодованя; може однакож за тим самим білетом їхати ще того самого дня або на другий день в ту саму сторону, в котру купив білет, лиш мусить зараз предложити білет начальникови стациї до зазначеня на нїм важности. Важність на білетї мусить бути і тоді зазначена, коли хтось купив білет на якийсь день, а хоче їхати аж на другий. Білет можна вимїняти до поїзду з висшою тарифою, але треба доплатити; до поїзду з низшою тарифою вертає ся надвижка купленого білету.

Виключєне від їзди. Особи, що задля якоїсь видимої недуги або з якихсь інших причин могли би другим подорожним статись докучливими, можуть бути виключєні від їзди, а тоді гроші, заплачені за їзду і пакунки, мають бути їм звернені. Коли аж підчас їзди спостережено, що хтось належить до таких людей, то можна його виключити на найближшій стациї, а тоді звертає ся гроші за ще не переїхану часть дороги. Хто противить ся розпорядженю служби або нарушує приличність, того виключає ся без звороту заплачених гроший. Особливо паних не можна брати до поїзду і впускати до ждальні. Коли когось виключєно вже в дорозї або тоді, коли вже надано його пакунки, то він не має права жадати, щоби йому видано пакунки на иншій стациї а не на тїй, до котрої вони, вислані.

Контроля білетів. При входї до ждальні, на перон, до вагона або підчас їзди треба на жаданє білет показати, а на кінци їзди на жаданє білет віддати. Хто би всїв без білету, має заплатити подвійно за цілу дорогу, яку переїхав поїзд, а що найшенше 6 К. Таку суму треба й тоді заплатити, хоч би ще поїзд не рушив з місця. Хто добровільно повідомить кондуктора, що задля спізнєня не міг купити білету, має заплатити лиш звичайну ціну і додаток 1 К. Хтоби зараз не заплатив, того можуть викинути. На стациях, де перон замикають, треба при входї на перон показати білет пероновий, а при виходї його віддати.

Підчас їзди не вільно вихилати ся ані о двері опирати ся; також не вільно стояти на плятформі. Вікна на обох сторонах передїлки можна рівночасно отворити лиш за згодою всіх пасажирів. Коли би подорожні не могли погодити ся, то рішає кондуктор. З вагона не вільно викидати таких річий, котрі могли би когось ушкодити.

На стациях по дорозї або серед дороги має служба отворити замкнені з надвору двері в тих вагонах, де подорожні хотять висїдати. Хто висївши на стациї по дорозї не заложить свого місця, тратить право до него. Коли би поїзд станув серед поля, то подорожні можуть висїдати лиш за дозволом старшого кондуктора. На перший знак наданий свиставкою або в якийсь инший спосіб мусять подорожні зараз всїдати. На знак дальшої їзди свище парова свиставка три рази. Хто би за третим свистом не всїв, того можуть лишити серед дороги. Хто на стациях по дорозї висїдає, нехай запам'ятає собі число свого вагона, щоби опісля борзо його знайшов. Числа вагонів є виписані з надвору і в середині.

Довільна перерва їзди. Кождому подорожному вільно на свій білет підчас дороги раз перервати їзду, а відтак того самого дня або на другий день їхати иншим поїздом дальше. Хто має вільну карту їзди туди і назад, може переривати раз туди а раз назад. В кождім случаю треба зараз на стациї, де перериває ся їзду, предложити карту начальникови стациї до підпису, а опісля при дальшій їзді при касї до стемпльованя.

Коли би хтось хотів їхати поїздом, при котрім треба більше платити, мусить купити білет за ціну, доповнюючу його карту.

Ручні пакунки, котрі дадуться легко примістити у вагоні і своїм запахом або чим небудь іншим не перешкаджають нікому, можна брати з собою до вагона. Кождий мусить їх тогди сам собі пильнувати. Не вільно брати таких предметів, котрі могли би наробити якої шкоди а особливо не вільно брати набитих рушниць, пороху і легко запальних материялів. Служба залізнична має право переконати ся о роді пакунків. Мисливим, жандармам і дозорцям арештантів вільно брати набиті карабіни, але мусять їх держати цівками до гори.

Пакунки до подорожи. За пакунки до подорожи можна звичайно при поїздах особових надавати лиш куфри, торби, коробки з капелюхами, малі скринки і т. п., але приймають також і більші. Такі пакунки мусять бути безпечно і тревало опаковані. Недостаточно опаковані може залізниця не приймати, або коли прийме, то на рецепісі може зробити замітку. Хто прийме рецепіс з заміткою, признає тим лихе опаковане. Старі знаки поштові обо залізничі треба на опаківанню поздирати, змити або затерти. Коли би хтось того не зробив, а пакунок десь закинув ся, то залізниця не відповідає за шкоду.

Надаване пакунків. Пакунки до подорожи надає ся в тім часі, коли продають білети, але треба надавати найпізнійше на 15 мін, перед відходом поїзду. При наданю видають рецепіс, за котрий треба належитість зараз заплатити. Платить ся від кільометра і ваги: по 0'04 сот. від 10 кільоґр. або їх части

за 1 кільометер, а що найменше 20 сот. За декляроване вартости платить ся 2% деклярованої суми за кождих 150 кільометрів а найменше 20 сот.

Видаване пакунків. Пакунки видають ся лиш за відданем рецепісу. Залізниця не обовязана розбирати, чи той, хто приходить з рецепісом має право відбирати; длятого треба уважати, щоби рецепіс не пропав або не дістав ся в руки непевного чоловіка. Хто має рецепіс, може відобрати пакунок зараз по приїзді поїзду, скоро пакунки знесуть до видаваня. За пакунки не відобрані до 24 год. платить ся складове по 12 сот. за добу і від штуки. Коли хтось не предложить рецепісу пакункового, то залізниця має обовязок видати пакунок лиш по повнім доказі права до відобраня і за виставленем реверсу.

Двигарі пакункові і переховане пакунків. Де на стациях є двигарі пакункові, то вони мусять мати відзнаки службові і на жадане показати тарифу та видавати значки зі своїм числом. На більших стациях можна всілякі річи і пакунки віддати дверникови (портиєрови на переховок за оплатою, але треба від него зажадати значка на річи.

Позабуті предмети у вагонах або на двірцях і віддані зарядови переховують ся що найменше три місяці. По трох місяцях, коли ніхто не зголосить ся, поступає ся з такими предметами або з узисканими грішми після постанов закона або інших приписів.

Русини повинні пам'ятати також на залізницях, що вони Русини і так — як всюди — так і на залізници чи то у зносінах з урядниками, чи службою, чи з подорожними говорити повинні лиш по руськи.

Міри і ваги.

Міри довжини.

За одиницю міри довжини береть ся метр, котрий є 10 міліоновою частиною з четвертини полуденника землі.

Нові: 1 метр (m) має 10 дециметрів (dm), 100 центиметрів (cm) або 1000 міліметрів (mm).

1 гектометр (hm) має 100 метрів або десятю часть кільометра (km).

1 кільометр (km) має 1000 метрів.

1 міріяметр має 10.000 метрів або 10 km.

Австрійська поштова миля має 7 $\frac{1}{2}$ km.

Географічна миля має 7 km і 320 m.

Старі: 1 сяжень = 6 стіп. — 1 стопа = 12 цалів. — 1 цаль = 12 ліній. — 1 локоть 12 цалів. — миля = 400 сяжнів.

Заміна: 1 метр = 3 стопи і 2 палі = 1 локоть і 14 цалів = 38 цалів. — 1 локоть = 78 см. — 1 миля = 7 км. і 586 м.

Міри площ.

Нові: Один квадратний метр (1 m^2) має 100 квадратних дециметрів (100 dm^2). 10.000 квадратних сантиметрів (cm^2) або мільон квадратних міліметрів (mm^2).

1 ар (а) має 100 квадратних метрів (міра поля).

Гектар (га) має 100 арів або 10.000 квадратних метрів.

Старі: 1 морг має 1600 квадратних сяжнів або 57 а, 54 m^2 , 64 dm^2 або 57.5464 а.

Заміна: 1 m^2 = 10 стіп квадр. — 1 а = 25 сяжнів квадр. і 28 стіп кв. — 1 га = 1 морг і 1180 кв. сяжнів.

Міри містоти.

За одиницю міри містоти береться грану, на метр або сантиметр довгу широку і високу; граний (кубічний) метр (m^3) і граний (кубічний) сантиметр (cm^3).

$$\begin{aligned} 1 \text{ m}^3 &= 1000 \text{ dm}^3 \\ 1 \text{ dm}^3 &= 1000 \text{ cm}^3 \\ 1 \text{ cm}^3 &= 1000 \text{ mm}^3. \end{aligned}$$

Міри збіжа і течий (плинів).

Нові: За одиницю береться літр (l), скількість, яка міститься в однім дециметрі (dm^3).

1 літр (l) має 10 децилітрів (dl) або 100 центілітрів (cl).

1 гектолітр (hl) має 100 літрів.

Старі: 1 корець (4 чвертки) = 1 hl. 6 l.

1 чвертка (8 гарців) = 30 l. 9 dl.

1 гарнець (4 кварта) = 3 l. 9 dl. 6 cl.

1 кварта = 9 dl. 6 cl.

Ваги.

Нові: За одиницю до важення більших тягарів беремо кильограм (кільо, kg) — вага одного гранного дециметра

(1 dm^3) чистої, перегоненої (дестильованої) води при 4 степенях тепла; для важення менших тягарів беремо за одиницю тисячну частку з кильограма — грам (g).

1 кильограм (kg) має 10 гектограмів (hg) по 10 декаграмів (dkg) або 100 dkg по 10 грамів (g) або 1000 g.

В практиці гектограмів не уживається.

Старі: 1 сотнар — 100 фунтів = 56 kg. і 6 g. — 1 фунт = 32 лутів = 56 dkg. — 1 лут = 4 квінтлі а 1 dkg. = $7\frac{1}{2}$ g.

Міри і ваги заграничні.

У всіх державах європейських, крім Англії, Данії й Росії, в цілій Америці крім Сполучених Держав і Канади уживають метричних мір і ваг. В Сербії заведено метричні міри і ваги на лад французьких; в Чорногорі уживають австрійських, російських і турецьких. В Голандії і Туреччині мають метричні міри і ваги голандські і турецькі назви.

Англія. Одиниця довготи: Ярд (Yard) = 3 стопи по 12 цалів = 0.914 м. Англ. миля = 1760 ярдів = 1609 м. Полева міра екр (acre) = 4840 квадр. ярдів = 40.5 а. — Одиниця збіжевої міри: бишль (bushel) = 36.3 л. має 8 гальонів (по 4.54 л); 8 бишлів — 1 квартер (= 290.5 л). — Одиниця ваги: фунт евердюпайс (avdp. = avoirdupois) має 453.6 г.; 14 avdp. = 1 стон (stone); 2 стони = 1 квартер (Qr); 112 фунтів (avdp) = 1 сентвет (сотнар Centweight); 2240 фунтів = 1 тона.

Росія. Міра довготи: Сяжень має 7 футів (стіп) по 12 дюймів (цалів) по 10 ліній = 2.13 м. — Аршин (локоть) має 4 четверти по 4 вершки = 0.71 м. — Міра дорожна: Верства = 500 сяжнів (1 км. і 66.8 м.) — Міра польна: Десятина = 1.09 га = 1.89 австр. морга. — Ваги: 1 берковець = 10 пудів по 40 фунтів; фунт (= 0.495 кг.) має 32 лотів по 96 золотників по 96 долей. — Міра збіжева: Четверть (= 2.096 гл.) має 8 четвериків = 64 гарців. — Міри плинів: Ведро (= 12.289 л.) має 10 штофів = 100 кружок = 1000 чарок.

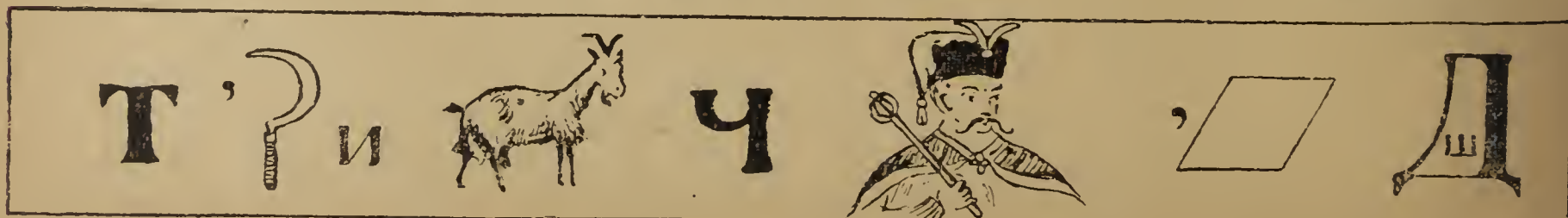
Переміна сяжнів² і моргів на гектари.

Сяжень ²	гектар	Сяжень ²	гектар	Сяжень ²	гектар	Сяжень ²	гектар	Сяжень ²	гектар
1	0·0004	49	0·0176	97	0·0349	145	0·0522	310	0·1115
2	0·0007	50	0·0180	98	0·0352	146	0·0525	320	0·1151
3	0·0011	51	0·0183	99	0·0356	147	0·0529	330	0·1187
4	0·0014	52	0·0187	100	0·0360	148	0·0532	340	0·1223
5	0·0018	53	0·0191	101	0·0363	149	0·0536	350	0·1259
6	0·0022	54	0·0194	102	0·0367	150	0·0539	360	0·1295
7	0·0025	55	0·0198	103	0·0370	151	0·0543	370	0·1331
8	0·0029	56	0·0201	104	0·0374	152	0·0547	390	0·1403
9	0·0032	57	0·0205	105	0·0378	153	0·0550	400	0·1439
10	0·0036	58	0·0209	106	0·0381	154	0·0554	410	0·1475
11	0·0040	59	0·0212	107	0·0385	155	0·0557	420	0·1511
12	0·0043	60	0·0216	108	0·0388	156	0·0561	430	0·1547
13	0·0047	61	0·0219	109	0·0392	157	0·0565	440	0·1583
14	0·0050	62	0·0223	110	0·0396	158	0·0568	450	0·1618
15	0·0054	63	0·0227	111	0·0399	159	0·0572	460	0·1654
16	0·0058	64	0·0230	112	0·0403	160	0·0575	470	0·1690
17	0·0061	65	0·0234	113	0·0406	161	0·0579	480	0·1726
18	0·0065	66	0·0237	114	0·0410	162	0·0583	490	0·1762
19	0·0068	67	0·0241	115	0·0414	163	0·0586	500	0·1798
20	0·0072	68	0·0245	116	0·0417	164	0·0590	550	0·1978
21	0·0076	69	0·0248	117	0·0421	165	0·0593	600	0·2158
22	0·0079	70	0·0282	118	0·0424	166	0·0597	650	0·2338
23	0·0083	71	0·0255	119	0·0428	167	0·0601	700	0·2518
24	0·0086	72	0·0259	120	0·0432	168	0·0604	750	0·2697
25	0·0090	73	0·0263	121	0·0435	169	0·0608	800	0·2877
26	0·0094	74	0·0266	122	0·0439	170	0·0611	900	0·3237
27	0·0097	75	0·0270	123	0·0442	171	0·0615	1000	0·3597
28	0·0101	76	0·0273	124	0·0446	172	0·0619	1100	0·3956
29	0·0104	77	0·0277	125	0·0450	173	0·0622	1200	0·4316
30	0·0108	78	0·0281	126	0·0453	174	0·0626	1300	0·4676
31	0·0111	79	0·0284	127	0·0457	175	0·0629	1400	0·5035
32	0·0115	80	0·0288	128	0·0460	176	0·0633	1500	0·5395
33	0·0119	81	0·0291	129	0·0464	177	0·0637		
34	0·0122	82	0·0295	130	0·0468	178	0·0640	морги	
35	0·0126	83	0·0299	131	0·0471	179	0·0644	1	0·5755
36	0·0129	84	0·0302	132	0·0475	180	0·0647	2	1·1509
37	0·0133	85	0·0306	133	0·0478	190	0·0683	3	1·7264
38	0·0137	86	0·0309	134	0·0482	200	0·0719	4	2·3019
39	0·0140	87	0·0313	135	0·0486	210	0·0755	5	2·8773
40	0·0144	88	0·0317	136	0·0489	220	0·0791	6	3·4528
41	0·0147	89	0·0320	137	0·0493	230	0·0827	7	4·0282
42	0·0151	90	0·0324	138	0·0496	240	0·0863	8	4·6037
43	0·0155	91	0·0327	139	0·0500	250	0·0899	9	5·1792
44	0·0158	92	0·0331	140	0·0504	260	0·0935	10	5·7546
45	0·0162	93	0·0334	141	0·0507	270	0·0971	20	11·5093
46	0·0165	94	0·0338	142	0·0511	280	0·1007	30	17·2639
47	0·0169	95	0·0342	143	0·0514	290	0·1043	40	23·0186
48	0·0173	96	0·0345	144	0·0818	300	0·1079	50	28·7732

1 м² = 0·278 сяжня²; 1 сяжень² = 3·596 м²; 1 ар = 27·803 сяжнів²; 1 гектар = 1·737 морга.

РЕБУС Ч. 6.

УЛОЖИВ Л. К.

Табеля заміни корон на чужі валюти.

Корони	сотики	Марки	феніки	Франки	центі	Рублі	копійки	Фунти штерлінг.	шілінги	пенні	Кронер сканд.	ере	Гульдени голанд.	центи	Доляри	центи	Песос аргент.	центи	Песос чілійське	центи	Єни	сен	
—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	
—	2	—	2	—	2	—	1	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1	
—	3	—	3	—	3	—	1	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	2	—	2	
—	4	—	3	—	4	—	2	—	—	—	—	3	—	2	—	—	—	—	—	3	—	2	
—	5	—	4	—	5	—	2	—	—	—	—	4	—	3	—	—	—	—	—	3	—	2	
—	6	—	5	—	6	—	2	—	—	1	—	5	—	3	—	—	—	—	—	3	—	3	
—	7	—	6	—	7	—	3	—	—	1	—	5	—	4	—	—	—	—	—	4	—	3	
—	8	—	7	—	8	—	3	—	—	1	—	6	—	4	—	—	—	—	—	4	—	3	
—	9	—	8	—	9	—	4	—	—	1	—	7	—	5	—	—	—	—	—	5	—	4	
—	10	—	8	—	10	—	4	—	—	2	—	8	—	5	—	—	—	—	—	5	—	4	
—	20	—	17	—	21	—	8	—	—	3	—	15	—	10	—	—	—	—	—	11	—	8	
—	30	—	25	—	31	—	12	—	—	4	—	23	—	15	—	—	—	—	—	16	—	12	
—	40	—	34	—	42	—	15	—	—	5	—	30	—	20	—	—	—	—	—	22	—	16	
—	50	—	42	—	52	—	20	—	—	6	—	38	—	25	—	—	—	—	—	27	—	20	
—	60	—	51	—	63	—	24	—	—	7	—	45	—	30	—	—	—	—	—	33	—	24	
—	70	—	59	—	73	—	28	—	—	8	—	53	—	35	—	—	—	—	—	38	—	28	
—	80	—	68	—	84	—	31	—	—	9	—	60	—	40	—	—	—	—	—	44	—	32	
—	90	—	76	—	94	—	35	—	—	—	—	68	—	45	—	—	—	—	—	49	—	37	
1	—	—	85	1	05	—	39	—	—	10	—	75	—	50	—	—	—	—	—	55	—	41	
2	—	1	70	2	09	—	79	—	1	08	1	51	1	01	—	—	—	—	—	42	—	81	
3	—	2	55	3	14	1	18	—	2	06	2	26	1	51	—	—	—	—	—	63	1	22	
4	—	3	40	4	19	1	57	—	3	04	3	02	2	01	—	—	—	—	—	84	2	62	
5	—	4	24	5	24	1	96	—	4	02	3	77	2	52	1	01	—	—	—	81	2	03	
6	—	5	09	6	28	2	36	—	5	—	4	53	3	02	1	21	1	05	—	05	2	43	
7	—	5	94	7	33	2	75	—	5	10	5	28	3	52	1	41	1	26	—	26	3	84	
8	—	6	79	8	38	3	14	—	6	08	6	04	4	02	1	61	1	47	—	47	3	25	
9	—	7	64	9	42	3	54	—	7	06	6	79	4	53	1	81	1	68	—	68	4	65	
10	—	8	49	10	47	3	93	—	8	04	7	55	5	03	2	02	2	09	—	81	5	06	
20	—	16	98	20	94	7	86	—	16	08	15	09	10	06	4	03	4	19	—	10	99	8	11
30	—	25	47	31	41	11	79	1	04	11	22	64	15	09	6	05	6	28	—	16	48	12	17
40	—	33	96	41	88	15	72	1	13	03	30	19	20	12	8	06	8	38	—	21	98	16	23
50	—	42	44	52	36	19	65	2	01	07	37	74	25	15	10	08	10	47	—	27	47	20	28
60	—	50	93	62	83	23	58	2	09	11	45	28	30	18	12	10	12	57	—	32	97	24	34
70	—	59	42	73	30	27	50	2	18	02	52	83	35	21	14	11	14	66	—	38	46	28	40
80	—	67	91	83	77	31	43	3	06	06	60	38	40	24	16	13	16	75	—	43	96	32	45
90	—	76	40	94	24	35	36	3	14	10	67	92	45	27	18	15	18	85	—	49	45	36	51
100	—	84	89	104	71	39	29	4	03	02	75	47	50	30	20	16	20	94	—	54	95	40	57
200	—	169	78	209	42	78	59	8	06	03	150	94	100	60	40	32	41	88	—	109	89	81	14
300	—	254	67	314	14			12	09	05	226	42	150	91	60	48	62	83	—	164	84	121	70
400	—	339	56	418	85			16	12	06	301	89	201	21	80	65	83	77	—	219	78	162	27
500	—	424	44	523	56			20	15	08	377	36	251	51	100	81	104	71	—	274	73	202	84
600	—	509	34	628	27			24	18	09	452	83	301	81					—	329	67	243	41
700	—	594	23	732	98			29	01	11	528	30	352	11					—	384	62	283	98
800	—	679	12	837	70			33	05	—	603	77	402	41					—	439	56	324	54
900	—	764	01	942	41			37	08	02	679	25	452	72					—	494	51	365	11
1000	—	848	90	1047	12			41	11	03	754	72	503	02					—	548	45	405	68

Табеля заміни корон на марки і марок на корони, обов'язуюча на поштах німецького цїсарства.

Впсилаючий гроші з Німеччини до Австрії, коли хоче полагодити то поштовим переказом, мусить на почті зложити гроші в марках, а на поштовім переказі написати рівноважну квоту в австрійській валюті. Аби улекшити обчислене тої заміни корон на марки або марок на корони, подаємо нижше відповідні таблиці, уложені на підставі таблиць, обов'язуючих на поштах німецької держави.

Корони — Марки.

сот.	фен.	сот.	фен.	Кор.	Мк.	фен.	Кор.	Мк.	фен.
1	1	51	44	1	—	86	51	43	39
2	2	52	45	2	1	71	52	44	24
3	3	53	46	3	2	56	53	45	09
4	4	54	46	4	3	41	54	45	94
5	5	55	47	5	4	26	55	46	79
6	6	56	48	6	5	11	56	47	64
7	6	57	49	7	5	96	57	48	49
8	7	58	50	8	6	81	58	49	35
9	8	59	51	9	7	66	59	50	20
10	9	60	52	10	8	51	60	51	05
11	10	61	52	11	9	36	61	51	90
12	11	62	53	12	10	21	62	52	75
13	12	63	54	13	11	06	63	53	60
14	12	64	55	14	11	91	64	54	45
15	13	65	56	15	12	77	65	55	30
16	14	66	57	16	13	62	66	56	15
17	15	67	57	17	14	47	67	57	—
18	16	68	58	18	15	32	68	57	85
19	17	69	59	19	16	17	69	58	70
20	18	70	60	20	17	02	70	59	55
21	18	71	61	21	17	87	71	60	40
22	19	72	62	22	18	72	72	61	26
23	20	73	63	23	19	57	73	62	11
24	21	74	63	24	20	42	74	62	96
25	22	75	64	25	21	27	75	63	81
26	23	76	65	26	22	12	76	64	66
27	23	77	66	27	22	97	77	65	51
28	24	78	67	28	23	82	78	66	36
29	25	79	68	29	24	68	79	67	21
30	26	80	69	30	25	53	80	68	06
31	27	81	69	31	26	38	81	68	91
32	28	82	70	32	27	23	82	69	76
33	29	83	71	33	28	08	83	70	61
34	29	84	72	34	28	93	84	71	46
35	30	85	73	35	29	78	85	72	31
36	31	86	74	36	30	63	86	73	17
37	32	87	75	37	31	48	87	74	02
38	33	88	75	38	32	33	88	74	87
39	34	89	76	39	33	18	89	75	72
40	35	90	77	40	34	03	90	76	57
41	35	91	78	41	36	88	91	77	42
42	36	92	79	42	36	73	92	78	27
43	37	93	80	43	36	58	93	79	12
44	38	94	80	44	37	44	94	79	97
45	39	95	81	45	38	29	95	80	82
46	40	96	82	46	39	14	96	81	67
47	40	97	83	47	39	99	97	82	52
48	41	98	84	48	40	84	98	83	37
49	42	99	85	49	41	69	99	84	22
50	43	100	86	50	42	54	100	85	07

Марки — Корони.

фен.	сот.	фен.	Кор.	сот.	Мк.	Кор.	сот.
1	1	51	—	59	1	1	17
2	2	52	—	61	2	2	34
3	3	53	—	62	3	3	51
4	4	54	—	63	4	4	69
5	5	55	—	64	5	5	86
6	7	56	—	65	6	7	04
7	8	57	—	67	7	8	22
8	9	58	—	68	8	9	39
9	10	59	—	69	9	10	57
10	11	60	—	70	10	11	75
11	12	61	—	71	11	12	92
12	14	62	—	72	12	14	10
13	15	63	—	74	13	15	27
14	16	64	—	75	14	16	44
15	17	65	—	76	15	17	62
16	18	66	—	77	16	18	79
17	19	67	—	78	17	19	97
18	21	68	—	79	18	21	15
19	22	69	—	81	19	22	32
20	23	70	—	82	20	23	50
21	24	71	—	83	21	24	68
22	25	72	—	84	22	25	85
23	27	73	—	85	23	27	03
24	28	74	—	86	24	28	21
25	29	75	—	88	25	29	37
26	30	76	—	89	26	30	55
27	31	77	—	90	27	31	72
28	32	78	—	91	28	32	90
29	34	79	—	92	29	34	08
30	35	80	—	94	30	35	25
31	36	81	—	95	31	36	43
32	37	82	—	96	32	37	61
33	38	83	—	97	33	38	31
34	39	84	—	98	34	39	96
35	41	85	—	99	35	41	14
36	42	86	1	—	36	42	31
37	43	87	1	02	37	43	48
38	44	88	1	03	38	44	65
39	45	89	1	04	39	45	83
40	47	90	1	05	40	47	01
41	48	91	1	06	41	48	18
42	49	92	1	08	42	49	36
43	50	93	1	09	43	50	54
44	51	94	1	10	44	51	71
45	52	95	1	11	45	52	89
46	54	96	1	12	46	54	07
47	55	97	1	13	47	55	24
48	56	98	1	15	48	56	42
49	57	99	1	16	49	57	59
50	58	100	1	17	50	58	76

ТАБЕЛЯ ПЕРЕМІНИ ЧУЖОЇ ВАЛЮТИ НА КОРОНИ І СОТИКИ.

Валюти подані в цілих назвах. — Назви валют на поштових переказах треба писати з правої сторони побіч квоти. — Феніки, центіми, копійки, пенні, центи, ере подає ся завсїгди цифрами.

Марк	Фенік	Корон	сотик	Франк	центім	Корон	сотик	Рублі	копійк	Корон	сотик	Фунт	шт.	шлінг	пенні	Корон	сотик	Гульд.	гол.	цент	Корон	сотик	Кр. сканд.	ере	Корон	сотик	Долар	цент	Корон	сотик
—	1	—	1	—	1	—	1	—	1	—	3	—	—	—	1	—	10	—	1	—	1	—	2	—	1	—	—	1	—	5
—	2	—	2	—	2	—	2	—	2	—	5	—	—	—	2	—	20	—	2	—	2	—	4	—	2	—	—	2	—	10
—	3	—	4	—	3	—	3	—	3	—	8	—	—	—	3	—	30	—	3	—	3	—	6	—	3	—	—	3	—	15
—	4	—	5	—	4	—	4	—	4	—	10	—	—	—	4	—	40	—	4	—	4	—	8	—	4	—	—	4	—	20
—	5	—	6	—	5	—	5	—	5	—	13	—	—	—	5	—	50	—	5	—	5	—	10	—	5	—	—	5	—	25
—	6	—	7	—	6	—	6	—	6	—	15	—	—	—	6	—	60	—	6	—	6	—	12	—	6	—	—	6	—	30
—	7	—	8	—	7	—	7	—	7	—	18	—	—	—	7	—	70	—	7	—	7	—	14	—	7	—	—	7	—	35
—	8	—	9	—	8	—	8	—	8	—	20	—	—	—	8	—	80	—	8	—	8	—	16	—	8	—	—	8	—	40
—	9	—	11	—	9	—	9	—	9	—	23	—	—	—	9	—	90	—	9	—	9	—	18	—	9	—	—	9	—	45
—	10	—	12	—	10	—	10	—	10	—	25	—	—	10	—	1	—	10	—	10	—	20	—	10	—	—	10	—	50	
—	20	—	24	—	20	—	19	—	11	—	28	—	—	11	—	1 10	—	20	—	20	—	40	—	20	—	—	11	—	55	
—	30	—	35	—	30	—	29	—	12	—	31	—	—	12	—	1 20	—	30	—	30	—	60	—	30	—	—	12	—	60	
—	40	—	47	—	40	—	38	—	13	—	33	—	1	—	1 20	—	40	—	40	—	80	—	40	—	—	13	—	64		
—	50	—	59	—	50	—	48	—	14	—	36	—	2	—	2 41	—	50	—	50	—	99	—	50	—	—	14	—	69		
—	60	—	71	—	60	—	57	—	15	—	38	—	3	—	3 61	—	60	—	60	—	1 19	—	60	—	—	15	—	74		
—	70	—	82	—	70	—	67	—	16	—	41	—	4	—	4 81	—	70	—	70	—	1 39	—	70	—	—	16	—	79		
—	80	—	94	—	80	—	76	—	17	—	43	—	5	—	6 02	—	80	—	80	—	1 59	—	80	—	1 06	—	17	—	84	
—	90	1 06	—	—	90	—	86	—	18	—	46	—	6	—	7 22	—	90	—	90	—	1 79	—	90	—	1 19	—	18	—	89	
1	—	1 18	—	1	—	—	96	—	19	—	48	—	7	—	8 42	—	8 42	1	—	3 98	—	1	—	1 33	—	—	19	—	94	
2	—	2 36	—	2	—	1 91	—	20	—	51	—	8	—	9 62	—	9 62	2	—	3 98	—	2	—	2 65	—	—	20	—	99		
3	—	3 53	—	3	—	2 87	—	30	—	76	—	9	—	10 83	—	10 83	3	—	5 96	—	3	—	3 98	—	—	30	—	1 49		
4	—	4 71	—	4	—	3 82	—	40	—	1 02	—	10	—	12 03	—	12 03	4	—	7 95	—	4	—	5 30	—	—	40	—	1 98		
5	—	5 89	—	5	—	4 78	—	50	—	1 27	—	20	—	24 06	—	24 06	5	—	9 94	—	5	—	6 63	—	—	50	—	2 48		
6	—	7 07	—	6	—	5 73	—	60	—	1 53	—	1	—	24 06	—	24 06	6	—	11 93	—	6	—	7 95	—	—	60	—	2 98		
7	—	8 25	—	7	—	6 69	—	70	—	1 78	—	2	—	48 12	—	48 12	7	—	13 92	—	7	—	9 28	—	—	70	—	3 47		
8	—	9 42	—	8	—	7 64	—	80	—	2 04	—	3	—	72 18	—	72 18	8	—	15 90	—	8	—	10 60	—	—	80	—	3 97		
9	—	10 60	—	9	—	8 60	—	90	—	2 29	—	4	—	96 24	—	96 24	9	—	17 89	—	9	—	11 93	—	—	90	—	4 46		
10	—	11 78	—	10	—	9 55	—	1	—	2 55	—	5	—	120 30	—	120 30	10	—	19 88	—	10	—	13 25	—	—	1	—	4 96		
20	—	23 56	—	20	—	19 10	—	2	—	5 09	—	6	—	144 36	—	144 36	11	—	21 87	—	20	—	26 50	—	—	2	—	9 92		
30	—	35 34	—	30	—	28 65	—	3	—	7 64	—	7	—	168 42	—	168 42	20	—	39 76	—	30	—	39 75	—	—	3	—	14 88		
40	—	47 12	—	40	—	38 20	—	4	—	10 18	—	8	—	192 48	—	192 48	21	—	41 75	—	40	—	53	—	—	4	—	19 84		
50	—	58 90	—	50	—	47 75	—	5	—	12 73	—	9	—	216 54	—	216 54	30	—	59 64	—	50	—	66 25	—	—	5	—	24 80		
60	—	70 68	—	60	—	57 30	—	6	—	15 27	—	10	—	240 60	—	240 60	40	—	79 52	—	60	—	79 50	—	—	6	—	29 76		
70	—	82 46	—	70	—	66 85	—	7	—	17 82	—	11	—	264 66	—	264 66	50	—	99 40	—	70	—	92 75	—	—	7	—	34 72		
80	—	94 24	—	80	—	76 40	—	8	—	20 36	—	12	—	288 72	—	288 72	60	—	119 28	—	80	—	106	—	—	8	—	39 68		
90	—	106 02	—	90	—	85 95	—	9	—	22 91	—	13	—	312 78	—	312 78	70	—	139 16	—	90	—	119 25	—	—	9	—	44 64		
100	—	117 80	—	100	—	95 50	—	10	—	25 45	—	14	—	336 84	—	336 84	80	—	159 04	—	100	—	132 50	—	—	10	—	49 60		
150	—	176 70	—	200	—	191	—	20	—	50 90	—	15	—	360 90	—	360 90	90	—	178 92	—	150	—	198 75	—	—	20	—	99 20		
200	—	235 60	—	300	—	286 50	—	30	—	76 35	—	16	—	384 96	—	384 96	100	—	198 80	—	200	—	265	—	—	30	—	148 80		
250	—	294 50	—	400	—	382	—	40	—	101 80	—	17	—	409 02	—	409 02	200	—	397 60	—	250	—	331 25	—	—	40	—	198 40		
300	—	353 40	—	500	—	477 50	—	50	—	127 25	—	18	—	433 08	—	433 08	250	—	497	—	300	—	397 50	—	—	50	—	248	—	
400	—	471 20	—	600	—	573	—	60	—	152 70	—	19	—	457 14	—	457 14	300	—	596 40	—	400	—	530	—	—	60	—	297 60		
500	—	589	—	700	—	668 50	—	70	—	178 15	—	20	—	481 30	—	481 30	350	—	695 80	—	500	—	662 50	—	—	70	—	347 20		
600	—	706 80	—	800	—	764	—	80	—	203 60	—	21	—	505 26	—	505 26	400	—	795 20	—	600	—	795	—	—	80	—	396 80		
700	—	824 20	—	900	—	859 50	—	90	—	229 05	—	30	—	721 80	—	721 80	450	—	894 60	—	700	—	927 50	—	—	90	—	446 40		
800	—	942 40	—	1000	—	955	—	100	—	254 50	—	40	—	962 40	—	962 40	500	—	994	—	720	—	954	—	—	100	—	496	—	

Таблиця відсоткова.

Капітал в ринських, корунах і т. д.	3%		3½%		4%		4½%		5%		6%	
	на рік	на місяць	на рік	на місяць	на рік	на місяць	на рік	на місяць	на рік	на місяць	на рік	на місяць
1	0.03	—	0.035	—	0.04	—	0.045	—	0.05	—	0.06	—
2	0.06	—	0.070	—	0.08	—	0.09	—	0.10	—	0.12	0.010
3	0.09	—	0.105	—	0.12	0.010	0.135	0.011	0.15	0.012	0.18	0.015
4	0.12	—	0.140	0.011	0.16	0.013	0.18	0.015	0.20	0.017	0.24	0.020
5	0.15	—	0.175	0.014	0.20	0.016	0.225	0.018	0.25	0.020	0.30	0.025
6	0.18	—	0.210	0.017	0.24	0.02	0.27	0.022	0.30	0.025	0.36	0.030
7	0.21	—	0.245	0.020	0.28	0.023	0.315	0.026	0.35	0.029	0.42	0.035
8	0.24	0.02	0.280	0.023	0.32	0.026	0.36	0.030	0.40	0.033	0.48	0.040
9	0.27	0.02	0.315	0.026	0.36	0.03	0.405	0.033	0.45	0.037	0.54	0.045
10	0.30	0.02	0.350	0.030	0.40	0.033	0.45	0.037	0.50	0.041	0.60	0.050
20	0.60	0.05	0.70	0.058	0.80	0.066	0.90	0.075	1.00	0.08	1.20	0.10
30	0.90	0.07	1.05	0.087	1.20	0.10	1.35	0.11	1.50	0.12	1.80	0.15
40	1.20	0.10	1.40	0.12	1.60	0.13	1.80	0.15	2.00	0.16	2.40	0.20
50	1.50	0.12	1.75	0.14	2.00	0.16	2.25	0.18	2.50	0.20	3.00	0.25
60	1.80	0.15	2.10	0.17	2.40	0.20	2.70	0.22	3.00	0.25	3.60	0.30
70	2.10	0.17	2.45	0.20	2.80	0.23	3.15	0.26	3.50	0.29	4.20	0.35
80	2.40	0.20	2.80	0.23	3.20	0.26	3.60	0.30	4.00	0.33	4.80	0.40
90	2.70	0.22	3.15	0.26	3.60	0.30	4.05	0.33	4.50	0.37	5.40	0.45
100	3.00	0.25	3.50	0.29	4.00	0.33	4.50	0.37	5.00	0.41	6.00	0.50
200	6.00	0.50	7.00	0.58	8.00	0.66	9.00	0.75	10.00	0.83	12.00	1.00
300	9.00	0.75	10.50	0.87	12.00	1.00	13.50	1.12	15.00	1.25	18.00	1.50
400	12.00	1.00	14.00	1.17	16.00	1.33	18.00	1.50	20.00	1.66	24.00	2.00
500	15.00	1.25	17.50	1.45	20.00	1.66	22.50	1.87	25.00	2.08	30.00	2.50
600	18.00	1.50	21.00	1.75	24.00	2.00	27.00	2.25	30.00	2.50	36.00	3.00
700	21.00	1.75	24.50	2.04	28.00	2.33	31.50	2.62	35.00	2.91	42.00	3.50
800	24.00	2.00	28.00	2.33	32.00	2.66	36.00	3.00	40.00	3.33	48.00	4.00
900	27.00	2.25	31.50	2.62	36.00	3.00	40.50	3.37	45.00	3.75	54.00	4.50
1.000	30.00	2.50	35.00	2.92	40.00	3.33	45.00	3.75	50.00	4.17	60.00	5.00
1.500	45.00	3.75	52.50	4.37	60.00	5.00	67.50	5.62	75.00	6.25	90.00	7.50
2.000	60.00	5.00	70.00	5.83	80.00	6.67	90.00	7.50	100.00	8.33	120.00	10.00
2.500	75.00	6.25	87.50	7.29	100.00	8.33	112.50	9.37	125.00	10.42	150.00	12.50
3.000	90.00	7.50	105.00	8.75	120.00	10.00	135.00	11.25	150.00	12.50	180.00	15.00
3.500	105.00	8.75	122.50	10.21	140.00	11.67	157.50	13.12	175.00	14.58	210.00	17.50
4.000	120.00	10.00	140.00	11.67	160.00	13.33	180.00	15.00	200.00	16.67	240.00	20.00
4.500	135.00	11.25	157.50	13.12	180.00	15.00	202.50	16.87	225.00	18.75	270.00	22.50
5.000	150.00	12.50	175.00	14.58	200.00	16.67	225.00	18.75	250.00	20.83	300.00	25.00
5.500	165.00	13.75	192.50	16.04	220.00	18.33	247.50	20.62	275.00	22.92	330.00	27.50
6.000	180.00	15.00	210.00	17.50	240.00	20.00	270.00	22.50	300.00	25.00	360.00	30.00
6.500	195.00	16.25	227.50	18.95	260.00	21.67	292.50	24.37	325.00	27.08	390.00	32.50
7.000	210.00	17.50	245.00	20.42	280.00	23.33	315.00	26.25	350.00	29.17	420.00	35.00
7.500	225.00	18.75	262.50	21.87	300.00	25.00	337.50	28.12	375.00	31.25	450.00	37.50
8.000	240.00	20.00	280.00	23.33	320.00	26.67	360.00	30.00	400.00	33.33	480.00	40.00
8.500	255.00	21.25	297.50	24.79	340.00	28.33	382.50	31.87	425.00	35.42	510.00	42.50
9.000	270.00	22.50	315.00	26.25	360.00	30.00	405.00	33.75	450.00	37.50	540.00	45.00
9.500	285.00	23.75	332.50	27.70	380.00	31.67	427.50	35.62	475.00	39.58	570.00	47.50
10.000	300.00	25.00	350.00	29.16	400.00	33.33	450.00	37.50	500.00	41.67	600.00	50.00

Короткий спосіб обчислення відсотків за дні.

Капітал множить ся числом днів, а відтак добуток ділить ся відповідним низше поданим дільником.

Від ста	Дільник	Від ста	Дільник
1	36000	5½	6545
1½	24000	6	6000
2	18000	6½	5538
2½	14000	7	5143
3	12000	7½	4800
3½	10286	8	4500
4	9000	8½	4245
4½	8000	9	4000
5	7200	9½	3780

Напр. кілька дасть приходу 522 К по 5% за 60 днів?

$$522 \times 60 = 31320$$

$$\frac{31320}{7200} = 4 \text{ К } 35.$$

Скалі стемплевi i податок особисто-доходовий.

С К А Л Я I.

Векслі платні до 6 місяців i купецькі перекази понад 8 днів			К.	с.
	до	150 К.	—	10
звипш	150	300	—	20
"	300	600	—	40
"	600	900	—	60
"	900	1200	—	80
"	1200	1500	1	—
"	1500	1800	1	20
"	1800	2100	1	40
"	2100	2400	1	60
"	2400	2700	1	80
"	2700	3000	2	—
"	3000	6000	4	—
"	6000	9000	6	—
"	9000	12000	8	—
"	12000	15000	10	—
"	15000	18000	12	—
"	18000	21000	14	—
"	21000	24000	16	—
"	24000	27000	18	—

Від кожних дальших 3000 К. понад 6000 К. оплачує ся більше 2 К. а останок числить ся за цілих 2000 К.

С К А Л Я III.

Контракти купна движимостий, доставки i найму слуг			К.	с.
	до	20 К.	—	14
звипш	20	40	—	26
"	40	60	—	38
"	60	100	—	64
"	100	200	1	26
"	200	300	1	88
"	300	400	2	50
"	400	800	5	—
"	800	1200	7	50
"	1200	1600	10	—
"	1600	2000	12	50
"	2000	2400	15	—
"	2400	3200	20	—
"	3200	4000	25	—
"	4000	4800	30	—
"	4800	5600	35	—
"	5600	6400	40	—
"	6400	7200	45	—
"	7200	8000	50	—

Від кожних дальших 400 К. понад 8000 К. оплачує ся о 2 К. 50 с. більше а останок числить ся за цілих 400 К.

С К А Л Я II.

Грамоти правні: квіти, позички, контр. спілки, векслі по 6 м.			К.	с.
	до	40 К.	—	14
звипш	40	80	—	26
"	80	120	—	38
"	120	200	—	64
"	200	400	1	26
"	400	600	1	88
"	600	800	2	50
"	800	1600	5	—
"	1600	2400	7	50
"	2400	3200	10	—
"	3200	4000	12	50
"	4000	4800	15	—
"	4800	6400	20	—
"	6400	8000	25	—
"	8000	9600	30	—
"	9600	11200	35	—
"	11200	12800	40	—
"	12800	14400	45	—
"	14400	16000	50	—

Від кожних дальших 800 К. понад 600 К. оплачує ся о 2 К. 50 с. більше, а останок числить ся за цілих 800 К.

Податок особисто-доходовий.

від більше як	аж до включно	плат. ся річно		від більше як	аж до включно	плат. ся річно	
		К.	с.			К.	с.
Корони		Корони		Корони		Корони	
1.200	1.250	7	20	7.800	8.400	180	—
1.250	1.300	8	—	8.400	9.200	202	—
1.300	1.350	8	80	9.200	10.000	228	—
1.350	1.400	9	60	10.000	11.000	258	—
1.400	1.500	10	30	11.000	12.000	292	—
1.500	1.600	12	—	12.000	13.000	326	—
1.600	1.700	13	60	13.000	14.000	362	—
1.700	1.800	15	20	14.000	15.000	398	—
1.800	1.900	16	80	15.000	16.000	434	—
1.900	2.000	18	40	16.000	17.000	471	—
2.000	2.200	20	—	17.000	18.000	506	—
2.200	2.400	24	—	18.000	19.000	544	—
2.400	2.600	28	—	19.000	20.000	582	—
2.600	2.800	32	—	20.000	22.000	638	—
2.800	3.000	36	—	22.000	24.000	704	—
3.000	3.200	40	—	24.000	26.000	790	—
3.200	3.400	44	—	26.000	28.000	864	—
3.400	3.600	48	—	28.000	30.000	942	—
3.600	3.800	54	—	30.000	32.000	1020	—
3.800	4.000	60	—	32.000	34.000	1100	—
4.000	4.400	68	—	34.000	36.000	1180	—
4.400	4.800	78	—	36.000	38.000	1260	—
4.800	5.200	88	—	38.000	40.000	1340	—
5.200	5.600	98	—	40.000	44.000	1460	—
5.600	6.000	110	—	44.000	48.000	1600	—
6.000	6.600	124	—	48.000	52.000	1760	—
6.600	7.200	142	—	52.000	56.000	1920	—
7.200	7.800	160	—	56.000	60.000	2080	—

Витяг з тарифи стемплевої.

Пояснене скорочень: „а“ значить „аркуш“, „п. а.“ значить „перший аркуш“, „к. а.“ = „кождий аркуш“, „к. д. а.“ = „кождий дальший аркуш“.

	к. сот.		к. сот.
Авізації (виповідження) судові і спори авізаційні від а. по 24 сот., коли реченець виповіди не є довший як один місяць; в інших разях від а. по	1 —	Бенефіція (Приходи) прошене о надане прихода від к. а. по	1 —
Апеляції і ревізії: 1. Проти вироків в справах, котрих вартість не перевищає 50 кор., від п. а., а як вартість не переходить 100 кор., від п. а.	2 —	Векслі краєві, платні найдальше в ревенци 6 місяців від часу виставлення, а заграничні платні найдальше в 12 місяців — після висоти суми векслевої скалі І. Інші векслі — після скалі ІІ.	
2. Проти вироків в справах спірний, котрих предмет має вартість над 100 кор. до 400 кор., від п. а.	5 —	Векслеві накази платничі — так як судові вирокі.	
3. Коли предмет спірний має вартість над 400 кор. до 1600 кор., від п. а.	10 —	Вироки судові:	
4. Над 1600 кор., від п. а.	20 —	а) Коли вартість спірного предмету квоти 50 кор. не перевищає, 1 кор.	
5. Всі дальші аркуші мають бути по 1 кор. остемпльовані, а коли предмет спору 100 кор. не перевищає, то по 24 сот.		б) до вартости 100 кор.	2 —
Багательні (дрібні) справи підпадають оплаті стемплевій після того, чи предмет спору вартостию своєю 100 кор. не перевищає, або перевищає:		в) над 100 кор. до 400 кор.	5 —
1. Позви і всякі подання судові в справах багательних від а. 24 сот. зглядно по	1 —	г) над 400 кор. до 1600 кор.	10 —
2. Прилоги до прошень від а. по 20 сот., зглядно по 30 сот.		д) над 1600 кор. від вартости предмету $\frac{1}{2}\%$ з 25% додатком.	
3. Відкликаня від п. а. по 1 кор. від к. д. по 24 сот. зглядно по 1 кор.		Вироків відписи (дуплікати) від к. а. — а коли вартість предмету спору не переходить 100 кор.	2 — 1 —
4. Інтимациї угодові від к. а. по 1 кор. зглядно по 2 кор.		Витяги з книг публичних, табулярних і депозитових від а.	2 —
5. Вироки судів багательних, коли вартість предмету спірного не переходить 50 кор. підпадають опл. стем. 1 кор.; при вартости над 50 кор. до 100 кор. опл. ст. 2 кор.; над 100 кор. до 400 кор. опл. ст. 5 кор. а вкінци при вартости над 400 кор. опл. ст. 10 кор. від обох сторін разом.		Гіпотекарні записи , се є грамоти, котрими для безпеки довгу записано гіпотеку, після висоти довжної суми: скаля ІІ. Коли предмет загіпотекованого зобовязаня не дасть ся оцінити, від к. а.	1 —
		Донесеня в справах карних і поліційних вільні від стемпля.	
		Декрети кваліфікаційні (свідощтва), видавані з сторони властей при іспитах публичних, від п. а.	2 —
		— з сторони інших властей, урядів або приватних осіб, від к. а. по	1 —
		— свідощтва для слуг, челядників, зарібників від к. а. по	— 30
		Депозитові квіти , коли від вартости після скалі ІІ. не приходить менша квота	1 —

	к. сот.		к. сот.
Едикти , прошення о оповіщенє публичних ліцитацій і загалом прошення до цивільних судів о виладженє едиктів, від п. а. від к. д. а коли предмет спору 100 кор. не перевисшає	2 — 1 — — 24	Карні справи , запавші вироки, рішення, жалоби, прошення, прилоги і всякі письма вільні від оплати стемплевої.	
Екстабуляційні і інтабуляційні поданя від п. а. від д. а. коли вартість права маючого ся екстабулювати або інтабулювати, 200 кор. не перевисшає, то від п. а. 1 кор. 50 сот. від д. а. прошення 1 кор.: коли вартість права 100 кор. не перевисшає, від п. а. 72 сот.; від д. а.	3 — 1 — — 24	Квіти а) після вартости або ціни, скаля II.; на суму до 4 кор. вільні від стемпля. б) в інших разях	1 —
Жадоби і доноси з причини чинів, котрих укаране лежить в публичнім інтересі; дальше жалоби проти особистого поведеня урядників; донесеня про надужите вітцівської власти, протизаконне виконуванє обовязків з сторони опікунів і кураторів, як також жалоби проти урядів почтових о перевіз, дорученє листів, фрахтів і т. д. вільні від оплати стемплевої.		Контракти: а) аренди і найму після чиншу, скаля II. б) даровизни річий движимих підлягають оплаті належитости лиш тогді, як списує ся грамоту, або як передача дарованої річи має наступити аж по смерти даруючого. Належитість від самої грамоти (окрім належитости процентовой, котру вимірює уряд після вартости річи) платить ся при даровизнах між жиючими від к. а. по а на випадок смерти по в) купна-продажі: Коли предметом є річ движима, від вартости річи після скалі III. Коли предметом є річ недвижима, від к. а. грамоти по 1 кор. і належитість процентова після вартости річи. г) супружі (віно, доживотє) при річах движимих після скалі II-ої від вартости, а при недвижимих від к. а. 1 кор. і належитість процентова.	1 — 2 —
Зголошеня у власти про самостійне заведенє вільного промислу або прошенє о уділенє законом вимаганого призволеня (концесії): Після числа мешканців дотичної місцевости: а) 10.000—50.000 душ, від п. а. б) 5.000—10.000 " " " " в) у всіх інших місцях від п. а.	6 — 4 — 3 —	Легалізация т. є. потвердженє правдивости підпису на грамотах: 1. з сторони публичних урядів: а) За потвердженє підпису сторони б) за рівночасне потвердженє кожного дальшого підпису сторони 2. з сторони нотарів при а) б)	2 — 1 — 1 — — 50
Прошення до властей о позволенє на публичні танці, на отворенє шинків і кавярень поза звичайну годину, на концерти, представленя за платним вступом, на трафіку, від п. а. 2 кор.; від д. а.	1 —	Належитість стемплева при легалізації підписів табулярних грамот перед судом виносить а перед нотарем 20 сот. хотяй би рівночасно більше підписів легалізовано. Протоколи легалізації — є вільні від стемпля.	— 72
Жарти посьвідченя приналежности до громади: а) для слуг, челядників і робітників б) для інших осіб	— 30 1 —		

к. сот.

Метрики хресту, шлюбу, смерти, від кожного поодинокого потвердження с метрик

1 —

Назвища зміна — прошенє о зміну назвища від п. а. 10 кор. від к. д. по

1 —

Оплата належитости стемплевої при двох або більше примірниках грамот — платить ся: При грамотах, котрі підпадають належитости після скаль стемплевих, перші два примірники належито стемплюють ся, дальші по 1 кор. від аркуша. Про се однакож треба донести власти скарбовій найпізнійше в речинци вісьмох днів від часу виставлення грамоти. При грамотах, від котрих платить ся належитість процентову, лиш перший примірник підпадає належитости, а дальші по 1 кор. від аркуша.

Пашпорти — грамоти для подорожних:

а) Для слуг, челядників і робітників, загалом для людей, що жиють з денного зарібку, від кожної грамоти по

— 30

б) для інших осіб від кожної грамоти

2 —

в) до подорожий на час вісьмох днів уживані, так звані „пустки“ — вільні від оплати стемплевої.

Повновласти від аркуша

1 —

Повновласти в ціли відобраня посилки почтової — вільні від стемпля; так само і повновласти виборців при виборах.

Поданя осіб приватних до всіх властей і урядів публичних:

від к. а. по

1 —

Поданя судові і протоколи, в п. а. стемпльовані висше, в дальших все стемплюють ся лише по 1 кор.

Коли предмет спору не перевищає 100 кор., то в судовім доступованю все від а. лише

— 24

к. сот.

Поданя вільні від стемпля: а) о милостиню, о принятє до закладів для убогих;

б) о звільненє від оплати шкільної, або о наданє стипендії, коли до просьби долучено сьвідоцтво убожества;

в) просьби з уряду установлених заступників о звільненє від оплати в процесі їм повіренім, або о звільненє їх від заступства;

г) о зворот шкоди, яку правительство або промада винагородити має;

д) донесеня і предложеня в публичних справах; загалом як всі письма і просьби в справах карних;

е) петиції до публичних властей, Ради державної або Союму, коли в них не ходить о інтерес поодинокї особи, але певної кляси горожан, громади, краю або держави;

ж) жалоби проти поведеня осіб урядових, про наужитє вітцівської власти, еправованє обовязків опікунів і кураторів;

з) поданя в ціли доконаня впміру належитостий скарбових або виєднаня законом признаного опусту;

и) реклямації в часі виборів, прибранці до війська і судах присяглих;

к) поданя до властей адміністратційний, почт, телеграфів, або державних зелізниць дотично обороту товарів і листів, як також відшкодованя за товари і листи;

л) поданя до громад і їх заступників в приватно-правних відносінах межі громадою а подаючим.

Позички — умови о позичку:

після висоти квоти скаля II.

Заявленє вірителів гіпотечних що-до зміни проценту позички і продовженя реченця сплати підпадають оплаті 1 кор. від к. а. коли після скалі II. не є низша належитість.

	к. сот.		к. сот.
Протести векслеві, нотарем списані	2 —	Рубра (написи) т. є. відписи написів подань в справах судових вільні від стемпля.	
Протоколи:		Сьвідоцтва а) з сторони властей і урядів державних, від п. а.	2 —
1. Списані перед судом, від к. а. по а коли вартість спірного предмету квоти 100 кор. не перевищає	1 — — 24	б) з сторони інших властей, громад і осіб приватних, від к. а.	1 —
2. Списані перед іншими властями в спорах межі приватними, коли предмет спору 100 кор. не перевищає, від к. а. в інших разях	— 30 — 72	в) для слуг, челядників і робітників про їх поведене, від к. а.	— 30
Протоколи вільні від стемпля є при списаню послідної волі з самим спадкодавцем або сьвідками, при обвіщеню її, і всі протоколи при спадщинах, списані урядово.		Скрипти довжні гляди позички.	
Прилоги — сторін при поданях і протоколах від к. а.	— 30	Табулярні вписи, то є вписи до книг ґрунтових:	
а коли предмет спору 100 кор. не перевищає від а.	— 20	I. В ціли набутя власности або ужитованя недвижимости:	
Прилоги вільні від стемпля: 1. Книжки, брошури і рукописи до друку призначені, о скілько вони не є для доказу процесового умисне уложені. Інакше підпадають оплаті стемплевій від а.	— 30	а) Коли вже від акту самого уплачено процентову належитість, вільні від інтабуляційної належитости.	
2. Всі публичні папери кредитові з купонами і тальонами.		б) Інакше після вартости 1½% з 25% додатком.	
3. Сьвідоцтва убожества.		II. В ціли набутя інших прав річевих:	
4. Рішення, від котрих уже оплачено при списі актів стемплями належитість скарбову, коли їх уживає ся на прилоги до подань.		а) Коли вартість предмету 200 кор. перевищає, від вартости ½% з 25% додатком.	
Рахунки: а) до 20 кор. вільні від стемпля; б) від 20 кор. до 100 кор. по 2 сот. від а.; в) вище 100 кор. по 10 с. ав. від а.		б) коли предмет не дасть ся оцінити або 200 кор. не перевищає, вільні від оплати.	
Рекурси (від клики) проти рішень низшої власти і надзвичайні прошеня ласки при скарбових переступствах від п. а.	2 —	III. Увільнені крім повисших табулярні вписи в ціли цілковитого або частинного вимазаня вписаного права.	
від кожного слідуячого	1 —	Призволеня на впис з сторони осіб обовязаних, від к. а.	1 —
а коли предмет спору 100 кор. не перевищає, від п. а.	1 —	Тестаменти (завіщаня) і загалом розпорядженя на случай смерти, від п. а.	2 —
від слідуячих по 24 сот.; в справах адміністрацийних від кожного слідуячого аркуша все 1 кор. Рекурси в справах виборчих вільні від стемпля.		від слідуячих	1 —
		Товариства, — донесеня про намірене засноване товариства підпадають оплаті стемпля від а. а прилоги до них по 30 сот. від аркуша; —	
		так само при зміні статутів товариства, однакож просьби і прилоги товариств неполітичних, що не є на зиск обчислені, вільні від стемпля, як також ціла їх переписка з властями і урядами, з виїмком судових справ. — Засьвідчене про істноване товариства від аркуша	1 — 2 —

	к. сот.		к. сот.
Трибунали: — 1. Адміністративний: жалоба як і відпис з него, від аркуша	1 —	Протоколи, в котрих списано угоду — стемплюють ся як протоколи звичайні, а крім того підпадають належитости від угоди.	
прилоги по	— 30		
2. Державний — так як 1.		Услуги — т. є. умови о осьвідчене услуг:	
Угоди: а) Коли предмет не дасть ся оцінити, від к. а. по	1 —	а) Надане сталих духовних і сьвітських урядів і місць службових, — з виїмком денних робітників, післанців і челядників, як також тих місць, що підпадають оплаті такси, від десятилітної платні після скалі III.	
б) Коли через угоду переносить ся власність або посідане недвижимости на другу сторону, кождий а. грамоти по 1 кор., а від вартости належитість процентова.		б) Інші услуги, від трилітної платні скалі II.	
в) У всіх інших разях після вартости скаля II.		Цесії (уступства):	
Угоди інтимация — перед судом заключеної, від аркуша	2 —	а) безплатні так само як даровизни.	
а коли предмет спору 100 кор. не перевищає, то	1 —	б) відплатні при вірительностях, після скалі II.	
Коли угода містить в собі лише формальне узнане акту правного, вже давнійше заключеного, то платить ся лише від а.	1 —	в) відплатні при інших правах, так як купно-продаж.	
зглядно після скалі II., як буде низша належитість.			

Поверхня землі.

Поверхня землі = 509,950.000 квадратних кільометрів, складаєть ся трохи більше як в $\frac{1}{4}$ часті ($28\frac{2}{10}\%$ = 144,110.000 квадр. кільом.) з суші і близько в $\frac{3}{4}$ частях ($71\frac{8}{10}\%$ = 365,839.400 квадр. кільометрів) з води.

Суші має:

Европа	10,249.823 кв. кільом.	413,394.800 мешканців	= 41 на 1 кв. кільом.
Азия	43,746.880	855,215.500	= 20
Африка	29,847.035	145,230.000	= 5
Австралія і Полінезия	8,951.802	6,658.000	= 0.7
Підбігунові краї	12,744.826	91.000	= —

Всього населеня на цілій землі є 1.569,501.300.

З цілої поверхні водної припадає на:

	кв. кільом.	найбільша звісна глибина в метр.	середна глибина в метр.
Великий Океан	$48\frac{1}{10}\%$ = 175,000.000	9.636	3.870
Антлянтський Океан	$24\frac{1}{10}\%$ = 89,860.000	8.500	3.300
Індійський Океан	$21\frac{1}{10}\%$ = 74,890.000	7.000	3.600
Північне ледовате море	$3\frac{1}{10}\%$ = 11,509.400	4.500	2.800
Полудневе	$4\frac{1}{10}\%$ = 14,580.000	5.733	3.000
Довжина рівника	40.070.368 кільом.	Довж. рівнолежника до рівника	111.307 кіль.
„ полуденника	40.003.423	„ „ до зворотника	102.129 „
„ зворотника	36.778.000	„ „ до бігун. колеса	44.508 „
„ бігунового колеса	15.996.280	„ „ на бігуні	0.0 „

Обєм земської кулі виносить 1,082.850,000.000 кубічних кільометрів.

Календар вагітності домашніх звірят.

Початок вагітності	День оплодженя			
	клячи	корови	вівці або кози	свині
1. січня	6. грудня	12. жовтня	3. червня	30. цьвітня
8. "	13. "	19. "	10. "	7. мая
15. "	20. "	26. "	17. "	14. "
22. "	27. "	2. падолис.	24. "	21. "
29. "	3. січня	9. "	1. липня	28. "
5. лютого	10. "	16. "	8. "	4. червня
12. "	17. "	23. "	15. "	11. "
19. "	24. "	30. "	22. "	18. "
26. "	31. "	7. грудня	29. "	25. "
5. марта	7. лютого	14. "	5. серпня	2. липня
12. "	14. "	21. "	12. "	9. "
19. "	21. "	28. "	19. "	16. "
26. "	28. "	4. січня	26. "	23. "
2. цьвітня	7. марта	11. "	2. вересня	30. "
9. "	14. "	18. "	9. "	6. серпня
16. "	21. "	25. "	16. "	13. "
23. цьвітня.	28. марта	1. лютого	24. вересня	20. серпня
30. "	4. цьвітня	8. "	30. "	27. "
7. мая	11. "	15. "	7. жовтня	3. вересня
14. "	18. "	22. "	14. "	10. "
21. "	25. "	1. марта	21. "	17. "
28. "	2. мая	8. "	28. "	24. "
4. червня	9. "	15. "	4. падолис.	1. жовтня
11. "	16. "	22. "	11. "	8. "
18. "	23. "	29. "	18. "	15. "
25. "	30. "	5. цьвітня	25. "	22. "
2. липня	6. червня	12. "	2. грудня	29. "
9. "	13. "	19. "	9. "	5. падолис.
16. "	20. "	26. "	16. "	12. "
23. "	27. "	3. мая	23. "	19. "
30. "	4. липня	10. "	30. "	26. "
6. серпня	11. "	17. "	6. січня	3. грудня
13. "	18. "	24. "	13. "	10. "
20. "	25. "	31. "	20. "	17. "
27. "	1. серпня	7. червня	27. "	24. "
3. вересня	8. "	14. "	3. лютого	31. "
10. "	15. "	21. "	10. "	7. січня
17. "	22. "	28. "	17. "	14. "
24. "	29. "	5. липня	24. "	21. "
1. жовтня	5. вересня	12. "	3. марта	28. "
8. "	12. "	19. "	10. "	4. лютого
15. "	19. "	26. "	17. "	11. "
22. "	26. "	2. серпня	24. "	18. "
29. "	3. жовтня	9. "	31. "	25. "
5. падолис.	10. "	16. "	7. цьвітня	4. марта
12. "	17. "	23. "	14. "	11. "
19. "	24. "	30. "	21. "	18. "
26. "	31. "	6. вересня	28. "	25. "
3. грудня	7. падолис.	13. "	5. мая	1. цьвітня
10. "	14. "	20. "	12. "	8. "
17. "	21. "	27. "	19. "	15. "
24. "	28. "	4. жовтня	26. "	22. "
31. "	5. грудня	11. "	2. червня	29. "

Кляч носить 48½ тижня або 340 днів, а найменше 330 днів, найдовше 419 днів.

Корова ходить тільки 40½ тижня або 285 днів, найменше 240, а найдовше 321 днів.

Вівця і коза носить майже 22 неділі

або 154 днів, найменше 146, а найдовше 158 днів.

Свиня носить над 17 неділь або 120 днів, найменше 109, а найдовше 130 днів.

Сука ходить кітна 9 неділь або 53 днів, а кітка 8 неділь або 56 днів.

Упривілейовані ярмарки в Галичині і Буковині.

Пояснене скорочень:

- 1) Ст. = староство. сд. = суд, пч. = почта, тг. = телеграф. ж. = станція залізнична.
2) * = місто повітове, в котрім знаходять ся всі висше згадані уряди.

- Бабичі Ст.**, ж. Перемишль, сд. Дубецко, пч., тг. Кривча, яр. 4 мая, 6 чер., 24 серп. і 29 вер.
- Балигород Ст.** Ліско, сд. пч., тг. в місци, що понеділка торг.
- Бариш Пв.** Бучач; ж. Озеряни-Бариш, сд., пч., тг. Монастирська, що понеділка торг.
- Белз Ст.** Сокаль, сд., ж., пч., тг., в місци, яр. 9 і 31 січ., 17 мар., 28 цвв., 24 чер., 1 сер., 13 жов., 26 лист. і 12 гр., що понеділка торг.
- Бережани*** яр. 13 січ., 3 лют., 16 і 24 цвв., 21 мая, 6 серп., 20 вер., 18 жов. 26 лист., 18 гр., що понед. і п'ятниці торг.
- Білий Камінь Ст.** Золочів, сд. Олесько, пч., тг. в місци, яр. 2 січ., понед. по нед. запустній, середопісте, понед. по провідній неділи, втор. по Зел. Сьв. 2 дня по сьв. Петрі, 2 дня по Ч. Кресті і на сьв. Филипі. (Всі сьвята після руського кал.), що другу середу торг.
- Бірча*** ж. Перемишль, яр. 2 січ., 29 чер., 4 жов., що середі торг.
- Бібрка*** яр. 13 січ., великий понед., 26 лип., 30 жов., що понеділка торг.
- Богородчани*** ж. Станиславів, яр. 14 січ., середопісте, 7 лип., 8 лист., що середі і п'ятниці торг.
- Болехів Ст.** Долина, ж. сд., пч., тг., в місци, 18 січ., 6 мая, 11 лип., 26 вер., що понеділка торг.
- Болшівці Ст.** Рогатин, ж., сд., пч., тг., в місци, яр. 2 і 28 січ., 15 лют., 16 лип., 27 серп., 20 лист., що понед. торг.
- Борщів*** Що понеділка торг.
- Борислав Ст.** і сд. Дрогобич, пч., тг. в місци, що четверга торг.
- Броди*** яр. 10 січ., 19 мар., 5 мая, 10 серп., 19 вер., 30 жов. і 15 гр., що понед. торг.
- Бучач*** 2 і 18 січ., 14 лют., 29 мар., 6 цвв., 5 мая, 2 і 22 чер., 16 лип., 13 серп., 7 вер., 13 жов., 11 лист. і 12 гр., що четверга торг.
- Будзанів Ст.** Тереховля, сд., пч., тг., в місци, що четверга торг.
- Букачівці Ст.** Рогатин, сд. Бурштин, пч., тг. ж. в місци, яр. 30 мар. 7 лип., 10 вер., 2 лист.
- Буківсько Ст.** Сянік, сд., пч., тг., в місци, яр. 24 лют., 5 лип., що четверга торг.
- Бурштин Ст.** Рогатин, сд., пч., тг. в місци, яр. 18 січ., 23 цвв., 27 серп., 12 гр., що понеділка торг.
- Буськ Ст.** Камінка струм., сд., пч., тг. в місци, яр. 8. січ., 8 лют., понед. по нед. зап., сьвітла середа, 26 мар., 9 мая, 12 і 30 черв., 20 лип., 7 серп., 1 і 18 жовт., 22 лист., 6 гр., що четверга торг.
- Великі очи. Ст.**, сд., ж. Яворів, пч., тг. в місци, яр. 19 лют., 20 цвв., 30 жовт., 24 груд., що середі торг.
- Войнилів Ст.** Калуш, ж. Мартинів, сд., пч., тг. в місци, яр. 13 січ., 5, 6 і 7 мая на худобу, 10 лип. і 18 серп. на товарі крамарскі.
- Глиняни Ст.** Перемишляни, сд., пч., тг., ж. в місци, яр. 15 лют., 8 мая, 8 лист., що вівтірка торг.
- Гологори Ст.**, сд., тг. Золочів, ж. Княже, пч. в місци. Руський Новий рік, Мат. Божої Громничної, на 40 мучеників, на Благовіщенє, по провідній неділи, на сьв. Юрія, Вознесенє, на другий четвер по Божім Тілі, на сьв. Анни, на Спаса (руськ.) на Покрови, на сьв. Михаїла (руськ.), на сьв. Андрея (руськ.).
- Городок*** яр. 19 мар., 19 грудня (4 дни), 14 вер. (2 дни), в понеділок по Божім Тілі, що четверга торг.
- Грималів Ст.** Скалат, сд., пч., тг., ж. в місци, яр. 17 мар., 9 мая, 17 вер., що четв. торг.
- Гвоздець Ст.** Коломия, сд., пч., тг., ж. в місци, яр. 28 січ., 28 мар., 26 лип., 4 жовт., що п'ятниці торг.
- Галич Ст.** Станиславів, сд., пч., тг., ж. в місци, яр. 7 січ., 5 цвв., 5 лип., 12 жовт., що п'ятниці торг.

Голоско вел. Ст., сд., ж. Львів, яр. 6 серпня і на сьв. Анни.

Городенка* яр. 13 січ., 14 лют., 1 марта, 6 цьв. 7 мая, 2 черв., 11 лип., 27 сер., 8, лист. що вівтірка і п'ятниці торг.

Гусаків Ст. сд., тг., ж. Мостиска, пч. в місци, яр. 8 мая, 27 серп., 8 жовт., 18 груд., що четверга торг.

Гусятин* яр. 12 вер., а на случай сьвята — в слідуєчий день, що черга торг.

Делятин Ст. Надвірна, ж., сд., пч., тг., в місци, яр., 25 мар., 1 черв., 27 серп. 30 лист., 21 грудня.

Деревач Ст. Львів, 5 цьв., 19 мая, 28 черв. 9 вер., 1 жовтня.

Доброміль* яр. 19 січ., від 1—8 серп., 26 жов., що понеділка торг.

Добротвір Ст. і сд. Камінка стр., ж. тг. Холоїв, пч. в місци, яр. 19 січ. 8 мая, 10 вер., що другий вівторок торг.

Долина* яр. 14 лют., 13 мая, 6 лип., 1 серп., 13 жовт., 21 груд., що четверга торг.

Дрогобич* що четверга торг.

Дубецко Ст. і ж. Перемишль, сд., пч., тг. в місци що вівтірка торг.

Дукля Ст. Коросно, сд., пч., тг., в місци, ж. Івонич, яр., 7 січ., 25 лют., 19 март., Вознесенє і Боже Тіло (латинське), 24 чер., 22 лип., 29 серп., 25 лист., 4 гр., що четверга торг.

Дунаїв Ст., сд. Перемишляни, тг. Поморяни, ж. пч. в місци, яр. 2 січ., 31 мар., 24 черв., 18 жов., що вівтірка торг.

Жовква* яр. 9 січ., в середу 4-го тижня вел. посту руськ., 8 мая, 10 черв., 14 вер., 5 жовт., 12 лист., що вівтірк. і п'ятн. торг.

Журавно* яр. 29 січ., в 4 середу вел. посту, в понеділ. по Томиній нед., вівторок по Зел. Сьв., 27 лип., 21 вер., 13 жовт., 12 листоп., що середи торг.

Жидачів* яр., 18 січня, 10 вересня, 7 листопада (після руськ. кал.).

Заболотів Ст. Снятин, сд., пч., тг., ж. в місци, яр. 18 січ., 11 лют., 6 цьв., 5 мая, 11 липня, 10 і 28 вересня, 7 листопада, 12 грудня, що вівтірка торг.

Заліщики* яр. на худобу 4 січня, 4 марта, 4 мая, 10 липня, 4 жовт., 4 груд., що п'ятниці торг.

Збараж* в послідний день першого тижня вел. посту руськ., 25 цьв.,

6 лип., 13 вер., 30 жовт., 18 груд., що пон. і п'ятн. торг.

Зборів* яр., 5 липня, 17 серпня, 25 вересня, 31 грудня, що вівтірка торг.

Золочів* яр. 19 січня, 12 лютого, 7 мая, 1 серп., 10 вер., 8 і 28 лист., 22 груд., що середи і суботи торг.

Калуш* яр. 18 січ., 11 лют., 13 марта, 27 цьв., 16 мая, 6 черв., 20 лип., 1 жовт., 17 лист., 10 грудня (2 дни), 27 серпня (5 днів), 28 вер. (3 дни), що п'ятн. торг.

Камінка струмілова* яр. 2 січня, 21 марта 7 цьв., 54 черв., 11 лип., 18 серпня, 15 жовт., 21 лист., що вівтірка торг.

Книгиничі Ст., сд. Рогатин, тг., ж. Псари, пч. в місци, яр. 19 січ., 11 лют., 21 марта, в понеділок по руській цьвітній неділи, 21 мая, 6 лип., 18 серп., 20 верес., 7 лист., 8 груд., що понеділка торг.

Коломия* яр. 6 лют., 24 цьв., 13 черв., 3 і 28 серп., 13 вер., 30 жовт. 13 груд., що понеділка і п'ятниці торг.

Коропець Ст. Бучач, сд. Потік золотий, ж. Нижнів, пч., тг., в місци, що вівтірка торг.

Комарно Ст. Рудки, сд. пч., тг., ж. в місци, що понеділка торг.

Копичинці Ст. Гусятин, сд., пч., тг., ж. в місци, що середи торг.

Королівка Ст., сд., ж. Борщів, пч., тг. в місци, яр. 29 січ., в середопісте і на Вознесенє (руське), 24 черв., 8 серп., 10 верес., 9 лист., 19 груд., що четверга торг.

Косів* ж. Вижниця Ярмарки після руськ. кал.), в четвер першого тижня велик. посту, вівторок перед вознесенєм, 25 сер., 11 жов. (на случай сьвята — в слідуєчий день), що понеділка і п'ятниці торг.

Козлів Ст. Бережани, сд. Козова, ж. Озірна, пч., тг. в місци, що четверга торг.

Козова Ст. Бережани, сд., пч., тг., ж. в місци, яр. 9 січ., 15 лют., 24 черв., 12 лип., 28 серпня, 21 вер., 8 лист., 4 грудня, в понеділок по Благовіщеню в пон. по Томиній нед. руськ., що вівтірка торг.

Краковець Ст. Яворів, сд., пч., тг., в місци, яр. 14 січ., в понед по Томиній нед. руській, 25 лип., 27 вер., 18 жов., 25 лист., що четверга торг.

- Крукеничі Ст.**, сд. ж. Мостиска, пч., тг. в місци, яр. 28 січ., 5 марта, 23 цвв., 23 лип., 13 жовтня.
- Криниця Ст.** Новий Санч, сд., Мушина, пч., тг., ж. в місци, що другу середу торг.
- Кристинопіль Ст.**, і сд., Сокаль, пч., тг., ж. в місци, яр. 14 січня, 5 мая, в п'ятницю по Вознесеню (руськім), 13 вересня.
- Кривча Ст.** і ж. Перемишль, сд. Дубецко, пч., тг., в місци, 13 січ., 25 марта, 31 лип., 18 грудня.
- Кривче Ст.** Борщів, сд. Мельниця, ж. Єрмаківка, пч., тг., в місци, яр. 18 січня, 30 цвв., 17 лип., 8 грудня.
- Кудринці Ст.** Борщів, сд., тг., Борщів, пч., в місци, що четверга торг.
- Кулачківці Ст.** Коломия, сд., пч., тг., ж. Гвоздець, яр. 9 січ., 15 лют., 6 марця, 19 цвв., 24 мая, 6 черв., 18 і 27 сер., 6 вер., 12, 21 і 29 грудня.
- Куликів Ст.** Жовква, сд., пч., тг., ж. в місци. 2 січ., 5 лют., 13 цвв., 7 лип., 28 сер., 20 жовтня.
- Кути Ст.** Косів, сд., пч., тг., в місци, ж. Вижниця, яр. 30 січ., 24-го дня по руськім Великодни, 26 вер., 13 лист., що вівтірка і п'ятниці торг.
- Лежайськ Ст.** Ланцут, сд., пч., тг., ж. в місци, 21 січня, 23 цвв., 9 мая, 5 і 24 серп., 4 жовт., 6 груд.
- Лісько*** що вівтірка торг.
- Любачів Ст.** Цішанів, сд., пч., тг., ж. в місци, яр. 21 мар., 21 мая, 29 чер., 8 серп., 20 вер., 13 груд., що вівтірка торг.
- Лютовиска Ст.** Лісько, ж. Устрики дол., сд., пч., тг., в місци, яр. 13 січ., середопісте і понед. Зел. Сьв. (руськ.), 11 лип., 18 сер., 20 вер., 13 груд., що четверга торг.
- Львів*** яр. 21 січ., 24 мая, 12 жовт., торг більший що вівтірка і п'ятниці, торг звичайний що день, а то; на збіже в понеділки, середі і п'ятниці, на худобу пасену в середі, а худобу робучу в п'ятниці.
- Ланчин Ст.** Надвірна, сд. Делятин, пч., тг. в місци, яр. 18 січ., 5 мая (8 день), 11 лип., 13 жов., (3 дни), що понед. і четв. торг.
- Лопатин Ст.** Броди, ж. Заболотці, пч., тг., сд., в місци, яр. вівторок по руськ. Зел. Сьв., 11 лип., 11 серп., 20 вер., що другу середу в місяци торг.
- Лисець Ст.** Богородчани, ж. Станиславів, сд., пч., тг., в місци, яр. 2 січня, 11 лют., 8 мар., 24 черв., 11 лип., 18 сер., 26 жов. 26 лист.
- Магерів Ст.** Рава Руська, сд., Немирів, тг., ж. Добрусин, пч. в місци, яр. 9 січ., 15 лют., 17 і 29 мар., 23 черв., 12 і 27 лип., 21 вер., 20 жов., 26 лист., 19 грудня.
- Мельниця Ст.** Борщів, ж. Іванє пусте, сд., пч., тг., в місци, що другий вівторок торг.
- Миколаїв Ст.** Жидачів, сд., пч., тг., в місци, ж. Дроговиже, яр. 14 січ., 6 серп., 9 вер., що вівтірка торг.
- Микулинці Ст.** Тернопіль, ж. Струсів, сд., пч., тг., в місци, що понеділка торг.
- Милятин Ст.** сд. Камінка струм., тг., ж. Задвіре, пч. в місци, що четверга торг.
- Монастир Крехівський Ст.** і сд. Жовква, ж. і тг., Глинсько, пч. в місци, яр. 21 мая.
- Монастириска Ст.** Бучач, сд., пч., тг., ж. в місци, що середі торг.
- Мостиска*** яр. 25 лют., 24 черв., (коні), 10 серп., 2 лист., (коні), що четв. і п'ятн. торг.
- Мости вел. Ст.** Жовква, сд., пч., тг., в місци, ж. Кристинопіль, яр. 15 лют., 5 цвв., 10 вер., 12 груд., що п'ятниці торг.
- Надвірна*** яр. 18 січ., 11 лип., 13 жовт. (3 дни), 5 мая (8 день), що понеділка і четверга торг.
- Нараїв Ст.**, сд., тг., Бережани, пч. в місци, яр. 18 січ., 26 мар., 6 цвв., 14 мая, 6 лип., 6 серп., 26 вер., 3 груд., що вівтірка торг.
- Навария Ст.** Львів, сд. Щирець, тг., ж. Глинна-Навария, пч. в місци, яр. 18 січ., 14 лют., 11 лип., 16 серп., 26 вер., 10 лист., що середі торг.
- Немирів Ст.** Рава Руська, сд., пч., тг., в місци, ж. Горинець, яр. 19 січня, 8 лист., що четверга торг.
- Нижанковичі Ст.** Перемишль, сд., пч., тг., ж. в місци, яр. 16 січ., 1 мар., в понед. по сьв. Трійці (руськ.), 26 черв., 18 груд., що середі торг.
- Нове місто Ст.**, сд. Доброміль, пч., тг., ж. в місци, яр. 11 листопада.
- Нижнів Ст.** Товмач, сд., пч., тг., ж. в місци, яр. 19 січня, 11 лют., 29 мар., 4 мая, 24 червня, 6 лип., 13 серп.,

- 10 вер., 7 жов., 20 лист., 3 груд., що четв. торг.
- Обертин Ст.** Городенка, ж. Коршів або Турка к. Коломиї, сд., пч., тг., в місци, 18 січ., в посл. день руськ. зап., 6 цв., 7 мая, 24 черв., вівторок по руськ. Зел. Сьв., середопісте руськ., 13 лип., 1 і 18 серп., 20 вер., 13 жовт., 9 лист., 12 і 19 гр., що четверга торг.
- Олесько Ст.** Золочів, ж. Ожидів, сд., пч., тг. в місци, яр. 14 лют., 14 цв., 21 мая, 6 лип., 20 вер., 7 і 20 лист., 18 гр., що пятн. торг.
- Отинія Ст.** Товмач, сд., пч., тг., ж. в місци, яр. 16 січ., 2 лют., 8 мая, 11 липня, 6 сер., 20 жов., що вівтірка торг.
- Озірна Ст.** Золочів, сд. Зборів, пч., тг., ж. в місци, яр. 12 січ., по руськ. Великодни, 20 липня, 20 жов., що понеділка торг.
- Озеряни Ст.**, сд., ж. в Борщів, пч., тг. в місци, що середі торг.
- Печеніжин*** яр. 19 січ., 7 цв., 4-го дня по руськ. Зел. Сьв., 28 сер., 27 вер., 8 лист.
- Перегицько Ст.** Долина, сд. Рожнітів, ж. Креховичі, пч., тг. в місци, яр. в другий понед. велик. посту (руськ.), 5 мая, 24 черв., 27 липн., 9 лист., 4 грудня.
- Пістинь Ст.** сд. Косів, ж. Коломия, пч., тг. в місци, яр. 29 мар., в пон. по руськ. Зел. Сьв., 8 серп., 10 вер., що вівтірка торг.
- Підгайці*** яр. 13 січ., 11 лют., середопісте руське, понед. по Томиній неділи руськ., Вознесенє (руськ.). 11 лип., 27 серпня, 26 вер., 30 жов., 20 лист., 18 гр., що четверга торг.
- Потік золотий Ст.**, ж. Бучач, сд., пч., тг. в місци, (після руськ. кал.) понед. запуст., вівторок по Зел. Сьв., по Спасі, Стрітеню, сьв. Івані Богослові, що середі торг.
- Порохник Ст.** ж. Ярослав, сд., пч., тг. в місци, яр. 21 січ., 26 лип., що четв. торг.
- Перемишль*** яр. 26 черв., 9 груд., що понед. і пятниці торг.
- Перемишляни*** яр. 1 січ., 14 лют., 28 мар., 29 мая, 11 черв., 11 лист., що пон., торг.
- Рава Руська*** яр. 21 січ., 7 лип., 27 серп., 22 груд., що понеділка торг.
- Радехів Ст.** Камінка струм., сд., пч., тг. ж. в місци, що друдий четвер торг.
- Рогатин*** яр. 19 січ., 15 лют., 1 марця на худобу і коні, 19 черв., 26 лип., 27 вер., що середі і пятниці торг.
- Розділ Ст.** Жидачів, сд., ж. Николаїв, пч., тг. в місци, яр. 19 мар., 16 лип., 29 лист., що понеділка торг.
- Рожнів Ст.** Снятин, сд., ж. Заболотів, тг. пч. в місци, що четверга торг.
- Рожнітів Ст.** Долина, ж. Креховичі, пч., тг., сд. в місци, яр. середопісте і вівторок по Зел. Сьв. руськ., 14 січ., 12 лип., 13 сер., 20 вер., 21 лист.
- Руда Ст.** сд. Жидачів, пч., тг., ж. Гніздичів-Кохавина. яр. 13 січня, 6 липня.
- Рудки*** яр. 2 линня, 15 серпня, 8 вересня, що вівтірка торг.
- Судова Вишня Ст.** Мостиска, сд., пч., тг., ж. в місци, яр. 1 січня, Пр. Тройці (руськ.), 26 липня, 20 вересня, що середі торг.
- Самбір*** що четверга торг.
- Сянік*** яр. вівторок перед Зел. Сьв., в понед. переп Різдом Хр., що пятниці торг.
- Сасів Ст.** сд., ж. Золочів, пч., тг. в місци, яр. 14 лют., 24 черв., 30 вер., 6 груд. що середі і суботи торг.
- Скала Ст.** сд. Борщів, пч., тг., ж. в місци, що четверга торг.
- Сколе*** яр. 13 січ., середопісте, 13 жовт., 18 груд.
- Снятин*** яр. середопісте, Зел. Сьв., на Ілії, сьв. Івана Хр., Різдово М. Божої (все після руськ. кал.), що пон., сер. і пятн. торг.
- Солотвина Ст.** Богородчани, сд., пч., тг., в місци, ж. Надвірна, яр. 2 лют., понед. по Томиній неділи, четвер по Возн. (все після руськ. кал.), 20 лип., 8 лист., 8 гр., що пятниці торг.
- Станиславів*** яр. 15 лют., 29 марта, пятниця по Божім Тілі, 13 вер., 4 гр., що четв. торг.
- Старасіль Ст.** Старий Самбір, сд., пч., тг., в місци, ж. Хирів або Бачина-Созан, яр. 2 січня, 20 вересня, що пятниці торг.
- Старий Самбір*** яр. 24 чер., що вівтірка торг.
- Стрий*** яр. від 8—15 мая від 15—23 серпня, від 7—20 вер., від 5—13 гр., що четв. торг.

- Стриліска нові Ст.** ж. Бібрка, сд., пч., тг., в місци, яр. 19 січня, вівторок по Зел. Сьв., 16 серпня, що понеділка торг.
- Тернопіль*** яр. 2 січня, 14 лют., середопісте руське, понед. по Томиній нед. 24 черв., 26 липня (коні), 18 серпня, 26 вересня, 20 листопада, що середі торг.
- Тартаків Ст.** сд., ж. Сокаль, пч. тг. в місци, яр. 14 лют., 30 марта, 30 жов., 18 гр.
- Товмач*** яр. в п'ятницю по руськ. Вознесеню, 6 грудня, що середі торг.
- Теребовля*** 6 і 16 липня, що вівтірка торг.
- Турка*** яр. 11 і 12 січня, 13 і 14 лютого понед. і вівт. 4 тиждня перед руськ. Великоднем, четв. і пятн. перед Зел. Сьв. (руськ.), 9 і 10 лип. 25 і 26 серп., 18 і 19 вер., 11 і 12 жов., 22 і 23 лист., що середі торг.
- Тисьмениця Ст.** Товмач, сд., пч., тг., ж. в місци, яр. в понед. по руськ. Новім Році, в вел. середу руськ., в четв. перед руськ. Зел. Сьв., 27 чер., що понеділка торг.
- Угнів Ст.** Рава Руська, сд., пч., тг., ж. в місци, яр. на Успенє М. Божої, а зачинає 22 серпня і треває до кінця серпня.
- Улашківці Ст.** сд., Чортків, ж. Ягольниця або Озеряни-Пилатківці, пч., тг. в місци від 24 червня аж до 12 липня великий на ціле Поділе ярмарок.
- Усте Зелене Ст.** Бучач, сд. Монастирська, ж. Коростятин, пч., тг. в місци, яр. 12 січ., 21 марта, 5 мая, 6 жовт., 3 грудня, що четверга торг.
- Фредропіль Ст.** Перемишль, сд., тг., ж. Нижанковичі, пч., в місци, яр. 2 січ., 25 мар., і 2 серп., 19 листопада.
- Хотимир Ст.** Городенка, сд. Обертин, тг. Товмач, пч. в місци, яр. Нов. рік, понеділок запустний, на Алексія, четвер перед Зел. Сьв., на сьв. Івана на сьв. Михаїла, на сьв. Николая, (Всі сьв. після руск. кал.) на М. Божої Рожанцевої, що понед. торг.
- Ходорів Ст.** Бібрка, 14 січ., 5 мая, 13 лип., 12 жовт., що четверга торг.
- Хоростків Ст.** Гусятин, що понеділка торг.
- Холоїв Ст.** Камінка струм. 6 липня, що пон. торг.
- Хирів Ст.** Старе місто, що вівтірка торг.
- Цішанів*** яр. 2 січня, в перший понеділок жовтня, що вівтірка торг.
- Чернелиця Ст.** Городенка, сд., тг., ж. Городенка, пч. в місци, що понеділка торг.
- Чортків*** яр. 2 лют., 21 мар., 21 мая, 11 липня, 27 серп., 8 лист., 21 груд., що четверга торг.
- Чижки Ст.** Львів, сд., пч., тг. Винники, ж. Борщовичі, 2 липня, 14 вер., 5 листопада.
- Щирець Ст.** Львів, сд., пч., тг., ж. в місци, яр. 2 січня, вівторок по Зел. Сьв., 13 лип., 30 вересня, що четверга торг.
- Яблонів Ст.** Печеніжин, ж. Коломия, сд., пч., тг. в місци, яр. 31 січ., 15 лют., 14 мая, 29 серп., 14 жов., 30 груд., що четв. торг.
- Яцьмир Ст.,** сд. Сянік, ж. і тг. Заршин, пч. в місци, яр. 12 марта, 24 червня, що першого вівтірка в місяци торг.
- Янів (к. Львова) Ст.** Городок, сд., пч., тг., ж. в місци, яр. 13 січня, на Возн. руське, 20 лист., що четверга торг.
- Янів (к. Теребовлі) Ст.** Теребовля, сд. Будзанів, пч., тг. в місци, ж. Деренівка, що п'ятниці торг.
- Ярослав*** яр. 12 січня, 10 марта, 13 червня, 2 вересня, що понеділка торг.
- Яричів Ст.,** сд. Львів, ж. Борщовичі, пч., тг. в місци, яр. 21 січня, 31 мая, 19 вер., 11 грудня, що середі торг.
- Язловець Ст.,** сд., ж. Бучач, пч., тг. в місци, що вівтірка торг.
- Яворів*** яр. 6 мая, 1 вересня, 26 жовтня, 12 грудня, що понеділка торг.
- Єзупіль Ст.** Станиславів, сд. Галич, пч., тг., ж. в місци, яр. 27 червня, 28 липня, 29 вересня.

Б у к о в и н а.

- Бояни** (пов. Чернівці) 1-го і 2-го дня по руськ. Вознесеню, 9 липня, 6 серпня, 26 вересня, 3 листопада, 3 грудня; тижневий торг що середі і п'ятниці.
- Вашківці** над Черемошем: день перед Благовіщенєм, день перед св. Юром, 16 серпня, 30 падолиста. Що четверга торг.
- Вама** (пов. Кімполюнг). Що середі торг.
- Виків** (пов. Радівці). Що четверга торг.
- Вижниця** 28 січня, 8 днів, 3 дні перед Цвїтною неділею, в четвер і п'ятницю по Великодні, 14 днів перед Во-

знесенем 11—13 серпня, 24—26 вересня, 11—13 листопада, 30 і 31 грудня.

Гура Гумора (пов. Сучава). Що вівтірка торг.

Дорна Ватра (пов. Кімполюнг). Що четверга торг.

Заставна (пов. Кіцмань) 29 марта, 24 червня, 13 листопада (на худобу).
Що вівтірка торг (овочі і дерево).

Звиняч (пов. Кіцмань). Що четверга торг.

Качика (пов. Радівці) 15 серпня. Що понеділка торг.

Кімполюнг. Що понеділка торг.

Кірлібаба (пов. Кімполюнг). Що середи торг.

Кіцмань. Торг що середи і суботи.

Радівці 5 мая, 20 падолиста. Що п'ятниці торг.

Садагура (ярмарок на товар) 6 лютого, в четвер перед цвітною неділею, 1 серпня, 4 вересня, 13 жовтня, 5 і 28 падолиста, 4 грудня (кождий по 4 дни). Що четверга торг.

Серет 14 лютого, 25 мая, 27 серпня, 18 грудня. Що вівтірка і п'ятниці торг.

Солка (пов. Радівці). Що середи торг.

Сторожинець: 13 мая, 2 жовтня (оба по три дни). Що четверга торг.

Сучава 2 січня, в четвер по Зел. св'ят., на св. Прокопа, в день св. Самуїла, на Воздвижене, на св. Дмитра.

Чернівці 11—25 липня, 7—15 падолиста. Від 1—10 серпня і 23—31 жовтня торг на вовну і торги що понеділка, середи і п'ятниці.

Для тих, що їдуть до Прус.

Десятки тисяч наших людей, що їдуть на зарібки до Прус підписують контракти, на підставі котрих працюють, хоть найчастійше зовсім не знають, що они підписали і нераз через то добре терплять.

Щоби помочи в тім нашим людям, передруковуємо тут цілий контракт, який дає бюро в Мисловицях і Найберуні з зазначенем важнійших місць розстріленими буквами і дописанем в скобках додатків, які подибуємо по контрактах поодиноких країв, або подаванем наших уваг. Нім хто вибере ся до Прус, повинен собі той контракт докладно перечитати і вважати на всьо, особливо для себе неприємне, щоби, як буде мав підписувати свій контракт, знав що підписує і дивив ся добре, чи нема чого в контракті дописаного, або підчеркненого чорнилом, або видрукованого товстими буквами, бо то є найважнійше, на то дідичі кладуть особлившу увагу.

В однім селі в Прусах зробили наші люди минушого року страйк, за то, що дідич казав їм в жнива робити поза означені години і за то не платив. Они були певні, що дідич мав їм заплатити, а дідич казав, що після контракту § 2. не є до того обовязаний. Натер-

піли ся бідні богато і кар і шкоди, доперва місіонар витолкував їм з їх власного контракту, що неслушно страйкували, бо підписали в контракті, що коли в жнива випаде нагла робота поза означеними годинами, до неї обовязують ся без осібної надгороди. Наглість роботи означає дідич. Того рода непорозумінь можна уникнути, коли знає ся докладно контракт, що в нім і де є написано і в справі тяжших для людей умовій скаже ся дідичови своє застережене дописати і то зараз перед підписанем контракту.

Контракт має девять уступів або параграфів. Читайте його уважно, кожде слово дуже важне. Ось він:

Сьвідоцтво зобовязання для заграничних рільних робітників.

§ 1. Час зобовязання.

У дідича Н. Н. в — почта — станция залізниці — повіт — край (то є адреса, треба собі то відписати) зглядно у його правного наслідника вступають низше підписані особи до праці від прим. 1. марта — до укінчення всіх господарських робіт — до прим. 20. грудня і зобовязують ся кожду через працьодавця або його заступника повірену їм так денну

як гуртівну роботу, сповняти вірно і пильно (не лиш на його ґрунтах, але де скаже).

Всі підписані ручать, що суть зовсім здорові і без всяких працю спинюючих уломностей (женщини не сьміють бути вагітні) і що знають всі господарські роботи.

Особи зобовязані до військової служби осьвідчають, що они не знають про покликанє їх в часі зобовязаня до якої військової служби.

Після того § 1. зобовязують ся підписані на контракті вибути цілий час записаний в контракті, працювати совістно і не опускати служби навіть до військових вправ. Хто до вправ має йти, най не їде до Прус, а як довідає ся по часі, що мусить, то має се дідичови заявити сейчас і просити його, щоби признав йому за відбутий час часть кавціі, бо кошта дороги і часть кавціі тратить ся.

§ 2. Час праці.

Праця денна треває від години — рано до — години вечер з перервами, які на місци уживають на сніданє, обід і підвечірок. (Звичайно зачинають роботу 1/2 6, на сніданє і підвечірок дають пів години, а на обід 1—2 години. Декуди є дописка тут, що перед 1. цвітня і по 1. жовтня підвечірку нема).

В наглих случаях мусять робітники також працювати понад визначені години. Коли заходять нагли случаї рішає працьодавець або його заступник.

Плата за кожду годину виносить в такім случаю для мушин 15 ф., для жінок, дівчат і хлопців 10 ф. Як робітники получають підвисшену платню в жнива тоді робота поза годинна не буде плачена окремо.

Крім неділь і сьвят евангелицьких мають греко-католицькі робітники право сьвяткувати слідуючі свої греко-католицькі сьвята: Різдво 7. січня, Йордан 19. січня, Благовіщенє 7. цвітня і Чесного креста 27. вересня.

§ 2. приписує, як довго треває праця що дня. Надзвичайні роботи поза означені години платять ся. Тільки в жнива, коли робітники беруть висшу плату, не платять ся. Отже ті, що страйкували

програли, бо § 2. каже виразно, що в жнива позагодинні роботи не оплачує ся окремо. Що до сьвят, то дотепер мали Русини право на більше їх, від тепер обовязують лише чотири. Неділі і сьвята місцевих людей прислугують розуміє ся і нашим, а більше, як місцеві мають Русини мати свої чотири сьвята, щоби самі памятали, що они є иншого гр. кат. обряду, а і люди місцеві виділи і знали, що Русини мають инший обряд і свої сьвята. Решту наших сьвят треба сьвяткувати з місцевими людьми разом після їх календара, а як они того сьвата не мають, то перенести на неділю. Наші Власти церковні були змушені число сьвят для пруських робітників ограничити, бо не могли позволяти на таке сьвяткованє, як наші люди сьвяткують там. Всьо доокола працює, а наші люди звичайно без церкви і відправи в такі свої сьвята пють і розпустують без дозору і ще часто не знають, коли то сьвято випадає і годять ся на якийбудь день. Дідич за то накладає грошеві кари, бо думає, що люди з лїнивства сьвяткують. На зазначенє, що ми Русини гр.-кат. обряду, вистарчить чотири наші сьвята після старого календара. Прочі сьвята не касують ся, а лише за для конечних причин треба їх сьвяткувати після місцевого календара або перенести на неділю. Розпорядженє наших церковних Властей треба длятого признати дуже запопадливим і щасливим для добра душевного наших зарібників, бо через те буде тепер менше грїха і марнотравства. (Великдень і Зелені сьвята обходять ся одним днем в неділю, Різдво також лише одним днем 7. січня).

§ 3. Платня.

Платня і услівя праці є в цілій Німеччині однакові. Сего року видані контракти мають в зимових місяцях висші, чим передше, заплати. При полевих роботах виносить сегорічна платня:

1. для хлопів і сильних хлопців, що уміють косити:	до 15. марта	від 15. марта	від 1. червня	від 1. вересня
		до 31. мая	до 31. серпня	
2. для жінок, дівчат і хлопців:	М 0·90	М 1·—	М 1·10	М 1·—
	М 0·70	М 0·80	М 0·90	М 0·80

Підчас жнив через п'ять тижнів дістають перші М 1'40, а другі М 1'20.

Виплата наступає що тижня, або що два тижні. Через перших 10 тижнів задержує дідич по 3 марки з платні як кавцію, котру виплачує разом при відході робітника, коли вибув цілий час. Як утіче робітник перед часом, кавція пропадає. За годоване коний і худоби поза час праці платить ся в будний день 20 феників, в неділю 50 фен. За надобовязкові години дістають робітники крім жнив (§ 2.) хлопи 15 фен., дівчата і хлопці 10 ф. за годину.

В жнива, при зборі бараболі і бураків, при обсікуваню бураків може бути платня акордова. Ту треба уважати, що о акорді написано, бо деякі пани не хотять давати робіт на акорд і в контракті жадати дописаня, коли дасть акорд і кілька буде платити.

Служниці і парубки дістають 240—300 М річно.

§ 4. Помешканє і депутат.

Депутат дістає кожний робітник на тиждень: 10 фунтів хліба для мушин, 8 фунтів хліба для жінок, дівчат і хлопців, 1 фунт ячмінних круп або рижу, 1 фунт стручкових овочів, 1 фунт муки, 1 фунт смальцю, 1 фунт мяса або 70 феників на мясо, після волі працьодавця, 25 фунтів бараболі, 7 літрів збираного молока або $3\frac{1}{2}$ літра незбираного молока — дечню 1 літер згідно $\frac{1}{2}$ — або солодкої кави з молоком, $\frac{1}{2}$ фунта соли. З сего депутату не вільно робітникови нічо продавати. Відпадки і остатки належать до працьодавці. Одержанє депутату єсть незалежне від денної або гуртвнної праці.

Дальше одержує ся спільне помешканє, після полів розділене, спільну кухню до вареня і праня, опал і світло, а крім сего для кожного видає ся сінник і вовняний коц. Робітники мусять самі собі рубати дрова.

Харч варить одна жінка (кухарка), котру призначає працьодавця або його заступник з помежи самих людей. Коли провідник (Vorarbeiter) має жінку, то она зістає кухаркою. Она також має попрятати ціле помешканє і наобирати бараболі, а також прати біле для робітників. Працьодавець увільнює її від інших праць, до сеї роботи. Она дістає

ту саму платню, що і інші робітниці а також відповідну платню за неділі і свята. В вільнім часі мають її інші робітники помагати.

Єсли котрий з підписаних не додержить в § 1. означеного часу праці: або через своє захованє окажесь конечність його скорше видалити, то має він зараз по розв'язаню умови опустити призначене йому місце і нічліг. Наколиби опирав ся, прислугує працьодавцеві право його до того змусити.

Порядок в помешканю має перестерігати дозорець наставник, згідно особа яку працьодавець або його заступник до того призначить а в їх не-присутности найстарша віком особа.

На сей §. звертаємо особлившу увагу. Коли означеного тут депутату урядники не видають точно, треба зараз про се самому дідичови донести, показуючи то, що неправильно вифасувало ся. Всьо треба спожити, не вільно продавати нічого і щадити. Щоб добре працювати треба добре їсти. Навіть, коли за мало кому того, докуплювати і їсти до сита, бо того треба до тяжких робіт.

Коли помешканє невідповідне, треба сейчас жадати від дідича поправи, не чекати аж кавція буде в його руках. Поділ мешканя на осібне для дівчат є для них так важне, що тут можна і через місцеву поліцію собі помочи, коли поділу властиво нема. Дівчата повинні з огляду на небезпеку знеславлення, жадати для себе дійсно відосібленого мешканя і забезпеченого від нападів розпитих нераз нападників, тоді не одна не буде оплакувати своєї гіркої долі. То їм належить ся, щоб були відділені, найже тут будуть осторожні і старають о се зараз на самім вступі.

В кухні має бути печ, а кожний і кожда має мати свій сінник і коц. Ані одного дня не чекати, тільки, як чого з того нема, заявити панови, що, коли до того а того дня не дістануть, що їм після контракту належить ся, то зривають контракт через поліцію і підуть де инде на роботу.

Кухарку після контракту з Берлінської централі робітничої назначає сам працьодавця. Се коротке сказанє є для наших людей дуже неприхильне, бо то

значить, що она може бути хтобудь нпр. Німка якась. Контракт з палати робітничої в Штетін має додаток, що ми його подали в скобках. При тім пункті треба казати собі дописати в контракті конечно, що кухарка має бути вибрана з поміж самих робітників, бо така зварить смачнійше і можна з нею розмовити ся і лекше її припилньувати, щоби всьо, що єї дає ся, варила, а не щадила для себе. То людям належить ся і слушно можуть того домагати ся. Міسیونарі все чули скарги на харч, де кухарка не була Русинка. Така кухарка йде звичайно, коли людей є до 10, півтора години скорше з роботи до дому варити. Коли людей є понад 10 до 20, то она рано від сніданя, по полудни від підвечірку остає дома цілий день, а в неділю і сьвято дістає осібну заплату.

Викинене з хати робітника розуміє ся сейчасове, нім справа судом рішена, через працьодавцю, як робітник не дає ся, то і через поліцію на случай недодержаня умовин в § 1. означених є § дуже несправедливий. Проти него протестував на конференції в Дрезні дуже влучно адвокат з Кракова Др. Л. Каро.

Що порядок і чистість треба в комнатах тримати, то річ зрозуміла і справедлива.

§ 5. Кошта подорожи, завдатки.

Кошта подорожи від границі до місця праці поносить працьодавець, для сих робітників, котрі дотримують умовленого в § 1. часу праці, а також платить він кошта повороту до границі если робітники вертають до вітчизни.

Если хто через свою вину не може додержати умовленого часу праці — або кого працьодавець перед умовленим часом мусить відпустити, сей мусить свому працьодавцеві звернути виложені кошта подорожи. Если хто без своєї вини не може додержати умовленого часу праці, сей мусить таку часть коштів подорожи звернути, яка припадає на недодержаний умовою час.

Завдатки для робітників як гроші на їзду, на подорож з вітчизни до границі, на легітимацийну карту і т. д. має працьодавець право собі відтягнути при перших виплатах в частях не перевищаючих тижнево 2 М.

Після того § виходить, що кождий платить кошта дороги з дому до границі сам. Як дістане хто від агента додаток на дорогу, то його треба панови віддати; він собі се відтягне при виплаті.

§ 6. Знаряди робітничі.

Робітники суть обовязані знаряди, котрі дістануть від працьодавця, віддати чисті і неушкоджені. Всяке ушкоджене сих через непорядне ужите, або загублене обовязують ся робітники заплатити готівкою.

Треба отже дуже уважати, щоби не нищити знарядів господарських, бо то дорога річ за них платити.

§ 7. Моральне заховане, розвязане умови робітничої.

Кождий робітник обовязує ся повинуватись безвглядно приказам працьодавці, або його заступника, а особливо також приписам домашнього ладу.

Так працьодавець як і робітники підлягають що до розвязаня умови приписам § 626 горожанського закона.

Про той § 626 дуже загально сказано і в ціли поученя наших робітників докладно о їх правах особливо, коли їм вільно розвязати правно контракт, повинно ту стояти ясно по пунктам сказане. О тім також була бесіда на конференції в Дрезні. Ми для того подаємо тут § 626:

Коли є після § 626 німецького горож. закона управлений дідич, а коли робітник до розвязаня сего контракту?

Дідич має право розвязати контракт службовий, коли робітник:

1) не слухає свого хлібодавця (або його інспектора, адміністратора, дозорці і т. д.) по дворазовім візваню;

2) зневажає свого хлібодавця;

3) або навіть чинно йому спротивляє ся;

4) коли робітник допустить ся крадежи або підбурюваня;

5) коли незамужна дівчина стане вагітною;

6) коли робітник покаже ся неспосібним до виконаня тих робіт, до яких згодив ся, або мучить звірята свого хлібодавця.

Коли робітник перестане працювати без позволення наставника або в часі призначенім до праці допустить ся пиянства або мимо попередньої виразної пригадки не захове домашнього порядку, має хлібодавець в кождім поодинокім случаю право наложити йому 1 марку кари на користь каси убогих. Аж до заплаченя тої кари єсть працьодавець після § 273. горож. кодексу управнений при слідуєчій виплаті затримати відповідну суму з зарібку. Коли кара при найближшій виплаті не була відтягнена, має уважати ся за даровану.

Кожде на слухних підставах заряджене відправлене робітника є те саме, що неправне перерване відносин службових зі сторони того робітника, так само взборонюване ся від загально розпочатої служби.

На случай перешкоди через якубудь хворобу мусить бути доставлене посвідчене лікаря о стані хвороби і як довго може она тревати.

Працьодавець має право з причини усяких своїх претенсій відносячих ся до винагородження шкоди право затримання ефектів (знарядів і всього) до працьодавця належачих.

Робітник може контракт розвязати:

1) коли його працьодавець або його заступник бє або немилосердно з ним обходить ся;

2) коли працьодавець не дотримує сталю обовязків принятих на себе в контракті;

3) коли робітниця буде працьодавцем або його заступником неморально напастована.

Ті всі случаї і зі сторони дідича і робітника мусять наші люди добре собі зятямити, щоби знали, яке їх право і обовязки.

§ 8. Занедужанє, обезпеченє.

Кождий робітник тратить платню за час недуги сполученої з неспосібністю до праці; дістає однак умовлений депутат, єсли його не треба перевозити до шпиталю. Він дістає крім сего від працьодавця безплатну лікарську опіку, єсли в місци нема каси хорих. Єсли однак єсть каса хорих, то мусять робітники платити приписані уставою вкладки, за що каса хорих дасть їм законом приписану поміч.

Для обезпеченя на старість і на випадок каліцтва мусять робітники платити приписані законом вкладки (карти інвалідові).

§ 9. Суд.

Ві всіх спорах, які повсталиби з сего контракту, рішає суд в — (там треба скаржити).

То є контракт, котрий підписують наші люди на час свого побуту в Німеччині.

*За „Емігрантом“ часописю
Руського Тов. св. Рафаїла.*

Дуже важне!

Товариство св. Рафаїла для охорони руських емігрантів у Львові ул. Коперника ч. 36. просить всіх, що в Німеччину йдуть на зарібки, щоби зараз, як лише стануть на роботу подали до Товариства св. Рафаїла свої адреси, число людей докладно з поданєм почти, стациї залізничої і який то край. Товариство св. Рафаїла займає ся висилкою місіонарів до Німеччини і буде всі адреси укладати і передасть оо. місіонарам, щоби тих, що зголосять адреси, відвідали. Неоціненої вартости є такі відвідини, для того не забудьте сейчас подати свої адреси до Тов. св. Рафаїла.

Обчисленя при будівлях.

На сяжень муру треба 1) каменя сажнів $1\frac{1}{4}$ — $1\frac{1}{2}$, 2) цегли 1728—1800 штук, 3) вапна 60 стіп куб. На сяжень квадрт. підлоги треба 1) цегол 72, 2) вапна 1' квадр. а піску 2' квадр. На сяжень квадр. тинку треба 1) $1\frac{1}{2}$ вапна а $2\frac{1}{2}$ піску; суфиту: $1\frac{1}{2}$ вапна а $3\frac{1}{2}$ піску; даху (єсли єсть соломомою критий) лат (15" широких) саж-

нів 5, сніпків (3" шир.) 2 кіп; даху (єсли єсть гонтовий подвійний) лат (9" шир.) 8 сажнів, гонтів (18" і 3") штук 200, гонталів 300; даху поєдинчого гонтами критого: лат 5 сажнів, гонтів 120, гонталів 180; підлоги, стін, стриху єсли фальцовані тертиці (1' шир.) сажнів 7; єсли збивані сажнів 6.

Військові приписи.

(На основі нового закону з 5. липня 1912).

Ціла збройна сила нашої монархії ділиться ся на: військо і воєнну маринарку, на краєву оборону (ляндвера) і ополчене (ляндштурм). Військо і краєва оборона мають по одній доповняючій резерві.

У війську мусить кожний служити, скоро здібний до того. Обовязок служби треває: 1) у війську (інфантерія, стрільці): 2 роки при лінії (служба презенційна) і 10 літ в резерві. Ті однак, що вступили добровільно, перед бранкою, та якась — кожного разу означена — часть підофіцирів служать 3 роки. 2) при кавалерії (кінноті) і кінній артилерії: 3 роки при лінії, а 7 літ в резерві. 3) призначені до доповняючої резерви: 12 літ. 4) при воєнній маринарці: 4 роки при лінії, 5 літ в резерві і 3 роки в морській обороні. 5) при краєвій обороні: 2 роки при лінії а 10 літ в резерві. Відобрані до кавалерії (кінноти), добровольці що вступили перед бранкою і якась — кожного разу означена — часть підофіцирів служать 3 роки. 6) призначені до доповняючої резерви в краєвій обороні 12 літ.

Лише до дволітної служби обовязані без огляду на се чи вступили добровільно, чи зістали відобрані ті, що перед 1. жовтня того року, в яким кінчать 21 рік життя покінчили з добрим успіхом: 1) шість кляс державної (або з правом публичности) середної школи. 2) державну (або з правом публичности) школу промислову, торговельну, артистичну, технічну, лісову, рільничу, гірничу, яка дає заокруглене образование.

Коли однак ті, яким се право прислугує, хотять з него користати, мусять зголосити при поборі, бо в противнім случаю тратять его.

До ополчення належать всі здібні до військової служби, котрі не належать вже ані до війська і воєнної маринарки, ані до краєвої оборони і доповняючої резерви від 19-го аж до скінченого 42-го року життя і то аж до 37-го року життя в першім зазиві, а до 42-го року в другім зазиві. — Офіцири

„позаслужбові“ і вислужені належать до ополчення аж до 60-го року життя.

Кожний мусить ставити ся особисто перед військово-політичною комісією для рішення чи він здібний до служби чи ні. Обовязок той починає ся з днем 1. січня того календаревого року, в котрім обовязаний до служби кінчить 21 рік життя.

Бранка буває головна (Hauptstellung) що року від 1. марта до 30. цвітня і додаткова. (Nachstellung) після потреби.

До бранки кличуть що року з кляси віку: Всі мужчини уроджені від 1. січня до 31. грудня одного року творять одну клясу віку, а ті кляси числять ся після літ уродженого починаючи від наймолодшого, яко I, II і III кляса віку.

Обовязок ставити ся, хто его після закона сповняє, кінчить ся з днем 31. грудня того року, в котрім хтось кінчить 23 рік.

Начальник громади повідомляє що року з початком жовтня тих, що повинні ставити ся, щоби они в падолисті перед тим роком, коли мають ставити ся, зголосили ся до запису. Кожний має ставити ся в тім повіті, де він приналежний до громади, але може також зголосити ся устно або письменно у того начальника громади, де перебуває, а як би сам не міг, то може хтось із свояків зголосити его або також який повновластник.

Головна бранка відбуває ся перед переходовою комісією, котра складає ся: 1) зі старости або бурмістра або їх заступників; 2) з одного урядника повітового; 3) з лікаря повітового або міського або їх заступника; 4) з двох членів ради повітової або ради громадської; 5) з команданта доповняючого округу краєвої оборони (ляндвери); 6) з команданта військового округу доповняючого; 7) з одного офіцира доповняючого округу і 8) з полкового лікаря. Комісія для додаткового асентерунку (Nachstellung) є постійна при команді доповняючого округу (Ergänzungsbezirks Commando)

ї урядує в певні означені дні що тижня н. пр. в четвер; хто би потребував, нехай звідає ся о тім в місци.

Де має ся відбувати бранка, оголошують наперед. Кого би не покликали мимо того, що він зголошував ся устно або письменно, мусить ставити ся сам перед комісією і зажадати, щоби єго асентировали, бо опісля кара за то, як би не ставив ся. До асентирунку кличуть кожного окремо, лікар єго оглядає, а представитель війська рішає і каже: а) асентировати (Assentieren) — коли хто здібний до війська взагалі, все одно чи до лінії, чи до маринарки, краювої оборони або до доповняючої резерви; менше здібний, асентировати (Minder tauglich assentieren), коли хтось може придати ся лиш до доповняючої резерви; — в) відставити (Zurückstellen), а тогди той, кому так скажуть має ставити ся аж в слідуочій клясі віку; — г) нездібний під оружиє (Waffenunfähig) а тогди він вільний від війська, але може бути покликаний ще до ополчення (ляндштурму) до служби без оружия; — д) вичеркнути (Löschten) скоро хтось зовсім нездібний до нічого.

Коли би комісія не могла згодити

ся, чи хтось здібний або ні, то єго призначують до висшого осуду (Superarbitrium або як у нас кажуть до „супровіту“). Против рішення комісії асентирункової нема відклику. Асентированого або зараз приділяють до війська, або зазначають лиш, що він буде пізнійше призначений і приділений та кажуть: „з застереженем призначеня“ (Vorbehalt der Widmung) а то значить, що аж пізнійше скажуть, чи асентирований має бути приділений до війська яко рекрут чи яко резервіст доповняючий; або кажуть: з застереженем приділення (Vorbehalt der Eintheilung) значить ся, що пізнійше постановлять, чи асентирований має бути приділений до лінії чи до краювої оборони; або нарешті роблять оба застереження разом. В сім случаю рішає ся справа аж з днем 31. серпня, т. є. в часі, коли обчисляє ся контингент.

Кождий асентирований, котрого зараз не приділяють, дістає посвідку призначеня (Widmungsschein), що є важна аж до дня 1. жовтня т. є. до того дня, коли єго покликають і приділять до служби. Хто би мав право увільнити ся від служби військової, нехай о то завчасу стараєть ся.

Нові постанови про однорічних добровольців.

Новий військовий закон, що обов'язує від дня 5. липня 1912 р, містить також важні постанови про однорічних добровольців. Ось вони:

Після нового військового закона, відбувають однорічні добровольці свою службу з правила на кошт держави, а виїмково на свій кошт коли о те будуть умисно просити. Добровольці будуть служити на свій кошт лише в кавалерії, кінній артилерії і трені, т. зн. мусять самі оплачувати собі одяг, уоруженє, мешканє і харч, а в кавалерії і кінній артилерії також купити собі коня і жити своїм коштом. Добровольці на свій кошт можуть за зложенем відповідної квоти одержати удержанє з військового скарбу. Доплати виносять в цілім війську за харч і платню (Löh-

nung) 930 кор., за одяг 121 кор., за оруже 16 кор. і за задержанє його в добрім стані 7 кор. За випозиченого військового коня доплата буде виносити в кавалерії, пільній і гірській артилерії 661 кор., а упряж до него 32 К. зглядно 29 кор. Добровольці, які служать на свій кошт, можуть вибрати собі довільно відділ війська (Truppenkörper). Коли однак переступлено найбільше число призначених в тім відділі місць для добровольців, тоді мусить доброволець вибрати собі инший відділ. За те, коли би се число не було ще повне, тоді може бути прийнятим доброволець на державний кошт.

Тепер відпадає другий примусовий рік служби для однорічних добровольців, які не зробили офіцерського іспиту.

В тім случаю будуть перенесені до резерви в тім степені, який відповідає їх військовому званю. В деяких случаях буде вільно робити їм офіцерський іспит, будуть після потреби іменовані кадетами або хорунжими, згідно офіцерами в резерві. Прочі лишаять ся аспірантами на резервових кадетів.

Петенти, які старають ся о право однорічної служби, повинні найпізнійше до 1-го жовтня сего року, в яким мають ставити ся до бранки покінчити з добрим вислідом гімназію, або висшу реальну школу, або також рівне з ними середне наукове, артистичне, технічне, промислове, купецьке, рільниче, лісове, або навтичне заведенє. Ту саму полекшу можуть мати ті петенти, які покінчили шість клас, або два перші курси згаданих заведень, або також учительської семінарії і які піддадуть ся іспитови окремої комісії. Всі знова рекрути, які вступають добровільно до війська або також асентеровані, коли мають шість клас середної школи, або наукове заведенє, яке дає замкнене в собі виобразованє для промислового, артистичного, технічного, купецького рільничого, лісового, гірського або гутничого заведеня, не можуть бути задержаними до третого року служби. Право однорічної служби мають також ті, що перед 1. жовтня сего року, в яким взято їх до війська, є учителями в народних школах, в учительських семінариях, або також покінчили учительську семінарію. Всі ті добровольці відбувають службу в краєвій обороні. Асентеровані, які відзначили ся на поли науки в знатний спосіб, в письменстві, техніці, або штуці, можуть одержати право однорічної служби також тоді, коли би не мали до неї висше згаданих умов. Перенесене

активної служби може бути найдалше до 1. жовтня сего року, в яким асентерований кінчить 24 рік життя.

Однорічні добровольці медики служать лише три місяці (в піхоті, стрільцях, або маринарці), а по доктораті 9 місяців, в тім 6 місяців у військових шпиталях, як „однорічні добровольці-лікарі“, потім, коли мають потрібні загальні услівя, зістають „заступниками асистентів лікарів“, вкінці в случаю потреби „лікарями асистентами в резерві“. В ветеринарі служать свій рік що йно по одержаню степеня лікаря, в кавалерії, пільній артилерії, гірській артилерії і трені. Фармацевти служать при війську також що йно по одержаню дипльому магістра. Добровольці, які хотять посвятити ся окремих галузям служби, як провіантові урядники, офіцири твердині і ин. — можуть бути приділені до неї по одержаню першого військового виобразованя (Abrichtung). В семилітнім переходовім часі, почавши від 5. липня б. р. буде вільно учителям в народних і виділових школах і учительських семінариях старати ся о перенесенє до запасової резерви — в случаю, коли в заведеню, в яким працюють, недостає учительських сил. Перенесене року активної служби для тих асентерованих, що покінчили учительську семінарію, а то в цілі одержаня учительської посади, може бути до 24 року життя. По одержаню такої посади будуть перенесені до запасової резерви. Ті, що здавали т. зв. „Intelligenzprüfung“ не мають права до однорічної служби. Виїмково лише узгляднено сего року прошеня о признанє права однорічництва тим, що внесли поданя перед днем 8-го липня б. р. На будуче не буде міністерство таких подань узгляднювати.

Військові реклямації.

Полекші в виповнюваню служби військової можуть домагати ся:

1. Питомці духовних семінарий;
2. Учителі, а також і питомці послідного року учительських семінарий;
3. Властителі одідиченого господарства і

4. Асентировані, котрих відносини родинні є того рода, що можуть одержати полекшу.

Позаяк послідний случай є найчастійший і кождий, що уміє лише писати, може собі сам відповідне поданє зладити, длятого обговоримо сю точку

(4-ту) ширше. Відповідно отже до тої точки можуть після (параграфу) §. 31. законів військових реклямацію вносити:

1. Одинокий син, батька неспосібного до зарібку, або повдової матері, або в браку такого одинокий зять, коли відносини, що доказують право послідного, не істнували вже в часі його женячки.

2. По смерті батька одинокий внук, неспосібного до зарібку дідуня або повдової баби, коли они не мають сина.

3. Одинокий брат або зведений брат цілком посиротілих братів і сестер як також одинокий зведений брат не маючих вітця, братів і сестер.

Та сама полекша належить ся також неправесному синові, коли від его увільнення зависить виживлене его рідної матері, і коли він сей обовязок виповнює.

Під тим самим услівем вважає ся також порівно з одиноким сином, внуком або братом, зглядно зятем також той, котрого одинокий брат або решта братів, зглядно шурин:

а) служить при лінії або чинній обороні краєвій (ляндвері) або виїмково після уступу другого §. 43. і уступу другого §. 44., покликані є до чинної служби — у всіх тих случаях, припускаючи, що они не є дезертирами,

б) служить добровільно як підофіцир,

в) мають менше, як 19 літ,

г) задля невилічимих вад душевних або тілесних не є спосібні до жадного зарібку.

Хто на основі тих постанов приділений зістав до резерви запасової, але втратить титул до увільнення, або занедбує сповняти його условини, має бути — о скілько він після черги (льосу) або яко менше здатний не належить до резерви запасової — з тої-ж вилучений і є обовязаний безпроволочно відслужити службу презенційну, що припадає зглядно на его рік асентирунковий.

О увільненю рішає комісія асентирункова; против її рішення можна внести відклик до міністерства оборони краєвої, котре має право поручити видане рішення дотичній власті краєвій. Проти рішення міністерства або відпорученої краєвої власті, потверджаючої ухвалу комісії, нема дальшого відклику.

В тих случаях, в котрих не можна домагати ся повисше наведеної полекші, але заходять відносини родинні особливо на узгляднене заслугуючі, можна зарядити урльоповане по виобразованю, на час спокою, але се не увільняє від вправ оружних і зібрань контрольних.

Коли жовнір, обовязаний служити в війську або в обороні краєвій дійде до відносин наведених в точках 1. 2. і 3. або коли він вже в часі асентирування находив ся в однім з тих статутів, но не домагав ся дотичного титулу, то має на час треваня того відношеня бути перенесений до резерви запасової.

Подане вносить ся до того Староства, до котрого реклямуючий належить і то перед асентирунком. Можна також вносити подане і по асентирунку і треба долучити ось такі документи: 1) Витяг фамілійний з метрик. 2) Свідоцтво громадське. 3) Аркушик ґрунтовий, 4) Книжочку податкову. Подане і залучники є вільні від стемпля.

Взорець поданя:

Світле ц. к. Староство!

Підписан^{ий}_а просить на основі низше наведених і долучених документів о увільнене від правильної служби презенційної по мисли §. 31. закона військового з р. 1912 сина Івана Наконечного, що є конче потрібний до утриманя мене яко $\frac{\text{вітця}}{\text{матери}}$ не здібно^{го}_ї до праці.

Прилоги:

1. Витяг з метрик.
2. Свідоцтво громадське.
3. Аркуш ґрунтовий.
4. Книжочка податкова.

Завалів дня 10-го лютого 1909.

Василь Наконечний.

Рубрум:

Го

Світлого ц. к. Староства

в Стрию.

Василь Наконечний, господар в Завалові реклямує свого сина Івана задля утриманя.

4 залучники.

Взорець свідоцтва:

Свідоцтво громади.

Підписані, маючи синів покликаних до бранки, згідно обов'язаних до служби військової, для котрих ніякої пільги за для виповнення повинности службової не жадають, посвідчають отсим, що Іван Наконечний є конче потрібний до удержани своєї родини, а іменно вітця Василя Наконечного неспосібного до заводової праці, та що тота родина окрім дому під ч. конс. . . приналежними господарськими будинками в громаді . . . обнятою аркушем посілости ґрунтової ч. . . і ґрунту положеного, що складає ся:

з . . (моргів) гект . □ (сяж.) арів . . м. ґрунту
" . . " . . " . . " . . " . . м. сінож.

разом моргів, гект. . □ сяж. арів . . м. ґрунту
від котрого оплачує податку ґрунтового і домового . . кор. . . сот. — ніякого иншого недвижимого майна ані жерела утримання так сам, як його члени не мають, — і що відносини реклямованого яко господаря і зарібника є того рода, що може дати висше названій родині достаточну підмогу.

Дальше заявляють підписані по докладнім провіренню і совісім розпізнанню тих обставин після власного переконання, що удержане названої родини дійсно залежить від реклямованого, та що він сей обов'язок доси виповняв дійсно і вповні.

Вкінци примічаємо, що виарендоване або ведене згаданого підприємства наймленими силами не є можливе.

. дня 190 .

свідок.

свідок.

Повну правдивість повисшого свідоцтва, як також підписів обох членів громади потверджую і посвідчаю, що:
свідок . . має сина уродженого . . р.
а свідок . . має сина уродженого . . р.

Печать громади. начальник громади.

Що до точки 3-ої, то є властителів одідишеного господарства, то в тім случаю треба удати ся до чоловіка, котрий розуміє такі реклямації робити, бо подане треба уложити відповідно до документів, котрі відносять ся до одідишеного господарства.

Рекляманти, котрих реклямацію відкинено, а служать другий рік, можуть вносити подане в німецькій мові до полку, при котрім служать, о сталий урльоп. Таке подане вносить ся прикінци другого року служби в місяци серпни.

Новий військовий закон, а саме його §. 32. признає в деяких случаях право на полекші в службі й таким, які не мають всіх вимаганих условин, але находять ся серед таких тяжких відносин, що відбуте служби наразило би їх родину на великі втрати. Примір: Якийсь батько має 4 синів. Два старші вже на своїм хлібі (один є ковалем, а другий рільником, який веде сам осібну господарку, пристав до когось як зять). Третий з синів відобраний і має служити. Давнійше не можна було такого реклямувати, бо були ті старші; тепер після сего закона реклямация можлива, бо оба старші сини хоть спосібні до праці не можуть помагати батькови, бо ведуть свою господарку, а наймолодший хоть й має вже 19 літ не може помагати мамі або татови, бо ходить пр. до школи.

Поданя о признає полекші в таких случаях треба вносити до Міністерства краєвої оборони.

Відшкодованя для родин резервістів.

1. Хто має право до відшкодованя? Право до відшкодованя має родина жовніра, належачого до нечинної армії а покликаного до військових вправ або жовніра, назначеного до допов-

няючої резерви (т. зв. ерзацрезервіста) а покликаного до муштри, але тільки тоді, коли покликаний заробляв на утриманє родини, т. є. жінки, правесних дітей і родичів. Не має права до відшко-

дованя родина покликаного, коли він і в часі вправ чи муштри побирає свою платню чи заслуженину (н. пр. урядник).

2. В якій висоті? Висота відшкодованя рівняє ся половині денного зарібку, звичайного робітника в тім судовім повіті, з якого походить покликаний, а висоту зарібку стверджує староство. Коли покликаний був перед вправами чи муштрою на роботі за границею, то висота відшкодованя вносить 1 кор.

3. За який час? Відшкодованє належить ся за час вправ і подорожі до місця замешканя, а як покликаний в часі вправ занедужає без власної вини так, що не може на час вертати до дому, то і за час недуги належить ся йому відшкодованє — коли-ж покликаний в часі покликаня був за границею, то його подорож числить ся аж від граничної стації.

4. Хто і як має зголосити ся о відшкодованє? О відшкодованє має зголосити ся сам покликаний устно або письменно в Старостві, котре доручило йому візванє; він також має назвати тих з поміж родини, котрим відшкодованє має виплачуватись, і подати як поміж членів родини ділити відшкодованє. До зголошуваня права на відшкодованє видано осібні формулярі, які староства повинні розсилати разом з покликанєм на вправи. Колиб староство не прислало покликаному такого формуляра, то треба самому зголосити ся по формуляр, або без формуляра написати після взірця тут поданого так:

До Світлого ц. к. Староства

В

Підписаний належить до (тут пише ся рід війська, до якого підписаний належить) і одержав карту покликаня на вправи від . . . до . . . 191 .

На їзду там і назад потребує підписаний по одному дневи, так що загалом на підставі зак. з 21. VII. 1908 р. в. з. д. ч. 141 прислугує родині підписаного відшкодованє на час . . . днів.

(Підписаний удержує родину, зложену з (тут вичисляє ся по імени жінку, діти, батьків, коли покликаний дає їм хліб),

всі замешкалі в (місце замешканя).

Підписаний є рільним робітником і зарабляє тижнево по . . . кор., працюючи в посіlostях (виписати тих у кого покликаний працює).

Підписаний просить о признанє його родині винагорода після прийнятої для (назвати своє село) звичайної висоти платні, а признану винагороду просить виплачувати до рук жінки (або: до рук батька і т. и.).

. дня . . . 191 .

Підпис.

Таке зголошенє треба рекомендованим листом післати, або самому віднести до свого староства. Хто відносить се там, повинен приготувити „рубрум“. Се є пів аркуша паперу повздовж зложеного, на яким пише ся:

До Світлого ц. к. Староства

В

(Імя назвиско і занятє покликаного) замешкалий в покликаний є на вправи і зголошує домаганє своєї рідні на поміч в удержаню на підставі закона з 21. липня 1908.

На „рубрум“ прибиває урядник староства печатку і воно посвідчає зложенє зголошеня. Треба його, подібно як рецепіс, старанно переховати.

5. Коли треба зголошувати? Найлійше зголошувати ся о відшкодованє зараз по отриманю покликуючої карти, а найпізнійше можна зголошувати ся в чотири тижні по укінченю вправ чи муштри. Коли право до відшкодованя завчасу зголошено, то має ся його виплачувати управненим що тижня наперед.

6. Стемплі. Всякі поданя, протоколи, рекурси і поквітованя в справі сих відшкодовань є вільні від стемплів.

7. Рекурс. Староство рішає, чи і в якій висоті відшкодованє належить ся родині покликаного. Колиб хто чув ся покривдженим рішенєм староства, то може внести рекурс до намісництва, яке рішає остаточно.

8. Чи вільно фантувати відшкодованє? Ні! Признані відшкодованя не підлягають ніякій екзекуції ані фантованю.

Військові урльопи на час жнив.

Послам народного парламенту, а в тім головно нашим українсько-руським послам повело ся вибороти у військових властей велику полекшу для селянських синів, служачих при війську, а іменно урльопи на жнива. Відпустка треває 3 тижні, вчисляючи в те час на подорож домів і назад, і буває уділюваною в часі від 20. липня до 10. серпня. О відпустку має просити батько, зглядно опікун вояка в старостві, до котрого округу належить дотична громада, завчасу — найліпше в перших днях липня. В прошеню треба подати: 1) імя, назвиско і відділ війська, при котрім служить стараючий ся о відпустку; 2) місце замешканя родичів; 3) імя, вік і занятє рідні (тут треба подати вік і скількість дітей); 4) чи стараючий ся о відпустку

жив при родині перед військовою службою; 5) скількість ґрунту і катастральний чистий дохід та інші відносини маєткові; 6) число наймитів, занятих в господарстві. Формулярі для такого прошеня можна дістати в старостві і там завчасу треба зголосити ся по такий формуляр. Правдивість заповідань прошеня мусить бути потверджена начальником громади при витисненю громадської печатки. Поданє то є вільне від стемпля. Крім того служачий при війську повинен зголосити ся до рапорту і просити о урльоп. Ті відпустки давано вже в році 1908-ім на пробу, тепер уділяє ся їх стало, тільки наші люди повинні завчасу о них убігати ся.

Платня за підводи.

На основі закона, ухваленого державною Радою в р. 1905. належить ся за 1 кільометер і коня 23.3 сот. із державної каси, т. є майже чотири рази більше, як давнійше, бо вперед платило ся лише 6 сот. Проте доставляючий підводу одержить тепер за одну милю (7½ клм.) за пару коний 3 К. 50 сот.

Крім того належить ся віз по 4 сот. від 1 клм., отже за милю 30 сот.

Дальше розріжняє закон ще підводи до певного, наперед означеного місця, яке може бути віддалене найбільше 30, а в гористих околицях 20 клм.

Платня за такі підводи обчисляєть

ся так, як сказано висше, т. є за 1 клм. і за коня 23.3 сот., а за віз 4 сот. Крім сего, коли така підвода — по упливі перших 2 годин — має з якоїсь причини чекати, то за одну годину жданя належить ся платня в такій висоті, якби підвода проїхала 2 клм. Дальше установляє закон ще підводи на час і так за них платить: Хто їде 8 годин без перерви, то його підвода вважаєть ся як південна, і він одержить платню за 31 клм. Вкінци, наколи коні або віз дізнають якого ушкодження без вини фірмана, то належить ся також і за те відповідне відшкодовзнє в грошах із державної каси для всіх висше вчислених родів підвод.

Фахові школи в Галичині.

Краєві низші школи рільничі.

Краєві низші рільничі школи існують в: Бережници пов. Стрий, Дублянах к. Львова, Городенці. Ягольници (пов. Чортків), Суходолі (пов. Коросно), Коберницях (пов. Бяла) і Мілоціні (пов. Ряшів).

Шкільний рік починаєть ся 1. липня. Курс треває 3 роки. Всі ученики мешкають в закладах. Оплата виносить 150 корон піврічно. Незасібні ученики можуть бути прийняті на кошт краєвого фонду т. зн. одержують безплатне приміщенє в інтернатах, харч, одіне з виїм-

кою обуви і біля і вносять лише оплату шкільну в квоті 5 К. на піврік.

Поданя о прийняте треба вносити найпізнійше до 15. червня до управи дотичної школи. Кандидат мусить мати що найменше 15 літ і укінчену школу народну.

Приватна школа рільнича буде отворена в 1912 р. для мушин в Милованю (пов. Товмач), а школа господарства домового для женщин в Угерцях винявських (пов. Рудки). Конкурс оголошує ся в осени в часописях.

Крім того є в Галичині ще слідуєчі низші школи, що стоять в звязи з рільництвом:

Краєва школа огороднича в Тарнові, курс 3-літний.

Школа товариства пчільничо-огородничого у Львові.

Школа хмелярська в Старім Селі к. Львова. Курс 6-місячний.

Краєва школа молочарська в Ряшеві. Курс молочарський і малярський треває 10 місяців, курс сироварський один рік. Початок курсів 16. вересня. Поданя вносити до Управи школи до 31. серпня. Кандидат мусить мати 18 літ і укінчену народну школу. Сьвідоцтво здоровля і сьвідоцтво моральности. Сьвідоцтво найменше 6-місячної практики в одній із відомих в краю або за границею молочарень о ручнім або паровім руху. Позволене родичів. В случаю стараня о прийняте на кошт краєвий, сьвідоцтво убожества. Кандидати на курс сироварський, крім повисших услівій, повинні виказати ся сьвідоцтвом найменше однорічної практики молочарської або як самостійні управителі молочарень або як практиканти в сироварни, в якій виробляють ся тверді і м'яккі сири. Кандидати здають вступний іспит. Наука безплатна. Ціле удержане виносить: на маслярськім курсі 300 К., на сироварськім 360 К. Незасібних учеників може Виділ краєвий увільнити від оплати. Крім учеників звичайних можуть бути прийняті і надзвичайні, від котрих не вимагає ся попередної практики. Вони однак удержують ся власним коштом і платять за науку 24 К місячно.

Поза тим є чинні:

Школи зимові в Невірові (пов. Бохня) і Войславю (пов.

Мелец) та доповняючі курси рільничі при трийцять кількох народних школах. Услівє прийнята до всіх тих шкіл є подібні як в низших школах рільничих. О близші інформації треба удавати ся до управ тих шкіл.

Середні школи рільничі і лісові.

1. Краєва середна школа рільнича в Чернихові. Услівя прийнята: Укінчений 15 рік, укінчена IV кл. середної школи. — Ученики мешкають в закладі. Удержане враз з оплатою шкільною 600 К. річно. Курс 3-літний. Початок року 1. вересня.

2. Краєва школа лісового господарства у Львові. Услівя прийнята: Укінчених 18 літ, 6 кляс гімназьяльних або реальних, або 4 кляси і вступний іспит, лісова практика через один рік. Оплата: вписове 4 К., чесне 10 К. на піврік. Курс 3-літний (для матуристів 2-літний). Початок року 1. жовтня.

3. Ц. к. школа для лісової служби в Болехові. Тут приймає ся кандидатів з укінченою III. кл. гімн. або реальною або виділовою школою. Предложити треба сьвідоцтво здоровля особливо що до очий і слуху. Кандидат мусить мати скінчених 17 літ, мусить виказати ся сьвідоцтвом відбутої однорічної практики лісової, сьвідоцтвом моральности і реверсом батька або опікуна. Наука треває один рік від 1. жовтня до 1. вересня. Річна оплата на ціле удержане (без одіня) виносить 600 К. Десять учеників дістає стипендії від 150—400 К. Поданя о прийняте і стипендії треба вносити від 15. липня до ц. к. Дирекції дібр скарбових у Львові. Укінчені ученики дістають посади в зарядах державних (камеральних) лісів.

Висші школи рільничі.

1. Студії рільничі при ц. к. університеті в Кракові. Курс 4-літний. Услівя прийнята і оплати як в університеті.

2. Академія рільнича в Дублянах. Услівя прийнята: Укінчений 18 рік. Сьвідоцтво іспиту зрілости з гімназії або реальної школи, зглядно вступний іспит для тих, що не мають матури, але укінчили середну школу. Студенти дістають мешканє і харч в за-

веденню за оплатою враз з чесним 1076 К. Курс 3-літний. Шкільний фільварок виносить 387 гектарів. Ученики мають змогу запізнати ся практично з горальництвом і молочарством. Початок року 1. жовтня.

Заведення наукові і товариства наукові, що служать цілям рільництва.

1. Краєва станція досвідна ботанічно-рільнича. Львів Зиблікевича 32.

2. Краєва станція досвідна хемічно-рільнича в Дублянах к. Львова.

3. Ц. к. заведене досвідне рільниче в Кракові, ул. Лобзівська 24.

4. Секція рільнича комісії фізіографічної Академії Наук в Кракові.

5. Товариство для попираня польської науки рільництва. Краків, Гродзка ч. 53.

Низші школи промислові, краєві і субвенціоновані краєм:

Школи кошикарські. Краєві школи кошикарські в: Динові, Гдові, Лежайську, Нижневі, Заторі, Березівці к. Бжеска, Бжостку (пов. Пільзно), Тарнобжегу.

Субвенціоновані школи кошикарські в Червоній Воли, Альбігові, Білинці, Хишевичах, Мільчицях, Переворотнім, Рудках, Сокирчинцях, Журавні. Крім того існує центральний курс кошикарський у Львові і Тшемесні (п. Мислиничі).

Школи колодійські. Краєвий науковий варстат колодійський в Грибові, Грималові, Товмачі, Камінці струм. Услівя прийнята: укінчена народна школа. В Камінці струм. також наука ковальства і теслярства. Наука 4-літня. Ученики III. і IV. року беруть нагороду за роботи до 20 К. місячно. Кошт удержання 24 К. місячно.

Школи столярські. Краєва школа столярська в Кальварії і Станиславові.

У Львові і Кракові періодичні курси для майстрів і челядників столярських.

Школи шевські. Краєва школа шевська в Добчицях і Коломиї.

Краєвий варстат шевський в Виткові і Старім Санчі. Курси майстерські в Рогатині, Львові, Городку і Вадовицях.

Школи ткацькі. Краєва школа ткацька в Коросні. Школа має задачую образувати теоретично і практично на майстрів і фахових ткачів. Наука безплатна, а крім того ученики одержують потрібні прибори, а за праці практичні виконані в робітнях, грошеві нагороди. Наука триває 2 згідно 3 роки. Убогі і пильні ученики можуть одержати підмоги з краєвих фондів на кошта удержання. Подане о прийняте мусить кандидат написати власноручно. Для убогих учеників є при школі бурса, до котрої приймає ся лиш тих, котрим дотичні Ради повітові признають з гори підмогу в квоті 80 К. річно на протяг 3 літ, або коли ученик буде сам оплачувати ту належитість. Батько або опікун ученика мусить підписати реверс, що ученик через приписаний час науки не опустить закладу. Біле, одіж, обув і бодай 2 простирала треба мати свої. З огляду на те, що в першій році науки нагороди за праці варстатові є дуже малі, родичі повинні присилати ученикам підмоги на одіж і дрібні видатки. Новоприняті до бурси платять 5 К. вписового. Удержане в Коросні на власний кошт виносить 26 до 30 К. місячно.

Науковий варстат ткацький в Глинянах, Горлицях, Ланцуті, Косові, Рихвальді.

Субвенц. школа ткацька в Корчині, Вілямовицях, Будзанові.

Курс ткацький в Чернилиці (пов. Городенка).

Школи коронкарські. Краєва школа коронкарська в Закопанім і Бобовій.

Субвенц. школа коронкарська в Яворові, Канчудзі, Переворську, Рудках.

Краєва школа суконна в Ракшаві (пов. Ланцут). Школа має 4—5 кросен, які порушує мотор бензиновий о силі 10 коний. Школа має бурсу удержувану Виділом краєвим. Удержане ученика коштує 17—20 К. місячно; видаток в значній часті покриває краєвий скарб. За добру роботу варстатову одержує ученик в першій році 15 до 20 К., в другім 50—60 К. місячно.

Краєва школа гафтярська в Макові.

Субвенціонована школа поворознича в Стрию.

Краєва школа гончарська в Коломиї.

Субвенц. школа гончарська в Товстім.

Услівем прийнята до низших шкіл краєвих промислових є укінчене 14 літ життя і народної школи з добрим успіхом, зглядно доказ відповідного уздібнення. Пильним і убогим ученикам дає краєвий Виділ стипендії.

В субвенціонованих школах є подібні услівя — нема лише краєвих підмог для учеників.

Всяких близших інформацій уділяють дирекції усіх названих шкіл.

Державні школи промислові. Крім краєвих шкіл промислових є ще промислові школи державні, низші і середні.

Школа деревляного промислу в Коломиї і Закопанім.

Низші школи є такі: Школа слюсарська в Свйонтніках.

Школа ковальська в Сулковичах.

До сих низших шкіл приймають подібно як до краєвих, по скінченю народної школи.

До середних шкіл промислових державних належать: Висша школа промислова у Львові і Кракові, де приймають з укінченою 4-ою кл. гімназіальною або реальною.

Близших інформацій уділяють Дирекції тих шкіл.

Кілько висівати і як видають господарські рослини.

Назва	Кілько висіває ся насіння на 1 гектар (фалчу) або 1 ³ / ₄ морга		Кілько видає з одного гектара (1 ³ / ₄ морга)			
	при звичайнім сіянню	при рядковім сіянню	сіна	зерна, бульви, коріня		соломи, лика листя
	гектолітрів		кілограмів	гектолітр.	кілограмів	кілограмів
Озимої пшениці	2·2—3·2	1·4—2·0	—	16—32	—	1300—4700
Ярої пшениці ..	2·0—3·4	1·4—2·0	—	14—22	—	1200—2700
Озимого жита ..	2·4—3·4	1·6—2·2	—	18—30	—	2400—5200
Ярого жита	2·2—3·2	1·5—2·1	—	12—24	—	1400—3400
Двогр. ячменю .	2·4—3·2	1·5—2·2	—	18—30	—	1400—2800
Чотир. ячменю .	2·2—3·0	1·4—2·0	—	12—24	—	1000—2000
Вівса ..	3·2—4·8	2·4—3·6	—	24—40	—	1800—3000
Кукурузів	—	0·3—0·5	—	30—50	—	3000—4400
Гороху ..	2·6—3·2	1·5—2·5	—	12—24	—	1800—2400
Вики	1·8—2·4	1·2—1·8	—	12—20	—	1200—2600
Гречки ..	1·3—1·5	1·0—1·2	—	18—30	—	1500—2500
Жовтого лубіну	1·6—2·2	1·2—1·6	2000—5000	10—20	—	1400—2400
Лену	2·0—4·4	1·6—3·2	—	20—30	—	1200—4000
Конопель	2·0—4·0	1·5—2·5	—	—	600—1200	1400—5600
Бобикю ..	3·0—3·5	2·0—2·5	—	22—35	—	1300—2200
	кілограмів	кілограмів				
Люцерни	20—30	20—30	4500—7500	—	400—800	3000—3200
Конюшини черв.	9—21	9—21	3000—5000	—	300—420	1600—2000
Інкарнатки	25—35	20—30	2400—3600	—	300—400	2000—2200
Білої конюшини	6—10	6—10	1600—3200	—	300—500	1000—1400
Еспарзети	180—240	120—200	2000—4000	—	500—800	1000—1800
Бараболь ..	—	900—2000	—	—	9000—25000	800—2400
Пашних бураків	—	12—30	—	—	25000—45000	4600—6600

Коротка наука рахованя

(Аритметика).

Як писати числа? Числа пишемо при помочи значків, званих цифрами. Цифри, яких ми звичайно уживаємо, називають ся арабськими; вони є: 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9.

Коли ми напишемо дві цифри побіч себе, то та, що стоїть на ліво, значить десять разів більше, нпр. 87 — значить тут десять разів більше, ніж коли би стояло на правій стороні. Написане число читаємо: вісімдесят сім, а значить воно, що маємо взяти вісім разів по десять, а до того ще сім.

Коли напишемо три цифри разом, то скрайна з лівого боку значить десять разів тільки, що середня, а сто разів тільки, що права скрайна. Нпр. 592 читаємо: пятьсот девядеять два, значить: пять соток, девядеять десятков і два. З того виходить, що на одну сотку іде десять десятков. Про цифру на правім краю кажемо, що вона стоїть на першім місці, побіч неї на ліво є друге місце, а з лівого краю третє місце. Коли-б ми написали на ліво ще одну цифру, одержимо четверте місце. Взагалі числимо місця від правої до лівої руки.

На першім місці (т. є. на правім краю) стоять одиниці, на другім десятки, на третім сотки. Коли напишемо цифру на четвертім місці, то вона означає тисячки.

Тисячками числимо так як звичайними числами. Одна тисячка має сто десятков або десять соток. Коли хочемо написати десятки тисяч, пишемо їх на пятім місці, сотки тисячок на семім. Тисячку тисячок називаємо міліоном.

Напишім число: вісімсот три тисячі сорок два. Що воно значить? Значить, що маємо взяти вісім разів по сто тисячів, потім три тисячі, а далі сорок два. Отже на шестім місці напишемо 8, на пятім 0, бо нема жадних десятков тисячів, на четвертім місці 3. Потім на третє місце прийде знов 0 — брак соток, — на друге місце 4, а на перше 2. Наше число виглядатиме так: 803.042. Між сотки а тисячі даємо точку, між сотки тисячів а міліони протинок, і т. д., що три цифри на переміну точку і про-

тинок. Робимо се тому, щоби нам було лекше відчитувати числа.

Як читати числа? Порозтинавши число точками і протинками що три місця, зачинаючи від правого краю, числимо, яке є найвисше місце, і відчитуємо цифри аж до найближшої точки або протинка, а потім все читаємо по три цифри разом. Маємо нпр. таке число:

8560431279,

а коли його порозділюємо на кляси по три цифри, то буде:

8.560,431.279.

Найвисше місце є десяте; як будемо називати число, яке стоїть на нім? На семім місці маємо міліони, на осьмім будуть стояти десятки міліонів, на девятім сотки міліонів, на десятім тисячки міліонів. Длятого читаємо так: вісім тисячів міліонів, дальше слідує кляса: пятьсот шістьдєять міліонів, дальше: чотириста трицять один тисячів, а врешті: двіста сімдєять девядеять. Разом отже буде так: вісім тисячів пятьсот шістьдєять міліонів, чотириста трицять один тисячів, двіста сімдєять девядеять.

Міліон міліонів називаємо біліоном; біліон стоїть на тринадцятім місці.

Додаванє. Хотячи числа додавати, пишемо їх одно під другим, але то так рівно, щоби одиниці стояли під одиницями, десятки під десятками і т. д. Коли одні додайки мають більше цифр, а другі менше, то цифри можуть виставати тільки з лівої сторони, а по правій мусять стояти під собою зовсім рівно. Коли би не держати ся того правила, то буде дуже трудно додавати а й помилити ся незвичайно легко.

Додаванє переводимо в той спосіб:

Маємо додати такі числа: $4835 + 27 + 5003 + 429 + 70100 + 43$. Підписуємо їх під себе і підчеркаємо, а потім додаємо так:

Пишемо:	4835
	27
	5003
	429
	70100
	43
	80437

Говоримо:

Зачинаємо від одиниць з долини: 3 а 0 є 3; а 9 є 12; а 3 є 15; а 7 є 22; а 5 є 27. Маємо 2 десятки і 7 одиниць. Пишемо 7, а 2 дочислюємо до десяток. Тепер ідуть десятки: 2 (з одиниць) а 4 є 6; а 0 є 6; а 2 є 8; а 0 є 8; а 2 є 10; а 3 є 13. Разом 13 десяток, т. є. 1 сотка і 3 десятки. Пишемо 3, а 1 дальше, т. є. дочислюємо до соток. Сотки: 1 а 1 є 2; а 4 є 6; а 0 є 6; а 8 є 14; пишу 4, 1 дальше, т. є. 1 тисячка. Тисячки: 1 а 0 є 1; а 5 є 6; а 4 є 10; пишу 0, 1 дальше. Десятки тисячів: 1 а 7 є 8, пишу 8.

В тім примірі ми додавали з долини, т. є. дочисляли до себе числа, починаючи від спідного додайника. До тої самої суми дійдемо, додаючи з гори. Коли ми додавали з долини, то потім для проби додаємо з гори. Коли вислід за обома разами такий самий, маємо певність, що додаванє переведене добре.

Коли в додайниках є які зера, то їх можемо пропустити і не говоримо на тих місцях нічого.

Відниманє: При відниманю пишемо також числа одно під другим, а саме на горі більше число, а під сподом менше, підчеркаємо їх і пишемо останок. Нпр. маємо виконати таке відниманє:

57893—1382.

Пишемо:
$$\begin{array}{r} 57893 \\ 1382 \\ \hline 56511 \end{array}$$

Говоримо:

Зачинаємо від одиниць. 3 менше 2 є 1, пишу 1. 9 менше 8 є 1, пишу 1. 8 менше 3 є 5. 7 менше 1 є 6. 5 менше нічо є 5.

Коли би в горішнім числі була на котрім небудь місці менша цифра, як в долішнім, тоді не можемо виконати відниманя впрост, тільки мусимо одну одиницю з висшого місця розмінати на низші одиниці, так само, як би ми мали комусь видати решту, то мусіли би грубі гроші розмінати перше на дрібні. Нпр. в примірі: 100—27 є в горішнім числі на першім місці 0, а в відемнику 7; для того замінюємо одну десятку з сотки на 10 одиниць і тепер вже можемо відіймати як перше: 10 менше 7 є 3, пишу 3, 1 дальше, бо я розмінював вже одну десятку. Ту десятку дочислюю

тепер до відемника і маю: 10 менше 8 є 2.

Найліпше є відіймати через додаванє, значить, вишукувати все таке число, яке треба-б додати до цифри долішнього числа, щоби одержати цифру горішнього. На примірі виглядає воно так:

Маємо виконати: 532601—89614.

Пишемо:
$$\begin{array}{r} 532601 \\ 89614 \\ \hline 442887 \end{array}$$

Говоримо:

До чотирех треба додати 7, щоби одержати число, закінчене на 1; таким числом може бути тільки 11, бо 1 є менше від 4, отже за мале. Для того числю: 4 а 7 є 11; пишу 7, 1 дальше, бо я мусів розмінати одну десятку на одиниці. 1 а 5 є 2; до двох треба додати 8, щоби одержати число, закінчене на 0, т. є. 10, отже пишу 8, а 1 беру дальше, бо я мусів розмінати одну сотку на десятки, щоби одержати 10. 1 а 7 є 8; 8 а 8 є 16; пишу 8, 1 дальше, бо я знов взяв тут аж 26, а не 6, як стояло в умалимку. 2 а 9 є 10; 10 а 2 є 12; пишу 2, 1 дальше. 1 а 8 є 9, 9 а 4 є 13, пишу 3, 1 дальше. 1 а нічо є 1; 2 а 4 є 5, пишу 4.

Виконавши відниманє, переводимо пробу через додаванє. Іменно додаємо останок до відемника, а коли відниманє переведене добре, одержимо при пробі на суму умалимок.

Множенє. Коли маємо додати до себе кілька разів те саме число, тоді виконуємо множенє. Нпр. якийсь робітник заробляє денно по 2 корони; кілька заробить він за тиждень (т. є. за 6 днів)? Тут мусимо додати до себе 6 разів по 2, або кажучи інакше, „6 помножити через 2“. Числа, які множимо через себе, називаємо множниками або чинниками, а вислід множення добуток. В нашім примірі є 6 і 2 множники, а добуток буде 12, як се легко почислити. Знак множення є: „ \times “, отже пишемо: $6 \times 2 = 12$. Так само можемо легко переконати ся, що і $2 \times 6 = 12$, а з того виходить, що при множеню можемо чинники переставляти з собою.

До переведеня найпростійших множень служить т. зв. таблицка множення:

		поземий рядок									
прямовісний рядок	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	
	3	6	9	12	15	18	21	24	27	30	
	4	8	12	16	20	24	28	32	36	40	
	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	
	6	12	18	24	30	36	42	48	54	60	
	7	14	21	28	35	42	49	56	63	70	
	8	16	24	32	40	48	56	64	72	80	
	9	18	27	36	45	54	63	72	81	90	
	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100	

Хотячи знайти нпр. 6×4 , шукаємо в поземім рядку 6, а в прямовіснім 4; де ті два рядки перетинають ся, там маємо добуток множення. В нашім примірі перетинають ся вони на числі 24, отже $6 \times 4 = 24$. До того самого висліду дійшли-б ми, беручи четвертий поземий і шестий прямовісний рядок. Се дало би $4 \times 6 = 24$.

Більші множення переводимо так, що все множимо більше число меншим, бо се далеко вигіднійше. Число, котре множимо, називаємо множимком, число, котрим множимо, називаємо множитком. В нашім примірі 6×4 є 6 множимком, а 4 множитком.

1) Множене одноциферним множитком. Зачинаємо, як звичайно, від одиниць; коли з одиниць утворюють ся які десятки, дочислюємо їх до десятків і т. д. Нпр. 8351×7 .

$$\begin{array}{r} \text{Пишемо: } 8351 \times 7 \\ \hline 58457 \end{array}$$

Говоримо: 7×1 є 7, пишу 7. 7×5 є 35, пишу 5, 3 дальше, бо маю вже три десятки. 7×3 є 21, а 3 є 24, пишу 4, 2 дальше. 7×8 є 56, а 2 є 58, пишу 58, бо вже множене скінчене.

2) Множене більшециферним множитком. Коли множник має більше ніж одну цифру, тоді множимо кожною цифрою з окрема в спосіб, який ми що йно показали. Ціла штука лежить тепер в тім, як підписувати під себе ті поодинокі множення. Вважаймо тільки на те, що коли одно число стоїть на ліво від другого, то воно має десять разів більшу вартість; длятого ми повинні до множення десятками дописати 0, до множення сотками два зера і т. д., бо ми множимо властиво числом десять разів більшим. Нпр. 832×47 .

Пишемо: 832×47

$$\begin{array}{r} 33280 \\ 5824 \\ \hline 39104 \end{array}$$

Говоримо: 4×2 є 8, пишу 8. 4×3 є 12, пишу 2, 1 дальше. 4×8 є 32, а 1 є 33, пишу 33. Я множив тут властиво через 40, а не через 4, тому до добутка дописую 0. Тепер множу через 7. 7×2 є 14, пишу 4, 1 дальше. 7×3 є 21, а 1 є 22, пишу 2. 2 дальше. 7×8 є 56, а 2 є 58, пишу 58. Тепер підписую оба добутки під себе так, щоби одиниці стояли під собою, отже 4 з другого добутка під зером, дописаним до першого. Додаючи їх звисним способом одержую на суму 39104.

Дописуване зер можна оминати в той спосіб, що поодинокі добутки не будемо підписувати під себе рівно так, як додаєники при додаваню, а тільки будемо посувати їх все о одно місце на право. Нпр. маємо обчислити: 4257×384 .

$$\begin{array}{r} \text{Пишемо: } 4257 \times 384 \\ \hline 12771 \\ 34056 \\ 17028 \\ \hline 1634688 \end{array}$$

Говоримо: Множимо перше через 3. 3×7 є 21, пишу 1, 2 дальше. 3×5 є 15, а 2 є 17, пишу 7, 1 дальше. 3×2 є 6, а 1 є 7, пишу 7. 3×4 є 12, пишу 12. Тепер множимо через 8 і підписуємо той другий добуток так, що його скрайна права цифра буде виставати одно місце на право: 8×7 є 56, пишу 6, 5 дальше. 8×5 є 40, а 5 є 45, пишу 5, 4 дальше. 8×2 є 16, а 4 є 20, пишу 0, 2 дальше. 8×4 є 32, а 2 є 34, пишу 34. Врешті множимо через 4 і підписуємо той добуток знов одно місце на право: 4×7 є 28, пишу 8, 2 далі. 4×5 є 20, а 2 є 22, пишу 2, 2 дальше. 4×2 є 8, а 2 є 10, пишу 0, 1 дальше. 4×4 є 16, а 1 є 17, пишу 17. Додаючи всі три частні добутки, одержуємо 1634688.

Можемо також зачинати множити найнижшими місцями, але тоді підписуємо кождий слідуочий добуток о одно місце на ліво. Коли в множитку є зеро, тоді ми пересуваємо слідуочий частиндобуток ще о одно місце на ліво або на право, відповідно до того, як множимо. Коли в множитку маємо одинку,

перепишемо прямо цілий множимок у відповідне місце. Нпр. 5732×3019 . (В тім примірі будемо зачинати множити від одиниць, тому поодинокі добутки будуть посувані все на одно місце на ліво).

$$\begin{array}{r} \text{Пишемо: } 5732 \times 3019 \\ 51588 \\ 5732 \\ 17196 \\ \hline 17304908 \end{array}$$

Говоримо: Зачинаємо від одиниць, т. є. від 9: $9 \times 2 \in 18$, пишу 8, 1 дальше. $9 \times 3 \in 27$, а 1 $\in 28$, пишу 8, 2 дальше. $9 \times 7 \in 63$, а 2 $\in 65$, пишу 5, 6 дальше. $9 \times 5 \in 45$, а 6 $\in 51$, пишу 51. Тепер маємо множити через 1, отже перепишемо цілий множимок о одно місце на ліво. Дальше іде в множнику 0, длятого слідуємо чий частинний добуток підпишемо ще о одно місце далі на ліво, ніж би воно мало бути. Множачи через 3, маємо звисним способом 17196, а загальний вислід множення буде 17304908.

3) Деякі спеціальні правила при множеню.

Коли в множнику є на кінці зера, то при множеню опускаємо їх, а тільки в добутку дописуємо ті всі зера.

Коли маємо множити через 11, то поступаємо так: найнижше число перепишемо без зміни, до нього додаємо сусіднє число і т. д., аж найвисше число перепишемо знов без зміни, хиба що з попереднього додавання щось зістало. Нпр. 8359×11 .

Пишемо: (звичайним способом)

$$\begin{array}{r} 8359 \times 11 \\ 8359 \\ 8359 \\ \hline 91949 \end{array}$$

Говоримо: (скороченим способом) Скрайна цифра є 9, пишу 9. Слідуєча цифра є 5, 5 а 9 є 14, пишу 4, 1 дальше. 1 а 5 є 6, а 3 є 9, пишу 9. 3 а 8 є 11, пишу 1, 1 дальше. 1 а 8 є 9, пишу 9. Вислід: 91949.

Діленє: Діленє є відверненєм множення, так як відниманє є відверненєм додаваня. Поділити одно число через друге значить знайти таке трете число, яке треба помножити через друге, щоби одержати перше. Число, котре ділимо,

називаєть ся ділимком, число, котрим ділимо, дільником. Вислід діленя називаємо квотом. Подібно як при відниманю переводимо при діленю пробу, але тут проба буде переводжена множенєм; коли ми числили добре, то помноживши квот дільником одержимо ділимок.

1) Діленє одноциферним дільником. Маємо поділити нпр. 574 на 7 частий. В ділимку є 5 соток, 7 десяток і 4 одиниці. Хотячи 5 соток поділити на 7 частий, будемо мусіли замінити їх на десятки, бо 5 на 7 частий не можна поділити. Замінюючи на десятки, одержимо 57 десяток; розділюючи їх на 7 частий, одержимо в кожній части по 8 десяток, а що $8 \times 7 = 56$, то ще одна десятка лишеть ся; її мусимо замінити на одиниці, а з позісталими чотирма одиницями одержимо разом 14 одиниць. Коли їх ще розділимо на сім частий, одержимо в кожній части по дві одиниці. Разом будемо мати по 8 десяток і 2 одиниці, т. є. по 82. Знак діленя є „:“, а читаємо його „через“ або „поділити на“. Наш примір напишемо проте так: $574 : 7 = 82$.

Діленє переводимо так:

Нпр. маємо поділити 49257 на 9 частий.

$$\begin{array}{r} \text{Пишемо: } 49257 : 9 = 5473 \\ 45 \\ \hline 42 \\ 36 \\ \hline 65 \\ 63 \\ \hline 27 \\ 27 \end{array}$$

Говоримо: Зачинаємо діленє від найвисших місць. 4 не можемо поділити на 9 частий, длятого розмінюємо ті 4 на одиниці низшого місця, отже маємо 49 ділити на 9 частий. Се дає 5, ми кажемо, що 9 містить ся в 49 5 разів, або: 49 поділити на 9 є 5. Знаємо, що $9 \times 5 = 45$, отже ті части по 5, зібрані разом, дадуть 45, а з 49 зістане нам ще 4. Ті 4 розмінюємо знов на одиниці з низшого місця і маємо їх всіх разом 42. Розділюючи їх на 9 частий одержимо по 4, а що $4 \times 9 = 36$, то нам зістане ще 6. Замінюючи їх знов на низші одиниці, одержимо разом з тамтими 65, ті ділимо на 9 частий. Се дає 7, а що $7 \times 9 = 63$, то з 65 зістає 2, які замінені

на найнижші одиниці разом з тамтими дають 27. Розділюючи їх знов на 9 частий, маємо 3. Ті всі частинні квоти пишемо один по другім по знаку рівності і так одержуємо загальний квот 5473.

В практичнім рахованю робить ся се так, що до ділення береть ся одно або два найвисші місця; одержаний перший частинний квот множимо дільником і підписуємо під ті місця ділимка, які ми собі відзначили. Тепер віднімаємо перший частинний добуток від тих місць ділимка, а до них дописуємо слідуєче місце ділимка і шукаємо другого частинного квота. Потім множимо сей другий частинний квот дільником, підписуємо добуток під ті цифри, які ми ділили, відіймаємо, дописуємо знов слідуєче місце і поступаємо так дальше, аж вичерпаємо всі місця з ділимка. Коли остатній частинний добуток, віднятий від дотичних місць ділимка, дасть 0, кажемо, що ділене зійшло.

Нпр. поділити 89505 на 5 частий.

Пишемо: $89505 : 5 = 17901$

$$\begin{array}{r} 5 \\ \hline 39 \\ 35 \\ \hline 45 \\ 45 \\ \hline 00 \\ 00 \\ \hline 05 \\ 5 \\ \hline \end{array}$$

Говоримо: 8 поділити на 5 є 1; 1×5 є 5, від 8 зостає 3. Дописуємо 9, маю 39: поділити на 5 є 7, 7×5 є 35, від 39 зостає 4. Дописую 5, є 45. Поділити на 5 є 9, від 45 зостає 0. Дописую 0, поділити на 5 є 0, вписую до квота 0. Дописую 5, в 5 містить ся 1 раз; 1×5 є 5, від 5 зостає 0. Ділене зійшло.

2) Дільник має більше цифр. Ділене відбуваєть ся так само, з тою тільки різницею, що до першого і кожного слідуєчого ділене беремо тільки цифр, щоби дільник містив ся в них бодай один раз, отже беремо тільки цифр, кілько є в дільнику, або о одну більше. Потім множимо, підписуємо і відіймаємо так як попередно, поки ділене не скінчить ся. Часами трудно зараз відразу знати, кілько разів містить ся дільник

в перших цифрах ділимка, длятого мусимо переводити пробні ділення, беручи за квот якесь число на вгад; потім множимо його дільником і дивимо ся, кілько зістало би по віднятю того числа від перших цифр ділимка. Коли сей частинний добуток за великий, беремо на квот трохи менше число; коли-ж сей добуток за малий, так що різниця між ним а першими місцями ділимка більша як дільник, збільшуємо той частинний квот. При деякій вправі в численю можна дуже добре оцінювати частинні квоти на вгад.

Нпр. поділити 9384 на 23 части.

Пишемо: $9384 : 23 = 408$

$$\begin{array}{r} 92 \\ \hline 184 \\ 184 \\ \hline \end{array}$$

”””

Говоримо: Беремо перші два місця ділимка, т. є 93 і ділимо на 23 части. Се дає 4. Тепер множимо 4×23 і відіймаємо від перших місць ділимка. Останок є 1, дописуємо 8 і маємо 18. 18 на 23 части поділити не можемо, тому пишемо в квоті 0, а до останка дописуємо 4. Тепер ділимо 184 на 23 части і одержуємо 8. 8×23 є як раз 184, отже не зостає нічо, і наше ділене зійшло.

Як переводити проби при діленю, подають слідуєчі приміри. Коли дільник має більше цифр і ми відітнемо потрібну скількість місць, тоді пробуємо, кілько разів містило-б ся перше місце дільника в першім або в двох перших місцях ділимка. Се число вважаємо першим пробним квотом і множимо ним цілий дільник; притім покажеть ся, що се число є добре, за велике або за мале.

Нпр. $2614 : 47$.

Пишемо: $26414 : 47 = 562$

$$\begin{array}{r} 235 \\ \hline 291 \\ 282 \\ \hline 94 \\ 94 \\ \hline \end{array}$$

””

Говоримо: Дільник є двоцифрний, тому беремо 2 або 3 цифри з ділимка. Дві цифри буде за мало, тому беремо відразу три, і кажемо: 47 містить ся в 264 тільки разів, кілько містить ся 4 в 26, т. є. 6 разів. Але зараз переко-

нуємо ся, що се число за велике, бо $6 \times 47 \in 282$, длятого беремо перший частинний добуток не 6, а тільки 5, і маємо: $5 \times 47 \in 235$, від 264 зостає 29. До того останка дописуємо слідууючу цифру з ділимка, т. є. 1, і ділимо 291 на 47. Се дає тільки, кілько разів 4 містить ся в 29. Попередня проба навчила нас, що сей квот може бути за великий, тому беремо 6 замість 7. Число 6 показуєть ся добрим, бо $6 \times 47 \in 282$, отже від 291 зостає 9, а дописавши позістале місце 4, маємо $94 : 47$. Се дає, як можна зараз бачити, 2, і ділене сходить.

Инший примір: $783912 : 453$.

$$\begin{array}{r} \text{Пишемо: } 783912 : 453 = 1730 \\ \underline{453} \\ 3309 \\ \underline{3171} \\ 1381 \\ \underline{1359} \\ 322 \end{array}$$

Говоримо: Відтинаємо три цифри з ділимка: 453 в 783 містить ся 1 раз; $1 \times 453 \in 453$, від 783 зостає 330, дописую 9. 453 в 3309 містить ся тільки разів, що перша цифра дільника в двох перших (бо в ділимку є 4, а в дільнику 3 цифри, тому беремо до проби одну цифру дільника, а дві ділимка). Се давало би 3, але то за багато, бо $8 \times 453 \in 3424$, длятого беремо 7 і маємо: $7 \times 453 \in 3171$. Від 3309 зостає 138, а з дописаним слідууючим 1, 1381. В тім ділимку містить ся дільник 8 рази, бо 4 в 13 йде 3 рази. $3 \times 453 \in 1359$, отже зостає 32, а з дописаним остатнім місцем 322. В тім числі не містить ся 453 ні разу. тому в квоті пишемо zero. Тепер слід би дописати до останка дальше місце з ділимка, але тому, що ділимок вже вичерпаний, кажемо, що з нашого ділення зостає останок 322.

Тут маємо примір такого ділення, яке не кінчить ся без останка. В такім разі кажемо, що „ділене не сходить“, або що „ділимок не є подільний через дільник“. В попередніх всіх примірах ділене сходило, ділимок був „подільний через дільник“. Сей останок можемо ще далі ділити, замінивши його на десяточний дріб. Так як ми перше замінювали сотки на десятки а десятки на одиниці, замінюємо тут кожду одиницю на десяти части одиниці і значимо се так, що до

останка в ділимку дописуємо 0, бо кожда одиниця розпадеть ся на 10 десятих частий, — а в квоті відзначаємо ті нові цифри, які тепер прийдуть, т. зв. десятичною точкою, яку пишеть ся по старих цифрах квота в горі. Коли з того ділення зістанеть ся ще який останок, дописуємо знов 0 і так робимо, доки ділене не зійде, або коли-б ділене довго не сходило, доки нам подобаєть ся. Дієть ся се подібно, як коли-б ми не могли поділити ся коронами і розмінювали їх на ніклеві 10-сотиківки, а опісля на поодинокі сотики.

В нашім примірі буде дальше ділене виглядати так:

$$\begin{array}{r} \text{Пишемо: } 783912 : 453 = 1730 \cdot 71 \dots \\ \underline{3220} \\ 3171 \\ \underline{490} \\ 453 \\ \underline{37} \end{array}$$

Говоримо: З тамтого ділення зістав останок 322; дописуємо до нього 0 і маємо 3220. Се число, ділене через 453, дає на квот 7, а на останок 49. Дописуємо знов 0 і маємо $490 : 453$; се дає 1 і останок 37. Могли-б ми ще дальше вести таке саме ділене, але перериваємо на тім, а на знак того, що ділене не зійшло цілком, дописуємо в квоті кілька точок.

Коли ми перериваємо ділене, тоді дивимо ся, який великий є останок. Коли останок менший від половини дільника, опускаємо його, коли-ж він бодай такий як половина дільника, побільшуємо остатню цифру квота о 1.

Подаємо ще один примір ділення: $8384 : 49$.

$$\begin{array}{r} \text{Пишемо: } 8384 : 49 = 171 \cdot 102 \dots \\ \underline{49} \\ 348 \\ \underline{343} \\ 54 \\ \underline{49} \\ 50 \\ \underline{49} \\ 100 \\ \underline{98} \\ 2 \end{array}$$

Говоримо: Два перші місця з ділимка, 83, ділені через 49, дають 1 і 34 останка.

Дописуємо 8; 384 на 49 дає тільки, кілько 38 на 4, але тому, що 49 є дуже близьке до 50, беремо на пробу 38:5. Се дає 7, і ми вписуємо до квота 7. До останка дописуємо слідуєче місце і маємо 54:49. Звідси маємо квот 1 і останок 5. Цілі місця є вичерпані, тому даємо в квоті десяточну точку, а до останка дописуємо 0. 50:49 дає 1 і 1 останка. Дописуємо знов 0 і маємо 10:49. Се дає 0, бо 10 не можна поділити на 49 частий. Для того в квоті приходиться 0, а і в останку також допишемо 0. 100:49 є 2 і лишається 2. Ділене перериваємо і зазначаємо се точками в квоті.

Перевівши ділене, не забуваймо, що треба його перевірити множенням: квот помножений дільником мусить дати ділимик. Коли ділене було перерване, квот помножений дільником не дасть повного

ділимка, тільки трохи менше, або трохи більше. Та отся різниця ніколи не буде дуже велика.

3) Дільник має на кінці одно або більше зер. В таким разі відтинаємо в дільнику ті всі зера, а в ділимку відтинаємо десяточною точкою тільки місць кілько там було зер. Потім ділене йде так як звичайно, а тільки в тім місці, де прийде в ділимку десяточна точка, даємо точку і в квоті.

4) Ділене або множене через 25. 25 є четвертою частю сотки. Коли-б ми, маючи поділити якесь число на 25 частий, поділили його на 100, то потім мусіли-б його помножити через 4. Навпаки, маючи помножити число через 25, можемо його помножити через 100, а опісля поділити через 4.

Замітки до оголошень.

Звіт товариства „Народна Гостинниця“ стоваришєня зареєстрованого з обмеженою порукою у Львові, за рік адміністраційний 1911. Подаючи огляд діяльності „Народної Гостинниці“ за адміністраційний рік 1911, управа товариства находить ся знову в приемнім положеню, що може ствердити дальший розвиток сеї інституції, який ступає нормальним і певним шляхом. Сей правильний розвиток товариства придбав для его управи лише признанє від нашої суспільности і став ще більшою заохотою до розширення інтересів „Народної Гостинниці“, не лише у Львові, але й в краю. Горячим бажанєм нашої публики особливо провінціоальної, є, щоб „Народна Гостинниця“ заклала свої філії в більших провінціоальных містах і управа товариства числила ся поважно з тим голосом. Однак обставини, переважно незалежні від управи, не все склали ся корисно та сприяли всяку акцію в тім напрямі.

В посліднім часі удалось Надзираючій Раді розв'язати справу розширення свого дому як найприроднішим способом: закуплено сусідню з дотеперішнім будинком каменницю при ул. Костюшка, яка с'єсею будовою творить з дотеперішнім будинком одну величаву гармонійну цілість о фронті 50 метрів. Тим способом доквано вкінци того, що вже давно треба було зробити, а чого довгий час годі було докнати з браку гроший і пересадних условий, ставлених п. Германом, дотеперішнім властителем сего дому. Новокуплена триповерхова каменниця складаєть ся з 11 комнат, 2 кухонь і передпокоїв на кожнім поверсі та з чотирох склепів в партері. Очевидно вимагає вона відповідної переробки і буде в сім році лише в часті (III. поверх) перемінена на готель.

В подрібности біляне товариства виказує, що в минулім адміністраційнім році приступило до „Народної Гостинниці“ 14 нових членів з 64 декларованими уділами, але в тім самім часі убуло 6 членів з 6 уділами, з того 3 члени через смерть. Давні члени впла-

тили титулом уділів 3.015 К 87 с, так що стан уділів підніс ся о квоту 4.295 К 87 с, і виносить 31.070 К 47 с. На одного члена випадає майже три уділи, т. є 57 К 75 с. Резервовий фонд зріс о квоту 658 К 79 с і виносить 4.420 К. Щадничі вкладки були більш о 75.959 К 12 с як в 1910 р. Всіх щадничих книжочок було 204 на квоту 257.086 К 97 с, отже пересічно на одну книжочку припадає 1.260 К 23 с.

Протягом 19.1 р. заїхало до „Народної Гостинниці“ 5.531 гостей, котрі заплатили за свій побут 32.014 К, з чого по потрученю власних видатків (в чім містять ся заплата чиншу в квоті 10.080 К), лишило ся чистого зиску 6.915 К 52 с. З того виходить, що льокаль сеї інституції за тісний.

Квізди опатентовані кавчукові опаски для коний. Доказом знаменитости сих опасок служить те, що ужште їх поручають як найгорячіше наукові заведеня першорядних фахових авторитетів. Гофрат, професор Др. Ф. У Ціри, висказує оцінку у своїй, виданій у Липську книжці під заголовком „Відомість про упряж“, або „Наука про упряж“ обширно про Квізди патентовані опаски та прилади охорони ніг у коний і оціняє тії з найбільшим узнанєм. У розвідці під заголовком „Наука про гіппологію“, яку видав п. к. ветеринар Бенедикт Найгард, та у книжці під заголовком „Енциклопедія науки лічення звірят“, яку видав п. к. окружний ветеринар А. Кох суть наведені яко знамениті Квізди патентовані гумові опаски для коний.

Фірма Franz Johann Kwizda, in Korneuburg, коло Відня висилає на бажанє свій гарно ілюстрований катальог даром та оплатно.

Квізди Флюїд для туристів (пахуче средство до натирания). Незрівнано зміцняючо та оживляючо, по утяжливих прогульках, ділає натиранє тіла флюїдом квізди (флюїдом для туристів). Се средство знаменито ділає і не повинно его бракувати нікому, хто вибирає ся на дальшу прогульку.

Провідник по Львові.

- Адвокатська палата**, ул. Гродзїцких 1.
Адміністрація податків, пл. Цлова 1.
Академія ветеринарії, ул. Кохановського ч. 33.
— **Торговельна**, ул. Скарбківська 39.
Академічна Громада, ул. Осолїнських 10.
Академічне сьпівацьке товариство „Бандурист“, ринок 10.
Академічний Дім, ул. Супінського 21.
Амбулаторія нервових і умових хороб
ц. к. університету Франца І. ул. Гавзнера 9.
— для хороб носа, горла і уший, тамже.
— **дентистична**, Осолїнських 11.
Аптика „під зелізницею“ Івана Лопатинського, Богданівка.
— **Др. Тита Зарицького**, ул. Жовківська 61.
— **„під Гигією“** Е. Єзерського, Городецька 30.
Архів катастральних мап, ул. Личаківська 2.
Банк будівляний галицький, ул. Академічна 12.
— **краєвий**, ул. Костюшки 11.
— **земельний гіпотечний**, Підвале 7.
— **австро-угорський (філія)**, ул. Третього Мая 9.
— **гіпотечний**, пл. Галицька 15.
— **меліорацийний**, ул. Третього Мая 21.
— **праський кредитовий (філія)**, ул. Кароля Людвика 29.
— **промисловий** ул. Третього Мая 19.
— **торговельний галицький**, ул. Академічна 3.
Безплатне бюро праці м. Львова, в ратуши.
Безплатний курс руської мови для дівчат польських шкіл, ул. Мохнацького 12.
Бібліотека Тов. „Просьвіта“, Ринок 10.
— **Тов. ім. Шевченка**, ул. Супінського 21.
— **„Народного Дому“**, ул. Театральна 22.
— **„Осолїнських“**, ул. Осолїнських 2.
— **Університетська**, ул. Мохнацького 6.
Бурса У. Тов. педагогічного, ул. Вірменська 2 і ул. Длугоша 17.
— **промислово-ремісничя**, ул. Ходоровського 3.
— **для дівчат тов. „Труд“**, Ринок 39.
Бюро інформаційне для всяких справ військових Кароля Нагліка, ул. Зелена 9.
— **інформаційне і інкасове „Confidentia“ і „Le Commerç“**, ул. Галицька 13.
— **водопроводів, кошари сторожі пожежної**, пл. Стрілецька 5а.
— **молочарське краєве**, Міцкевича 3.
Ц. к. Бюро кореспонденційне, ул. Чарнецького 10.
Бюро патронату для спілок ошад. і позичок, Міцкевича 3.
— **технічне Василя Нагірного**, Ринок ч. 36.
— **зелізниче Виділу краєвого**, Міцкевича 7.
Взаїмна поміч учительська, ул. Скарбківська 33.
Виділ краєвий, ул. Маршалківська 1.
Видавництво шкільних книжок, Зіморевича 16.
Відроджене, українське протиалькогольне Товариство, Ринок 10.
Галицька каса ошадности, ул. Ягайлонська 1.
Галицька каса ошадности, складниця, ул. Хотимська 1.
— **складниця**, ул. Жовківська 71.
Готелі: Народна Гостинниця, ріг ул. Сикстуської, Костюшка і св. Михайла.
— **Жоржа**, пл. Марійська 1.
— **Європейський**, тамже 4.
— **Французський**, тамже 5.
— **Вікторія**, ул. Гетманська 8.
— **Гранд**, ул. Кароля Людвика 13.
— **Бельві (Belle-vue)**, тамже 27.
— **Імперіяль**, ул. Третього Мая 3.
— **Варшавський**, пл. Бернадинська 5.
Глухонімих заведење, ул. Личаківська 35.
Гімназія руська (академічна), ул. Льва Сапіги 10; — **філія в „Народнім Домі“**, ул. Театральна 22.
— **жіноча приватна руська**, ул. Потоцького 95.
Дворець будівничий міський, ул. Зелена 12.
Дирекції: Поліції, ул. Міцкевича 12.
— **Почт і телеграфів**, ул. Словацького 1.
— **Руху зелізниць державних**, ул. Країських 5.

- III. ул. Замарстинівська 30.
- IV. ул. Личаківська 101.
- середмістя, ул. Валова 29.
- Комітет для будови русько-народного театру, Ринок 10.
- для збирання жертв на пам'ятник Шевченка, ул. Супінського 21.
- Комітет, завідуючий фондом ім. Олени Січинської, Ринок 10.
- Комнати до снідань „Народна Торговля“, Ринок 36.
- Консерваторія музична галицька, Хорущина 7.
- Консисторія митрополіча, пл. св. Юра ч. 5.
- рим. кат., ул. Чарнецького 32.
- Конзуляти: Російський, ул. Потоцького ч. 9.
- Німецький, ул. Хмельовського.
- Англійський (віце), ул. Потоцького, Вілля Романа.
- Французький, пл. Бернадинська 2 а.
- Голендерський, ул. Третого Мая 21.
- Краєве бюро „Загального заведення пенсійного для функціонерів“, ул. Подлевського 5.
- Краєве Товариство кредиторів урядників і священиків, ул. Домініканська 11.
- Краєвий Союз кредиторів, Ринок 10.
- ревізійний, ул. Домініканська 11.
- шкільний, ул. Домініканська 4.
- для збуту худоби, ул. Зіморовича 20.
- господарсько-торговельних спілок, ул. Зіморовича 20.
- заряд продажу соли, ул. Костюшка 9.
- Кружок правників, тов. студентів права, ул. Супінського 21.
- Купецька палата львівська; ул. Третого Мая 3.
- Курси для неграмотних при Укр. Тов. Педагогічній, ул. Мохнацького 12.
- при Тов. „Просвіта“, Ринок 10.
- при Читальні „Просвіти“ городецького передмістя, пл. св. Юра 5.
- при Читальні „Просвіти“ личаківського передмістя, ул. св. Петра 11.
- для писарів громадських при Виділі краєвій, ул. Маршалківська.
- Лазня св. Анни, ул. Академічна 10.
- Духенського, пл. Домбровського.
- Лікарська палата, ул. Домініканська 1.
- Літографічне заведенє А. Андрейчина, ул. Коперника 30.
- Львівська Русь Брацтво Русинів м. Львова, Ринок 10.
- Львівський Боян, Ринок 10.

- Лябораторія хемічна Університету, ул. Длугоша 6.
- Магазин провіантів військових, ул. Янівська 3.
- Міське бюро ц. к. залізниці державної у Львові, продаж білетів, Пасаж Гавсмана 9.
- Міщанський ремісничо-промисловий Союз кредиторів, Руська 3.
- Міщанське Брацтво, Руська 3.
- Молочарня Івана Вовка, ріг Зиблікевича і Миколая.
- А. Бакович ул. Домініканська 3.
- Музеї „Просвіти“, Ринок 10.
- ім. Шевченка, ул. Супінського 21.
- Ставропигійський, ул. Руська 3.
- Дідушицьких, ул. Театральна 18.
- промисловий міський, ул. Гетманська.
- національний ул. Мохнацького 42.
- Музична Накладня „Торбан“, ул. Коперника 18.
- Надпрокураторія державна Баторія 1.
- Намісництво, ул. Чарнецького 18.
- Народна Гостинниця, ул. Костюшки 1.
- Лічниця, ул. Петра Скарги 4.
- Рада, Ринок 10.
- Торговля, Ринок 36.
- Народний Дім, ул. Театральна 22.
- Наукове Тов. ім. Шевченка, ул. Супінського 21.
- Нотаріальна палата, ул. Трибунальська ч. 1.
- Огород (поєзуїтський) міський, між ул. Крашевського і Міцкевича.
- ботанічний, ул. св. Миколая 4.
- Високий замок, ул. Театинська.
- Основа, тов. техніків, ул. Снядецьких 4.
- Патронат краєвий рукоділ і дріб. ремесла Міцкевича 3.
- Парк стрийський, між ул. Стрийською, Пулавського і Понятовського.
- личаківський, ул. Личаківська.
- Пекарня Михайла Дудикевича, ул. Софії ч. 1.
- Переплетні: Наукового Тов. ім. Шевченка, ул. Чарнецького 26.
- Переплетні: Івана Чернецкого ул. Бляхарська 10.
- Миколи Кривецького і Сп., Ринок 10.
- Площа „Сокола-Батька“ ул. Стрийська.
- Пливальня військова, ул. Пельчинська.
- Повітове Товариство кредиторів, Ринок ч. 10.
- Поліклініка загальна, ул. Ліндого 5.
- Політехніка, ул. Льва Сапіги.

- Провидіне товариство для опіки над емігрантами, Дзялинських 12.
- Продаж шкільних книжок в Намісництві (вхід від ул. Кармелітської).
- Прокуратура державна, ул. Баторія ч. 3а.
— скарбу, ул. Вірменська 13.
- Рада** шкільна краєва ул. Кармелітська 4.
— повітова Мохнацького 4.
- Редакції: Землі і Волі, ул. Баторія 6.
— Впереду, ул. Жулінського 6
— Громадського Голосу, Коперника 16.
— Господарської Часописи, Зіморовича 20.
— Дзвінка, ул. Мохнацького 12.
— Діла, Ринок 10.
— Економіста, Домініканська 11.
— Зелізничника, ул. Городецька 99.
— Записок Наукового Товариства, ул. Супінського 21.
— Літературно-Наукового Вістника, ул. Супінського 21.
— Народної Часописи, Чарнецького 12.
— Ниви, ул. Куркова 37.
— Основи, тамже
— Письма з Просвіти, Ринок 10.
— Правничого Вістника, Чарнецького ч. 26.
— Руслана, ул. Хмельовського 15.
— Самопомочи, Домініканська 11.
- Редакція Свободи, Ринок 10.
— Учителя, ул. Мохнацького 12.
— Часописи для спілок рільничих (по польськи і по руськи) Виділ краєвий.
- Репродукційне заведене „Поліграфія“ Ринок 11.
- Реміснична палата в Ратуши.
- Реставрація: М. Короликової і Л. Вольманна в „Народній Гостинниці“, ул. Костюшки 1.
- Робітня суконь, біля і конфекції дамської Тов. Труд. Ринок 39.
— виробів арт. слюсарських і будівляних Михайла Стефанівського ул. Рицарська 18.
- Руська Академічна Поміч, Осолінських 10.
- Руська Бесіда, Костюшки 1.
- Руська Захоронка, гл. Захоронка.
- Руське парцеляційне Тов. „Земля“, Ринок 43.
- Сальон** мод. Тов. Труд, Ринок 39.
- Семинарії: духовна гр. кат. ул. Коперника 36.
— духовна рим. кат. Чарнецького 30.
— учительська мужеська, ул. Набеляка ч. 67. (ріг ул. Іссаковича).
— учительська жіноча, Сакраменток 7.
— учительська жіноча руська, ул. Мохнацького 12.
- „Сільський Господар“, Зіморовича 20.
- „Січ“ тов гімнаст., ул. Коперника 16.
- „Сила“ Тов. руських слуг і зарібників, Ринок 10.
- Склеп „Труда“, Ринок 39.
- Сліпих заведене, ул. св. Софії 31.
- „Сокіл“, ул. Руська 20.
- „Союзний Базар“, тамже.
- Староство, ул. Третого Мая 5.
- Стация ботанічно-рільнича, ул. Зиблікевича 34.
- Стация ратункова. пл. Стрілецька 5а.
- Сторожа пожарна міська, тамже.
- Суди: краєвий висший, президія. ул. Баторія 1.
— карний, Баторія 3
— краєвий цивільний, ул. Театральна 13.
— торговельний, ул. Костюшка 10.
— промисловий, ул. Куркова 11.
— повітовий Секція I, Ягайлонська 14.
— Секція II. і III. Казимирівська 34.
— військові: гарнізонний, ул. Замарстинівська 9; — краєвої оборони (ляндвери), ул. Сакраменток 10.
- Судова галя аукційна, Подлевського 6.
- Театр** „Сокола“, ул. Руська 20.
- Телефон, адміністрація деп. XII. Дир. почт Академічна 28.
- Товариства: дяківське, пл. св. Юра 5.
— вакаційних осель, ул. Театинська 7.
— ім. Котляревського, Ринок 10.
— руських послугачів, Ринок 10.
— забезпечення проти вломаню і крадежи, ул. Третого Мая 2.
— правної охорони податників, ул. Сенкевича 5.
— „Просвіта“, Ринок 10.
— „Руслан“ в руській гімназії, ул. Льва Сапіги.
— музичне ім. М. Лисенка, Ринок 24.
— опіки над слугами і робітницями, Ринок 39.
— охорони звірят, пл. Бернадинська 7.
— ратункове, пл. Стрілецька 5а.
— Руська бурса реміснична, ул. Ходоровського 3.
— Шкільна поміч, Ринок 10.
— св. Павла, ул. Коперника 36.
— св. Петра, тамже.
— св. Рафаїла (філія) тамже.
— св. Андрея, тамже.

Товариство „Воля“, ул. Жулінського 6.
— „Труд“ жіноча спілка промислова, Ринок 39.
— св. Ольги, Ринок 10.
— ц. к. галицьке тов. господарське, ул. Кароля Людвика 3.
— Українських правників, Чарнецького ч. 26.
— Укр. наукових викладів ім. П. Могили, Ринок 10.
— Учительська Громада, ул. Льва Сапіги (акад. гімн.).
Торговля мішаних товарів Йосифа Булика, ул. Городецька 71а.
— Евгена Осипа Мартинця, пл. Унії Берестейської 5.
— Народної Торговлі, Ринок 36.
— вудженини Кр. Союза для збуту худоби Ринок 10.
М. Лаврова пл. Бернадинська 12.
Торговля набілу Краєвого Союза господарсько-молочарського, Ринок 10, ул. Казимирівська 47, Зиблікевича 4, і Глубока 1.
Торговля паперу і приборів до писання, Союзний Базар, ул. Руська 20.
— А. Возняк, ул. Руська 1.
— цвѣтів і насіннь Миколи Волинського, пл. Марійська 3.
Торговельна і промислова палата, ул. Академічна.
Торговий уряд в ратуши, Ринок.
Українсько-руська Видавнича Спілка, ул. Супінського 21.
Українське педагогічне товариство ул. Мохнацького 12.
Університет, ул. св. Миколая 4.
Ц. к. Уряд почтовий і телеграфічний, ул. Словацького 1.
— Філії Урядів поштових:
ч. 2. на головнім двірці,
ч. 3. ул. Бляхарська 8,
„ 4. в Намісництві,
„ 5. ул. Фридріхів,
„ 6. ул. Скарбківська 5,
„ 7. ул. Казимирівська 28,
„ 8. ул. Валова 14,
„ 9. ул. Клепарівська,
„ 10. Личаківська 22,
„ 11. ул. Супінського 2.
„ 12. Виділ краєвий (лиш підчас сесий соймових),
„ 13. ул. Глубока 3.
„ 14. Яловець,
„ 15. Богданівка,
„ 16. пл. Бема,

ч. 17. Госєвського,
„ 18. площа повиставова.
„ 19. Підзамче.
Уряд виміру належитости, Театральна 21.
— льотерійний, ул. Вірменська 26.
— податковий, ул. Театральна 19.
— продажі стемплів і магазини тютюну, пл. Цлова 1,
— цловий, тамже.
Фабрика води содової і штучних вод мінеральних і лічних Іванъ Левинського і Сп., ул. А. Потоцького 42
— дахівок Івана Левинського, тамже.
— кафлів і печий кафлевих, Івана Левинського, тамже.
— машин до виробу цементових дахівок М. Стефанівського, Рицерська ч. 18.
— хемічна, О. Левицької, Городецька ч. 121.
Філія Тов. „Просьвіта“, Ринок 10.
— У. Тов. Педагогічного, Мохнацького ч. 12.
— Сільського Господара, Зіморовича ч. 20.
Центральний Банк чеських кас щадничих і контора виміни (філія). Галицька 21.
Церков св. Параскевії (Пятниць) при ул. Жовківській фундована волоськими господарями в р. 1664.
— руського семинара духовного, ул. Коперника.
— св. Юра, при пл. св. Юра, побудована кн. Львом основателем Львова між роком 1270 а 1282.
— св. Николая, при ул. Жовківській, незвісної фундації, наділена привілеями кн. Львом 1292.
— Успенія Пр. Д. М. т. зв. Волоська, при ул. Руській, фундована волоськими господарями Єремією Павлом і Семеном в р. 1629.
— Св. Петра і Павла, при ул. Личаківській, давнійше костел з монастирем оо. Павлінів.
— св. Онуфрія з монастирем оо. Василян, при ул. Жовківській 36. фундації Константина кн. Острожського з р. 1517.
— нова Преображенська, недалеко Народного Дому, ул. Краківська.
— православна. Францішканська ч. 9.
Церковні річи В. Устенського, Руська ч. 8.
— „Достава“, ул. Руська 20.

- Цукорня М. Снігура ул. Льва Сапіги 47.
- Читальні „Просьвіти“; в середмістю ул. Бляхарська 18 (Дім „Просьвіти“).
- на жовківським передмістю, Обїзд 6.
- на личаківським передмістю, ул. св. Петра 11.
- на городецьким передмістю пл. св. Юра 5.

- Школи:** Виділова школа ім. Т. Шевченка, Мохнацького 12.
- народна руська ім. М. Шашкевича, ул. Скарбківська 26.
 - народна ім. Б. Грінченка, ул. Борковських 30.
 - ім. короля Данила, ул. Мартина 24 а.
 - руська школа вправ женська державна, ул. Сакраменток 7.
 - руська школа вправ мужеська, ул. Длугоша 17.
 - реальна I, ул. Камінна 2.
 - реальна II, ул. Шумлянських 7.
 - лісова, ул. Зиблікевича ч. 28.
 - повитух (акушерок) при загальнім шпитали, ул. Піярів 4.
 - промислова, ул. Снопківська.
 - торговельна укр., Земляковського 2.
 - кадетська, ул. Стрийська (Помірки).
 - для однорічних охотників Добровольського, ул. Подлевського 9.
 - чужих мов, ул. Академічна 3.
 - чужих мов Berlitz a School, ул. Третого Мая 2.
 - сьпіву Олени Прокеш, ул. Кляйновська ч. 4. (бічна Сикстуської).
 - танців Нікодема Лефлера, Ринок 12.
 - глухонімих, Личаківська ч 35.
 - сліпих, ул. св Софії 13.
 - шитя і крою біля та суконь і виробу дамських капелюхів Тов. „Труд“, Ринок 39.

- Шпиталі: загальний (Піяри), ул. Піярів ч. 5. ул. Гловінського 7. (бічна Личаківської).
- діточий св. Софії, ул. Личаківська 42.
 - військовий, ул. Личаківська 28.
 - для божевільних, на Кульпаркові.
 - для невилічимо хорих ім. Білінських, ул. Білінських 13.
 - жидівський, ул. Рапапорта.

Показчик до пляну міста Львова

Примітка: Букви і цифри при назвах означають квадрат на пляні, в котрім треба шукати відповідного числа.

Назва інституції означеної на пляні	Ч. будинку на пляні	Буква і ч. орієнтац.	Назва інституції означеної на пляні	Ч. будинку на пляні	Буква і ч. орієнтац.
Академія ветеринарії.	5	Г7	— Гостинниця	4	Г5
Академічний Дім	6	Д5	Народний Дім	24	Г5
Банк земельний гіпот.	7	Г6	Наукове Т. Шевченка	6	Д5
— австро-угорський	8	Г5	Палата торговельна	55	Г6
— краєвий	44	Г5	Політехніка	25	Г4
Бібліотека тов. „Просьвіта“	3	Г6	Прокуратура держ.	26	Г6
Бурса Укр. Тов. пед.	13	Г6	Почта головна	14	Г5
— промислово-ремис.	10	Г5	Площа Сокола-Батька	37	З5
Виділ краєвий	11	Г5	Ратуш	58	Г6
Гімназія академічна	12	Г4	Різня міська	59	А7
— жіноча руська	9	Е3	Сільський господар	27	Г5
Газівня міська	51	В5	Станція ратункова і сторожа пожежна	28	Г6
Дворець заліз. голов.	1	Г2	Семинар гр. к. духовн.	39	Г5
— Підзамче	2	Б6	— учит. женський	64	Г7
Дім інвалідів	15	В4	Суд краєвий карний	60	Г5
Дирекція заліз. держ.	51	Г4	— краєвий висшій	26	Г6
— домен і лісів	50	Г5	Товариство „Просьвіта“	3	Г6
— пошт	14	Г5	— Труд	29	Г6
— Скарбу краєва	52	Г5	Університет Франца І.	30	Г6
„Двістер“	7	Г6	Уряд податковий	62	Г5
Друкарня Наук. Тов. ім. Шевченка	16	Г6	— цловий	61	Г6
— Ставропігії	17	Г6	Церков св. Параскеви (Пятниця)	38	Б6
Електривня	53	Д4	— гр. кат. сем. духов.	39	Г5
Заклад для сліпих	46	Е6	— св. Юра	19	Г4
— для глухонімих	47	Г7	— св. Николая	40	В5
— для невилічимо хорих ім. Білінського	48	Г2	— Успенія Пр. Д. М. (волоска)	17	Г6
Зоря	18	Г6	— св. Петра і Павла	41	Г8
Інститут для дівчат СС. Василіянок	9	Е3	— св. Онуфрія	42	В5
Клініка	45	Г8	— Преображенська	43	Г5
Книгарня Наук. Тов. ім. Шевченка	3	Г6	Цятаделя	49	Г5
Команда війс. XI корп.	56	Г6	Школа вправ женська Укр. тов. пед.	13	Г5
— жандармерії	57	Г4	— вправ женська при держ. семінари	64	Г7
Консенсторія митроп.	19	Г4	— кадетська	32	Е4
Магістрат	58	Г6	— лісова	65	Д6
Музей Національний	66	Г5	— реальна	31	Г6
— Дідушицький	67	Г6	Шпиталь загальний	33	Г7
— промисловий міськ.	20	Г5	— діточий	34	Г8
Намісництво	21	Г6	— військовий	35	Г7
Народна Лічниця	22	Г4	— жидівський	36	В4
— Торговля	23	Г6			

МІСЬКА, ЕЛЕКТРИЧНА ЗЕЛІЗНИЦЯ У ЛЬВОВІ.

Від осені 1909 р. курсують на свіжо розширеній і доповненій, електричній залізниці трамваєві вози в різних напрямках і комбінаціях. Поодинокі секції получені при помочі кількох окремих різко скомбінованих ліній, на яких курсують відповідно для кожної лінії інакше означені вози.

Для лекшої орієнтації публіки в напрямках їзди поодиноких возів, заосмотрені вози на передній і задній часті буквами, що означають напрям їзди; букви ці є вночі транспарентно освітлені. Крім сего на всіх прістанках і секціях кожної трамваєвої лінії уміщені є таблиці з поясненем знаків прітомних тим возам, які на даній лінії курсують, і напрямку їх їзди. І так відповідають окремим лініям слідуючі знаки:

Лінія **К D**.

З Головного Двірця улицею Доїздовою, Льва Саніги, Коперника, Словацького, Сикстуською, Гетманськими Валами, Капітульною площею, Ринок, ул. Руською, Підвалем, Цловою площею, ул. Личаківською в обох напрямках.

Лінія **U L**

Від кінця ул. 29-го Падоліста, улицею Шимоновичів, Крижовою (Андрія Потоцького), Словацького, Сикстуською до Гетманських валів через Ринок, Чарнецького, Куркову, Театинською під Копець унії Люблинської (Високий Замок).

Лінія **К J**

Від янівської рогатки до Гетманських Валів і далше Гетманською, площ. Марійською і Бернардинською, ул. Панською, Зеленою, Шевченка, Кохановського і св. Петра до ул. Личаківської і назад.

Лінія **К D**

З головного Двірця до Гетманських Валів і далше Гетманською, площ. Марійською, ул. Баторія, Панською, Зблїкевича до парку Кілінського (стрийського), промислової школи і назад.

Лінія **Н Z**.

Від замарстинівської рогатки ул. Замарстинівською, Жовківською, пл. Краківською до гетманських валів і назад.

Лінія **Н R**.

Від Жовківської рогатки ул. Жовківською, Бальоновою, Замарстинівською, площ. Краківською до Гетманських Валів і назад.

Лінія **Н G**.

Від міської різни як лінія **Н R**. до гетманських валів і назад. Помічні вози, означені **Н** курсують меж Гетманськими Валами і станицями, означеними на возах окремими таблицями.

Поділ ліній на секції.

Поділ ліній на секції переведений є в сей спосіб, що від Гетманських Валів поділені они у всіх напрямках до кінцевих точок їзди на дві секції, з винятком лінії **U L**, яка від Гетманських Валів до Високого замку має одну секцію.

Секційні пункти для поодиноких, окремих ліній винадають:

На лінії **К D** при Політехніці на ул. Льва Саніги і при костелі св. Антона на ул. Личаківській. Для лінії **U L** при ул. Снядецьких.

Для лінії **К J** при костелі св. Анни і на розі ул. Вагилевича і Зеленої.

Для лінії **К D** при касарни Фердинанда і на розі ул. Миколая і Зблїкевича.

Для лінії **Н Z** на перехресті ул. Бальонової і Замарстинівської.

Для лінії **Н R** і **Н G** побіч двірця Підзамче.

Для возів, що їдуть в напрямі від парку Кілінського зглядно від ул. св. Миколая або ул. Вагилевича і Зеленої кінцевий, секційний пункт в середмістю випадає при міським театрі; для всіх інших возів при Гетманських Валах.

На просторони від школи св. Зофії до Повпставової площі курсують крім того в літі в свята і в неділі, як також пополудни в звичайні дні помічні вози.

Оплату на ту лінію побирають окремо, як за окрему секцію, а абонаментові білети є на тій лінії неважні.

Ціна білетів їзди.

А) Білети звичайні:

- 1) білет односекційний для одной особи без пересіданя:

I. кл.	. . .	10 сот.
II. „	. . .	8 „
- 2) білет чотиро-секційний для одной особи з одноразовим пересіданем в часі одной години від виставлення:

I. кл.	. . .	20 сот.
II. „	. . .	14 „

Б) Білети ранішні лише видавані II. кл. до год. 7:

- 1) білет 1-секційний як А. 1. II. кл. 6 сот.
- 2) білет 4-секційний, як А. 2. II. „ 8 „

В) Місячні білети абонаментові для учачої ся молодіжи лиш I. кл. там і назад:

- 1) білет місячний одно-секц. . . 2 К. 50 с.
- 2) білет місячний чотиро-секц. . . 2 К. 50 с.

Г) Місячні карти абонаментові з фотографією управняючі до довільно частой їзди:

- 1) карта 1-секц.

I. кл.	. . .	7 К.
II. „	. . .	5 „
- 2) карта на всі лінії

I. кл.	. . .	12 К.
II. „	. . .	9 „

Часть лінії **U L** від валів гетманських на високий замок признано за одну секцію.

Г) Річні карти абонаментові з фотографією на всі лінії:

I. кл.	. . . 120 К.	II. кл.	. . . 90 К.
--------	--------------	---------	-------------

Продаж абонаментових місячних білетів відбуває ся в послідних і перших двох днях кожного місяця в низше наведених Бюрах контролі при ул. Ленартовича і на Габрнелівці, як також в навільоні на Гетманських Валах, в ратуші, в міським музею при ул. Гетманській, при ул. Костюшка 7 і пл. Цлова 1. Починаючи від третого дня кожного місяця муеять ті, що хотять набути абонаментові, місячні білети зголошувати ся до білетової Каси при ул. Вулецькій ч. 2 (партер на право).

Бюра управи містять ся в реальности при ул. Вулецькій ч. 2. Урядові години: від години 8 рано до години 2. пополудни. Урядові години директора для сторін: від години 11 до 12 перед полуднем.

По предмети, лишені в возах електричної залізниці означених: **К D, Н, Н K, U L**, належить зголошувати ся до Бюра Контролі при ул. Ленартовича ч. 1., а по предмети, лишені в возах електричної залізниці означених: **К J, K D, Н Z, Н R, Н G**, належить зголошувати ся до Бюра контролі в ремізі на Габрнелівці.

Тарифа оплат

за їзду фіякрами і дорожками в окрузі міста Львова.

Часть	Відділ	За їзду	Фіякер				Дорожка двокинна				Дорожка однокінна			
			день		ніч		день		ніч		день		ніч	
			К	с.	К	с.	К	с.	К	с.	К	с.	К	с.
I.		За звичайну їзду без перерви то є за їзду з одного до другого місця в місті без задержання довше як 5 минут і без збочування з напряду дороги	1	—	1	30	—	90	1	10	—	60	—	80
II.		За оплатою після часу:												
	1.	За першу пів годину	1	60	2	—	1	20	1	40	1	—	1	20
	2.	За кожду слідуючу чверть години	—	70	—	80	—	50	—	60	—	40	—	50
		Їзда спацерова:												
	3.	За першу пів годину	2	—	2	20	1	80	2	—	1	40	1	40
	4.	За кожду слідуючу чверть години	1	—	1	10	—	80	1	—	—	50	—	50
III.		До означених місць:												
	5.	З кожного постою: а) на гору Франц Йосифа і до рестаурації; б) до городу Кісельки; в) на Погулянку; г) на військову стрільницю; д) до ставів на Бульці; е) на Софіївку; з) до рогаток: городецької, клепарівської, замарстинівської і жовківської; ж) до цвинтарів янівських: і) до міської різні; и) до кадетської школи; й) до черновецького двірця; к) до ставу Кмівського; л) до кошар на янівськїм оболоню; м) до Собщини; н) і св. Войтіха; о) до збірника закладу водопроводного; п) до боїска Соколів; р) до залізничних магазинів; с) до ул. Рацлавицької і Понінського; т) до улиць громади Замарстинів	1	80	2	—	1	20	1	40	1	—	1	20
	6.	На повиставову площу	2	—	2	—	1	60	1	60	1	20	1	20
	7.	З кожного постою: а) до рогаток: янівського, личаківської, стрийської, вулецької і зеленої; б) до Цетнарівки; в) до Красічина; г) до Снопкова; д) до кошар на Вульці	2	—	2	20	1	60	1	80	1	20	1	40
IV.	8.	До 1 від тору Цетнера	5	40	6	40	4	40	5	40	3	20	4	20
	9.	До 1 від двірця зел. головного і личаківського з легким пакунком побіч гостя	2	40	2	60	1	60	1	80	1	20	1	40
	10.	До 1 від двірця Підзамче з легким пакунком побіч гостя	2	—	2	20	1	20	1	40	1	—	1	10
	11.	На публичні балі і з балів	2	40	2	40	2	40	2	—	1	40	1	40
	12.	До цвинтарів в задушній день без огляду на пору дня	2	—	2	—	1	—	1	60	1	20	1	20

Примітка! Ad II. Неповна чверть години числить ся за повну; під спацеровою їздою розуміеть ся їзду по улицах міста і передмість через довший час без перерви. Ad III. їзда з похоронним походом числить ся після часу. Ad IV. За пакунок уміщений на козлі або з задю повозу доплачуєть ся 40 сот. За підїзд під дїм і ждане менше чим 10 минут не належить ся ніяка оплата; коли ждане з підїздом треває довше, належить ся за цілий час жданя оплата після часу як тарифа II. 2. На случай продовженя їзд вчислених під III. і IV. числить ся дальше винагороджене після позиції II. 2. За нічну їзду уважає ся в часі від 1. падолисса до кінця марта їзду від год 7 вечер до 7 рано, в інших місяцях то є від 1. цвітня до кінця жовтня від 9 вечер до 7 рано. Поїздки дорожкарів, що мають нічний дїжур, означає червона обвідка чисел на шклах ліхтарень. На случай, коли замовлений фіякер підїде під дїм, а гість не ужде дорожки, належить заплатити половину належитости са поодинокую їзду (I), За замовлену їзду то є не сейчас починаючу ся належить ся крім тарифової належитости окрема оплата в квоті 40 сот. без різниці категорії поїздки і пори дня.

Дещо про писанє листів.

Писанє листів в нинішних часах дуже розповсюднене, і сміло можна сказати, що нема людини, якій не доводилоби ся в житю писати до рідні, чи до когось знакомого. Тому й не одному цікаво знати, як пише ся листи, а голов-но, як пише ся їх до людей рівних нам, як до людей висших станом, як до рідні і близьких знайомих а як знова до чужих.

Всякий знає, що до писаня листів є осібний папір, дуже часто однак буває, що деякі люди пишуть на яким небудь, деколи й посмарованім папері. Сего отже треба вистерігати ся і писати все лиш на листовім папері і то чистім та непомятім. Коли пишемо до рівних нам можна уживати паперу білого або й кольорового, форми вісімки. До людей висших станом треба писати лиш на білім, некраткованім папері більшої форми тз. кварт. На самій горі листа по правій стороні пишемо дату, а яких 5—6 см. низше, по середині заголовок (титул). По лівій стороні лишаємо все відступ на 3—5 см. залежить від того, якого формату ужили ми до писаня. На самім кінці листа приходить поздоровленє, а опісля підпис того, хто лист пише. Самий підпис на осібній стороні не може бути.

Коверта мусить бути дібрана до листа, а адрес виразно написаний і докладний. При тім треба все подати цілий титул того, до кого пишемо, а коли він має більше титулів, треба вибрати найважнійший.

Про се, що всякий лист треба точно оплачувати, знає кожний. Таксамо знають всі й се, що листів без підпису т. зв. анонімових не повинни ми ніколи писати, бо се нечесно.

Коли загалом хочемо писати лист треба перш всього застановити ся, що маємо писати. Найкрасше є передумати цілий лист, а доперва тоді зачинати писати; з того є така користь, що лист не буде покислений, що не буде похибок, а письмо буде чисте. Важне пам'ятати й се, що в гніві не повинни ми ніколи писати листів; все треба почекати аж гнів пройде, а тоді вже розважнійше зможемо писати про таке, що нас торкає.

Ніколи не даваймо чекати на відповідь а відповідаймо ясно і докладно.

Коли пишемо до когось зовсім незнакомого, а просимо його о відповідь, треба долучити марку. Не випадає однак сего робити, як пишемо до знакомих або висше поставлених осіб.

Загалом при писаню листів треба уважати на найменші дрібниці, бо письмо не слово, яке сейчас проминає. Остає воно на папері на все. В сім згляді люди такі уважливі, що дивлять ся на се, як лист зложений. Звісно іменно, що лист писаний до високопоставлених осіб складає ся так, щоби титул був все на верха.

Дуже важне при писаню листів ще й се, щоб знати, як кого титулувати. Найзвичайнійший титул се „Високоповажаний Пане“, до висших осіб а „Поважаний Пане“ до низших. Звичайно додаємо до одного або другого ще й якийсь титул того добродія, до котрого пишемо пр. „Високоповажаний Пане Професор“, „Високоповажаний Пане Судийо!“, „Вп. П. — Меценас“ — до адвоката; „Вп. Пане — Доктор“ — до лікаря. До людей, яких особливо шануємо, додаємо ще й слово „Добродію“ пр. „Високоповажаний Пане Совітник Добродію“, „Високоповажаний Пане Посол Добродію“, „Високоповажаний Пане Маршалок Добродію“ ітд. Коли пишемо до духовної особи, то даємо заголовок „Всечеснійший“ пр. „Всечеснійший Отче Парох“, „Всечеснійший Отче Добродію“, „Всечеснійший Отче Совітник“ ітд. до єпископа пишемо „Високопреосвященний Отче Архієрею!“, до Митрополита „Ваша Ексцеленціє!“; так само пишемо й до намісника, краевого маршалка і до міністрів.

Кожний лист кінчимо поздоровленем або заявою нашого поважання. Треба все пам'ятати, що поздоровленем кінчимо листи до рідні і добре знакомих. Листи знова до менше знакомих або висше поставлених осіб кінчимо звичайно словами: „Остаємо з поважанєм“, „остаємо з правдивим“ або „глибоким поважанєм“. Адресувати треба все з повним титулом. Тут подаємо кілька при-мірів як належить адресувати.

До добре знакомого: Високоповажаний Пан Н. Н. господар в Стрию, ул. Руська ч. 16; до особи висше поставленої:

Високоповажаний Пан
Ізидор Домбровський

Високоповажаний Пан Радник Суду
у Львові
ул. Стрийська, ч. 12.

до священика:

Всечеснійший Отець Добродій
Нестор Новицький,
Всечеснійший Отець Парох
в Конюхові
п. Завалів.

Коли пишемо до замужних женщин титулуємо їх „Високоповажана Пані До-

бродійко“, а кінчимо крім заявою пошани ще й словами „цілую ручки“. До незамужних звертаємо ся словами „Високоповажана Пані“ а кінчимо словами „цілую руки“ лиш тоді, коли їх добре знаємо.

На самий кінець додамо ще й се, як треба титулувати всякі інституції і власти.

Слова „Хвальний“ уживає ся при титулюваню всяких товариств, „Світлий“ до виділів і дирекцій товариств а також громадських урядів, староств, повітових Виділів, Дирекцій скарбових і залізничих, Судів, податкових Урядів і т. п. До Міністерства, Намісництва, Краєвого Виділу і т. п. уживає ся все слова „Високий“, пр. Високий Виділе краєвий, Висока Палато (до парламенту або сойму), Висока ц. к. Радо шкільна краєва і т. п.

Замітки до оголошень.

Численні письма з подякою, які приходять кожного дня до фірми **Leopold Wlček, Leinenweberei in Nachod (Böhmen)** свідчать найліпше о знаменитих фабриках, що їх сея фірма виробляє.

Кожда господиня, кожле заведе, одним словом кажучи кожній, хто потребує полотняних виробів, знайде в ткальні Леопольда **Wlček** найзнаменитше жерело закупна. Просить ся жадати присилки цінників і взорів.

Газдині, заїздні доми, готелі, пансиони як також і пнші заведєня зроблять добре, наколи на случай за-потребованя ціря і пуху або готової постелі, приборів на ліжка або матраців, звернуть ся з повним довірем до солідно обслугуючого дому висилкового, **Max Berger in Deschenitz, Nr. 190, b., Böhmerwald**, котрий сею рода товари висилає до усіх країв. Сю фірму, будучу в можности, задля безпосередного закупна, доставляти добрих та вповні вартісних гатунків товару, по причині єї солідности можна кождому як найлучше поручити. Близкі поясненя в части оголошень.

Бергера медич. і гігієн. МИЛА мають світову славу. В місце сталого мила смоляного Бергера уживає ся рівнож, так само зрєпарованого мила смоляного Бергера в стані плиннім, в случаях хороби шкіри, яко лік на порплі на голові та бороді і яко средство на поріст волося. Ціна за фляшку **K 1.50** Прандиве лишень з підписом фірми **G. Hell & Co.**, до набутя у всіх аптиках і дрогуернях. — Гляди оголошенє.

Давно випробований „**Edelgeist**“ є средством дуже улюбленим сильно ділающим і зміцняющим, до всілякого ужитку служаче туристам, людям управляющим спорт і військовим, усмиряє біль голови і ревматизм, знаменито ділає, коли ужие ся єго по фізичній праці, можна єго уживати яко ліку проти укушень пасікомців а зміпаній з водою яко знамените средство до полоканя ями устної Яко опална французска горівка, уведєно в оборот торговельний лік під назвою „**Volks - Edelgeist**“. — Гляди оголошенє.

Перша одинока руська фабрика. Робітня арт. бронзівнича виробів церковних

ІВАНА КУЗЬМИЧА

Львів, улица Руська ч. 3. або Підвале 9.

Поручає всему Всечеснійшому Духовенству і брацтвам церковним свій вироб власний: з золота, срібла, альпаки, бронзу, міді і пр. Виконує пауки ріжної міри, лампи перед найсв. дари, ліхтарі, патерці, хрести до процесії, напрестольні, чаші, монстранції, кадильниці, лодки, евангелія, берелка для дівчат і пр. Виконую дуже солідно і можливо по найнижших цінах.

ПОЗІР! Привимаю всілякі позолочєня, срібленя в огни і гальванізацію чаш Монстранції, кулі мідяні на копули церковні під гваранцією.

37

==== При більшім замовленю даю значний опуст! ====

Кілька уваг про се, як поводити ся на вулиці і в товаристві.

Хто жиє з людьми, мусить пам'ятати, що вони більше зважають на його поведене, чим багатство або ученість, що радше приймають в своїм товаристві хотьби й убогих або менше освічених але чемних і ввічливих, ніж богатих або учених, але простих і неогладжених.

Тому й цінне се знати, як поводити ся з людьми у всяких обставинах. Очевидно, що в многих случаях годі се вивчити, що рішає тут вже вроджений дар, але все таки много є такого, що приняло ся в однім стані, а не знає його другий, що отже таки треба вивчити.

Та при всім тим не можна забувати й се, що основою в поведеню з людьми мусить бути сама душа, що отже вся наша чемність, вся ввічливість мусить плисти з душі, бо інакше стане вона лиш сліпим, недоладним наслідуванем принятих форм.

Правдиво ввічлива людина не знає зарозумілості ні гордості, не знає й пересадної, неприродної ввічливості, ні підхлібства, а руководить ся все засадою, „хто вміє шанувати себе, сей пошанує й другого“. Не знає така людина, що обмова, не знає, що таке кривдити другого на чести, не знає й неправди та облуди. Всякому вміє віддати належну честь, але всякий й її пошанує.

На сім місці подаємо коротенько ті найважніші уваги, які всякий, що жиє з людьми, мусить знати.

Здоровимо всіх знайомих, які старші від нас віком або висші становиском. І жінщинам належить ся від нас поздоровленє. В комнаті здоровимо уклоном, а на вулиці здоймаючи капелюх або шапку. Дуже негарно тримати тоді руки в кишенях або курити папіроса. Се уважають навіть за обиду. Так само обидливо є при здоровленю дивити ся кудись в бік, а не на того, кого здоровимо, або здоровити аж тоді коли вже минаємо. Капелюх не знімаємо рукою від сторони прохожого, а лиш противною, бо так не заслонюємо своєї тварі. Уклін а й відклін повинен бути все статочний, свобідний і ніколи підлесливий. Коли йдемо з другим і він когось здоровить, повинні й ми зняти капелюх.

На улиці треба тримати ся все про-

сто, не дивити ся в землю та не вимахувати руками. Не гарно що хвиля оглядати ся, їсти, свистати, співати, або псикати за кимсь. Коли йдемо з старшою людиною, лишаємо їй місце праворуч, загалом місце вигіднійше. Коли йдемо в трійку то місце в середині належить ся найстаршому. Ставати на вулиці більшими гуртами негарно хочби тому, що тоді стоїмо проходим на заваді. Палицю чи парасоль не треба нести під пахою а в руці. Прохожих треба виминати уважно, щоб не тручати. Коли хто незнакомий просить о якесь поясненє треба відповідати докладно, а коли самі питаємо, то здоймаємо наперед капелюх, а як дістанемо відповідь, чемно дякуємо.

В товаристві поводимо ся все чемно і ввічливо. Коли входимо до покою, лишаємо плащ, парасоль або палицю в передпокою (сінях), а в руках тримаємо лише шапку. Нім увійдемо треба зачекати в двері і чекати так довго аж попросять. Входячи до покою кланяємо ся чемно і чекаємо аж господар просить сідати. Сидіти треба просто, не хилити ся наперед, ні розпирати ся в кріслі, не рушати ногами, ні сувати кріслом! Коли приходимо до кого з візитою або по нашому „в гостину“ треба найперш привитати ся з господинею і господарем, а опісля з другими гістьми. Як не всі гості нам знакомі то господар повинен нас познакомити, причім жінщинам і старшим не подаємо руки так довго, аж вони се зроблять. При забаві уважаємо, щоб до нікого не відвертати ся плечима, а в розмові уникаємо всяких обмов, шептів, негарних слів і надмірної говірливості, яка може других мучити. Не гарно є відповідати кивненем голови, а також питати ся словами „Що?“ „Га“ ітд. Все треба уживати в таких случаях „Прошу“, „дуже радо“, „на жаль“ і т. п. Коли за що небудь дякуємо, уживаємо супроти жінщин слів „цілую руки“. Не забуваймо також, що дуже лихо представляє ся в товаристві той, хто зїває, скробає ся, чистить нігті, тріскає пальцями, довбає в носі, ухах або устах, підпирає ся, крутить безнастанно вус. Коли ми є в жіночім товаристві не по-

винні курити, хиба що нас попросять. Як тяжко нам переломати наліг, в такому случаю повинні бодай попросити о позволене. При відвідинах хорого треба від куреня рішучо здержати ся. Не повинни ми також надто довго пересиджувати у хорого, бо се його мучить. Так само треба вистерігати ся в таких случаях бесід про хороби та про лихий вигляд хорого і критики того лікаря, що його лічить. Найкрасше оповідати, якісь веселі новини.

При їді так у себе дома, як і в чужих людей треба пам'ятати ось що:

До стола приходім все в час і сідаймо на то місце, яке нам вкажуть. При самій їді негарно, сербати, ні мляскати устами. Руки не опираємо ліктями на столі а тримаємо їх близько себе. Уста треба витерати серветою, а ніколи рукою або обрусом. Дуже много людей має звичай робити з хліба кульки і кидати ними на сидячих при столі. Сей звичай дуже поганий треба його отже вистерігати ся. Страви беремо все пра-

вою рукою, і уживаємо до сего тої ложки або вилок, які є на полумиску, а ніколи своїх. Очевидно, що вилки, ложку і ніж, які були на полумиску треба там лишити. При їді мяса тримаємо вилки в лівій руці, а ніж в правій. До уст беремо страви лиш вилками, а не ножем. Ніякої страви не їмо пальцями. Все уживаємо до того вилок. Риби або дріб, в яких є много костий, можна притримувати кавалком хліба. Ніколи не треба витирати сосу з тарілки хлібом. Хліб ломимо рукою, а не краємо ножем. Так само не краємо ножем картофель і деяких легумін. Пальцями можна брати лише всякі овочі. Кістки і лупину з овочів складає ся все на тарілку, а ніколи на обрус.

Від стола встаємо тоді коли вже встане господар або господиня та й другі гості, і дякуємо всім загально за товариство, очевидно найперш жінщинам. Жінщинам можна дякувати цілуючи в руку, мущинам подаючи руку.

Замітки до оголошень.

Еміґрація колись а тепер.

Хто перед 50 літами хотів їхати у Америку, мусів відбувати подорож при услівіях о много труднійших ніж тепер. В тодішних часах не було еще тільки залізниць кільки їх тепер, і нераз треба було піхотою або фірою відбувати довгі та томлячі подорожі, щоби дістати ся до найближшої стації залізничої, з відкіля доперва удавано ся до місця портового де всідалось на корабель. Давнійше їхало ся лишень кораблями вітрильними до Америки, а подорож тревала нераз цілими місяцями, заки добито до порту. Справді потреба було тоді відваги до підпринятя такої подорожі і не оден вибираючи ся у дорогу, прощав своїх найблизших у переконаню, що пращане се може бутя у послідне.

О скільки змінили ся відносини тепер. У нинішних часах не лишень будуєсь у краю що раз більше залізниць, так що з многих місцевостей можна відразу сідати до потягу, але також і подорож морем відбуває ся тепер модними кораблями, які ідуть з прятани до Америки 6—7 днів. Суть то прегарні і великі кораблі, котрі ідуть з Бремена до Америки і они тішать ся при званем подорожуючих.

Подорожні ідучі через Бремен, позістають не лишень під опікою власти, але також і під опікою прилюдно знаної фірми F. Missler в Bremen за котрої посередництвом тпєячі людпй, цілкомпто вдоволених переведено через море.

Звертаємо увагу на оголошене сеї фірми у нашім календарі.

НЕДОБРЕ ТРАВЛЕНЕ

потягає усе за собою корчі у жолудку, відбиваня, гемороїди, слабости утроби, болі голови, недиспозицію, нервовість, оспалість, апатію, отяжілість, ослаблене ума,

та загальний занепад на силах. Усе те можна усунути наколи уживає ся ліку „SAGRADA BARBER“, яке мож купити у кожній аптеці.

Пробна пачка 70 сот. Найменше висплатє ся почтою в сригінальній пачці за К 2.60, або 4 пачки пробні за К 3. — Хто надішле належитість одержить се оплатно з аптеки „Zum heiligen Geist“, Wien I. Sperrgasse 16, Depot 136.

Адвокати Українці в Галичині й Буковині.

А) У Львові:

Кость Левицький, в домі „Дністра“, ул. Підвале 7.
Микола Шухевич, ул. Сикстуська 46.
Володимир Старосольський, ул. Коперника 14.
Петро Максимович, оборонець в справах карних, ул. Красіцьких 8.
Іван Кос, ул. Театральна 6.
Макс Левицький, ул. Валова 23.
Ярослав Олесницький, Ринок 43.
Кароль Подляшецький, ул. Кохановського 18.
Филип Евин, ул. Бляхарська 8.

Б) На провінції:

Доктори прав:
Бережани: Андрій Чайківський.
Бібрка: Роман Перфецький.
Богородчани: Михайло Новаковський.
Борщів: Дамян Савчак обор. в справах карних.
Бурштин: Северин Данилович.
Городенка: Теофіль Окуневський.
Городок: Льонгин Озаркевич.
Делятин: Микола Лагодинський.
Долина: Омелян Левицький.
Дрогобич: Кузів.
Заліщики: Роман Стефанович.
Збараж: Стефан Бохенський.
Зборів: Євген Вацик.
Золочів: сов. Іван Виханський; Теодор Ваньо.
Журавно: Михаїл Лакуста.
Калуш: Андрій Кос.
Коломия: Теофіль Дембицький; Іван Ганкевич.
Комарно: Тома Печерський.
Косів: Лев Кульчицький.

Кути: Данило Кулик.
Лісько: Роман Витошинський.
Мостиска: Мирослав Здерковський.
Надвірна: Іван Саноцький.
Перемишль: Теофіль Кормош; Володимир Загайкевич.
Рава руська: Дмитро Левицький; Володимир Шараневич.
Рогатин: Михайло Бабюк.
Самбір: Данило Стахура.
Старий Самбір: Юліян Лужецький.
Сколе: Євген Петрушевич.
Солотвина: Микола Желехівський.
Сокаль: Петро Лінинський.
Станиславів: Йосиф Партицький; сов. В. Мандичевський; Іван Мандичевський; Лев Бачинський; Юлій Олесницький.
Стрий: Єронім Калитовський; Ілярій Бачинський.
Тернопіль: Ізидор Голубович; Станислав Чикалюк; обор. в справах карних Гриневецький; Генрик Топольницький.
Товмач: Іван Макух.
Чортків: Антін Горбачевський.
Щирець: Бірецький.
Яблонів: Кирило Трильовський.
Яворів: Роман Секела.
Ясло: Теодор Сінкевич.
Ярослав: Михайло Станько.

В) На Буковині:

Чернівці: Василь Дутчак; Т. Галіп; Ст. Гординський.
Кіцмань: Оробко.

Г) У Відні:

Євген Левицький.

НОТАРІ УКРАЇНЦІ.

А) У Львові:

Йосиф Онишкевич, ул. Театральна 6.
Володимир Лушпінський, ул. Ягайлонська 8.

Б) На провінції:

Болехів: Іван Чехович.

Винники: Володимир Левіцький.
Войнилів: Александер Дідицький.
Галич: Лев Гузар.
Городенка: Іван Раставецький.
Золочів: Іван Мелешкевич.
Коломия: Кость Телішевський.
Краковець: Петро Бугель.

Нове Село: Михайло Гординський.
Підгайці: Порфiр Яремович.
Потiк золотий: Стефан Танчаковський.

Рожнiтiв: Станислав Лучакiвський.
Скалат: Омелян Шолгиня.
Стара Сiль: Едмунд Базилевич.

ЛІКАРІ УКРАЇНЦІ.

А) У Львові:

Доктори:
Іван Бережницький (дентист), ул. Підвалє 7.
А. Бурачинський, ул. Чарнецького 6.
Мирон Вахнянин (недуги внутрішні), ул. Льва Сапіги 2.
Лев Коссаk (недуги шкірні), ул. Чарнецького 26.
Володимир Кобринський, Ринок 41.
Софія Морачевська (недуги жіночі), ул. Миколая 11.
Евген Озаркевич, директор Народної Лічниці, Підвалє 7.
Щасний Сельський, (недуги жіночі, акушер), ул. Третого Мая 11.
Петро Сушкевич (недуги шкірні), ул. Лонцького 9.
Йосиф Чачковський (недуги шкірні), ул. Міцкевича 14.
Антін Хомин, ул. Зіморовича 3.
Кость Танячкєвич, Богданівка.

Б) На провінції:

Бережани: Ковшевич.
Болехiв: Константин Ікалович; Микола Подлуський.
Болшовець: Галяревич.
Городенка: Іван Ціпановський.
Глиняни: Іван Мох.
Гологори: Ярослав Лопатинський.
Делятин: Олекса Гарасовський.
Заліщики: Іван Соловський.
Збараж: Володимир Білинський.
Зборiв: Евстахій Бачинський.
Жабє: Якiв Невестюк.
Калуш: Іван Куровець.
Камінка стр.: Михайло Олїйник; Яцiв
Коломия: Олександр Козакєвич; Зиновій Левицький.
Копичинці; Лука Сафіян.
Коростенко (к. Хирова): Михайло Яремкєвич.
Краковець: Станислав Полянський.
Крукеничі: Корнило Кош.
Кульпаркiв: Г. Малишевський.
Ланчин: Евген Пасічинський.
Липиця долішна: Теофiль Гвоздецький.

Любачiв: Іван Полохайло.
Мостиска: Іван Лебєдович.
Нісько: Володимир Лаврiвський.
Нове село: Володимир Дроздовський.
Перемишль: Стефан Дмоховський (дентист); Маріян Долинський; Михайло Кос (окуліст).
Перегинсько: Іван Чапельський.
Рава руська: Ярослав Вахнянин.
Роздiл: І. Яблонський.
Рогатин: Антiн Терлецький.
Сокаль: Мирон Яюс.
Станиславiв: Володимир Янович; Роман Яросєвич; А. Жукiвський; Ярослав Грушкевич (окуліст).
Старий Самбiр: Теодор Соневицький.
Стрий: Кирило Дольницький; Іван Навроцький.
Теребовля: Гриць Гарматій; Чаплинський.
Тернопiль: Олександр Грабовський; Володимир Вітошинський.
Щирець: Евген Тресньовський.
Янів к. Теребовлi: І. Брилинський.

Б) На Буковині:

Чернівці: В. Филипович; К. Клим; В. Гузар; Я. Бурачинський.
Кiмпольонг: Евген Кобринський.
Кiцмань: Л. Воевідка.

Г) На Шлеску:

Тшинець: Антiн Гнатишак.

Д) У Відни:

Денис Білинський дентист. VII/3 Lerchenfeldergürtel 64.
Стефан Гриневецький, секундар шпиталя Рудольфа, VIII/2 Lerchenfelderstr. 44.
Теодор Гринчак, VIII/I Josefstädterstr. 20.
Осип Дакура, VI/I Thaliastrasse 102.
Волод. Миколаєвич, VII. Neustiftgasse 53.
Евген Мисула, XVIII/I Schulgasse 72.
Якiв Турин (дентист), XVIII/I Währingerstrasse 93
Вiнкент Фукала (окуліст), VII/3 Kaiserstrasse 86.

Просить ся
уважати на

назву Barber!

Найлучше
средство
протищаюче

Просить ся
уважати на

назву Barber!

Sagrada Barber

цілком нешкілливє, від 20 літ випробованє по клініках, лагідне, чисто рослинне, природне средство, відзначене к. к. державними нагородами

з Аптики „Zum heil. Geist“

ПОМАГАЄ ПЕВНО

при запертю стільця, затвердженю, безсильности кишок при стовщеню і т. п.

Від довше як 20 літ поручають сей лік професори, лікарі та загал при недомаганях у травленю з найдутшим вислідом, по тій причині що сей лік в протівставленю до иньших средет протищаючих, взміцняє жолудок надає силу кишкам так що з часом средства протищаючі цілковито суть злишними.

Належить однак уважати на назву

BARBER

бо се єсть знаком правдивости ліку.

Пуделка по К 2.40 і пуделка пробні по К — 70 сот можна набути у кожній аптиці, де сего не можна дістати, треба звертати ся до одинокого місця виробу:

Apotheke „Zum heiligen Geist“

Wien, I. Operngasse 16, Depot 136.

Просить ся
уважати на

назву Barber!

Найменша висилка поштою і ориг. пачка К 2.60, або 4 пачки пробні К 3.—. Наколи надішло ся належитість, висилає ся оплатно.

Просить ся
уважати на

назву Barber!

Купон канцелярії тов. „Просьвіта“.

По предложеню сего купону вишле канцелярія товариства „Просьвіта“ у Львові, Ринок ч. 10 одну з груп книжок, вичислених на стор. 96 сего календара.

Лише до кінця мая 1913 р.

За оказанєм сего купону при закупні за готівку (видавництв) книжок Українського Педагогічного Товариства означених в катальозі числами 14, 58, 68, 93, 94, 98, 98 а, 99 а, 100, 112, 117, 123, 124, 125, 126, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 137, 137 а, 138, 139, 140, 141, 142, 144, 148, 149, 151, 152, 153 і 154 одержить купуючий 25% опушту — а при числах 3, 50, 107, 110, 115, 118, 145, 147 і 150 30% опушту — з ціни кожної закупленої книжки. (При замовленю непотрібні числа книжок просить ся вичеркнути).

Львівський Руськ. Нар. Театр „Руської Бєсїди“

дирекція Йосифа Сталника.

Каса львівського руського народного театру видасть на отсей купон 1 білет III рядний за знижкою 15% або 1 партер чи галерию за знижкою 20%.

Дирекція театру.

(Купон сей важний від 1. січня до 1. червня 1913 р.)

За предложенєм сего купону кожний хто купить в Союзнім Базари у Львові, улица Руська ч. 20 нараз товарів за суму від 5 кор. до 15 кор. одержить 5% рабату хто купить нараз за суму більшу як 15 кор. одержить 10% рабату.

Цінники висилаємо на жаданє.

Витяти і принести або прислати поштою до „Союзного Базару“.

„НАРОДНА ТОРГОВЛЯ“ у всіх своїх філіях признасть купуючому за зложенєм сего купону в часі від січня до кінця мая 1913 р. і то від закупна що найменше за 10 кор. (з виключенєм цукру) 2% опушту.

Наші купони.

Аби приспорити властителям календаря, крім користий моральних також як найбільше користий матеріальних, виєднала редакція календаря у управи канцелярії „Просьвіти“, Українського Педагогічного Товариства, Львівського Руського Народного Театру „Руської Бесіди“, „Союзного Базару“ і „Народної Торговлі“ відповідні знижки, які кождий одержить за предложенем в відповіднім місци і часі відповідного купону.

Маємо надію, що наші старання у тім напрямі стрінуться з признанем з боку набувців календаря, бо не сумніваємося, що неодному з них стануть наші купони у великій пригоді особливо в нинішніх часах загальної дорожнечі.

Старанем редакції буде навязати в слідуючій році зносини ще й з іншими фірмами у тім самім напрямі, а також подбати о ще інші користи матеріальні для набувців календаря.

ВАЖНЕ ДЛЯ ЧИТАЧІВ - книжок і часописий. -

Докладні поясненя чужих слів і зворотів, що так часто стрічаються в нашій письменній мові подає

СЛОВАР ЧУЖИХ СЛІВ

зібраний

Д-ром Зеноном Кузелею
і Мик. Чайківським

і виданий під редакцією і накладом
д-ра Кузеля.

Словар має около 400 сторін друку
малого формату в 2 стовпці і мі-
стить звиш 12000 чужих слів.

Коштує по 3 К 60 сот. брошурований,
4 К звичайно а 4 К 20 сот. гарно
оправлений — на ліпшій папері о 20 сот.
більше.

Хто бере 5 примірників не
платить пересилки, хто бере
15 прим. дістає ще й один
даром, при більших замовле-
нях (особливо дляш кіл) 10%
опусту.

Читальні, Січи і пожарничі Соколи не
платять пересилки, яка виносить 20 сот.,
рекомендовано 45 сот.

Замовленя приймаєся на адресу:

Др. Зенон Кузеля,
Чернівці, ул. Гайдна, ч. 7.

5% на ціли Товариства „Просьвіта“.

Вже появили ся в продажі
цигаретові паперці і тутки
з маркою

„ПРОСЬВІТА“

з яких продажі 5% призначено на ціли Товариства „ПРОСЬВІТА“. Паперці і тутки зроблені з *найліпшої єгипетської бібулки* в чотирох менше або більше люксових сортах. З огляду на те, що з продажі паперців і туток „ПРОСЬВІТА“ може мати Товариство більший прихід, Головний Виділ Товариства взиває Філії і Читальні „ПРОСЬВІТИ“, щоби уважали на те, аби в трафіках і крамницях Товариства продавано тутки і паперці „ПРОСЬВІТА“. Обовязком членів „ПРОСЬВІТИ“ є домагати ся по всіх трафіках і склепах туток і паперців „ПРОСЬВІТА“.

— З замовленнями звертати ся на адресу! —

М. ТРАМЕР Львів, уліця Кохановського ч. 11.

КУРЦІ! Уживайте лише туток і паперців „Просьвіта“!

2½% на „Рідну школу“

Коперника 21.

ПЕРША

СПІЛКА ПЛЯКАТОВАННЯ АФІШІВ

і бюро оголошень у Львові

виконує всілякі роботи з обсягу плякатування старанно, скоро і по найприступнійших цінах.

Українська преса.^{*)}

(подав Вол. Дорошенко, завідаєтель бібліографічного Бюро Наукового Тов-а ім. Шевченка).

І. В Австро-Угорщині.

А) Галичина:

1. **Вісти з Запорожа.** Часопись руханкових, змагових, мандрівних і пожарних товариств. 3-тий рік виданя. Виходить у Львові що місяця, ул. Руська, ч. 20. Ціна на рік 2·40 К з пересилкою.

2. **Вісти з Українських Товариств.** Орган Українського Педагогічного Товариства у Львові, ул. Мохнацького 12. 1-ий рік. Виходить раз у місяць. Ціна 2 кор. річно.

3. **Вістник законів і розпоряджень краєвих** для королівства Галичини і Володимирії з Великим Князівством Краківським. Львів, Намісництво, ул. Чарнецького. Виходить з перервами від р. 1853.

4. **Вѣстникъ Перемыской Епархіи.** Розпорядження і обіжники єпископські. Перемишль, гр. кат. консисторія. 24-ий рік виданя.

5. **Вістник Станиславівської Епархії.** Станиславів, гр. кат. консисорія. 27-ий рік виданя.

6. **Вперед.** Часопись для робочого люду, орган української соціал-демократії. 1-ий рік. Виходить раз на тиждень у Львові. Адреса: ул. Жулінського, ч. 10, партер. Ціна 4 кор., 5 м., 2 дол. на рік.

7. **Голос Підкарпатя.** Суспільно-політичний двотиждневник. 2-ий рік виданя. Виходить що другої п'ятниці у Дрогобичі, ціна на рік 4 кор.

8. **Господарська Часопись.** Часопись для хліборобів. Орган краєвого Товариства господарського „Сільський Господар“. 3-ий рік вид. Виходить двічі на місяць. Ціна 4 К. річно. Львів, ул. Зіморевича, ч. 20. (Ч. телефону 1093).

9. **Громадський Голос.** Радикальна політична часопись. Орган укр. радикальної партії. 17-ий рік вид. Виходить раз на тиждень у Львові, ул. Коперника, ч. 16, ціна 4 кор. річно або 4 марки, 1½ долляра, 3 руб.

10. **Дзвінок.** Ілюстрована часопись для дітий і молодіжи, з „Додатком для малих читачів“. 23-ий рік вид. Виходить

двічі на місяць. Ціна 6 К., 6 м., 3 руб. або 2 дол. річно. Львів, ул. Мохнацького, ч. 12.

11. **Діло.** Часопись політична. Орган укр. нац.-демократичної партії, 33-ий рік виданя. Виходить що дня у Львові, Ринок, ч. 10, ціна на рік 32 кор. (телефон 261).

12. **Економіст.** Місячник економічно-господарський. 9-ий рік вид. Орган Краєвого Союзу Ревізийного у Львові, ул. Домініканська, ч. 11, П. п. Ціна на рік (разом з популярним додатком „Самопоміч“) 5 кор. (телефон 42).

13. **Емігрант.** Часопись „Товариства св. Рафаїла“ для охорони руських емігрантів з Галичини і Буковини. 2-ий рік вид. Виходить 5 разів на рік у Львові, ул. Коперника, ч. 36. Ціна 1 К. річно.

14. **Житє.** Видавництво, посьвячене інтересам української молодіжи. Виходить книжочками 3—4 арк. мал. 8° (на рік 20 арк.). 1-ий рік. Адреса: Ф. Андруевич, ул. Супінського, ч. 21 у Львові. Ціна на рік 4·50 К, 2 руб., 1½., 5 мар.

15. **Записки Наукового Товариства ім. Шевченка.** Український науковий журнал. 21-ий рік виданя. Виходить раз на два місяці. Ціна на рік 12 К. або 6 руб. Львів, Супінського, 21. (телефон: 1099).

16. **Здоровле.** Орган посьвячений санітарно-гігієнічним справам українського народа. 1-ий рік. Виходить раз на місяць. Видає: Руське Товариство Лікарське. Адреса: Львів, Підвале, 7. Ціна річно 4 К, 2 руб., 4 м., 2 дол.

17. **Зеліничник.** Орган українських зеліничників. 3-ий рік вид. Виходить раз на місяць. Ціна на рік 4 К. Адреса редакції: Львів, ул. Городецька, ч. 95, адміністрація: Відень (Wien), V/1 Zenta-gasse 5.

18. **Земля і Воля.** Часопись для робочого люду. Орган української-соціал-демократії. 7-ий рік вид. Виходить раз на тиждень у Львові, ул. Коперника, 34. Ціна 4 кор., 5 м. або 2 дол. на рік.

*) Рік виданя поданий той, який часописи мали в 1912 р.

19. **Калуський Листок.** Двотижневник політ. - економічно - просвітний. Орган повітової організації народно-демократичної партії. Виходить двічі на місяць. Ціна 1 К. річно з перес. 1-ий рік. Адреса: Др. Іван Куровець в Калуши.

20. **Львівсько-архієпархіальні Відомости.** Орган гр. кат. Митрополичої консисторії. Виходять у Львові 24-ий рік.

21. **Малий Місіонарчик.** Часопись для дітей. 10-ий рік вид. Виходить що місяця при „Місіонарі“.

22. **Місіонар.** Часопись релігійна для народу. Видають оо. Василяни. Виходить що місяця у Жовкві. 16-ий рік вид. Ціна на рік 1·20 К.

23. **Народна Часопись.** Газета краєвого правительства. 22-ий рік вид. Виходить щодня у Львові, ул. Чарнецького, 10. Ціна на рік 10·80 К., в староствах 4·80 К.

24. **Науковий додаток до „Учителя“** органу Українського Педагогічного Товариства. Виходить раз на 3 місяці. Рік I.

25. **Наша Школа.** Науково-педагогічний журнал. Орган Товариств українських учителів середніх і висших шкіл „Учительської Громади“ у Львові, „Товариства ім. Скороводи“ в Чернівцях і „Краєвого Шкільного Союзу“. 4-ий рік вид. Виходить раз на три місяці. Ціна 10 К. річно, за границею 12 К. Адреса: (ред.) Львів, Супінського, ч. 21. (адм.) Домініканська, ч. 4. (Телефон: 1099).

26. **Нива.** Часопись посвячена справам церковним і суспільним. 9-ий рік вид. Виходить двічі на місяць. Ціна на рік 8 К. Львів, ул. Куркова, ч. 37.

27. **Нове Слово.** Популярний ілюстрований дневник. Рік 1-ий. Ціна 12 К. на рік. Адрес: Львів, Домініканська, 11.

28. **Основа.** Християнська часопись для руського народу. Виходить двічі на місяць. 7-ий рік видання. Ціна 3 К. річно. Львів, ул. Куркова, ч. 37.

29. **Перемиський Вістник.** Орган перемиської „Народної Організації“. Видає тов. „Селянська Рада“. 6-ий рік видання. Виходить що два тижні. Ціна на рік 4 кор. Перемишль, Побереже Фр. Йосифа, ч. 1.

30. **Письмо з Просвіти.** Орган т-ва „Просвіта“ у Львові. 6-ий рік видання. Виходить що місяця. Ціна 3 кор., 3 м., 1 дол., 2 руб. річно. Адреса: Львів, Ринок, ч. 10. (Телефон 706).

31. **Підгірський Дзвін.** Двотижневник політичний, просвітно-науковий і господарський. 1-ий рік. Виходить двічі на місяць. Адреса: Новий Санч, ул. Ягайлонська, ч. 270. Ціна на рік 4 кор., 3 руб., 2 дол., 6 мар.

32. **Подільське Слово.** Укр. нац.-дем. часопись. 4-ий рік видання. Виходить двічі на місяць. Ціна на рік 4 К. Тернопіль, ул. Міцкевича, ч. 3.

33. **Покутське Слово.** Тижневник присвячений справам політичним, господарським і просвітним Покутя. 1-ий рік. Виходить в Коломиї, ул. Дра Новіцького, ч. 53. Ціна 2 К, 4 м., 1 д. річно.

34. **Правничий Вістник.** Орган Товариства українсько-руських правників. 3-ий рік видання. Виходить раз на три місяці у Львові, Чарнецького, ч. 26. (Телефон: 624).

35. **Провідник рільничих кружків.** Рільничий часопись. Додаток до „Przewodnika Kółek Rolniczych“ що виходить 27-ий рік тричі на місяць і коштує 3 К. Видає Головний Заряд Кружків рільничих у Львові, ул. Коперника, 11.

36. **Рільничі Відомости.** Часопись присвячена хліборобству. 7-ий рік видання. Виходить що квартал. Видає безплатно фірма Йосиф Каррах у Львові, ул. Костюшка, 18.

37. **Руслан.** Християнсько-суспільний дневник. 16-ий рік вид. Ціна 24 К, або 14 руб., 7 дол. річно. Адреса: Львів, ул. Хмелевського, ч. 15, II. п. (Телефон: 1484).

38. **Самопоміч.** Популярна часопись для народу присвячена економічним справам. Видає Краєвий Союз Ревізійний. 4-ий рік вид. Виходить що місяця. Ціна 1·20 К. річно (5 К. з „Економістом“). Львів, Домініканська, 11.

39. **Свобода.** Політична, просвітна і господарська часопись. Популярний орган укр. нац.-дем. партії. 16-ий рік вид. Виходить що тижня у Львові, Ринок ч. 10. Ціна на рік 4 К, 4 м., 4 руб., 1½ дол.

40. **Січові Вісти.** Письмо присвячене січовим справам, просвіті і науці. Виходить що місяця як безплатний додаток до „Громадського Голосу“. Рік 1-ий.

41. **Станіславівські Вісти.** Тижневник політичний, просвітний і економічний. 1-ий рік вид. Ціна 6 кор. річно. Адреса: Станіславів, ул. Сапіжинська, ч. 93.

42. **Торговельно-промисловий Вістник.** Українська часопись посвячена реклямі. Виходить двічі на місяць. Рік 1-ий. Передплата 2 К. річно. Адреса: Стрий, ч. 26, Іван Савицький.

43. **Учитель.** Орган „Українського Педагогічного Товариства“. 24-ий рік вид. Виходить раз на місяць. Ціна 6 К, 6 м., 7 фр., 2 дол. на рік. Львів, ул. Мохнацького, 12.

44. **Учительське Слово.** Орган „Взаємної помочи галицьких і буковинських учителів і учительок“. Рік 1-ий. Ціна 8 К., 4 руб. на рік. Адреса: Львів, ул. Скарбківська, ч. 33. II. п.

45. **Часопись для спілок рільничих.** Часопись присвячена хліборобським справам. Видає (в україн. і польській мові) Бюро патронату для спілок ощадности і позичок при Виділі краєвим у Львові. 9-ий рік вид. Виходить що місяця. Ціна на рік 3½ К. Адреса: Львів, Палата Соймова.

46. **Хроніка Наукового Товариства ім. Шевченка.** Звіт Виділу і комісій Т-ва. 13-ий рік вид. Виходить раз на три місяці.

47. **Яворівський Голос.** Часопись політично-просвітна. Орган яворівської повітової організації укр. нац. дем. партії. Виходить двічі на місяць. 2-ий рік вид. Ціна 4 К. річно. Адреса: Антін Волощак в Яворові*).

б) Буковина:

1. **Борба.** Український соціал-демократичний робітничий орган. Виходить двічі на місяць. 5-ий рік вид. Ціна 4 К, 4 м., 1 дол. Адреса: Чернівці, ул. Мораря, ч. 20.

2. **Вістник законів краєвих** для воеводства Буковини. (Виходить з перервами від р. 1850).

3. **Каменярі.** Орган „Вільної організації укр. учительства на Буковині“. 4-ий рік вид. Виходить двічі на місяць. Ціна 6 К, 3 руб., 1½ дол. на рік. Адреса: Мамаївці Нові (Буковина).

4. **Народний Голос.** Народній орган. 3-ий рік вид. Виходить раз на тиждень. Ціна 4 К., 5 м., 3 руб., 2 дол. річно. Адреса: Чернівці, ул. Петровича, ч. 2.

5. **Нова Буковина.** Політична часопись. Виходить двічі на тиждень. 1-ий рік. Ціна з „Народнім Голосом“ разом 15 К. річно. Адреса: Чернівці, ул. Петровича, ч. 2.

6. **Хлібороб.** Господарська часопись. Видає Рада культури краєвої для воеводства Буковини. 9-ий рік вид. Виходить двічі на місяць. Ціна 4 К. або 2 руб. на рік. Чернівці, ул. Рошошева, ч. 8. (ред.); ул. Панська, ч. 33 (адм.)

7. **Читальня.** Місячник для просвіти народу. Видає Товариство „Руська Бесіда“. 2-ий рік вид. Ціна на рік 1 кор. Адреса: Чернівці, ул. Петровича, ч. 2.

Крім того в частині по українськи виходить урядова часопись церковна „*Sapientia*“ орган митрополичої консисторії на Буковині, що видаєть ся румунською мовою.

в) у Відні:

1. **Вістник законів державних** для королівств і країв, заступлених в Державній Раді. Виходить з перервами від р. 1849. Ціна на рік 8 К. Адреса: Відень (Wien) К. К. Hof- und Staatsdruckerei.

2. **Робітник в фабриках тютюну.** Орган фахового союзу робітниць і робітників, зайятих в фабриках тютюну в Австрії. 6-ий рік вид. Виходить двічі на місяць як додаток до польської часописи „*Robotnik w fabrykach tytoniu*“. Адреса: Wien, XVI/1, Kreitnergasse 31 (Arbeiterheim). Ціна 2 К. або 2 марки.

г) на Угорщині:

1. **Наука.** Духовна и поучительна газета для угро-руського народу. 16-ий рік вид. Виходить раз на місяць. Ціна 2 К. 50 с. річно, за границю 3 К. Адреса: А. „*Nauka*“ Kiadóhivatallának. Ungvár, Rákóczi-utca, 34 sz.

2. **Недѣля.** Поучительно-господарська газета для угро-руського народу. Видає Угорське Правительство. 15-тий рік вид. Виходить раз на тиждень. Ціна 3 К. на рік. Адреса: А. „*Negyilva*“ kiadóhivatallának Budapest, IV, Egyetem- u. 4.

Крім сих часописий виходить в Еденбурзі для ознайомлення Європи з нашими справами місячник „*Ukrainische Rundschau*“ — в німецькій мові. 10-ий рік вид. Ціна річно 8 К., 4 руб., 8 м., 2 дол., 10 фр. Адреса ред.: Чернівці, ул. Петровича, 2 (Буковина); амін.: Gustav Röttig u. Sohn, Oedenburg, Ungarn.

*) З мин. роком перестали виходити отсі часописи: „Неділя“ (літ.-наук. тижневник), „Оса“ (гуморист.-сатиричн. двотижн.), „Прапор“ (педагог.), „Рідна Школа“, „Український Учитель“ (педагог. твотижн.).

II. В Росії.

1. **Дніпрові Хвилі**. Українська часопись. 2-ий рік видання. Виходить двічі на місяць. Ціна 2 руб. 40 коп. на рік. Адреса: Катеринослав, Проспект, Книгарня Лозинської, для редак. „Дніпрових Хвиль“.

2. **Записки Українського Наукового Товариства в Києві**. Науковий журнал. 5-ий рік видання. Виходить раз на три місяці. Ціна 5 руб. річно, за кордон 6 р. Адреса: Київ, Велика Підвальна, 14, кв. 30.

3. **Засів**. Українська тижнева народня ілюстрована газета для селян і робітників. 2-ий рік вид. Виходить що тижня у Києві, Предславинська, 56. Ціна 3 руб. на рік.

4. **Літературно-Науковий Вістник**. Український місячник літератури, науки й громадського життя. 15-ий рік видання. Виходить від р. 1907 у Києві. Адреса для Австрії: Львів, ул. Супінського, ч. 21. Ціна 18 К. на рік, для незаможних учнів, студентів, робітників і селян 14 К.

5. **Молода Україна**. Часопись для дітей старшого й меншого віку. 5-ий рік вид. Виходить що місяця. Ціна на рік 2 руб. (для передплатників „Рідного краю“ 1 р.) Адреса: Київ, Благовіщенська ул., 101 (така сама адреса „Рідного Краю“).

6. **Рада**. Газета політична, економічна і літературна. 7-ий рік видання. Виходить що дня. Ціна на рік 6 р., за кордон 11 руб. або 27 К. 94 с. Адреса: Київ, Велика Підвальна, 6. біля Золотих Воріт (Телефон: 1458).

7. **Рідний Край**. Часопись літературна і громадська з малюнками, 6-ий рік видання. Виходить раз на місяць. Ціна на рік 3 руб. (з „Молодою Україною“ 4 р.), за кордон на 1 руб. дорожча.

8. **Рілля**. Українська хліборобська ілюстрована часопись. Виходить двічі на місяць. 2-ий рік вид. Ціна на рік 2 руб., 5 К., 1 дол. Адреса: Київ, Тургенівська 9.

9. **Світло**. Український педагогічний журнал. 2-ий рік вид. Виходить що місяця, крім трьох літніх місяців. Ціна на рік 4 руб. Київ, В. Володимирська, 93.

10. **Світова Зірниця**. Селянська газета. Виходить що тижня. 7-ий рік видання. Ціна 3 р., за границю 4 р. Київ, Маріїнсько-Благовіщенська ч. 125.

11. **Сніп**. Виходить що тижня. 1-ий рік вид. Ціна 3 руб., за кордон 4 руб.

Адреса: Харків, Конторська 21. (телефон 839).

12. **Сяйво**. Ілюстрований літературно-мистецький місячник. Рік 1-ий. Ціна на рік 3 руб. Адреса: Київ, Бульварно-Кудрявська, 31, кв. 1.

13. **Українська Хата**. Літературно-науковий місячник. 4-ий рік видання. Ціна на рік 4 руб. За кордон 10 К. Київ, Ділова, 4.

Крім того деякі часописі, що виходять в російській мові, містять більше-менше постійно українські статі. Ось вони:

1) **Газета Гадячскаго Земства**. Виходить 2—3 рази на тиждень. 7-ий рік видання. Ціна 3 р. на рік. Адреса: Гадяч, Полтавської губ.

2) **Вѣстникъ Золотоношскаго Сельско-Хозяйственнаго Общества**. 5-ий рік видання. Виходить що тижня в Золотоноші Полтавської губ. Ціна 1 р. річно.

3) **Огни**. Російсько-український ілюстрований тижневник. 2-ий рік вид. Ціна 2 руб. річно. Адреса: Київ, Фундуклеївська 26.

4) **Лохвицкое Слово**. Еженедѣльная газета Лохвицкаго Общества сельскихъ хозяевъ. Выходить по пятницамъ на русскомъ и украинскомъ языкахъ. Рік 1-ий. Ціна на рік 1 руб. Адреса: Лохвиця, Полт. губ., Общество Сельскихъ хозяевъ.

5) **Наше Дѣло**. Журнал присвячений передовсім сільській і робітничій кооперації. 4-ий рік вид. Виходить двічі на місяць. Ціна 3 руб. річно. Адреса: Київ, Спаська ул., 16.

6) **Тавричанинъ**. Виходить що тижня в Симферополі (Крим), Госпитальна ул. д. Новиковой. 7-ий рік вид. Ціна 4 руб. на рік. (Частина тексту на укр. мові під заголовком „Українцям“), та деякі інші.

7) **Хлиборобъ**. Крестьянській сельско-хозяйственный журналъ. Изданіе харьковскаго Общества Сельскаго Хозяйства. 6-ий рік вид. Ціна на рік 1 р. 50 коп. Адреса: Харків, ул. Московська, 10.

Крім сих часописий виходить у Москві для ознайомленя з нашими справами російської суспільности місячник „Украинская Жизнь“ в російській мові, 1-ий рік вид. Адреса: Москва, Дмитровка. 14, кв. 1. (Телефон: 219—93). Ціна на рік 5., за границю 7.

II. В Америці.

а) в Сполучених Державах:

1. **Америка.** Тижнева часопись для руського народа в Америці. Орган „Провидія“. Видає руська католицька Видавнича Спілка. 1-ий рік. Ціна на рік 2 дол., до Європи 2.50 дол. Адреса: „Амерука“, 27 Union Street, Neu Britain, Conn.

2) **Гайдамаки.** Часопись для українського робочого народа в Америці, орган укр. поступово-робітничої Організації. 4-ий рік вид. Виходить двічі на місяць. Ціна на рік 1½ дол., для Австрії 1.75 дол. Адреса: „Наудамака“, 639. E. 11 Str. New York, N. Y.

3) **Душпастир.** Часопись для руського народа в Америці, присвячена релігійним, народним і суспільним справам. Видає Руська католицька Видавнича Спілка: 4-ий рік вид. Виходить що місяця. Ціна на рік 1 дол., до старого краю 1.25 дол. Адреса: „Dushpastyr“, 27 Union Street, New Britain, Conn.

4. **Народна Воля.** Часопись для українсько-руського народа в Америці. Орган [Нового] Руського Народного Союзу. Виходить що тижня. 2-ий рік вид. Ціна 2 д. річно. Адреса: 106 W. Grant St, Olyphant, Pa [Ino. J. Ardan — ред. Jos. Kosowu — адмін.].

5. **Русинъ Rusin.** Урядний орган собранія греко-католицьких церковних братств. Виходить що тижня латинкою для Русинів емігрантів з Угорщини. 3-ий рік вид. Ціна на рік 1½ дол. або 10 К. Адреса редакції: Rev. Y. Kanulya, 8 Sterling St. Allegheny, Pa. Адміністрації: Rev. V. Gorzo, 410. Sixth St. Mc.-Keesport, Pa.

6. **Свобода.** Орган [Старого] Руського Народного Союзу в Америці. 20-ий рік вид. Виходить що тижня. Ціна 2 дол., за границю 2.50 річно. Адреса: „Swoboda“. 83 Grand St. Jersey City, N. J.

7. **Союз.** Тижнева часопись для українського народа. 5-ий рік вид. Ціна на рік 1½ дол., за кордон 2 дол. „Sojuz“, Box 1376. Pittsburg, Pa.

б) в Канаді (Canada).

1. **Канадиєць.** Народно-моральний двотижневник. 1-ий рік. Виходить двічі на місяць. Ціна 1 дол. річно. Адреса: „Canadian“, 602 Kinstino Ave. Edmonton, Alta. Canada.

2. **Канадійский Русин.** Тижневник. Видає West Canada Publ. Co. LTD. 2-ий рік вид. Ціна на рік 1 дол., за границю 1½ дол. Адреса: Canadian Ruthenian 619 Mc. Dermott Ave. Winnipeg, Man.

3. **Канадійський Фармер.** Часопись для руського народа в Канаді. Видає: Canada North West Publishing Con, Ltd. 10-ий рік вид. Виходить що тижня. Ціна на рік 1½ дол., до Європи 2 дол. Адреса: „Canadian Farmer“, Box 3658, St. B. Winnipeg, Man.

4. **Нова Громада.** Центральний орган Федерації українських соціялістів в Канаді. 2-ий рік вид. Виходить що тижня, ціна 2 дол. або 10 К. на рік. Адреса: „Nova Hromada“ Kinistino Ave, 536. Edmonton Alta, Can.

5. **Новий Край.** Часопись Товариства руських фармерів в Канаді. Вістник господарства і науки. 3-ий рік вид. Виходить тричі на місяць. Ціна 1½ дол. на рік, за кордон 2 дол. Адреса: „Nowyj Kraj“, Box 136, Rosthern, Sask. Canada.

6. **Ранок.** Релігійно-народна часопись для Русинів в Канаді. Виходить що тижня. Рік 7-ий. Ціна на рік 1½ дол. Адреса: The Ranok, P. O. Box 3596, Winnipeg.

7. **Робочий Народ.** Орган федерації української соціалдемократії в Канаді. 3-ий рік вид. Виходить що тижня, ціна 2 дол. річно. Адреса: „Robotchyj Narod“, P. O. Box 3542 (Sta B. Winnipeg, Man).

8. **Сьвідок Правди.** Релігійно-народна часопись. Видає Союз Євангельських християн баптистів в Канаді і Сполучених Державах Америки. 3-ий рік вид. Виходить раз на два тижні. Ціна на рік 1 дол., за границю 1½ дол. Адреса: „Svidok Pravdy“, 324 Gerrard St. E., Toronto Ont. Rev. John Kolesnikoff (ред.).

9. **Український Голос.** Просьвітно-економічна політична поступова часопись для українського народу. 3-ий рік вид. Виходить що тижня. Ціна на рік 2 дол., до Європи 2½ дол. Адреса: „The Ukrainian Voice“. Box 3626, Winnipeg, Man.

в) в Бразилії.

Місіонар в Бразилії. Місячник релігійний для Русинів католиків. Виходить що місяця. 2-ий рік вид. Видають оо. Василяни. Ціна річно 2 мільрейси, 4 корон, 1 дол. Адреса: „Missionar“, Prudentopolis, Paraná, Brasil.

ПІРЄ і ПУХ

1 клгр. сивого, дертого К 2.—, півбілого К 2·80, білого К 4.—, пріма, мягкого як пух К 6.—, найліпше, сніжнобіле пірє К 8.— не дерте: пухового, сивого К 3·60, білого К 4·40, К 5·20, К 6.—. Пух сивий К 6.—, К 7.—, білий К 10 — Грудний пух К 12.—. від 5 клгр. франко.

ГОТОВА ПОСТІЛЬ

з пріма-густого, червоного, синього, жовтого або білого павкіну, перина ок. 180×120 см, з 2 подушками по 80×60, досить наповненими новим, чищеним, пуховим, сивим пірєм К 16.—. Півпух К 20 —, пухові К 24 —. Перина зма ок 180×120 см К 10.—, 12.—, 14.—, 16.—. 200×140 см. К 13.—, 15.—, 18.—, 20.—. Подушка сама ок. 80×60 см. К 3.—, 3·50, 4.—. 90×70 см. К 4·50, 5.—, 5·50. Пернати 180×116 см. К 13.—, 15.—, від 10 К в гору франко. Опаковане даром.

Прибори на ліжка

від 12 К франко. Опаковане даром. 1 флянелева капа, ок. 190×140 см., в крати К 2·90, в цвїти 3·60 1 капа з лями, сніжнобіла з бордюрою 200×126 см К 3·20. Тигрова капа з борд. 200×125 см К 2·40. Капа з френзлями, до праня, ок. 200×150 см біла К 2·80, 3·25, кольорова 2·50, 3·05, 3·30. 1 простирало, обшите, без зшиваня, полотно, ок. 200×140 см. К 2.—, 2·20, 2·40, флян. простир. кольор. К 2·75, військове простирало, не до знищеня з стем-плем К 2·75. 1 сін-
Військова постіль
ник з юти в паски, ушитий ок. 190×112 см К 2 25, 2 80. Пікові колдри, червоні з тур підшивкою, вел. 160×100 см. К 4 80, 170×110 см. К 5·75, 180×120 см. К 6 80, 190×130 см. К 8·25, кльотові 170×110 см К 9 50, 180×120 см. К 10·50, 190×130 см. К 11 50, висилає за післяплатою

Max BERGER

in Deschenitz Nr. 190|B

Böhmerwald.

Найбагатший вибір пірє, пуху, готової постелі і матраців, кап. колдер всяких родів і величин після мого ілюстрованого цїнника, який на бажанє гратіс висилаю. Невідповідне виміняєть ся, або звертаєть ся гроші.

Читайте і жадайте

цінників пробок полотна і всяких пояснень лише від
Першої краєвої ткальні механічної

А. ШРАЙБЕРА

в Заболотові.

Хто хоче мати красне і міцне полотно, обруси, ручники, нехай висилає прядиво лише до одиноко найбільшої в цілім краю ткальні механічної А. Шрайбера в Заболотові.

Лише один рік минає від часу, коли п. А. Шрайбер зі Серету купив ткальню в Заболотові, а за так короткий час потрафив собі здобути у людей в цілім краю велике довіре і признане за досконалий виріб полотна і солідне видане після циркулярів в своїм часі, що свідчать сотки подяк від людей, котрі мали нагоду користати з доброго полотна з Заболотівської ткальні.

Ткальня Заболотівська єсть найбільшою в цілій Галичині, а властитель її єсть дуже заможний чоловік, котрий не оглядає ся на тоє, щоби з ткальні тягнути великі зиски, а тим самим кривдити своїх клієнтів, як то інші фабриканти роблять, але вдоволяє ся як найменшими зисками, а натомість дбає, щоби люди були з полотна задоволені.

Тут подаємо докладний опис, в який спосіб приймаємо прядиво і кілько за роботу треба заплатити від локтя полотна, обрусів, ручників і т. и.

Приймаємо прядиво на вагу, а полотно видаємо на міру на локті і так:

За один кг. добре чесаного прядива	I. кляси	видаємо	4 лок.	полотна	I. кл.
" " " гірше	" II.	" "	3 "	" "	I. "
" " " миканки	" III.	" "	2 1/4 "	" "	I. "
" " " кужілів (клаків)	" IV.	" "	2 "	" "	II. "

За роботу за локоть беремо лише по 26 сот. як за сурове полотно так і за білене, широкости до 70 сантиметрів, ширші полотна понад 70 до 78 цент. о 4 сот. дорозше.

Обрусів на 80 цент. широких видаємо за один кг. I. кляси прядива 3 лок., за II. клясу прядива 2 лок., за миканку 1 1/2 лок., а за клоче 1 локоть, доплатити треба по 40 сот. за локоть.

Хтоби однак жадав собі обрусів подвійно широких на 120—140—150 см. то розумієть ся довгість буде о половину коротша, а за роботу треба заплатити два рази як за поєдинчі шер.

Видаємо також дуже моцні господарські ручники, також і простирала подвійно широкі на 140—150 цент. шер. білені.

Хто вишле прядиво в місяцю падолисті і в грудни отримає до 6 неділь полотна в найбільшій порядку.

Пробки висилаємо по замовленю зараз даром і оплатно.

Агентів приймаємо під дуже корисними усьлівями.

Гаразд!

З правдивим поважанем

Управа.

Найліпше средство на жолудок.

Аптикаря Шавмана

ЖОЛУДКОВА СІЛЬ

і жолудково-соляні пастильки

- від 30 літ випробоване —
- средство на всілякого рода —
- жолудкові терпіня, трудне —
- травлене і худість. —

Шавмана ЖОЛУДКОВА СІЛЬ

за пуделко К 1.50. Жолудково-соляні пастильки за скриньочку К 1.50. — Висилає ся за посліплатою від двох пуделок почавши.

Apotheker Schaumann,
Stockerau b. Wien.

Незрівнане діланє.

Управильняє травленє.

Побудажє апетит.

Комплетні шкільні та орхестрові СКРИПКИ ЗІ СМІКОМ І ФУТЕРАЛОМ

К. 12. —

Сі скрипки виробу чисточеського та в наслідок дуже доброго гатунку загально улюблені, разом з відповідним смиком, деревляним футералом, каляфонією, резервовими струнами, підставкою і камертоном висилає ся по слідуєчих цінах: Nr. 123 добрі до граня $\frac{3}{4}$ скрипки, для малих учеників, комплет у чорнім футералі К 12. — Nr. 124 $\frac{1}{2}$ добрі $\frac{4}{4}$ скрипки шкільні, комплет у чорнім футералі К 13, — Nr. 125 лучші $\frac{3}{4}$ скрипки, для малих учеників, комплет у чорнім футералі К 14. — Nr. 126 лучші $\frac{4}{4}$ скрипки зі сильним голосом, комплет у чорнім футералі К 15, — Nr. 127 першої сорти $\frac{3}{4}$ скрипки, з гарнітуром гебановим, комплет у бронзовім футералі К 16, — Nr. 128 $\frac{1}{2}$ першої сорти $\frac{4}{4}$ скрипки, комплет бронзовий К 17, — Nr. 130 дуже добре викінчені $\frac{4}{4}$ скрипки, з гарнітуром з гебанового дерева, сильні та з гарним голосом, комплет у брунатнім футералі К 20, — Nr. 132 знамениті $\frac{4}{4}$ скрипки з гарнітуром з гебанового дерева, з дуже добрим голосом, для музиків передовсім порученя гідні, комплет у бронзовім футералі із замком за-скаковим К 25, — Nr. 134 добрі скрипки орхестрові, з гарнітуром з гебанового дерева, смиком з правдивого дерева фернамбук та гарним футералом деревляним брунатно політерованим К 32. Сі зіставленя надають ся переловсім яко дарунки для початкуючих та учеників Опакованє у деревляній скринці 70 сот. Дозволена заміна або зворот грошій Висилає за посліплатою к. и. к. Hoflieferant

HANNS KONRAD

Musikwaren Versandhaus в Brüx, Nr. 1655, Böhmen. Головний катальог, у котрім поміщено 4000 ілюстрацій, на бажанє висилає ся даром і оплатно.

5 КОРОН!

3-літна письменна гваранция. коштує мій правдивий швайцарський годинник систему патент Roskopf ч. 4060. з масивним солідним протимагнетичним верком, правдивим емальюваним циферблятом (не з паперу) з охоронною пльомбою і шклевими копертами і верком, що ходить 36 годин (не 12 годин). Веказівки прикрашені і позолочені, точно управильнені. З гваранцією трілітною за штуку К 5.—; ч. 4062 з секундовою веказівкою К 5.50; ч. 4079. той сам в сталевій оправі К 6.80; ч. 4101. з секундовою веказівкою К 12.80; Найбільший вибір всякого рода годинників в моім головнім катальозі. **Без ризика!** Заміна дозволена або зворот грошій. Висилка за посліплатою, або надісланєм належитости через першу фабрику годинників

Hanns Konrad

ц. і к. надв. доставець в Месті (Brüx) ч. 1655 в Чехах. Головний катальог з 4000 ілюстрацій на бажанє даром і франко.

150 літер здорового напитку домашнього

вина-яблочнику або моцу овочевого може кожний собі сейчас зробити Неудача виключена. Субстанция з якої се робить ся враз з докладним приписом виробу коштує К 4.50 оплатно за посліплатою. На 5 таких порцій додає ся 1 порцію даром.

JOHANN GROLICH, Engel-Drogerie

Brünn, Nr. 423 (Mähren). —

Микола Хлібкевич

РОБІТНЯ І МАГАЗИН ОБУВЯ

: мужеського, дамського і для дітей :

у ЛЬВОВІ, ул. Руська ч. 20. Дім „Дністра“.

Одинокий Руський Готель

„НАРОДНА ТОСТИНЦЯ“

у Львові, ріг ул. Сикстуської і Костюшка

(станція електричного трамваю).

ГОТЕЛЬ, РЕСТАВРАЦІЯ І КАВАРНЯ

уладжені на спосіб віденський. Освітлене електричне, електрична вінда, телефон ч. 965, купальні. Товариство приймає нових членів (уділ 20 корон) і гроші на книжочки вкладкові до опроцентованя на 5%.

Осібні убікації на нічліг для селян.

Малий „Wunder Riese“ єсть найлучшим мотором сьвіта!

Відзначений 18 першими нагородами, золотими і срібними медалями.

Знаменитий вислід! звиж 1000 моторів із знаменитим вислідом в ужитю.

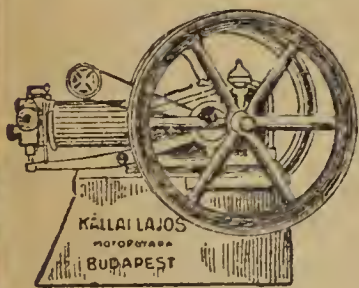
СЬВІТОВОЇ СЛАВИ КАЛЬОГО МОТОРИ

поручає ся як найлучші під найбльшою порукою рільникам, промисловцям і фабрикантам.

Фабрика моторів і машин **Ludwig Kállai**

Budapest, VI. Fabrikgasse 28.

Сі малі „Wunder-Riese“ мотори з патентованими магнетними самозапалами, безконкуренційні під взглядом ціни і доброти

Висилка до усіх частий сьвіта!

о силі	
1—1½ коня	К 850
2—3	„ 1250
4	„ 1650
5	„ 1850
6	„ 2750
8	„ 3600

Ціни моторів о силі до 100 коний після цінника.

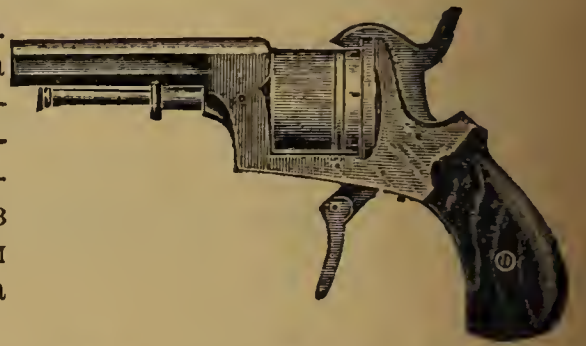

Нехай кожний жадає засібного ілюстрованого цінника. Описи бензинових і нафтових моторів та льокомобіль. Також для відпродаючих надає ся дуже. Заступників усюди пошукує ся.

Оруже, муніція і прибори до польованя.

Усе оруже старанно встріляне і заосмотрене державним стемплом встріляня. Лише найліпша якість і чисто оброблений товар. Гваранція за бездоганне функціоноване

Ч. 100. Лефоше-револьвер, калібер 9 мм. шестистрільний, на патрони із штифтовим вибухом, біло полірований, з полірованою рукоятю з оріха, з приладом до відскакуваня, за штуку К 8.—

Той самий калібер 9 мм, К 9.— № 104. Револьвер центрально огневий, кал. 9 мм. 6 стрілевий, субгельно чорно грунїрований, з гладкою ручкою з дерева оріхового каблукком понад цингльом К 950. № 105. Такий сам найсубтельнійший понікльований, калібер 9 мм. К 11.—

Револьверові патрони.

Ч. 509 „Lefauchez“	9 мм лад куль 25 шт.	К 1.20
Ч. 512	9 „ луск. патр. 25 шт.	„ 1.15
Ч. 510	9 „ набої шрот. 25 шт.	„ 1.60
Ч. 503 „Zentralfeuer“	9 „ лад куль 25 шт.	„ 1.50
Ч. 506	9 „ луск. патр 25 шт.	„ 1.50
Ч. 514	9 „ набої шрот. 25 шт.	„ 2.—

Найбільший вибір у револьверах, терцеролях, фльобертах, тешінгах, стрільбах до польованя. приборах до ловів, муніції і т. н. найдете у моім головнім катальозі з 4000 образками, котрий посилаю кождому даром і оплатно.

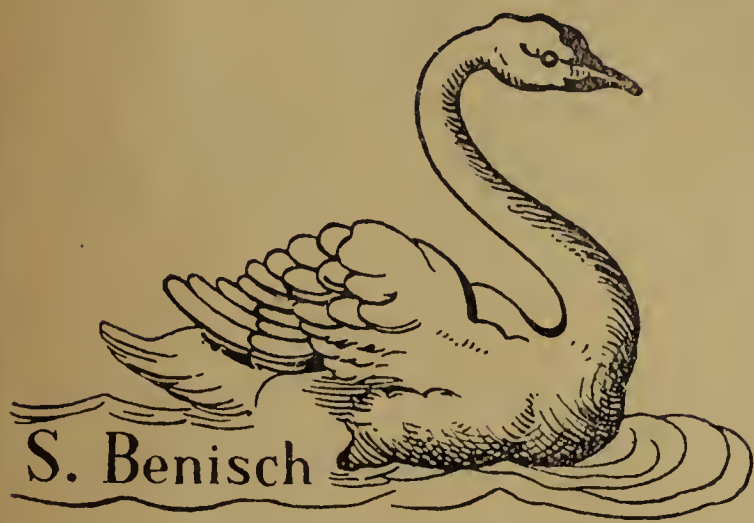
К. u. k. Hoflieferant **HANNS KONRAD**
Versandhaus in Brüx, N-o 1655 (Böhmen).

БЮРО ТЕХНІЧНЕ
ВАСИЛЯ НАГІРНОГО
у Львові, Ринок ч. 36

виготовляє пляни на будівлі церков, домів парохіяльних, домів народних і пр. Посередничить в закупні і доставі материялів будівельних.

Найлучше чеське жерело закупна

Тане піре і пух на постіль

1 кильо сивого, доброго, дертого піря на постіль К 2 лучшого 2 К 40 сот., пріма півбілого К 2·80, білого К 4, білого-пушистого К 5·10; 1 кильо сніжно-білого, дертого, найліпшого панського піря К 6·40 і К 8, 1 кильо білого, недертого пушистого піря з кадоба К 4·80, К 5·20; цісарського К 5·80, 1 кильо сивого пуху К 6, К 7, сніжно білого К 10, найкращого грудного пуху К 12.

При відборі 5 кильо пересилка даром.

Готова наповнена постіль

з густого, червоного, синього білого або жовтого нанкіну: 1 перина 180 см. довга, 120 см. широка, разом з двома подушками, кожда 80 см. довга, 60 см. широка, наповнені новим, сивим дуже тріввим, пушистим пірем К 16, з півпуху К 20, з пуху К 24. Поодинокі перини К 10, К 12, К 14, К 16: Поодинокі подушки К 3, К 3·50, К 4: Подвійно широкі перини 200 см. довгі, 140 см. широкі, К 13, К 14·70, К 17·80, К 21. Подвійно широкі подушки 90 см. довгі, 70 см. широкі К 4·50, К 5·20, К 5·70, пірнати з гарного паскованого полотна, 180 см. довгі, 116 см. широкі К 12·80, К 14·80.

Покровці на ліжка готові, цілковито до ужитя споряджені, з сильного знаменито фарбованого з червоно- або сино паскованого канафасу або білого адамашку, на звичайну велику перину К 5, на подушку К 1·25, пішивки на подвійну перину К 6·20, на подушку К 1·70.

Простирала, готові, без шва, сильний гатунок 200×140 см. величини, К 2, К 2·40. К 3.

Сінники, готові, з паскованої юти 192×115 см. величини, К 2·25, К 2·70.

Флянелеві ковдри, витривалої сорти 200×140 см. величини К 2·90, К 3·50.

Постіль для дітей, пікові накривала, матраци по найдешевших цінах.

Висилка за посліплатою почавши від 12 корон, оплатно. Опаковане даром. Дозволена заміна.

15с

.... За невідповідне звертаю гроші.

S. Benisch in Deschenitz Nro 690 (Чехи).

Великий ілюстрований цінник висилає ся на жадане оплатно.

— ТУ Є КОСА ЯКУ ШУКАЄТЕ! —

Срібно-сталева коса корона

ручно кована з найліпшої спеціальної стали, легонька, на волос виклепана, так що можна нею сейчас косити.

На обстальованих 10 кіс даю 1 косу безплатно і оплачую пошту сам.

видержить в найтяжшій роботі. За одним виклепанем укосить она більше як 150 кроків.

Гваранція за добре вістре.

Припадково злу ко су відміню без жадної доплати

Повна гваранція за кожду штуку!

Коса довга на цм.:	61	66	71	76	81	86	91	96
середної ширини 6 цм.	1.50	1.60	1.70	1.80	1.90	2.10	2.30	2.50
спеціальної ширини 7 цм.	1.60	1.70	1.80	1.90	2.—	2.20	2.40	2.60

Найновіша машинка скоро клеюча.

Можна нею, без науки кождому косу виклепати. За штуку К 3.30, 6 штук К 16, 12 штук К 31.

Найліпші срібно-сталеві зубковаті серпи по 65 сот., 6 штук К 3.50.

Пріма брусики по 25 сот., найліпшої сорти К 1.50. Уліпшені перстені до кіс по 20 сот. 10 штук К 1.60.

Робітня срібно-сталевих кіс коронних шукає здібних заступників. Для купців, товариств рільнич. і торгівлі більший рабат.

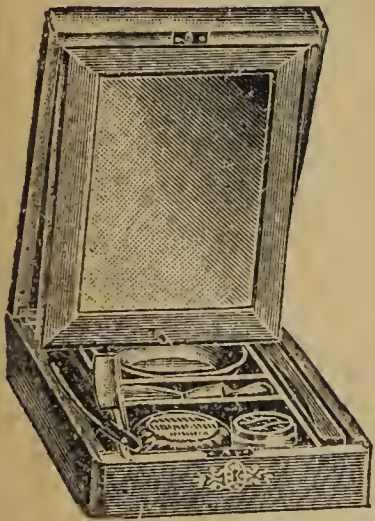
JULIUS FEKETE, Wien 54, Szaszkewycz-hof.

Висилка лише за попередним надісланем грошей або за посліплатою.

За К 6. На пробу виятково франко! 1 сер широка коса, довільної довготи, 1 перстень, 1 брусок, 1 апарат скоро клепающий.

Бритви, апарати до голеня, ножиці, сцизорики і багато інших річей в спеціальнім ціннику, котрий висилаю на жадане дармо і оплатно.

Дуже практичний гарнітур до голеня ч. 8730.

в хорошо політурованій деревляній коробці 20 цм. довг., 15 1/2 цм шир., 6 цм. висок. до замиканя з пересуваючим ся зеркалом до голеня (що дає ся винимати). Містить всі прибори до голеня. 1) Бритву з 1-ма сріблитої солінгенської стали 3/8 широкої, гарно шліфованої і пригожої до кождого заросту, кождої хвилі готової до ужитя 2) Добрий ремінь до остреня 3) Коробку маси до остреня 4) Коробку антисептичного мила

до голеня 5) Нікльовану посудину до голеня. 6) Пензель з нікльованою ручкою. Се все коштує разом в найліпшій якості

лише К 5.— лише

Тойсам гарнітур, лише бритва з апаратом, що не допускає до раненя для невправних в голеню з поученем К 5.60. Ч. 8740. Найновіший гарнітур до голеня містить нікльований безпечний апарат до голеня з 2 подвійними вістрями, одно начине до розроблюваня мила понікльоване, один пензель до голеня К 5.20. Гваранція: дозволена заміна або зворот гроший. Висилає за посліплатою або надісланем гроший знана фірма світова

HANNS KONRAD k. u. k. Hoflieferant in Brüx № 1655 (Böhmen).

На бажане висилаю даром мій головний катальог з 4000 ілюстрацій.

Варіть собі пиво дома

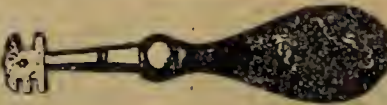
після випробованої рецепти. Складові части на 25 літер пива разом з 50 корками К 2.— порто 84 сот. При замовленю 6 порцій додає ся 1 даром і висилає ся оплатно. Замавляйте одже для кількох товаришів

JOHANN GROLICH, Engel-Drogerie in Brünn Nr. 423 (Mähren).

Дияменти до краяня шкла

для шклярів і домашнього ужитку.

Ч. 1. до вікон. шкла К 2.40

Ч. 2. до звич. грубого шкла К 3.60

Ч. 3. до усіх родів шкла у тафлях К 5.50

Ч. 4. до сильн. шкла у таф. грубого і до зеркал К 8.—

Ч. 5. еще більший К 15.—

Ч. 6. найбіль сорти К 20.—

За посльплатою 35 сот більше. За добрий і солідний товар ручить

Joh. Grolich, Laboratorium, Brünn Nr. 423 (Mähren).

Для дам дуже та незвичайно важне

се знати, що лишень одинокий »Crème Grolich« є на се призначений, щоби удержати красу, а де его нема там належить о него постарати ся бо уже по дво-три дневнім ужитю дами чудують ся чудовому діланю. Уживають его дами найвизніших товариств з знаменитим успіхом, се одинокое средство крася, що робить лице гарним, пвитучим, сьвіжим і молодим, вигладжує усі морщини на лиці та на шиї, шкіру на лиці робить ніжною, сьвіжою і надає чудовий вигляд, навіть дами у старнім віці одержують по ужитю »Crème Grolich« так чудову церу, що годі розізнати їх літа. Веснянки, вотробяні плями, опаленє зникає уже по кількох днях. Ціна одного слоїка »Crème Grolich« wraz з кусником »Savon Grolich« К 2.— окремо порто, 10 таких порцій коштує К 16.— і се висилає ся оплатно. Адреса замовленя :

Johann Grolich, Engel-Drogerie, Brünn Nr. 423 (Mähren).

Викидаєте гроші

наколи за Ваші лікери платите дорогі ціни, бо можете легко найкращі сорти робити самі уживаючи моїх

екстрактів

1 фляшка екстракту з припвсом ужитя на 5 лігрів найлучшого руму або альтфатера, бенедиктинки, грушківки, кмінківки, мадагору, вишнівки, мара-скіно, ананасівки, ванілівки, пуншу, полинівки, кавівки, „енглішбітер“, какао, шатро, вальдмайстер, черешнівки, яляшу, яжембінки, сливовиці, коняку, етеберівки і т. д. К 1-90, 3 фляшки К 4 50, 6 фляшок К 7-50. 12 фляшок К 13-50 оплатно за посьліплатою, не може не удати ся. Правдиве лише від Joh. Grolich, Engel-Drogerie, Brünn Nr. 423 (Mähren).

Мій косметичний нафтяний олій на волосє!

Робітники по копальнях і рафіне-риях нафти ніколи не лисіють; вони мають дуже буйне волосє. Я переробив найчистійшу нафту на космети-к на волосє і осягнув тим спо-собом найкращі успіхи при рідкім порості і випаданю волося. Можна йото одержати тільки в моїй дрогерії

„під білим ангелом“

Johannesgasse 5 in Brünn.

Одна фляшка коштує 1 К, 6 фляшок 5-50 К, 12 фляшок 10 К, порто окремо. Менше як 2 фляшки не висилає ся.

Joh. Grolich, Engel-Drogerie in Brünn Nr. 423 (Mähren).

Для наших співробітників.

В календари на 1914 р. належало би помістити слідуєчі статі:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Підпис і адреса:

По виповненю витяти і надіслати в коверті під адресою: Редакция календара „Прог-світ“ у Львові, Ринок 10.

Видавництва Товариства „Просьвіта“, ринок ч. 10.
можна дістати за попереднім надісланем гроший.

I. Історія.

а) Розвідки з української історії.

1. Богданова слава	20 сот.
2. Гетьман Мазепа	25 »
3. Полтавська битва	6 »
4. Павло Полуботок	20 »
5. Як воювали Запорожці	25 »
6. За рідний край	20 »
7. Оповідання з історії української землі	40 »
8. Київ	20 »
9. Історія України-Руси	10 »
10. Сорок літ діяльності »Просьвіти	50 »

б) Оповідання з української історії.

1. Сагайдачний	50 »
2. Олексій Попович	50 »
3. В турецькій неволі	15 »
4. Ведмедівська попівна	15 »

в) Історія інших народів.

1. Білоруси	06 »
2. Роки жури	20 »
3. Як Болгари здобули собі свободу	30 »
4. Спартак провідник римських глядіяторів	70 »
5. Боротьба англійських кольоній	70 »

II. Історія української літератури.

1. Про жите великого поета Тараса Шевченка	50 »
2. Тарасові поминки	30 »
3. З Маркіянових двів	50 »
4. Никола Устиянович	06 »
5. Микола Гоголь	06 »
6. Марія Марковичка	06 »
7. Огляд українсько-руської народної поезії	1 кор. — »

III. Оповідання.

1. Пів копи казок для веселого міра	40 »
2. Сплачений довг	25 »
3. Воскресла Україна	40 »
4. Добрий інтерес	20 »
5. Невинна	20 »
6. Жіноча доля	20 »
7. Федь Триндик	20 »
8. Нові часи	30 »
9. П'ятьдесятлітнє подруже	20 »
10. Золото	30 »
11. Люборадські	60 »
12. Про злодія в селі Гаківниці	10 »

IV. Порадники.

а) просьвітні.

1. Як закладати і провадити бібліот.	10 сот.
2. Порадник для аматорськ. театрів	40 »
3. Буквар для науки неграмотних	20 »

б) правничі.

1. Порадник податковий	06 »
2. Відписане податку	06 »
3. Про новий закон будівельний	10 »
4. Військові приписи	06 »
5. О праві зборів	06 »

в) лікарські.

1. Порадник гігієнічно-лікарський, брош. 1 кор. оправ.	1 кор. 60 »
2. Порадник лікарський в найважнійших недугах	10 »
3. Як годувати малих дітей	20 »
4. Про трахому	04 »

г) ветеринарні.

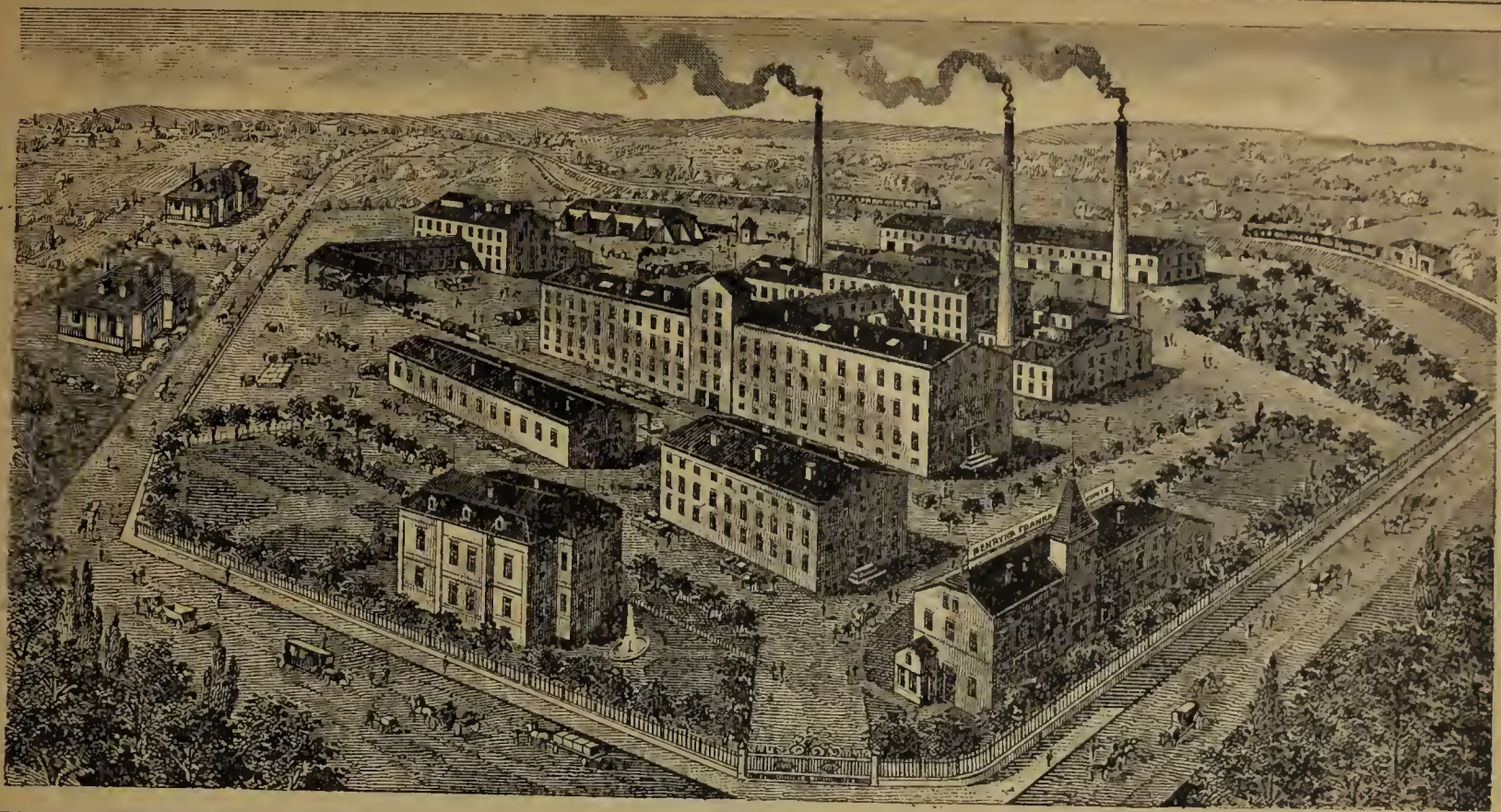
1. Порадник ветеринарний	10 »
------------------------------------	------

V. Господарство.

1. Взірцевий Господар. Другий наклад друкується. Ціну подасть ся до відома в часописях.	
2. Рільничі досьвіди	1 кор. — »
3. З подорожі по Швайцарії	50 »
4. Про нові спілки господарські	25 »
5. Про рентові оселі або рентові господарства	20 »
6. Навози власного господарства	40 »
7. О меліораціях	50 »
8. Управа винограду	06 »
9. Виріб цементових дахівок	15 »
10. Плекане овочевих дерев	1 кор. 20 »
11. Пасіка брош. 50 сот. оправ. 1 кор.	20 »
12. Природа і жите пчіл	10 »
13. О заснованю Спілок молочарск.	50 »
14. Підручник молочар. техніки 3 кор.	— »
15. Поучене о заснованю Спілок ошад.	50 »
16. Наука про народне господарство брош. 1 кор. оправ.	1 кор. 60 »

VI. Природа, культура.

1. Серед вічних снігів і ледів	40 »
2. Про землю, сонце і звiзди	50 »
3. Поміж землею а небом	20 »
4. З житя первісного чоловіка	50 »
5. Нові і перемінні звiзди 120 с. і 140	»
6. Жите, біольогічна розвідка	30 »

Наших читачів запевно заінтересує вигляд найбільшої галицької фабрики сурогатів кави ГДЙНРІХА ФРАНККА синів в Скавіні.

Ту імпозантну фабрику збудовано в році 1910. Як обі давнійші філії фірми ФРАНККА, прим. Лардубиці в Чехах і Загреб в Кроації, так і та найновіша ФРАНККА фабрика в Скавіні скористала багато з великих досвідів фірми ФРАНККА.

Заложене сеї фабрики уможливляє тепер покриване галицького запотребованя в ФРАНККА примішку до кави з сьої краєвої фабрики, в котрій знаходить вдоволяючий заробок пересічно 200 краєвих робітників і робітниць, та в котрій переробляєть ся материял випродукований рівнож в краю.

Фабрикати фірми ГДЙНРІХА ФРАНККА синів посідають славу сьвітову, а у нас суть також найбільше улюбленими. Се на велику скалю заложене краєве підприємство заслугує на наше як найгорячіше поперте.

ЗІЗНАНЄ.

Чим більше пробуємо всіляких інших препаратів, вертаємо завсігди до флюїду Феллера з м. „Elsafluid“ і переконуємо ся наново, що флюїд Феллера є незрівнаним. Тому радимо не занедбувати болів ревматичних і подагричних, пострілу, болю голови, колена в боці, кашлю, болю горла і грудий, катару, шуму в ухах, ослабленя зору, дрощів, як також пропасниці і нервових терпінь. Ми уживаємо з найліпшим успіхом успокоюючого болі, усуваючого флегму, чищачого, дезінфекційного і скріпляючого ділаючого правдивого ростиного флюїду Феллера з м. „Elsa-Fluid“ на всілякі терпіня, що повстали внаслідок протягу, перестуди і вогкості. Не маємо болю зубів, маємо сильні нерви і мушкули і здоровий сон. Проте радимо спроваджувати правдивий флюїд Феллера з м. „Elsa-Fluid“ прямо від витворця E. V. Feller в Stubica Nr. 316. (Kroatien) 12 малих або 6 подвійних або 2 спеціальних флашок франко 5 корон, 24 малих або 12 подвійних або 4 спеціальних флашок 8 корон 60 сотиків. 60 малих або 30 подвійних або 10 спеціальних флашок 20 корон. Вельми успішних складників коріня рабарбарового — улегшуючого виміну соків житедайних, проте улїпшуючого і чищачого кров — заключають в собі відповідно змішані — успокоюючі терпіня, побуджуючі апетит, усуваючі згагу, тисненє в жолудку і нахил до вонїтів, лагодячі корчі — правдиві пере-чищаючі рабарбарові пігулки Феллера з м. „Elsa“ - пігулки 6 пуделок, франко 4 корони а 12 пуделок 7 корон 60 сотиків. Треба виразно адресувати: E. V. Feller аптикар in Stubica Nr. 316. (Kroatien).

Віримо

ледви, що суть ще легкодушні люде, котрі ваять ся усувати нагнітки ножем! — Як легко в той спосіб може повстати закажене крови! Коли хочете скоро й безболізно прогнати нагнітки, то уживте Феллера пластру на нагнітки! Він знаменитий! Кажемо се Вам з досьвіду! І не дорогий він, коштує всього 1 корону.

— Позаяк бачимо —

що вже не терпимо більше на біль очий і голови, відколи уживаємо скріпляючої, усуваючої запалене, усмиряючої біль води до очий і холодачого, знаменитого, не до увірення добре роблячого Феллера міренового штифту, поручаємо і ті оба препарати. — Воду до очий за 1 К, а Феллера міреновий штифт за 80 сот.

дістанеть ся у

E. V. FELLER, Elsafluid - Fabrik in STUBICA Nr. 316, (Kroatien).

Плекаємо

свою дитину, бо його будуччина пераз за лежить від доброго плекання його замолоду. — Особливо треба уважати на слабій, сухій і осталій в своїм розвитку діти. — Таким лихо виглядаючим, слабійстю зне силеним дітям подає привернене сил, скріплене і відпорність правильне уживане Феллера правдивого Dorsch-Lebertran-y. Добрі досьвіди роблять з тим траном шкрофулічні, недовровні, обтяжені викидами, на всякі слабости терплячі діти й дорослі. — Живлячі мами находять в ній випробований середник поживи й скріпленя. — Дуже приемний в споживаню, бо цілковито без смаку й запаху. — Заовте 2. фляшки за 5 корон франко у.

E. V. FELLER, Elsafluid - Fabrik in STUBICA Nr. 316, (Kroatien).

Поручаємо

Вам тут найліцше випробоване средство на мухи й овади — а то Феллера правдивий порошок на овади марки „Elsa“, котрий перевишає всі інші подібні препарати, бо де його посицельть ся, не остане при житю жадна муха й жаден нестерпний овад. Всяка погань, як мухи, блощиці, блохи, воші, шваби, москалі, ковалі, кліщі, отже одним словом, всяка прик-а погань щезає з Ваших покоїв, з Вашої кухні, помешканя, огороду й забудовань, коли спробуєте Феллера правдивого порошку на овади з маркою „Elsa“. — 5 величезних пушок усього 5 К, 1 пушка як додаток при пакунку 1 К. Заовляти у E. V. FELLER, Elsafluid Fabrik in STUBICA Nr. 316, (Kroatien).

Чуємо

від богато досьвідчених господарів, як вони завсїгди хвалять, як скінчено добрий Феллера порошок до живленя худоби. — Одногосно заявляють господарі, що вони все мають сей порошок дома, а се тому, бо мають з того огансті коні, здоровий дріб, товсті безроги; їх корови дають молоко, добре як сметана — як лише додають худобі до щоденної поживи сей порошок. — Він справляє охоту до їди, скріпляє жолудок і мязи, усмирює кашель і судороги, спиноє пощести і єсть необхідний для всіх практичних господарів. 5 пушок коштує 5 кор., 1 пушка як припакунок 1 кор. Правдиво дістати у витворця E. V. FELLER, Elsafluid Fabrik in STUBICA Nr. 316, (Kroatien). 16

Золота медаль: Париж 1900. - - - Почесний диплом: Міжнарод. фармац. Вистава, Відень 1888.
Від року 1868 уживані в сьвіті

БЕРГЕРА МЕДИЧНІ І ГІГІЄНІЧНІ МИЛА

є лише тоді правдиві, коли на опако-
ваннях і милах знаходиться отся охоронна
марка а на етикеті є червоний підпис
фірми. В інтересі доброго вислідку відки-
дайте всі імітації.

Ось чотири головні сорти:

Бергера медичне смолове мило.

Поручене через визначні медичні поваги, уживане з незвичайним вислідом у всіх державах Європи проти скірних викидів всякого рода, особливо проти хронічних лишайів, прищів, паразитних викидів, проти червоности носа, відмороження, пріючих ніг, порплів. Бергера смолове мило містить в собі 40% деревної смоли і в засаді тим ріжнить ся від усіх прочих смолових мил, які знаходяться в торговлі. Ціна за штуку 70 сот.

Майже таксамо сильне є нововведене

Бергера плинне смолове мило,

проти терпінь шкіри, проти порплів на голові і бороді і на поріст волося дуже цінене. Ціна за фляшку К 1.50.
При упертих недугах треба спробувати дуже успішного

Бергера смоляно-сіркового мила.

Яко лагодяче смоляне мило до усунення всякої нечистоти лица, проти висипки на шкірі та голові у дитий як також незрівнане косметичне мило до митя, купелів і щоденного ужитку служить

Бергера гліцеринково-смоляне мило

яке є перфумоване і має 35% гліцерини. Ціна за штуку 70 сот.

Крім того є уживані часто слідуєчі медичні і гігієнічні мила, в ось яких случаях:

На угри, спаленину, нечистість лица:	На відмороження і червоність лица:
Бергера мило бораксове 70 сот.	Бергера мило камфорове 70 сот.
На рапаву шкіру на лиці і руках:	Бергера мило петро-сульф. К. 1.50.
Бергера мило бензоєсове 80 сот.	Дезінфекційні тоалетні мила:
Бергера мило спермасетове 80 сот.	Бергера мило карболеве 80 сот.
На заїди, нечистість лица, веснянки:	Бергера мило саліцилеве 80 сот.
Бергера мило на веснянки К. 1.	Бергера мило тимолеве 1.20.
Бергера мило сірково-молочне 80 с.	Мило для дитий і до купелі:
На порплі і випадане волося:	Бергера діточе мило 50 сот.
Бергера мило танінове з милом смоловим 80 сот.	До купелі:
Бергера мило жовткове 70 сот.	Бергера купелеве мило смерекове 70 сот.
	Бергера гліц. і смолове мило 70 сот.
	Бергера зільне мило 70 сот.

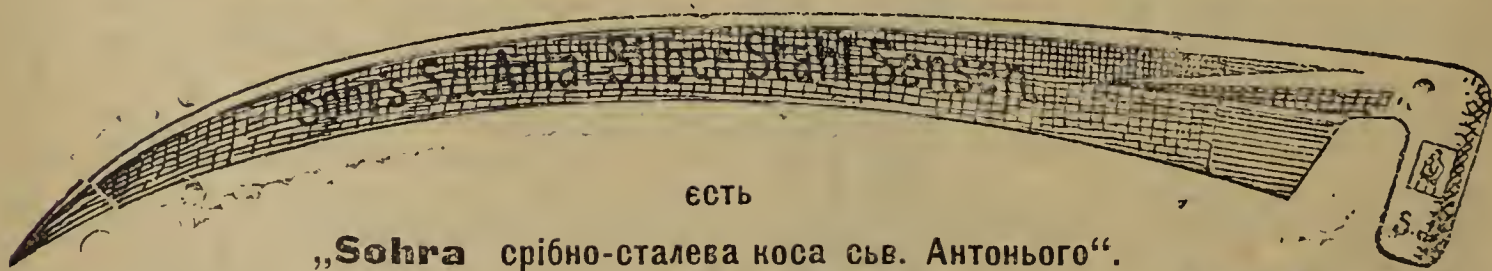
Фабрика і висилка: G. Hell & Comp. Troppau u. Wien I. Viberstrasse 8.

Склади у всіх аптиках, дрогериях і подібних торговлях.

14

Де не можна дістати, там висилає аптика „Під золотим ангелом“ в Опаві кожду скількість.

Найліпшою косою у сьвіті

єсть

„Sohra срібно-сталева коса сьв. Антонього“.

Одиноким і виключним доставцем сих кіс єсть **Josef Schr in Somagy-Szill No 230 (Угри)**.
»Срібно-сталева коса сьв. Антонього« єсть вироблена із спеціальної срібної сталі, змішаної з найшляхотнійшим металем, котрого вироблюване єсть таємницею фабрики. 500 корон заплачу сему, хто »срібно-сталеву косу сьв. Антонього« куплену у иньшої фірми зможе оказати. 1000 корон плачу тому, хто між 100 »срібно-сталевиими косами сьв. Антонього« вищукає 2 коси злі. — Хто хоче набути добру та ужиточну косу, не повинен єї у нікого замавляти ані купувати, доки не зажадає від славної у сьвіті фірми повисше наведеної, ілюстрованого цінника, який ся фірма висилає кождому на жадане дарем і оплатно. — Зажадати цінника може кождий картою кореспонденційною. Місяці зимові надають ся найлутше до збираня замовлень. — Збираючі осягають користь При замовленю 10 штук додає ся одну косу даром. Доставка со-
16. вісна. Многотисячні листи признаня і поновні замовлення можна евентуально оглядати.

Марка охоронна.

Дияментово-сталеві бритви з 5-літньою гварантисю К 3.—

Дивуємо ся

часто, як декотрий чоловік мало уважає на свій вигляд. Як відрозливі суть одначе люде, котрих обличчє повне веснівок. лишайів і нечистоти! Як приємні зате суть люде, котрі плекають обличчє й руки. Але не можна за богато дораджувати, аби уживано лише добрих, випробованих препаратів, як се єсть Феллера помада до плеканя шкіри на обличчю й руках, з маркою „Ельза“. — Вона хоронить шкіру перед шкідливими впливами сонця й вітру, усуває прищяки, веснянки й нечистоту лица, вигладжує морщяни і фалди, робить шкіру ніжною, сьвіжою, елястичною, мягкою, як шовк і єсть при тім зовсім нешкідлива. — 1 слоїк коштує 2 К, 2 слоїки франко 5 К. — Так само заслугують на довіре добрі Феллера мило Боракс 80 сот. і Феллера ліліове мило 1 К. Замовляти у E. V. FELLER, Elsafluid-Fabrik in STUBICA Nr. 316, (Kroatien).

Жалуємо

тих людий, що ходять з лисиною або передвчасно посивілим волосем і також тих, що мають на голові повно немилих лушпин. — Досьвідчені люди, що на їх гарно удержане буйне волосє приємно поглянути, чванять ся перед нами щоденним плеканєм волося правдивою Феллера таннохіновою помадою на поріст волося з маркою „Elsa“. — Усуває вона лупки, чинить кривий волосє мягким і гнучким, надає ему полиску, первісної барви, ділає проти вищаданя і передвчасному сивіню волося. — 1 слоїк 1 К 60 с., Nr. II. (сильнійша сорта) 3 К. До плеканя вусів поручає ся крім сего ще Феллера помада на вуси. — 1 слоїк 80 с. — Доставляє надворний аптикар E. V. FELLER, Elsafluid-Fabrik in STUBICA Nr. 316, (Kroatien).

Листи з подякою і признанєм:

Знаком для наших читачів, може бути слідующий лист, писаний Їх Високостию князем Йосифом Роганом в Schottwien: „Я осягнув несподіваний успіх через „Elsafluid“ і прошу оголосити, що мені як також і моїм знакомим, „Elsafluid“ і Elsa-пігулки оказали світлі услуги при дуже богато терпільях як: біль голови і зубів, кольок, рванє в членах, болі в крижах, загрудженє, корчі жолудка, нуди і т. д. Крім сего „Elsafluid“ чинить також зір сильнійшим. З тої то причини, поручаю се знамените средство домове всім терпільчим яко найліпше.“

Добрий примір знайдуть читачі в слідуючій писемі Его Екцеленції Льва барона Freytagh-Loringhoven, Радника ціс. рос. в Arensburgu Kommandantenstr. 5. остров Osel, губ. Livland. Его Екцеленція пише: „Уважаю за мою повинність, поручити кождому снівтерпільчому знаменитий флюїд Feller з м. „Elsafluid“. Я мав нагоду одного петербурського лікаря, котрий має купилеве заведење намульне, увільнити від тяжкого ревматизму і болю в раменах, против яких усі его средства були без успіху. Оден лікар в Іданьску, в Прусах західних, уживає у своїй практиці флюїду Феллера. Тому бажаю, щоб сей препарат був як найбільше розповсюдженний для добра терпільчих а винахідникови приніс як найбільшу славу.“

Правда з уст досьвідчених людий, більше доказує як власні захвалюваня. Пан Др. Найгебавер у Відни пише: „Чоловікови 83-літньому, що терпів на склерозу артерий, поручено „Elsafluid“ для усунєня слабости мшикулів в ногах. Дійсно показало ся по кількох натиранях, що хорий може вже ходити“. Пан Др. Р. Шмідт в Pitten, Австрия долішня пише: „З Вашими двома препаратами „Elsa“ а особливо Elsafluid-ом я осягнув надзвичайні успіхи і не залишу тих-же поручати при кождій нагоді“.

Звісна поетка Paul Maria Lacroza з Eger Schmitzhausen, впеказала ся у своїм писемі до п. Феллера як слідує: Почувваю ся до обовязку сказати Вам, як добре ділав одержаний через п. Freytagh флюїд з м. „Elsafluid“ проти моєї невральїї в лиці. Прийміть найсердечнійшу подяку з громади обовязаної людскости і т. д.“

Найбільший недовірок ризнує одну пробу, читаючи так переконуючі слова, які знаходимо в листі п. Баронової Geramb в купілях Buzias коло Темешвару. Лист звучить: „Я хотіла вже давнійше писати і мало ся також оголосити в часописях, як флюїд Феллера знаменито ділає. Я мала стільки терпіль, як: подагра і слабий зір, утому і біль голови, біль в плечах і т. д. а від сї пори, як уживаю Феллера Elsafluid, єсьм вповні здорова“.

ФЕЛЛЕРА ФЛЮІД можна замовляти в 12 малих, 6 подвійних або 2 спеціальних фляшках франко за 5 корон у **ELSAFLUID-FABRIK E. V. FELLER IN STUBICA Nr. 316 (Kroatien)**.

БРЕХНЯ

Глухий почув
Як німий сказав
Що сліпий побачив
Як кулявий бігав.

Чи ж се не брехня, коли хтось каже, що глухий чув або щосл іпши щось бачив? Так, се єсть брехнею, но брехня нікому не шкідлива, позаяк се впадає кождому в очи і через те ніхто нічо не потерпить.

О много небезпечнішими суть інші брехні, при котрих на перший погляд не можна зауважити, до чого они стремлять і перед того рода брехнями не в сплі ніхто належито остерегти ся. Сего рода брехнями послуговуюєсь в найновіших часах не один, если ходить о важні та поважні справи, лишень в тій цілі щоби зводити, а через се зводжене щоби міг сам користати.

Вповні обурило нас, коли приміром недавно тому мали ми спосібність читати, як ся не один послуговує брехнею, лишень по сій причині, щоби міг свої товари легше людям легковірним продати, та щоби се осягнути, пробували навіть, давно випробуванний лік домашний підозрівати, котрого то ліку цілюще ділане всі від многих літ знаємо. — Так є, нп. знане з попередного століття средство ретельне, котре, по сій причині що справді є добре на не одного рода біль та що є дешеве, знайшло покуннів у всіх частях світа, котрого стало уживають та без него не можуть навіть і жити.

Випробоване се средство, є без сумніву також ВП. читачеви добре знане, говоримо тут іменно о старім, правдивім Феллера ростиннім Флюїді з маркою „Elsafluid“ від аптикаря **E. V. FELLER** в **Stubicy Nr. 316** (Kroatien). Хто спробував раз того старого, на правду правдивого флюїду Феллера з маркою „Elsafluid“, сей поручає его усім своїм знакомим та завдяки сему нема нині міся, де би флюїд сей не мав сталих прихлонників.

Заздрість та жадоба допровадили не одного на сю гадку, щоби використати добре імя Феллера Флюїду з маркою „Elsafluid“ цілковито подібні фляшки наповняють пліном о подібній барві, уживають подібної етикети, завивають фляшки в подібні приписи ужитя, з поручень передруковують цілі реченя а що найважнійше старають ся надати сій течі подібну назву.

Правдою єсть, що можна назву застеречи для Препарату; і так застережено ріжні назвиска для правдивих препаратів фірми **E. V. FELLER** в **Stubicy Nr. 316** (Kroatien). Однак щож то помагає, суть однак сотки подібних назв. Чи ж не є подібне нп. до назви „Elsa“ назва „Gelsa“? або до назви „Elca“ чи не є подібна назва „Stelca“? або до назви „Ella“ чи не подібне слово „Stella“? Чи не можна заміняти впрязу „Galvator“ з виразом „Salvator“. І так улекшує собі не один справу, називаючи свій плін „Louisafluid“, „Stelcafluid“, „Salvatorfluid“, „Universalfluid“, „Weltfluid“ і подібно. — А щоби его замір лучше повівся, то він відважує ся навіть остерігати перед підрібною. — Чи ж не пригадує се нам оповіданя, що як оден молодець, котрого придержано при тим як сягав до чужої кпшені, утікаючи, щоби усунути від себе підозрине, в часі утіканя кричав „Тримайте злодія“.

В друку, який недавно читалисьмо, сей котрий хотів свій новий плін під подібною назвою „Fluid“ увести в торговлю, осьмілив ся ложно твердити, що усі інші флюїди суть підрібною его флюїду, котрого сей плін ще так не давний що его навіть ще ніхто не знає. — Чи се не обурююче? Чи ж се не так само звучить як колпб молодий хлопець чванив ся, що він ходив уже по сьвітї заки его отець уродив ся.

На жаль, того рода брехня удержує ся по найбільшій часті в так укритий спосіб що не один котрий се лишень в поспіху читає або чує, може дате ся звести. Дятого уважаємо нашим обовязком остерегти читачів перед того рода брехнями і усильно класти натиск на се, що лишень старий уже в минушнім столітїу знаний Флюїд Феллера з маркою „Elsafluid“ є правдивим, та вирабляє ся его правдивим у **E. V. FELLERA** в **Stubicy Nr. 316** (Kroatien). А по сій причині що правдивий Феллера Флюїд є так добрий, усмиряючий біль, ділаючий оздоровляючо і від многих літ загално так улюблений, то для того, на жаль, так часто его підрабляють, позаяк лишень то що є добре і що удержує ся, підрабляють з захланности, однак і то є також рівночасно доказом, що підроблюваня не мають великої вартости, тому що хто уміє вирабляти добрі средства не потребує імати ся улуди та наслідуваня. Ахто посідає правдиві листи з подяками, як приміром від лікарів і хоче дати сї листи до друку сей не боїт ся віддрукувати ціле імя і докладний адрес того, від кого одержав листи подяки. Як можна сконтролювати правдивість листу з подякою якогось там Д-ра Еміля, Д-ра Іосифа, Д-ра Адольфа або учителя Кароля, або столяра Івана если бракує адреси а подане є лишень імя.

Правдивими є листи признаня як приміром: До Пана **E. V. FELLERA**, аптикаря в **Stubicy Nr. 316**. (Kroatien). Пан Др. Найбергер у Відни VIII., Laudong. 42 пише. „Ваш „Elsafluid“ поручено 83 літньому старцеву, який терпить на склерозу артерий, щоби его увільнити від слабости мушкулів в ногах. Справді то побуджаюче натиране зробило ему знамениті услуги і сей старець каже, що тепер уже ходить лучше“. Пан Др. Р. Шмідт в Піттен, Австрия-долішна, пише:

„Вашими обома пренаратами, головно „Elsafluid“ осягнув я знамениті результатами і у многих случаях я уже їх поручив.“

У спх письмах з подякою маємо також докладну адресу тих, котрим має до завдяки справдішній витворця старого Феллера Флюїду з маркою „Elsafluid“, пан аптикарь **E. V. FELLER** в **Stubicy, Nr. 316** (Kroatien) і маємо тисячі листів з подяками, котрі ми уже читали о Феллера правдивім Флюїді, а при кождім таким листі подяки був усе повний адрес того хто его написав, так що кождий міг ся запитати і перекопати чи сї листи з подяками суть правдиві.

В сей спосіб належить ділати на коли знає ся, що каже ся правду.

Повтаряємо проте еще раз: правдивим є лишень Феллера Флюїд з маркою „Elsafluid“ а хто про се еще не переконав ся а хотівби правдивий лік домовий випробувати той остереже ся перед підрібками, найлучше в той спосіб если зверне ся впрост до одинокого витворця аптикаря **E. V. FELLER** in **Stubica Nr. 316** (Kroatien).

ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК ГІПОТЕЧНИЙ

СПІЛКА АКЦІЙНА У ЛЬВОВІ, ул. ПІДВАЛЄ Ч. 7.

Телефон ч. 880. ■ Конто щадниці поштової ч. 116184. ■ Жирове конто в австро-угор. Банку.

УДІЛЯЄ ГІПОТЕЧНІ ПОЗИЧКИ $4\frac{1}{2}\%$ листами заставними: на ґрунтові посілости господарські, або на мешкальні дома в містах збудовані огнетревало до сплати піврічними ратами на 14 до 50 літ.

До зголошення о позичку на ґрунтову посілість треба долучити передовсім: Повний витяг гіпотечний, аркуш посілости ґрунтової удостоверений урядово і полісу обезпеченя будинків від огню, а при позичках на дома в містах також копії з катастральної мати, при чиншових домах урядовий виказ фасіонованих чиншів за послідні три роки, плян будівлі і консенс на замешканє нових будинків. Банк переводить своїми знатоками оцінку недвижимости. При зголошеннях або запитах належить долучувати марки на кошта переписки.

ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК есконтує векслі і римеси і доконує їх інкаса. Під найкориснішими услівями: продає і есконтує або купує комісово цінні папери і купони. Переховує цінні папери і всякі дорогоцінності. Приймає вкладки на $4\frac{1}{4}\%$, а більші льокації капіталів на біжучий рахунок на процент після умови. Всякі інформації в справах фінансових уділяє безінтересовно своїм клієнтам.

Найкорисніша льокація капіталів

$4\frac{1}{2}\%$ ЛИСТИ ЗАСТАВНІ

ЗЕМЕЛЬНОГО БАНКУ ГІПОТЕЧНОГО, СПІЛКИ АКЦІЙНОЇ У ЛЬВОВІ, ПІДВАЛЄ Ч. 7.

(по німецьки: Agrar-Hypotheken-Bank, Aktiengesellschaft in Lemberg)

по 100, 200, 1.000, 2.000 і 10.000 корон з купонами до побору відсотків платними 1. січня і 1. липня кожного року.

Се одинокі руські цінні папери видавані в доказ їх певности під державною контролею і тому мають признане упривілеєнє, що в них можна корисно а безпечно поміщувати фонди публичні, церковні, громадські, малолітних, кавції, взагалі всякі капітали.

Земельний Банк продає ті листи Заставні по дневнім курсі, а виплачує за купони і вильосовані листи повні квоти без потручення. Купони виплачують також великі банки та наші повітові стоваришеня. Курс Листів Заставних Земельного Банку, нотований урядово на віденській биржі і торговельній палаті у Львові, оголошують чільні дневники віденські, газета Львівська і наші часописи.

ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ГУРТІВНИЙ СКЛАД ЛАПЕРУ
- - - ПРИЛАДІВ ШКІЛЬНИХ І КАНЦЕЛЯРИЙНИХ - - -
- СКЛАД ГАЛЯНТЕРІЇ - - ВИРОБІВ ГУЦУЛЬСЬКИХ -
СНИЦЕРСЬКИХ І РІЗЬБИ

„СОЮЗНИЙ БАЗАР“

Львів, улица Руська 20.

ВЕЛИКИЙ ВИБІР РАМ І ОБРАЗІВ СВЯТИХ І СЛАВНИХ
:: :: :: ЛЮДИЙ, ПИСЬМЕННИКІВ І МУЗИКІВ. :: :: ::
:: :: ОКАЗИ УКРАЇНСЬКОЇ ШТУКИ НАРОДНОЇ. :: ::

ЛАПЕРИ ЛИСТОВІ

в найновіших форматах
в найлучших сортах.

ВИРОБИ ГУЦУЛЬСЬКІ

як: топірці, різьблені тарелі,
розтиначі, вироби пацьор-
кові, гердани і т. и.

ПЕРФУМИ

французські і англійські,
правдива вода кольонська,
кольодонт до зубів, мила
тоалетові і до голеня.

„ОРТИМАХ“.

заступство на Галичину книг
торговельних „Союзний
Базар“.

ЛАПЕРИ

канцелярийні, концептові,
коверти у всіх форматах
(на жадане з друком).

КИЛИМИ

в найбільшій виборі, прав-
диві косівські вовняні.

ВІДЗНАКИ СОКІЛЬСЬКІ

і січові як: ленти, шапки,
топірці, шпильки з соколом
і з левиком, спинки і перстені
з гербом Руси-України.

КОРАЛИКИ

до виробів коралевих.

Лера, олівці, папір з маркою „Рідна Школа“

Замовлення з провінції полагоджується відвратною поштою

„СОЮЗНИЙ БАЗАР“

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ!

ПАРЦЕЛЯЦІЙНЕ ТОВАРИСТВО

„ЗЕМЛЯ“

у Львові, Ринок ч. 43.

Число телефону 1645.

Кonto почт. щадниці 97.225. Адреса для телеграмів: „Земля“
Львів. Вписове 5 кор. Удїл виносить 200 кор. на сплату
місячними ратами найменше по 10 кор.

★ ★ переводить парцеляцію маєтків ★ ★
в Галичині і Буковині.

Парцеляційне Товариство „ЗЕМЛЯ“ сплачує всілякі
довги і очищує табулю з тягарів в маєтках призначених
до парцеляції.

Розпарцельовані ґрунта інтабулює без проволоки на пар-
целянтів яко властителїв куплених ґрунтів і бере на себе
цілу відвічальність за переведене сего.

Власними силами переводить поміри ґрунтів, виготовляє
потрібні мапи і контракти купна. Удїлює кредиту і пома-
гає до узисканя кредиту в інших інституціях фінансових на
купно землі або на сплату довгів гіпотечних. Завязує місцеві
спілки парцеляційні до означеного маєтку.

Принймає вкладки щадничі на 5% і висше.

Податок рентовий від вкладок оплачує Товариство.
Принймає також вкладки до обороту на висший процент
і до поодиноких інтересів за вповідженем після осібної
умови. На жадане всякі інформації.

Урядові години від 8 рано до 2 пополудни
крім неділь і сьвят.

Всіляку кореспонденцію і висилки грошеві адресувати:

Парцеляційне товариство „ЗЕМЛЯ“

у Львові, Ринок ч. 43. П. пов.

7

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ!

П РА Ц Ю Й Т Е І Ш А Д І Т Ь !

КУПУЙТЕ ЗЕМЛЮ ПРИ ПАРЦЕЛЯЦІЯХ!

ШІВ-ДАРОМ!!!

Хто бажає свою родину заосмотрити на довгі літа в одяг і біле, тому висилаю на жадане за К. 18 пакет, у котрім містить ся 40 метрів решток, між тим: найлучше грубе полотно, сильне полотно на сорочки, тоненький зефір на блюзи і одяг, найлучшої сорти бархан, матерії на блюзи і одяг, чисто льняне полотно і т. п. Усі ті рештки суть найлучшої сорти, ручить ся за доброту — без закиду дають ся знаменито прати. Довжина поодиноких решток виносить 4—12 метрів і кожду рештку можна як найлучше зужити. Висилає за посліплатою

LEOPOLD WLSEK, Ткальня полотна в Nachod (Чехи).

Того рода листи з подяками надсилають до мене щодня:

1) *З надісланих решток єсьм дуже вдоволений, я здивований добротою та дешевостию товару буду кождому поручати Вас як найліпше.*

10

Петро Шімке, парох в Nieder-Lhotan.

2) *Просимо прислати нам знова 3 пакети решток так як попередного року, маємо надію що Ви і тим разом задоволите нас знові. Рівночасно висказуємо признанє, що надіслані нам перед роком рештки суть майже не до здертя.*

Сестри милосердя з Фрідерсдорф.

Подив вzbуджающий вислід запевняє давно випробоване средство

EDELGEIST

словно застережена марка для загально улюбленого плинну Heils Menthol-Franzbranntwein. — Усмиряє біль, взміцняє мускули і нерви внаслідок втираня :: Гігієнічно-профілактичне средство до митя на случай ослабленя, пахучий осьвіжающий плин :: Ціна за I велику фляшку К 2.25, за пів фляшки К 1.40, фляшка догідна для туристів К 1.30.

G. HELL & COMP., TROPPAU—WIEN.

Належить жадати від давна випробованого ліку

14.

EDELGEIST

про знамениті наслідки при уживаню сего ліку подаємо понизше в коротці поясненє

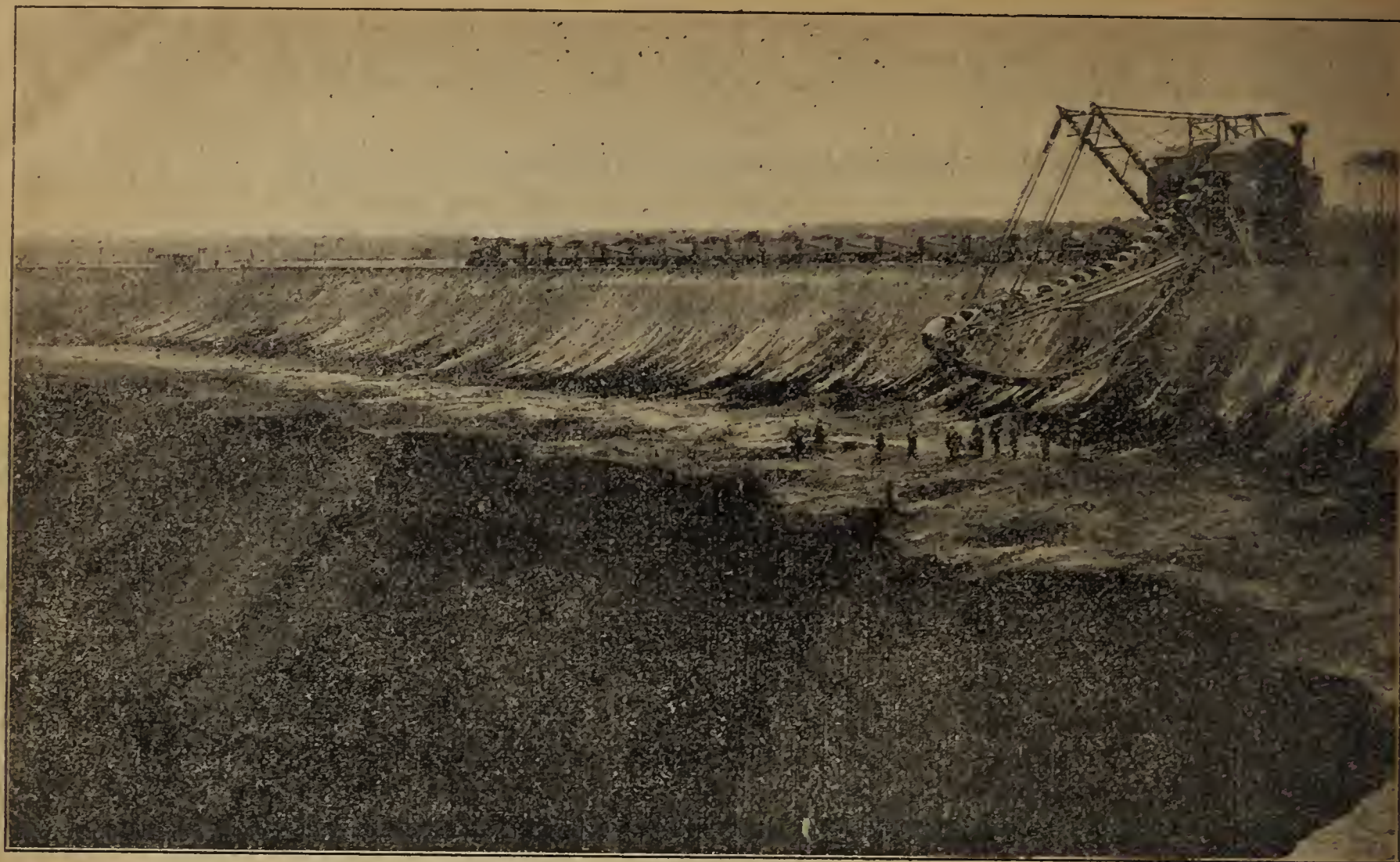
- „EDELGEIST“ єсть випробованим ліком домовим і перевиснає о много звичайну французьку горівку
- „EDELGEIST“ при втираню ділає знаменито яко лік усмиряющий біль ревматизму, первового ослабленя та мігрини. Найлучший додаток до купелі
- „EDELGEIST“ взміцняє і оживляє мускули, для туристички средство доконечне (плоска туристична фляшка по К 1.30) спричиняє, що члени тіла у людей старих стають гдучкими.
- „EDELGEIST“ успокоює напружене нервів через звичайне ужитє, запевняє здоровий сон.
- „EDELGEIST“ не допускає творєня ся порилів, взміцняє скіру і волосє на гелові та усуває ви-паданє волосє.
- „EDELGEIST“ уживасє ся яко оживляющее средство пахучє а змішанє з водою надає ся яко най-знаменитше і найтаньше средство до цюлоканя ями устної
- „EDELGEIST“ єсть найтаньшим і найзнаменитшим ліком домашним, не повинно його бракувати у пиякім домі

Крім загально улюбленого плинну „Edelgeist“ продаємо також яко знамените средство домашне тану горівку французьку „VOLKS-EDELGEIST“ ціна за фляшку 60 сот.

Склади у аптиках, дрогуєриях та інших того рода skleпах.

Наколи у найблизше положеній від Вас аптиці не можна сего ліку набути, то висилає аптика „Під білим ангелом“ в Опаві 2 великі фляшки за ціну К 5.— враз з опакованєм, або 10 фляшок „Volks-Edelgeist“ за К 6.— враз з опакованєм

Остерігає ся перед фальсифікатами існує багато маловартних фальсифікатів, тому жадайте усе „Edelgeist“.

КОПАЛЬНЯ **ILSE**

ТОВАРИСТВО АКЦІЙНЕ В GRUBE ILSE N-L (Brandenburg)

ПРИЙМАЄ РУСЬКИХ РОБІТНИКІВ

:: З ВИСОКОЮ ПЛАТНЕЮ. ::

Запитувати:

Ilse-Bergbau-Aktiengesellschaft

▣ GRUBE ILSE N-L. ▣

БОЛІ

спричинені ревматизмом, гіхтом або неврасте-
нією, також при застарілих хворобах, болі голови,
зубів та мускулів, ослаблене ніг і т. п. можна
• усунути так як порадою лікарською •
через звичайне втиранє плину STELLA-FLUID.
Се прегарно пахуче средство до втираня, яке
повинно бути у кождім домі, у 100.000 випадках
випробовано з найлучшим успіхом. Одноразове натерте плинном STELLA-FLUID.

Усмиряє сейчас

кождий біль, усуває причину болю. — STELLA-FLUID містить в собі ментоль та етеричні олійкі, змішане з водою надає ся jako знамените средство до полоканя зубів та ями устної. — STELLA-FLUID поручають дуже лікарі а можна его купити у кождій аптиці. — При закупні належить жадати усе

лишень STELLA-FLUID

а не принимати маловартних суррогатів. Один з віденських лікарів висказує таке оречене: „Средство відповідаюче усяким вимогам, заслугоюче на най-дальше ідучу увагу лікарської науки — се STELLA-FLUID споряджене одним з боснійських аптикарів. Сей лік приновровлював я многі місяці у великій скількості випадків а вислід сего як я тут зазначую — був знаменитий. Головно ділає сей лік знаменито в случаях ревматизму та гіхту — поручаю проте як найгорячіше усім моім товаришам лікарям ординувати сей лік у висше наведених недугах“.

Відень, дня 24. січня 1912

Dr. R. Qu.

12 малих або 6 подвійних флашок К 5.— оплатно	36 малих або 18 подвійних флашок К 12.— оплатно
24 „ „ 12 „ „ К 8.50 „	48 „ „ 24 „ „ К 16.— „

Здоровий жолудок

се загальне услівіє до удержаня здорового організму.

Повинно ся проте зважати на добре травленє і регулярне випорожнюване, бо лишень тоді може остати жолудок здоровим — заперте стільця (обструкція) та забуреня у травленю є по причипі безнастанного сидженя або по причині споживаня тлустих та шкідливих потрав як також в наслідок надмірного уживаня вина пива і т. п. спричиняють многі забуреня внутренностей і слабости жолудка як: корчі, гнетеня і вздутя жолудка, відбиванє, нудности і згага, брак апетиту і т. п. Регулярне заживанє дієтичної, легко відпроваджуючої кал та приспорюючої травленє соли жолудкової „STELLA“ запобігає і усуває усякі неприємні слабости жолудка. Ціна одного пуделка враз з писемним поясненем уживаня 1 кор., 6 пуделок 5 кор. — Правдиві „шведські кроплі“ по причині знаменитих прикмет суть знані jako давно випробованє — зміцняюче средство на жолудок. 3 флашки враз з приписом уживаня К 4.50 оплатно, 12 флажок лишень 12 корон, оплатно. Замовленя належить надсилати під адресою: STERNAPOTHEKE S. ZALOSCHER, TUZLA Nro 23. (Bosnien).

На кашель, хрипку недугу грудну найлутший сок (Syrop pectoral) 3 флашки 5 кор., оплатно. — Найлутше средство на нагніти, тверду шкіру мозолі та бородавки, 1 флашка 1 кор. Певне средство на сонішні виприски, остуди та всі інші занечищення твари, се помада ESTELLA-GESICHTSPO-MADE. 1 слоїк 1 кор. — Замовленя належить надсилати до

15

S. Zaloscer, Apotheke und Drogerie zum Stern in Tuzla Nro 23. (Bosnien).

ПРИЛАДИ ВАСИЛІНИ

з фабрики василіни G. Hell & Comp., Опава і Відень.

Наколи звірячі і рослинні товщі підпадають стухлости і через те суть радше шкідливі, чим пожиточні для шкіри, то мінеральний товщ „Василіна“ безмежно тривкий, надаєсь найлучше до справлювання артикулів тоалетових та мед. мастей. В першій австр.-угорській фабриці G. Hell & Comp. споряджені, хемічно чисті василіни суть узвані за найлучші а з тих самих суть споряджені низше наведені знамениті прилади василін.

Гелля прилади василін суть найлучші а при тім найдешевші.

Біла василіна

в елегантно прилагоджених пушках скляних	à 30 гр. К — 50	} Знамените средство до плеканя шкіри, средство лічниче на рани, основна часть помад, масаж і т. д.
в звичайних пушках скляних	à 15 гр. К — 40	
в красних пушках бляшаних	à 15 гр. К — 20	
в красних пушках бляшаних	à 30 гр. К — 30	

Жовта природна василіна

в красних пушках бляшаних	à 15 гр. К — 20	} Для плеканя шкіри, також средство лічниче на опар, до масованя і до помад і т. д.
в красних пушках бляшаних	à 30 гр. К — 30	

Василіна золотаво-кремова

в гарних пушках скляних	à 20 гр. К — 50	} Перевисшає звичайні золотаво-кремові, кремові і скірні масти. Передовсім дуже добра на нежит.
в гарних пушках скляних	à 20 гр. К — 60	

Василіна ляно-кремова

в гарних пушках скляних	à 20 гр. К — 60	} Добре ділає на червоні попукані руки, червоність лица, відмороженє і т. д.
в гарних пушках скляних	à 20 гр. К — 50	

Василіна камфорова

в гарних пушках скляних	à 20 гр. К — 50	} Припоручає ся на червоність лица, носа, на свербячку шкіри і також у всяких случаях, де поручає ся іхітолъ.
в гарних пушках скляних	à 30 гр. К 1.—	

Іхтіольова василіна

в гарних пушках скляних	à 30 гр. К 1.—	} Служить яко косметик, лік на рани і яко масть на лице.
в гарних пушках скляних	à 20 гр. К — 50	

Саліцилінова василіна

в гарних пушках скляних	à 20 гр. К — 50	} Яко средство лічниче на натерті місця, висипки скірянні і т. д.
в гарних пушках скляних	à 20 гр. К — 50	

Цинкова василіна

в гарних пушках скляних	à 20 гр. К — 50	} Всі ті препарати також в тубах.
в гарних пушках скляних	à 20 гр. К — 50	

Василіна-помада на поріст волося

в гарних пушках скляних	à 45 гр. К — 70	} Яко знамените средство на поріст волося, против порплів, випаданя волося і яко косметик волося.
в простих пушках скляних	à 30 гр. К — 50	

Василіна борова

в гарних пушках скляних	à 20 гр. К — 50	} Против нечистоти лица, і на рани по їзді конем, або по ході.
в тубах	à 15 гр. К — 30	

Василіна олій на волося

жовта або біла приємно пахне

в гарних фляконах	à 60 гр. К — 50	} Найліпше средство до мащеня волося. Вона надає волосю блеск і мягкість та усуває порплі.
в простих фляшках	à 25 гр. К — 30	

Василіна олій на порплі

в гарних фляконах	à 60 гр. К — 50	} До радикального усуненя порплів. Рівночасно мож уживати яко олійку до волося.
в гарних фляконах	à 60 гр. К — 60	

Василіна з оріхового олію

в гарних фляконах	à 60 гр. К — 60	} Яко нешкідливе і дешеве средство до закрапуваня волося, котре додає волосю рівночасно блеску і мягкости.
в гарних шкляних пушках	à 45 гр. К 1-50	

Василіна оріхова помада

в гарних шкляних пушках	à 45 гр. К 1-50	} Найліпша помада на лице.
в тубах	à 10 гр. К — 30	

Василіна помада на уста

в тубах	à 10 гр. К — 30	} Найліпше і найприємніше мило до митя для щоденного ужитку.
1 штука	К — 60	

Мило василінове

в пушках à 1/2, 1, 2 1/2 і 4 клгр. дуже дешево.		} До смарованя шкіри, збруї, копит і т. д.
в пушках à 1/2, 1, 2 1/2 і 4 клгр. дуже дешево.		

Технічна василіна

в пушках à 1/2, 1, 2 1/2 і 4 клгр. дуже дешево.		} До смарованя шкіри, збруї, копит і т. д.
в пушках à 1/2, 1, 2 1/2 і 4 клгр. дуже дешево.		

Туба мазі à 30 сот.; олій до машини до шитя à 30 сот.

Сих наведених цін деталічних треба придержуватись ві всіх склепах.

Ся надзвичайна дешевість наведених тутки, вже від 25 літ в торгівлі приладів василіни, котрі можна дістати в антиках, дроґериях і в торговлях перфум в ориґінальних цінах, причинила ся з'єднати сему виробови василіни популярність, на яку заслуґує і яку вже від давна має в Америці і Німеччині.

Просимо виразно домагати ся краєвих виробів краєвої василіни фірми G. HELL & COMP.

Біла василіна до масажі найліпшої якості в пушках по 100 гр, 250 гр., 1 клгр. і 4 клгр.

Головний склад: G. HELL & COMP., Troppau und Wien I. Biberstrasse Nr. 8. 14

Склади у всіх антиках і дроґериях і прочих того рода склепах.

До всіх місць, де не можна дістати василіни Hell'a, висилає на бажанє антика „під білим ангелом“ в Опаві всі замовленя за послплатою.

Загальна Книгарня

539 Frontenac St. Монреал, Кве.

Склад Книжок

Українських, російських, польських, румунських, всякого змісту по цінах від 1 цента вище аж до найдорозших. Книжки наукові, історичні, оповідання, казки, байки, сьміховинки, пісні, поезії, з колядами, біблії, молитвенники в красних оправах, і всякі церковні книги, самоуки англійські, французькі, німецькі і т. и.

Листи з желанями на всякі часи до всяких осіб окрашені цв'їтами і визолочувані. Стереоскопи різного сорта з картинками всіх сторон цілого сьвіта. Букви гумові руські, і латиньські. Календарі українські, російські, польські, румунські і німецькі. Вівтарикі або шопки складані образки і т. и.

Катальоги висилає ся даром.

пишіть на адрес

ZAHALNA KNYHARNIA

539 Frontenac St.

MONTREAL, QUE.

КНИЖКИ ЯКІ ДІСТАНЕТЕ
В ЗАГАЛЬНІ КНИГАРНІ

539 Frontenac St., MONTREAL, QUE.

Америка вірші з Америки і Канади	ціна	15
Цар голод		20
Боротьба о сонце		3
Новітна суспільність а церква		25
Наші герої		50
Вплив Польщі на економічний розвій України		25
Як я виграв бляшаного самовара		10
Краса і сила і інші оповіданя Винниченка		1.50
Взірцевий господар, книжка для фармерів	опр.	75
Тарас Бульба цікаве оповіданє з козаччини		30
Всесвітня Історія часть I. 60, ч. II. 60, ч. III.		75
Історія України, нове виданє Аркаса	брош.	2.00
Візита червоної дружини		10
Доля галицької сироти		5
Королі на вигнаню, Доде		65
Державна зрада і революція		10
Іван Гус мученик за правду		10
Українська Історія		40
Про злодія в селі Гаківниці		5
Многострадальний народ		20
Про суть Конституції		15
Український співанник, нововиданий найкрасніший зі всіх співанників брошурований 40, оправ.		50
Олекса Добуш		15
Оповіданє про Алі-Бабу і 40 розбійників		20
Пан Потоцький		5
Потоцький, Січинський, Шептицький		20
Отаман, весела читанка		25
Пів кони казок		20
Селянство і соціяль демократія		70
Рай і постун		50
Роки жури, оповіданє з російської революції		10
Рахункова книжка, добра для кожного		10
Свинська конституція		5
Як судили М. Січинського		65
Як утік Січинський з Діброви		10
Твори Стороженка 75, в красній оправі		1.00

Хто хоче всяких інших книжок най лише по катальог' на повизшу адресу.

РУСЬКІ РОБІТНИКИ

що удають ся на зарібки до

П Р У С

або їдуть до

Америци, Канади, Бразилії, Аргентини і и.

повинні у своїм власнім інтересі звернути ся пе-
ред від'їздом по безплатну пораду до

ОДИНОКИХ РУСЬКИХ ТОВ. ЕМІГРАЦІЙНИХ

П Р О В І Д І Ж Е

Товариство опіки над емігрантами

— 1 —

РУСЬКЕ ТОВАРИСТВО ЕМІГРАЦІЙНЕ

Стев. зареєстров. з обмеж порукою.

ЛЬВІВ, ул. Дзялинських ч. 12.

ІВАН ЧОРНІЙ

у Львові, ул. Руська ч. 3.

Поручає свій першорядний
СКЛАД І РОБІТНЮ ОБУВИ
МУЖЕСЬКОЇ, ДАМСЬКОЇ І ДЛЯ ДІТИЙ.

Виробляє чоботи для Всеч. Духовенства сокільських. :: :: Замовлення замісцеві виконують ся як найскорше, на міру вистарчить старий черевик.

Усяка обув вигідна, легка, модна і дешева.

:: :: Для Вп. Студентів значний опуст. :: ::

50%

на

„Рідну Школу“

„ХВАЛИТЕ ГОСПОДА З НЕБЕС“!

МОЛИТВЕНИК ДЛЯ РУСЬКОГО НАРОДУ,

гарного формату, звиж 750 сторін друку, є найповнішим молитвеником в чистій народній мові.

Зміст молитвенника: Щоденні молитви ранішні і вечірні. Найважніші пісні з вечірні і утрени. Літургія св. Йоана Золотоустого. Образець Тайни Покаяня. Молива перед і по сповіді, перед і по Причастію. Молитви для різного віку і стану та в різних потребах життя. Молитви на час великого посту і на більші сьвята. Акафисти: до Ісуса Христа, Пресьвятої Богородиці і св. О. Николая. Пісні з Молебня до Пресьвятої Діви. Тропарі і кондаки воскресні, щоденні і на більші сьвята. Найбільша збірка коляд і церковних пісень. Пасхальна таблиця. — Молитвеник украшають: Один образец в красках Пресьвятої Діви, а відтак прегарні образці Ісуса Христа, св. О. Николая, св. Йоана Золотоустого і св. Кирила і Методія.

а) на веліновім тривкім папері:

1) В переплеті зі шкіри зі золоч. берегами	К 3.60
2) „ „ з гарною скобою	„ 3.80

б) на добрім білім папері:

1) В переплеті зі шкіри з червн. берегами	К 2.60
2) „ з полотна з виткамп і футер	К 2.00

Молитвенники можна дістати:

В Канцелярії Товариства „Просьвіти“ у Львові, Ринок ч. 10.

за готівку або за посліплатою, до замовлень поодинокі доплачуєсь 45 сот. на пересилку поштовою.

GRAND PRIX
Сьвітова вистава
Париж 1900.
12 золотих і 22
срібних медалів.
30 почесних і
одобряючих ди-
пломів.

: Квізди :
корнайбурський
порошок для
:: худоби ::

Дієтичний середник для коний,
 рогатої худоби і овець.

Ціна 1 пуделко К 1.40
 1/2 " К — 70

Понад 60 літ в ужитю в біль-
 шій часті загород; при браку
 охоти до їди, лихим травленю,
 до поправи молока і побільшеня
 видайности молока коров.

КВІЗДИ

протищачючі пігулки для коний.
 (Physic) 1 блян. пущка К 4.—

Блістер

сивий, до острого втираня.
 1 слоїк К 2.—

Олій на лишаї

для псів, 1 фляшка К 3.—

Желятинові пігулки на хробаки

для псів, 1 пуделко К 2.—

Порошок для дробу

Дієтичний середник як додаток
 до поживи для гусий, качок, курок
 і т. д. — 1 пуделко К 1.—

Кіт до копит

штучний копитковий ріг.
 1 кусень К 1.60.

Маса до копит

для плеканя крихких і ломлячих
 ся копит.

1 пущка à 400 гр. К 2.50.

Крезолінова маса

середник до консервованя копит.
 1 пущка à 1/2 кг. К 2.20.

Флюїд Квізду

Марка „Змій“.

Флюїд для туристів.

З давна уживане втиранє для скріпленя
 і приверненя до сили жил і мязів, як
 помічне средство при гістци, рев-
 матизмі і пострілі і т. д. — Ужива-
 ють туристи і мисливі, наколесники
 і їзди з успіхом для зміцненя і при-
 верненя сил по більших турах.

Ціна 1/1 фляшки К 2.
 1/2 фляшки К 1.20.

КВІЗДИ

порошок для свиний.

Дієтичний спосіб для прискореня
 винасу.

Пачка К 1.20, велика пачка К 2.40.

: Квізди :
реституційний
:: Флюїд ::

Вода до митя коний.
 Ціна: 1 фляшка К 2.80.

Понад 60 літ уживаєть ся в за-
 городах і перегонових стайнях
 для скріпленя перед а відзисканя
 сил по великих трудах при сціпі
 жил, робить коня спосібним до
 незвичайних подвигів в тренінгу.
 Славна марка, вінета і ембалаж
 застережені.

КВІЗДИ

колікові пігулки для
 коний і рогатої худоби
 1 пущка К 3.20, 1 картон К 1.20.

Скріпленє до паші
для коний і рогатої худоби.

1 пуделко à 5 порцій К —.60,
 пачка à 50 порцій К 6.—

Мокрецева масть
для коний і товару.

1 слоїк К 2.—

Олій до вух з хро-
баками для псів.

1 фляшка з пензлем К 3.—

Витягаюча масть
для гулі і ятрення.

1 слоїк К 2.—

Мило до митя для
псів і домашних
звірят.

1 пущка К —.80.

Пігулки на хробаки для коний

1 блян. пущка К 3.20,
 1 картон К 1.20.

Ілюстровані цінники даром і оплачено.

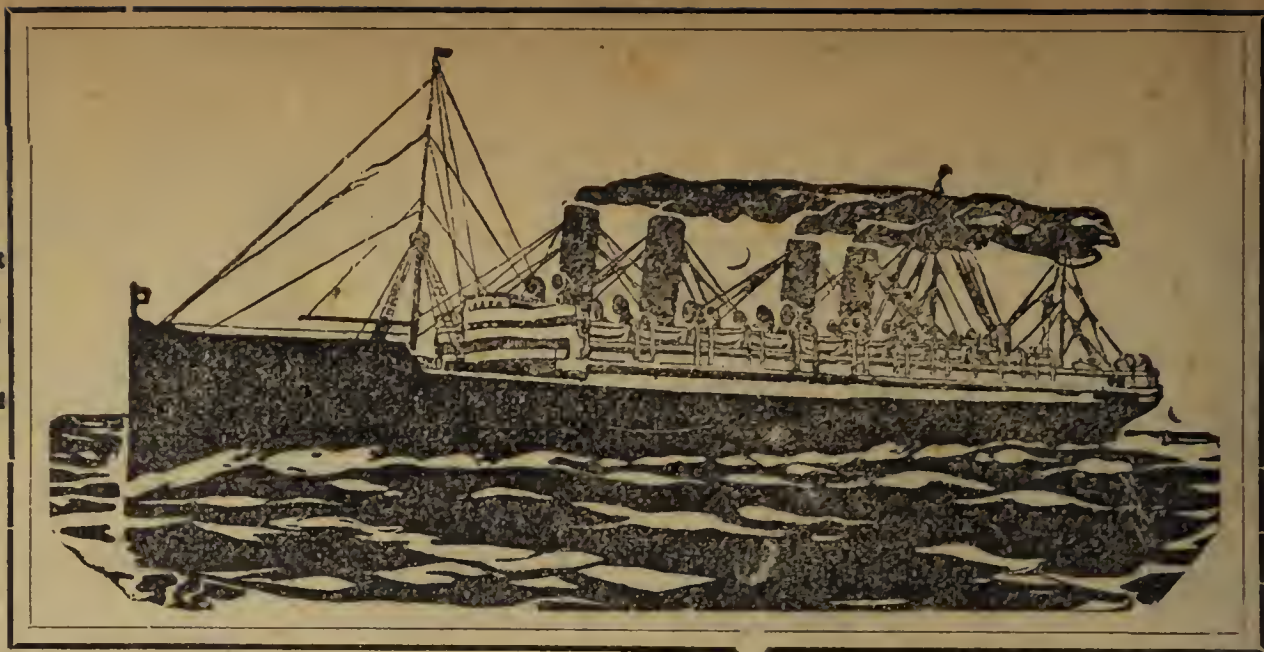
Щоденно висилає поштою головний склад:

ФРАНЦ ЙОГ. KWIZDA

ц. і к. австр. угор., кор. рум. і кор. болг. надворний доставець

ОКРУЖНИЙ АПТИКАР, КЛЬОСТЕРНАЙБУРГ к. ВІДНЯ.

Русько-чеська фірма

КАРЕШ і СТОЦКИЙ

Bremen, Bahnhofstr. 29.

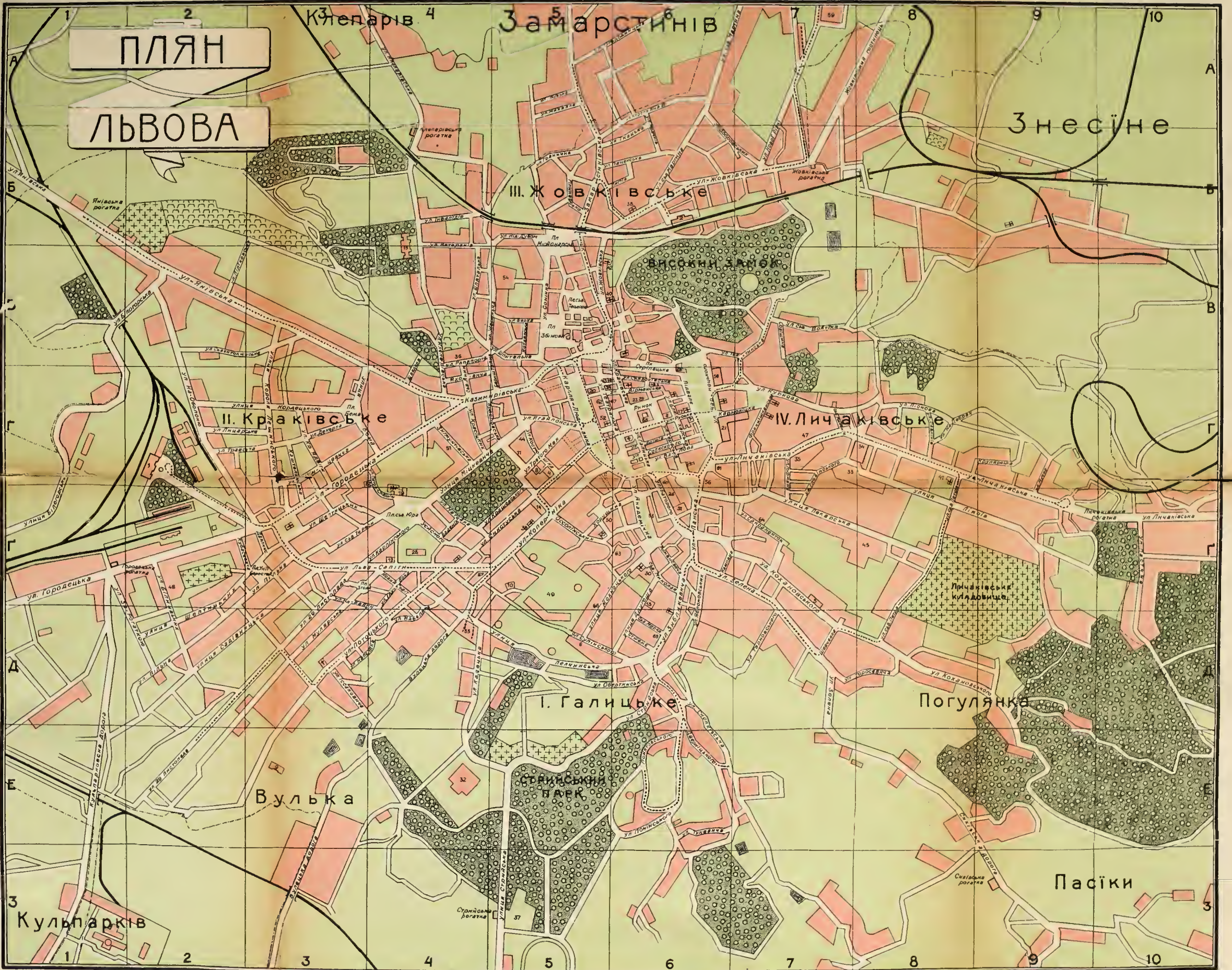
Перевозить пасажирів до **АМЕРИКИ**
і всіх інших заморських країв по **дуже**
низьких цінах, безпечними, гарно
урядженими кораблями.

Знаменитий і здоровий харч, совісна услуга. Подорож океаном лише **5** і пів дня, цісарськими поспішними кораблями: „Kaiser Wilhelm II“, „Kaiser Wilhelm der Grosse“,
:: :: „Kronprinz Wilhelm“, „Kronprinzessin Cecilie“. :: ::

В Бремі є руський сьвященик, котрий опікує ся емігрантами, та виконує душпастирські обовязки. :: :: Кореспонденция у всіх мовах. Кожде запитанє полагоджує ся безплатно, оборотно, а по одержаню **20** корон задатку, висилає корабельну карту і докладні поученя до подорожи.

КАРЕШ і СТОЦКИЙ

Bremen, Bahnhofstr. 29.

ПЛАН
ЛЬВОВА

Кульпарів 4 Замарстинів 5 7 8 9 10

Знесіне

III. Жовківське

II. Краківське

IV. Личаківське

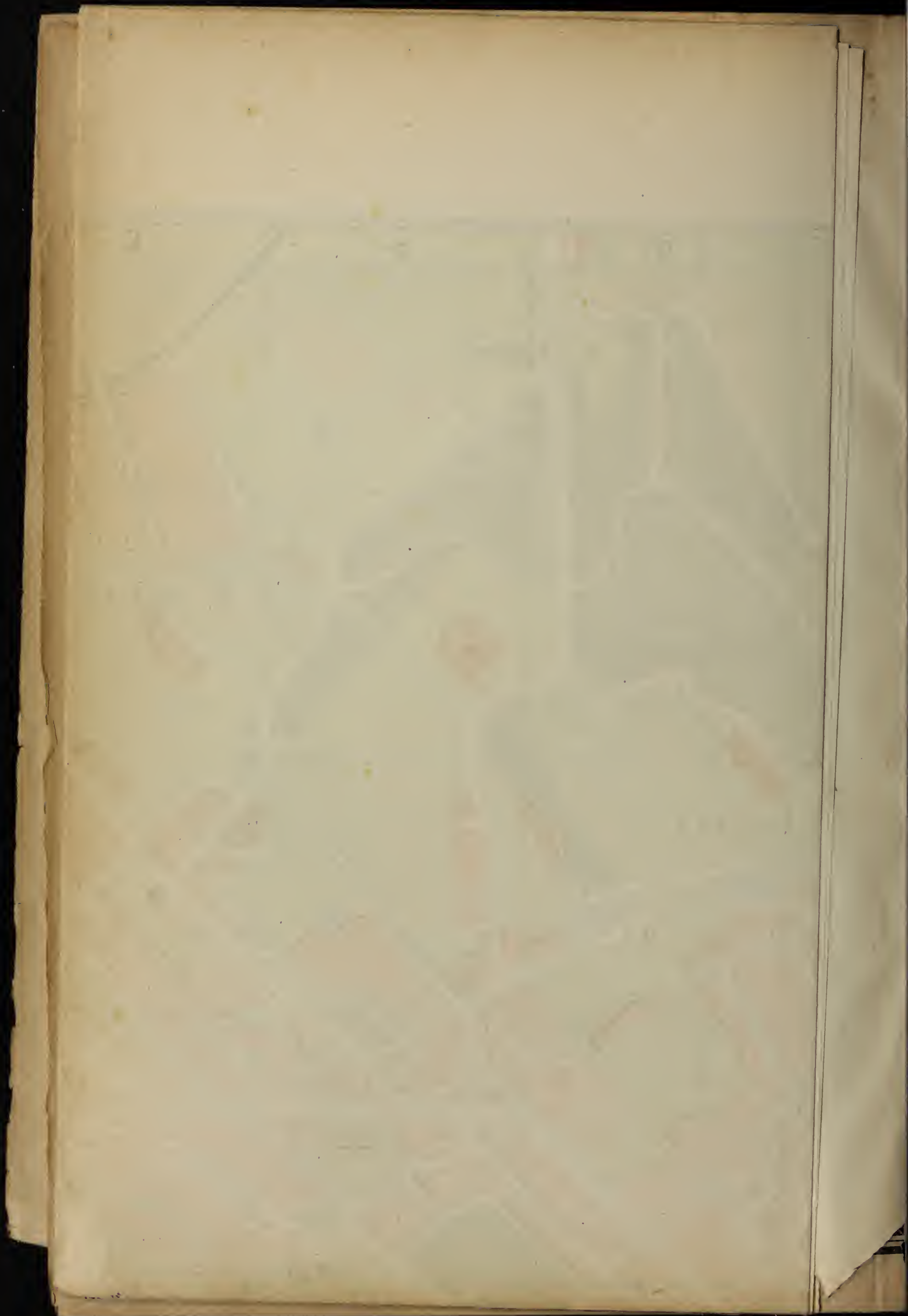
I. Галицьке

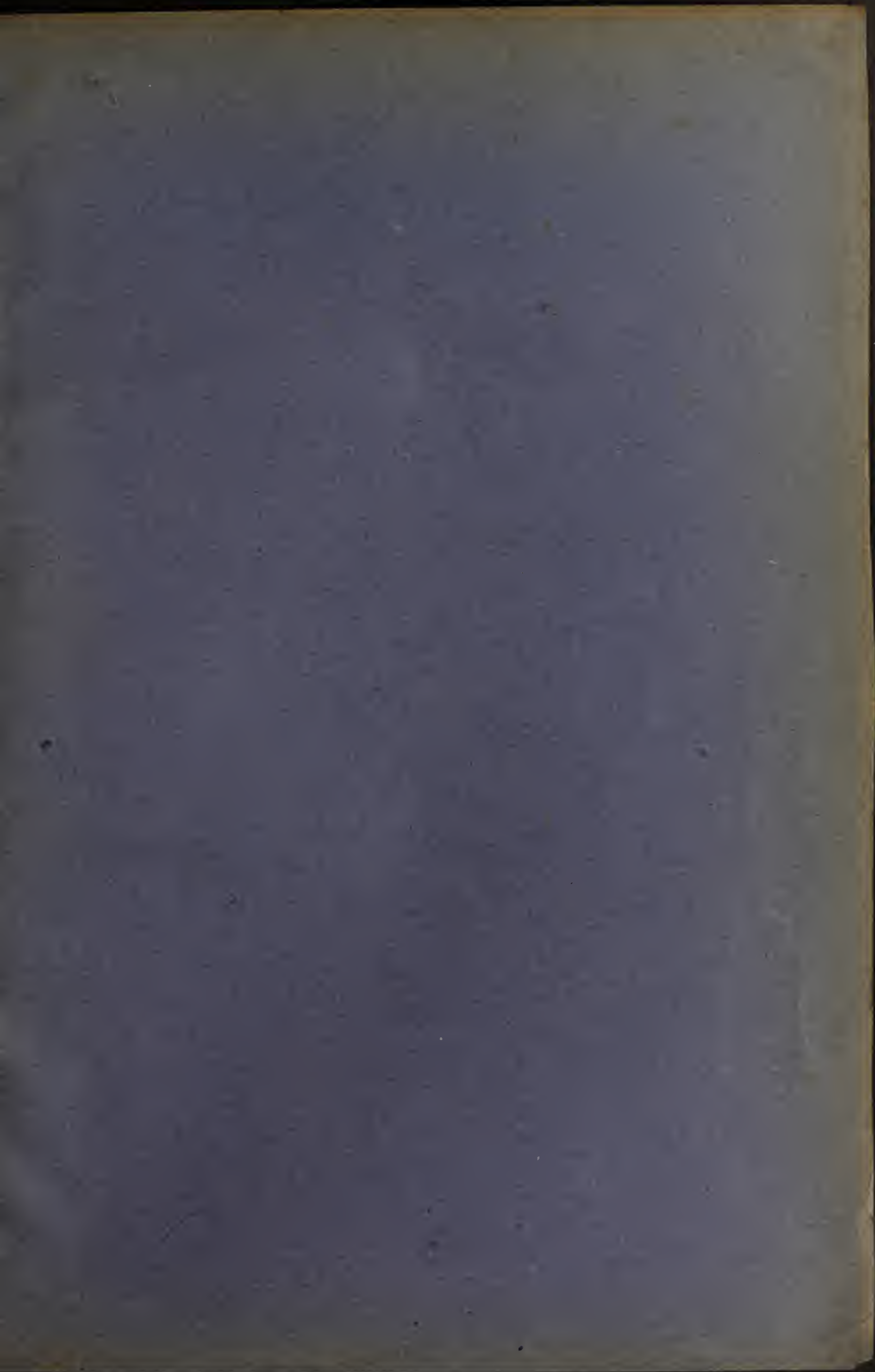
Погулянка

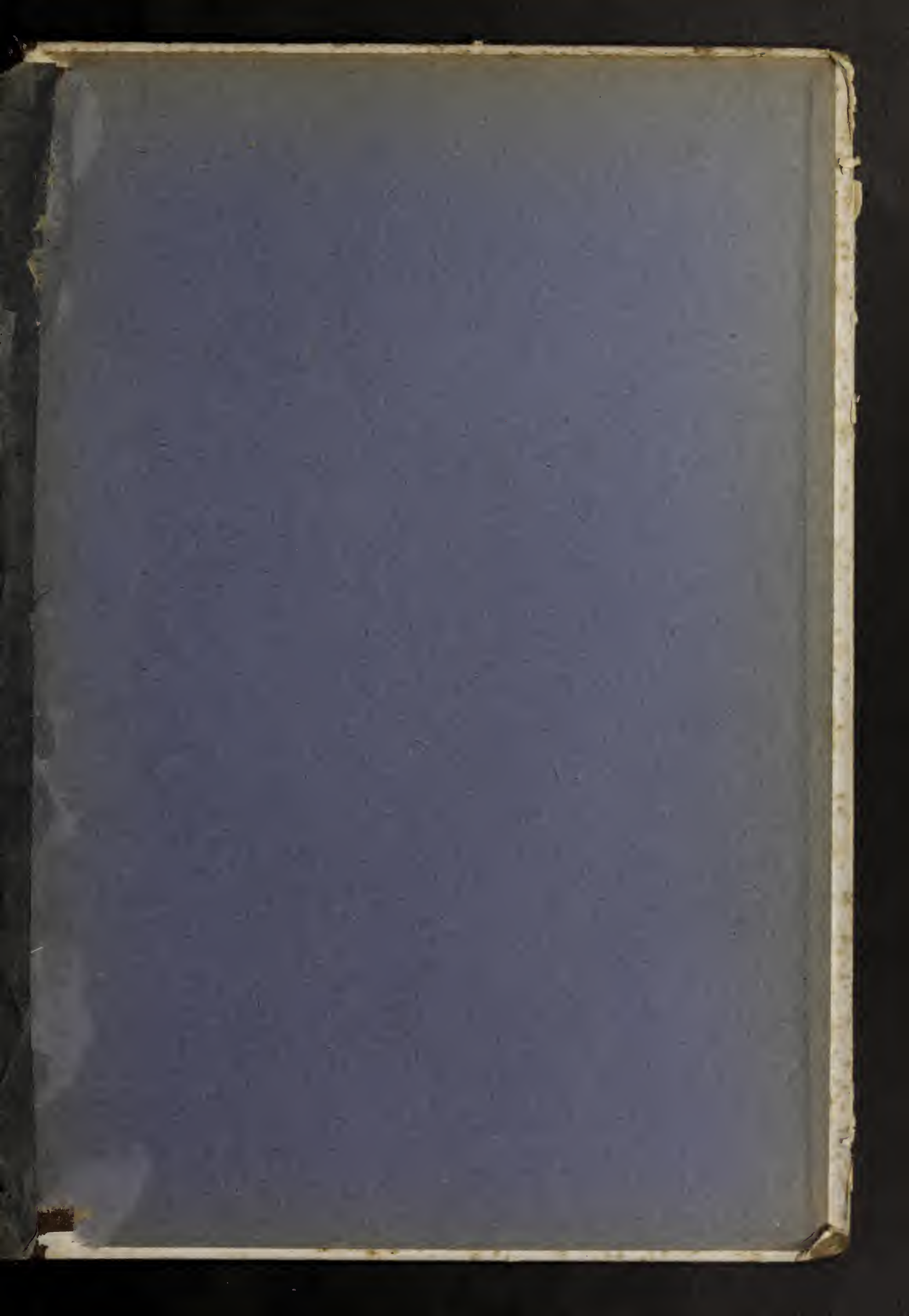
Вулька

Пасіки

3
Кульпарків

КРАЄВЕ ТОВАРИСТВО ГОСПОДАРСЬКЕ

„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“

У ЛЬВОВІ

Числить 92 філій, 1046 кружків, 25000 членів,
містить ся у Львові у власнім домі
при ул. Зіморовича ч. 20, ч. телеф. 1093.

Задачу Товариства є репрезентация, охорона
і попиране інтересів та змагань рільничого стану
на всіх областях та у всіх напрямках сільського
господарства, покликване до життя нових рільни-
чих організацій, виєднуване для них субвенцій
і піднесене всіх галузей сільського господарства.

Одну органічну цілість з Товариством „Сіль-
ський Господар“ творять покликані ним до
життя і ведені під його патронатом інституції:

КРАЄВИЙ СОЮЗ ДЛЯ ЗБУТУ ХУДОБИ

У ЛЬВОВІ.

(Товариство зареєстроване з обм. пор. адреса як С. Господар ч. тель. 65).

Котрий обнимає днесь вже около 70 спілок
у східній часті Галичини. До кінця р. 1911 вино-
сив експорт худоби на позакраєві торги 73.607
штук, на суму понад 6 мільонів корон.

КРАЄВИЙ СОЮЗ

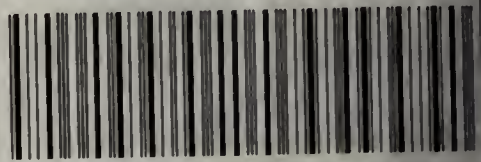
ГОСПОДАРСЬКО-ТОРГОВЕЛЬНИХ СПІЛОК

стоваришене зареєст. з обм. пор. у Львові
торговельний синдикат Товариства „Сільський Господар“
(адреса: ул. Зіморовича 20, ч. телеф. 40).

Задачу Кр. Союзу торг. спілок є займати ся
організацією спілок рільничих для закупна ма-
шин, господарських знарядів, насіння, штучних
навозів, угля і т. п. та збуту господарських
плодів, через вишукуване ринків збуту, через до-
стави для війська і т. п. та взагалі провадити акцію в напрямі
з'єднання господарів в спілки, через котрі будуть в силі ліпше
згрошевлювати продукти своїх господарств та дешево закуп-
лювати потрібні в господарстві предмети.

Рільники, вступайте в члени Товариства „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“!

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA

3 0112 033764173